Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

9a = 8142

Digitized by Google

BA FCC 18 685

Digitized by Google

Digitized by Google

18685

ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DCC XX

publicata.

Cum S. Cæſareæ Majeſtatis & Regis Pol. atque Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ,

Proſtant apud JOHAN. GROSSII Hæredes, JOH. FRID. GLEDITSCHII B. FIL. & THOMAM FRITSCHIUM.

BIBLIOTECA

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII. A. M DCC XX.

[illegible]

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Januarii, Anno MDCCXX.

BIBLIOTHEQUE GENERALE DES AUTEURS de France, Livre premier contenant la Bibliotheque Chartraine &c.

h. e.

R. P. DOMNI JOANNIS LIRONII, MONAchi Benedictini e Congregatione S. Mauri, Bibliotheca Carnutenſis, ſive Commentatio de Autoribus, Viriſque illuſtribus antiquæ diœceſeos Carnutenſis, qui aliquod ingenii ſui monumentum poſteritati reliquerunt.

Pariſiis, apud Jo. Mich. Garnier, 1719, 4.

Alph. 2 pl. 7.

DEderunt Seculo XVI exeunte Bibliothecas Gallicas Antonius Verderius Vauprivaſius & Franciſcus Grudeus Crucimanius: ſed hi fere Gallos tantum in ſcriptis ſuis Gallica lingua loquentes ſunt perſecuti, & iis vixere temporibus, quæ abundantiſſima optimorum ingeniorum meſſis demum inſecuta eſt, ut adeo conſilium R. P. Lironii de condenda Generali Franciæ Bibliotheca non poſſit non dici fructuoſum, nobis inprimis, qui etiam priorum illarum Bibliothecarum raritate laboramus, Gallico vero nomini omnino glorioſum: quod qua ratione illi ſubnatum ſit, noſtrum eſt explicare. Scilicet verſabatur Reverendus Autor in conſcribendis Commentariis ad hiſtoriam Epiſcoporum Carnutenſium facientibus, brevi omnino in publicam pariter lucem protrudendis, cujus rei gratia cum varia monumenta eo pertinentia inſigni cura evolverit, occurrerunt inter legendum varia de Viris illius regionis illuſtribus notatu apprime digna, & quæ ſibi minime negligenda duxit, quod alios integram rerum Carnutenſium Hiſtoriam ſcripturos inſigniter juvare poſſent, quamvis illa

Digitized by Google

in Epiſcoporum Carnutenſium Hiſtoria ſilentio eſſent involvenda. Oſtendit illa, quæ collegerat, ſubinde Viris doctis, qui cum iſtud inſtitutum impenſe probarent, ita quidem ſe eorum calculo incendi paſſus eſt, ut data opera Bibliothecam Carnutenſem in hanc, quam videmus, ſpeciem inſtruxerit, brevi daturus Turonenſem, mox alias, amico etiam aſcito ſocio, qui aliis in partibus non minus ſtrenue elaborat. Hanc autem unicam Univerſalis Galliæ Bibliothecæ conficiendæ eſſe viam non ſine cauſa arbitrantur doctiſſimi Collectores, quod ita laboris immenſitas, cui Ludovicum Jacobum Carmelitam, & Philippum Laboeum e Jeſu Societate ſuccubuiſſe ferunt, minus ſit metuenda, cum autoribus fato exſtinctis in eundem laborem facile ſint ſucceſſuri per ſingulas regiones alii, unius etiam cujusque Provinciæ Viri clari a patriarum rerum ſtudioſis in ſingulari Volumine lubentius legantur deſcripti.

Carnutes olim & Bleſenſem Agrum, & Aurelianenſes complectebantur; verum enim vero cum doctiſſimus Autor Aureliano ab antiquiſſimis temporibus proprio Epiſcopatu nobili non defore confidat ſcriptores doctiſſimos, intra antiquos Carnutenſis diœceſeos limites, quibus & Bleſæ continebantur, noſtro demum ævo A. 1697 voluntate Ludovici XIV R. peculiari Epiſcopatu nobilitatæ, ſe in Bibliotheca ſua continuit. Neque tamen ſuperſtitioſo diſcrimine illos tantum ſuæ Bibliothecæ inſeruit, qui id unice mereri videbantur ortu ac nativitate: ſunt ipſi Carnutenſes, ita mediis Seculis a domicilio appellati, licet eorum patria ignoretur: ſunt Carnutenſes Comites urbis, iidem licet Bleſenſes & Perticenſes, ſunt Epiſcopi, Abbates, Canonici, rerum Carnutenſium ſcriptores, qui munere, quod geſſerunt, aut meritis ſuis in res Carnutenſes locum obtinent, quem natales iisdem negare videbantur. Viris doctis miſcentur Viri Feminæque Principes, quorum nomen charta, diploma, aut epiſtola vetus præ ſe fert; miſcentur & Perralti exemplo Viri arte pictoria, ſculptoria, fuſoria, architectonica ſimilibusque illuſtres. Nec neglecta videbis Concilia in reliquis operis partibus; Carnutenſia Commentariis Lironii noſtri brevi edendis inſerta leges. Ordo ubique Chronologicus, ratione inprimis

mis habita annorum emortualium, ſi de iis conſtat, quo ſervato & quæ ad vitam Viri pertinent, & quæ ad notitiam ſcriptorum ejus faciunt, quanta fieri potuit, diligentia recenſentur.

Diœceſin Carnutenſem doctiſſimorum Virorum admodum fuiſſe feracem, hæc Bibliotheca abunde loquitur, & numero & præſtantia ingeniorum ſuperbiens, quæ inter eminere viſa
ſunt: *Jvo*, Epiſcopus Carnutenſis, Decreto conſarcinato æter- p. 44.
num nomen meritus, *Joannes Saliſberienſis*, Epiſcopus Carnu- 74.
tenſis, Polycratici Autor, *Petrus Bleſenſis*, Seculo XII maximi 85.
ingenii & doctrinæ Vir, *Petrus de Riga*, Vindocinenſis, Cano- 94.
nicus Rhemenſis, Auroræ ſcriptor, *Guilielmus Bellajus*, Franciſci 142.
I R. temporibus Pedemontii Prorex, arte & marte inclytus, *Jo-* 144.
docus Clicthoveus, Noviportenſis Flander, Theologus Eccleſiæ
Cathedralis Carnutenſis, e primis Lutheri adverſariis, *Joannes* 146.
Dampetrus, Bleſenſis, Latina carmina, phaleucos inprimis,
pangendi felicitate inſignis, *Martinus Bellajus*, fratre Guilielmo 157. 162.
non minor, *Mathurinus Corderius*, Perticenſis, Grammaticus 181.
non incelebris, *Remigius Bellæus*, Perticenſis, Poeta Gallicus 197.
excellentiſſimus, *Petrus Ronſardus*, Poetarum Gallicorum Prin- 209.
ceps, *Philippus Huraltus Chivernius*, Franciæ Cancellarius, 221.
Regnerius, Satyricorum Gallicorum ante Boilæum princeps, *An-* 223.
tonius Fayus, Caſtellodunenſis, Theologus Genevenſis, *Ludovi-* 235.
cus Ruſſardus, Carnutenſis JCtus, *Florimundus Beaunius*, Bleſen- 245.
ſis, Mathematicus celeberrimus, *Joannes Morinus*, Bleſenſis, 257.
Presbyter Oratorii doctiſſimus, *Hieronymus Vignerius*, Bleſen- 263.
ſis, Oratorii Presbyter, variæ doctrinæ, hiſtoriæ inprimis patriæ
peritiſſimus, *Guilielmus Riberius*, Bleſenſis, ſtatus Conſiliarius, 265.
Hiſtoriæ Gallicæ ſcriptor non ſpernendus *Antonius Godæus*, Dro- 270.
cenſis (*de Dreux*) Epiſcopus Vincienſis (*de Vence*) inter Poetas 278.
Gallos non incelebre nomen nactus, *Renatus Charterius*, Vindo- 290.
cinenſis, Medicus Regius, cui Hippocrates & Galenus multum
debent, *Andreas Felibienus*, Carnutenſis, Hiſtoricus Regius & Re-
giæ Societatis Architectonicæ Secretarius, *Petrus Nicolius*, Car- 294.
nutenſis, celebris Theologus, Arnaldo amiciſſimus, *Joannes* 299.
Bernerius, Bleſenſis, Medicus inſignis, de Patriæ pariter atque
artis ſuæ hiſtoria bene meritus, *Sebaſtian Rufus* (*le Roux*) ani- 302.

Digitized by Google

marum Audevillæ in diœceſi Carnutenſi curam gerens, cujus
p. 314. Harmonia Evangeliſtarum exſtat, *Joannes Baptiſta Thierſius*,
316. 323. Carnutenſis, multis ingenii & pietatis monumentis relictis clarus, *Jacobus Gouſſetius*, Bleſenſis, Profeſſor Grœningenſis, Domnus
328. nus *Franciſcus Lami*, Benedictinus, *Petrus Jurieus*, Theologus
329. reformatus notiſſimus, *Joannes Franciſcus Felibienus*, Hiſtoricus
331. & Antiquarius Regius & Domnus *Michael Felibienus*, Benedictinus, Andreæ Filii, *Ludovicus* denique *Habertus*, Bleſenſis, Doctor Sorbonicus non incelebris. De his aliisque plurimis varia notatu digna congeſſit Clariſſimus Autor, quamvis omnino fatendum ſit, aliquando ei non diligentiam, quæ ubique elucet, ſed monumenta & ſubſidia ſcriptionis, uti ipſe conqueritur, defuiſſe.

DELLE ANTICHE SIRACUSE VOLUME I e II &c.

i. e.

ANTIQUARUM SYRACUSARUM VOLUMINA duo, quorum Primo JACOBI BONANNI Syracuſ. illuſtrat. Libri II, Secundo VINCENTII MIRABELLÆ Explicatio delineationis antiqv. Syracuſ. tum & PHIL. CLUVERII, C. MARII ARETII, TH. FAZELLI & GEORGII GUALTERI nonnulla continentur.

Panormi, e typogr. Jo. Bapt. Aiccardi, 1717, fol.
Alph. 8 pl. 8 & Tabb. æn. maj. 18.

NOn Italis modo & Siculis, ſed & exteris egregie conſuluit, quisquis recudendi Bonanni & Mirabellæ conſilium cepit, quorum ille (cujus liber *l' Anticha Syracuſa* Meſſanæ 1624, 4 excuſus) in ipſa Sicilia, nedum noſtris in oris, jam pridem inventu difficillimus, hic vero (cujus *Dichiarazione della pianta dell' antiche Siracuſe*, Neap. 1612 in fol. prodiit) ſi quando apud nos proſtaret, immani utique pretio venit. Autor hujus inſtituti præter alios præcipuus fuiſſe videtur Jo. Bapt. Caruſo e Principibus Sanctæ Dominicæ, editis Panormi A. 1716 Commentariis de rebus Siculis (*Memorie hiſtoriche*) de quibus alio

tem-

tempore dicemus, illuſtris, qui & in exornando hoc opere, cujus nova hæc editio priores & chartæ & typi elegantia multum antecellit, videtur imprimis fuiſſe occupatus. Huic enim, ni fallimur, debentur quæ acceſſere delineationes veterum ac novarum Syracuſarum, quas ita inſtituit, ut & e Bonanno & e Mirabella fuerint paſſim ſuppletæ, tum Marmora ſeu Tabulæ Syracuſanæ cum Animadverſionibus Georgii Gualteri, ut & Numiſmata multa poſt Autorum ætatem demum reperta; ut taceamus, quæ e Libro XII Siciliæ Cluverianæ, Claudii Marii Aretii libro de ſitu Siciliæ & Fazelli Decade I de rebus Siculis Lib. 4 Cap. 1 huc transſcripta leguntur. Quæ cum pleraque nova non ſint, ſpeciminibus excerpendis ſuperſedere nos poſſe arbitramur.

S JUSTINI, PHILOSOPHI ET MARTYRIS, cum Tryphone Judæo dialogus, cum Jo. Langi verſione, & notis Rob. Stephani, Perionii, Sylburgii, Halloixii, Montacutii, Druſii, Colomeſii, Cavii, Bulli, Grabii, pluribusque novis additis; annexis inſuper ad calcem annotationibus Langi & Kortholti; edita a SAMUELE JEBB.

Londini, impenſis Gul. & Joh. Innys, 1719, 8.

Alph. 1 pl. 4.

TErtium hoc Volumen eſt idemque ultimum genuinorum Juſtini Martyris Operum. Primum enim, quod *Apologiam primam* cum variorum notis exhibet, jam A. 1700 obſtetricante Grabio prodierat in lucem, recenſitum nobis A. 1701 p. 302. Alterum, quo brevior Apologia cum libello utroque adverſus Græcos & libro de monarchia continentur, cura Cl. Hutchnii editum fuit A. 1703. Ultimo igitur hoc, quod in manu habemus, Volumine exhibetur celeberrimus ille cum Judæo dialogus, ſubjunctis Variorum notis non quidem admodum multis, ſed iis perbonis multamque lucem dialogo affundentibus. Subjuncta ſunt novem paginas complentia Fragmenta deperditorum Juſtini librorum, e Grabii Spicilegio Patrum huc

Digitized by Google

translata. In veſtibulo hujus Voluminis ſiſtitur Langi diſſertatio, qua hujus dialogi argumentum enarratur: quacum non inutiliter junxeris Jo. Clerici Ἐπίκρισιν de hoc Dialogo, quæ inſerta eſt ipſius Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Sæc. II p. 632--645. Ut e novi Editoris annotationibus nonnulla veluti guſtus cauſa apponamus, in Præfatione recenſet eruditorum opiniones de tempore, quo Juſtinus hunc dialogum conſcripſerit: ipſe Caveo ſubſcribit, habitum ſcilicet fuiſſe hunc dialogum an. 147. Porro p. 1 Caveo aſſentitur, *Tryphonem* eſſe celeberrimum illum Rabbinum, *Tarphonem*, R. Akibæ amicum: quam opinionem meminimus ſingulari diſſertatione confutatam eſſe ab Hadr. Relando, inſerta Bibliothecæ Bremenſi T. I Faſc. II Diſſ. 3. Sed redimus ad Editorem noſtrum, qui p. 43 exhibet varias appellationes baptiſmi, in ſcriptis Patrum Eccleſiæ obvias; p. 52 docet, Chriſtianos olim atheiſmi fuiſſe accuſatos; p. 69 & p. 215 contendit, Apoſtolos & omnes fere Patres Eccleſiæ euchariſtiam pro novi Teſtamenti ſacrificio habuiſſe, & ſacra ſymbola panis & calicis Deo Patri in altari oblata docuiſſe. P. 127 pugnat, τὸ העלמה Jeſaiæ VII, 14 omnino ſignificare *virginem intactam*. P. 244 ſq. obſervat, Patres Eccleſiæ ſtatuiſſe, animas defunctorum non ſtatim in cœlum emigrare, ſed in locum certum deferri, ubi maneant usque ad diem ſupremi judicii. *Hæc* (ita concludit,) *ſerio ſecum reputent Pontificii, & de admiſſione animarum ſtatim poſt mortem ad beatificam Dei viſionem eadem fere ſtatuentes hodierni Novatores.*

MONUMENTI AELIA LAELIA CRISPIS, ſive celeberrimi ænigmatis Bononienſis, hiſtorica explicatio, fragmentum antiquum incerti auctoris. Bononiæ Senatui FRANCISCUS MASTRIUS additis aliquibus notis D. D. D.

Bononiæ, typis Conſtantini Piſarri, 1717, 4 maj.
Pl. 4.

HUnc ipſum libellum, Venetiis A. 1702 primum paulo minori forma editum, jam recenſuimus in his *Actis* A. 1706

p. 88

Digitized by Google

P. 88, qui eodem de ænigmate Cl. Malvaſiæ librum recenſueramus A. 1684 p. 263. Priore loco p. 90 innuimus, non videri nobis antiquam illam inſcriptionem, ſed recentiori demum ævo concinnatam. Nunc addimus, non plane a vero abſimile nobis videri, Cl. Maſtrium ipſum eſſe verum hiſtoricæ hujus explicationis autorem, etſi lectoribus in titulo perſuadere conatur, antiquum ſe in lucem edere fragmentum autoris incerti. Ceterum nova hæc editio a prima in eo differt, quod & notas hiſtoricæ explicationi ſtatim a latere adjunctas habet, quæ antea ſeparatim ſubjunctæ fuerant, & pleniorem exhibet ipſam explicationem hiſtoricam, quæ in priori editione p. 6 deſcriptoris incuria integram paginam deſiderabat. Nihil igitur eſt, quod hic adjiciamus, niſi quod memores tot interpretationum, quas locis memoratis ipſi adduximus, non alienum putamus adſcribere explicationem *Cl. Heumanni*, Collegæ noſtri, quam in ſua *de fato uxoris Loti* diſſertatione, A. 1706 edita, & A. 1708 recuſa, exhibuit. Is enim, quod cæteris interpretibus non veniſſe in mentem mirum eſt, exiſtimat, autorem Bononienſis illius ænigmatis aliud nihil, quam *fatum uxoris Loti* deſcribere voluiſſe. Sed antequam hanc audiamus ænigmatis ἀνάλυσιν, ipſam lubet, ut eam hac ſecunda editione Cl. Maſtrius exhibet, oculis lectorum ſubjicere Inſcriptionem:

D. M.
AELIA LAELIA CRISPIS
NEC VIR, NEC MVLIER,
NEC ANDROGYNA,
NEC PVELLA, NEC IVVENIS,
NEC ANVS,
NEC CASTA, NEC MERETRIX,
NEC PVDICA,
SED OMNIA,
SVBLATA
NEQVE FAME, NEQVE FERRO,
NEQVE VENENO,
SED OMNIBVS,

NEC

NEC COELO, NEC TERRIS,
NEC AQVIS,
SED VBIQVE IACET.
LVCIVS AGATHO PRISCIVS
NEC MARITVS, NEC AMATOR,
NEC NECESSARIVS,
NEQVE MOERENS, NEQVE GAVDENS,
NEQVE FLENS,
HANC
NEC MOLEM, NEC PYRAMIDEM,
NEC SEPVLCRVM,
SED OMNIA,
SCIT, ET NESCIT, CVI POSVERIT.

Jam audiamus Cl. Heumannum, ita hæc exponentem. Ex vulgari opinione Loti uxor, in ſtatuam quippe ſalis mutata, non amplius verus erat homo, adeoque *nec vir*, *nec mulier*, & quæ ſequuntur. Nihilominus tamen fuerat *omnia*. Nam ipſa fuit & *mulier* & *anus*, & ex ipſa quoque procreari potuerant *vir*, *androgyna*, *puella*, *juvenis*, *meretrix*, *pudica* : adeoque cum ipſa ſit horum omnium materia, merito dici poteſt *omnia* hæc fuiſſe. Fatum ejus porro indicatur, quod in uxorem Loti optime convenit. Namque hæc *nec fame*, *nec ferro*, *nec veneno* periit: quanquam non immerito dixeris, eam periiſſe hiſce *omnibus*, utpote quæ mortiferum hauſit *venenum*, demiſſo de cœlo ſulphureo imbre, & *fame* fuit vexata rerum Sodomis relictarum, quarum deſiderio reſpexit, reſpiciensque interiit. De *ferro* incertus adhuc ſum animi, quid ſentiam: niſi forte iniquum eſt, requirere, ut omnia hiſtoriæ exactiſſime reſpondeant. Fortaſſe tamen Autor hujus epitaphii reſpexit ad illam fabulam, qua traduntur viatores ſæpius aliquam partem ſalinæ illius ſtatuæ cultro gladiove reſecare, ſtatim tamen renaſcituram. Ceterum veriſſimum eſt, quod uxor Loti dicitur *nec cælo jacere*, *nec aquis*, *nec terris*, ſeorſim ſcilicet, & tamen *ubique*. Sita eſt enim quaſi in aere, adeoque & *cælo* jacere dici poteſt, nec minus, cum pluit, *aquis*, & ſimul, cui innititur, *terra*. Qui hoc

Digitized by Google

hoc monumentum poſuit, DEUS fuit. Is rectiſſime *Lucius* appellatur, lux quippe ipſiſſima, & pater luminum, habitans in luce inacceſſibili. *Agatho* idem ſummo vocatur jure: nemo eſt enim *bonus* præter DEUM. *Priſcius* denique non inepte audit: eſt enim ſenex, ut qui maxime, & repræſentatur vocaturque ſenex apud Danielem vatem. De Deo autem porro dici poteſt, quod uxoris Loti *nec maritus, nec amator, nec neceſſarius* fuerit, cujusmodi homines alias defunctis monumenta curant fieri. Itaque nec mirum, quod *neque mæruiſſe, neque gaviſus eſſe, neque fleviſſe* perhibetur. Hoc autem monumentum ſi quis *molem vel pyramidem vel ſepulcrum* vocaverit, ab uſu loquendi ſane recedet longiſſime. Hæc tamen *omnia* non immerito fuiſſe videtur hæc ſalis ſtatua. *Moles* utique fuit, & *pyramis* quoque dici poteſt, cum in aerem promineat pyramidum inſtar, nec non *ſepulcrum*, quia hic continetur homo vitæ exſors. DEVS vero *ſcit* profecto, *quid poſuerit*: ſed & *neſcire* dici argute poteſt, ſitne hæc *moles*, an *pyramis*, an *ſepulcrum*. Nam nihil horum ſtatuere voluit præpotens Numen. Reliqua, quibus ab aliis finitur Epitaphium, (*Hoc eſt ſepulcrum, intus cadaver non habens, hoc eſt cadaver ſepulcrum extra non habens, ſed cadaver idem eſt & ſepulcrum ſibi*) tam ſunt perſpicua, tamque concinne dicuntur de Loti uxore, ut otioſum ſit futurum negotium, ſi & in his exponendis morari velim. Hactenus Cl. Heumannus.

Das Evangeliſche Lüneburg.

i. e.

HISTORIA REFORMATIONIS ECCLESIASTICA Luneburgi, in qua Monaſteria, Reformatio, Doctores Eccleſiæ, Colloquia Tripolitana & controverſiæ Theologicæ ex Documentis, ſimul exhibitis, ſiſtuntur a JOHANNE GEORGIO BERTRAM, Brunſuigenſi ad D. Martini Paſtore.

Brunſuigæ, apud Ludolphum Schrœdterum, 1719, 4.
Alph. 5 plag. 12.

Digitized by Google

MUlti laboris induſtriæque minime contemnendæ opus Autor admodum Reverendus, qui a ſe quoque Hiſtoriam
Præf. Eccleſiaſticam Luneburgenſem, Hannoveranam, Hildeſianam, Mindenamq; Evangelicam, tum vero & corpus, ut vocat, Reſcriptorum Conſiſtorialium, una cum deſcriptione Monaſteriorum Luneburgenſium, a Leznero non ſatis expoſitorum, expectare jubet, ſuſcepit; opus inſuper tale, quod ad amplificandum urbis antiquiſſimæ decus & gloriam, ſi quodquam aliud, accommodatum, exponendisque ſimul permultis, hac itidem occaſione occurrentibus, Eccleſiæ purioris fatis & certaminibus, peropportunum eſt. Antiqua fata Eccleſiæ adverſa in præfatione ſtatim noluit intacta, ubi ex Carolo Scribanio & Hieronymo memorat, non tot mactatas in V. T. fuiſſe peccudes, quot ſub perſecutionibus Eccleſiæ Chriſtiani fuerint cæſi, nec anni dies recolendæ Martyrum memoriæ ſuffecturos, ſi ſingulis diebus vel quingentis piis teſtibus juſta perſolverentur. Plura, quamvis, ſi numerum ſpectes, ſat multa jam fuerint producta, hic monimenta comparuiſſent, niſi, quod conjicit Autor, antiquiſſima a Monachis, e Monaſteriis ejectis, ſimul ablata, ut itaq; copia, de fundationibus, donationibus, reliquiis, Vicariis antiquis κ. τ. λ. fuſius tradendi, fuerit ademta. Antiquitatem urbis Dittmarus Merſeburgenſis, Franciſcus Ireneus, aliique loquuntur. Num ab Hermanno Stupkenshorn, qui perinde templum A. C. CMLXXI exſtruxit, fuerit condita, uti Petrus Bertius, Comment rer. Germ. p. 599 innuit, alii diſpiciant. Templa primum & monaſteria diligentiſſime perquirit Noſter, minora ne quidem præteriens, nec inſuper habitis, quæ Pontificiorum ſæpe tunc confinxerat ruditas, ubi v. g, non Schmidio tantum, ſed vel ipſo
p. 15. Gamanſio Lojolita ſic opinantibus, pro *Ximillia* XI millia virginum ſomniaverant. Lunæ idolum hic haud dubie quondam
18. religioſe cultum eſt, idque vel ad Caroli M. usque tempora, quod *Sagittarius* in origine & incrementis Luneburgi, tum vero & in memorabilibus Hiſtor. Luneburgicæ, *Loſſius* in Luneburga, *Meibomius* Sen. in Hiſtor. Bardevici, cum *Leibnitio*,
31. ſeq. copioſius affirmant. Primordia emendationis Sacrorum Luneburgi poſtea, ubi facta fuerint, expromitur, anno Melanchthoni

thoni emortuali, in ſuggeſto, quod ſcilicet annus 1560 fuerit, recte expreſſo, quandoquidem aliorum de anno 1559, quo expiraſſe creditur, ſententiam monimenta fere omnia tum vero & illud facile confutat, quod A, 1560 ultimam adhuc in verba Davidis orationem : *Aſpicis me in forma hominis*, conſcripſerit, & Teſtamentum a ſe factum ita inchoaverit : A. 1560 *die Aprilis decimo octavo ſcripſi hoc teſtamentum &c.* ut de colloquio cum Camerario ne quidem memoremus : quæ omnia, eum anno antecedente obiiſſe, obſtant. Conf. Adami vit. Theol. p. 351 ſeq. Reformationis Luneburgenſis negotium fuſe perſequitur Autor, cum vel hymnorum cantu pellerentur Pontificiorum Clerici, & Urbani inprimis Rhegii induſtria eluceret, qua cum Eccleſiæ Miniſtris ſingulis ſeptimanis conferebat eosque ſenſum futuri Evangelii edocebat. *Commodati* ſcilicet, quod alii jam tum obſervarunt (D. Zeibich de Theol. commodat. p. 32, 34) Theologi hic Rhegius præſtabat operam, ea ſæpius ſeveritate, ut Senatores male aliquando tergiverſantes, vel ſic compellaret : ***Domini, Evangelii promovere curſum ſerio allaboratis minime, veſtrum miſereatur Deus, vosque in poſterum amplius confirmet.*** Vitæ inſuper hic, ſi ſaltim extantiores notemus, recenſentur *Henrici Rudebrockii*, ***Pauli a Rhoda***, *Chriſtophori Hegendorſini* (hominis ſcholæ deditis, Theologiæ tamen amantis, ſed publicis etiam negotiis, ut JCtus ideo multis quoque ſalutetur, impliciti, quamvis tamen, miſſa vocatione Juris Roſtochienſi, Ephorus Luneburgenſis tandem evaderet) *Frid. Henningii*, *Ja. Eckenbergii*, *Caſp. Gœdemanni* (qua occaſione promoti a ſchola ad miniſterium, Ephorias cumprimis, recenſentur) *Petri Ebelingii*, *Sigismundi Schererzii* (quem a malevola G. Arnoldi imputatione liberat Autor, inſimul vero, quod Ducem Rudolphum Auguſtum, ſextimeſtrem, qui baptizantem barba prehenderit, baptizarit, Paulique Felgenhaueri & complicum erroribus maſcule obſtiterit, memorat) *Petri Rebinderi*, (cui de Calviniſmo irreconciliabili diſputatio, Hulſemanno alias adſcripta, ſecus, quam Pritius & Vhſenius fuerant opinati, tribuitur, ſimulque male morati Luneburgenſis, Chriſtiani Hohburgii, factæque propemodum, haud dubie per eum, B. Pfeiffferi ſeductio-

38. ſeqq. 42. 110. 22 134. 137. 157. 159. 6062 ſeqq. 216. 227. 229.

ctionis, mentio injicitur, multo in Arnoldum erronem zelo
p. 236. hinc inde oſtenſo) *Caſparis Hermanni Sandhagenii* (qua ſimul occaſione Jo. a Labadie, Duræi & Amersbachii molimina af-
242. feruntur, una cum Sandhagenii palinodia, ac Waltheri quere-
245. la, viros ſcilicet Politicos maximam partem ſeſe habere ad in-
249. ſeq. ſtar materiæ primæ, quæ apta ſit omnes Religionis recipere formas. Sine pompa funebri, more poſthæc pluribus Theologis recepto, ſepeliri volebat, Coccejum nimium fere in oculis ferebat, de ſecundo Babelis lapſu liberius aliquando con-
254. cionabatur, Doctoris alias & Ephori Luneburgenſis Generalis axiomate, quod tamen illi a Zieroldo & Serpilio tribuitur u-
255. trumque, minime appellandus.) *Jo. Wilhelmi Peterſenii*, de quo conſulto hic tacemus, *Godofredi Weiſſii*, poſteaque, ſaltu a typographo in paginis facto, p. 577 (pro 277)
277. *Henr. Jonathan Wehrenbergii*, & *Jo. Chriſt. Jauchenii*. Pars
591 ſeqq. operis tertia Paſtores poſt emendata a Luthero Sacra, recenſet, nec Diaconis, aliisque, quorum recenſio ſaltim patriam habi-
646. tantibus non poterat evenire ingrata, omiſſis, quos inter Joannem etiam Mullerum deprehendimus. Additamenta Partis ſecundæ documenta numero CXLIIX exhibent, quibus ab anno 1530 ad 1581 geſta in Eccleſia, cui inprimis militandum fuit, egregie illuſtrantur.

PAPISMI LABEM ΓΝΗΣΙΩΣ *LUTHERANIS HAUD absque injuria adſperſam, Epiſtolis ad Amicum datis eluit BALTHASAR MENZERUS Eccleſ. Auguſtanæ Londinenſis Paſtor.*

Londini, apud H. Clements, 1619, 8.

Alph. 1 Plag. 1.

NOn ſe continuit intra Saxoniæ terminos Secularis Sacri, quod in memoriam emendationis, per Lutherum factæ, feſto celebravimus, ritu celebritas, cum & maria transvolaverit, & in Anglia quoque vel hinc piæ animæ exultaverint. Eadem quippe excitavit perinde Maxime Reverendum Apologiæ, quam diximus, Autorem, ut velut Epiſtolico ad amicum Medicum com-

commercio uſus, Jubilei Evangelici magna cum voluptate recordaretur, prorſusque in eam conceſſerit ſententiam, vel in ipſa Johannis Apocalypſi *Jubilæum* A. 1617 *primum* c. XIIX, 1, 2, *ſecundum* vero 1717 ibidem v. 3, *SECUNDO dixerunt Alleluja*, indicari. Crediderant nonnulli Britannis viciniores, parum diſtare a Religione Papæa Lutheranam; labem itaque iſthanc detergit Noſter, oſtendendo, 1) Confeſſiones, quibus nitimur, publicas Papatum mire rejicere ac damnare; 2) Dogmata Lutherana a Papæis in immenſum abhorrere; 3) Pontificiorum in Lutheranos odia & perſecutiones diſſenſum mire eloqui & declarare. *Primum* ita oſtendit, ut ex ſymbolis noſtris, quam abhorreamus a Papatu, clariſſimis inde allatis locis, manifeſte doceat. Dogmata vero, *ſecundo*, eundo per ſingulos Articulos, tam diſſentire inter ſe, ad oculum docet, ut cum intempeſtivis Conciliatoribus fungum ſtipitemque ſit oporteat, qui diſcrimen, nunquam ſufferendum, vel manibus palpare nolit. Abſentem ſtatuere Chriſtum, cœlo includere, qua humanam naturam, Jeſuitis, in quos illud Poetæ quadrare ait: p. 2. 2 usque 26. 27 ſeqq. 31.

Tam procul a Jeſu non iit ulla cohors,

ac Pontificiis aliis, ad Neſtorianiſmum pronis, vel ideo arridebat, quod ſpecioſius ita abſenti ſubſtitui in terris Vicarius poſſet. Semper eſſe viſibilem Eccleſiam, palmarium, cui adhærent Pontificii, caput eſt, dignumque adeo Autori viſum, ut, quam abſonum ſit, ſtrictim exponeret. Viſibilis ſæpe Eccleſia errat, Eſ. LVI, 10 latentibus piis, membrisque veris 1 Reg. XIX, 10. Catholiciſmum etiam alii crepant; at antiquitate ſe vel Ethniciſmus tuetur una cum ſerpente antiquo; amplitudo in *lata* quoque conſpicitur *via*; ſucceſſio localis nulla, cum vel ex Epheſinis Presbyteris venerint lupi Act. XX, 17, XXVIII, 30. Harmoniam inter Pontificem, ejusque fidei addictos, quid probet? cum eadem vel Dæmones quandoque gaudeant Luc. XI, 18 &c. Eundem fuiſſe Johannis & Apoſtolorum baptiſmum; transſubſtantiationem, judice vel ipſo Scoto, ex Scriptura probari non poſſe; abſonos plane eſſe Pontificios, Clericis quoque *non conficientibus* ſolum porrigentes panem, quia Apoſtoli ſub utraque 125. 129. ſeq. p. 157. 151. 158.

communicantes, non fuerint *conficientes*, cum Corinthii totum
ſumentes Sacramentum, 1 Cor. XI, 26, omnes minime fuerint
164. Sacerdotes; ad Miſſam reſpici, cum Apoc. XI, 8 Dominus *Ro-*
167. *mæ* diceretur *crucifixus*; Miſſarum nundinationes vel ipſis
173.76. Pontificiis naſutioribus eſſe exoſas; vinum, aqua dilutum, in
189. cœna admittentes, propria cædere vineta; infantibus dandam
190. eſſe minime cœnam; impanationem, conſubſtantiationem, in-
239.241. cluſionem localem, conjunctionem Phyſicam, unionem in cœna
hypoſtaticam &c. noſtris perperam tribui Theologis; vana
eſſe de limbis infernalibus ſomnia &c. doctrinæ ſunt ab Auto-
250. re omnes non ſine oleo excuſſæ. Legi tamen merentur præ
reliquis quæ denique de odiis Pontificiorum & perſecutionibus
adverſus noſtrates, eundo per Germaniam, Daniam, Norvagi-
am, Sueciam, Gothiam, Pannoniam, Hungariam, Galliam, An-
gliam, Scotiam, Italiamque, (in quo ordine Bellarmini, in nos
264. invecti, ſequitur veſtigia) ut ſtupeat pia mens & exhorreſcat, re-
cenſet. Minitatus fuerit A. 1539 Georgius Dux, *viderent Sa-*
xoniæ Elector ejusque fœderati, ubinam circa Pentecoſten mane-
rent; illo ipſo Pentecoſtes Feſto, Georgio mortalium rebus ex-
emto, Lutherus, Angelus Apocalypticus, vel ex ipſius Benjamini
Woodrofii ſententia, Lipſiæ concionatus, primordia emenda-
tionis Sacrorum, nuncio his regionibus auſpicatiſſimo, dabat.
Capto poſthæc Septemviro, Joanne Friderico, Canonici Miſe-
næ, decantato hymno, quem Ambroſianum vocant, læti equi-
265. dem exultabant, gaudio tamen cœlitus interrupto, cum fulmen,
ſemel ſaltim tonante cœlo, ædem incenderet, dejectis turribus
tribus, campanisq; ac organis muſicis igne liquefactis & conſum-
tis, ipſumque adeo dura conſilia improbaret. Landgrafius inſu-
per Philippus, voce einige converſa in ewige, deluſus, carceres
278.286. evadere non poterat, conſiliis Papæ iniquis undiquaque emer-
288.293. gentibus. Crudelitatis Pontificiæ exempla inſignia ſi requiras,
307.315. hic ſane evidentiſſima, compendio veluti comprehenſa, habe-
ſeqq. 321. bis, adjectis ſimul iis, quæ, Lutheranos eſſe omnino Chriſtianos,
326. male quosdam dubitantes, odium vero Pontificiorum in eos eſſe
333. implacabile, exactiſſime docere poſſunt.

GE-

Digitized by Google

GEORGII WOLFGANGI WEDELII Centuriæ ſecundæ Exercitationum Medico-Philologicarum ſacrarum & profanarum Decas V.

Jenæ, ſumtibus Jo. Fel. Bielckii, 1720, 4.

Plag. 8.

DEcadi Wedelianæ quartæ, quam A. 1715 p. 174 recenſuimus, quinta nunc ſuccedit, cujus tres priores Exercitationes in *Elia Artiſta* contemplando verſantur. Notat hic Celeb. Wedelius Lindenii & Merclini errorem, *Heliam Artiſtam* inter auctores librorum Medicorum laudantium. Eſt autem nota Chymicorum fabula, Eliam quendam Artiſtam olim venturum hominesque edocturum artem metalla viliora in aurum transmutandi. Conf. Obſervat. Select. Halenſ. T. VI Obſ. 23. Exiſtimat Cl. Wedelius, Chymicum iſtum Eliam excogitatum fuiſſe imitatione Judæorum, adventum Eliæ exſpectantium, planeque inter figmenta credulorum Alchymiſtarum eſſe referendum. *Exerc. IV* & *V* agit *de Coſmeticis in Sacris*. Speciatim illuſtrat locum *Eſther. II, 12*, de purificatione & exornatione fœminarum illuſtrium; & alia S. Scripturæ de ornatu facierum muliebrium loca difficiliora. *Exerc. VI* & *VII* diſputat *de morbo Jorami*, Regis Judæ, quem putat fuiſſe *lienteriam*, cujus naturam ex Hippocrate deſcribit. *Exerc. VIII* de mutatione aeris diſſerit. *Exerc. IX* contemplatur fœminam in Hiſtoria Evangelica memoratam, quæ duodecim annorum profluvio ſanguinis laboravit. Hac occaſione meminit fœminæ ſuæ curæ ſubjectæ, quæ per quatuordecim annos fere perpetuo laborabat ſanguinis profluvio: communicatque cum lectoribus remedia, quæ tum iſti infirmitati oppoſuit. Ceterum ad Evangelicam illam mulierculam quod attinet, Cel. Medicus noſter opinatur, eam non ſolo menſium fluxu immodico laboraſſe, ſed cum eo conjunctum fuiſſe fluxum hæmorrhoidum *Exerc. X* de hydropico divinitus curato agit ex *Lucæ XIV, 1.* Oſtendit miſerrimum hydropici hujus ſtatum, indeque cognoſci a Judæis debuiſſe docet divinam Jeſu poteſtatem atque (liceat ſic loqui) θεανθρωπίαν.

CA-

Digitized by Google

CATALOGI STIRPIUM AGRI BONONIenſis Prodromus, Gramina ac hujuſmodi affinia complectens; Autore JOSEPHO MONTI.

Bononiæ Studiorum, apud Conſtantinum Piſarri, 1719, 4.
Pl. 13 Tabb. æn. 3.

PRæter foſſilium agri Bononienſis catalogum, cujus ſpecimen mox exhibebimus, integrum plantarum agri Bononienſis Indicem aliquando editurus eſt patriæ hiſtoriæ naturalis diligentiſſimus ſcrutator, Joſephus Montius, cujus de Graminibus prodromum emittere non dubitavit, ut inde cognoſcant rei herbariæ periti, quid ab Autore in reliquis ſperare liceat. In illis qui graminum ſpecies in ordines ſuos digeſſerunt, principes ſunt noſtræ ætatis Botanici, Joannes Rajus & Joſephus Pitton Tournefortius, quos in multis ſequi Autor ſibi minime pudori ducit. Diſtribuit autem in duas claſſes omnium graminum ſpecies. Harum prima continentur omnia, quæ folio gramen referunt, & vulgo graminifolia appellantur, cereales omnes, cyperus, arundo, ſcirpus, juncus, tipha & ſimilia, quæ omnia præter juncum & juncaginem florem ferunt apetalum. In his deſcribendis per omnia ſervat celeb. Tournefortii methodum: tria tamen genera plantarum huic claſſi adjecit, quæ a docto illo Viro neglecta ſunt. Altera claſſis eſt ipſorum graminum, in quibus digerendis propriam ſibi eligit rationem, & differentiam petit vel a ſtructura locuſtarum, quæ integram ſpicam, vel paniculam, componunt, & facile ſeparari poſſunt, vel ab ipſis integris paniculis, aut ſpicis, quando nempe ita vel compactæ ſunt in ſpicis locuſtæ, vel tam exiles, ut facile diſcerni nequeant, ſicut in tabula deſcriptum eſt. Non vero anxie perquiſivit Autor, quo minimum differunt vel paniculæ, vel locuſtæ ne crucem diſcentibus figat, & confuſioni anſam præbeat, ſed quod intuenti primum ſe offert, differentiæ notam conſtituit. Cujuſcunque igitur generis gramina, quorum locuſtæ, ſeparari queunt, diſtinguuntur, in paniculata, & ſpicata; ſpicata vero ſunt, quorum locuſtæ pediculis carent, & coactæ ſcapo affixæ ſunt; paniculata ſunt, quorum locuſtæ pediculis,

vel

vel brevibus, vel longis ſuffultæ ſcapo adhærent; locuſtæ iſtæ ſpicarum vel panicularum ſunt portiunculæ, quæ calicum more flores & ſemina, in aliis, continent, & ex glumis ſquamoſis componuntur, quæ iterum vel proprias ariſtas habent, vel iis deſtitutæ ſunt. Hanc ſuam methodum pro omnino perfecta habendam non vult modeſtus Autor, ſed difficultatibus eandem premi, non diſſimulat, ideo tamen prolata eſt, ut aliis ad meliora incitamento ſit, qualia ſperari propediem jubet, cum a Petro Antonio Michaele, Magni Ducis Hetruriæ Botanico, tum a Sherardo, qui in Bauhini Pinace Botanica emaculanda occupatur, & a Joh. Scheuchzero in hiſtoria graminum, ad quorum præcepta ſuam methodum refingere non detrectabit. In ipſa vero graminum deſcriptione hunc tenuit Autor modum, ut primum plantæ nominis etymon, inde notam propriam, & denuum vim medicam exponat. Nominum multitudo non raro confundit herbariæ ſtudioſos, & offendit imperitos, hinc tribus ſaltem diverſis ſua gramina imprimis compellavit, reliqua ex Bauhinis ſupplenda relinquit, a novis etiam fingendis nominibus ſedulo abſtinuit, ſed potius aliorum nomina ſuis applicat graminibus. Notas veras ab apparentibus, & minus conſtantibus diſtinguit, nam ſæpe unius ſpeciei graminibus accidit, ut paniculæ, ſpicæ, locuſtæ magis vel minus denſæ, hirſutæ, longæ ſint, vel colore differant, quamvis diverſæ non ſint; a quibus ergo ne decipiatur Botanicus, cavendum eſt, cum nec Autor ſe omne tuliſſe hac in re punctum aſſerere audeat. Per ætates etiam ſuas varias colligere gramina jubet, quo ſingula in illis dignoſcantur rectius, radices etiam evellere, easque perquirere, atque ſpecificas inde notas petere. Quatuor graminum icones, quas æri incidendas curavit Gl. Autor a perito artifice, ſpecimen exhibent plenioris operis, quod de graminibus & graminifoliis adornare conſtituit, ad quod promovendum non invitos horum amantes ſuam collaturos eſſe ſymbolam, nulli dubitamus.

DE MONUMENTO DILUVIANO NUPER in agro Bononienſi detecto diſſertatio, in qua permultæ ipſius inundationis vindiciæ a ſtatu terræ antediluvianæ & poſtdiluvianæ deſumtæ, exponuntur a JOSEPHO MONTI,

Bononiæ Studiorum, apud Roſſi & Socios, 1719, 4.
Plag. 8 tab. æn. 1.

OPuſculum partitur Cl. Autor in tria capita, quorum primum exhibet faciem terræ, quæ fuit ante univerſi diluvium; ſecundum effectus diluvii & ſtatum terræ poſt illud fatum ſiſtit; tertio de monumento diluviano nuper reperto in agro Bononienſi & hic exhibito agitur. Ex nihilo fecit Deus materiam cœli & terræ in immenſo chao aquarum; ingens vero abyſſus tenebris obducta fuit ad creationem usque luminis, ac diviſionem, qua Deus aquas & materiam tenuiorem ad efformandum firmamentum, cœlum vocatum, diſtinxit & ex chao extraxit. Reliqua craſſior materia in immani aquarum ſphæra ſubmerſa remanſit, unde collectæ fuerunt aquæ infra cœlum. Suppoſita autem aquarum ſphæra una cum terræ materia, conceptu difficile eſt, quomodo reduci potuerit tam grandis aquarum copia in locum unum, niſi confugiatur ad vaſtum intra terram ſpacium aquis repletum in ipſius terræ ſolidæ cavo, quod ab Autore tanquam ſuæ hypotheſeos principium conſtituitur. Materia itaque terreſtris fluida fuit ante emanationem divinæ virtutis, & ſua forma deſtituta, quæ introducta eſt variis excitatis motibus in diverſis omnis generis minoribus partibus, quæ ad ſe varie delatæ & collectæ ex occurſu diverſas novas figuras nactæ ſunt. Ex motuum autem varietate & productis inde variis corporibus ſalinis, ſulphureis, bituminoſis, metallicis, orti ſunt ignes ſubterranei, quorum ope perfectæ fuerunt arcuatæ terræ expanſiones, ut ſpacium in ea relinqueretur, & circa ipſum externa cruſta globi ſolidaretur, includendo maximam aquarum partem, quæ ante materiam involverant. Hæ aquæ ingens hydrophylacium centrum telluris igneum ambiverunt, centrum vero infernus tormentorum locus impiorum eſt: reliquæ aquæ extra in maria collectæ ſunt. Terra ex abyſſo aquarum emanans in media firmamenti regione ſphæricam figuram nacta, ex æquali omnium ad centrum commune preſſione in libero aere ſuſpenſa eſt. In montibus antediluvianis mineralia atque m . la e fluido producta ſunt ſervatis gravitatis legibus

gibus

gibus, & tali ordine collocata, ut ſine diverſorum generum confuſione propria metalla aliaque foſſilia omnis generis, pura in p.7.
ſtratis ſuis propriis ſubſiderent. Quo collocato rerum ordine 8.
facile licet cognoſcere, quomodo ignis in centro univerſi ſuppoſitus, circumfuſam & in hydrophylacio contentam aquam in vapores poſſit expandere & per quoscunque globi terrei meatus urgere & ad ſuperficiem agere, ubi confluentes conſtituunt
fontes, flumina, lacus, reliqua, quæ omnia in maria circumfuſa 9.
ſe præcipitant, ex quibus per gravitatis vim propriam verſus centrum denuo deprimuntur, pars vaporum forma tollitur per atmoſphæram & rurſum vel depluit, vel aliis modis delabitur, & ſic rediit res in circulum, quamdiu mundus ante diluvium integer
perſtitit; qui vero totus immutatus eſt, & omnia quæ 12.
vivebant ſuper terra deſtructa ſunt, univerſi inundatione facta, 13.
qua fontes abyſſi, id eſt, aquæ terra abſconditæ & in hydrophylacio detentæ foras propulſæ ſunt, & vapores in atmoſphæram emiſerunt, qui quadraginta dierum imbribus ſufficerent, quibus
dilata ſunt in univerſo omnia, & accedente aquarum per ventos 14.
vehementiori quaſſatione, & motu, ignis centralis ac preſſionis telluris preſſioni contrario, in minimas partes diſſoluta, ut 16.
in communem maſſam confluerent, iis ſaltem durantibus, quæ 17.
a ſubterraneis motibus longius diſtiterunt, quæ cum iis, quæ extra terram, animalibus & plantis confuſæ maſſæ immerſa &
admixta ſunt, & quadraginta dierum ſpatio jactata; quo exacto 18.
pluere deſiit, hiantibus adhuc ſubterranearum aquarum fontibus per centum quinquaginta dies, quibus aquæ in ſua diverticula remeare inceperunt. Unde mundus, idem poſt di-
luvium, qui fuerat ante, iterum conſpectus eſt, per ſtrata legibus 20.
gravitatis conformia quidem, ſed minime, ut ante, ſibi homogenea, verum tot agitationibus & jactationibus confuſa, igneque centrali agente rapta, elevata & depreſſa, nec horizontali ſitu parallela, ſed arcuata alia, alia inclinata, & varium poſitum
obtinentia. Et tunc factæ ſunt montium fiſſuræ & inſularum 21.
a continente terra diruptiones. Illa vero, quæ inde terra effoſſa & nunc eruuntur, peregrina corpora, marina & terreſtria, univerſali terræ diſſolutione facta, aquæ immerſa & ſtratis im-

mixta ſunt, & varias mutationes paſſa a materia, in quam caſu
p. 22. inciderant. Labefactare equidem hanc ſententiam, ſunt, qui
conantur, eo quod ex pluribus altæ molis montibus nihil harum
24. diluvii reliquiarum tollere datum ſit: verum iis reſponſio datur, quod tales illorum montium occultis ſinubus latere queant
erodentes partes minores, quæ exedant & diſſolvant contenta
dura corpora, cum e contrario alii montes talibus referti poſſint eſſe corporibus, quæ cogant magis & indurent: quam rationem confirmant montes, in quibus rarius talia diſperſa inveniuntur fruſta & vix integra, ſed corroſa & extrita corpora. Nec
rationi conſentaneum eſt, aquam diluvio jactatam per univer-
25. ſum æqualiter graviores integras moles ſecum abripuiſſe. Ex
hac vero plena univerſi ſolutióne, metallorum, quæ nunc eſt,
generatio cognoſcitur, nempe productæ in principio rerum partes, & confuſæ per diluvium cum aliis ſua gravitate depreſſæ
27. quidem ad ſuum modum ſunt in ſtratum proprium, ſed minus
puræ nec ſegregatæ ab aliis omnes, quæ ab igne ſubterraneo varie agitatæ inde in criſtallos durari vel alio modo ſibi accreſcere
28. valent. Stalctites & ceteræ omnes aquarum productiones concretæ in cryptarum fornicibus & locis, per quos aquæ meant, ex
ſale calcario coaleſcunt, & hoc ſale referta ſunt telluris ſtrata
29. poſt diluvium, quæ partes ad ſe delatæ in glaream & ſaxa con-
30. creſcunt, & in quoſcunque lapides ſolidantur, & minimis admix-
32. tis partibus metallicis fiunt marmora, & verſicolores lapides &
33. certis figuris impreſſis inſignes: atque eodem ſale imbuta ſunt
marina & reliqua animalium & vegetabilium fruſta terra effoſſa, & ſolutione univerſi per diluvium facta, ſubmerſa. Finita
autem inundationis terræ pœna, & exſiccata, defluentibus aquis,
terra, ſemina vegetabilium in ſuperficie hæſiſſe, eorum credere
jubet levitas, & quod plantæ, quæ ante certis orbis regionibus
erant propriæ, nunc pluribus communes ſunt, ex illa terræ diverſarum partium confuſione eſt. Quæ Autoris de ſtatu telluris,
ante & poſt diluvium, aſſerta innixa eſſe iis, quæ a celeberrimis
Viris, in primis Woodvvardo, Scheuchzero, Baiero, Buttnero,
aliis adſtructa ſunt, non diſſimulat, & inde pergit ſui mo-
37. numenti diluviani rationem C. III reddere. Variæ autem in

col-

collibus montibusque Bononiæ reperiuntur animalium exuviæ, diluvii reliquiæ, quas collectas aſſervant in muſeis urbis proceres, & Autor noſter in ſuis ſcriniis. Id vero, de quo p.41.
hic agitur, monumentum reperit ruſticus juxta montem Blancanum ex rupe delapſum, qua perfoſſa nihil amplius repertum
eſt. Atque hoc lapidis fragmen longitudinis eſt ſemipedalis 42.
& unius digiti, latitudinis fere æqualis: quinque digitos craſſum eſt: totumque ex arenario lapide cæruleſcente in angulo luteſcente conſtat: commixtum eſt chamis pectunculisque marinis petrefactis: in ejus medio aſſurgit ſubſtantia nigra oſſea, atque nitida, quæ lapideſcente ſale infarcita oſſeam in terream mutavit naturam, ſervata oſſis facie, colore & poroſitate: in una par-
te in cuneum deſinit quatuor digitorum longitudine, qui ſupe- 43.
riorem partem verſus digitos quatuor ſe extendit in duobus convexis ejusdem longitudinis fruſtis, quæ a cornibus alicujus quadrupedis expolitis non multum abludunt. Horum pars inferior contecta eſt eodem cæruleſcente lapide, qui circa medium pronæ partis arenam luteam non penitus induratam oſtendit,
in qua cujusdam oſſeæ cartilaginis cernuntur veſtigia. Peri- 44.
pheria fragmentorum oſſeorum uncias octo non excedit, ac in ſingulis cernitur foramen terra oppletum. Fragmenta rotunda omnino non ſunt, ſed parumper compreſſa ſupina parte, ubi apparent dentium molarium in mandibulis duabus notæ, inſtar bubulorum, etiamnum oſſeam ſubſtantiam coloris, ex nigro livide cineraſcentis, ſervantium, quarum una trium digitorum longitudine conſtat, & ubi deſinit, conjungitur cum inferiori parte oſſea, quæ lapide obducta, pariter in cuneum abit. Ex qua effoſſi corporis deſcriptione Autor conjicit eſſe capitis & dentium equi marini, a variis varie appellati, & deſcripti, per
diluvii undas in hunc locum delati, fragmen, quod veritatem 46.
factæ univerſi inundationis clare demonſtret, ad quod adeo explicandum divinæ gloriæ potiſſimum promovendæ ſtudio incitatus fuit.

LECTURES OF EXPERIMENTAL PHILOSOPHY.

h. e.

LECTIONES PHILOSOPHIÆ EXPERImentalis; Autore J. T. DESAGULIERS, Art. Mag. Societatis Regiæ Sodali.

Londini, apud W. Mears, B. Creake & J. Sackfield, 1719, 4.
Alph. 1 pl. 5 Tabb. æn 10.

Lectiones has edidit *Paulus Dawſon, Deſagulierii,* qui collegiis experimentalibus famam ſibi Londini comparavit, in iſtis lectionibus auditor, inſcio primum Magiſtro, ſed inſtitutum poſtea probante, cum ipſi a bibliopola ſatisfactum fuiſſet, ac ſphalmata, quæ copioſa irrepſerant, corrigente ac præfationem præfigente. Monet in præfatione *Deſagulierius*, ante 16 circiter annos *Johannem Keilium*, hodie Aſtronomiæ Savilianæ Profeſſorem, primum in Academia Oxonienſi lectionibus philoſophiæ experimentalis vacaſſe ac in Auditorum gratiam nonnulla literis conſignaſſe. Ultimo collegio ſe auditorem interfuiſſe, MSC. tamen ab eo non accepiſſe. Compellatum poſtea ab amicis, ut Philoſophiam experimentalem interpretaretur, ſe Lectiones *Keilianas*, quæ MSC. circumferebantur, correxiſſe & nonnulla hinc inde addidiſſe: unde enatæ ſunt, quas *Dawſon* edidit, lectiones Philoſophiæ experimentalis. Cum in iis non contineantur, niſi quæ hodie jam ubivis obvia ſunt, nuda argumentorum recenſio ſatisfaciet.

Præmiſſis Philoſophiæ naturalis definitione, nonnullisque principiis, una cum explicatione nonnullorum terminorum in Mechanica atque Statica receptorum, de potentiis mechanicis diſſerit, veluti libra & ſtatera, vecte, trochleis, axe in peritrochio, cuneo, cochlea. Sequuntur ex principiis *Newtoni* leges, quas vocat, naturæ, ac inde motus ex conflictu corporum oriundus illuſtratur. Succedunt propoſitiones hydroſtaticæ de preſſione fluidorum & corporum in fluidis gravitatione, quæ ex libellis hydroſtaticis paſſim proſtantibus ac *Boylii* Paradoxis hydroſtaticis notæ ſunt. Subjungitur deſcriptio antliæ pnevmaticæ a *Guerickio* inventæ, ſed in accidentalibus nonnullis a *Boylio* immutatæ: una cum Sylloge nonnullorum experimentorum,

quæ

Digitized by Google

quæ ope antliæ pnevmaticæ fieri ſolent. Cumque de aere condenſando diſſeruiſſet, de barometris, thermometris & hygrometris tractat. Quæ ex catoptricis & dioptricis afferuntur, ex opticis Lectionibus *Gregorii* translata eſſe, ipſe in præfatione monet. Sed hac data occaſione *Newtoni* quoque theoriam de diverſis refrangibilitatis luminis gradibus experimento illuſtrat, & colophonis loco deſcribit cum machinam ad aerem condenſandum utilem, tum *Rowleyi* cujusdam Machinam, qua motus Lunæ circa Terram, Terræ, Veneris & Mercurii circa Solem exhibetur.

Neue und gründliche Anweiſung, wie nach einer UniverſalenMethode groſſe Sonnen-Uhren aus einem Arithmetiſchen und Geometriſchen Fundament aufzuzeichnen,

i. e.

NOVA EXPOSITIO METHODI CUJUSDAM univerſalis horologiorum ſciatericorum majorum praxi Arithmetica & Geometrica deſcribendorum, &c. IV partibus abſoluta; Autore JOH. GABRIELE DOPPELMAIR, Leopoldino-Car. Nat. Cur. & Regiæ Berolin. Societ. Membro, Math. Prof. Publ.

Noribergæ, impenſis J. Chriſtoph. Weigelii, 1719, fol. Alph. 2 pl. 10 cum æn. Tabb. 20.

QUantum afferat utilitatis ejusdem problematis plures in promtu habere ſolutiones, quarum quævis ſuo loco & tempore adhiberi poſſit, cum una eademque praxis ob difficultates ſæpenumero occurrentes non ſemper ſatisfaciat, eos ſaltem latet, qui ſuperficiaria rerum cognitione ſunt imbuti. Clariſſimus vero Autor, cum pluribus editis inſignibus ſpeciminibus ſatis probaſſet, quantum in praxi theoriæ jungenda laboret, induſtriam ſuam etiam in perficiendis atque augendis praxibus horologiorum ſciatericorum ponere conſtituit, nec adeo ſaltem illa, quæ in pridem notis methodis occurrebant, incommoda

tolle-

tollere, quæque ad accuratiorem elaborationem facilioremque conceptum facere experientia & ratione doctus erat, ſupplere, ſed nova inſuper praxi ac methodo adjecta diſciplinæ hujus pomœria producere aggreſſus eſt. Adeoque in hujus operis prima parte oſtendit, primo, qua ratione omnia horologia reſpectu poſitionis plani infinite variantia tanquam horizontalia tractari, hocque poſito fundamento lineæ horariæ, hoc eſt, angulorum, quos eædem inter ſe faciunt, quantitates non Geometrica ſaltem enchireſi, ſed & Arithmetico calculo determinari queant. Deinde docet, quomodo poſitio ipſius plani, in quo horologium deſignare convenit, accurate inveſtigari, & declinatio magnetis, adeoque ejus ope meridiana linea ubique locorum inveniri poſſit. Circa prius rejecta praxi, quæ declinatorio magnete inſtructo utitur, utpote ob viciniam ferri cum magnete timendam variis erroribus obnoxia, commendat uſum binorum horologiorum Horizontalium, quorum unum juxta meridianam lineam loco non longe a muro vel plano diſſito diſponitur, alterum ipſi muro vel plano applicatur, ita ut lucente Sole, & in utroque horologio eandem præciſe lineam horariam indicante, angulus, quem meridiana horologii iſtius cum plano ipſo facit, notari poſſit. Circa poſterius ſuadet acum magneticam duabus pinnis inſtructam capſulæ quadratæ ex lateribus vitreis, adeoque transparenti includi, medium ejus punctum lineamque ſuper meridiana alicubi deſcripta collocari, & collimando per duo dicta pinnacidia declinationis elongationem a meridiana & angulum quem cum ipſa facit eruere.

In ſecunda parte explicat binos modos Arithmeticos, quibus in vulgari methodo horologiorum ope lineæ æquinoctialis deſcribendorum lineæ & anguli eorum inveſtigari atque determinari poſſint; differuntque hi modi in eo, quod in eorum uno radius horologii æquinoctialis ad fundamentum deſcriptionis applicati, in altero indicis recti altitudo pro ſinu toto aſſumitur.

Tertia tandem parte ex doctrina de projectionibus circulorum ſphæræ in plano ſtereographicis ingenioſam depromit methodum Geometricam deſcribendi quævis horologia itidem tanquam horizontalia ſpectata. Cujus fundamentum eſt, quod

lineæ

Digitized by Google

lineæ horariæ ex centro horologii horizontalis ductæ tranſeant per interſectionem plani meridianorum (in quibus dato quovis tempore Sol moratur) & horizontis loci. Ex quo ſane conſequitur, quod ſi in projectione ſphæræ, quæ vocari ſuevit ſtereographica, horizontem repræſentans circulus deſcribatur, ipſique meridiani projiciantur horizontem projectum eodem plane puncto ſecantes, quo in ipſo globo aut ſphæra, tum per centrum projectionis & puncta illa interſectionis horariæ lineæ duci queant. Præmittit adeo explicationi hujus methodi ſuccinctam inſtitutionem projectionis ſtereographicæ, docetque deinde, quomodo ex deſcriptis in projectione tali meridianis & horizonte univerſum horologium abſolvi poſſit. Ceterum quoniam horologii eo modo deſcripti horæ omnes eo quidem loco, ubi ipſummet actu horizontale exiſtit, inſervire poſſunt; alibi vero locorum, ubi beneficio ſaltem reductionis pro horizontalibus habentur, nequaquam, ob differentiam longitudinum ſive meridianorum, quæ efficit, ut Sol prius ſub horizonte poſterioris hujus loci condatur, quam aliquam certam horariam lineam attigerit; oſtendit, quomodo extremæ linearum horariarum utilium determinari poſſint.

Quarta parte de reliquis lineis, quæ horologiis inſcribi & jungi ſolent, parallelis nempe Æquatoris, Tropicis, Azimuthorum, horarum Italicarum, Babylonicarum &c. agit, iterumque duplicem earum delineandarum modum deſcribit, Arithmeticum nempe, in quo ex cognitis declinationibus altitudinibusque Solis cujusvis diei momento exiſtentibus, angulisque adeo, quibus eodem momento Sol ſuper horizontem elevatur, umbrarum longitudines determinare, Geometricum vero, in quo eadem absque calculo expedire licet.

En gründelig Anledning til Matheſin univerſalem och Algebram efter Heer And. Gabr. Duhres huldne Prælectiones ſamanſkrifwen af Georg. Brandt, i. e.

Digitized by Google

INTRODUCTIO ACCURATA IN MATHEſin univerſalem & Algebram: ex ANDREÆ GABR. DUHRII prælectionibus collegit GEORGIUS BRANDT.

Holmiæ, typis Jo. L. Horrn, 1718, 4.

Alph. 2 pl. 19.

SUblimioris Matheſeos ſtudia etſi per annos bene multos a variis gentibus Europæ certatim exculta ſunt, paucos tamen in Suecia invenerunt, quos vel utilitate ſua moverent, vel pulchritudine ac oblectatione mentis allicerent, certe qui tanti ea faceret, ut etiam patria lingua civibus ſuis commendaret, cultuque nobiliſſimæ artis rempublicam juvaret, ante Cl. Duhrium extitit nemo. Quid quod auditæ ſunt voces eorum qui & intelligere Matheſin & alios docere debebant, ſatis tenuiter de exterorum profundis cogitatis ſentientium, ac ſi hæc quidem commenta eſſent hominum, qui otio ac pecunia abundarent. Hæc talia tantum abeſt, ut animum Doctiſſ. Duhrii rei Mathematicæ ſemel dicatum alio flecterent, vel ab ulteriore arcanorum perſcrutatione avocarent, ut potius, cum ſe a vivis doctoribus deſtitutum videret, mortuorum premeret veſtigia, magnaque induſtria Mathematicos libros pervolveret. Quæ ipſe didicerat, aliis ſuæ gentis hominibus invidere noluit, ſed quod ante eum, vigente olim per Sueciam pace, libero cum exteris commercio parataque omnium rerum copia, haud quisquam ſuſcepit, ipſe tandem difficillimo patriæ tempore, connitente pereruditо viro Georg. Brandtio, effectum dedit. Librum ipſum ſex & viginti propoſitiones abſolvunt. Initio quidem definitionem Matheſeos variasque numerorum affectiones exponit, dataque occaſione in conſectariis & ſcholiis extractiones radicum ex æquationibus ſimplicibus & affectis, Vietæ ac Harriotto uſitatas, præeunte Wallifio, demonſtrat, deinde doctrinam proportionum evolvit, ac potiores demonſtrationes Arithmeticæ vulgaris & logarithmorum nec non Arithmeticæ ſurdorum, una cum illius praxi, adjungit. Vigeſima quinta propoſitione ejusque conſectariis & ſcholiis artem exterminandi quotcunque incognitas quantitates demonſtrat, aliaque ad propoſitarum quæſti-

ſtionum canones generatim, inveniendos neceſſaria explicat. Tandem præcipuas quasdam propoſitiones ad ſummas ſerierum capiendas ex Wallifii Arithmetica infinitorum depromit.

C. G. SPECIMEN METHODI AD ſummas Serierum.

1. SEries omnes, modo certam progreſſionis legem ſervent, ad formulam aliquam ſeu terminum generalem revocari poſſunt. Terminum generalem illum voco, qui poſita, quam continet, quantitate variabili v. gr. $x=1$ det terminum primum; poſita $x=2$ terminum ſecundum & ſimiliter ceteros.

2. Terminorum generalium, veluti ipſarum ſerierum, duæ ſunt claſſes:

I. Ubi omnes exponentes in termino generali ſunt conſtantes, ut ſeriei $1+2+3+4$ &c. terminus generalis eſt x; ſeriei $\frac{1}{2}+\frac{1}{6}+\frac{1}{12}+\frac{1}{20}+$ &c. terminus generalis eſt $\frac{1}{x^2+x}$; ſeriei $\frac{2}{64}+\frac{11}{544}+\frac{26}{1972}+\frac{47}{5014}+$ &c. terminus generalis eſt $\frac{3x^2-1}{9x^4+36x^3+33x^2-6x-8}$. &c.

II. Ubi in formula generali datur exponens variabilis, h. e. ubi x quomodocunque affecta ingreditur exponentem, ut ſeriei $\frac{1}{2}+\frac{1}{4}+\frac{1}{8}+\frac{1}{16}+$ &c. terminus generalis eſt $\frac{1}{2x}$; ſeriei $\frac{1}{3}+\frac{1}{81}+\frac{1}{19683}+\frac{1}{43046721}+$ &c. terminus generalis eſt $\frac{1}{2x^x-x}$;

Nos nunc quidem primæ tantum claſſis ſeries perſequi earumque ſummas indagare conſtituimus.

 3. Si

3. Si quis vero difficile putet hujus claſſis ſeries ad generalem terminum reducere, multum juvabitur hoc canone: $a + (x-1)b + \frac{(x^2-3x+2)c}{2} + \frac{(x^3-6x^2+11x-6)d}{6} + \frac{(x^4-10x^3+35x^2-50x+24)e}{24} + \&c.$

Si datæ ſeriei terminus primus (numerator ſeu denominator) vocetur a, differentia prima b, differentia differentiarum prima c, &c. donec perveniatur ad differentiam conſtantem, ipſe canon dabit terminum generalem, quod exemplo declaramus.

Sit data ſeries $\frac{1}{3} + \frac{1}{15} + \frac{1}{35} + \frac{1}{63} + \&c.$

Denominatores ſic diſpono.

Terminus primus a = 3.) 15. 35. 63.
Differentia prima b = 12.) 20. 28.
Differ. Diff. conſtans c = 8.) 8.

Nempe $a = 3.$
$(x-1)\,b = 12x-12.$
$\frac{(x^2-3x+2)\,c}{2} = \frac{4x^2-12x+8}{4x^2-1}$

Ergo terminus generalis ſeriei datæ eſt $\frac{1}{4x^2-1}$.

4. Quod ad ſummas harum ſerierum inveniendas attinet, ſi termini ſint integri, ponatur a=0, terminus primus =b, differentia prima =c, differentia differentiarum prima =d, &c. donec perveniatur ad differentiam conſtantem; aggregatum ex canone dabit ſummam ſeriei ad quemcunque terminum x excluſive. Sit data ſeries $3+35+99+195+\&c.$ Terminos pro invenienda ſumma ſic diſpono.

= 0.
b = 3.) 35. 99. 195. c=2)

c = 32.) 64. 96.
d = 32.) 32.

Nempe $a =$ 0

$(x-1)b =$ $3x-2$

$\frac{(x^2-3x+2)}{2}c =$ $16x^2-48x+32$

$\frac{(x^3-6x^2+11x-6)}{6}d = \frac{16x^3}{3} - 32x^2 + \frac{176x}{3} - 32$

$\frac{16x^2}{3} - 16x^2 + \frac{41x}{3} - 3.$ erit ſumma ſeriei ad datum quemcunque terminum x excluſive (vel incluſive, ſi pro x ſubſtituatur $x+1$.)

5. Si fracti fuerint datæ ſeriei termini & numerator termini generalis conſtans, nec x in denominatore ſecundam poteſtatem ſuperet (ultra enim progredi nunc non vacat) terminus generalis ad hanc formulam reduci poterit $\frac{e}{px^2.qx.r}$, ubi e, p, q, r, deſignare poſſunt quantitates quasvis conſtantes rationales & ſurdas (modo terminus primus ſit realis, hoc eſt, ſi in termino generali ponatur $x=1$, denominator ſit major nihilo) nec refert quo ſigno affectæ fuerint quantitates q & r.

An, inquam, hujusmodi data ſeries ſit ſummabilis, & quæ ejus ſumma, per ſequentes regulas definio:

I. Prout in denominatore termini generalis fuerit $\pm$ r facio $(q^2 \mp 4pr)^{\frac{1}{2}} : p = f$ quæ f, ſi fracta ſit vel ſurda, vel negativa, porro pergere non eſt opus, nec ſumma ſeriei aliter quam per continuam terminorum additionem videtur colligi poſſe; ſi vero f integra fuerit, indicabit ſeriem datam eſſe ſummabilem, quippe quæ conflata ſit ex tot ſeriebus ſummabilibus, quot ipſa f continet unitates.

II. Ut has ſeries ſeorſim inveniam, pro prima pono terminos excerptos ex datæ ſeriei locis.

$1.(1+f)(1+2f)(1+3f)$ &c.

pro ſecunda pono terminos excerptos ex datæ ſeriei locis

$2.(2+f)(2+2f)(2+3f)$ &c.

& ita porro donec tot ſeries habeam, quot continet f unitates.

III. Harum ſerierum terminos generales (per §. 3. inventos) ſeorſim applico ad hunc canonem

$$\frac{am}{l^2x^2+(2lm-l^2)x+m^2-lm}$$

Unde determinatis quantitatibus a, l, m, habetur cujusvis ſeriei ſumma generalis ad quemvis terminum incluſive $\frac{ax}{lx+m}$.

IV. Denique inventas ſummas generales addo, quarum aggregatum exprimet ſummam generalem datæ ſeriei ad terminum quemvis fx incluſive.

Quas regulas unico exemplo, quod inſtar omnium erit, accommodamus. Sit data ſeries $\frac{1}{4}+\frac{1}{10}+\frac{1}{18}+\frac{1}{28}+\frac{1}{40}+\frac{1}{54}+\frac{1}{70}+$ &c. cujus terminus generalis per §. 3. invenitur $\frac{1}{x^2+3x}$, ubi $p=1.q=3.r=0$.

Igitur I. per Regulam primam fit $f=3$.

Unde conſtat ſeriem datam compoſitam eſſe ex tribus ſummabilibus, quas ut inveniam

II. Pro prima pono terminos excerptos ex ſeriei datæ locis 1. 4. 7. 10. &c. qui ſunt $\frac{1}{4}+\frac{1}{28}+\frac{1}{70}+\frac{1}{130}+$ &c. pro ſecunda pono terminos excerptos ex ſeriei datæ locis 2. 5. 8. 11. &c. qui ſunt $\frac{1}{10}+\frac{1}{40}+\frac{1}{88}+\frac{1}{154}+$ &c. pro tertia pono terminos excerptos locis 3. 6. 9. 12. &c. qui ſunt $\frac{1}{18}+\frac{1}{54}+\frac{1}{108}+\frac{1}{180}+$ &c.

(III.)

III. Seriei primæ terminum generalem per §. 3. invenio $= \frac{1}{9x^2-3x-2}$ ejusque ſummam generalem per canonem Regulæ tertiæ $\frac{x}{3x+1}$; ſeriei ſecundæ terminum generalem $\frac{1}{9x^2+3x-2}$, ſummam generalem $\frac{x:2}{3x+2} = \frac{x}{6x+4}$; tertiæ ſeriei terminum generalem $\frac{1}{9x^2+9x}$, cujus ſumma generalis eſt $\frac{x:3}{3x+3} = \frac{x}{9x+9}$.

IV. Inventas ſummas generales addo, quarum aggregatum $\frac{99x^3+144x^2+49x}{162x^3+324x^2+198x+36}$ exprimet ſummam ſeriei ad terminum quemcunque $fx = 3x$ incluſive, & pro x ſubſtituendo $\frac{x}{f} = \frac{x}{3}$, habebitur ſumma generalis datæ ſeriei ad ſingulos terminos $\frac{11x^3+48x^2+49x}{18x^3+108x^2+198x+108}$, ſumma vero maxima ſeu omnium terminorum (poſita ſcilicet $x = \infty$, & ∞^2 evaneſcente præ ∞^3) $\frac{11}{18}$.

JOHANNIS MAURITII HOFFMANNI, Sereniſſimi Marchionis Onoldo-Brandenburgici Conſiliarii Aulici & Archiatri Primarii, antehac Univerſitatis Altdorfinæ Senioris & Facultatis Medicæ Profeſſ. Publici &c. Acta Laboratorii Chemici Altdorfini.

Norimbergæ & Altdorf. ap. Heredes Joh. Dan. Tauberi, 1719, 4. Alph. 2 plag. 9.

CHemiam non minori ſedulitate, quam Anatomiam, ab Excellentiſſ. *Autore* in Noricorum Univerſitate antehac traditam

Digitized by Google

ditam fuiſſe, quæ hic ſiſtimus, Acta Laboratorii Chemici Altdorfini luculentiſſimum perhibent teſtimonium. Poſtquam enim ille A. 1683 cum Anatomia, quam venerandi Parentis ſui Succeſſor cum plauſu per ſexennium jam docuerat, Pyrotechniam primus publice profiteri ab inclyto Senatu Norimbergenſi eſſet juſſus, non modo tunc Laboratorium chemicum magnifica laudati Senatus munificentia funditus extructum oratione doctiſſima de optima Chemiam addiſcendi methodo ſolenniter dedicavit, ſed & labores in eo pyrotechnicos, æque ac cadaverum ſectiones & demonſtrationes in Theatro anatomico, ſtrenue plures exercuit annos. Acta tamen præſentia, literis inſimul conſignata, privatos intra parietes *Noſter* adhuc detinuiſſet, niſi amicorum preces publicam ipſorum editionem merito ſollicitaſſent, quod in *utraque* eorum, ex qua conſtant, *Sectione* ſacris chemicis initiandi ſolida omnia fundamenta queant habere. In *priori* ſcilicet *Sectione*, 31 Capita comprehendente, Chemiæ tum definitio, objectum, finis, principia rerum conſtitutiva, ſumma operationum genera & inſtrumenta activa paſſivaque, tum ſingulæ operationes variaque horum miniſterio producta ita recenſentur, ut experientia & ratio perpetuo ubique nexu præluceant. In *poſteriori* autem proceſſus ducenti cum peculiaribus enchireſibus omniumque ætiologia, nec non uſu medico atque doſi conſueta promiſcue quidem, tali tamen evidentia, exhibentur, ut philiatrorum memoriæ ac ſcientificæ doctrinæ non minus promte conſulant, quam ipſos ad operationes æmulo ſtudio ſuſcipiendas perducant. Speciminis loco ex ſectionis primæ Capite XIII de Sublimatione atque Cap. XXIX de Crocis, ex ſectionis autem ſecundæ Proceſſu XXX de Liquore ac Sale votatili Meliſſæ & Proceſſu CXCII de Tinctura lumbricorum terreſtrium anodyna inſequentia ſufficiet adduxiſſe. Sublimatio nempe, quemadmodum ſicci exhalabilis, præcipue ſalini, ſulphurei & mercurialis, ex corporibus ab igne facta ad ſublime vaſorum idoneorum aſſeritur propulſio & ſegregatio, hicque denuo ſub ſchemate plus minus diverſo in ſubſtantiam ſolidam eveniens collectio, ita ſine negotio, pariter oſtenditur, quomodo ea ad operationum generalium utramque Diacriſin & Syncriſin

criſin poſſit referri atque ratione objecti & formæ deſtillationi debeat contradiſtingui. Cum corpora tamen nec quævis, ſed, quæ ſicco exhalabili gaudent, nec uno eodemque modo ſublimari valeant, inter mineralia, ſulphur, antimonium, auripigmentum &c. nominantur, ob laxiorem ſui compagem a motore igne facile in ſublime propellenda, dum metalla e contra firmiorem partium conſtitutivarum combinationem nacta pondere ſuo ſubſident, niſi disjuncta alas allevantes ab additamentis ſuſcipiant. Sic ferrum & cuprum a ſale armoniaco, veluti aquila, in altum educi, ſic aurum a *Rob. Boyle* parva cujusdam ſalinæ ſubſtantiæ ab ipſo paratæ copia in rubicundiorum cryſtallorum mediocris longitudinis formam fuiſſe ſublimatum, ſimileq; experimentum a Caſſio erudito orbi communicatum. Ignis quidem externus, tanquam cauſa movens, pro objecti particularum facilius aut difficilius ſegregandarum diverſitate, nunc remiſſior, nunc intenſior, requiritur, aliquando tamen ſolum ignem internum, per fermentationem aut putrefactionem excitatum, ſalibus volatilibus in ſublime evehendis ſufficere, exemplo globulorum glaſti cum celeberrimo *Wedelio* demonſtratur. Vaſa hinc, ſublimationi perficiendæ apta, ubi indigitata fuerunt, enchireſium loco, præter diverſos ignis gradus, denuo annotatur, corpora quædam ſola ſublimationi exponi, quædam vero cum adjectis aliis, iisdemque vel fuſionem materiæ ſublimandæ per particularum, quam præſtant, discontinuationem præcaventibus, vel exhalabili ſua aptitudine moleculas in ſublime ſecum ducentibus & elevantibus, vel obſtacula aſcenſum particularum remorantia tollentibus aut enervantibus, quædam denique pro faciliori ſublimatione præviam digeſtionem vel ſolutionem requirere. Uſus demum ſublimationis expenditur in floribus & ſulphuribus producendis, ſalibus volatilibus a terreſtriori fæce, phlegmate, acido ligante vel oleoſo ſpiſſamento impuriori ſecernendis, iisdemque non minus cum oleoſis æthereis particulis maritandis, mercurio item vivo cum ſulphure in cinnabarim, vel cum ſalibus corroſivis in ſublimatum cryſtalliniforme redigendo. Aſt Croci a colore, croco vegetabili ſubinde ſimili, nomen adepti, calces dicuntur corporum mineralium fixæ a particulis eorum ſul-

Digitized by Google

phureo-terreis, vel ignis, vel ſalium ſolventium beneficio extra verſis provenientes, & vel pulveris formam jamjam habentes, vel promte recipientes. Subjectum tamen, ex quo tales parari ſoleant, ſicuti aurum, ferrum & antimonium omnium cenſentur aptiſſima, ita & varii ſubjiciuntur modi crocum ex ſingulis obtinendi, quos nihilominus, ceu notos, æque tranſilire liceat ac vires medicamentoſas ipſis adſcriptas & potius ad præparationem, tum liquoris & ſalis volatilis Meliſſæ, tum Tincturæ lumbricorum terreſtrium anodynæ, pergere. Ut *Noſter* namque ex Meliſſa viridi ſal volatile per fermentationem & putrefactionem ad exemplum *Cox* atque *Wedelii* eliceret, menſe Auguſto folia ejus a caulibus ſeparata cucurbitæ vitreæ ampliori injecit, hancque ultra medietatem repletam & exacte clauſam ventri equino per menſes circiter tres eo effectu commiſit, ut meliſſa poſt marcorem & ſitum in pultis tandem formam redigeretur. Hæc ex retorta in arena deſtillata liquorem primum gravem empyrevmaticum, ſed ultimo igne admoto oleum nigrum fœtidum inſtar lamellarum tenuiſſimarum liquori innatans ſubminiſtrabat, remanente in fundo retortæ capite mortuo nigro, quod prunis injectum fumum tabaci exquiſite æmulum ſpargebat. Quamvis autem in prima hac deſtillatione ſal volatile nondum compareret, placuit tamen partem aliquam liquoris diverſimode examinare atque lingua ſaporem acrem, naribus odorem fracidum empyrevmatico urinoſum, & admiſcela Spiritus vitrioli rectific. nullam, fuliginis autem & cornu cervi, itemque ſalis tartari aliqualem, effervescentiam obſervare. Reſiduus hinc liquor ex phiola oblonga poſt alembici impoſitionem per arenam rectificatus ſpiritum præbebat ſtriis oblongis, aliquantum intortis, per alembici capitulum depluentem, non tam ſapore, quam odore urinoſo priorem liquorem ſuperantem & cum ſpiritus vitrioli, non autem cum ſpiritus fuliginis, guttulis effervescentem. Qui ipſe ſpiritus altera vice rectificatus ſal demum volatile album exhibebat, ſtriis cryſtallinis nitidiſſimis collo phiolæ adhæreſcens, quod tamen ab inſequente ſpiritu ſolutum atque elevatum in excipulum ſtillabat. Quemadmodum ergo ex proceſſu iſto fermentationis & putrefactionis neceſſitas patuit, ut particulæ ſalinæ volatiles aqueis & aci-

Digitized by Google

acidis terreisque immerſæ explicarentur, ita liquor primum deſtillatus ratione phlegmatis aciduli non tam cum acidis, quam cum urinoſis ſpiritibus & ſale lixivo ebulliit, cum e diverſo in rectificatione ab acido magis liberatus ebullitionem cum acido, neutiquam vero cum urinoſo ſpiritu ſuſciperet. Quod autem in ſecunda demum rectificatione repetita ſal volatile diſtincte ſeſe conſpiciendum præbuerit, ideo factum conjicitur, quod tunc demum ab aquearum particularum, quibus immerſum erat, conſortio citius liberari potuerit, quam ut hæ ipſæ in ſublime ſimul raperentur. Neque ſilentio prætereundem, in ultima rectificatione oleum æthereum ſatis penetrans & colore citrino præditum ſimul prodiiſſe. Ceterum ab utroque Meliſſæ liquore humores acido-viſcoſos in corpore nocivos incidi & attemperari, obſtructiones inde natas expediri, & conſequenter virtutem cordialem exerceri poſſe, haud temere conjicitur, dum oleum eſſentiale alterius olei ætherei vires vero ſimiliter æmulatur. Pro Tinctura denique lumbricorum terreſtrium anodyna obtinenda, lumbricis terreſtribus, menſe verno vel æſtivo collectis, ſiccatis & pulveriſatis oleum tartari per deliquium affunditur, ut fiat mixtura inſtar pulticulæ, cui per 24 horas digeſtæ Spiritus vini ad trium digitorum eminentiam ſuperfunditur, crocique auſtriaci drachma dimidia & Caſtorei drachma una adjectis, relinquitur poſt bidiuum vel triduum ad uſum filtrandus. Quod ſi autem talis magis ſedatina Archei & opiata expetatur, jubentur lumbricorum terreſtrium vino lotorum unciæ duæ, Radicis cynogloſſ. uncia una, Caſtorei drachmæ duæ, Croci auſtriac. drachma ſemis, Opii ſoluti cum phlegmate acidi ab ſale tartari abſtracti drachma una recipi, groſſoque modo pulveriſatis & contuſis Spiritus vini rectificati quantitas ſufficiens affundi & poſt aliquot dierum digeſtionem leniter fortiter exprimi, ſub finem Spiritus cochleariæ drachmas ſex addendo. In priori deſcriptione lumbricis terreſtribus oleum tartari per deliquium præcipitur affundi, quod hoc optime non ſolum compagem illorum inſectorum recludat, ſed aditum quoque ſpiritui vini ad intimiorem pandat ſolutionem; prout crocus & caſtoreum recipiuntur, quia ille ſulphure ſuo

vaporoſo cum ſale volatili expanſo, hoc autem ſale ſuo volatili oleoſo anodynam virtutem adjuvet. In altera vero Radix cynogloſſ. aſſumitur ob mucaginem ſuam ſulphureo-ſalino-terream graveolentem, ſpirituum ſenſilium vim elaſticam coercentem, imprimis ſi opio vis narcotica ulterius intendatur, cui refrænandæ caſtoreum inſerviret. Utraque Tinctura ſingularis prædicatur efficaciæ in doloribus arthriticis & ſpaſmodicis compeſcendis, in cancri occulti ad exulcerationem vergentis roſionibus & lancinationibus demulcendis, in abigendo ictero, in aſthmate convulſivo ſolvendo, priorem a guttis 40 ad 60, poſteriorem vero ad guttas 15 vel 25 aſſumendo, nec minus externe cum aqua arthritica Auguſtan. ſambuci & vermicularis confuſa cruciatus arthriticos mitigare dicitur. De cetero chymicos inter proceſſus varia pariter tentamina curioſa occurrunt. v. g. Repræſentatio 4 elementorum, Atramentum ſympatheticum, experimenta circa colorum mutationes, Scrutinium aquarum medicamentoſarum, Liquores balſamici ad varia corpuſcula conſervanda &c. cuncta cum chymicis promtiſſime reperiunda in *Rerum Indice*, qui præter *Sectionis primæ Auctarium, Programma chymicum inaugurale ac Monumentum ad memoriam poſteritatis publice erectum* proſtat cum *Auctarii Indice* ſubjunctus.

HISTORIA ECCLESIASTICA DUCATUS Geldriæ; Autore JOANNE KNIPPENBERGH, Gelro-Heldenſi.

Bruxellis, typis Franc. Foppens, 1719, 4.

Alph. 1 pl. 19.

CAuſæ, quæ Cl. Autorem induxerunt, ut hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Ducatus Geldriæ adornandæ manus admoveret, in præfatione recenſentur. Equidem jam ante ipſum non ſolum Henricus Aquilius compendium quoddam Chronici ſeu catalogum potius Præfectorum, Comitum ac Ducum Geldriæ concinnaverat, usque ad initia Philippi II Hiſpaniarum Regis: verum etiam Pontanus, Hardervici Medicus, poſtquam Geldriæ inferioris tetrarchiæ tres ſe Reip. Batavicæ junxerant, eandem telam

telam exorſus eſt, publico ſumtu ad hoc conſtitutus ab Ordinibus inferioris Geldriæ ac ſuprema curia Arnhemienſi, adjunctis qui operam hac in re ei ſubſidiariam ferrent duobus Collegis; quem in finem cuncta, quæ in publicis aut oppidorum etiam Archivis monimenta ſupererant, ei ſubminiſtrata ſunt. Attamen uti Aquilius arcte nimis, ita Pontanus ea latitudine unius Geldriæ hiſtoriam digeſſit, ut non Belgii duntaxat, & quæ in vicino ſunt, ditionum hiſtorias, ſed & totius ferme Romani Imperii acta ſuis narratis interſeruerit, unde in tantam ejus librum molem excreviſſe Cl. Autor ait, ut primo ſtatim intuitu lectorem terreat. Et quamvis huic malo medelam afferre conatus fuerit Slichtenhorſt, Juriſconſultus, utpote qui contractis nonnihil velis anno 1654 Pontanum in linguam vernaculam Dialecto Batavica converterit, utriusque tamen narrationem non ultra annum 1581 id eſt, usque ad initia Reipublicæ Batavicæ perductam eſſe; hinc reliqua, quæ in Ducatu Geldriæ usque ad noſtra tempora acciderint, memoratu digna deſiderari, quæ ex vicinis idcirco hiſtoriis hinc inde non absque labore quærenda ſint. Quo accedat, quod Pontanus æque ac Slichtenhorſt, utpote Religioni novatæ, juxta Autoris ſententiam, addicti, in decurſu hiſtoriæ ea quæ Catholicam cumprimis ac avitam fidem propius concernant, leviter aut tranſierint, aut, quæ per leges hiſtoriæ omittere haud licuit, narratiunculis acatholicis ac ſarcaſticis aſpergant, qua in re Slichtenhorſtius quidem ſit Pontano immodeſtior: utroque tamen temperantior Wernerus Teſchenmacher, verbi Reformati Miniſter, qui Annalibus Cliviæ, Juliæ ac Montium ſubjunxerit Leonem Gelricum, anno 1637, id eſt, Gelriacæ Hiſtoriæ quoddam compendium, quod etiam ultra Reip. Fœderatæ primordia non progrediatur. Cum igitur res Eccleſiaſticæ maxime ſuperioris Geldriæ, nimirum Catholicæ fidei origo, ac propagatio ibidem, Monaſteriorum initia, Cathedra Epiſcopalis Ruræmundæ collocata, Epiſcoporum acta atque ſucceſſio, aliaque complura huc pertinentia in tenebris jacerent, quorum exactiorem notitiam multi deſiderabant: horum deſiderio Cl. Autor ſatisfacturus, jam aliquot abhinc annis vernacule ſuccinctam hiſtoriæ ideam ediderat, quam ubi obviis manibus

ſuſceptam vidit, mox ſubiit cogitatio, ut cœptam hiſtoriam prolixiori ſtylo exequeretur. Quapropter hanc Hiſtoriam, quam ob primariam narratorum partem Eccleſiaſticam dicit, ex monimentis partim publicis partim privatis non absq; labore ac ſumtu concinnavit: quem in finem patuerunt ipſi Archiva ac Cartophylacia publica, ut Epiſcopale, Eccleſiæ Cathedralis Ruræmund. Civitatum itidem Ruræmundenſis, Venlonenſis, Ercklinienſis, Echtenſis &c. Monaſteriorum ſcrinia, varia inſuper Manuſcripta, maxime Nicolai Bieſe, Vice-Cancellarii Ruræmundenſis, Patris Godefridi Litt. Ord. S. Crucis; Antonii Meo, Epiſcopatus Ruræmund. quondam Secretarii &c. Ut adeo hic collecta habeant Geldriæ cives, ejusque hiſtoriæ amantes, quæ ſparſim alias per libros de patria ſua inquirunt: habeant inſuper, quibus Apoſtolis Patres ipſorum a Gentiliſmo ad Chriſti Eccleſiam ducti ſint, quæ in Geldria olim religio, quæ avita fides, & qua fuerit ratione propagata. Hiſtoricorum teſtimonio eo delectu utitur Cl. Autor, ut eos, qui rei narrandæ aut ipſi interfuerint, aut ejus tempori proxime acceſſerint, reliquis præferat, eapropter in hiſtoriæ veſtibulo Romanis uſus eſt teſtibus, ut Julio Cæſare, Tacito, Ammiano &c. in decurſu autem circa mediam ætatem teſtes adhibet ſcriptores de geſtis Francorum, ut S. Gregorium Turonenſem, Adonem Archiepiſcopum Viennenſem, Sigebertum Gemblacenſem, Reginonem Prumienſem, Lambertum Schafnaburgenſem, præ reliquis tamen Annales Leodienſes ac Ultrajectinos; Miræum inſuper & Molanum in ſacra antiquitate Belgii admodum verſatos; tum demum, qui de rebus Gelricis quidquam ſignarunt, Pontanum cumprimis, Aquilium &c. ubi autem hi Autorem deſerunt, ad alios Belgii ſcriptores declinat, Stradam, Grotium, Meerbecium, Havenſium, aliosque, quos ad marginem notatos lector reperit; quæ autem circa finem Hiſtoriæ profert Autor, aut uſu ipſe didicit, aut a fide dignis accepit. In Prodromo ipſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Ducatus Geldriæ præmiſſo præliminarem quandam Gelrici Ducatus notitiam Cl. Autor Lectori exhibet, quis nempe hodie & quis olim Geldriæ populus, quæque populi nomina, qui mores, quæ denique lingua ac Domini, ut hac veluti

man-

manuductione fultus ea, quæ in decurſu luculentius exponuntur, aſſequi facilius queat atque cognoſcere. Ipſa autem Hiſtoria libris octo abſolvitur, quorum primus complectitur primordia Catholicæ fidei in Ducatu Geldriæ ac vicinis circum ditionibus, tum primos harum regionum Apoſtolos, Maternum, Willibrordum, Wironem, Plechelmum ceterosque, a quibus Eccleſiæ in his terris conditæ fuerint, idque ſub Francorum Regibus, quorum regnum a Merovingis per Pipinum ad Caroli Magni ſtirpem translatum Nortmanni crebris irruptionibus depopulati ſunt. Libro ſecundo recenſentur primordia Gelricæ ditionis, tum Præfectorum Comitumque ſeries (aucta exinde eorum potentia) Catholicæ inſuper religionis cultus, conditis hinc inde religioſis domibus, admodum per eos propagatus. Liber tertius ſiſtit Comites Geldriæ poſtquam opibus atque Dominiis aucti ſint, creatos Duces, Geldriam itidem bellis civilibus attritam, ac Naſſoviis extinctis ad Duces Juliacenſes, inde pari jure ad Egmondanos translatam. Liber quartus enarrat, quo pacto Geldria ab Egmondanis ad Burgundos, inde ad Auſtriacos tranſierit, & quis ſub iis Eccleſiæ ſtatus extiterit. Liber quintus hiſtoriam cathedræ Epiſcopalis Ruremundæ recens conſtitutæ delineat, nec non primi ejusdem Epiſcopi ordinati Wilhelmi Lindani res geſtas exponit, utpote qui ejusdem Eccleſiæ ſtatum, Decanatus, Limitesque conſtituerit, atque in Geldria per Belgicos tumultus varie turbata Catholicam religionem pro virili tuitus ſit. Libro ſexto recenſentur Acta Henrici Cuyckii, ſecundi, nec non Jacobi a Caſtro, tertii Ruremundæ Epiſcoporum; tum quæ ſub Alberto Auſtrio XII Geldriæ Duce acciderunt memoratu digna. Liber ſeptimus exponit acta Cruſenii, IV, & poſt eum Eugenii d' Allamont, V Ruræmundenſium Epiſcopi, varia quoque Religioſorum cœnobia recens condita commemorat, & ſtatum Eccleſiæ redditum in Geldria pacatiorem deſcribit, ex quo Batavi pace cum Hiſpanis inita in Remp. liberam emerſerint. Liber tandem octavus ea complectitur, quæ in utroque Regimine acta ſunt, tum Eccleſiaſtico ſub Lancelloto de Gottignies ſexto, & Reginaldo Cools ſeptimo, Ruræmundanis Epiſcopis, tum Politico usque ad mortem Caroli II Hiſpaniarum Regis,

SPE-

SPECIMEN LINGUÆ PUNICÆ IN HODIerna Melitenſium ſuperſtitis, orbi erudito offert JO. HENR. MAJUS, Antiquit. Græc. & OO. LL. Profeſſor Gieſſenſis.

Marburgi Cattorum, 1718, 8.

Plag. 3.

PAuciſſima ſunt, quæ de antiqua Pœnorum memoria linguaque ad noſtram pervenere aut ætatem aut regionem, digna tamen ſemper habita, quibus excutiendis operam ſuam eruditi deſtinarent. Cl. Majus, paucis quidem plagulis, linguæ Punicæ in ſermone Melitenſium hodierno λείψανα reſtare probatum ivit. Ab ovo, ut ajunt, rem exorditur, & de Melita Inſula, linguæ iſtius ſede, ante omnia breviter diſputat, Africam inter & Siciliam ſita, ſed potiore jure ad Europam, quám Africam referenda. Prima illius incunabula repetit Noſter a Phœnicibus, qui in Atticam, Italiam, Epirum, Inſulas Baleares aliaque loca ſuas deduxerint colonias, quæ huic inſulæ urbique principi ob commodas portuum aliasq; opportunitates impoſuere nomen: quod ab Ebræorum voce מלט deſcendit, vel etiam a voce מלט argilla, cœmento, eo quod albario opere ſplendide ornata fuerit inſula, vel denique a Venere Cœleſti, Aſſyriis ſeu Phœnicibus Mylitta dicta, quiá ſicuti Mylitta rerum omnium mater, genitrix eſt atque obſtetrix, ita prorſus Melita Inſula, Carthaginenſium colonia, ab his nata quaſi & in lucem edita fuerit. Numina quoque cum Phœnicibus communia, Herculem, Junonem; nec non antiquam ſatis veſtimenta & linteamenta pretioſiſſima molliſſimaque tapetesque pectine & radio texendi artem habuerunt. Neque deſunt vocabula Melitenſibus uſitata, quæ cum lingua Punica affinitatem quandam habent, quorum turbam heic collectam originis ſuæ Punicæ teſtimonium perhibere Noſter putat, in quibus e. g. Edom, Pœnis ſanguis, Melitenſibus abjecto primo elemento, ſive illud א fuerit ſive ה demonſtrativum, vocatur *Demm*. Idem probatur ex concordia & conſenſu numerorum, quos dicunt, cardinalium, qui Melitenſibus hodie amice conſpirant cum Pœnarum antiquis. Additur denique formula

mula orationis Dominicæ Melitenſium ſermone confecta, quæ omnino rationes loquendi Punicas redolere aſſeritur.

הלכות שקלים:
id eſt,
R. MOSIS MAIMONIDIS CONSTITUTIO- *nes de Siclis, quas Latinitate donavit & Notis illuſtravit JO. ESGERS, Amſtelo-Batavus.*

Lugduni Bat. apud Petrum van der Aa, 1718, 4.

Plag. 20.

SPecimen profectuum Rabbinicorum edit Autor doctiſſimus, quod ſtudiorum genus auſpicio ac ductu Celeb. Surenhuſii, cui propterea opuſculum hoc inſcriptum eſt, tractaverat. Tractatum ergo hunc Maimonidis Latinitate donavit ac notis illuſtravit, in quo quid contineatur, ipſis verbis Editoris ex præfatione monebimus. Agit autem Maimonides de illa lege, qua ſummus Rex Iſraelis per legatum Moſen præcepit, ut ſingulis annis ſinguli Iſraelitæ, ad juſtam ætatem qui pervenerant, dimidium ſicli in uſum ſacrum perſolverent. De ea docet, quantum ſingulis dandum fuerit; quinam ad hanc legem fuerint obſtricti; quamdiu hoc præceptum obtinuerit; quomodo hoc tributum exactum; quænam pœna immorigeris infligenda; qua ratione & ubi locorum collecti nummi & ſervati; quo modo, quo tempore & a cujusmodi viro ex collectis undique ſiclis ſeparatio facta fuerit in uſum ſacrum; quam vario denique uſui hi nummi inſervire debuerint, &c.

In Annotationibus ex Miſchna & Gemara Raſchio, Bartenora, R. Joſeph Karo in כסף משנה aliisque hujuscemodi auctoribus proferuntur, quæ ad illuſtrandas Judæorum *δευτερώσεις* & tricas faciunt. Nos illis miſſis alia quædam, prout ſe nobis offerent, excerpemus. Auctorem libelli *de variis Siclis & Talentis Hebræorum*, quem Erfurti A. 1676 (mendoſe enim apud Noſtrum legitur 1670) edidit Henr. Guntherus Thulemarius, Stanislaum Grſepſium, Polonum, eſſe, idque indicio Cl,

Schalbruchii, docet. De eodem tamen antea quoque egerat Crenius Animadverſ. Part. 2 p.231, 232. Miramur vero, Celeb. Fabricium in Bibliographia Antiquaria Thulemarium libelli autorem vocare, quum tamen ex ipſo titulo & præfatione contrarium pateat.
p. 35 Cur Deo placuerit ex animantibus boves, oves & capras ex volucribus autem turtures & columbarum pullos ad ſacrificia eligere, Autor ex mente Judæorum has rationes profert: 1 quia hæc genera natura, habitu, & pabulo præſtantiſſima ſunt, 2 quia inventu facilia, 3 quia repræſentarunt tres Patriarchas, cum Moſe & Aarone, 4 quia ipſis aſſimilantur in Sacris
58. Iſraelitæ. Refellitur quoque Cl. H. J. van Bashuyſen, qui in uſum Siclorum duo templi conclavia adhibita fuiſſe docet. Autor enim noſter unum tantum conclave fuiſſe oſtendit, diſtinctionem autem ex Talmude Hieroſolymitano & Maimonide inter *ciſtas magnas* & *parvas* inculcat & tribus argumentis pro-
29. bat. In atrio templi ſedebant שולחנים *τραπεζῖται*, qui Judæis peregre advenientibus dimidios ſiclos, quales ſanctuario offerendi erant, pro alia pecunia permutabant. Pecunia quam
86. lucri loco ipſis ſolvebant, dicebatur קולבון, *κόλλυβος*: inde illi menſarii *κολλυβιςαί*. Et hos Servator ſcutica ex templo ejecit. In fine additur index triplex, locorum Scripturæ S. vocum Hebraicarum, & rerum denique præcipuarum in textu & notis occurrentium.

WERNERI JACOBI CLAUSII ANGELUS POlitianus, ſive de ejus vita, ſcriptis & moribus Liber.

Magdeburgi, typis viduæ Chriſt. Salfeldii, 1718, 8.

Plag. 6.

NEmo facile eruditorum eſt, cui nomen Angeli Politiani ignotum ſit, dignum proinde exiſtimavit Cl. Autor, ſcho-
c. 2. læ Mauritianæ apud Magdeburgenſes Rector, quem ſingulari libello deſcriberet. Integrum viri nomen erat *Angelus Baſſus Politianus*: e quibus nominibus medium, quod a familia obtinuit,

nuit, ob illius obſcuritatem, omiſit, & a patria *Monte Pulciano* Politianus vocari maluit. Præceptores præcipui fuerunt Chriſt. Landinus, Argyropylus Byzantinus, Marſilius Ficinus, Domitius Calderinus, quem tamen aliquanto indignius poſtea habuit. Linguam Latinam, Græcam & patriam præcipue coluit. Sty- p. 6.
lus ejus a quibusdam ob ſolœciſmos reprehenditur, a pluribus 7.
vero laudatur. Ad honores ejus quod attinet, primo humaniorum 8.
literarum Profeſſor in Academia Florentina conſtitutus, poſtea juventuti Petri Medicis formandæ admotus, tandem Canonicis ad templum S. Pauli Florentiæ adſcriptus eſt. Di- 9.
ſcipulos habuit Baccium Ugolinum, Varinum, Raphaelem Volaterranum, Scipionem Carteromachum, Franc. Puccium & alios plures. De libris ab ipſo editis, qui & conjunctim pro- 10-23.
dierunt, prolixe dicere nihil attinet : de ineditis Autor c. 25.
24 conſulendus. Multi ſunt, qui cum Lud. Vive & Phil. Melanchthone impietatis eum arguunt, quod ſacras literas adſpernatus tempusque in ea legenda male collocaſſe conqueſtus ſit. Verum Autor noſter eum defendit, quod neminem au- 26.
torem, præter Dionyſium quendam Capnionem, ejus fabulæ proferre poſſunt. Affert autem ex ipſius ſcriptis loca, unde conſtet, eum ſacras literas non legiſſe ſolum & citaſſe, ſed publice quoque enarraſſe, ædes ſacras quotidie frequentaſſe & quæ ſunt alia. Sunt quoque viri ſummi, Voſſius, Barthius, J. A. Fa- 27.
bricius, & Theoph. Spizelius, quibus id parum videtur veriſimile. Patroni ipſius fuere Innocentius IIX P. M. Laurentius Me- 29.
dices, Ludovicus Maria Sfortia, Dux Mediolanenſis, Jo. Picus Mirandulanus, Franc. Piccolomineus, Cardinalis Senenſis, Hermolaus Barbarus, Patriarcha Aquilejenſis & alii. Adverſarios 30.
nactus eſt in primis Barth. Scalam & Georg. Merulam. Inter 32.
nævos ipſius adulatio & ambitio præcipue ponuntur. Obiit 33.
denique A. M CCCC XCIV menſe Sept. quadragenarius : natus enim erat M CCCCLIV. Subjicitur Programma A. 1712 conſcriptum, in quo Politianus præcipue ab atheiſmo abſolvitur.

DANIELIS FRIDERICI JANI DE FATIS Dedicationum librorum Diſſertatio hiſtorica & literaria.

Vitembergæ, apud Samuelem Hannauerum, 1718, 4.

Plag. 8.

AUctor hujus Diſſertationis doctiſſimus modos indicat, quibus eruditi & noſtro & ſuperiori ævo in dedicationibus librorum uſi fuerunt. Primum eos nominat ex hiſtoria literaria, qui nullis pollicitationibus pecuniæ, honoris, eo adduci potuerunt ut ingenii ſui monumenta aliis conſecrarent: quo facto ad Jo. Wovverum tranſit, cujus rationes de non dedicandis libris examinat; & potius cum Celeb. Morhoſio cenſet, eum operæ p etiam eſſe facturum, qui clarorum in republica virorum dedicationes, quæ memoratu cum primis dignæ eſſent, in corpus colligeret, easque cum orbe literato communicaret. Mentionem inde eorum facit, qui pecuniæ fuerunt cupidi: contra alii præmia impetrarunt, quibus non fuerunt contenti: fraudulenter egerunt alii, dum titulos librorum immutarunt. Alios ex adverſo præmiorum opinio fefellit; ita Eraſmus quoque Roterodamus præmiis excidit apud Reginam Hungariæ Mariam, quod *mentem* typographus vertiſſet in *mentulam*. Porro ut eruditi Principum ſæpe munificentiam vix ſperantes experti ſunt, honoris divinitatem impetrarunt, etiam nobilitate donati; ita Principes ſua ſubinde manu per literas autoribus gratias egiſſe memorat, integramque epiſtolam Caroli Ludovici, Electoris Palatini, pag. 23 exhibet. Alii fata triſtia ſubierunt, multisque dedicationes & libri fuerunt remiſſi. Deinde ſermonem inſtituit de nonnullis, qui ſuos ingenii fœtus viris in re publica literaria celeberrimis conſecrant, quod emergere & nominis claritatem conſequi cupiant. Adeunt & nonnunquam typographum, ut ipſis autoribus ſuos libros nuncupent. Aliter procedunt, qui autori ipſi monumenta ingenii conſecrant quæ antea in lucem ediderunt. Præterea non pauci ſunt, qui in dedicationibus multum gloriantur de labore ac opera,

quam

quam libris impenderunt; cum alii viciſſim ingenue fateantur, quorum ope in conficiendis libris profecerint. Dedicationes vero, quæ amicitiæ cauſa fiunt, Cl. Autor laudat, easque non vulgarem uſum habere dicit, in quibus alter alterum ad edenda ſcripta excitat: quæ ſingula illuſtrat ex hiſtoria litteraria. Recenſet quoque eos, qui dedicationibus adverſarios ad certamen provocarunt. Nominat item Principes, qui Principibus libros nuncuparunt, ac illuſtre affert exemplum Friderici Guilielmi, Duc. Sax. & Adminiſtratoris Electoratus, qui Principibus, Chriſtiano, Jo. Georgio & Auguſto F. F. F. A. CIƆ IƆXCVIII exercitationes hor. ſubciſiv. dedicavit. De hoc laudatiſſimo Principe pag. 43 obſervat, tantum fuiſſe artis typographicæ æſtimatorem, ut typos argenteos Torgaviæ in arce Hartenfelſenſi cudendos curaverit. Dedicantur & fœminis libri: imo liberos parentibus, parentes liberis, conjuges conjugibus, præceptores alumnis diſciplinæ ſuæ, vivos mortuis conſecraſſe ſcripta ſua, Noſter declarat. Pag. 53 eorum dedicationes notat, qui nimia aſſentatione Pontifici Rom. adulantur. Miratur C. Schottum, qui dedicationem ad genium ſuum tutelarem direxit. Quakerorum quoque mos dicandi libros recenſetur; ſimulque ratio affertur, cur non nemo cani, alius carnifici librum dicaverit. Poſtremo hæc commentatio finitur exemplo cujusdam nobilis, qui ex dedicationis formula evincere voluit, Senecam tempore Henrici IV Galliarum Regis vixiſſe.

JO. CASP. LOESCHERI, S. THEOL. DOCT. Superint. & Paſtoris Rochlit. prim. Parergorum Sacrorum Exercitatio IV, V, VI, VII & VIII.

Rochlitii, typis J. P. Langii, 1717 & 1718, 8.
Plag. 14.

PRimordia hujus laboris in Actis A. 1718 pag. 143 recenſita fuiſſe recordamur, cujus continuationem quinque Diſſertationibus ſacri argumenti ſanctiorum literarum ſtudioſis aliisque Lectoribus offerre atque adeo, quam dederat olim,

Digitized by Google

fidem liberare, S.R. Autor ſuarum eſſe partium duxit. ***Prima*** Exercitatione, quæ alias *quarta* eſt Parergorum, & ***Jubilæa*** inſcribitur, differit *de Eccleſiæ Auguſtanæ confeſſionis nomine* peculiari, quo *Evangelica* ſalutatur. In fronte Diſſertationis commemorat, ſe tempore, quo hæc ſcribebat, ***Jubilæo*** Eccleſiæ purioris, cui in fine Exercitationis gratulatur, invitatum, hoc argumenti ſibi tractandum ſumpſiſſe, poſtea vero Cap. 1 ſingularia hujus Eccleſiæ repurgatæ nomina enumerat, eamque *Chriſtianam*, *Apoſtolicam*, *Catholicam*, *Proteſtantem*, *Auguſtanæ confeſſioni addictam* appoſite nominari, nec non æquo jure *Lutheranam*, *Evangelico-Lutheranam*, *Orthodoxam* & *Evangelicam* vocari probat. De hujus vero nominis origine & jure in *Capite II* exponit, inque cauſas maxime inquirit, quæ, id nominis Eccleſiæ Lutheranæ deberi, facile efficiunt. In *Capite III*, quod reliquum erat cauſarum, partim annectit, partim nomen hoc ab abuſu vindicat, planumque facit, cœtum Reformatorum, Pontificiorum, Arminianorum &c. injuria, nec ſine gravi, vel aliquo tamen pulcherrimi nominis abuſu, Evangelicum, nuncupari. Pergimus ad *quintam Exercitationem*, cujus argumentum in hoc verſatur, ut ſingularia de graviſſimis Pontific. abuſibus non ubivis obvia colligat, ubi, ut alia prætermittamus, non pauca de *divinitate Papæ*, cultu Mariæ, auctoritate Romani Pontificis, hujusque poteſtate ſeculari, de interdicta ſacri codicis lectione, de revelationibus, memorabilia leguntur. Excipit hanc *Exercitatio VI*, in qua de eo diſputatur, *utrum fœminæ ad divinam imaginem ſint creatæ?* aut, quod eodem redit, num Eva, prima fœminarum, æque ac Adam, ad divinam condita ſit imaginem? Cum in Prooemio de his, in quibus fœminæ deteriori, quam maſculinus ſexus, conditione ſunt, dixiſſet, atque errorem, ſive potius dementiam illorum, qui mulieres non eſſe homines ſomniarunt, exploſiſſet Autor, in Capite I eos ſtatim in medium adducit, qui in negante verſati ſunt ſententia, *Pſeudo-Ambroſium in Comment. ad Epiſt. Paulinas* & *Autorem Anonymum in Quæſt. Vet. & Novi Teſtamenti*, quos alii

alii quidam ſecuti ſunt, adverſus quos affirmans ſententia idoneis argumentis confirmatur, quibus expeditis, ad illa quæ veriori ſententiæ opponuntur, aut certe obſtare poſſe videntur, reſpondet. In *Exerc. VII* de eo diſquirit Autor: *An Papam Eccleſiæ ſponſum* (quod in more poſitum eſt Romanam religionem profitentibus) *dicere par ſit?* quod jure inficiatur. In capite I viam ſibi ad caput rei muniturus, de vero Eccleſiæ ſponſo, ejusque in ſponſam beneficiis, deſponſatione, arrha &c. nonnulla præmittit, & cap. II argumentis gravibus oſtendit, Pontifices Romanos nec eſſe ſponſos Eccleſiæ, nec eſſe poſſe, niſi adulterinos, quæ hic repetere noſtri non eſt inſtituti. Tandem Cap. III, quæ Pontificii ad errorem ſuum excuſandum objiciunt, refellit, & abſurda, quæ ex illo proficiſcuntur, elicit. Ut de *Exercitatione VIII* quoque pauca tradamus, Autor in hac ipſa *recentiores de inferno controverſias ac ſomnia* evolvit, & his ad duas claſſes revocatis, primo loco eos confutat, qui infernum nullibi, niſi in ipſo homine, eſſe commenti ſunt, & Marcionem hæreticum, quod non nemo aſſeveravit, non eſſe inferni autorem oſtendit. Deinde cum illis, qui de loco inferni hactenus monſtroſa perhibuerunt, diſputat, & *Chiliaſtarum Arnhemenſium*, *Gualteri Harriſii*, *Arnoldi Bachimii*, ſomnia examinat. Potiſſimum vero in *Anonymi Angli*, qui nuper infernum in Sole quæſivit, errore diluendo multus eſt, & ultimo loco in Henrici Mori figmento, ejusque confutatione rivos claudit.

Curiöſes Verzeichnis Durchl. Perſonen, welche ſich in Theologiſchen Wiſſenſchafften mit Schrifften hervor gethan.

i. e.

JOANNIS CASPARI LOESCHERI, S. TH. Doct. & Superint. Rochlitiani, Index curioſus Sereniſſ. Principum, qui Theologiam ſcriptis illuſtrarunt, vel in hac ſe exercuerunt. Editio II, nova collectione auctior.

Rochlitii, typis J. P. Langii, 1719, 8.

Plag. 9.

DE

DE prima libelli hujus editione, quæ A. 1713 prodiit, in Actis Tomo VI Supplementorum pag. 331 more conſueto pauca in literas retulimus, quæ jam repetere ab inſtituti noſtri ratione alienum eſt. Cum vero nova collectione auctior iterum in lucem prodierit, pauca de his acceſſionibus, ne morem noſtrum migremus, dixiſſe ſufficiat. Siſtit autem in his exempla XXI, quæ hactenus deſiderari potuerunt, inque his Ericum XIV Sueciæ Regem, Eudociam, Theodoſii II Auguſti conjugem, Johannem Fridericum II Saxoniæ Ducem, Margaretham Valeſiam, Navarræ Reginam, Mariam Eleonoram Princip. de Rohan, de quibus libellum ipſum evolvere præſtat. Dum deſinit Autor, ut obſervatu dignum haud injuria Ben. Lectori in mentem revocat, X exempla Theologorum Sereniſſ. in hoc indice ejusque augmento recenſitorum, ex Sereniſſima Saxorum familia petita eſſe, quorum pleraque Erneſtinæ lineæ fuiſſe, ex collatione haud erit obſcurum.

HISTORIA NATURALIS DE VERITATE Scripturæ S. Teſtimonium perhibens, brevi ſpecimine demonſtrata a M. SIGISMUNDO JACOBO APINO.

Altdorfi, ſumtibus Kohleſii, 1718, 8.

Plag. 6.

CL. Autor occupatus eſt in eo, ut contra hoſtes Scripturæ S. oſtendat, naturalem hiſtoriam haud minori & numero & pondere argumentorum divinam Scripturæ originem ac veritatem docere, quam ceteras diſciplinas. Idque probat 1) ex conditi hujus univerſi hiſtoria Geneſ. I & II; 2) ex hiſtoria diluvii Gen. VII; 3) ex reliquiis arcæ Noæ Gen. VIII; 4) ex iis quæ de excidio Sodomæ Gen. XIX Moſes recenſet; 5) ex hiſtoria de ſtatua ſalis uxoris Loti Gen. XIX, ubi Clerici imprimis ſententia examinatur & refutatur; 6) ex hiſtoria locuſtarum Exod. X. Poſitis his ſpeciminibus ad conſenſum naturalis & ſacræ hiſtoriæ directe monſtrandum, oſtendit porro, quomodo idem ex Gentilium ſcriptis, ſi quis ea perluſtrare velit, poſſit probari, utpote qui commentis ſuis limpidiſſimos fontes Iſraelis turbarunt quidem, ſed ſimul hoc ipſo egregiam veritatis divinæ teſtimonium, licet erroribus interpolatum, dederunt. Optandum, ut ſimile ſpecimen ex N. T. quod promittit, proxime ſequatur.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Februarii, Anno M D C C X X.

NOUVELLE HISTOIRE DE FRANCE &c.

h. e.

NOVA FRANCIÆ HISTORIA AB INITIO Monarchiæ ad mortem uſque Ludovici XIII; Autore LUDOVICO LE GENDRE, Canonico Eccleſiæ Pariſienſis.

Tomi III.

Pariſiis, apud Claudium Robuſtelum, 1718, f.

Alph. 20.

FRanci & rerum geſtarum magnitudine ſunt illuſtres, & ſcriptorum omnis generis, omniumque ſeculorum copia abundant; quem vero cum Veterum nobiliſſimis comparare poſſint, habent neminem, aut ſane paucos. Scilicet arduum eſt opus, omnes boni Hiſtorici partes adimplere; quo inprimis pertinet, ut ipſe rebus geſtis interfuerit, aut in antiquioribus genuinos fontes adeat, latentes negociorum publicorum cauſas felici ſtudio indaget, eventus maxime notatu dignos juſto ordine digerat, & decenti verborum apparatu eloquatur, ita ut ex univerſo corpore rerum veritas, & civilis prudentia, varietas etiam, cum nitore, concinnitate, atque elegantia quapiam conjuncta, ubique eluceant. Ad hanc laudem, nec, ut putamus, infeliciter, aſpiraſſe videtur Reverendus Autor *Ludovicus de Gendre*, dudum ejusmodi conatibus inclytus, qui omnem Hiſtoriam Francicam, ex monumentis fide dignis, ordine non contemnendo congeſtam, tribus iſtis Tomis complexus eſt.

Digitized by Google

Tomo primo, quo Reges ex Merovingica & Carolingica ſtirpe oriundi continentur, Hiſtoricorum Francicorum catalogum ordine alphabetico concinnatum præfixit, ut,per quos ipſe in rebus a noſtra memoria longiſſime remotis profecerit, ſimul quæ uniuscujusque ætas, ingenium, & in hiſtoriam patriam merita ſint, cuilibet pateat. Neminem ſane pœnitebit, illum quoque indicem fugitivo perluſtraſſe oculo, cum inſerta paſſim judicia, illaque a partium ſtudio, ut videtur, aliena exteros inprimis dimiſſura ſint doctiores. Hi, ut exemplis nonnullis id confirmemus,relatum legent, Antonium Varillaſium,quem fabulis ſuis, antequam fucus deprehenderetur, magno aſſenſu creditis, ſtylique facilitate nomen & famam adeptum, gloriæ ſuæ ſupervixiſſe conſtat,multum boni atque veri ſcriptis ſuis adſperſiſſe, accuratius rem penſitantibus facile a ſpurio falſoque ſecernendum; Mezerajum Hiſtoriam Henrici IV, ſub Harduini Perefixii nomine editam ſæpius in virorum doctorum præſentia & publice ſibi vindicaſſe, quamvis ſtylus purus & facilis, qui in Perefixiano opere ubique regnat, a dicendi genere Mezerajano immenſum diſtet; Petrum Bourdalium Brantomium, hoc quidem nominis ab Abbatia quapiam, cujus reditus ad ipſum pertinebant,nactum, ſuſpectæ eſſe fidei & quamvis fœminarum illuſtrium & virtutes & vitia prodat aſtutus homo, caute tamen legi debere; Petri Jeannini, primi in Parliamento Burgundico Præſidis, qui maximum opus, inducias belli Belgici, ſtupente orbe, effecit, Commentarios illis, qui ex difficilibus & ſentibus ſuis obſitis negotiis ſeſe expedire volunt, admodum eſſe profuturos; Philippum vero Huraltum Chiverniuin, Franciæ Cancellarium,excellentium Inſtructionum Autorem, Memorias reliquiſſe momenti exigui; timiditati tanti Viri eximiæ id eſſe tribuendum, qui chartis in penetrali ſuo reconditis mandare noluit ea quæ ullo modo olim ſibi ſuisque nocere potuiſſent.

Reges priorum linearum Tomo primo tradi diximus; altero reliqui, Capeti poſteri, Ludovico XIV excepto, percenſentur: cujus hiſtoriæ univerſæ compendium exhibere, prolixum nimis eſſet nec noſtri inſtituti, maxime cum prioris Tomi ſpecimina nonnulla allata jjam ſint in Actis noſtris A. 1701

pag.

pag.109, ubi Hiſtoriæ Francicæ ab Autore tribus Voll. in 8 editæ uberior mentio facta eſt. Eſt enim idem opus, & illud dudum editum & quod nunc in manibus habemus, ſed poſterioribus curis ſæpenumero interpolatum, immutatum, & omni illa Capetingicorum Regum ſerie, altera nempe ſui parte, adauctum: cui ordinem, elegantiam, veritatis etiam atque æquitatis ſtudium adhibitum eſſe, nemo facile negabit. Conſulat, qui volet, de Ampulla Rhemenſi fabulam, quæ de Columbano, Sanctis in Romana Eccleſia adſcripto, habet, & ubi Conradini Suevici triſtia fata narrat, & deprehendet, neque miraculorum fulgur præſtrinxiſſe Noſtri oculos, neque ordinis aut gentis favore a vero aberraſſe. Gratis equidem aſſerit, Imperatores Suevicos ingratiſſimo animo in Pontifices beneficos fuiſſe, & illud pene ridiculum eſt, Arteſiæ Comitem, Ludovici IX fratrem, Imperiale faſtigium, a Gregorio Papa, Friderico II imperante, contra jus & fas oblatum, ea de cauſa reſpuiſſe, quod ſe ſatis honoratum crederet, fratrem Monarchæ, qui ortu & nativitate Rex, Imperatorem, qui eligentibus Statibus ſuam majeſtatem deberet, dignitate longe antecederet. Tam difficile eſt, viris etiam prudentibus, ab inſito genti vitio prorſus ſibi cavere. T. I. p. 14. 91. T. II. p. 425 414.

Sed ad Tertium Tomum properamus, quem Libellus de Moribus Gallorum, Genealogia domus Regiæ a gentis primordio ad noſtram usque ætatem jugi ſeria deducta, & de magnis Regni & ſtatus Adminiſtris Tractatio conſtituunt. Ex primo nonnulla hic pro more noſtro delibabimus. Franci, Germaniæ 24. magnæ progenies non degener, rei militaris longe ſtudioſiſſimi fuerunt, 28. virtutemque ſuam omni tempore cum in præliis bellisque, tum in illis certaminibus privatis, ſive ludicris, ſive ſerio cum magno nobiliſſimæ gentis dedecore & detrimento initis, abunde comprobarunt. Emblematibus, quibus equites illi cataphracti, ut a ſuis internoſcerentur, clypeos ſuos galeasque in haſtiludiis exornare ſolebant, Artis Heraldicæ primas origines adſcribendas eſſe, haud abs re contendit noſter Autor, 32. quamvis illæ magnam etiam partem expeditionibus cruciatis acceptæ ferendæ ſint; cum in ingentibus illis exercitibus, e diverſiſſimis gentibus conflatis, ordo militaris ſine ejusmodi inſignibus vix conſiſtere rite potuerit. Sane Ludovicum

 VII,

p. 34. VII, quem Juniorem vocant, in expeditione ſua, quam Palæſtinæ recuperandæ cauſa ſuſcipiebat, primum Liliis, quæ alii framearum cuſpides interpretantur, vexilla ſua ſignaſſe, veri admodum ſimile eſt. Forte equeſtrium clypeorum ortum in Torneamentis, regiorum & ducalium origines in fatilibus
35. illis bellis quæras. Neque in ſtudiis colendis eadem gens cuipiam ceſſit. Ut antiquiora taceamus, quem latent magna in Theologicis iſta tempeſtate nomina, Berengarius, Lanfrancus, Abelardus, Gilbertus Porretanus, & Petrus Lombardus, Theologiæ Scholaſticæ conditor? Jus Civile ab Irnerio, ut vulgo creditur, in occidente reſtitutum primus Galliæ intulit ejus diſcipulus Placentinus, cui cum Reges Galliarum non admodum faverent, ne ex illius Juris receptione jus aliquod Imperatori Romano in Gallias naſceretur, tandem hoc metu evaneſcente illud tanto applauſu exceptum eſt, ut Philippus IV Pulcher A. 1321 Aureliani ſcholam unius illius Juris docendi cauſa conderet. Quamvis enim Pariſiis & in Provinciis Regni, quibus ſuæ ſunt Conſuetudines, legis vim non obtineat, ſed præjudicatæ rei loco cenſeatur, ea tamen illius eſt autoritas, ut Magiſtratum quis capeſſere prius nequeat, quam ex illo jure interrogatus reſponderit. Canones fata adeo benigna non habuere. Quamvis enim Pontifices illos, uti reliquo orbi, ita Galliæ quoque commendarint, diſſidiis tamen inter Philippum Pulchrum & Bonifacium VIII, Pragmatica Sanctione Avarici Biturigum a Carolo VII 1438 condita, Concordatis inter Leonem X & Franciſcum I initis, Conſtitionibus denique regiis celeberrimis, Cremiacenſi A. 1536, Aurelianenſi A. 1560, Molinenſi A. 1566, & Blæſenſi A. 1579, factum eſt, ut nulla Canonici juris ſit autoritas in Galliis, niſi quatenus cum Regiis Edictis illi convenit. Medici ſuæ artis ipſi fata legant, qui Joannem imprimis Fernelium, A. 1506 Claromontii in Bellovacis natum, Galliæ debent.

40. Urbibus, quæ antiquiſſimis temporibus Galliam ornarunt, vel a Romanis vel a Francis deſtructis, primi Reges validiſſimo exercitu ſe ſatis munitos arbitrabantur; ſi quem locum opifices nonnulli cum uno alterove Sacerdote conjunctim incolebant, vix foſſa cinctus erat. Hæ fuere illorum temporum urbes. Nobiles

biles, ſive quod idem eſt, ingenui homines, iidemque milites, ruri degebant; ditiores ex his potentioresque quandam Aulæ ſpeciem effingebant; reliqui omnes, militibus eccleſiaſticisque perſonis exceptis, ſervorum numero cenſebantur. Neque tamen hi unius erant generis; alii erant glebæ adſcripti, vera mancipia, cum fundis poſſideri vendique ſolita; alii melioris conditionis, ad certa vectigalia, ad determinatas operas obligati, vernaculo iſtius gentis ſermone *Hommes de Poete* appellati. Urbium Gallicarum libertas, & inde enata incrementa, ad Ludovicum VII referenda ſunt, quo tempore Domini ære alieno, maxime bellorum, ſi diis placet, Sacrorum, plenarum, quas vocabant, Curiarum & ſplendidiſſimorum torneamentorum gratia contracto, Burgenſibus libertatem certatim vendiderunt, & oneroſo titulo ſimul Jus ſuos ſibi Magiſtros, ſuos Scabinos eligendi permiſerunt. Urbes libertinæ mox peculiares leges a domino flagitarunt, unde illa Conſuetudinum multitudo in Galliis enata eſt; commercia inde inſtituerunt, artes excoluerunt, & ad eam potentiam, opulentiam, atque dignitatem pervenerunt, ut tandem ſub Tertii Status (*Tiers Eſtat*) nomine ad publica regni comitia vocarentur, cum duo antea eſſent Regni ordines, Militaris & Eccleſiaſticus.

Ad Regios reditus quod attinet, Merovingici & Carolingici Terrarum Palatiorumque Regiorum proventibus ſumtus publicos tolerabant; ubi peregrinabantur, hoſpitio ab Abbatibus & Principibus regni ſatis ſplendido ubique excipiebantur, nec niſi donati dimittebantur, quæ res, ubi Reges vitæ illius erraticæ tæduit, in vectigalis ſpeciem, quam Giſtum appellarunt, converſa eſt. Carolus Martellus bona Clericorum invaſit, & hoc ſuo exemplo effecit, ut reditus Eccleſiaſtici iſtis temporibus in commercio Laicorum eſſe cœperint, ſæpiſſime ſane dono dati, emti, venditi, in dotem oblati, cujus moris quanta ſub Carolingis fuerit vis, ex eo elucet, quod Hugo Capetus & ejus Pater S. Dionyſii, S. Germani in Pratis, S. Martini Turonenſis, Corbienſis & Majoris Monaſterii in Turonibus Abbates fuerint. Sed quod Reges & Principes ea tempeſtate admodum locupletavit, ſucceſſu temporis egeſtatis cauſa iisdem exſtitit, cum ſub Roberto p. 146.

Digitized by Google

Rege & Filio Henrico I bonorum Eccleſiaſticorum reſtitutio imprudentibus Laicis a Pontificibus & Epiſcopis perſuaderetur, neglectis nempe, & in illa opulentia peſſundatis priorum temporum reditibus. Quando itaque bella, imprimis perniciosiſſimæ in Terram ſanctam expeditiones, erant ſuſcipienda, decimæ colligendæ erant, quæ Ludovici VII tempore univerſo populo, Philippo Auguſto regnante Clero imperatæ ſunt; quæ exactio inde ſæpius, & a Franciſco I quotannis repetita, Anno vero 1561 in annuos reditus 1600000 librarum Regi a Clero Francico in Curia urbis Pariſienſis ſolvendos converſa eſt. Varia etiam emolumenta Regibus ultimæ lineæ prioribus acceſſere, Judæorum ejectione & reſtitutione ſæpiſſime iterata, monetæque in augmentum fiſci regii multiplici immutatione. Neque tamen hæc extraordinaria commoda ſufficiebant ad toleranda externa bella; itaque in eorum locum ſucceſſere ordinaria & magis lauta, Joanne Rege *Vectigal Salinarium*, & eodem Rege in captivitatem Anglicam abrepto, *ſubſidia*, & Carolo VII regnante *Capitis cenſus*, quos Galli *la Gabelle*, *les Aydes*, *la Taille* vocant. Subſidia olim a Vaſallis domino ſolvebantur, quando Filium natu maximum Equeſtri ordine dignabatur, filiam natu maximam elocabat, ipſe bello legitimo erat captus, Terram quampiam erat emturus, aut cruciatam expeditionem ſequebatur, quod rem faciendi genus imitati inde ſunt Reges vectigali quodam vino potulentisque aliis, mercibusque iis quæ e regno exportabantur, impoſito. Olim iſti quoque reditus, exigente neceſſitate, a Statibus regni Regi & concedebantur & ipſorum nomine collecti ſolvebantur: ſed id Carolus VII immutavit, & propria autoritate iſtos reditus colligi juſſit; populo, cui perinde erat, cui ſolveret, id ferente, Clericis equidem & nobilibus indignantibus, ſed quibus, milite dudum deſtitutis, vana erat ſine viribus ira.

Cauſæ olim ultimo loco decidebantur in Parliamentis, ſive, quod idem eſt, in publicis regni Comitiis; quod nomen inde facile ad ſupremum illum Senatum translatum, in quo hodie privatorum lites tanquam in ſuprema Curia dijudicantur. Tale Parliamentum antiqui illius, hoc eſt, publici Regni Conventus quan-

quandam quaſi imaginem referebat. Præſes ipſe Rex, Aſſeſſores Regni Prælati & Barones: Juris periti non niſi conſulendi gratia nonnunquam admittebantur. Sed hi Regno Philippi Valeſii exeunte demum deliberandi & decidendi poteſtatem adepti ſunt. Intulerunt inde JCti illi æqui bonique judicio voces Juridicas, judiciorumque ordinem, difficillimasque cauſas, iis præſidiis inſtructi, ſibi vindicarunt; iidem ad Præſidum inferiorum primorumque dignitatem ſæpiſſime adſpirarunt. Quod cum ægre ferrent Regni Barones, viderentque perpetuis iſtis judiciis fieri, ut neque ſuis rebus præeſſe, neque Regi in bellis adeſſe poſſint, ſponte ſua Parliamento exceſſerunt: Regni autem Archiepiſcopi & Epiſcopi a Philippo V, eo colore, quod Prælatum in ſua eccleſia commorari deceat, ejecti ſunt: omnisque judicandi poteſtas ad Juris Civilis Doctores, doctrinæ excellentia, integritate, & morum ſanctitate iſto tempore admodum conſpicuos, ita translata eſt. Sed ſubſiſtamus; jam enim longius, quam par erat, in jucundiſſimarum rerum narratione ſumus provecti.

De Genealogiis Regiis non eſt, quod dicamus. Parte Tomi Tertii ultima illi exponuntur qui Exercitibus Gallicis ſupremo imperio terra marique, tum & qui aulæ & legibus præfuerunt. Sunt illi Majores domus ſub Merovingis, Seneſchalli, qui Magiſtratus maximus a Philippo Auguſto abolitus eſt, Comites ſtabuli, quorum poſtremus fuit Franciſcus Lediguierius, Cancellarii ſupremique Sigilli Cuſtodes, Mareſchalli Franciæ, & Præfecti Maris.

HISTOIRE DE HENRY DE LA TOUR d'Auvergne, Duc de Bouillon.

hoc eſt,

HISTORIA HENRICI, DUCIS BULLIONII, Autore MARSOLLIERIO, Canonico & Præpoſito Eccleſiæ Cathedralis Ucetienſis.

Tomi III.

Lute-

Digitized by Google

Lutetiæ, apud Franciſcum Barois, 1719, 12. Alph. 2 pl. 9.

CUm A. 1710 p. 179 recenſuerimus *Hiſtoriam genealogicam domus Alvernenſis*, a Baluzio conſcriptam, nunc merito iſtud Marſollierii opus perluſtramus, quo maxima illius familiæ gloria *Henricus, Dux Bullionius*, æternitati commendatur. Diſcimus hinc, Henricum illum A. 1555 d. 28 Sept. fuiſſe natum, parentibus Franciſco, Vicecomite Turennio, & Eliſabetha, filia Momorantii, Comeſtabilis Franciæ. Poſtquam primo ſtatim ætatis anno matrem, altero patrem amiſerat, avus Mommorantius ejus educationi præeſſe dignatus eſt. Ceterum cum in literis mirabiles faceret progreſſus, avia eum orbavit præceptore, metuens, ne hac occaſione fieret Calvinianus. Habitam enim tum temporis fuiſſe religionem Calvinianam pro religione eruditorum ac meliorum ingeniorum, teſtatur Hiſtoricus noſter. Nec repugnabat uxori Comeſtabilis, quippe qui ipſe nec legendi nec ſcribendi artem didicerat. Hic nepotem illum ſuum admodum tenera ætate deduxit in aulam regiam, in qua gratioſus fuit non ſolum regnante Henrico II, ſed & ſub ſequentibus Regibus. Interfuit adoleſcentulus obſidioni Rupelleuſi. Ex eo tempore ſemper ſecutus eſt partes Ducis Alenconii, eique fideliſſimam præſtitit amicitiam. Regnante Henrico III, rebellibus ſe adjunxit ſocium, qui partim erant Catholici vocabanturque *Politici*, partim Calviniani, quorum religionem paulo poſt amplexatus eſt Turennius noſter. Horum in exercitu ſummæ imperii præfuit, poſtea ſimul factus Gubernator Occitaniæ ſuperioris. Poſtea cum Duci Andegavenſi (is idem eſt, quem antea appellabant Alenconium,) oblatum fuiſſet imperium in Belgas, una cum hoc Turennius Belgium petiit, ubi captus ab hoſtibus tres prope annos libertate caruit. Hinc, mortuo Andegavenſi, ſe addixit Henrico, Navarræ Regi, qui poſtea Galliæ tenuit imperium. Is nihil fecit non conſulto Turennio, ejusque conſilia ſemper eſt ſecutus. Turennius quoque maximas res geſſit in bellis internis, quæ fuerunt ſub Henrico III. Cui cum ſuccederet Henricus IV, ei Turennius

Digitized by Google

nius ſumma præſtitit officia, profectus in Belgium, Angliam & Germaniam ad auxilia novo Regi comparanda. Tantorum haud immemor officiorum Rex Turennio nuptias conciliavit cum expetita tot illuſtriſſimis procis Charlotta, Ducatus Bullionenſis herede. Anno poſt etiam Mareſchallum Franciæ eum, Calvinianum licet, Rex creavit. Paulo poſt exſtincta ſine liberis uxore Turennius ex teſtamento fit Dux Bullionenſis. Bullionius igitur poſtea dictus alteram ſibi adjungit uxorem, Eliſabetham Naſſoviam, Guilielini, Principis Auriaci, filiam. In bello, quod Henricus IV geſſit cum Hiſpaniæ Rege, Bullionius præſtantiſſimi ducis munia explevit, ſimulque artibus ſuis effecit, ut Rex Calvinianorum in gratiam ederet Edictum illud Nannetenſe: quod quidem revocabile fuiſſe, Hiſtoricus noſter cenſet, idemque ſentientem adducit Grotium in diſcuſſione Apologetici Rivetiani p. 22. Tandem excidit Regis gratia Bullionius, quem inimici ipſius Regi ſuſpectum fecerant, quaſi particeps eſſet conjurationis Bironianæ. Metuens igitur, ne ſuccumberet inſidiis inimicorum, in aulam, licet arceſſitus, venire noluit, imo regno plane exceſſit. Cum vero Rex Bullionii ſedem, Sedanum, occuparet, ſupplex hic ei factus & gratiam Regis & Sedanum ſuum recepit. Occiſo hoc Rege, Bullionius in aula functus eſt munere Conſiliarii Regii, miſſusque in Angliam hac occaſione Electori Palatino ſponſam conciliavit Regis Britanniæ filiam. Docet etiam nos Hiſtoricus noſter, Bullionii potiſſimum inſtinctu & artibus factum eſſe, ut poſtea Palatinus ille Elector a Bohemis Rex eligeretur. Ceterum regnante in Gallia Maria, Ludovici XIII matre, Bullionius acceſſit ad partes Condei, rebellique exercitui præfuit. Reconciliatus tandem Regi aulæ valedixit, reverſusque Sedanum ibi manſit ad mortem usque, quæ incidit in diem 25 Martii anni 1623. Ceterum cum in theatro Gallico inter præcipuas perſonas ſemper fuerit habitus Bullionius noſter, Autor hujus operis fuſe exponit, quæ geſta ſint in Gallia per omnem vitam Bullionii, hoc eſt, ſub Rege Carolo IX & ſucceſſoribus usque ad Ludovicum XIII, ut adeo non tam Bullionii, quam Galliæ hiſtoria hoc opere lectoribus exhibeatur. Fatendumque nobis eſt, hiſto-

riam hanc perſcriptam eſſe non ſolum admodum eleganter, ſed etiam πολιτικωτάτως. Ac fide dignum eſſe Hiſtoricum noſtrum, cum ex eo patet, quod libere notat, quæ cenſet vituperanda, nec heroi quidem ſuo, cujus vitam deſcribit, ſemper ſe præbens patronum; tum inde, quod fideliſſimis uſus eſt Commentariis MSS. ipſius Bullionii, quos ei dedit inſpiciendos Cardinalis Bullionius, cujus rogatu Autor ad ſcribendum hoc Opus ſe accinxit. Præter hos Commentarios conſuluiſſe etiam ſe dicit Thuanum aliosque fide dignos illius ætatis hiſtoricos. Inter hæc libro III p. 406 nos docet, non eſſe Memoriis (*Memoires*) Sullianis fidem habendam in rebus Turennii. Sullium enim ejus fuiſſe inimicum, & multa de eo tradidiſſe falſa, multa vera ſilentio præteriiſſe. Ut ex præclaro hoc opere nonnulla inſuper decerpamus in Lectorum gratiam, libro II (octo enim libris hoc opus conſtat) docemur, Henricum III, imprudentiſſimum fuiſſe regni ſui rectorem. Ibidem p. 217 Autor hanc affert cauſam, cur Turennius omnes alios ſuæ ætatis præceſſerit ſapientia, quod quotidie certas horas deſtinarit colloquio cum viris doctis de argumentis philoſophicis, theologicis, as politicis, imo quod ne iter quidem fecerit ſine comite erudito. P. 246 refert, Calvinianos in Gallia inſtituere voluiſſe Remp. liberam exemplo Belgarum, eumque in finem in ſynodo, quam in Fano S. Fidei, quod oppidum eſt in provincia Petrocorienſi, A. 1578 habuerunt, conſtituiſſe concordiam inire cum Lutheranis: eo conſilio miſiſſe quosdam ad Francofurtanam ſynodum, eisque poteſtatem dediſſe faciendi, quicquid aptum eſſet ad Lutheranos cum Calvinianis in concordiam redigendos. Quæ res cum vix credibilis videatur, Hiſtoricus noſter lectores delegat ad Tabularium Sorbonicum, in quo extare ait literas Calvinianæ Synodi authenticas. At non eſt, quod Sorbonam ideo petamus. Exſtant enim Acta ſynodi in Fano S. Fidei habitæ in Corpore Conciliorum nationalium a Reformatis in Gallia habitarum (quod opus recenſuimus in *Suppl. T. V p. 375*) p. 126 ſqq. Redimus ad Autorem noſtrum, qui lib. III p. 367 & p. 398 ita deſcribit ingenium Henrici IV, Galliæ Regis, quod, quoties eſſet in periculo, nemo eo fuerit vigilantior ac laborio-

ſior;

Digitized by Google

ſior; depulſo autem periculo rurſus ſe dederit voluptatibus, quæ eum æque, ac olim Hannibalem, ſæpius impedierint, quo minus recte uteretur victoriis ſuis. Libro quarto lectu digniſſima eſt Turennii negotiatio in aulis Principum Germaniæ pro Rege ſuo, Henrico IV, quam fuſius deſcribit Autor, ſimul judicans, eam fuiſſe *un des chefs-d'oeuvre de la Politique*, hoc eſt, eminentiſſimum prudentiæ politicæ ſpecimen. Libro VIII refert Autor, Bullionium noſtrum non ſolum condidiſſe Academiam Sedanenſem, eamque inſtruxiſſe Profeſſoribus præſtantiſſimis, verum etiam Bibliothecam comparaſſe præſtantiſſimam, librorumque typis expreſſorum numero vix ulli ſecundam. Eam conditoris nepos Cardinalis Bullionius A. 1671 ab Rege impetravit, atque ita auxit, ut Bullionia Bibliotheca inter Pariſienſes habeatur ſecundum regiam illam præſtantiſſima. Antequam Ducem Bullionium mittamus, obſervamus cum Hiſtorico noſtro, eum fuiſſe ſummum ſui ævi virum, maximam patriæ ſuæ gloriam, præſtantiſſimum belli ducem, incomparabilem politicum, ſingularem & literarum & literatorum patronum. Hoc unum reprehendendum videtur Hiſtorico, quod Bullionius Catholicis natus parentibus in Calvinianorum caſtra tranſiit, eorumque religioni ad finem usque vitæ addictus permanſit. E contrario laudat duos ipſius filios, (octo enim liberos habuit Bullionius, inter quos ſex femellæ,) qui Calviniani nati Catholicæ Eccleſiæ ſe ſubjecerint, Fridericum Mauritium, Ducem Bullionium, (cujus fata non ita pridem deſcripſimus in his Actis A. 1719 p. 144 ſqq.) & celeberrimum illum Turennium, quem ſummam Gallicarum copiarum ducem poſt res præclariſſime geſtas ictu tormenti in Germania occubuiſſe conſtat. Ad ultimum nolumus prætermittere ridiculum errorem, quem Hiſtoricus noſter p. 180, 306, 389 & 427 ignorantia linguæ Germanicæ commiſit, ſcribens, Germanos Galliæ Regi auxilio miſiſſe aliquot millia *Reitres & Lansquenets.* Scilicet innuit equites & pedites, quorum illi noſtratibus vocantur Reuter, hi Lantzknechte.

HISTOIRE DES REVOLUTIONS DE LA Republique Romaine.

hoc eſt,

HISTORIA REIP. ROMANÆ; AUTORE ABBATE DE VERTOT, Collega Academiæ Regiæ Inſcriptionum & politiorum literarum.

Tomi III.

Hagæ, apud Henr. Scheurleer, 1720, 12 maj.
Alph. 1 pl. 21.

Doctiſſimus Autor ſecundum ordinem annorum hoc opere exponit hiſtoriam Romanam, quatuordecim libris comprehenſam, idque dicendi genere politiſſimo. Orditur a Romulo, deſinens in Auguſto, cujus tamen hiſtoriam non longius producit, quam ad id tempus, quo is monarchia Romæ potitus eſt. Nihil eſt, quod hinc excerpi poſſit. Omnia enim lectoribus hiſtoriæ Romanæ peritis cognitiſſima ſunt, & hæc una laus doctiſſimo Abbati debetur, quod in gratiam popularium ſuorum totam hiſtoriam Romanam in elegantiſſimum hoc corpus redegit. Nec lectu indigna eſt Præfatio, in qua exponitur, quanto ſtudio Romani veteres libertati Reip. proſpexerint. Obſervat hic, potiſſimum libertatis Romanæ fundamentum fuiſſe frugalitatem, pluribus ſtabilitam legibus: cui poſtquam ſucceſſerit luxuria & magnificentia, virtutem Romanam decreviſſe, tandemque libertatem fuiſſe exſtinctam.

JUGEMENT DES SS. PERES SUR LA MOrale de la Philoſophie payenne.

hoc eſt,

PATRUM ECCLESIÆ SENTENTIA DE Doctrina morali Philoſophorum ethnicorum.

Argentorati, apud I. R. Dulſeckerum, 1719, 4.
Alph. 3 pl. 7.

CL. *Baltus*, e Societate Jeſu, cujus *Defenſionem Patrum Eccleſiæ ab accuſatione Platoniſmi* A. 1711 p. 250 recenſuimus, præſenti opere excutere conatur, qui multorum inſedit animis, immodicum erga ethnicorum Philoſophiam moralem favorem,

rem, impulſus potiſſimum, uti docet Præfatio, Dacerii ſcriptis, quippe qui & in *Diſſertatione de Platone*, & in *Præfationibus ad M. Antonini Opera*, atque *ad Symbola Pythagorica*, nimis magnifice de morali ethnicorum Philoſophia ſentit, æquiparare eam doctrinæ Chriſtianæ haud veritus. Tres autem in libros diſpertiri hoc opus placuit doctiſſimo Autori, quorum primo fundamenta Philoſophiæ moralis ethnicæ, duces ſequens Eccleſiæ Patres, contemplatur; altero ipſa Philoſophorum præcepta moralia repræſentat, & cum Chriſtianis vitæ regulis contendit; tertio de abuſu pariter ac recto uſu librorum moralium ab ethnicis conſcriptorum diſputat. Statim igitur *primo Libri primi Capite* docet, moralem doctrinam eſſe ſolidam non poſſe, niſi veritatibus quibusdam ſpeculativis tanquam fundamentis innitatur, e quibus & præcepta vivendi ducantur, & mentes exſtimulentur ad præcepta illa promte ſequenda. Inter fundamenta illa eminere ait veram de providentia Dei atque de animorum immortalitate doctrinam. *Cap. III*, Philoſophos habuiſſe quidem cognitionem Dei, at obſcuram admodum & imperfectam, potiſſimum Clementis Alexandrini teſtimoniis probat, quem vulgo injuſte ait accuſari nimii favoris erga Philoſophiam ethnicam. Cap. IV ſimile de ethnicorum Philoſophorum notitia Dei judicium profert e Tertulliano, & Cap. V e Lactantio, quem unum omnium Patrum Eccleſiæ vividiſſime judicat repræſentaſſe Philoſophiæ moralis ethnicæ miſeriam. Philoſophos elementis tribuiſſe divinitatem, Cap. VI docet. Cap. VII polytheiſmum Philoſophis tribuit, idque tum exordio Aurei Carminis, tum locis aliquot Platonis aliorumque demonſtrat. Quod quidam dicunt, eos metu pœne deterritos fuiſſe, quo minus unitatem Dei publice traderent & τὴν πολυθεότητα oppugnarent, id Noſter non vult credere de omnibus. Addit, Philoſophos de cultu Dei nihil tradere ſuis in ſcriptis, eaque ex re putat apparere eorum obſcuram Dei notitiam. Cap. VIII Patrum Eccleſiæ ductum ſequens oſtendit, Philoſophos eſſe injurios in divinam omnipotentiam, ſtatuentes, mundum non potuiſſe a Deo creari niſi e materia præexiſtente. Cap. IX docet, Platonicos creationem mundi inferioris & hominum tribuiſſe

Diis ſupremo Deo inferioribus; eosdem creationem habuiſſe pro effectu Dei non libero, ſed naturaliter neceſſario: quem errorem non leviorem judicat errore Epicuri & Ariſtotelis, quorum ille mundum caſu prodiiſſe, hic ab æterno extitiſſe docebat. Cap X, quantopere corrupta a Philoſophis fuerit doctrina de DEI providentia, Stoicorum exemplo oſtendit, fatalem ſtatuentium neceſſitatem, atque ita non ſolum hominibus libertatem agendi adimentium, ſed & omnem peccatorum culpam in Deum conferentium. Ceterum cum Cl. Dacerius, doctrinam Platonis de divina providentia chriſtianiſſimam eſſe, contendat, Noſter Cap. XI obſervat, eum & minus fideliter opinionem Platonis expoſuiſſe, & intermiſta ejus dogmata minus chriſtiana prætermiſiſſe. Ipſe Platonem docuiſſe docet, trium generum Deos providentiam ita inter ſe diſpertiiſſe, ut ſupremum Numen curam quaſi generalem gerat hujus univerſi; ſecundum genus Deorum cura ſua complectatur animalia & ſtirpes; tertium actiones hominum & eventus ſpecialiſſimos. Addit ineptam Platonis opinionem de fato. Cap. XII Ariſtotelem docet negaſſe Dei providentiam circa ſublunaria, ideoque ab omnibus Eccleſiæ Patribus fuiſſe reprehenſum. Recte autem iſtam doctrinam Ariſtoteli tribui, non ſolum Laertii & Attici Platonici teſtimonio probat, ſed etiam ipſius Ariſtotelis verbis, addens, hac doctrina ſubrui omnis pietatis ac probitatis fundamenta. Cap. XIII Platonicorum atque Stoicorum de pœnis ac præmiis poſthumis ineptias profert. Cap. XIV oſtendit, quam longe dogmata Philoſophorum de miſericordia Dei recedant a veritate chriſtiana, aliis miſericordiam inter vitia referentibus, aliis Deos ſtatuentibus inexorabiles. Cap. XV Philoſophorum de origine hominum opiniones conſiderat. Qui mundum & homines ab æterno extitiſſe crediderunt, eos ait non ſolum per ſummam injuriam communicaſſe æternitatem Dei cum mundo & cum genere humano, verum etiam hoc ipſo evertiſſe hominum a Deo dependentiam, adeoque fundamentum officiorum hominis erga Deum deſtruxiſſe. Hinc eos inſectatur, qui æternitatem mundi negantes docuerunt, forte e terra fungorum inſtar editos fuiſſe homines, vel ex igne divi-

divino genitos. Cap. XVI inepta Platonis dogmata de productione hominum recitat. Cap. XVII demonſtrat ſummam Philoſophorum incertitudinem de eſſentia animæ, ut & Cicero lib. I. Quæſt. Tuſc. ſcripſerit: *Harum* (de eſſentia mentis humanæ) *ſententiarum quæ vera ſit, Deus aliquis viderit: imo, quæ veriſſima ſit, magna quæſtio eſt.* Ab Ariſtotele negatam fuiſſe immortalitatem animæ, concors eſt Patrum ſententia. Noſter hic obſervat, eos, qui recentiori ævo hac in parte defenſum iverunt Ariſtotelem, metuiſſe, ne religioni Chriſtianæ fraudi ſit, ſi Ariſtoteles, tam venerabile in ſcholis Chriſtianorum nomen, ſtatuiſſe credatur, animam una cum corpore exſtingui. Pergit hinc ad Stoicos, animam non quidem ſtatim cum corpore, ſed tamen aliquo tempore poſt exſtinctum iri, ratos. Solis Platonicis cum placuerit ſtatuere animæ immortalitatem, Noſter tamen Cap. XVIII oſtendit, Platonis pariter ac Socratis opinionem de immortalitate animæ obnoxiam fuiſſe multæ dubitationi, & utriusque hac in re patrocinium ſuſcepiſſe Dacerium, (cujus & ſocerum, Tanaquillum Fabrum graviter notat p. 129,) non miratur ſolum, ſed plane indignatur. Cap. XIX notat incertitudinem & varias opiniones Philoſophorum de ſummo bono, quos univerſos duobus ait fuiſſe implicitos erroribus, dum ſtatuerunt primo, ſummam felicitatem quæri debere & acquiri poſſe hac in vita, deinde ſumma felicitate hominem poſſe potiri ſuis ſolius viribus. Hinc fluxiſſe errorem Philoſophorum, non eſſe Deum precandum, nobis ut largiatur virtutem. Notat etiam ex Auguſtino contradictionem Stoicorum, ſtatuentium, ſapientem in ſummis calamitatibus eſſe beatum, & tamen eundem ad finiendas calamitates ſibi ipſi poſſe mortem conſciſcere. Cap. XX notat cum Patribus Eccleſiæ, quorum veſtigia ubique ſequitur, Philoſophos, quod originem peccati ignorantes alii pravam hominis naturam retulerint ad communem rerum Naturam, quæ hic ſe novercam præbuerit; alii fabulati ſint, mentes ob admiſſa crimina prioris vitæ detruſas eſſe in corpora tanquam in carcerem. Qua occaſione tollit mendum in omnibus editionibus adhuc hærens ex Longiniani Philoſophi epiſtola ad Auguſtinum, quæ inter Auguſtini epiſto-

las eſt vigeſima prima, pro *Ageticis* erudite reſcribens *Tageticis*. Cap. XXI obſervat, Platonicos, dum originem mali tribuerunt materiæ æternæ, cujus vitia Deus corrigere non potuerit, non ſolum omnipotentiæ Dei facere injuriam, ſed duos quoque Deos inducere, alterum boni, alterum mali fontem. Hinc Stoicos exagitat, qui in alia omnia euntes ſummam integritatem naturæ humanæ tribuerunt, naturamque ſequi juſſerunt. Hinc jure concluſiſſe Patres Cap. XXII exiſtimat, Philoſophis ignota fuiſſe vera fundamenta religionis ac doctrinæ moralis. Addit, eosdem ſtatuere, ignorantiæ hujus cauſam eſſe ſuperbiam Philoſophorum. Cap. XXIII Auguſtinum Steuchum Eugubinum refellit, qui in opere ſuo *de perenni Philoſophia* contendit, Philoſophis perſpectas fuiſſe omnes veritates religionis Chriſtianæ. Reſpondet huic, etſi hinc inde e Philoſophis ſententiæ quædam cum S. Scriptura concordantes eruantur, tamen alibi eos & quidem conſtantius docuiſſe contrarium, ut vel hinc eorum incertitudo eluceat: adeoque ſanas illas doctrinas in Philoſophorum ſcriptis occurrentes eſſe margaritas in ſterquilinio. Addit, Steuchum contradicere Paulo Apoſtolo, ſapientes hujus mundi pronuntianti ſtultos. Denique ita inutilem putat ſtatui adventum Chriſti in hunc mundum: eum enim ob id ipſum veniſſe, ut everteret Philoſophiam ethnicam, & veram traderet ſapientiam. Hinc Cap. XXIV, quod ultimum hujus libri eſt, gratias decernit Chriſto, cujus beneficio ab iſtis erroribus liberati ad liquidiſſimam veritatis lucem pervenimus.

Sequitur *ſecundus Liber*, quo Autor præcepta Philoſophorum ethnicorum moralia perſequitur. Hic Cap. I docet, Patres agnoviſſe, multa in ſcriptis Philoſophorum reperiri egregia morum præcepta, tanquam divinæ imaginis reliquias; item, a Philoſophis patratas fuiſſe multas actiones virtutis plenas ac proinde laude dignas. Eosdem tamen tres ſtatuiſſe differentias inter Philoſophicam & Chriſtianam virtutem. Primam Cap. II perſequitur, e Patribus demonſtrans, Philoſophos virtutem referre ſolum ad vitam præſentem, Chriſtianos ad æternam. Hic etiam iis reſpondet, qui Platonicos hic volunt exceptos, quippe qui vitam ſtatuerint æternam. Alterum diſcrimen

men Cap. III exponit. Scilicet Philoſophi tantum externos mores dirigunt, atque cavent, ne malitia animi in actus erumpat externos: at Chriſtiana Philoſophia interiora animi colit, nec minus cogitationibus ac deſideriis, quam actionibus pravis, homines interdicit. Cap. IV tertium diſcrimen proponitur, ac docetur, Philoſophorum virtuti operantium finem fuiſſe vanam gloriam, quam Chriſtiani ſummo ſtudio fugiant: adeoque Philoſophos, & in his maxime Stoicos, ſimiles fuiſſe Phariſæis. Cap. V pergit Autor ad ſpeciales virtutes, notatque Dacerium, ſcribentem, Philoſophiam ethnicam tradere quam optime officia hominis erga Deum, proximum & ſemet ipſum, eorumque præcepta accuratiſſime congruere cum præceptis religionis Chriſtianæ; adeoque, ceſſantibus in Judæa Prophetis, Deum ſuſcitaſſe Philoſophos ad docendas gentes & tradendas iis doctrinas Evangelicas. Noſter e contrario docet, Philoſophos non potuiſſe de amore erga Deum recte præcipere, deſtitutos quippe ſtimulis illis, quibus Chriſtiani incitantur ad Deum ardentiſſime amandum. Imo Cap. VI docet, Philoſophos nullam coluiſſe neque commendaſſe virtutem, quæ Deum immediate ſpectat. idque primo probat de pœnitentia, virtute ethnicis incognita, imo ab iis rejecta. Quod ad charitatem proximi attinet, Cap. VII ediſſerit, Philoſophos amorem erga naturæ humanæ ſocios, maxime erga pauperes, non coluiſſe, imo miſericordiam in vitiis poſuiſſe. Addit, id prono alveo ſecutum eſſe ex ipſorum principiis theoreticis. Hic p. 221 ſcribit, in omnibus Philoſophorum libris moralibus ac politicis nihil reperiri præceptorum de pauperibus conſilio opeque juvandis. Eadem tamen pagina recitat præceptum Senecæ, jubentis *dari manum naufrago, exuli hoſpitium, egenti ſtipem.* Simul oſtendit, quam diligenter Patres eccleſiaſtici demonſtrarint, miſericordiam eſſe virtutem Chriſtianam. Hic p. 226 obſervat, in paganiſmo nulla fuiſſe orphanotrophia, noſocomia, xenodochia, ſed horum originem deberi Chriſtianis, eorumque æmulatione incenſum Julianum Apoſtatam juſſiſſe condi xenodochia inter ethnicos. Cap. VIII & IX illuſtribus aliquot exemplis manifeſtum facit, quam benignos ſe veteres Chriſtia-

Digitized by Google

ni præbuerint erga calamitoſos,& contra quam duri & inhumani erga miſeros fuerint ethnici. Iis, qui in Ciceronis Officiis præclara putant præcepta tradi de benignitate, Cap. X reſpondet e Lactantio & Ambroſio, in iſta Ciceronis doctrina notantibus errores aliquot graviſſimos. Addit, Platonem & Ariſtotelem juſtiſſime a Patribus fuiſſe reprehenſos, quod commendarint expoſitionem infantum & procurationem abortus. Cap. XI contendit, ethnicos nihil præcepiſſe de amandis inimicis,Patresque ſequitur, hoc potiſſimum ſtatuentes diſcrimen inter Philoſophos ethnicos & Chriſtianos. Porro cum Philoſophi licitum interdum cenſuerint, falſum dicere, Noſter Cap. XII docet, Chriſtianos omne omnino mendacium damnaſſe & fugiſſe. Cep. XIII progreditur ad virtutes hominis erga ſe ipſum, fortitudinem ac temperantiam, fortitudinem ac patientiam Philoſophorum tantum ſimulatam & hypocriticam fuiſſe, Patrum teſtimoniis comprobans. Contra Cap. XIV docet, quam admirabilia patientiæ exempla ediderint olim Chriſtiani, maxime Martyres. Cap.XV examinat Philoſophorum rationes,quibus permoti fuerunt ad patienter ferendas calamitates,quamque infirma ſint, e Patribus oſtendit. Cap. XVI ad temperantiam venit, oſtendens, Philoſophos turpiſſimis libidinibus indulſiſſe, & adducens loca Patrum, quibus caſtitatem Chriſtianorum opponunt moribus Philoſophorum. Cap. XVII comparat Veſtalium virginum cœlibatum cum virginitatis ſtudio inter Chriſtianos, quamque longe illæ a vera & germana caſtitate abfuerint, e Patribus luculenter docet. Cap. XVIII & XIX oſtendit, Philoſophos ethnicos foviſſe dogmata politica Reip. damnoſa, cum contra doctrinæ Chriſtianæ ſummam tranquillitatem felicitatemque inferant civitatibus. Cap. XX præeunte Patrum choro docet, maximum eum eſſe nævum præceptorum & moralium & politicorum, quæ Philoſophi dederunt,quod ea nitantur auctoritate humana, Chriſtianis præceptis auctoritate DEI & Filii ejus munitis.Addit Cap.XXI alterum nævum,quod Philoſophiæ ſtudium non omnibus pateat, cum e contrario Chriſtiana ſapientia nec mulieres, imo ne viliſſimos quidem ſervos excludat, ſed omnibus obvia ſit & expoſita. Tandem Cap.

XXII

XXII & XXIII exponit, quantum valuerit religio Chriſtiana ad mutandos in melius mores hominum, & tollendam e civitatibus ſuperſtitionem, barbariem, & omnis generis flagitia, ac totum caput quartum ex primo libro Præparationis Euſebianæ hanc in rem recitat, addens, Philoſophorum doctrinam parem vim haud habuiſſe.

Succedit *Liber tertius*, cujus quatuor prioribus Capitibus Autor e Patribus Eccleſiæ docet, quis fructus e lectione ethnicorum Philoſophorum capi queat. Scilicet *primus* ethnicæ Philoſophiæ uſus eſt, ut ea præparet animos ad Chriſtianam religionem & ad ſtudium Theologiæ. Hoc fine tradebatur Philoſophia in celebri illa ſchola Chriſtianorum Alexandrina. Ac proinde graviter invectus eſt Gregorius Nazianzenus in eos, qui tanquam Chriſtiano homine indignum damnabant Philoſophiæ ſtudium. *Alter* illius Philoſophiæ uſus eſt, ut religio Chriſtiana defendi poſſit contra ethnicos. Exemplo ſunt tot doctiſſimæ apologiæ veterum Chriſtianorum, in quibus, ut cum Hieronymo loquamur, neſcias, utrum magis admirari debeas eruditionem ſeculi, an ſcientiam Scripturarum. *Tertio*, Patres e librorum ethnicorum lectione ſibi comparabant inſignem eloquentiam, cujus ope multos perducebant in caſtra Chriſti. Qua in re prudenter ſe accommodarunt genio ethnicorum, qui non erant libros Chriſtianorum lecturi, niſi conditos multa eruditione ſeculari. *Quarto* comparando Philoſophiam ethnicam, tum theoreticam, tum practicam, cum Philoſophia Chriſtiana luculentius cognoſcimus hujus excellentiam, majorique amore & admiratione ejus perfundimur. Quo in genere maxime elaborarunt Euſebius, Theodoretus & Auguſtinus. *Quinto* diſcimus miſerrimum humani generis ſtatum ante adventum Chriſti. *Sexto* denique eruere debemus e Philoſophorum libris bona præcepta, iisque uti ad confirmandam religionem Chriſtianam, item præclara exempla virtutum ad ſtimulum ſubdendum Chriſtianis. Capite quinto & ſex conſequentibus Autor eos refutandos ſuſcipit, qui omnia Philoſophorum opera ſtatuant peccata fuiſſe. Hic in primis annititur his eripere ſuffragium Auguſtini, contendentis, Deum, uti Judæis gratiam dedit ad

Digitized by Google

Moſaicas leges ſervandas neceſſariam, ſic ethnicis largitum eſſe gratiam ad ſervandam legem naturalem, adeoque ethnicos divinæ gratiæ auxiliis uſos omnino feciſſe opera vere bona. Eandem ſententiam ſtabilire conatur Traditione Eccleſiæ, adducens conſentientes e Latinis Hieronymum, Ambroſium & Lactantium, e Græcis Baſilium, Gregorium Nazianzenum, Clementem Alexandrinum, & Juſtinum Martyrem. Cap XII & ſex ſequentibus adducit Cl. Dacerii (quem ab Autore noſtro eandem ob cauſam jam olim notari meminimus in his Actis A. 1711 p. 255) elogia moralis Philoſophiæ ethnicæ, cum Stoicæ, tum Platonicæ ac Pythagoricæ, juſto magnificentiora, quibus permotum ſe fuiſſe fatetur ad totum hoc Opus contexendum. Annectit ad hæc Daceriana elogia breves ἐπικρίσεις. Maxime Cap. XVIII docte refellit Dacerianum elogium Hieroclis, quamque tenui ſapientia præditus fuerit hic Philoſophus, luculenter demonſtrat. Cap. XIX & XX exhibet atque illuſtrat duas regulas prudentiæ, quas Patres Eccleſiæ præſcripſerunt in lectione librorum ethnicorum obſervandas. Prima hæc eſt: Legendi ſunt iſti libri cum judicio, & adhibito diſcrimine, cum ibi bona mixta ſint malis. Imo quosdam plane non legendos cenſuerunt, ut laſcivos Poetas, Sophiſtas veritatem adulterantes, Philoſophos providentiam DEI oppugnantes. Secunda hæc eſt regula, ne nimium ſtudii ac temporis tribuamus ſcriptis ethnicorum. Capitibus ſequentibus tribus, quibus operi colophonem imponit Autor, exponitur damnum, quod lectoribus Chriſtianis afferre poteſt inconſulta ethnicorum lectio. Scilicet primo facile hinc excitatur faſtidium ſacræ Scripturæ, quaſi minus polito ſtylo conſcriptæ: id quod accidiſſe ſibi, teſtatur Hieronymus, teſtatur Auguſtinus. Deinde ita fit, ut errores nonnullos imbibamus: id quod multis accidit, qui Platonis vel Ariſtotelis errores invexerunt in Eccleſiam. Ad primum genus Autor Pomponatium refert & Cæſalpinum; ad alterum, Marſilium Ficinum & Diacetium: approbans dictum Ludovici Vivis, quod Ariſtotelis amor multos Chriſtianos converterit in atheos ac libertinos, Platonis amor multos in enthuſiaſtas & magos. Ex eodem fonte derivat Autor ethnicas loquendi

quendi formulas in multorum Chriſtianorum ſcriptis hodie obvias, e. g. cum Naturæ, Fato, Fortunæ, Aſtris tribuunt pleroſque eventus.

JOH. ALBERTI FABRICII, SS. TH. D. ET Prof. Publici, Bibliothecæ Græcæ Volumen IX ſeu Libri V Pars V & ultima.

Hamburgi, ſumtu Chriſtiani Liebezeit, 1719, 4.
Alph. 4 pl. 11.

QUæ jam dudum laus quaſi propria fuit Cl. Fabricio, & plane domeſtica, ut perpetuis laboribus rei literariæ utilem navaret operam, illam ſtrenue adhuc tuetur, quando poſt editam nuper Banduri Bibliothecam numiſmaticam, multis acceſſionibus ab ipſo locupletatam, nunc Bibliothecæ Græcæ, quam in his Actis aliquoties laudavimus, novum Volumen, & quidem Libri V Partem V & ultimam promulgat. Connectitur autem hoc volumen cum octavo, quod anno 1717 menſe Septembri p. 392 in eruditorum conſpectum produximus, & cap. XXXII, quod priore loco comparet, *de Palladio Galata* Epiſcopo Helenopolitano tractat, qui a. C. 367 natus, monaſticam amplexus eſt vitam, & propterea quod contractam cum Evagrio præceptore ſuo amicitiam conſtantiſſime coluit, Origenis erroribus favere viſus eſt, cujus tamen rei nulla in ſcriptis ejus veſtigia occurrunt. Inter ſcripta ejus merito eminet λαυσαϊκὸν, ſive *Hiſtoria Lauſiaca*, qua ſtilo ſimplici ac terſo de vita Monachorum, & mulierum, quæ ſingularis ſanctimoniæ laude fuerunt conſpicuæ, ad Lauſum Πραιπόσιτον τοῦ κοιτῶνος ſive præfectum cubiculi Imp. Theodoſii jun. perſcribit, & quomodo incredibili propemodum auſteritate vitæ ſanctitatem præ ſe ferre ſtuduerint Monachi, luculenter exponit. Qui autem nomine Palladii inſignitus eſt *dialogus de vita S. Chryſoſtomi*, & *Hiſtoria de gentibus Indiæ & Bragmanibus*, ad alios pertinent Palladios, quorum plures quam quinquaginta heic enumerantur. Neque actorum diſputationis, quam per quinq; dies coram Rege Abramio Gregentius Archi-epiſcopus Taphrenſis cum Judæo Herbano habuit, Palladius Alexandrinus autor eſt, quæ Barthii olim

 fuit

fuit ſententia, ſed ut ex codice manu exarato Slavonico, qui in Bibliotheca Berolinenſi aſſervatur, oppido manifeſtum eſt, ſcripta fuit iſthæc diſputatio ab Epiſcopo quodam urbis Negran in Homeritarum regione, quæ martyrum civitas olim dicta fuit. Quibus expoſitis *Heraclides Cyprius* in Scetenſi eremo ſectator Evagrii producitur, qui initio Conſtantinopoli a Chryſoſtomo Diaconus creatus, poſt Antonio EpiſcopoEph. ſucceſſit in officio, quo tamen vix anni ſpatio interjecto ob Origeniſmum in ſynodo ad Quercum multatus, & Nicomediæ in carcerem conjectus eſt. Scripſit librum *Paradiſi* titulo inſcriptum, quem tanti æſtimavit Vincentius Bellovacenſis, ut propterea hunc Heraclidem in Sanctorum numero collocaret. Atque hoc loco non tantum varii Heraclidæ adducuntur, ſed etiam *Joannis Moſchi*, cui Ευκρατᾶς cognomen inditum, λειμὼν ſeu λειμωνάριον & νέος παράδεισος, *pratum, viridarium novus paradiſus* excutitur, quod opus Nicephorus Sophronio Hieroſolymitano quondam attribuit. Sequitur *anonymi* ἀνδρῶν ἁγίων βίβλος Photio olim codice CXCVIII lectus, qui in XXII capita diviſus, ſub ſingulis, totidem velut titulis virtutum, varias narrationes ex magno λειμωναρίῳ continet. Et ſane admodum probabile eſt, quamplura olim extitiſſe volumina, quæ μοναχικῶν, γεροντικῶν, πατερικῶν titulo commemorari ſolent, & a monachis deſcripta, atque ad menſam lecta fuerunt, quorum in cenſum *Johannis Geometræ* παράδεισος νέος verſibus conſcriptus, *Maximi Margunii* Cytherorum Epiſcopi νέον λειμάριον, *Agapii Cretenſis* νέος παράδεισος ſine dubio referri debent. Et quia *Heriberti Rosweidi* præclarum opus, quod *Vitæ Patrum* inſcribitur, complura ejusmodi ſcripta complectitur, id Cl. Fabricius hoc loco ſtudioſe recenſuit, ac eidem comitem dedit *Hiſtoriam Chriſtianam veterum Patrum*, quam ante Rosweidum *Renatus Laurentius de la Barre* in lucem emiſerat. Poſt hæc conſpiciuntur aliquot ſcriptores de vitis Patrum, monachorum, dubii, Manuſcripti, & deperditi, Græci Latinique; ſcripta de ſanctis, Menologia, Menæa Eccleſiarum Orientalium, Kalendaria, Martyrologia Eccleſiarum occidentalium, Hagiologia, Kalendaria Eccleſiaſtica, Elogia Sanctorum, Martyrologia Proteſtantium,

& ſi

&ſi quà alia ſunt, quæ Patrum, & Sanctorum vitis cognoſcendis inſerviunt. In fine capitis Catalogus, qui vitas, Martyria, & encomia Sanctorum Græce ſcripta continet,& volumine VI hujus Biblioth.p. 510 legitur,nunc multo auctior atque emendatior exhibetur. Cap. XXXIII *Theodorum Mopsveſtenum* ſiſtit, Antiochiæ parentibus maxime illuſtribus, & opulentis natum, cujus plurima olim ingenii extitere monimenta, quorum tamen admodum tenues reliquiæ ad ætatem noſtram pervenerunt. Fratrem habuit *Polychronium*, aſceten Cyrenſem, & deinde Apameenſem in Syria Epiſcopum, qui in quosdam ſacri codicis libros ἐξηγήσεις conſcripſit. Huic Theodoro plus quam centum alii *Theodori*, qui Græce ſcripſerunt,adjunguntur, quorum primus eſt *Theodorus Abbas*, ex cujus ore Leontius Byzantinus ſe accepiſſe teſtatur,quæ libro de ſectis tradiderit, qua occaſione Cl. Fabricius ſatis prolixum contexuit indicem ſcriptorum, & hæreticorum, quorum apud jam nominatum Leontium fit mentio. Inter ceteros *Theodoros* commemorari merentur *Theodorus Abucara*, *Theodorus Balſamon*, *Theodorus Gaza*, & *Theodorus Meliteniota*, cujus *proœmium in Aſtronomiam Græce & Latine*, & quidem cum Iſaaci Bullialdi verſione integrum exhibetur; *Theodorus Metochita*, ex cujus opere, quod *capita philoſophica, & hiſtorica Miſcellanea CXX* complectitur, & in quibusdam bibliothecis adhuc latet,tituli capitum Græce & Latine afferuntur; *Theodorus Rhaithuenſis*; *Theodorus Studites*, cujus ſcripta edita pariter,ac nondum edita recenſentur,& *index* ſimul eorum adjicitur,ad quos ſuas epiſtolas Theodorus exaravit.Cap. XXXIV nonnulli ſcriptores ſeculi V qui prioribus bibliothecæ libris præteriti fuerunt, adducuntur, inter quos agmen ducit *Philo Carpaſius*, ſcriptor haut adeo nobilis, & commentario ſaltem in Canticum Canticorum, cujus Latinam tantum verſionem a Steph.Salutato ſeu Salviato concinnatam habemus,inprimis cognitus. Paullo clarior nobiliorque *Iſidorus Peluſiota* merito perhibetur, monachorum in Ægypti monte Peluſio Abbas, & tempore concilii Epheſini a. C. 431 habiti celebris, cujus ingenii monimenta accurate deſcribuntur, & plures alii Iſidori nomine conſpicui memorantur. Iis ſuccedit Antiochus Syrus, Ptole-

Ptolemaidis in Palæſtina Epiſcopus, cui eloquentia Chryſoſtomi cognomen peperit, etiamſi præcipuis Johannis Chryſoſtomi inimicis a Palladio annumeratur, qui ſynodo ad Quercum contra Chryſoſtomum congregatæ interfuit, & imperante Arcadio mortuus eſt. Alius ab hoc *Antiochus* eſt monachus Lauræ ſ. Monaſterii S. Sabæ, qui librum de conflagratione S. urbis Hieroſolymæ, & Crucis ſanctæ Chriſti DEI noſtri translatione in Perſidem ſcripſit, & opus lectu digniſſimum, quod πανδέκτης τῆς ἁγίας γραφῆς inſcribitur, poſteris reliquit, in quo multa theologiæ moralis capita egregie tractantur. Ex hujus operis capite CXXX catalogum hæreſium, quas deteſtari & rejicere ſe fatetur Antiochus, heic Græce & Latine adſcriptum vides a Cl. Fabricio, qui & more ſuo alios Antiochos ſcriptis claros adducit. Poſt agit de *Severiano Gabalorum Epiſcopo*, *Theodoto Ancyrano*, *Antipatro Boſtrenſi*, *Candido Iſauro*, *Simeone Stylite*, qui & *Cionita* dicitur, propterea quod vitam ſolitariam amplexus εἰς ςύλον ſeu κίονα *in columnam* adſcendit & ab a. C. 429 ad annum usque 460 ſolus in ea vixit: *Johanne Hieroſolymitano*, *Neſtorio hæretico* ejusque ſcriptis, ubi ſcriptores antiqui juxta & recentiores, qui de Neſtorii hæreſi expoſuerunt, longa ſerie commemorantur, ſcriptores illis ὁμώνυμοι diligenter adducuntur, & index tandem ſcriptorum, & epiſtolarum, qui in actis concilii Epheſini, & Chalcedonenſis, de quibus Volum. VII Bibliothecæ Græc p. 416 pluribus actum eſt, tum & in codice, ut vocatur, Encyclico, & in ſynodico Caſinenſi occurrunt, copioſius enarrantur. Caput XXXV *Anaſtaſius Sinaita*, qui ab aliis hujus nominis ſollicite diſtinguitur, & Græcis Μωσῆς νέος dictus eſt, ſibi vindicat, qui inprimis propter ὁδηγὸν, quem adverſus Acephalos, Severianos, & Theodoſianos, qui unam tantum in Chriſto naturam admittebant, ſcripſit, laude dignus habetur. Cum Anaſtaſio alius *Anaſtaſ. Antiochiæ Epiſcopus* conjungitur, cujus, quemadmodum & aliorum Anaſtaſiorum, ſcripta ſuo loco adferuntur. C. XXXVI *Severo Sozopolitano* adſignatur, qui ex Cauſidico Berytenſi monachus, & paullo poſt Epiſcopus Antiochenus factus eſt, a quo tamen officio, quod Eutychianis partibus favebat, & ſynodo Chalcedonenſi adverſabatur, dejectus fuit, & quum

Aphthar-

Aphthardocetas acerrime impugnaret, in contrariam hæreſin prolapſus eſt, & Severianis ſive corrupticolis nomen dedit. *Olympiodorus*, qui poſt eum collocatur, ſeculo VII medio vixiſſe perhibetur, & ſcriptis, ſi *ſcholia in Eccleſiaſten* exceperis, haud ita celebris fuit. *Zacharias Scholaſticus hiſtoriam Eccleſiaſticam* ab imperio Marciani usque ad Anaſtaſium ſcripſit, in qua tamen partium ſtudium, quo favor erga Neſtorianos Zachariam abripuit, alii merito damnant. Cap. XXXVII *Johannes Alexandrinus* producitur, qui propter inſignem ſcriptorum copiam, & incredibilem induſtriam *Philoponi* cognomen tulit, & Grammaticum ſe eſſe, ipſemet profeſſus eſt. In Philoſophia Ammonium Hermeam præceptorem habuit, cujus pleraque dogmata Philoponus in ſuos commentarios tranſtuliſſe videtur. Cum a. C. 641 Amrus Saracenorum dux cepiſſet Alexandriam, Johannes Philoponus eum rogavit, ut libros Philoſophicos, qui in Bibliothecis urbis reperirentur, ſibi concederet, qui autem injuſſu Omari Caliphæ id fieri poſſe negavit. Omarus autem homo barbarus ab Amro interrogatus, reſpondit: *quod ad libros, quorum mentionem feciſti, ſi in illis contineatur, quod cum libro Dei* (Alcorano) *conveniat, in libro Dei eſt, quod ſufficiat absque illis; quod ſi in illis fuerit, quod libro Dei repugnat, neutiquam eſt illis opus, jube igitur e medio tolli.* Quo reſponſo Amrus contentus, omnes libros per balnea diſpergi juſſit, quibus calefaciendis per ſpatium ſemeſtre conſumti ſunt. Is autem Philoponus inprimis contra Proclum diſputat, cujus tamen liber, quo mundi æternitatem contra eum deſtruit, & ad duodeviginti Procli argumenta reſpondet, initio & fine mutilus eſt. Cap. XXXVIII agit *de Photio CPlitano Patriarcha*, de quo Baronius, Hanckius, Frid. Spanhemius fil. & Ant. Pagi prolixe diſputarunt. Commemorantur heic *Synodi in cauſa Photii celebratæ*, & de Photii Bibliotheca, quam Hœſchelius Aug. Vindel. 1601 primum edidit, diſſeritur, quæ meritis mactatur laudibus, etiamſi ordinis rationem haud immerito Viri docti in ea deſiderant, & Photio magnopere vitio vertunt, quod ſcriptores diverſos interdum confuderit, &, ut ex p. 212 & 278 liquido apparet, eadem ejusdem libri propoſuerit excerpta pauciſſimis

K

ciſſimis verbis immutatis. Qua re Henricus Valeſius permotus Bibliothecam Photii non unius ſcriptoris, & plurimis in locis interpolatam fuiſſe contendit, quod tamen cum veritate minus congruere videtur. Scriptores, quos Photius recenſet, Cl. Fabricius ad unum omnes adducit, & quum variis eos obſervationibus illuſtrat, novam quaſi Bibliothecam recludit, vario eruditionis genere conſpicuam. *Himmerii Sophiſtæ oratio ad Julianum Imp. in Panathenæis dicta*, nunc primum Græce exhibetur, quemadmodum & *Xenocratis*, Galeno ſæpius laudati, *lucubratio de alimentis ex aquatilibus*, quam Geſnerus mutilam olim ediderat, nunc beneficio Paulli Vindingii cum verſione Jo. Baptiſtæ Raſurii integra conſpicitur, ut variorum ſcriptorum indices allatos ſilentio prætereamus. Cap. XXXIX *Maximi Alexandrini Sophiſtæ* commentatio *περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων*, *de objectionibus inſolubilibus ab oratore declinandis & eludendis*, cum verſione Latina Cl. Fabricii reperitur; cui Prolegomena rhetorica incerti ſcriptoris, quem Troilum Sophiſtam Langbænius in not. ad Longinum vocat, ordine ſuccedunt: tum *de artium & diſciplinarum inventoribus* ex codice Coisliniano CCCLXXXVIII *ἀποσπασμάτιον* affertur, & *indice ſcriptorum, qui in Philopono de mundi æternitate commemorantur*, huic capiti imponitur finis. Cap. XL *de Suida*, *Etymologo, aliisque Lexicis Græcis* inſcribitur, ubi poſtquam de Suida ejusque prioribus editionibus dictum eſt, *Ludolphi Kuſteri diſſertatio*, quam ſuæ Cantabrigienſi, quæ anno 1705 prodiit, editioni præpoſuerat, integra transſcribitur, & variis obſervationibus a Cl. Fabricio illuſtratur. Per quadriennium & amplius quatuordecim ſingulis diebus horas expoliendo Suidæ Kuſterus conſecraverat, qui & eum longe pulchriorem, & quamplurimis locis emendatiorem cum publico communicavit. Eſt tamen quod doctiores a Kuſtero factum nollent; nam, ut Lambertus Bos in ſuis ad Suidam obſervationibus Franequ. 1715, 8 editis animadvertit, perperam & inconſulto egit Kuſterus, quod hinc inde loca quædam in ſua editione omiſit, quæ in prioribus editionibus legebantur, etiamſi illa ab alio quodam adſcripta exiſtimaret. Id quidem Kuſterus minus conſulto a ſe factum agnovit, & in peculiari Supplemento ſive ſecundis ad Suidam

curis

Digitized by Google

curis reſarcire hoc damnum pollicitus eſt, ſed mors intervenit cœptis, & deſtinata evertit. Epitome Suidæ a Thoma Cretenſi conſcripta in Bibliotheca Dresdenſi aliisque invenitur, quæ tamen, ut pleraque ejusmodi Ἐπιτομῶν farrago, nullius pretii habetur. Cetera, quæ de *Suida, Etymologo, ſcriptoribus, quos Suida commemoravit*, notatu digniora ſunt, literarum Græcarum ſtudioſi ex ipſa Bibliotheca Græca Cl. Fabricii omnium optime cognoſcere poterunt.

SYNOPSIS UNIVERSÆ MEDICINÆ PRActicæ, ſive Doctiſſimorum Virorum de Morbis eorumque Cauſis ac Remediis Judicia; Autore JO. ALLEN, Med. Doct.

Londini, ap. R. Knaplock, J. Tonſon, G. & J. Innys, 1719, 8 maj. Alph. 1 plag. 5.

MEdicina quidem quoad Theoriam progreſſus non contemnendos, & incrementa admiranda ultimis annis fecit, Praxis vero, pars ejus longe utiliſſima, non pari paſſu proceſſit, ſiquidem hypotheſes novæ quotannis ad nauſeam usque obtruduntur, quæ oſtentationis multum, utilitatis parum habent. Hinc defectui conſulturus Autor Clariſſimus, Praxin legitimam & laudabilem undecunque deſumtam vel mutuatam omni opera, ſed compendioſe exhibere, optimorumque ſcriptorum autoritate ſtabilire conſtituit. Morbos enim omnes ex præſtantiſſimis Autoribus ad vivum depingit, præcipuas eorum cauſas & de eorundem eventu judicia tradit, indicationes curativas exponit, remedia nonnulla, præſtantiora ſaltem, breviter attingit, & concinnas aliquot ſubdit formulas. Autores, quorum ſententias allegat, ſunt Sydenhamius, Baglivus, Williſius, Ettmullerus, Boerhave, & Cœlius Aurelianus, ita tamen, ut nec obliviſcatur eorum, qui unum alterumque morborum in ſpecie expoſuerunt. Et ne plane ſit ἀσύμβολος, de proprio penu quædam ex adverſariis ſuis depromſit. De morborum ætiologiis non niſi paucisſima profert, cum origines & cauſæ proximæ eorum plerunque longe abſtruſiores ſint, quam quas mentis noſtræ

acies exhaurire queat, prout in Præfatione ingenue fatetur. Totam Synopſin in XVI Capita ſeu Faſciculos colligit, quorum ultimum caput remediorum compoſitionem complectitur, quorum in antecedentibus mentio facta fuit.

GULIELMI TASWELL, S. T. P. PHYSICA Ariſtotelica modernæ accommodatior, in uſum juventutis Academicæ.

Londini, impenſis Innyſiorum, 1718, 8.
Plag. $10\frac{1}{2}$.

IN Anglicanis Academiis nondum eviluiſſe Ariſtotelis ac Philoſophiæ Ariſtotelico-Scholaſticæ autoritatem, cum ex hoc libello, quem annis abhinc triginta quinque ſe compoſuiſſe meminit Autor Lib. III cap. 3 p. 78, tum ex Statutis Academiæ Oxonienſis, A. 1705 recuſis, & adhuc vigentibus, diſcimus. Hic enim Tit. VI Sect. 2 §. 9 p. 36 hæc lex exſtat: *Ariſtotelis ſumma ſit autoritas*; & altera: *Ariſtotelem totamque Peripateticorum doctrinam defendere teneantur, ſub pœna, quod, ſi quis ſecus fecerit, ejus Reſponſio minime ſibi cedat pro Forma.* Sciant igitur lectores noſtri, a Taswello exhiberi Phyſicam γνησίως Ariſtotelico-Scholaſticam. Hanc in rem unum ſufficiat alterumque adduxiſſe ſpecimen. En ipſum totius Operis exordium Lib. I cap. 1: *Phyſica eſt ſcientia corporis naturalis, quatenus eſt naturale. Hanc eſſe bonam definitionem, ſic probamus. Ea eſt bona definitio, quæ habet verum genus & veram differentiam. Sed ſcientia eſt verum genus, & corpus naturale, quatenus naturale, eſt vera differentia Phyſicæ. Ergo. Probatur ad partes, primo ſcientiam eſſe genus Phyſicæ. Quod habet vera Principia & proprias Affectiones, per ea Principia demonſtrabiles, eſt Scientia. Sed Phyſica habet vera Principia & proprias Affectiones per ea Principia demonſtrabiles. Ergo. Minor ex dicendis patebit. Jam Corpus naturale, quatenus naturale, veram eſſe Phyſicæ Differentiam, ſic probamus. Differentia diſciplinarum omnium ſumitur ab Objecto, ſive Subjecto adæquato, circa quod verſantur. Corpus autem naturale, quatenus naturale, eſt adæquatum Phyſicæ objectum. Ergo eſt vera Phy-*

Digitized by Google

Phyſica Differentia. Hactenus Philoſophus noſter. Iterum is nos doceat Cap. III p. 6 tria eſſe Principia corporum naturalium, Materiam, Formam, & Privationem : *Privatio*, inquit, *eſt abſentia formæ introducendæ. Vulgo dicitur Materia prima eſſe nec Quid, nec Quale, nec Quantum, ſed pura Potentia. Hoc non ita intelligendum eſt, quaſi materia ſit in potentia ad ſuum eſſe, ſed ad eſſe hoc tale. Ex ſe enim habet actum entitativum, licet non formalem.* Sed nolumus pluribus hujus generis apponendis tædium creare lectoribus huic Philoſophiæ non adſuetis. Nondum tamen e manu librum deponimus, ſed obſervamus, Lib. II cap. 1 Ariſtotelis opinionem, quod mundus creatus ſit ab æterno, in æternum duraturus, ſi non omni modo defendendam, excuſandam ſaltem videri Autori noſtro. Idem Lib. eodem cap. 2 docet, errare vulgus eruditorum, cum mundum putat ſenſim ad deteriorem ſtatum declinare atque ad ſenium devergere, eaque in re rurſus Ariſtotelem ſuum ſe ducem ſequi profitetur. Præcipuum ejus argumentum eſt, quod Deus ſit anima Mundi intime omnibus corporis immiſtus, quam ſententiam firmat ſuffragio Judæorum ac Stoicorum. Capitibus duobus, quæ ſubſequuntur, erudite docet, inde a diluvio nec vitæ ſpatium nec ſtaturam hominis decreviſſe. Cap. V & VI oſtendit, Ariſtotelem ſuam de æternitate mundi ſententiam amplexum eſſe non contemnendis ductum rationibus: ac ad ultimum concludit, non niſi ex divina revelatione ſciri poſſe, quod mundus non fuerit ab æterno a Deo productus: eamque in rem producit ſuffragium divi Thomæ. Lib. III Parte I cap. 14 dicit, plumbum non magis transmutari poſſe in aurum, quam equum in aſinum. Lib. III Parte II cap. 16 & 17 nonnullis argumentis pugnat, animam humanam eſſe ex traduce, hoc eſt, animam ſimul cum corpore a parentibus traduci, eamque opinionem judicat non ſolum eſſe Ariſtotelicam, verum etiam Biblicam.

ANTONII A LEEUWENHOEK, REGIÆ, quæ Londini eſt, Societatis Collegæ, Epiſtolæ Phyſiologicæ ſuper compluribus naturæ arcanis.

 Delphis,

Delphis, apud Adrianum Beman, 1719, 4.
Alph. 2 plag. 16 Tabb. æn. 27.

IN nova hac epiſtolarum induſtrii *Leeuwenhœkii* ſylloge continentur epiſtolæ 46. Earum *prima* ſcripta eſt ad nobiliſſimum *Heinſium* d. 8 Nov. 1712 & in ea caro balænæ deſcribitur. Fibrillas quaslibet carneas ex aliis minoribus valde exiguis compoſitas & membranulis veſtitas reperit: id quod etiam in quavis carne alia locum habere monet, ac in ſubſequentibus peculiaribus obſervationibus illuſtrat. *Epiſt. 2* ad eundem *Heinſium* d. 17 Dec. 1712 data partes piſculentas ſquillæ gibbæ examinat: ubi etiam obſervationes ſingulares de ſanguine ſquillarum exhibet. Notatu dignum eſt, quod in eo ingentem ſalium copiam deprehenderit, qualia etiam obſervavit in humore aſelli majoris per breve aliquod tempus in vaſis vitreis aſſervato. Figura ſalium utrobique particularum nitroſarum figuram æmulabatur. Fibrillas aſelli majoris etiam membranula circum amiciri obſervavit. Gemina notavit in apua & ſquilla, itidemque in ſcombro & perca. Fibrillas percæ junioris & minoris octuplo minores vidit, quam majoris, unde infert, eas non augeri numero, ſed tantum magnitudine, quando animalia & piſces adoleſcunt. *Epiſt. 3* ad *Joh. Meermannum*, Conſulem Delphenſem, membranas deſcribit, quibus globuli farinacei in hordeo, tritico, faſeolis, caſtaneis &c. incluſi jacent, in faſces veluti collecti. Similes obſervavit etiam in ſeminibus arborum, globulis oppido exiguis turgentes. Monet in nucleo inprimis avellanæ apparere, quod alias docuit, pleraque plantarum & arborum ſemina tantum nutriri & incrementum capere ex funiculo. In avellana enim funiculum longitudine comparem eſſe ipſi nuci ejusque cavitati includi, cum in amygdala, malo Perſico, malo Armenio &c. maxima ejus pars occultetur duro cortice. Vocat autem funiculum radiculam plantulæ. *Epiſt. 4* ad eundem Conſulem d. 14 Mart. 1713 data oculi balænæ anatomia exhibetur. *Epiſt. 5* d. 25 Mart. 1713 data *Adriano ab Aſſendelft*, Senatori Delphenſi, pilos murium, cervorum, alcium, talparum, felis, cuniculi, urſorum &c. depingit. Crines murinos non glabros ac læves, uti crines aliorum

rum animantium, ſed prope corpus compluribus nodulis prææditos advertit. Addit deſcriptionem perſubtilium partium plumearum, quæ alcium cuti infixæ ſunt. *Epiſt. 6* d. 27 Mart. 1713 ad *Heinſium* data proſequitur fibrillarum carnearum deſcriptionem, eadem confirmans novis obſervationibus in aliis animantibus ſumtis, quæ ſupra retulimus. Monet inter alia, non ſingulas fibrillas carneas peculiari ſimplicique amiciri membranula; ſed membranulas eſſe veluti reticulum, cujus quovis foramine contineatur fibrilla carnea, ut muſculi inter ſe connectantur. Fibrillas muris craſſitudine æquales deprehendit fibrillis ovis, porci, bovis, immo murinæ bovillas fere ſuperaſſe notat. Pilos mento abraſos ſexdecies craſſiores eſſe fibrillis carneis didicit. *Epiſt.* 7 ad Societatem Regiam Londinenſem d. 28 Jun. data deſcribit animalculum in theca quadam lenti aquatili hoſpitans: ubi inprimis notatu dignum occurrit, quod peculiari organo rotario atque denticulato inſtructum ſit, quo pernicisſime circumvoluto motus in aqua excitatur, ut, cum loco ſuo egredi nequeat, alimentum ad ipſum hoc pacto deferatur. Provocat ſub initium epiſtolæ præſentis ad aliam d. 4 Nov. A. 1704 ad Societatem Regiam perſcriptam, in qua fabricam iſtius animalculi admirandam vivis depinxit coloribus, ſed ignorato tunc temporis machinæ, quam vocat, rotariæ uſu. *Epiſt. 8* d. 30 Junii A. 1713 ad *Heinſium* data inquirit in modum, quo oculi cancri in acetum agunt. Statuit, acetum acore ſuo exui, ſalibus ex oculis & chelis cancrorum per macerationem extractis cum ſalibus aceti concreſcentibus. Etenim in aqua pluviali maceratis chelis, quas carboni candenti impoſitas calcinaverat, ſalia concrevere copioſa: quod idem experimentum etiam in oculis cancrorum ſucceſſit. *Epiſt. 9* d. 24 Octobr. A. 1713 ad *Antonium Cinck*, Philoſophiæ apud Grudios Profeſſorem, data, de Salvia obſervationes producit microſcopicas. Notat, ſalviæ foliis inſidere particulas quaſdam capillares denſo agmine, quas *Kircherus* perperam pro telis aranearum habuit. Monet, *Kircherum* in Mundo ſubterraneo multa a veritate aliena memoriæ prodidiſſe, ut eum credulum temerariumque appellare non vereatur. Refert, vermiculos in ſuperficie caſei hoſpitantes &

a deo

Digitized by Google

adeo exiguos, ut viſus acies effugiant, coire & ova deponere, ex quibus poſt aliquot dies fœtus excludatur. Diſputat contra *Kircherum* generationem æquivocam defendentem. Obſervat, exiguas muſcas, quæ tiliarum, ceraſorum, ribeſiorum, prunorum, avellanarum folia numeroſo agmine pererrant, viventes pullos in lucem edere, refutaturus *Kircherum*, qui aſſeruerat, nulla animalia volatilia fœtus viventes parere. Addit tandem, capillamenta in ſalvia geniculis tribus diſtingui inſtar ſtraminis. *Epiſt. 10, 11, 12, 14, 15* d. 22 Jun. 21 Aug. 26 Octobr. 9 Nov. & 20 Nov. A. 1714 ad Societatem Regiam Londinenſem & *Epiſt. 13* d. 4 Nov. ej. anni ad *Adrianum ab Aſſendelſt*, itemque *Epiſt. 16* d. 30 Martii A. 1715 & *Epiſt. 17* d. 7 Jul. 1715 datis fibras carnoſas ac tendineas novis obſervationibus illuſtrare pergit. Obſervat, fibrillas carneas bovis, gallinæ, muris ac tenuia tendinum ſtamina in muſcis atque balænis craſſitudine nihil differre; easdem fibrillas carneas non modo in animantibus quadrupedibus verum etiam in inſectis perinde ac tendinum filamenta ſpiræ vel cochleæ figuram habere, in his tamen ductus ſpirales magis conſpicuos eſſe quam in iſtis. Atque ideo ſtatuit, tendines extendi atque contrahi in modum ſpiræ & hanc aſſertionem ſimili a filo cupreo, quod calamo ſcriptorio circumvolutum, petito illuſtrat. Eadem repetit epiſt. 18 d. 28 Sept. A. 1715 ad *Leibnitium* data, ubi etiam obſervationes nonnullas de animalculis in ſemine maſculino piſciculorum exiſtentibus invenerit. De *Hartſœkero* ſcribit ſe accepiſſe, quod non magno apud eruditos loco habeatur & ſe a lectione ſcriptorum ipſius abſtinuiſſe ait, quod illum (propria Autoris verba recitamus) inter ſcribendum falſitatibus indulgere & arrogantia efferri videret. Statuit etiam, pulſum venæ, non arteriæ tribuendum eſſe. Epiſt. 9 d. 18 Nov. 1715 ad eundem *Leibnitium* data, quem perperam Profeſſorem Hanovienſem & Bibliothecæ Brunswicenſis Præfectum vocat, obſervationes ſingulares circa pyrum exhibet. Detexit in ſemine pyri vaſcula & in vaſculis valvulas tam prope ſibi adjacentes, ut ſpatium non amplius lato capillo plures contineat, ne ſucci iterum ferantur retrorſum, ſole occidente vel calore imminuto. Structuram pyri his tandem verbis delineat:

Ex

Digitized by Google

Ex pyri pediculo quasdam exoriri venulas, quæ eo loci conveniunt, ubi formanda eſt theca ſeminalis ſive valvula pyri: ibi vero ex paucis venulis complures propagari ramulos; qui mox iterum in novos venularum ramulos luxuriant. - - - Denique ex hiſce vaſculis, item ex ſuccis veſiculas replentibus, ipſam effici magnitudinem pyri. Cuticulam extimam impedire judicat ſuccorum ex venis & veſiculis exhalationem. Neque tendines neq; fibrillas muſculorum cavitatibus pervias ſtatuit, quibus alimentum accipiunt, nec ullum dari, præter venam cavam, vaſculum ſanguineum, quod finiatur. De iisdem argumentis ulterius tractat epiſt. 20 d. 13 Mart. 1716 ad *Leibnitium* data. Monet inter alia, dubio procul ad conſilium quoddam *Leibnitii* reſpondens, ſibi nunquam libuiſſe quenquam inſtituere, ne ad aliorum ſervitutem ſe adſtringat, cum retinendæ libertatis ſit percupidus. Epiſt. 21 ad *H. C. Poot.* d. 10 Maji 1716 data deſcribit ſemen & folliculos ſeminales Vincæ Pervincæ, quæ ſeminis expers eſſe vulgo creditur. Epiſt. 22 d. 16 Maji 1716 ad *Gerardum van Loon* data examinat foliola lupuli, quæ ciſtulam ſeminalem componunt, atque ſemen in ea contentum. Foliola iſta obſita vidit perexiguis globulis eleganti flavoque colore rutilantibus atque oleum limpidum & flavedine coruſcans continentibus. Detexit in oleo ſalia, quæ amaritudinis cauſam allegat, oſtenditque lupulum eſſe capſulam ſeminariam, plurium ſeminum feracem. Epiſt. 23 d. 28 Sept. A. 1715 ad *Leibnitium* data denuo de tendinibus agit atque de animalculis in ſemine maſculo. Notat ſe complures cuniculos & nonnullos catulos abſoluto coitu aperuiſſe & in matricibus quidem animalcula, eaque vivida & vegeta, nunquam tamen in Tubis *Fallopianis* ovula reperiſſe, quæ ideo fictitia & imaginaria appellat. Immo non veretur aſſerere, quod nihil ſibi inſulſius occurrerit hac opinione, quæ ovum in generatione ex ovario delibari & per Tubas *Fallopianas* ad uterum usque devolvi contendit. Epiſt. 24 d. 22 Maji A. 1716 ad *Cornelium Spiering* data obſervationes circa ſquamas cyprini exhibet. Obſervat, quotannis novam ſquamam ſenioribus accreſcere, ita ut inde ætas piſcis colligatur. Sunt autem ſquamæ ſibi mutuo ſuperſtratæ atque ſuperiores indenti-

Digitized by Google

dem majores inferioribus. Epiſt. 25 d. 12 Jun. 1716 ad *Citkium*, *Narrezium*, *Regam* & ceteros Collegii Porcenſis Profeſſores data obſervationes quasdam de hordeo recenſet. Dum plantulam perveſtigavit, ipſum etiam ſpicæ rudimentum jam obſervavit. Epiſt. 26 d. 22 Jun. A. 1716 ad *Keckberderum* data de farina diſſerit, quæ tritici, hordei &c. granis includitur. Monet, eam conſtare ex globulis pellucidis: id quod etiam annotatum eſt ab aliis. Primus tamen obſervavit, ſingulos globulos membranula veſtiri, nec figuram eſſe perfecte ſphæricam ſed ſæpius tortuoſam. Perquiſivit deinde ſtercus gallinarum hordeo veſcentium, ut inveſtigaret, quo pacto farinulæ in corporibus animalium reſolvantur, & præter ingentia corticularum hordeacearum fruſta nihil ſingulare reperit, in ſtercore tamen columbarum magnam invenit farinularum copiam permultasque membranulas farinulis ſuis vacantes. Epiſt. 27 d. 17 Sept. 1716 ad *Abrahamum van Bleiswyk* data ſtatum morbi, in quem inciderat, deſcribit. Epiſt. 28 d. 28 Sept. 1716 ad *Bœrhavium* data de palma coccifera & cocco ipſo diſſerit. Epiſt. 29 vero d. 5 Nov. A. 1716 ad eundem data de animalculis in ſemine maris. Non ſine inſigni voluptate advertit, in ſemine arietis animalcula omnia eundem natando curſum tenere, ita ut poſteriora ſequantur priora tanquam duces, quod etiam oves factitare notiſſimum. Epiſt. 30 d. 17 Nov. 1716 ad *Leibnitium* data reſpondet ad ea, quæ Profeſſores quidam Noſtrates Cl. *Pauli* atque *Nabothus* contra ipſius theoriam generationis oppoſuerant, excerpta ex eorum diſſertationibus ſibi a *Leibnitio* communicatis. Epiſt. 31 d. 21 Nov. 1717 ad *Bœrhavium* data deſcribit teſticulum arietis quoad internam ſtructuram & animalcula in ſemine reperta. Notatu dignum eſt diſcrimen, quod inter animalcula adulta & non adulta obſervavit. His ſcilicet corpuſcula erant exiliora & caudæ triplo breviores, quæ nec in mucronem deſinebant, quales in adultis reperit. Epiſt. 32 ad *Abrahamum van Bleiswyk* data d. 2 Mart. 1717 nervos contemplatur, quos ex perexiguis vaſculis conſtare ope microſcopii deprehendit, inexplicabili tenuitate præditis ac in longitudinem excurrentibus. Vaſculi diametrum diametri cavitatis triplam

Fig. 7.

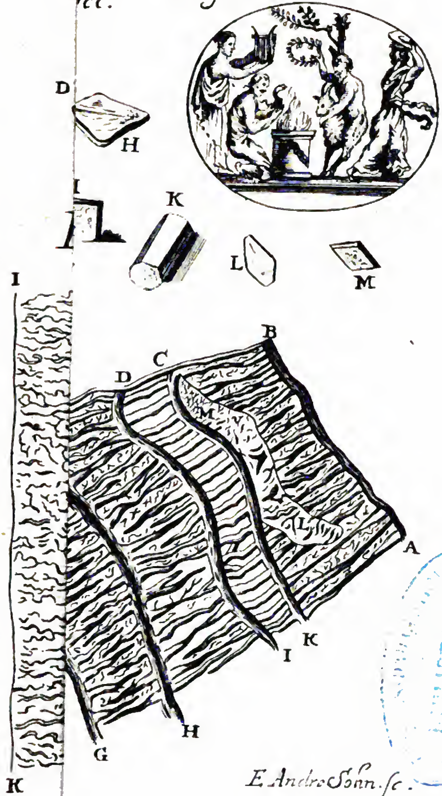

E. AndreSohn. sc.

Digitized by Google

ſiam æſtimat. Monet autem cavitates illico & minuto citius per exſiccationem ita conſidere, ut prorſus evaneſcant. Licet autem hiatus iſti ſint admodum exigui (aliquot enim centena vaſcula nervum exilem conficiunt); animalcula tamen viva aquis innatare vidit, quæ per eos libere moveri poſſent. Uſum adipis conſtituit in nervis inter ſe disjungendis. Expendit etiam fabricam medullæ ſpinalis & nervorum ex ea exortum. Epiſt. 33 d. 6 Mart. 1717 ad Anonymos data de tendinibus tractat, quorum admiranda eſt ſtructura, quæ ſine ſchemate intelligi nequit. Nec nominantur viri illuſtres, ad quos d. 6 Mart. 1717 ſcripta eſt Epiſt. 34, cerebri examen inſtituens, in quo luſtrando ſæpius antea ſe oleum & operam omnem perdidiſſe ingenue fatetur. Denotat ABFG perexiguam cerebri porcini portionem, cujus particula BCDEF admodum prope aſſedit meningi. Literæ AB. KC. ID. HE. GF. deſignant vaſa ſanguinea profundius ſeſe cerebro immergentia, ut viſum fugiant. Quæ inter vaſa intermedia interjacent, fibrillæ cerebri ſunt, quæ per ML diſruptæ repræſentantur. Eas ex minutis aliis conſtare animadvertit & membranulis inter ſe connecti conjicit. Fibrillas cerebri porcini quadruplo craſſiores fibrillis carneis bovis æſtimat. Dolorem capitis inde deducit, quod ſanguis craſſior non ea, qua par eſt, celeritate impelli poſſit per numeroſiſſima cerebri vaſcula. Sanitatem pendere a laudabili ſanguinis temperatura exiſtimat: unde cum urinam rubeſcere animadvertit, Theæ & Coffeæ potioni liberalius indulget. Sanguinis colorem nigricantem non aduſtæ bili, ſed inopiæ ſeri tribuit. Epiſt. 35 d. 6 Mart. 1717 ad *Ewaldum van Bleiswyk* data carnem & oculos mordellæ, inſecti volucris, una cum oculis muſcarum vulgarium, caraborum, cancrorum & ſquillarum gibbarum deſcribit. Epiſt. 38 d. 26 Maji ad *Abrahamum van Bleiswyk* ſcripta ad nervorum contemplationem redit, quos ex pluribus filamentis minoribus membranula ſua circumdatis conſtare & perexiguis meatibus cavatos eſſe confirmat. Exponit etiam, quomodo nervi ex medulla ſpinali emergant, cujus fabricam quadantenus cum fabrica illorum congruere confirmat. Particulam nervuli haud craſſiorem tribus pilis menti virilis, ſaltem ex

Tab. I. Fig. 1.

TAB. I. Fig. 2. mille vaſculis contextam reperit, quæ in ſpiras ſive gyros convoluta, prout Fig. 2 PONM exhibentur. Epiſt. 37 p. 360 d. 15 Jun. 1717 ad Regiam Societatem Britannicam data obſervationes in carnem bovis pinguioris recenſet, quibus ſitus inprimis adipis in carne illuſtratur. Paſſim ſcilicet obſervavit, adipem membranis fibrillas carneas ambientibus includi. Membranulæ iſtæ alicubi non craſſiores eſſe ait ſimplici bombycis filo, quæ adipe turgeſcentes fibrillas carneas magis a ſe invicem divellant, atq; hac ratione corpora in majorem craſſitudinem extumeſcere. Nullam fibrillis carneis cum adipe communionem concedit, neque adeo admittit, quod adeps in nutrimentum impendatur. Exhibetur caruncula præpinguis bovis Fig. 3, ubi HIKL deſignat tendinem, in cujus membranam fibrillæ carneæ inſeruntur. Per PF, OE, ND & M denotantur ſpatia pinguedine oppleta intra membranulas exiles viſui vix perceptibiles. Fibrillarum carnearum & tendinearum craſſitudinem delineatione pedis pulicaris adumbrat. Epiſt. 38 d. 6 Jul. 1717 ad Collegii Porcenſis Profeſſores data deſcribit ſalem nitri ope microſcopii examinatum, quem ſuaſu ac rogatu Medici fatigatus tandem ſumſerat, cum latus dextrum circa coſtas ſpurias per aliquot dies doleret atque ſpirandi difficultate vexaretur, etſi ſæpe jam animo conſtituerat, quando morbum incideret, nihil medicamenti adhibere & vitam ad tot annos protractam ſine Medici auxilio finire. Statuit autem, uſu ſalis iſtius non ſanguinem attenuari, ſed chylum, qui ſtomacho & inteſtinis continetur, ſic coagulari atque ſpiſſeſcere, ut materia, quæ in globulos ſanguinis mutata fuiſſet, per alvum dejiciatur. Aquæ igitur ſale nitri impraegnatæ, digito acicula læſo, ſanguinem effluentem admiſcuit, nec ſine voluptate advertit, globulos, quibus ſanguini rubedo conciliatur multo minus, quam unquam viderat, concreſcere. Epiſt. 39 d. 13 Jul. 1717 ad *Kerckherderum* ſcripta monet, ſe a quatuor vel quinque annis obſervaſſe, quoties carne agnino vel bubulo pinguiori veſceretur, alvum in fluxum liquidiorem laxatum fuiſſe, ita ut quinquies vel ſexies per diem eandem dejecerit. Cum cauſam in bilis abundantiam conjiceret, excrementa per microſcopium contemplatus multas in iis reperit partes tam eleganter

Fig. 3.

ganter flaventes, ut aurum antecellere viderentur, ipſa excrementorum materia nullo colore ſpectabili. Paulo poſt fæces legitimæ conſiſtentiæ ad examen revocans, flaventium particularum perparum in iis deprehendit. Deſcribit etiam fæces, quales fuerint alvo adſtricta, in his etiam multas particulas flaveſcentes detexit, ſed mole ac figura ab iſtis differentes, quas viderat in excrementis fluidis. Scilicet hic magnitudo erat minor, figura obtuſior. Sequuntur Epiſt. 40 d. 19 Aug. 1717 ad *Adrianum Zwalmium* ſcripta obſervationes in ova & eorum putamina. In putaminibus multum ſalis infixi, qui non facile reſolvi poſſit, reperit, exiguis nimirum particulis aceto inditis & membranula inde in eodem enata. Reperit eadem ſalia in putaminibus exuſtis & aquæ injectis. Epiſt. 41 d. 26 Aug. 1717 ad *Bœrhavium* data redit ad animalcula in ſemine ac vaſa ſpermatica, de quibus in aliis epiſtolis tum præſentis, tum aliarum collectionum jam pluribus egit. Monet inter alia, ſe etiam animalcula aquatilia tam exigua vidiſſe, ut unum animalculum millies decies centies millies minus eſſet grano milii vel ſemine ſinapi. Epiſt. 42 d. 10 Sept. 1717 ad *Fridericum Adrianum* Baronem de *Rheden* data de aſellis minoribus & halecibus diſſerit. Epiſt. 43 d. 17 Sept. 1717 ad Societatem Regiam Britannicam data de exhalationibus pinguibus corporis humani tractat. Docet, cutem vaſculis excretoriis ubique pertuſam eſſe, unde humor aquoſus & pinguedo ſtata lege exſpirant; vaſcula vero inſuper ſquammula quadam contegi. Ut autem halituum pinguium quantitatem æſtimare liceret, faciei linteo probe deterſæ applicavit vitrum microſcopio deinceps admovendum. Exiguam vaſculorum portionem exhibet Fig. 4 ABCD, ubi vaſculorum meatus, prout conſpectui ſe offerunt, denotantur per lineolas, neglectis tamen cutis inæqualitatibus. Vidit etiam particulam cutis haud majorem, quam ut vulgari arenula contegi poſſet, numeroſiſſimis pertuſam eſſe poris, tanquam chartam tenuiſſima acicula perforatam. Cum itaque tanta ſit vaſculorum cutem perforantium multitudo, ut in ſpatio cutis, quod decimæ pollicis parti longitudine reſpondeat, facile 120 contineantur; pro certo habet, animalcula, veluti pediculos, pulices, culices, non novis foramini-

TAB. I. Fig. 4.

ſtaminibus pertundere cutem, quibus alimentum exſugant; ſed aculeos tantum ſuos inſinuare vaſculis cutis. Epiſt. 44 d. 8 Octobr. 1717 ad eandem Societatem Regiam data radicem *Parciram Bravam* ope microſcopii examinavit. Salia ibi detecta exhibet Fig. 5 HIKLM. Epiſt. 45 d. 22 Octobr. 1717 ad eandem Societatem data cerebrum aſelli majoris deſcribit una cum nervo aſelli minoris. Quæ hic profert, non abhorrent ab iis, quæ jam ſupra de ſtructura cerebri atque nervorum annotata ſunt. Tandem Epiſt. 46 d. 20 Nov. 1717 ad eandem Societatem data tendinum examen denuo inſtituens, docet, ſingulas ex quibus componuntur, fibrillas eſſe ſingula vaſcula intus cava. Nullos autem in tendinibus reperit nervos, neque unquam aliquos inter fibrillas carneas vidit, quos ſaltem extrinſecus tendinibus adhæreſcere obſervavit, tunicæ affixos. Sub finem hujus epiſtolæ gratias agit Societati Regiæ, quod ipſum A. 1679 Collegam cooptare dignata fuerit: cum enim manus præ ſenio torpeſcant nec tremoris ſint expertes (etenim A. 1717, quo hæc ſcribebat, annum octogeſimum quintum vivendo jam attigerat) hanc poſtremam ſuſpicatur obſervationem, quam cum Societate Regia communicare liceret. Optandum ſane foret, ut alter *Leeuwenhœkius* in orbe literato ſurgeret, qui Viri induſtrii ac oculatiſſimi labores in contemplandis Naturæ minimis eodem cum ſucceſſu continuaret.

TAB. I. Fig. 5.

TRANSITUS MERCURII PER SOLEM AD anni proximi 1720 diem 8 Maji ex variis recentioribus Tabulis ſupputatus &c. Autore CHRISTFRIDO KIRCHIO, Soc. Reg. Sc. Berol. Obſervatore.

Berolini, apud J. C. Papenium, 1719, 4.
Plag. 8 fig. æn. 2.

CUm ſemper, ut *Clariſſ. Autor* capitum, in quæ tractatum hunc diſpeſcere placuit, primo obſervat, Aſtronomis inſignioribus inde ab inventione Tubi optici in more poſitum fuerit, vel ſeparatim edito ſcripto vel in Ephemeridibus publicatis

mone e

monere Aſtrophilos de inſtanti rariſſimo atque curioſiſſimo phænomeno conjunctionis & tranſitus Veneris atque Mercurii per Solem, idque factum ſit primo omnium a *Keplero* anno 1631, poſtea a *Schakerlæo* 1651, *Hekero* 1674, Patre tandem Autoris *G. Kirchio*, *Junio* Prof. Lipſienſi & *Hoffmanno*, a quibusdam etiam diverſi juxta varias tabulas Aſtronomicas harum conjunctionum calculi publicati extent, horum exemplum præcipue vero Ill. Halleji ſibi incitamento fuiſſe prædicat, ut accuratius in proxime inſtantis conjunctionis Mercurii cum Sole tranſitusque illius per hunc 8 die Maji anni præſentis celebrandi momenta atque circumſtantias inquireret, fuſiorique tractatione hoc phænomenon illuſtraret.

Quod ipſum acturus, cap. 2 de variis tabulis, ex quibus calculum inſtituit, *Rudolphinis*, *Mariæ Cunitiæ*, *Morini*, *Hiræi*, *Streetii*, *Vincentii Wingii* & *Joh. Wingii* exponit, binos ſimul oſtendens modos inveſtigandi latitudinem planetarum a præceptis *Kepleri* in Tabb. Rudolphinis propoſitis diverſos, ipſaque momenta calculi *conjunctionis* ☿ & ☉ ex variis hiſce tabulis exhibens.

Cap. 3 de quantitate *Diametri Solaris*, quæ in hoc negotio nota imprimis eſſe debet, tractans, modum exponit a ſe die 8 Maji anni præteriti 1719, quo Sol eandem ab Apogæo diſtantiam obtinuit, qualem tempore phænomeni expectandi habiturus eſt, in opus deductum; cujus ope intra unius horæ quadrantem tranſitum Solis per meridianum vel vicies obſervare poterat. Exque eo ſe deduxiſſe ait moram tranſitus ☉ per meridianum 2 minutorum temporariorum, atque inſuper 12″ 36‴ quibus reſpondent in partibus circuli 33′ 9″ Porro de *diametro Mercurii* agens notat, veteres ex æſtimatione lubrica falſam ejus prodidiſſe quantitatem. Primum vero *Gaſſendum* ex obſervatione ipſius Mercurii in Sole deduxiſſe eam 20″ non majorem, ſubſequentes Aſtronomos usque minorem eam deprehendiſſe, pleroſque interque eos *Hallejum* & *Warzelbau* eam 11″ prodidiſſe. Ipſi vero collatis variorum obſervationibus placet eadem 12″ 43½‴. Oſtenditque ſimul, quomodo ex occultationis alicujus planetæ a Luna factæ obſervatione accurata diametri eorum inve-

inveniri poſſint. Eodem quoque capite de *parallaxibus Solis* & *Mercurii* tractat, notatque hic, ut & infra cap. 6, parallaxin ☿ & ☉ eſſe fere inſenſibilem, adeoque a ſe nulla attentione dignam habitam. Caput IV deſtinatur examini motus horarii horum corporum & *anguli inclinationis orbitæ Mercurii* ad eclipticam, exhibetque ſimul modum Autoris inveniendæ quantitatis anguli hujus e terra viſæ.

Capite demum V de *apparitione* Mercurii in Solis diſco Autor agit, rationemque totius calculi a ſe inſtituti exponit, tribus tabulis momenta ejus omnia in compendio exhibens. Quarum poſtremam tempora meridiano Berolinenſi convenientia habentem, ope vero ſubjuncti Catalogi locorum & differentiarum meridianorum facile ad urbium plurium tempora accommodandam hic ſubjungere viſum eſt. Ubi notandum *p.* notare tempus pomeridianum die 7 Maji & *a.* antemerid. 8 Maji.

TABELLA APPARITIONIS MERCURII IN ☉ ſecundum diverſas Tabulas, ad Meridianum Berolinenſem reducta momenta exhibens.

Autores Tabularum	Ingreſſus Merc. T. app. H ′ ″	T. diſt. min. ſ. Medium H ′ ″	Egreſſus ☿ T. app. H ′ ″	Mora Ce. ☿ in Sole H ′ ″	Diſt. minima. Dig. ′	Duratio viſa H ′
Keplerus	1. 34. 41. p.	4. 6. 15. p.	6. 37. 49. p.	5. 3. 8.	4. 33.	tota
Cunitia	1. 27. 55. p.	3. 52. 15. p.	6. 16. 35. p.	4. 48. 40	4. 34.	tota
Morinus	1. 30. 20. p.	3. 59. 11. p.	6. 28. 2. p.	4. 57. 42.	4. 32.	tota
De la Hire	0. 27. 6. a.	2. 46. 15. a.	5. 5. 24. a.	4. 38. 18.	4. 53.	0. 40.
Streetius	Merc. extra	9. 45. 38. a.	Solem	tranſit.	6. 41.	- -
Vinc. Wing.	0. 28. 15. a.	3. 22. 47. a.	6. 17. 19. a.	5. 49. 4.	4. 13.	1. 52.
Joh. Wing.	0. 51. 20. a.	3. 47. 38. a.	6. 43. 48. a.	5. 52. 20.	4. 8.	2. 19.
Halleius	7. 45. 30. a.	8. 37. 30. a.	9. 29. 30. a.	1. 44. 0	5. 46.	tota
Manfredus	3. 57. 30. a.	5. 42. 30. a.	7. 27. 30. a.	3. 30. 0	5. 29.	3. 2.
Mezzavach	Mercu. extra	1. 18. - p.	Solem	tranſit.	- -	- -

omnia

Digitized by Google

omnia tandem figura, quæ præjectionem hujus tranſitus continet, illuſtrantur, quam & hic exprimendam duximus. TAB. I. Fig. 6.

Appendicis loco adjunxit Autor notitiam de conjunctionibus notabilioribus *Lunæ* cum *Venere*, *Palilicio* & *Regulo Leonis* hoc anno 1720 celebrandis. Conjunctiones ſcilicet ipſas ex Ephemeridibus *Gauppianis* ſecundum Tabb. *Hiræanas* computatis determinavit, & ipſorum phænomenorum projectiones peculiaribus ſchematibus expreſſit, inter quæ maxime eminent occultationes *Palilicii* 20 Jun. *Veneris* 5 Martii, *Reguli* 21 Mart. *Palilicii* iterum 11 April. *Reguli* iterum 11 Jun. *Veneris* iterum 31 Decembr. celebrandæ.

ASTRONOMICAL PRINCIPLES OF RELIgion, natural and reveal'd.

hoc eſt,

PRINCIPIA ASTRONOMICA RELIGIOnis naturalis & revelatæ in partes novem diſtributa; Autore WILHELMO WHISTONO, A. M. & antea Mathematum in Academia Cantabrigienſi Profeſſore.

Londini, apud Joh. Senex & Wilhelmum Taylor, 1717, 8. Alph. 1.

SCopum Cl. Autoris titulus libri prodit, nempe argumentis ex Aſtronomia petitis Principia religionis naturalis ac revelatæ ſtabilire. *Parte* itaque *prima* lemmata præmittit de nonnullis ad materiam & motum ſpectantibus, quæ in Philoſophia ſua Mathematica demonſtrata eſſe monet. Talia ſunt e. gr. quod omnis motus naturaliter ſit rectilineus, quod corpora in orbitis curvilineis lata a centro ſui motus recedere conentur, quod reactio ſit contraria & æqualis actioni, quod projectilia cum directione obliqua vel horizontali deſcribant parabolam, quod quantitas materiæ ſit ponderi proportionalis &c. *Part.2* ſyſtema mundi Copernicanum & corpora mundi totalia ex obſervationibus Aſtronomorum recentioribus deſcribit, cujus rei veri-

tatem *parte tertia* ſtabilire ſatagit. Sed cum ea ex Aſtronomorum libris aliisque jam dudum conſcriptis ſyſtematibus ſatis ſuperque nota ſint, plura addere ſupervacaneum ducimus. *Part.* 4 obſervationes quasdam ex ſyſtemate præcedente deductas ſe proponere ait. Huc refert e. gr. quod materia ſit pure paſſiva, anima immaterialis; quod, vi gravitatis ſublata, ſyſtema mundi integrum diſſolvi debeat; quod nulla ſit ſubtilis materia; quod detur vacuum; quod gravitas non ſit per principia mechanica explicabilis, & quæ ſunt hujus farinæ alia. Accedit *part. 5* ad probabiles, quas ipſemet vocat, conjecturas de natura & uſu omnium partium ſyſtematis mundani. Scilicet Solem & fixas eſſe luminis fontes, ſine quibus dari nequeat mundus viſibilis; planetas tum primarios, tum ſecundarios una cum Tellure noſtra eſſe habitacula animantium; aerem circa planetas expanſum vero domicilium rerum non prorſus incorporearum, attamen inviſibilium, angelorum puta bonorum & malorum; cometas cauſari in planetis diluvia & conflagrationes; planetas, Solem & cometas intus eſſe cavos & ibi præbere habitacula nonnullis creaturis, qualem in Terra cavitatem etiam ex ſacris probare nititur, Gen. XXXVII, 35, Num. XVI, 30, 33, Ezech. XXVI, 20. XXXI, 16, Rom. X, 7, Eph. IV, 9, 10. *Parte 6* ex jactis in anterioribus fundamentis principia religionis naturalis derivare nititur. Primo hic loco probare contendit, animas brutorum eſſe immateriales, quia ſcilicet, quod ſentit & movet, materiale non eſt. Concludit inde a minori ad majus, nempe quod ideo animæ humanæ multo magis immateriales eſſe debeant. Ait etiam, Philoſophiam Mathematicam & Experimentalem nos obligare, ut ſupponamus, animam a morte corporis ſupereſſe & actionum pariter ac gaudii & miſeriæ eſſe capacem; ſed quibus rationibus id ſuadeat, diſtinctius non explicat: id quod in re tanti momenti utique fieri debebat. Ab anima ad Deum digreditur, cujus exiſtentiam patere ait ex phænomenis naturæ maxime quotidianis ac communibus, veluti uniuscujusque plantæ vegetatione & tempeſtatum ſucceſſione; quemadmodum ex horologii præſentia artificis, qui id paravit, exiſtentiam concludimus. Hunc arguendi modum qui non admittat, illum & ratione

tione, & honeſtate carere affirmat: quod mirum videri poterat in Viro Matheſeos non imperito. Putat etiam ex ſyſtemate mundi patere, quod mundus non ſit ab omni æternitate, ſed a Deo creatus, nec ſemper duraturus, mundum cum horologio comparans, quod perpetuam durationem reſpuit. Inde ad Dei æternitatem & providentiam digreditur, divinamque in agendo libertatem, omniſcientiam, ſapientiam, omnipotentiam, omnipræſentiam, immaterialitatem, benignitatem, immutabilitatem, ſpiritualitatem, unitatem & dominium. Sed nihil de his attributis habet, quod non ſit pervulgatum, utiturque ad ea probanda ſubinde argumentis parum firmis. E. gr. unum eſſe Deum concludit, quia unum univerſum gubernatur una lege gravitatis & iisdem legibus motus. *Parte* 7 principia religionis revelatæ principiis & conjecturis præmiſſis confirmare allaborat, ſcilicet quod Scriptura ſacra tribuat Deo eadem attributa, de quibus antea diſſeruit ex principiis rationis; quod mundus ſit creatus ex rudi & indigeſta mole, quæ chaos appellatur; quod chronologia ſacra de duratione mundi ſit conformis non modo antiquis profanis ſcriptoribus, verum etiam optimis methodis, quas ad eorundem ætatem indagandam Philoſophia ſuppeditat; quod relationes ſacræ de mutatione ſtatus paradiſiaci poſt lapſum hominis ſint ſtatui naturæ convenientes, nec ab eodem diſſentiat diluvium univerſale; quod, quæ de angelis bonis & malis traduntur, ad amuſſim reſpondeant vero ſyſtemati & phænomenis naturæ; quod iisdem conſentiat futura mundi conflagratio, mortuorum reſurrectio, omnium rerum conſummatio, ſtatus animarum intermedius ante reſurrectionem, locus & ſtatus beatitudinis, itemque infernus. In his utcunque probandis utitur ſubinde hypotheſibus ſuis, veluti quod chaos ſit atmoſphæra cometæ, motu vertiginis carens, donec in planetam abierit, quam hypotheſin in nova Theoria Telluris expoſuit; ſubinde etiam argumentis nihil ad rem facientibus, veluti cum angelorum bonorum & malorum in aere exiſtentiam infert ex aurora boreali, quam deſcripſimus in Actis A. 1716 p. 357, & reſurrectionem mortuorum ex bombycum metamorphoſi. *Parte* 8 teſtimonia tum ex ſacris, tum ex pro-

ſanis Autoribus adducit, quibus confirmare nititur ſuas ex phænomenis naturæ illationes eſſe vocem naturæ ac rationis. Teſtimonia profana ex *Cudworthi* Syſtemate intellectuali univerſi tranſcripſit. *Parte 9* ad ſcepticos & incredulos præſentis ſeculi ſe convertit & eos hortatur, ut animum advertant ad ea, quæ ab ipſo ad ſtabiliendam Religionem cum naturalem, tum revelatam in medium prolata ſunt, & quorum nunc ſummam breviter repetit.

Præmittuntur operi primum diſcurſus de cauſa diluvii; deinde præfatio de indole mentis humanæ ad veritatem Theologicam detegendam neceſſaria & de gradu evidentiæ, quem in materiis Theologicis expectare licet. Notum eſt ex ipſius nova Theoria Telluris, de qua diximus in Actis A. 1697 p. 535, quod cauſam diluvii conjiciat in Cometam, qui prope Terram tunc hæſit. Ex theoria itaque Cometarum Newtoniana, quam vocant Angli, ſed quam, juxta legem, a *Newtono* orbi literario latam, quod inventori ſecundo nullum jus in inventum competat, *Dœrffelianam* rectius dixeris, cum eandem a ſe inventam prior A. 1681 idiomate Germanico publicaverit *M. Georgius Samuel Dœrffel*, quando forte *Newtonus* vix de eadem cogitare cœperat, ut ex ipſius Principiis A. 1687 demum editis haud obſcure colligitur, atque ex lege calculandi eidem ab *Hallejo* (vid. Acta A. 1717 p. 218) ſuperſtructa oſtendit, tempore diluvii Cometam apparuiſſe Telluri vicinum. In præfatione non profert diverſa ab iis, quæ de hoc argumento communiter proferunt alii.

CONRINGIANA EPISTOLICA, SIVE ANImadverſiones variæ eruditionis ex B. HERMANNI CONRINGII Epiſtolis nondum editis libatæ, cura CHRISTOPHORI HENRICI RITMEIERI, D. & P.P.

Lipſiæ & Wolffenbyti, ſumtibus Godofr. Freytagii, 1719, 8. Alph. 1 plag. 6.

Cum

CUm M. R. Editor promulſidem velut Conringianorum ederet A. 1708, in 12, ſatis in Actis ejusdem Anni pag. 549 de inſtituto diximus, productis etiam e libello, licet exiguo, nonnullis ſpeciminibus: nunc, cum reliquas Epiſtolas ac ſchedas Conringianas, quas vel ipſe tenuit, vel ab amicis habuit communicatas, pariter perluſtraverit librumque quadruplo auctiorem nobis dederit, e tot gravibus Conringii ſententiis paulo plura huc ſpecimina, quæ in priori editione fruſtra quæras, transſcribi operæ pretium exiſtimamus. Ita queritur, quod etſi omnes libelli ſui avidiſſime paſſim terrarum excepti, indubie etiam oblati ſint & Regi (Sueciæ) & Biernclavio cum literis, imo etiam laudati plurimum ab Eduardo Philipſonio, tantum abſit tamen, ut leve præmium expreſſerint, ut hactenus nemo ſit vel Epiſtola ſe dignatus. Carteſiana Phyſica nil quidquam omnes inter alias Phyſicas vel ineptius vel ſtolidius eſſe cenſet, quæ mere fictis & imaginariis nullo uſu acceptis principiis nitatur, & demonſtrationem nullam omnino adhibeat. Subjungitur Epitaphium Carteſii: *Cineribus ſacrum RENATO DESCARTES, Mathematico Clariſſ. veteris doctrinæ omnis, quamvis ſibi ignotæ, Hoſti acerrimo, Phyſices nova & nunquam (heu) adoleſcendæ Magiſtro infelici, quem animæ ſuæ male metuentem, & corpori annorum centurias pollicentem, mors indignabunda ſubito rapuit: in hoc uno tamen benigna, quod novæ illum Phyſicæ ſupervivere non ſit paſſa. Novitatum quarumvis Admiratores collatitio ære flebile hoc monumentum F. F. F. Herman Conringius luſi Holmiæ Sueon. 1650 menſ. Aug.* De Pallavicini Hiſtoria Concilii Trident. ita arbitratur, diligenter quidem eum excutere in Petro Suave omnia, quæ vel ſpeciem falſitatis habeant, & deprehendiſſe illum errores plus quam 300, pleroſque autem commiſſos in rebus minutis & levis momenti, reliqua omnia & quotquot ſunt ponderis majoris, ne ſummo quidem digito tacta eſſe. Teſtimonia illi opponi perquam ſuſpectæ fidei, plura etiam, quæ Paulum latuerant, a Pallavicino Proteſtantium commodo prodita fuiſſe, ſed & ipſum addictum nimis Romanæ Curiæ animum prodere. Concludit, Proteſtantes plurimum ei debere, quod in media Italia imo ipſa Roma legatur jam hiſtoria ſacrorum Proteſtantium, & uberior longe

p. 146 ſq. 156. 157. 254.

Digitized by Google

p. 261. ſolito & veritati propior. Proſapiam ſuam ab Auſtriacis Baronibus *von Künring*, qui nobilitatem a Rudolpho Habspurgico, ob captum a quodam ejus nominis milite Ottocarum, indepti
266. ſint, repetendam non diſſimulat. Buſſierium, a furoribus Jeſuiticis alienum & Thuano fere ſimilem, judicio politico bonum & ſtylo perſpicuo eximium pronuntiat: & inter editiones Thuani Francofurtenſem Anni 1625 præ ceteris commendat. De
270. vetuſtate Codicum MSptorum conſultus, reſpondet, Latinos Codices chartaceos nullos quadringentos circiter annos excedere, quandoquidem chartæ linteæ uſus ſerius in Europa cœperit, & forte cum literatura Arabica, cujus populi videatur charta illa inventum eſſe. Antiquiſſimos, ſed & rariſſimos eſſe, qui grandiori, *capitalem* vocant, charactere, proximæ vetuſtatis, qui latinis literis, ad noſtrum fere hunc morem formatis, ſint exarati. Talem vero characterem elegantiorem deſiiſſe jam ſeculo VI,
282 ſeq. ut ex numorum inſcriptionibus pateat. De numis Hebraicis hæc affert *παράδοξα*, quæ non vanis argumentis ſaltem perquam veriſimilia facere poſſit: 1 nullum numum Hebraicum olim Sicli nomine dictum, qui non fuerit argenteus; 2 nullum numum, qui imaginem hominis refert, ut Salomonis, Moſis, Salvatoris, eſſe genuinum; 3 nullum numum, characteribus Hebraicis ornatum, eſſe bonæ notæ aut multum vetuſtum; 4 non poſſe ullo certo indicio oſtendi, numos, qui literas habent inſcriptas Samaritanas, captivitate Babylonica eſſe antiquiores; 5 numos illos omnes eſſe cuſos Haſmonæorum & Herodum temporibus, & quidem ab ipſis Judæis, poſtquam cudendi numi poteſtatem a Demetrio Nicanore fuerint nacti; Samaritanos enim characteres fuiſſe in uſu vulgari, Hebraicos autem ſolis ſacris codicibus deſcribendis quaſi dedicatos; 6 denique unum duntaxat fuiſſe Sicli genus, non vero alium Siclum ſacrum, alium
315. profanum. Thomam Campanellam, hominem portentoſi ingenii, librum de Monarchia Hiſpanica in carcere, quo per 25 annos detentos fuit, memoriter dictaſſe refert, rogatum a nobili quodam Auſtriaco, qui ipſi ſpem fecerit, ſe daturum operam, ut interceſſione Cæſaris inde liberaretur: Italice ſcriptum fuiſſe librum & inter arcanos theſauros habitum, deinde Germanice & demum e lingua Germanica Latine verſum a Johanne

Beſol-

Digitized by Google

Beſoldo. Guelfferbytum ad cohihendas excurſiones Aſſeburgio- p. 329.
rum exſtructum fuiſſe, teſtatur, qui cum lupum haberent pro
inſigni, occaſionem nomini Wolfferbüt dederint. Siculos 336.
olim Philoſophiæ, arti rhetoricæ & carminibus Bucolicis dedi-
tos, hodie ab artium peritia parum commendari, nec quenquam
in Meſſanenſi Siculorum Academia nomen ſibi comparaſſe ar-
bitratur: ſed mitius forte cenſuiſſet, ſi Cl. Mongitoris Bibliothe-
cam Siculam, cujus prima pars Panormi 1707, altera 1714 in
fol. prodiit, inſpicere licuiſſet. Literas humaniores plane fri- 339.
gere in Hiſpania obſervat, & quanquam inter Theologos Mel-
chior Canus, cujus *Locos communes* opus inſigne vocat, Ciceroni-
ana eloquentia claruerit, Philippum IV tamen Jeſuitarum inſtin- 340.
ctu Academiam in ipſa urbe Regia Madritenſi condentem, in
univerſa Hiſpania, & ne inter Jeſuitas quidem, ullum humanio-
ribus literis imbutum reperire potuiſſe, ut adeo a Gallis fuerint
accerſendi. Laurentium Banck J. U. D. Suecum, qui *Taxam* 349. 359.
Cancellariæ Papalis edidit, miri commatis hominem, magiæ
ſuſpicione laborare teſtatur. De Chronico Carionis & Me-
lanchthonis ita cenſet: *Carion fuit Mathematicus Branden-* 352.
burgenſis & ſcripſit breve Chronicon, quod ſubmiſit Philippo Melanchthoni, qui plane aliud conſcripſit. Habemus & aliud Chronicon, quod eſt Carionis. Primus, ſecundus & tertius liber eſt Phil. Melanchthonis, reliqui libri a Peucero, Philippi Genero, ſunt conſcripti. Sub initium Libri V deſcriptionem totius Imperii inſtituit Peucerus: quæ eſt deſcriptio non contemnenda. Quæ autem ille habet de rebus Imperii, illa debentur Georgio Sigiſmundo Seldio, Vice-Cancellario Imperii tempore Caroli V & Ferdinandi I. Acceſſere, præter epiſtolas duas ad Juſtum Geſenium de *Hæreſi & Hæreticorum pœnis*, priori quoque editioni ſubjunctas, tertia ad Gerhardum Titium *de pacis & concordiæ Eccleſiaſticæ deſiderio*, & quarta ad Rabanum a Canſtein *de immortalitate animæ*, de quibus plura dicere ſuperſedemus.

Das Leben der Gelehrten ꝛc.

i. e.

VITÆ ERUDITORUM AB INITIO ANNI MDCCXIX in Germania denatorum.

Pars I, II, III, IV.

Qued-

Quedlinburgi, ap. Theodorum Ieremiam Schwan, 1719, 8.
Alph 1 plag. 6.

CL. Autor hujus Biographiæ, *Chriſtianus Polycarpus Leporinus*, Med. Doct. Practicus Quedlinburg. ſtudii literarii voluptate captus, eruditorum ſingulis annis demortuorum Vitas recenſere conſtituit, qua re ut laudem meretur eximiam, ita neminem facile futurum ſperamus, qui inſtitutum hoc provehere neglexerit. Viri anno ſuperiori defuncti nunc Partibus IV celebrantur, quas plures aliæ haud dubie ſequentur. Memorantur hic: D. Jo. Bohnius D. & Med. Prof. Lipſ. Albertus Meineke, Conſ. Eccl. & Paſt. Quedlinb. Jac. Henr. Pfannenſchmid, Med. D. & Conſul Quedlinb. Joh. Lud. von Mitthoffen, J. U. D. & Paſtor Sedinenſis, D. Quirinus Hartman Schacher, JCtus & Conſul Lipſ. Georg. Chriſtoph. Petri von Hartſtenfelß, Med. D. & Prof. Erffurtenſis, Ad. Caſp. Bauer, Inſpect. Miniſterii Arenſtein. & Paſt. Syldav. & Harckerod. Joh. Schlemmius, Hagio-ſynedrii Vinar. & Iſenac. Conſil. & Diœceſ. Dornburg. & Burgel. Inſpector Jenenſis, Phil. Lud. von Wendhauſen, Cancellar. Brunſuic. Rud. Gul. Crauſius, Med. D. & Prof. Jen. M. Ge. Wehling, Rect. Scholæ Steninenſis, Jo. Chriſtian Buttnerus, Superint. Leucopetrenſis, Jo. Gœddeus, Prof. Juris Marpurg. Jo. Lud. Wurffel, Theol. Prof. & Paſtor Gryphiswald. Frid. Wolpmann, J. U. D. & Adv. ordinar. Brem. M. Jo. Chriſtoph. Zerbſt, Superint. Gen. Iſenac. Andr. Philib. Hoffmayer, Eccl. Ref. Cœthenſis Diac. Juſtus Otto Quentin, Med. D. & Pract. Gœtting. Chriſtoph. Wend, Paſtor Lubec. Chriſtoph. Henr. Rittmeyer, Theol. D. & Prof. Helmſtad. Chriſtoph. Koch, Paſt. Primar. Magdeb. Jo. Juſtinus Hœrnick, Archid. Serveſtanus, M. Jo. Frid. Zihn, Archid. Henneb. & Leonh. Chriſtoph. Sturm, Conſil. Camer. & Director Architect. Megapol. cujus vitæ integram Partem IV impendit. Inſperguntur ſubinde & alia lectu jucunda. Nunc enim Medicos excellentes, qui ætate florente ante quadrageſimum annum diem obierunt, nunc Theologos morte repentina oppreſſos, nunc Rectores Gymnaſiorum, qui officiis ſuis diu præfuerunt, nunc Medicos Theologos commemorat; nunc an Theologi Medicinam exercentes pſeudo-medici dicendi ſint, diſquirit, & id generis alia.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Martii, Anno M DCCCXX.

HISTORIA LEOPOLDI MAGNI CÆSARIS Auguſti; Autore FRANCISCO WAGNER, *Soc. JEſu Sacerdote.*

Pars I.

Auguſtæ Vindel. ſumt. Ge. Schluter & Mart. Happach, 1719, fol. Alph. 8 Tabb. æn. 2.

MErebantur utique res geſtæ Magni LEOPOLDI, quæ non leviter ac proletarie, quod hactenus a nonnullis factum eſt, ſed accurato ſtudio, expenſis diligenter monumentis & ſubductis rite rationibus omnibus, poſteritati traderentur. Nec impar negotio Hiſtoriæ hujus Autor Reverendus videri poterit iis, qui Hiſtoriam hanc cum cura perluſtrabunt, quandoquidem & autores ubiq; ſecutus eſt fide dignos, *Puffendorfium* maxime, a quo raro nec ſine gravi cauſa diſcedit, & ſchedas quoque hactenus ineditas *Chriſtophori Mülleri* e Soc. Jeſu, quem præceptorem Leopoldus habuit, aliorumque ſedulo excuſſit, meliora etiam in Parte II pollicitus, quo plura nactus fuerit monumenta a Viris maximis ſuppeditata. De cenſura quidem non diſſimulat, eam in ſextum fere annum productam nec indulgentem valde fuiſſe, quandoquidem ea etiam reſciſſa mutataq; fuiſſe innuit, in quibus ſibi quam maxime placuerit. Certe præter domeſticam more Ordinis receptam cenſuram, non modo a Senatu Academico duos viros clariſſimos eosdemque Cæſaris Conſiliarios, ſed & totidim e ſanctiori Cæſaris Conſilio Reip. Adminiſtros ſpectatiſſimos opus integrum

Digitized by Google

accurate ſub examen vocaſſe, e Præfatione intelligimus. In
prima hac Parte, quæ res Leopoldi ab ejus nativitate ad Anni
1686 finem complectitur, pulcro omnia ordine diſpoſuit; cauſas
imprimis bellorum, diſſidiorum, tumultuum, prudenter evolvit;
Aulæ Cæſareæ pariter ac Principum Germaniæ conſilia ac ſtu-
dia diverſa detexit; characteres hominum illuſtrium argute ex-
preſſit; conciones raras, ſed ingenioſas, inſperſit; denique cuncta
apte ac eleganter ediſſeruit, in deſcriptione imprimis preliorum
& obſidionum Latinæ dictionis ubertate magnopere excellens.
p. 4. 5. Ut carptim hinc aliqua enotemus, inter fauſta de Leopoldo in-
fante præſagia referendum eſt, quod Legatus Turcicus, ad Cæſa-
ream prolem viſendam admiſſus, Ferdinando & Mariana levi-
ter ſalutatis, hæſerit in Leopoldi obtutu firmus ac defixus, roga-
tusque ſubitæ conſternationis cauſam, repoſuerit: eſſe in infan-
tis oculis ac fronte neſcio quid, quod verbis exponere non poſſet,
ſed eum ſibi videri, qui olim Muſulmannorum rebus atrocia da-
107. mna daturus ſit. In Comitiis Poſonienſibus, quibus ipſe adfuit
Leopoldus, non Proteſtantes modo, ſed & Catholici, cum multa
jam conceſſiſſet Cæſar, poſtulare auſi ſunt, ut Regiis literis teſta-
retur, præter jus fasque abs ſe actum, quod citra Comitiorum au-
toritatem, exercitum ſuperioribus annis in Ungariam immiſerit;
utque jurejurando confirmaret, nihil ejusmodi deinceps tentan-
150. dum. Pugnæ & victoriæ A. 1664 a Turcis ad Levam depor-
tatæ levis admodum & fortuita memoratur occaſio. Nimirum
una ante auroram hora a flante leni vento ac temperato, inde-
que, ut ſolet, commotis trepidantibusque arborum frondibus, ſu-
ſurrus extitit, qui venientium ex inſidiis Turcarum ſuſpicio-
nem excubitoribus offerebat: levis quoque pluvia incidens facie-
bat, ut equeſtrium turmarum ſtrepitu ſylvas commoveri crede-
rent. Inde datis ſignis brevi tota caſtra tumultu completa, mox-
que exercitus Granam traductus, ne tranſitum prohiberet hoſtis,
163. atque ita ad manus ventum eſt, ſucceſſu exoptatiſſimo. In alte-
ra ejusdem anni ad Arrabonem victoria egregia virtutis docu-
menta Montecuculus & Carolus Lotharingus dedere, quorum
ille cum a primorum quopiam, ſuperantibus ſub initium Turcis,
ut receptui caneret, admonitus eſſet, caſtigato per placidum

riſum

riſum hominis pavore, *Ecqui*, ajebat, *tu rem perditam aſſeris, cum ſua gladium vagina nondum nudarim*, atque hoc dicto ſtrenue aciem inſtaurabat; hic vero, cum Taſſius, ut poneret virtuti modum & Ducem ſe non militem meminiſſet, audacius inter primos pugnanti autor eſſet, torva fronte reſpondebat; *in fruſta ſe ante diſſecandum, quam ut occupata ſtatione vel latum unguem decederet.* Quæ de Ratiborienſi & Oppavienſi Ducatu habet Autor, lubet ejusdem verbis transſcribere. *Ferdinandus III*, inquit, *cum Uladislao, Caſimiri* (Pol. Reg.) *Parenti pro undecies centenis florenorum millibus pignori dederat. Is, quia per leges, Regi extra Regnum fundum poſſidere non licet, Carolo Ferdinando, fratri ſuo conceſſit. Hoc ſublato, ad Caſimirum devoluta hareditas. Rex Reginæ ceſſit, iſta in Enguiennium, quem Regem deſtinabat, transferre conſtituit. Et jam Grammovillius beneficiaria illa bona a Cæſare pro Enguiennio petere auſus fuerat. Imprudenti poſtulato offenſus Cæſar, Kinskium ad Regem mittit, qui perſoluto pretio pignus quam primum redimeret, doceretque, quam nullo jure in Gallum Principem Regina divertere moliretur, cum ſolennibus tabulis perſpicue cautum ſit utrinque, ne in extraneum unquam devolveretur.* Pergit deinde Noſter: *Et quoniam cetera inter crimina objectum Lubomirio, quod transferre in Cæſarem Poloniæ Regnum meditatus eſſet, demandatum eidem Kinskio, ut publice in comitiis eas tabulas redderet, quibus coronam ſpoponderat Cæſari Reſpublica, cum adverſus Suecum auxilia miſerat.* Ad A. 1668 docet, quibus artibus Grammovillius in aula Cæſarea uſus fuerit, ut Auſtriæ & Hiſpaniæ conſenſionem perturbaret, eoque rem deduceret inter alia, ut in Margaritæ Auguſtæ Gynecæo ipſæ etiam Germanæ virgines ab Hiſpanis muliebri bello diſſiderent. Hic Aurſpergii imprimis perfidiam accuſat, qui ſe non eodem apud Leopoldum, quo apud Ferdinandum IV, gratiæ loco haberi ægre ferebat, cujus rei cauſam innuit Noſter, quod juvenem Leopoldum, ſacris tum devotum, non ſat reverenter habuiſſet & cavillis velut in Epiſcopum luſiſſet. Atque eo quidem proceſſit ejus ambitio, ut Cardinalium Collegio adſcribi geſtiens, cum a Cæſare impetrare nihil poſſet, Galliæ Regis interceſſionem ſupplicibus literis expeteret & ob-

p. 198.
218.
219.

tineret. Verum cum & hæ literæ ex ipſo Regis graphiario viginti florenum millibus emptæ, in Cæſaris manus veniſſent, & Pontifex Regiarum literarum (quibus huic uni ſe maxime Flandrici belli, quo nimirum Hiſpania fuerat ab Auſtriacis deſerta, fructum in acceptis ferre Rex prædicabat) exemplum Cæſari transmiſiſſet, tum Leopoldus rogato ſenatus conſulto, cum capitalem omnes pœnam pronuntiarent, exilio demum Aurſpergium, mitigata ſententia, multabat. Ubi de Nadaſti & ſociorum
p. 252. conſpiratione agit Autor, tanta Cæſarem ea in re moderatione uſum aſſerit, ut ad Academias, Ingolſtadienſem, Tubingenſem, Lipſienſem, Spirenſe item tribunal, cauſæ tabulas deferri voluerit.
363. Quæ Lobkovicii exautorati & relegati cauſæ fuerint, graphice deſcribit, imprimis quod clanculum Gallorum partibus ſtuduerit, & pernicioſi fœderis illius A. 1671 Autor fuerit, quo Cæſar primo anno belli Belgici quieturum ſe paciſcebatur; ut proinde Arauſionenſis caſu ejus audito, ad templum converſus, nunc demum meliora de Vienna ſe ſperare dixerit. Sed & acceſ-
364. ſiſſe Claudiæ Auguſtæ odium, quæ non ignorabat, eum ab obitu Margaritæ Cæſari, ut Neoburgenſem præhaberet uxorem, ſuaſiſſe, eidemq; Claudiæ iconem monſtranti, rogantique, quid de forma ſentiret? libere reſpondiſſe: quæ ejusmodi vultu ſit, vix
449. Principum ſanguine ortam videri. Dum Joſephi natales tangit, neſcio quas divinationes ait præbuiſſe, quod infans, inſerto in os digito, comminantis ſpeciem in partu præ ſe tulerit.
468. Pacis Neomagenſis, parum quippe Germanis proficuæ, nuntium ingenti Viennam triſtitia impleviſſe refert, & ipſum Cæſarem gratulantes torvo præter ſolitum ſupercilio, paucis abruptisque verbis dimiſiſſe, & cum ſupplicationes indiceret, addidiſſe: Deo etiam pro calamitatibus habendas gratias & exoſculandam et-
516. iam verberantis manum. Montecuculi Commentarios, brevitate, judicio, methodo incomparabiles, tanti feciſſe teſtatur Cæſarem, ut eorum copiam, antequam publici juris fierent, non niſi primis Ducibus fecerit; Lotharingum vero ſine eo libello
537. nunquam in expeditionem profectum. Minitantibus A. 1681 irruptionem Turcis, cum Cæſar Electores Ratisbonam avocaret, inter alios aſperius Moguntinum, niſi antea cum Gallo transigere-

Digitized by Google

igeretur, Colonienſem, niſi Excellentiæ titulo Electorum Legati augerentur, ſe de belli Turcicis auxiliis agi paſſuros, negaſſe obſervat. In quibus poſtulatis, addit, neſcias plus vanitatis an turpitudinis ineſſet: illud vero erat abſurdiſſimum, quod talibus cauſis, bello honeſtiſſimo, adverſus atrociſſimum Chriſtiani nominis hoſtem, Epiſcopi ſe ſubducerent. Porro cum A. p. 588.
1683 Viennæ mœnibus imminerent Turcæ, triſtis admodum fuit Cæſaris cum auguſta familia fuga. Nam cum Corneoburgi, quod tribus a Vienna leucis diſtat, pernoctaret Cæſaris familia, paucula ova univerſam cœnam fecere, & ex his delitiis ſuis Cæſar partem Burgmaino Hiſpanico Legato transmiſit, quod ille pro ſumma amoris honorisque teſtificatione omni deinceps vita prædicabat. Cum ne lectus quidem ad quietem ſuppeteret, nobiles pueri viatorias penulas pro culcitra ſtragulisque ſubſtravere, illacrymante Joſepho ac ſororibus Archiducibus, nempe qui famem & lecti inſuetam aſperitatem præ Regni malis tum ſentirent. In ipſa vero urbe Vienna omnis tum populi rabies 589.
in Jeſuitas verſa, e quorum ſcilicet officina conſilia perverſa, importuna in Proteſtantes ſeveritas, Ungarorum perduellio, Leopoldi pietas ſuperſtitioſa prodiiſſent. Atque ita nemini niſi mutato habitu incedere licebat, neque id ſatis tutum videbatur, quippe de quo vel levis eſſet ſuſpicio, is, admotis ad pectus ſclopis, ut verum ediceret, adigebatur; & ruſticulorum furore diſcerptos fuiſſe aliquot, qui nunquam deinde conſpecti ſunt, conjectura fuit. Ubi de Maximiliani Emanuelis Bavariæ Electo- 676.
ris cum Cæſaris e Margarita Hiſpana filia Antonia nuptiis loquitur, mali ominis fuiſſe cenſet, quod Antonia, uti diu ab hoc marito abhorruerit, ita flens ac mœſta, neque niſi Auguſti Parentis autoritate ac precibus victa, aſſenſum præbuerit, & Elector tertia a nuptialibus tædis die ad Martios ignes Vivarinum properaverit. Sed hæc de iis, quæ propius concernunt Leopoldum: ſunt alia non magis in vulgus nota, quæ paſſim de exteris aulis data occaſione inſperguntur, e quibus duo tantum producemus ſpecimina. Dum ad A. 1659 de morte Caroli Guſtavi Regis Sueciæ mentionem facit, quem ab Hugone Grotio conſul- 69.
to revocatum fuiſſe a literis memorat, quod libandas potius

quam exhauriendas Principibus crederet, præter alias, quas in eo prædicat laudes, teſtatur, eum in Regia inauguratione animi ſui ſpecimen dediſſe, & arrepto pro ſceptro gladio pronunciaſſe: illud genuinum Principum ſceptrum eſſe ac inſigne. De
p. 460. nuptiis porro Wilhelmi Arauſionenſis, qui non immerito Gallis credebatur infenſus, cum Maria Eboracenſi diſſerens (de quibus, quod mirum, nihil niſi a ſignatis ſponſalibus tabulis reſciverat Curtinius Legatus Gallicus, tot annis ſecretorum in aula Anglica rimator & particeps) vanum rumorem Londini diſſeminatum, quaſi veſtes omnes, quibus ſponſus uſus, Pariſiis fuerint conſutæ, tantum offenſionis exciviſſe notat, ut decreta liberalitate ſuperſederent Magiſtratus, vacuumque Principem inde congiarium ſperare juberent, unde veſtes petiiſſet. Nec Rex quicquam intermittebat, quo minus Principem Gallis redderet audientiorem; unde acutum Ruperti Palatini circumfertur dictum, qui Principem ajebat Monacho ſimilem, qui lupanar ingreſſus ſit, ad meretriculas cœno evellendas, ſed in quo ipſe adhæſerit. Ce-
423. terum cum Petri Griffenfeldii in aula Danica fata ſiniſtra memorat, ei ad carceres demum damnato, *Petri Sutoris* nomen ad ignominiam fuiſſe inditum refert: ſed ignoraſſe videtur Rev. Autor, quod prius etiam, quam ad tantum faſtigium extolleretur, vernaculo nomine Schumacher vocaretur.

ANNALES DES PROVINCES UNIES, PAR Mr. BASNAGE.

i. e.

ANNALES FOEDERATI BELGII, A TRActatibus Pacis Monaſterienſis, quibus jungitur Hiſtorica Deſcriptio Regiminis harum Provinciarum; Autore BASNAGIO.

Hagæ Comitum, apud Carol. de Vier, 1719, fol.
Alph. 11.

EQuidem non deſunt Commentarii Hiſtorici, quibus Fœderati Belgii fata ab ortu ejusdem illuſtrantur, ſed plerique nævis undique repleti, vel ut plurimum ad tempora recentiora non

per-

pertingunt. Impulit iſta res Cel. Baſnagium, pluribus jam ſcriptis eruditis haud ignotum, ut res Belgarum geſtas a Tractatibus Pacis Monaſterienſis ad noſtra usque tempora poſteris traderet, cujus Operis priorem Tomum typis exſcriptum non ita pridem edidit, continuationem illius laboris, quam primum fieri poterit, pollicitus, quod, ut cedat feliciter, fauſta quæque ipſi apprecamur. Præmiſit eidem deſcriptionem Regiminis Fœderatarum Provinciarum, ſine qua cœcutire ferme oportet geſta Belgarum perluſtrantem. Omnium ſane manibus teritur præſtantiſſimum, ut ſibi perſvaſerunt plures, opuſculum *Templei de ſtatu Fœderati Belgii*, quod tamen erroribus ſordidis deturpatum, Hollandorum ſaltem ſtatum Politicum delineat, reliquis plane neglectis. Noſter autem remedium hiſce quæ- C. I.
ſiturus, antiquas Belgii Reſpublicas deſcribit, multis deinde Burgundorum atque Auſtriacorum Regimen exponit, donec motibus ſub Philippo II excitatis VII Provinciæ ad libertatem adſpi- 2. 3. 4.
rarent. Firmabatur illa per Unionem Trajectenſem, vi cujus 5.
quævis Provincia ſui juris eſt effecta. Inde ſelecti ſunt ex ſingu- 6. 7. 8. 9. 10
lis territoriis, ad rerum communium adminiſtrationem, qui 12.
Conſeſſus Statuum Generalium vocatur. Inſtitutum quoque fuit A. 1584 Conſilium Status, rei bellicæ & redituum publicorum curam gerens; cui ſublevando 1601 *Rationum Camera* jungebatur. 13.
Poſtea *ſummi Imperii Præfecti* munia referun- 14. 15.
tur. Sequuntur formæ Regiminis, antiqua & hodierna, ſingula- 16.
rum Provinciarum, quas inter primum ſibi locum vindicat Gel- 17. 18.
driæ Ducatus. Hollandiæ politiam pluribus deſcribendam ex- 19-25.
iſtimavit Autor, utpote ſuadendi autoritate & opum potentia inter ceteras inſignem; quam pæne imitatur Seelandia. Hinc 26.
ob oculos ponitur ſtatus Trajectenſium; Friſiæ occidentalis, 27. 28. 29.
cui hodienum Præfectus ex Naſſoviis oriundus præeſt; Tranſi- 30, 31.
ſalanorum, quibus Lex Salica debet originem; ac Grœningæ, cui 32. 34.
plurimæ ab Omelandis moventur lites. Noſtrum jam non eſt, ſpeciatim hanc in rem inquirere, maxime, cum in illuſtri opere Fecialis Europæi pleraque jam ſint explanata; non diffitemur tamen, operæ pretium eſſe, ut viciſſitudines a Baſnagio ex ipſis rerum monumentis erutæ penitius inſpiciantur. Cura 35.
rei

Digitized by Google

rei maritimæ, qua Belgæ ditantur, 5 Collegiis eſt demandata.
C. 36. Commerciorum cultura debetur ſecuritati illorum, politiæ iisdem adaptatæ, & emolumentis ex India utraque provenienti-
37. bus, qua occaſione dubiis quibusdam occurritur, & ſubnexa
38. enarratione de Indica Societate orientali occidentalique oſten-
39. ditur, Belgas jure optimo varias religionum ſectas tolerare. Ad Annales nunc eſt progrediendum, ex Autoris noſtri ſententia absque ullo partium ſtudio conſcriptos, quod quidem L. B. judicio dijudicandum relinquimus. Collectos tamen eſſe ex MSCtis haud vulgaribus, & libris optimæ notæ, qui ſub finem cujusque pagellæ indicantur, negari non poteſt. Præterea ut nitorem operi conciliaret Autor, eventus ſingulares, maxime vero nummos ad memoriam geſtorum ſervandam cuſos æri incidi elegantiſſime curavit, ex quibus Bizoti errores ſubinde corrigi poterunt. Ex iſtis pauca memoratu digna delibabimus,
p. 31. ne brevitatem nobis propoſitam neglexiſſe videamur. Antwerpiam, inſidiis ſtructis, ne expugnaretur, Hollandorum minime obſtitiſſe invidiam, ſed morbum Principis Auriaci, Noſter
42. exiſtimat. Seelandi tunc a pace minus erant alieni, quod majus ſibi ex piratica commodum pollicerentur. Ad deditionem
78. Landrecii Hiſpanis faciendam 1647 cives adegerat ipſe præſidii Præfectus, pecuniam militibus deſtinatam clam ſubducen-
174. do. Inter Hollandos & Wilhelmum II odia gliſcebant inteſtina, quæ eo tandem exarſerunt, ut Auriacus milites verſus Amſtelodamum mitteret, ad urbem ſubito impetu in poteſtatem redigendam. Sed cœlo pluvio, cum equites per nocturnas tenebras a via aberraſſent, Mommius Dux illorum, arcani neſcius, Nuncium Hamburgenſem ſibi obvium haud detinuerat, qui rem omnem Amſtelodamenſibus detexit, quo facto tempeſtas
215. illa evanuit. Scotorum quondam Reges Sconæ inaugurabantur, quem morem adhuc ſecutus eſt Carolus II. Namque certo ſibi perſuaſerant Scoti, ſellam Regiam ibi conſtitutam ſingulari virtute eſſe præditam, Reges ab omni fortunæ injuria tutos diu ſervandi. Hinc regnum brevi peſſundatum iri crediderant, cum Eduardus I in Angliam avehi hoc ſolium juſſiſſet. In eo
238. vero labitur Autor, dum tranſactionem in cauſa Juliacenſi Bran-

Brandenburgenſem inter atqueNeoburgicum ideo fruſtra tentatam fuiſſe dicit, quod hic repudium a Principe Brandeburgica fuiſſet paſſus; præterea in nominibus Germanorum propriis errores ſubinde non leves commiſit. Nec majori ſpecie veritatis nititur, dum in Jure Publico Germanos Conringii verba, tanquam ex tripode dicta, venerari putat, qua in re magnopere fallitur, cum in nullius unquam verba juraverint, imo nec Conringii nec aliorum errata reticeant Germani. Optaremus certe, ut notitia Imperii, vel ex ſcriptis Conringianis ſaltem, Baſnagio paulo magis innotuiſſet, ne graviſſime ab ipſis
hujus ſcientiæ principiis aberraret. Siquidem, ut unicum p. 542.
hic produxiſſe ſufficiat, Palatinum ante Joſephi electionem Vicariatum geſſiſſe audacter affirmat, quo tamen tempore imperium vacaſſe, quis dixerit? Quæ de dominio maris fuſius affe- 247.
runtur meditationes, ex Juris Naturæ ſcriptoribus ſatis ſuperque innotuerunt. De Amelandia, velut Imperii feudo, poſſeſ- 326.
ſores inveſtiverat Ferdinandus III, cui ſtatus Friſiæ ſemet acerrime oppoſuerunt. In ſolennibus inaugurationis Ludovici 355.
XIV Archi-Epiſcopus Rhemenſis circumſtantes hiſce conceptis verbis alloquebatur: vultisne hunc Regem eſſe veſtrum? cui populus circumfuſus votivis acclamationibus reſpondit; id quod Galli poſtmodum, auram regiam captantes vel ſupprimere penitus, vel interpretatione detorta emollire ſunt conati. Legati Luſitanici fratrem, Anglos quoſdam atrocibus injuriis one- 362.
rantem, Cromwellius 1654 in ipſius ædibus palam prehendi & capite truncari curavit, reliquis Legatis Juris Gentium violationem fruſtra prætexentibus. Ad bellum Polonis 1655 inferendum Suecos concitaverat Cancellarii quondam vices gerens Radziovius, qui propter vitium a Johan. Caſimiro uxori oblatum offenſus in Sueciam profugerat, & conſiliis poſtea felicitatem Suecicorum armorum mirum in modum juvit. In- 390.
de Rex, Suecicæ potentiæ impar, cum in Sileſiam fuga ſe proripere neceſſum haberet, una cum Conjuge foviſſe fertur, ut alterutri quondam defuncturo ſuperſtes monaſterii clauſtra ingrederetur, quod utique a Rege deinceps factum. Jucun- 345.
da erunt legentibus litigia, adverſus Carteſii dogmata a Theo-

logis Philoſophisque agitata, quæ multis motibus anſam præbuerunt, nec a Statibus plane potuerunt ſopiri, maxime cum
p. 459. furor, quo in Janſeniſtas tunc omnes fere graſſabantur, eosdem
487. in Carteſianorum caſtra pertraheret. Belgas iſto tempore piratica Galli divexabant, compertumque fuit, Mazarinum haud minimam lucelli partem inde percepiſſe, donec Ruyterus virtute navali Gallorum ferociam retunderet. Tychonem de Bra-
522. he fuiſſe vinoſum, uxorium, & in Inſulanos Huenæ crudelem, narrat Autor, quam ob cauſam tandem Regis Danorum gratia
526. excidit. Errorem ſimul notat quorundam, qui Galliæ Regem
599. Cromwellio Fratris nomen tribuiſſe falſo tradiderunt. Imperatoris opem adverſus Turcas Ragotzius A. 1660 fruſtra imploravit, quod Portianus partim metu belli, partim ſpe vana, Turcas ſubacta Tranſilvania quieturos, Leopoldum a rebus ſtrenue gerendis dehortaretur, ipſe interim pecuniis ab ordinibus Auſtriacorum Provincialibus corradendis intentus. Idem poſtea
725. 1664 pacem cum Turcis, omnium opinione citius concluſit, ut Montecuculi autoritatem, quam virtute bellica ſibi paraverat, in aula Cæſarea imminueret. Dum Carolus II Britanniæ Rex
606. per Belgium iter faceret, Status Hollandiæ cum Statibus Generalibus de priore loco decertabant, ceſſere tamen Hollandi, cete-
608. ros exterorum loco in terris ſuis habendos eſſe exiſtimantes. Belgæ tunc temporis magnam pecuniæ vim coegerant, ut Regem honore debito exciperent, quo viſo Stellingwerf, ad Status Generales delegatus, vatidico quaſi ſpiritu exclamaſſe fertur: melius Belgas ſibi conſulturos, ſi tantam opum vim haud næniis iſti-
523. 677. usmodi impenderent, ſed arma provide compararent. Trajecti lites acerrimæ ſunt coortæ inter Canonicos Seculares & Clerum beneficiis iſtis inhiantem, fruſtraneo tamen conatu, ſiquidem miniſtri verbi divini convitiis adverſarios proſcindentes
624. ſolum vertere jubebantur. Comprehenſi tunc fuerunt in Orientali India Lojolitæ, adamantes ex mineris clam coemtos in Europam avehentes, & immenſum fere lucrum exinde colli-
638. gentes, quorum fraudibus poſtea obex eſt poſitus. Mazarinus 1661 morti vicinus, demum a ſacerdote, qui ipſi fuerat a confeſſionibus, anxie ſemet edoceri curavit, qualis ſit efficacia

Sacra-

Sacramentorum. Vi Tractatus Commerciorum Belgarum mercatores ab Albinagii Gallici rigore ſunt liberati. Pax deniqne Bredana huncce Tomum claudit. p. 643.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. ET Senatoris, Opuſcula varii argumenti.

Lugduni Batavorum, apud Joannem vander Linden Juniorem, 1719, 4

Alphab. 2 plag. 11.

PRimum horum ſex opuſculorum, quod prætermiſſa ad L. 2 D. de Orig. Juris exhibet, magno conſtitiſſe labore Illuſtri Viro, ſed devorandum illum tamen fuiſſe, facile credent omnes boni lectores, ubi viderint, eum hic conſtituiſſe Pomponii cauſſam agere, quum poſſet maxime in rebus memoriæ veteris tam multis. Vult autem Lectores ſuos Romanam Hiſtoriam jam aliunde ſcire, neque etiam ignorare, quid vulgus interpretum ad explicandum Pomponium attulerit; qui enim ita inſtructus non acceſſerit ad hæc prætermiſſa, hunc jubet res ſuas ſibi habere, & viciſſim Illuſtri Dn. Autori ſuas relinquere. Properamus ergo ad delibanda potiſſima. Retinet is ac defendit receptam lectionem §. 7, Sextum Ælium *alias actiones compoſuiſſe, quia deerant quædam genera agendi*. Rejicit igitur Haloandrinam. Si enim legas, *qui præerant, quædam genera agendi compoſuerunt*, transferretur ad Pontifices, quod Sexto Ælio debetur, & vis major fieret Pomponio, ubi non oportet. In §. 11 recedit a MS. Campenſi, quod addit *viros*, & habet *vias*, perinde ut liber Florentinus; cujus ſcripturam ad hunc titulum Florentia transmiſit Noſtro Vir doctiſſimus Henricus Brenkman. Binis autem transpoſitis literis, pro *partes* legi poſſe ait, *patres*, i e. per Senatum. In §. 17 leviter iterum emendat, *cum cenſus jam major in tempore agendus eſſet*, i. e. tractu tanti temporis; ubi vetuſtæ Editiones quædam, *major jam tempore*. *Elige*, inquit, *quicquid placuerit, me non difficilem habebis arbitrum*. Interpunctionem tantum, quæ eſt inter §. 19 & 20, mutat, & uno tenore ei placet legere, *Magiſtratus tamen habebantur legitimi* iis-

Digitized by Google

iisdem temporibus. Qui melius, addit, *conjecerit, is Phyllida ſolus habeto.* In §. 24 multa ei videbantur purganda. Magna enim eſt ſtribligo in verbis: *quo Decemviri conſtituti anno uno cum magiſtratum prorogarent ſibi.* Et varia hic tentavit Illuſtris Autor. Nos unicum tantum ſpecimen emendationis allegabimus: *latum eſt ad populum, uti omnes magiſtratu ſe abdicarent anno uno, quo decemviri conſtituti. Cum magiſtratum prorogarent ſibi*, &c. Ac tota difficultas eſt adhuc in particula, *quo.* In §. 25 duo iterum menda reperit. Dubium enim eſt, an poſſit omitti *quam*, quod deeſt in Codice Florentino, & a Taurello additum fuit, ſupplendo ſenſui? Omitti poſſe, exiſtimat Cl. Brenkmanus. At ratio temporis poſtulare id videtur Noſtro. Alterum eſt de numero tribunorum, *viginti* &c. conſulari ſcilicet poteſtate. Ubi non diſcedit Noſter a conjectura Budæi, Cujacii, Hugonis a Porta, Ruſſardi, ſcriptum fuiſſe VI. & perperam adjectam *ni* vel *ginti*; unde factum *viginti*, pro *ſex* contra omnem fidem hiſtoriæ. Alibi ex *VI. gint.* ſimiliter exſculptum *viginti*, pro *ſexaginta*. §. 3. Ad §. 31 video Gerh. Jo. Voſſium aſſerere, *uls* prius fuiſſe *ultis*, unde *ultra*; ut a *cis, citis, citra. Etymolog.* f. 564. Scaliger etiam ad Feſtum notavit, Varronem alicubi dicere, *ultis.* Ad §. 35. Credo, etiam Taurellum indicare hoc tantum, alterum *eorum* ad marginem acceſſiſſe. Habetq; id Editio Pariſienſis 1513. Senſus eſt: qui eorum maximæ dignitatis fuere apud Pop. Romanum, eorum quoque hic mentio facienda eſt præ ceteris. De ſignis Taurellianis ſic ſentio; rectius etiam ibi adſcribi debuiſſe ſignum, ubi Taurellus putabat textum omnino fuiſſe ſupplendum. Diſſentiunt enim etiam hic ſubinde DD. At *illa*, ait Taurellus, *non curavimus.* Deinde dicit, ſi abſque iſtis adjectionibus rectus ſenſus conſtabat, ** notavimus. Atqui tunc per regulam primam nihil adjiciendum erat omnino. Porro, *quæ ſuperflua viſa, aliis ſignis indicavimus.* Dic mihi, quomodo ſuperflua hæc differant ab antecedentibus? Rurſus, *quæ parentheſi ſunt incluſa, ea adhibuimus, perfecto rectoque ſenſu reddendo.* Iterum quæro, quomodo hæc differant a primis, quæ non curabat Taurellus ſigno notari? Duas etiam lectiones congruas debebat ægre diſtinguere a

Digitized by Google

re a textu, quem inveniebat, perinde ut locos ſuſpectos & a Latino ſermone alienos. Utra enim eſſet magis congrua, adhuc incertum. Sed quis enumeret crebras illas mutationes horum ſignorum Taurelli per tot Editiones hodie introductas? Ruſſardus 1561 præmiſit ejusdem Taurelli quidem præfationem, ſed adſcripſit, *in qua notas immutavimus & noſtras inſeruimus.* Acceſſit etiam ſignum plane novum eorum, quæ tunc primum a Ruſſardo inventa eſſent. Mox 1562 iterum nova acceſſit mutatio, & Charondas 1575 eandem ſibi libertatem indulſit. Quantulum ergo putamus hodie ſupereſſe adhuc a primis ſignis Taurelli? Sperandumque potius, Cl. Brenkmanum, abjectis omnibus iſtis ſignis, exhibiturum nobis Codicem Florentinum nativa facie, & citra iſta pigmenta colorum. Circa §. 36 repetendum eſt, Pomponium jam dixiſſe paulo ante, *Poſt hunc* (Decemvirum) Appius Claudius, *ejusdem generis.* Verba itaque, *proceſſiſſe ab hoc videtur*, vix eo pertinebunt. Quid autem ſi hunc ea haberent ſenſum: *Idem R literam invenit, videturque ab hoc proceſſiſſe, ut pro* Valeſiis *Valerii eſſet, & pro* Fuſiis *Furii.* Τὸ *uſu*, Haloandro debemus fortaſſe, quod deinde Muretus retinuit. Sed Editiones Pariſienſes 1513 & 1527 omittunt. Fabulæ de Centimanis, τῶν μυθικῶν ἑκατογχείρων, meminit Plutarchus in M. Marcello. *fol. 397 A.* Et Titi Claudii Centimali Cicero, *Libr. III Offic.* Appium Claudium jam tunc, quum pacem diſſuaderet cum Pyrrho, præ ſenio fuiſſe cæcum, idem Plutarchus affirmavit, in Pyrrho, *fol. 394 Tom. I: grave mihi eſt, quod cæcus ſolum, non etiam ſim ſurdus.* Claudii quidam, qui etiam *Craſſini* dicti, occurrunt apud Ant. Auguſtinum *de famil. Rom.* capite, *de Gente Claudia p. 27.* Inſcriptionem Appii noſtri Claudii integram e P. Victorio exhibet. Idem Auguſtinus *Dialog. X Antiquit. Rom. fol. 147, 148,* ubi *Cæcus* etiam, ſed neque *Centemmanus*, neque *Craſſus* audit. Circa Lucium Craſſum §. 40 video, Noſtro non negari, quod adoptatus fuerit a quodam P. Licinio Craſſo, adeoque hoc certe ſenſu frater etiam erat Publii Mutii, de quo §. 39 actum. Facile ergo legam *Publius Craſſus*, ſecutus Tabulam Capitolinam & ſtemma Muciorum apud Rupertum *p. 383 & 391.* Quod autem ait Rupertus,

 ver-

Digitized by Google

verba Ciceronis in Bruto loqui tantum de Q. Mucio, cujus mentio fit §. 41, omnino ſecus eſt. Cicero enim in comparatione iſta utrumque JCtum iisdem effert laudibus. Neque ſunt adeo ſede ſua mota verba ejus apud Pomponium, ceu putabat Rupertus. Si enim easdem laudes de Q. Mutio voluiſſet is allegare, non poterant ipſi deeſſe copioſæ tales apud Ciceronem. Bertrandus preſſe: *Fratrem habuit Publius Mutius L. Craſſum, auctore Cicerone Lib. I de Oratore c. 37, qui Mutianus dicitur apud Pomponium §. 40.* Cicero quidem, quod ad §. 41 attinet, de Craſſo dixit, *erat in illo Oratorius, non ſcurrilis, lepos. de claris Oratorib. f. 219. C.* Sed neque hic vox illa forte obſcœnum aliquid connotat, quod a reverentia & ſanctitate judicii abeſſe, per ſe intelligitur. *Conſularem* autem *ſcurram* ab inimicis Ciceronem ipſum appellatum cum ait Macrobius *L. 2 Saturn. c. 1*, ſtatim intelligimus odium miſcuiſſe hoſtes. Dictiones etiam Valerii Maximi ſæpe horridiores paulo videntur, ſed ſenſu æque polito & commodo. Olim *Scurræ* dicebantur, homines aliquando urbani, lepidi, elegantes, *εὐτράπελοι*, quod verbis Plauti, Catulli, Juvenalis & Julii Capitolini comprobat G. J. Voſſius *in Etymolog*. Ergo & luſus ſcurriles erant ſimiles. Hi apud ipſum Valerium opponuntur continuis laboribus, conſiſtuntque in diverticulo & remiſſione a rebus ſeriis: ut non evaneſcat virtus, ſed recreetur, ac tempeſtiva laboris intermiſſione ad laborandum mox ſimus vegetiores. Iterum Valerius: *vegeta & ſtrenua ingenia quo plus receſſus ſumunt, hoc vehementiores poſtea impetus edunt.* Plauto *urbani aſſidui cives* ſunt, qui non in agris fatigantur, ſed ſine cura atque labore, *quos ſcurras vocant.* Turneb. *Adverſar. L. 19 c. 13.* Syneſius certe in epiſtola quadam: *cum a libris oculos attollo*, *ἐπιῤῥεπής εἰμι πρὸς ἅπασαν παιδιὰν*, *pronus ſum ad omne ludendi genus.* Si in §. 42 Cl. Brenkmanus eandem recitabit conjecturam de librario Florentino, vel ſimilem, certabunt illæ invicem, nobis non invitis. Leviſſima transpoſitione autem poſſim etiam ſcribere, *ut ad ea omnes appetant.* Geminam enim particulam quis non ferat in Veteribus, quum idem nos faciamus quotidie? Et indignatur in ſimili Noſter, ad §. 5 *p. 27.* Sic dicimus, *manu ad os admota*

ſalu-

ſalutare, perinde ut olim Veteres. In eodem §. 42 verba illa, *pro cujus ſcriptura*, ita emendat, *per cujus ſcripturam ipſorum quoque librorum memoria habetur*, i. e. ſcriptura conſervat memoriam Autoris librorum: id quod a nemine vocetur in dubium. Nunc & verba Pomponii §. 43 quodammodo impedita ita exponuntur atque illuſtrantur ab eodem, *cumque eum ſibi reſpondiſſe de jure Servius parum intellexiſſet;* utique enim intellexiſſe Servium, Mucium ſibi de jure reſpondiſſe, neſciiſſe autem, quid dixiſſet. Caſcellii librum *Benedictorum* viſum eſt Illuſtri Viro complecti §.45 præter ea, quæ ad Jurisprudentiam pertinebant, flores etiam eloquentiæ ex Orationibus aliorum, quæque ab iis bene dicta eſſent. Eloquentiorem enim Trebatio hic dici eo ſenſu Caſcellium. Sequitur ad §. 46 nobilis illa digreſſio, *fueritne Cicero JCtus ?* ubi dolemus, non extare apud nos Orationem Cl. Schultingii de hoc problemate. Non detraxit Noſter famæ meritisque Ciceronis viri maximi, ſed laudat in eo ingenium excelſum, quodque ſe ad Mutium JC. in prima ſtatim ætate contulerit, atque in perfectum Oratorem, imo ſupra vulgus Oratorum, quin & Conſulum aliorumque Magiſtratuum, evaſerit: gnarus adeo Juris & naturalis, qua philoſophus, & ſacri, qua Augur, & publici, ceu Conſul, & privati, qua judex, ac vere Juris prudens. Sed inter JCtos tamen a Pomponio non recenſeri: diſtuliſſe enim ipſum profeſſionem Jurisprudentiæ ad ſenectutem, nec voluiſſe hactenus haberi pro JCto, ſi ſtatum ſpectes & exercitium illius ſcientiæ Humilius interim fuiſſe ei iſtud genus vitæ, neque voluiſſe de ſtillicidiorum atque parietum jure libellos conficere, aut ſtipulationum & judiciorum formulas crepare, quamdiu curæ publicæ id non paterentur. In eodem §. 46, ubi Tubero *ſermone antiquo uſus affectarit ſcribere*, mallet Noſter, *ſermone antiqui uſus*, i. e. vocabulis moris antiqui, & non quo illi, qui Tuberonis æquales erant, ſcribebant. Labeo §. 47 noluit ſuſcipere oblatum a Cæſare Auguſto Conſulatum, *quo ſuffectus fieret*. Iterum malebat Noſter, *quo ſuſpectus fieret*, apud rempublicam ſcilicet & optimates, corruptæ a ſe libertatis, ſi, eo beneficio accepto, ſequeretur partes Auguſti. Hic eſt ille Labeo, qui & *ceteris operis ſapien-*

pientiæ operam dederat. Durum id viſum, & κακόφωνον, bis una & continua oratione repeti idem vocabulum, ſatiusque ideo putatur, cum MS. Campenſi ſcribere, *qui & in ceteris operam ſapientiæ dederat.* Sed nunc de tribus Labeonibus ſurgit nova controverſia. De patre & filio conſtat. Tertium eſſe *Theologum* aliquem, ait Noſter. Ita enim deſcribi eum Auguſtino, *de civit. Dei L. 2 c. 11.* Idem etiam dicitur tradidiſſe de Diis penatibus Æneæ, de diis animalibus & de diſciplinis Etruſcis. Labeonis hujus quoque videri quædam recitari apud Feſtum. Ultimus apud Pomponium §. 47 laudatur Salvius Julianus, autor Edicti perpetui. Et gravior fit hic lis de verbis & fide Aurelii Victoris in Didio Juliano, Imperatore: quem primum autorem illius Edicti facit. Emendanda ergo verba videbantur hiſtorici, *niſi velimus manifeſtam ἀνιστορησίαν in eo agnoſcere, ut ſunt*, inquit, *qui agnoſcunt.* Minori motu autem legit: *quippe quod primum*, vel, *quod prius*, genus nimirum Didii Juliani; adeoque recte Salvius Julianus, in illa gente celebris JCtus, Autor Edicti adhuc intelligitur. Quæ omnia & laudem magni ingenii & profunditatem exacti judicii abunde comprobant. Reliqua opuſcula quinque *de rebus mancipi & nec mancipi; de jure occidendi, vendendi & exponendi liberos apud veteres Romanos; de cultu religionis peregrinæ apud eosdem*, & *de captatoriis inſtitutionibus* conſcripta, non minus alliciunt nos ad ſimilem enarrationem paulo copioſiorem, & quæ citra omnem temporis jacturam in poſterum ſequetur. Neque enim nobis tales quotidie libri exhibentur Bynkershœkiani. Tum vero quos editura plauſus eſt univerſa tantum non Europa cultior, ubi de XV illis centuriis rerum in hoc Senatu judicatarum, atque a tanto elaboratarum SENATORE, ſuo tempore viderit in Actis recenſionem inſtitui.

E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, JC. occaſione Prætermiſſorum Illuſtr. Domini van BYNKERSHOEK ad L. 2 D. de Orig. Jur.

POſtulat a nobis eruditiſſima elaboratio iſtius Tituli qualemcunque adhuc diligentiam novam. Diſco enim hic ſtatim

ad

ad §. 7, Tribonianum ibi non loqui, neque Sextum Ælium collegiſſe tantum ac divulgaſſe alias quasdam actiones; ſicut Sextus Papirius leges ſine ordine latas in unum compoſuit, nec de ſuo quidquam ibi adjecit. §. 2. Sextus Ælius enim hic non comparatur cum Papirio illo, ſed cum Appio Claudio. Tum vero Ælius novo iterum argumento laudatur §. 38. In §. 11 prompta eſt utique medela, quam affert Vir illuſtris, ſi legamus *patres*. Et quanquam videamus, eum non ſequi per omnia lineas recentiſſimi operis Brenkmaniani, avide nihilominus fatetur illud integrum a ſe exſpectari. Quodſi ſcriptum ibidem eſſet *videbamur*, pro, *videbatur*, facilius retineremus, *vias*, pro *via*. Cum tempore auctus utique erat cenſus. §. 17. Et augmentum hoc aliquoties exprimit Pomponius §. 2 §. 7 §. 18 & 22. Mutavit ergo vocabulum, & ſcripſit hic, *cum cenſus major jam tempore agendus eſſet*. Noluit enim geminare *cum*: cum *cenſus major jam* cum *tempore agendus eſſet*, omiſitque poſterius. Nemo melius Noſtro connectit §. 19 & 20. Et tunc pergam: *Cum* autem *plebs a patribus ſeceſſiſſet, tribunos ſibi creavit, qui eſſent plebeji magiſtratus*. Ita enim perſpicue opponuntur ſibi magiſtratus legitimi & plebeji. Sic §. 21 iterum duo ædiles ex plebe. Poſt primam ſeceſſionem placuit populo, etiam leges ab ipſo ferri, & non tantum varios magiſtratus §. 20, 21, 22, 23 conſtitui. In iſtis turbis latum eſt ad populum, uti omnes decemviri magiſtratu ſe abdicarent, qui anno uno tantum erant conſtituti. Cum enim magiſtratum hunc prorogarent ſibi, & populum injurioſe tractarent, neque vellent a populo ſuffici alios, ut ipſi perpetuo Rempublicam occupatam retinerent; eo rem perduxerant, ut ſicut antea plebs §. 20, ita nunc exercitus a Republica ſecederet. Pro *quo* igitur tentabo, *Qui cum magiſtratum &c*. Haloander non male: *Hi cum*. Sed adhuc facilius ex *quo*, fiet *qui*. Fundamentum intentionis Verginii adverſus Appium Claudium ex fontibus hiſtoriæ Romanæ exhibet Ulric. Huberus, *Eunom. p. 34*, & applicat ad diverſum modum procedendi. In §. 15 ratio temporis exigit omnino illud *quam*. An autem Codex Florentinus Cl. Brenkmano repræſentarit, *VI* an *viginti*, adhuc incertum nobis eſt. Interim conſtat fide Livii,

poſt ſcelus Appii Claudii non fuiſſe creatos XX tribunos militum conſulari poteſtate, ſed XX tribunis negotium datum, ut ex ſuo numero duos crearent, qui præeſſent ſummæ rerum. Per hos autem nihil effectum eſt. *Lib. 3 c. 51.* Poſt abdicationem Decemvirorum, decem tribuni plebis creati, ſine addito charactere ſpeciali, & duo Conſules. Porro Libro 4 c. 1 agitari cœpit, ut alter Conſulum ex plebe fieret, obtentusque eſt c. 6 non Conſul quidem plebejus, ſed ut ſineret Senatus, tribunos militum conſulari poteſtate promiſcue e Patribus ac plebe creari tres. Sequitur nunc apud Livium L. 6 c. 35, 42 illa periodus, de qua Pomponius agit §. 26, donec tandem L. Sextius primus Conſul de plebe factus eſt. Ad §. 31 valde adhuc dubitabat Noſter, an *ultis* pro *ultra* dixerit quisquam Veterum: ſed reperta ſunt veſtigia. Ad §. 35 obſervavit Cl. Brenkmanus, in Codice Florentino alterum, *eorum*, non plane deeſſe, (quod tamen Taurelli nota indicet) ſed antiquiuſcule ad marginem id ſcriptum. Tuto nos autem eo carere poſſe: & vel ſubintelligi, vel poſſe paulatim transponi verba, *ſed eorum, qui maximæ dignationis. &c.* Et ita habere jam nunc editiones quasdam. Circa §. 36 lis eſt de duobus, an tribus Appiis Claudiis. Noſter duos tantum facit. Si enim tres in animo habebat Pomponius, plura de tertio dicturum fuiſſe ad rem præſentem, quam obiter illud unicum de litera R. Statuit etiam, verba iſta, *proceſſiſſe ab hoc videtur*, Appium Secundum a primo, Decemviro ſcilicet, ortum innuere. Difficilis inprimis viſus eſt Noſtro §. 40, quod Lucius Craſſus non fuerit frater Publii Mutii; ceu tamen contendat Pomponius. Neque locum Ciceronis accipiendum de Lucio Craſſo, ſed de Publio Craſſo, fratre Publii Mutii. Alium ſimilem locum non reperiri. Legit ergo, *Publius Licinius Craſſus Mucianus*, pro *Lucius Craſſus*. Et nihil obſtare, quo minus Cicero etiam hunc Licinium judicaverit JCtorum diſertiſſimum: etſi hæc formula de illo non extet. Locum Valerii Maximi ita emendat idem §. 41. *Q. Mutium Augurem, cum bene ac diu jura civium & ceremonias Deorum ordinaſſet, atque adeo poſt ſeria, etiam turrilibus luſibus quandoque vacaſſe, & hominem egiſſe. Lib. IIX c. 8 §. 2*, pro, *ſcurrilibus*. Forte, quia

Ma-

Macrobius de Auguſto *L. 2 c. 4, Saturni*, ait, *affectavit jocos, ſalvo majeſtatis pudoriſque reſpectu, nec ut caderet in ſcurram.* Apud Pomponium §. 42 in verbis, *ut ea ad omnes adpetant*, deleat Noſter *ad.* Librarium enim Florentinum poſt *ea* cœpiſſe ſcribere *adpetant*, ſed poſt ſcriptam primam ſyllabam *ad*, animadvertiſſe, perperam ſic omitti *omnes*, ideoque id mox addidiſſe, repetita ſimul integra voce, *adpetant*. Per lapſum memoriæ autem remanſiſſe primam etiam ſyllabam illam *ad*, vel potius, ne MSCtum inductione illius ſyllabæ deformaretur : ceu alibi ſit obſervatum ſæpius. Ubi expectabimus iterum Lectionem Florentinam Brenkmani. Altera obſervatio circa hunc §. explicat nobis autoritatem Servii : ſolam enim recitationem doctrinæ Servii eſſe loco ſcripturæ, eique æquivalere. *Vel:* Servium complendo libros ſuos ex illorum ſcriptis, de quibus ſermo eſt, feciſſe, ut ſola eorum memoria habeatur itidem pro ipſa ſcriptura Servii. In verbis §. 43 perſpicuum eſt, *Servium parum intellexiſſe*, i. e. non exacte exhauſiſſe mentem Mucii, aut non omnia percepiſſe. Nondum enim operam juri civili dederat ex inſtituto : hac autem objurgatione tactus, plurimum deinde audiit JCtos, & ſolide inſtructus fuit. Atque ita a cauſis agendis tranſiit ad jus civile, ſicut Tubero, §. 46. Eſt & quædam eloquentia JCtorum, quæ Rhetorum eloquentiam tranſſcendit. Non hanc, ſed magis illam crediderim in mente habuiſſe Pomponium, cum de libro *Benedictorum* Caſcellii ageret §. 45. De Cœlio dixerat §. 40, eum plus eloquentiæ quam ſcientiæ juris operam dediſſe. Hic autem de JCto ſermo eſt : ac videtur Caſcellius ſaltem de facetiis juris exaudiendus eſſe, quarum multæ extant apud Macrobium, *Saturn. L. 2 c. 1, 3 ſeqq.* tum vero de Caſcellio ipſo *c. 6.* Sed locus iſte Macrobii de Cæcilio Sexto, (ceu reperit in veteri Codice Meurſius) loquitur, qui cum Favorino graviter diſceptavit de LL. Romanorum apud Gellium. *Lib. 20 c. 1.* Deinde Pomponius hic non promiſcue perſcribit, quid a quoquam conſignatum ſit literis, joci an facetiæ, ſed quid ad cultum ac ornamentum Juriſprudentiæ elaboraverint. Si Liber Benedictorum ridicula magis quam ſobria complectebatur, eum ne nominaſſet quidem gra-

 viſſi-

Digitized by Google

viſſimus JCtus. Facetos ſermones apud Veteres proprio nomine *dicta* fuiſſe appellatos, commemorat Macrobius, *c. 1 Lib. 2 Saturn.* JCtis autem in libris Benedictorum eandem mentem fuiſſe, deprecabor. Nam duo illi joci Caſcellii c. 6 non joci ſunt ſed acutæ reſponſiones, rem præſentem apprime ſtringentes. Gerh. Feltmannus de vindiciis eorum, quæ antea ſcripſerant, accipi monuit; ſed non demonſtravit. De Cicerone verum eſt ad §. 46, quod non ad profeſſionem Jurisprudentiæ, quæ eſt ſtatio JCtorum propria, ſed ad rempublicam & quidquid illa ſub ambitu ſuo complectitur, ſe applicare mature maluerit, profeſſionem autem & interpretationem juris in ætatis demum vacationem diſtulerit. Tunc enim non recuſabat, ceu ipſe ait, *more patrio ſedere in ſolio, & conſulentibus reſpondere, ac ſenectutis non inertis, ſed grato atque honeſto munere fungi.* Ita vero mirum non eſt, a Pomponio eum in ordinem JCtorum non collocatum, qui ſupra JCtos erat. Oratorem hic Ciceronem concipio, qui pene totus eſſet in cauſis Reipublicæ Romanæ, belli denique & pacis tractandis. Sciebat ergo, quidquid ſciebant tunc JCti, peritusque erat ad reſpondendum in foro, ad agendum etiam & ad cavendum: ſed longe majora poſtulabat ab eo Reſpublica. Quidam JCtorum tunc erant ſane & Oratores in cauſis partium litigantium, ſed nondum Cicerones. Caleni judicium de eo apud Dionem Caſſium *Lib. XLVI* ab hoſte profectum eſt: qui ne Sophiſtam quidem vel Poetam vel Philoſophum vel Oratorem qualemcunq; vel Hiſtoricum eum eſſe poſſet pati, & triennium tamen Athenienſe, opusque Hiſtoriæ inchoatæ Romanæ univerſæ ei objicere non formidaret. Characterem autem publicum largiebatur ei ultro, cum diceret, ἐξόν σοι τότε εὐθὺς καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν τὴν προσήκουσαν παρ᾽ αὐτοῦ δίκην εἰληφέναι, *poteras ſtatim, ob ſingula horum, pœnam meritam ab Antonio* (hoſte Reipublicæ) *jure exigere.* πάντα γε αὐτὰ ὁμοίως ὑμῖν ἐψηφίζετο, καί τοι κρεῖττον ἦν, τότε αὐτὸν διδάξαι ὑμᾶς ταῦτα, ἃ νῦν προΐσχεται, *hæc omnia vobiſcum in publico conſeſſu decrevit, meliusque erat, tunc ipſum vos ſtatim docuiſſe, quæ nunc prætendit.* Atque toties id ibi repetit & inculcat Calenus. Quod autem Xylander, interpres

Dio-

Dionis, ait, *ſola dicendi arte ſtudiisque ſuis, quæ ſola ſint in poteſtate Ciceronis, fretum eum fuiſſe*, abit notabiliter a textu Græco. Idque vel inde ſtatim apparet, quia ſumma totius orationis Caleni eſt, adhortari Ciceronem, ut cum Antonio in gratiam redeat, nec moliatur bellum continuare. Quintilianus *Lib. 12 c. 3* oſtendit, pleroſque, cum deſperaſſent de facultate dicendi in cauſis vel publicis vel privatis, tunc demum ad jus diſcendum declinaſſe, quum propria confeſſione Oratores, qualis Cicero, eſſe non poſſent. Quod argumentum urget ipſe etiam pro Murena. *fol. 301. C.* Quintilianus tamen præterea dicto loco ſcribit: *Et M. Tullius non modo inter agendum nunquam eſt deſtitutus ſcientia juris, ſed etiam componere aliqua de eo cœperat.* Voluit eum ibi comparare cum M. Catone, Scævola, Servio Sulpitio, JCtis omnibus; *ut appareat, poſſe Oratorem non diſcendo tantum juri vacare, ſed etiam docendo.* Caleno autem velut ipſi reſpondet, Lib. 12 c. 1: *Ego tamen ſæpe dixi dicamque, perfectum Oratorem eſſe Ciceronem & prudentiſſimum, quorum nihil niſi perfecte ſapienti datur. Et tamen is SAPIENTIS, JCTI, ſibi nomen (minime ſui contemtor,) non aſſeruit.* Porro c. 2: *neque ſe tanta in M. Tullio unquam fudiſſet ubertas, ſi ingenium ſuum conſepto fori, non ipſius naturæ finibus, terminaſſet.* Hæc ſunt magna illa ingenia, quæ anguſtis terminis contineri neſciunt. Quod fuerit argumentum libri a Cicerone cœpti, Fabius non expreſſit. Gellius autem *Lib. I c. 22* recitat locum ex alio plane ejuſdem libro, qui inſcriptus erat, *de jure civili in artem redigendo.* Hunc Gellius ait ſe vidiſſe, & legiſſe, ac verba integra ex eodem affert. *Nihil eſt* autem, *quod ad artem redigi poſſit, niſi ille prius, qui illa tenet, quorum artem inſtituere vult, habeat illam ſcientiam, ut ex iis rebus, quarum ars nondum ſit, artem efficere poſſit*, ſcribit Cicero Lib. 1 de Oratore, (fol. 135, E) Sed & primas lineas artis iſtius ibidem, ne quis jactantiam meram accuſet forte, ducit evidentes. Toto etiam libro illo 1 *de Oratore* in perſona Craſſi oſtendit inertiam & impudentiam iſtorum, qui volitent in foro ceu oratores humiles admodum, & jura tamen fori, multoque magis, quæ ad jura Imperii ejuſque ſtatum publicum tuendum pertinent,

Digitized by Google

tinent, ignorent. Quæ omnia dicuntur ibi ad convincendum Antonium, quod perperam putaret, ſcientiam juris qualemcunque adjunctam eſſe eloquentiæ, tanquam ancillulam & pediſſequam. Ideoque finit ibi ſubridens Scævola: *non tam mihi moleſtus fuit Antonius, quod jus noſtrum civile percellit*, (ceu putat) *quam jucundus, quod ſe id neſcire confeſſus eſt.* Vides hic in fine, quæ mens fuerit Ciceronis. Verba Bruti, de claris Oratoribus (fol. 219. E.) *& tu videris mihi tantum juris civilis ſcire voluiſſe, quantum ſatis eſſet Oratori*, plebejo ſcilicet, non videntur dicta ad Ciceronem; quod citra injuriam fieri non poterat. Sed & Servium ſtringere volebat Brutus, quaſi parum eloquentiæ aſſumpſerit. Statim: *De me dicere nihil eſt neceſſe. De Servio Sulpitio dicam, non facile quem plus ſtudii quam illum, & ad dicendum, & ad omnes bonarum rerum diſciplinas adhibuiſſe.* Nunc de utroque: *nam & in iisdem exercitationibus ineunte ætate fuimus, & poſtea una Rhodum ille etiam profectus eſt, longe omnium in jure civili princeps.* Ita reſpondendo corrigitur, quod Brutus intemperanter objecerat. Nec putem, Ciceronem *Lib. 1 de LL. c. 4* deſtitiſſe a propoſito ſuo, quod tenebat *c. 3.* Quum enim Quintus dixiſſet, poſſe populo probari, ſi, ſalvis muneribus publicis, ſtatim ſe ad jus reſpondendum, etiam ante vacationem ætatis daret, conſentit Cicero, ſiquidem nullum eſſet in experiendo periculum. Sed vereri ſe, ne interpretatio juris, quæ quidem minus moleſta ſit propter laborem, auferat tamen ipſi tempora, ad dicendi cogitationem de cauſis ad ſtatum Republicæ potiſſimum deſtinata. *Quin igitur*, pergit Atticus, *ſucciſivis* ſaltem *temporibus de jure civili ſubtilius conſcribis, quam ceteri? Nam a primo tempore ætatis, juri ſtudere te memini, quum ipſe etiam ad Scævolam ventitarem, neque unquam mihi viſus es ita te ad dicendum dediſſe, ut jus civile contemneres.* Recte autem concludebat Cicero, humiliora eſſe nunc apud ipſum iſta ſtudia, & a ſe majora potius præſtanda Reipublicæ, donec vacationem ætas ipſa foret allatura. Quumque in Oratione pro Conſulatu Murenæ coercere vellet faſtum Sulpitii, JCti, qui præferri volebat Murenæ, dixit, *in tam tenui ſcientia nullam eſſe dignitatem conſularem*: & quæ ſequuntur ibi-

ibidem egregia. *Itaque ſi mihi, homini* in Republica *vehementer nunc occupato, ſtomachum ulterius moveritis* tot criminationibus & faſtu veſtro, *triduo, me JCtum eſſe, profitebor.* Non jactabat hic, triduo ſcientiam juris vel exactam vel qualemcunque poſſe hauriri ab eo, qui iſtam nunquam antea didicerit, ſed ſibi, qui a primo ætatis tempore eam teneret, facile fore oſtendere ac profiteri, ſe etiam JCtum eſſe, ac pridem fuiſſe, ſi curas Reipublicæ prius intra triduum poſſet a ſe abjicere. *Etenim quæ de ſcripto aguntur, ſcripta ſunt* in jure *omnia: neque tamen quicquam tamen auguſte ſcriptum eſt, quo ego non poſſim, qua de re agitur, addere. Quæ autem conſuluntur, minimo periculo reſpondentur.* Profiteri ergo dudum poterat Cicero jus quotidie, ſiquidem voluiſſet. Ceterum neque ultimis temporibus etiam reſpondebat conſulentibus, ſed Tuſculanas quæſtiones vocabat ſeniles ſuas declamationes. In eodem §. 46 de Tuberone poſſis etiam dicere *affectaſſe* eum ſcribere eo ipſo, dum *ſermone antiquo uſus eſt*, ideoque libri ejus parum grati habebantur. Nam in ipſis vocabulis antiquis vitium jam arguebat genius ſeculi, & ita abundat, *antiqui uſus* ea eſſe. Quantum ad Labeonem §. 47, locus Taciti non probat, oblatum ei Conſulatum, ſed omni ſtudio acceleraſſe Auguſtum potius Conſulatum Atejo Capitoni, ut Labeonem dignatione ejus magiſtratus anteiret. Injuriam ergo paſſus eſt Labeo, ſed ex eadem etiam commendationem habuit, Atejus odium & invidiam. Suetonius *in Aug. c. 54* omnino non loquitur de iſto Conſulatu. Stantes itaque fide Pomponii, retinemus lectionem receptam, noluiſſe Labeonem fieri ſuffectum Capitoni, quem anteire debebat, fatente Tacito. Et præſtat, nullos habere honores, quam contemptos. Certum eſt, hunc Labeonem etiam aliis diſciplinis, præter Jurisprudentiam, (ingenium utpote capitale erat nactus) fuiſſe eruditum ac tinctum. Atqui ſuperius, §. 5 *p. 27*, indignabamur, ſi quis in Veterum ſcriptis nollet ferre geminam particulam. Licebat etiam Pomponio ſcribere, *& ceteris operibus ſapientiæ operam dederat*: quomodo *operis utriusque* mentio fit. §. 46. Ita vero non eſt eadem particula. Sed nunc ad alias illas diſciplinas Labeonis hujus ſuſpicor referri poſſe omnia

ea,

ea, quæ tertio Labeoni tribuit Noſter *Theologo*. Nam libros XV de jure pontificali ſcripſiſſe hunc filium Labeonis, ſponte credam Feſto, in *ſiſtere*, & toties alibi. Ex iisdem libris ſumpta videntur, quæ de officio auguris allegantur eidem Feſto, in *remiſſio*. Nam & Cicero fuit augur. Ad eadem ſacra ſpectabunt etiam Libri Labeonis, quos ei tribuit Servius, *Æneid. 3. 168*, de *Diis animalibus; qui ita appellentur, quod de animabus fiant: hi autem ſint Dii penates & vitales*. Auguſtini verba *de Civit. Dei* deprompta ſunt e Ciceronis libro quarto de Republica, quem is habuit forte integrum. Legi ergo ibi c. 9 10, 11, 13, 13, 14, Auguſtini: cohærent enim inter ſe. Diſputat Scipio ex mente Romanorum adverſus cultum Deorum apud Græcos fitque ibidem etiam mentio Labeonis cap. XI & XIV, *quem hujuscemodi rerum peritiſſimum Romani prædicant*, ait Auguſtinus, qui inter Græcos & Romanos hic velut perſonam arbitri ſuſcepit, ut utrosque confutaret. *Labeo*, inquit, *numina bona a numinibus malis iſta etiam cultus diverſitate diſtinguit*. In eadem re ipſius iterum meminit *Lib. IIX, c. 13*: *Platonem inter ſemideos Labeo ponit; qui* (*Labeo*) *numina mala aliter placari exiſtimat, aliter bona*. Nemo dubitet, de eodem illo Labeone agi, qui ſcripſit *de Diis animalibus*, id eſt, *Semideis*. Atqui Gellius non de Theologo aliquo, ſed de Labeone filio diſerte, Libr. 13 c. 10: *Labeo Antiſtius juris quidem civilis diſciplinam principali ſtudio exercuit, & conſulentibus de jure publice reſponſitavit, ceterarum quoque bonarum artium non expers fuit, & in literas antiquiores altioresque penetraverat*. Hæ forte ſunt illæ artes. Nam & Atejum Capitonem ajunt ſcripſiſſe libros de jure pontificio, & de jure ſacrificiorum, apud Rutilium, *c. 48*. Macrobius ipſe ſane *Libro 3 Saturn. c. 10* Capitoni illi tribuit libros de jure ſacrificiorum, & ſtatim Labeonem cum eo comparat, libro ſexageſimo & octavo, cujus argumentum fortaſſe itidem fuit de ſacrificiis. Iterum Atejum Capitonem laudat Macrobius *Lib. 7 c. 13*, Pontificii juris inter primos peritum. Scio apud eundem occurrere non ſemel *Cornelium Labeonem*, qui ſcripſerit Libros Faſtorum, & librum de oraculo Apollinis Clarii. De Diis penatibus non ait *Lib. 3 c. 4*, eum ſcripſiſſe peculiarem

librum

librum, ſed eadem exiſtimare de Diis penatibus cum Nigidio: quod poteſt reſpicere ad alios ejusdem libros. Guil. Grotius etiam *Libr. I c. XII* dubius erat, an verba Auguſtini petita ſint ex iſto Cornelio Labeone, an noſtro Antiſtio. Quæ quum vidiſſet citra dubium Noſter, nec tamen Cornelium appellet, dicendum erit cum Grotio, & Cornelium & Antiſtium ſcripſiſſe aliqua ejus generis. Ludovicus Vives recte ait, ad Auguſtinum, tres fuiſſe Labeones, *maxima juris civilis ſcientia præditos.* Horum primus forte Q. Fabius Labeo, Ciceroni commemoratus, de quo tamen hic non agimus. Pergit Vives: *ſed unus omnium doctiſſimus Antiſtius Labeo, Trebatii diſcipulus, & plane polyhiſtor*, ad *Lib. 2 c. XI de civit. Dei.* Fretus erat teſtimonio Gellii. Nec mirum, in hunc JCtum cecidiſſe iſta etiam ſtudia ſacra. Nam & Trebatium, præceptorem illius, ſcripſiſſe libros decem, ſi non amplius, *Religionum*, teſtatur Macrobius, *Saturn. Lib. 3 c. 3.* Forte autem is iterum diverſus eſt a noſtro Trebatio, & iterum alius quidam Theologus; quod nollem. Didius Julianus Salvio Juliano, autori Edicti perpetui §. 47, ejusque genti decus an maculam attulerit, anceps eſt: certe ſcriptores hiſtoriæ Romanæ confudit; quæ res paulo altius repetenda. Nam Spartianus in vita hujus Didii Imp. recte ſcripſit, *magis nobilem eum feciſſe Salvium Julianum, utpote bis Conſulem, præfectum urbi, & Juriſconſultum,* (e quibus verbis triplici de cauſa nobilem nolim facere.) Caſaubonus in Comment. ſtatim: *adeo quidem* nobilem fecit, *ut Græci ſcriptores nonnulli ipſum quoque appellent τὸν νομοθέτην, quaſi ipſe fuerit autor Edicti perpetui.* Ingens poſtulatum. Quinam ſint enim illi ſcriptores Græci, pervelim ſcire. Dio Caſſius in excerptis Peireſcianis, ὁ Ιȣλιανὸς ὁ Δίδιος ἦν τὸ μὲν γένος Βȣλευτικὸς, τὸν δὲ τρόπον δεινὸν ἔχων, *Didius Julianus genere quidem fuit ſenatorio, ceterum moribus perditiſſimis.* Herodianus, ſuppar Dioni, & Zoſimus, nc Senatorii quidem generis meminere tantoque minus eum appellant νομοθέτην, ſed totum ſceleſtum. Eutropius igitur neſcio quem ſecutus eſt, cum eum appellat *Salvium Julianum, virum deinde nobilem & jure peritiſſimum. Nepos*, addit, *Salvii Juliani, qui ſub D. Hadriano perpetuum*

Edictum compoſuit. Recte nepos vel abnepos illius autoris, & hactenus nobilis: reliqua corrupte & a Spartiano non accepta. Nam & in nomine *Salvii* erravit; (quia Didius a patre nominabatur) quodq; Spartianus dixerat de proavo materno, qui nobilem fecerit Didium ſanguinis propagatione, id Eutropius de moribus videtur accepiſſe, tribuitque ei etiam laudem JCti ideo quod proavus maternus Spartiano talis eſſet. Nec novum, poſtea metaphraſten Pæanium ſimiliter κατὰ πόδα ſecutum. Suſpecta eſt nimium tota narratio Eutropii, atque ideo etiam ſubito abrumpitur. Deceptus igitur eſt æque Hieronymus ab Eutropio, cum in Chronico ſcriberet: *Pertinax occiditur in Palatio, Juliani juriſperiti ſcelere*, quod vidit quidem Joſephus Scaliger fol. 227, ſed per Eutropium hic peccatum eſſe ab Hieronymo, non annotavit. Euſebius autem in Chronico Græco appellavit ſimpliciter *Julianum, qui vocatur Didius*. fol. 83. In ejuſdem Canone Chronico plane is omittitur, fol. 216. In Epitome fol. 273 ſimiliter nominatur Didius tantum Julianus, ὁ καὶ Σίλβιος, i. e. Salvius, a gente Salvia. In Chronographia Nicephori *f. 304* & in Synagoge hiſtoriarum *f. 392, 393* iterum ille omittitur. Quæ eo dicimus, ne quem Hieronymus Euſebiusque fallant, ſicut Ægidium Menagium c. 24. Pudet etiam referre, quid Cedrenus *f. 207* & Zonaras *f. 215* de hoc Didio narrent. Atqui hi omnes Græci ſcriptores ſunt. Hieronymum ſequitur apud Menagium Aurelius Victor Junior in epitome: *Didius Julianus imperavit menſibus ſeptem*, imo duobus: *vir nobilis, JURE PERITISSIMUS, factioſus, præceps, regni avidus*. Putabat ergo, addenda eſſe vitia de ſuo etiam quædam, ne plagium ex Eutropio nimis eluceſceret. At Victor Schotti ante illum epitomatorem & ante Hieronymum æque errabundus ſcripſit hic. Stamus enim non parum judicio Reineſii noſtri, *Spartianum & Eutropium*, addo *Victorem utrumque, ab iſtis temporibus remotiores, audita tantum & aliena in ſcripturas retuliſſe. Var. Lect. L. 3 c. 2 p. 342.* Spartianus lapſus eſt in ſtemmate Imperatoris: Aurelius uterque & Eutropius Spartianum obiter inſpicientes putabant, etiam Didium eſſe JCtum ſicut Salvium. Nec adeo miremur ab initio ſtatim

Aſrum

Afrum quærere: *Didius, an Salvius? Julianus.* Audierat apud Spartianum de Salvii Edicto perpetuo. Recte ergo *Genus ei pernobile.* De præfectura tamen Vigilum nihil apud Spartianum, qui non præteriturus videbatur hunc gradum. *Juris urbani præſtans ſcientia*, non poteſt exaudiri de tota gente Salvii Juliani. Loquitur enim de perſona Didii, *genus EI pernobile*; ſimiliter ergo, *ille* etiam *ſua quaſi virtute* ſciens juris. Hæc cum crederet Victor vera, quæ tamen oppido falſa, neque haberet accuratum Scriptorem Romanum præeuntem, & Spartianum deſereret; iterum confudit Salvium cum Didio: *quippe qui primus compoſuerit.* Doctiſſima Anna ipſa Fabri vidit, verba, quæ ſequuntur, non poſſe divelli a perſona Didii: *Hincque ſatis compertum, eruditionem imbellem eſſe*, moribus pravis. De toto genere, vel etiam de Salvio noſtro ipſo, nemo hæc putabit intelligi. Sed nec reliqua: *cum præceptor, & aſper quidem, rectius vivendi*: nil poterat glorioſius dici de Didio, intuitu Edicti perpetui, ſed autor iſtius falſo ſupponitur. Facinus vero Didii procul a Salvio: ergo & laudes hæ procul a Didio. Erravit porro, confundens Peſcennium cum Severo. quæ omnia quum inter iſtos hiſtoricos controverſa intelligeret doctiſſimus Hiſtoricus, Dn. Chevreau, rectius omiſit iſta plane. *Tom. II Hiſt. du monde* p. 404. Finio tamen cum Illuſtri Viro, *qui melius conjecerit, is Phyllida ſolus habeto.*

ORIGINES ECCLESIASTICÆ OR THE Antiquites of the Chriſtian Church.

i. e.

ANTIQUITATES ECCLESIÆ CHRISTIANÆ. Volumen V, uno libro conſtans. Autore JOSEPHO BINGHAM, Rectore Headborna Worthenſi.

Londini, apud R. Knaplock, 1719, 8.

Alph. 1.

Clariſſimus, & in antiquis Eccleſiæ monumentis verſatiſſimus Binghamus Vol. IV, ſive Lib. X, XI, XII Antiquitatum Eccleſiaſticarum, quas in Actis A. 1716 p. 474 ſeqq. enarravimus,

mus, expoſuerat, quomodo homines olim per varios Catechumenorum, Baptiſmi, & Confirmationis gradus in Eccleſiam Chriſtianam recepti fuerint. Nunc ad rationem colendi Deum, quam in Eccleſiam admiſſi ſecuti ſint, pergens, Volumine hocce quinto, ſive Lib. XIII, generatim quædam ad cultum divinum, nomina nempe illius, objectum, linguam, liturgias, habi-
p. 1 ſqq. tum item, geſtus & tempus ſpectantia obſervat. Itaque Cap. I illum miſſæ, ſacrificii, ſacramentorum, curſus Eccleſiaſtici, λειτουργίας, ἱερουργίας, ἱερῶν, μυσταγωγίας, Litaniarum nominibus olim veniſſe, oſtendit, eademque nomina ab ambiguitate ſua liberat. Ubi præcipue quidem notanda, quæ de Litaniis habet.
20 ſq. Docet autem, ab initio quasvis preces Litanias veteribus voca-
22. tas; Baſilio autem Ep. 63 ad Neocæſ. ita dici peculiare aliquod precum genus, non ita diu exortum, atque adeo falli, qui Mamercum, Epiſcopum Viennenſem in Gallia, litanias ſenſu novo in Eccleſiam primum introduxiſſe credant. Falli præterea, qui Mamercum, certe in occidente, primum earum autorem fuiſſe aſſerant; cum Sidonius Appollinaris diſerte dicat, quod
23. non illarum, ſed Rogationum feſti autor extiterit, illisque adjunxerit Litaniarum uſum, quæ diu ante, quamvis non ita ſolennes, nec ad ſtatum tempus fixæ fuerint, ſed, prout neceſſitas
24. poſtulaverit, uſurpatæ. Imo, ſi Savaro recte judicet ex Auguſtino, feſtum Rogationum quoque diu ante in Eccleſiis Africanis obſervatum eſſe. Interim a Mamerci tempore dies Rogationum & Litanias magna ſolennitate celebratas deprehendi.
25. Cumque Concilium Gerundenſe ſecundam Litaniam Kalendis Novembris, & Concilium quintum Toletanum a die Iduum Decembrium Litaniam triduo ubique peragi juſſerint, ſextum præterea Concilium Toletanum decretum antecedentis Concilii de Litania confirmaverit, & decimum ſeptimum ſingulis menſibus Litanias fieri decreverit, tandem gradatim illas ſingu-
26. lis hebdomatibus, diebus Mercurii & Veneris, habitas eſſe. Quantum ad Litaniam Septiformem Romæ a Gregorio M. inſtitutam, & Walafrido Straboni Litaniam majorem nuncupatam, Noſter erroris illos arguit, qui eo nomine Romanas Litanias a Litaniis Mamerci, quas minores appellent, diſtinctas fuiſſe arbitran-

ſitrantur. Obſervat nimirum, ſcriptores Gallicos ejusmodi diſtinctionem non admittere. Cellotium dicere, quod Rogatio ſive Litania Mamerci antiquis ipſorum autoribus non minus Litania major audiat, quam Gregorii Litania, quodque hæc exiguũ apud ipſos uſus fuerit. Hoc certum eſſe, quod Concilium Moguntinum, & Capitulare Caroli M. nomen Litaniæ majoris propriis ipſorum Rogationibus ante Aſcenſionem tribuant. Li- p. 27.
taniam autem minorem, cujus mentionem nonnulli faciunt, a majori in eo differre conjicit, quod major Litania dicta ſit, qua plebs Chriſtiana unicuique petitioni prolixioris & ſolennioris ſupplicationis *Kyrie eleiſon* addiderit, minor autem, qua in omnibus officiis divinis, quotidie peractis, eandem formulam ſeorſim a prolixioribus illis ſupplicationibus uſurpaverit. Quod autem poſteriori modo formula illa adhibita ſit, ex Concilio Vaſenſi II, can. 3 probat. Porro de majoribus Litaniis refert, 28 ſq.
quod aliquando exomologeſes dictæ, iisdemque proceſſiones, licet ſine omni ſuperſtitione, additæ ſint. Cap. II objectum 31 ſqq.
cultus divini conſiderans, præclare demonſtrat, quod Chriſtiani trium priorum ſeculorum Chriſtum ut creatorem ſuum & verum Deum Patri æqualem divino honore ſint proſecuti, quodque idem honor Spiritui S. tributus ſit. Declarat præterea, 6 ſqq.
qua ratione Canon 23 Concil. Carthag. III decernat, omnes pre- 70 ſq.
ces coram altari ad Patrem dirigendas eſſe. Quo vero argumentum, quod inde pro confirmanda vera Chriſti Deitate deſumit, eo majus pondus accipiat, Cap. III evincit, quod in antiqua Eccleſia Chriſtiana præter verum Deum nec ulla creatura, neque ſancti & angeli religioſo cultu ſint adorati. Et tribus quidem hic utitur argumentis. Primum eſt, quod antiqui ge- 73 ſqq.
neratim ſeſe adverſarios declaraverint adorationis vel cultus il- 75 ſqq.
lius, qui non eſt Deus. Secundum, quod ſpeciatim rejiciant cultum ſanctorum & angelorum. Tertium, quod hæreticos 83 ſqq.
atque gentiles ob ejuscemodi cultum idololatriæ reos pronunciaverint. Cap. IV monſtrat, quod cultus divinus vulgari ſem- 91.
per lingua, populo intellecta, fuerit habitus; neque ſolummo- 92.
do ex claris veterum teſtimoniis, ſed etiam (2) ex eo, quod populus Chriſtianus una voce in Eccleſia cantaverit, precatus ſit,

Digitized by Google

p. 94 ſqq. atque reſponſa dederit: (3) quod Patres frequenter illum ex-
96. hortati ſint, ut cum attentione audiret, legeret, oraret: (4)
quod iidem in homiliis ſuis ſæpius provocaverint ad preces Ec-
cleſiæ, & lectiones antea habitas, tanquam res populo cognitas:
(5) quod Scripturæ a primis Eccleſiæ incunabilis in omnes lin-
98. guas translatæ ſint: (6) ex uſu interpretum in Eccleſia: (7) ex
100 ſqq. conſuetudine, qua Biblia in privatum populi uſum in templis
fuerint collocata: (8) ex poteſtate legendi Scripturas in lingua
vernacula omnibus conceſſa, & non niſi gentilium perſecutori-
106 ſqq. bus ademta: (9) ex libertate, qua & infantibus & catechume-
nis una in Eccleſia precari, & Scripturas legere licuerit: & (10)
deniq; ex forma & tenore ordinationis lectorum in Eccleſia. C.
109 ſqq. V de uſu & origine Liturgiarum diſquirens, putat, quod, quous-
115. que extraordinaria Spiritus S. dona in Eccleſia viguerint, preces
& hymni immediate a Spiritu S. inſpirati partem divini cultus
conſtituerint; ſed, illis ceſſantibus, Eccleſiarum Præſules or-
116 ſqq. dinem ſacrorum juxta prudentiam Chriſtianam inſtituiſſe. Et
ab initio quidem unumquemque Epiſcopum facultatem ejus in
propria Eccleſia ſua habuiſſe, poſterioribus autem ſeculis E-
piſcopos liturgias ſuas ad normam Eccleſiæ Metropolitanæ, ad
119 ſqq. quam pertinuerint, compoſuiſſe. Licet autem nulla hodie an-
tiqua Liturgia adhuc integra extet, (cujus rei rationes quoq; No-
ſter erudite inveſtigat) tamen in antiquis Patrum monumentis
tantum e liturgiis reſidui manſiſſe, ut perſpicere inde poſſimus,
& quod Eccleſiæ fixus ſacrorum ordo fuerit, & quanam methodo
123 ſqq. in præcipuis divinorum officiorum partibus uſa ſit. Ipſos Apo-
ſtolos, præterquam quod ad ſolitam Judæorum liturgiam in tem-
plo & Synagogis ſeſe conformaverint, etiam, non obſtantibus
extraordinariis donis, alias quasdam regulas & exempla in cultu
divino ſecutos eſſe. Et huc quidem Cl. Autor referendam cen-
130. ſet orationem Dominicam, modum adminiſtrandi Baptiſmum,
formulas profeſſionis fidei in Baptiſmo, & renunciandi Satanæ,
& fœdus pangendi cum Chriſto, certos item hymnos, & Pſalmos
Scripturæ, doxologias, benedictiones, & tandem repetitionem
hiſtoriæ inſtitutionis cœnæ Dominicæ, tanquam neceſſariam
132 ſqq. conſecrationis ejus partem. Et ſic etiam veſtigia monſtrat,
quod

Digitized by Google

quod poſt Apoſtolorum ætatem Chriſtiani tribus vel quatuor prioribus ſeculis juxta certam normam ſacra celebraverint. Cumque eruditi in votis habuerint, ut aliquis varias antiquæ Liturgiæ partes & officia ex Chryſoſtomo colligeret, induſtrius Binghamus noſter deſiderium illorum explet, & Cap. VI ex ſin- p. 197 ſqq.
gulis Chryſoſtomi Voluminibus eo ſpectantia recenſet. Cap.
VII uſum orationis Dominicæ in Liturgia antiquæ Eccleſiæ edif- 232 ſqq.
ſerens, planum facit, quod a Patribus habita fuerit pro tali orandi forma, quam Chriſtus omnibus diſcipulis ſuis injunxerit, ut iis-
dem verbis adhiberent, quibus ipſe illam docuerit, & hinc etiam 236 ſqq.
in omnibus ſacris officiis, baptismo, euchariſtia, precibus matutinis & veſpertinis, ſacris item privatis uſurpata, eamque ob
cauſam oratio quotidiana dicta ſit: quod hæretici præterea at- 241.
que ſchiſmatici illa uſi ſint: & Patres denique illam tanquam 242 ſq.
ſpiritualem & efficacem orationem vel maxime commendave- 244 ſqq.
rint, uſumque ejus non niſi fidelibus & baptizatis conceſſerint. Cap. VIII ad habitum, geſtus, aliosque ritus & ceremonias, in divinis olim officiis ſolennes, ſeſe convertens, de diſtincto ha-
bitu in ſeculo Apoſtolico, & duobus ſequentibus, nihil certi oc- 249.
currere, contra Pontificios arbitratur. Quarto autem ſeculo in 250 ſqq.
veſtimentis diſtinctionem fuiſſe factam. Conſtantinum enim Macario veſtem auro ſplendidam donaſſe, quam in adminiſtratione Baptiſmi induerit; ut plura eam in rem memorata taceamus. Quantum ad geſtus in cultu divino obſervatos, pro-
bat, totam Eccleſiam diebus Dominicis, & quinquaginta diebus 255.
inter Paſchatis & Pentecoſtes feſtum, in memoriam reſurrectio- 259 ſqq.
nis Jeſu Chriſti, ſtetiſſe, aliis temporibus flexis genibus adoraſſe, 262.
& capite ſemper inclinato benedictionem Epiſcopi vel ſacer- 263.
dotum accepiſſe. In extraordinariis humiliationibus Chriſti- 264 ſq.
anos humi proſtratos jacuiſſe. Aſſidendi autem ſacris morem
veteribus non fuiſſe licitum. Nonnullos, poſitis penulis, ora- 266.
tionem feciſſe, & cum lavacro totius corporis aquam ſumſiſſe, 267.
ſed propterea ſuperſtitionis a Tertulliano notatos. Capite nu- 268 ſqq.
do interim preces fieri debuiſſe, imo easdem ſublatis, & expan- 270 ſqq.
ſis aliquando in modum crucis manibus factas, ſed theatrales
omnes geſticulationes damnatas eſſe. Reges coronis armis- 274.
que

que depoſitis, ſine ſatellitio, & monachos Ægyptios ſine calcei
p. 275. templa intraſſe. Epiſcopum ſacras ædes ingreſſum populum
276 ſqq. ſalutaſſe ſolenni formula, *Pax vobis.* Et plebem eleemoſy-
nas diſtribuiſſe pauperibus, ad portas templi ſtantibus. Eandem
in templis verſus orientem adoraſſe. Cap. IX de temporibus
ſacrorum conventuum,& variis divini officii partibus,diſſerens,
281 ſq. non alienum ſeſe ab illorum ſententia declarat, qui ſtatuunt,
Chriſtianos tempore Apoſtolorum quotidie, magis tamen ſo-
lemniter die Dominica, & poſtea, invaleſcentibus perſecutioni-
283 ſqq. bus, eadem tantummodo die conveniſſe. Nec longe poſt Ju-
ſtinum Martyrem ait conſuetudinem ortam eſſe, diebus Mer-
curii & Veneris cœtus ſacros inſtituendi. Et dies illas ſtatio-
num dies, ſemijejunia item, & jejunia quartæ & ſextæ feriæ di-
ctas eſſe, quod iis usque ad horam tertiam pomeridianam con-
gregati fuerint. Cumque iisdem communio ſemper fuerit ce-
lebrata, probabile eſſe, quod illis etiam multum temporis Pſal-
modiis, privatis precibus, & peccatorum confeſſionibus inſum-
286. tum ſit. Diem Saturni in Latinis Eccleſiis pro jejunio, at in
288. Græcis omnibus pro feſto habitum, & differentiam inter Sabba-
tum & diem Dominicam hanc fuiſſe, quod illa laborare, hac la-
289 ſqq. bore omni abſtinere debuerint. Duos illos feſtos hebdoma-
dis dies præceſſiſſe vigilias, per maximam noctis partem ce-
lebratas, Græcisque propterea *παννυχίδας*, & Latinis *pernocta-*
294 ſqq. *tiones & pervigilia* dictas. Præter ſtatas autem vigilias iſtas
alias, anniverſariis martyrum memoriis conſecratas, ſingulis
fere hebdomadibus obſervatas eſſe. Solennes quoque con-
299. ventus Chriſtianos tempore quadrageſimæ, & quinquaginta
diebus, qui a Paſchate proxime ſequebantur, agentes & precibus
300 ſqq. & ſermonibus ſacris vacaſſe. Preces publicas matutinas & ve-
ſpertinas, ſingulis diebus in Eccleſia fuſas, quod inde a tempore
303 ſqq. Tertulliani ſervatum. De horis canonicis doctiſſimus Autor ſta-
quod tribus prioribus ſeculis non publicæ ſed privatæ preces in
tuit, illis peractæ ſint, ſenſimq; in Eccleſiam invectæ, regulis mo-
naſteriorum orientalium originem debeant. Tum quid ſpecia-
309 ſqq. tim in illis obſervatum ſit, exponit. Denique Cap X & XI or-
316 ſqq. dinem quotidiani officii, matutini & veſpertini, ex Conſtitutio-
nibus

Digitized by Google

nibus Apoſtolicis recenſet, easque in variis hujus officii partibus cum aliis antiquis Eccleſiæ monumentis comparat, atque hac occaſione originem conventuum antelucanorum explorat. Ceterum ſextum harum Antiquitatum Volumen, pariter jam editum, quo Cl. Binghamus Miſſam Catechumenorum atque Fidelium non minori diligentia & eruditione perſequitur, proxime recenſebimus.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE DES Sciences, A. 1716.

hoc eſt,

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENtiarum A. 1716, cum Commentariis Mathematicis & Phyſicis ejusdem Anni.

Amſtelodami, apud Petrum de Coup, 1719, 12.

Alph. 1 plag. 2 Tabb. æn. 9.

HOc anno 1716, autoritate Sereniſſimi Ducis Aurelianenſis, a morte *Ludovici XIV* vicaria in Gallia ſceptra tenentis, in Academiæ Regiæ Scientiarum forma quædam immutata fuere. Nimirum numerus honorariorum & aſſociatorum nulli certo ſcientiarum generi addictorum auctus & claſſis viginti Adjunctorum perſonalium ſuppreſſa, in ejus vero locum nova 12 Adjunctorum claſſis ſurrogata, ita ut duo ſint Adjuncti Geometriæ, duo Aſtronomiæ, duo Mechanices, duo Anatomiæ, duo Chymiæ, duo Botanicæ: has nempe ſcientias excolit Academia Scientiarum. Sancitum etiam eſt, ne Clericus regularis unquam locum obtineat in numero honorariorum & ſtipendiariorum, a qua claſſe poſteriori etiam aſſociati excluduntur. Adjunctis non conceditur votum, niſi quando de Scientia agitur. Quotannis a Rege eligetur Præſes & Vice-Præſes ex numero honorariorum, itemque Director & Sub-Director ex numero ſtipendiariorum. Hiſce præmiſſis ad ipſum operis recenſionem progredimur. In Phyſica generali *Maraldus* deſcribit phænomenon luminoſum ſeptentrionale, quod A. 1716 d. 11 April. hor.

 10 veſp.

Digitized by Google

10 veſp. 30' obſervatum, vulgo *Auroræ borealis* fert nomen. Cum de eodem ex alio phænomeno ejuſdem generis multa jam dicta ſint in Actis A. 1716 p. 357 & ſeqq. id unicum hic annotaſſe ſuffecerit, quod ex diverſis circumſtantiis in diverſis locis eodem tempore obſervatis concludat *Maraldus*, phænomenon eodem tempore in diverſis locis obſervatum non fuiſſe numero, ſed ſaltem ſpecie idem: id quod etiam de phænomeno in Actis loc. cit. relato annotatum eſt a *Cl. Wolfio* p. 366. Lapides ex maſſa fluida aut molli formatos probat *Fontenellius*, quod heterogenea iis incluſa reperiantur. *Godofredus* autem de eorum geneſi hypotheſin aliquam proponit, quam *de la Hire* junior obſervationibus quibusdam non ex aſſe ſatisfacere monſtrat, etſi eidem favere videantur. A die ultima Novembris usque ad d. 2 Dec. mare ſæviens inundavit loca humilia in Normandia inferiore, affluxu continuo exiſtente ſine ullo refluxu. Quantitatem aquæ pluvialis A. 1716 obſervavit *de la Hire* 17 digitorum & $6\frac{1}{2}$ linearum; declinationem acus magneticæ d. 30 Dec. 11° 10'. Ut autem hanc declinationem ea, qua decet, accuratione obſervare poſſis, conſtructionem inſtrumenti neceſſarii ſeu pyxidis magneticæ huic ſcopo ſconducentem deſcribit. Monet inter alia, thecam, cui acus includitur, optime ex marmore fieri, cum lignum rectitudinem non ſervet in humiditatis ac ſiccitatis variationibus, orichalcum ſubinde aliquid ferri admixtum habeat: meridianam lineam ultra thecam produci debere, ut ſcilicet pyxidem ſuper linea meridiana in plano immobili ducta exacte conſtituere liceat, optimas eſſe acus, quæ ex filo chalybeo parantur, nec multum ponderant; cavendum denique, ne per rimam inter vitrum & pyxidem ventus in thecam ingredi poſſit.

In *Anatomicis* herniam umbilicalem monſtroſam deſcribit *Mery*. Obſervata fuit in infante, quæ 15 horas auram vitalem hauſit. Etſi apertura umbilici non haberet diametrum 15 lineis majorem, hernia tamen includebat pulmones, jecur, ventriculum & inteſtina omnia. Monſtroſam appellat herniam, quod, ipſo judice, fuerit vitium conformationis. Quæ de arte præparandi uniones adulterinos commentatus eſt de *Re-*

aumur

Digitized by Google

aumur, inter Anatomica locum habent, quia colorandis iſtis adhibetur materia a ſquammis albulæ, qui eſt piſciculus Sequanæ incola, ſeparata, atque hac occaſione de ſquammarum formatione generatim diſſeritur. Idem reſpondet ad difficultates, quas contra ipſius hypotheſin de formatione concharum limacum A. 1709 propoſitam objecerat *Méry* anno proxime ſequente. *Deslandes* ſiſtit fœtum omni oſſium articulatione, conſequenter motu inde pendente, carentem. *Morinus* alium deſcribit fœtum monſtroſum, qui conſtabat ex duobus truncis communi umbilico gaudentibus & ultra umbilicum non continuatis. Scilicet videbantur quaſi duo fœtus plano horizontali per umbilicum diſſecti & partes ſuperiores in unum truncum coaluiſſe. Pedes vero cum femoribus averſa parte jungebantur ad angulos rectos. Intus omnia erant geminata, quemadmodum extra. Fœtum extra uterum formatum, placenta ad primam, ſecundam & tertiam vertebram lumborum adhærente, *Martinus* junior, Chirurgus, in ſcenam producit: fœtum vero difformem *Petitus*, qui idem ſuas de functionibus oris meditationes continuat. *Littre* deſcribit difficultatem deglutiendi ortam ex ſpina Cyprini deglutita & poſt quatuordecim menſes fatalem, nutrimento deficiente. Aperuit poſt mortem cadaver & varia ſingularia in eodem notavit. *Petitus* machinam communicat, quam invenit, ad oſſa diffracta ſitui priſtino reſtituenda commodam, cum eam hactenus uſitatas non uno nomine antecellere exiſtimet. *Rouhout* ſtructuram placentæ uterinæ illuſtrat, obſervans inter alia, eam contineri inter duplicem chorii membranam expanſam, & arterias venis perpetuo ſociari, perinde ac in chorda umbilicali obſervamus. Tandem *Petitus* obſervationem de fiſtula ſtomachi exhibet.

In *Chymicis* primo loco occurrunt conjecturæ quædam de origine Salis Armoniaci, quod ex Ægypto ad nos defertur. *Lemery* diverſitates annotat, quæ in ſalium diverſorum diſſolutione ſeſe offerunt.

In *Botanicis* ad præcavendam & ſanandam lepram arborum commendat *Reſſonius*, ut in cortice a ramis uſque ad terram inciſio rectilinea fiat menſe Martio vel Aprili, & quidem in facie

cie a Sole averſa. Idem experientia domeſtica fretus artem inſerendi arboribus gemmas fructiferas perficere ſtudet. Jubet ſcilicet eas immittere cortici ſeniori, non juniori, atque ex ramis, quos inter ſteriles & fructiferos medios ſtatuit ex multiplici folio uni nodo adhærente dignoſcendos, ſumi illas, quæ triplicatæ compareant. Mediam enim eſſe ramificationi aptam, binas vero laterales primo ſtatim anno fructus proferre. Immiſſionem fieri poſſe circa initium autumni, quando arbores fructibus graves, & ramos veteres demum anno ſequente, gemmis progerminantibus, amputandos eſſe. *Juſſieu* deſcribit plantam, quæ *Cereus Peruvianus Tavern. icon. 705* dicitur; *Iſnardus* vero novum plantarum genus, quod *Evonymoides* appellat.

In *Geometricis* novam de ratione magnitudinum theoriam promittit *de Lagny*, quam hucusque recepta ſimpliciorem ac diffuſiorem maximæque utilitatis fore confidit. Dividit rationes in diverſa genera pro numero diviſionum tentandarum, antequam ad communem menſuram deveniatur. E. gr. ratio 1 : 1, 1 : 2 &c. eſt ratio primi generis, quia unica diviſione ad communem menſuram pervenitur, quæ hic eſt ipſa unitas. Sed 2 : 3 eſt ratio ſecundi generis, quia nonniſi duabus diviſionibus abſolutis obtinetur communis menſura, quæ denuo unitas eſt. Specialiora nondum prodidit. Notum eſt, *Hallejum* in Tranſactionibus Anglicanis determinaſſe diverſos denſitatis aeris gradus in diverſis a centro Terræ diſtantiis, ſuppoſita gravitate conſtante & preſſione in ratione ponderum: *Newtonum* vero in Principiis prop. 21 & 22 lib. 2 in hypotheſi rationis ponderum comprimentium, ſed gravitatis variabilis in ratione reciproca diſtantiarum a centro cum ſimplici, tum duplicata. *Varignonius* hanc theoriam reddidit univerſalem ope formulæ admodum ſimplicis. Sit ſcilicet C centrum gravium, CD altitudo fluidi elaſtici, e. gr. atmoſphæræ noſtræ, BC diſtantia quæcunque a centro $= x$, denſitas fluidi ſeu aeris in $B = y$, vis gravitatis variabilis utcunque $B = z$, porticula Bb infinite parva erit $= dx$, adeoque maſſa aeris in $Bb = ydx$, pondus $= zydx$, quod cum continuo decreſcat, creſcente x, negativum eſſe debet,

nem-

nempe –zydx. Habemus itaque pondus totale, aeris nempe a B usque ad D protenſi –ſzydx. Quare cum denſitas ſupponatur decreſcere in ratione quacunque multiplicata aut ſubmultiplicata ponderis totalis; habebimus – (ſzydy)^n = y, unde tandem reductione ac ſummatione communi more facta reperitur

$$ſ\!-\!zdx + q = \frac{1}{1-n}\, y^{(1-n):n}.$$

Hinc a perito calculi *Leibnitiani* facile deducuntur non modo quæ ab *Hallejo* & *Newtono* aliisque reperta ſunt, ſed etiam innumera alia ab aliis nondum animadverſa. *Saurin* ſpecialia nonnulla annotat circa tangentes curvarum in punctis, ubi plures rami ſe mutuo interſecant, & incautus formulæ communis, quam calculus differentialis pro ſubtangente exhibet, uſus fallit.

Quæ in *Aſtronomicis* de mutabililate obliquitatis Eclipticæ profert de *Louville* in Actis anni ſuperioris ipſis Autoris verbis jam propoſuimus. *Maraldi* phænomena nonnulla annuli Saturni annotat. Huc pertinet, quod anſa orientalis paulo citius diſparuerit occidentali, contra hic ſub initium reditus paulo largior apparuerit orientali: quo ipſo conjectura *Caſſini* ſenioris confirmatur, quod annulus integer non ſit in eodem plano. *Caſſinus* theoriam motus Satellitum Saturni condidit & Tabulas exhibuit, juxta quas motus ſingulorum ad datum quodcunque tempus computari poteſt. Calculus exemplis illuſtratur. Determinat etiam diſtantias veras Satellitum a centro motuum in ſemidiametris terreſtribus. Prodit autem diſtantia primi 43 ſemidiametrorum. Frequentes fuere A. 1716 macularum apparitiones, & a 30 Aug. usque ad 3 Sept. octo diverſæ congeries macularum una comparuerunt: quæ cum lumen Solis haud ſenſibiliter imminuerint, pro fabula habet *Fontenellius*, quæ de pallore Solis poſt mortem Cæſaris tradunt Hiſtorici. *Maraldi* varias recenſet obſervationes occultationis Jovis a Luna factæ d. 4 Jan. 1716. *Deliſle* diſputat contra *Hallejum* de longitudine freti Magellanici.

In *Mechanicis* ſuas de vortice fluido meditationes continuat *Saulmon*. Theoriam *Blondelli* de jactu bombarum praxi parum reſpondere didicit *de Reſſons*, qui multiplici ac longa ex-

Digitized by Google

experientia edoctus multa recenſet obſtacula, quæ effectum deſideratum impediunt & regulas eadem evitandi, quantum fieri

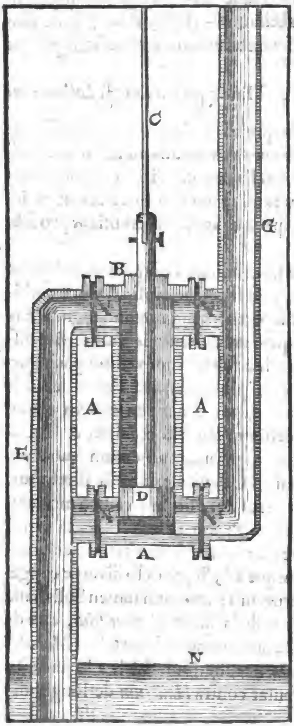

poteſt, præſcribit. *De la Hire* junior novum deſcribit antliæ genus, quæ aquam continuo expellit, ſive embolus attollatur, ſive deprimatur. AAA eſt corpus antliæ, D embolus, C haſta embolo infixa, E tubus per quem aqua attrahitur, F F valvulæ in antliam hiantes, G tubus per quem aqua expellitur, H H valvulæ in eandem hiantes. Cetera intelligentibus ex adſpectu figuræ manifeſta ſunt. *De la Hire*, *Philippi* filius, docet, quomodo ſtructura feneſtræ evitari poſſit, ne pluvia a vento alliſa per eam in conclave penetret.

In *Acuſticis* experimentis variis docet *de la Hire*, ſonum corporis percuſſi non dependere a vibrationibus ipſius corporis, ſed ſolummodo partium ipſius.

Obierunt A. 1716 *Salvator*, *Parentius* atque *Leibnitius*; qui adeo annus Geometris fuit fatalis:

Joſephus Sauveur ſive *Salvator* natus eſt Flexiæ d. 24 Martii A. 1653, patre *Ludovico Salvatore*, Notario. A nativitate uſque

Digitized by Google

uſque ad ſeptimum ætatis annum mutus permanſit ob defe-ctum organorum vocis. Puer mechanicum egit, conſtruens ſi-phônes, fonticulos, molendina. Memoria perinde ac facul-tate loquendi laborans parum apud Patres Societatis Jeſu pro-fecit. A. 1670 Lutetiam Pariſiorum venit Philoſophiæ ac Theologiæ operam daturus. Illi cum operam daret, intervallo menſtruo ſex priora Elementa *Euclidis* proprio Marte didicit. A Theologia mox deſtitit, quod methodus non ſatisfaceret, itaq; ad Medicinam animum applicuit & *Rohaltium* Philoſophiam veriorem profitentem ſæpius adiit. *De Cordemoi*, qui Principem Delphinum in Philoſophia inſtituebat, ipſum Epiſcopo Condo-menſi poſtea Meldenſi, Principis Regii Præceptori, commen-dabat, cujus ſuaſu Medicinam miſſam fecit & Geometriæ ſe to-tum tradens alios eandem docere cœpit, præſertim cum avun-culus ſtipendia annua negaret Theologiæ ſtudium deſerenti. Vix 23 ætatis annum attigerat, cum inter diſcipulos *Eugenium* Principem numeraret. Pauca legit; plura meditatus eſt. Am-bire decreverat Mathematum Profeſſionem *Ramæam*; ſed dif-ficultate loquendi deterritus a conſilio mox deſtitit. A. 1681 *Mariotto* adſtitit in experimentis aquarum, & *Ludovico* Principi Condæo innotuit. A. 1691 obſidioni Montium interfuit, eaque finita Flandriæ munimenta vidit, artem militarem percepturus. Redux Principes juvenes Matheſin docuit & praxin Matheſeos promovit, Matheſin utilem in pretio habens. Speculationi ta-men quadratorum magicorum nón ſine ſucceſſu diu incubuit. Geometras recentiores ſcientiam infiniti excolentes *infinitarios* appellare ſolitus, etſi calculum differentialem ac ſummatori-um non ignoraret. A. 1686 Profeſſionem Mathematum in Collegio Regio obtinuit, non obſtante lingua balbutiente. A. 1696 in Academiam Scientiarum receptus, Acuſticam excolere cœpit & novum Muſicæ ſyſtema exhibuit. Cum A 1703 Co-mes de *Vauban* Galliæ Mareſchallus creatus eſſet, *Salvatorem* Regi commendavit, qui, quod ipſe ante fecerat, Architectos mi-litares examinaret. Bis matrimonium iniit: ex priori duos filios, ex poſteriori filium & filiam ſuſcepit. Obiit d. 9 Jul. A. 1716, ætatis 64.

An-

Digitized by Google

Antonius Parent natus eſt Pariſiis d. 16 Septembr. A. 1666. Nondum tertium ætatis annum egreſſus erat, cum avunculus *Antonius Mallet*, parochus in pago quodam prope Carnutum, curam educationis & vices Præceptoris in ſe ſuſciperet. Docebat ipſum primas Arithmeticæ regulas, cetera ignorabat ipſe, adeoque a puero ex libro addiſcebantur proprio Marte, qui adoleſcens 13 annorum factus in demonſtrationes inquirebat. Hoc præceptore vero potiſſimum in religione ac pietate profecit, unde per totum vitæ tempus praxi Chriſtianiſmi auſteræ incubuit. Anno ætatis 14 Carnuti Rhetoricam didicit & Sphæricam, cum quo poſteriore ſtudio Gnomonicam & Geometriam junxit nullo duce. Pariſios mittebatur ab agnatis, Juris ſtudio operam daturus; ſed ipſemet Mathematicum cum eodem combinavit, & curſu juris abſoluto, totum ei ſe tradidit, etſi parcius ſuppeditaretur, unde viveret. In Collegio Regio lectiones *Philippi de la Hire* atque *Salvatoris* audivit: mox ipſe inſtituit alios in Matheſi, utque Architecturam militarem melius docere poſſet, commendatione *Salvatoris*, cum Marchione *d' Alegre* caſtra bis ſecutus. Vitam deinde privatam egit, totus in omni ſtudiorum genere, præſertim Mathematico ac Phyſico. Anno 1699 *des Billets* ſibi Adjunctum in Academia Scientiarum adſcivit, quod in Mechanica imprimis excelleret. Ibi interdum per præcipitantiam ac ſubinde nimia vehementia aliis contradicebat. Nemo plura ſchediaſmata Academiæ exhibuit, quam *Parentius*, non ægre ferens, etſi ſubinde cum ſevera cenſura rejicerentur. Exprobrata ipſi fuit obſcuritas: ſed, ne perirent ſchedæ, quas Academia ipſi reddidit, eas ſub titulo: *Recherches de Mathematique & de Phyſique* A. 1705 edidit, atque auctiores A. 1713 recudi fecit. Volumina iſta paucos invenere emtores. A. 1714 Arithmeticam theoretico-practicam publicavit, ubi catalogum ſubjunxit ſchedarum, quas paſſim in Diariis edidit. A. 1716 d. 26 Sept. ætatis 50 vitam finiit ex variolis. Præter ſchedas MSC. easque magno numero nihil reliquit, quas inter libri devotionum, vita avunculi ſui, Argumenta divinitatis Chriſti. In ſorte admodum modica multum eleemoſynarum erogavit.

Elogi-

Elogium *Leibnitii* dedimus in Actis A. 1717 p. 322 & ſeqq. Cum vero pleraque quæ hic leguntur, etiam ibi a nobis tradita ſint, quamvis alio ordine digeſta, Lectorem eo ablegare licebit. Ceterum dum Cel. *Fontenellius* controverſiam commemorat, quam non nemo *Leibnitio* circa inventum calculi differentialis movit, nullum quidem argumentum omittit, quo Virum ſummum a crimine plagii, quod ipſi exprobrare auſus eſt antagoniſta, liberet; aliqua tamen occurrunt, de quibus hæſitamus. Scilicet 1 aſſeritur, *Newtonum* nunquam ſe liti immiſcuiſſe, nec ipſummet *Leibnitio* controverſiam moviſſe. Enimvero contrarium apparet ex literis *Newtoni* contra *Leibnitium* ſcriptis, quæ idiomate Anglico Hiſtoriæ fluxionum, quam vocat, ſubjunxit *Joſephus Raphſon*. Sane quicquid protulit Antagoniſta, idem etiam profertur a *Newtono*, ut aut *Newtonus* repetitorem ejus agat, aut ipſe omnia tela a *Newtono* accepiſſe dicendus ſit. Ambo enim uno loquuntur ore. Deinde 2 calculus fluxionum extra controverſiam dicitur præceſſiſſe calculum differentialem: quod tamen ex commercio epiſtolico non apparet. Ex Actis contra manifeſtum eſt, *Leibnitium* habuiſſe verum characterem quantitatum infiniteſimalium & per modum algorithmi exercuiſſe calculum (quæ ipſa naturam calculi fundant, qui tanquam ſpecies ſub genere ſub arte characteriſtica combinatoria univerſali continetur) cum tale quid a *Newtono* fieri non conſtaret, nec tum factum fuiſſe adhuc probatum eſt. Quod ſi amici *Leibnitii* eodem modo cum *Newtono* agere vellent, quo ejus aſſeclæ cum *Leibnitio* agunt, non deeſſent, quæ cum ratione retorquerent tela. Cum enim *Newtonus* vocat per contemtum *Leibnitium* ſecundum inventorem methodi fluxionum; ipſum dicerent ſecundum inventorem orbitæ Cometarum, quippe cum prior apud nos eandem invenerit ac publicarit *Dœrffelius*. Et licet facile largiamur; *Newtonum* ſcriptum *Dœrffelii* Germanicum non legiſſe; in toto tamen invento nihil continetur, quod non deſumtum ſit ex *Kepleri* atque *Hevelii* Germanorum ſcriptis, quæ *Newtono* lecta fuiſſe nemo dubitat. Virium centralium ideam ac æſtimandi rationem dici poterat ab *Hugenio* accepiſſe: quod idem ante eum fecerat *Hookius* & ad motum

Digitized by Google

Planetarum applicaverat. Quid ni ergo dicere liceret, *Newtonum* Geometriam exercuiſſe in Hypotheſi *Hookiana* menſuram virium centralium ab *Hugenio* edoctum? Enimvero amicorum *Leibnitii* non eſt aliorum inventa elevare: quin potius virum ultra communem hominum ſortem poſitum imitati eadem prædicando aliis ad præclara præſtanda ſtimulum addunt. Abſit itaque ut plura retorſionis etſi in omni jure licitæ indicia prodamus. Miſſis hiſce prædicamus conſtantiam *B. Leibnitii* in religione. Narrat enim *Fontenellius*, quod ad caſtra Pontificiorum tranſire noluerit, etſi lautæ offerrentur in Gallia conditiones, voto ac ſtatui ipſius apprime convenientes.

Gründliche Anleitung zu der Kriegs-Bau-Kunſt ꝛc.

i. e.

LEONHARDI CHRISTOPH. STURMII Architectura Militaris Hypothetico-Eclectica.

Noribergæ, impenſis Petri Monath, 1719, 4.
Alph. 1 cum fig. æneis 41.

EGregie ante hos ſedecim annos Fortificatoriam illuſtravit Cl. Autor editione Architecturæ ſuæ militaris Hypothetico-Eclecticæ, in 8, in qua ſi non de omnibus, ſaltem de pleriſque maximeque commendandis muniendi modis perſpicue & breviter egit, judiciumque ſuum de commodis ac prærogativis uniuscujusque eorum ubique interponens & eclectica adeo libertate utens, alioſque a ſtudio ſectandi unum quendam ex claris Architectis militaribus ad facultatem cuivis loco & occaſioni aptam ex quocunque Autore deſumtum modum inveniendi traducens, ſcientiam ſuam in hac arte probavit lectoribus adeo, ut libellus ille plurimos emtores invenerit. Unde factum eſt, ut de nova ejusdem editione Autor cogitaret. In eo vero cum eſſet, ſtatuit ea, quæ deſiderari poſſent, ſupplere aut emendare, opusque adeo perfectius & uſui publico aptius ſiſtere, idque præſenti editione præſtitit. Equidem ducem hujus inſtituti

um

Digitized by Google

tum habuerat anonymum Autorem libri Gallici *Nouvelle Fortification, Francoiſe, Eſpagnolle &c.* In eo vero cum deſideraret imprimis expoſitionem modorum muniendi a Germanis inventorum, quibus non exiguam partem perfectionis hujus artis deberi, vel ex hoc Sturmiano opere conſtat, idem hoc egit, ut cuilibet pro meritis laudes ſuas tribueret. Dialogorum vero forma ſcriptum hoc concinnandum judicavit, inque eo non ſolum, ut diximus, judicium ſuum de quibuslibet fere fortificandi modis eorumque pretio, uſibus aut incommodis prærogativisq; exponit, ſed & ubicunque res ferebat, ipſos modos ad majorem perfectionem evehere, defectus eorum corrigere, aut uſum eorum extendere ac producere annititur, deque ſuis ad minimum quinos, ſi imitationes aliorum connumeres, vel tredecenos adjicit. Diſtinguit eosdem in *claſſes*, quarum *prima* modos comprehendit veteres ab *Hiſpanis* maxime adamatos & inventos, qui in alis propugnaculorum reductis concamerationes, quas *Caſamattas* vocant, adhibent, *ſecunda* modum *Bataviсum Freytagianum* eique affines, *tertia* modos qui ſucceſſerunt huic, alasque ſecundarias & vallum inferius facierum in priori uſitata rejecerunt: *quarta* illorum formas, qui ſecundarias alas & valla inferiora retinenda cenſuerunt, ſed valli inferioris & magnitudini & formæ correctionem adhibuerunt, *quinta* eorum, qui duplici ordine propugnaculorum munitiones ſuas cingunt, quæ vocatur *l'ordre renforcé*: *ſexta*, qui duplici munimento utuntur, uno minori atque interiori, ut vocant, *reducto*, altero vero majori: *ſeptima* denique claſſis exhibet eorum hypotheſes, qui ab hiſce omnibus diverſa fundamenta ſectati ſunt. Inter ipſos illos modos commendandi videntur ei præter ceteros *Anonymi* ſupra dicti autoris methodus, *Klengelii, Scheiterii, Schertii, Pagani* & *Werthmulleri*, præterea *Heerii* & *Vaubanii* varii modi, omnium vero maxime *Cœhornianus*, qui peculiari libro ab eodem expoſitus eſt. *Ruſenſteinii* formam pro imitatione ſaltem Paganianæ habet. *Pagano* contigiſſe primo memorat, ut rationes ejus valerent ad avocandos Architectos militares a cœco Freytagium ſectandi ſtudio, etſi ante eum aliqui ex Germanis haud paulo meliora docuerint, nullos ſectatores invenientes.

Ozanami, Rogerii, Goldmanni induſtriam, cum in eo ſaltem occupata fuerit, ut menſuras linearum *Vaubanianæ* & *Freytagianæ* methodi concinniores ederent, non magno loco habet, cum ſubtilitates hujusmodi in hac arte nullius momenti ſint. *Blondelliano, Roſettiano*, ipſi alias laudatis modis, nec non *Ruſenſteiniano* perfectiores ex ſuis ſubſtituit. His tamen omnibus præfert *Rimplerianum*, prouti a Noſtro elaboratus atque perfectus eſt: nam Rimplerum deſcriptioni hujusmodi typis quidem impreſſæ nullas tamen figuras adjeciſſe, adque adeo divinationi locum maximum feciſſe, paſſim notum eſt. Defenſionis internæ ad arcendos hoſtes jam partem aliquam urbis ingreſſos in eodem maxime rationem haberi, pariter omnibus conſtat. Et hæc quidem in priori editione maximam partem perſecutus fuerat; in dialogis vero huic editioni recens adjectis commendat non ſolum tabularum ope Trigonometriæ computatarum adque deſcriptionem ipſorum modorum inſervientium, utpote quarumvis linearum & angulorum quantitates exhibentium, utilitatem, quæ quidem in caſibus irregularibus, ubi ſæpiſſime ope lateris polygoni interioris conſtructio abſolvi debet, eſt evidentiſſima; verum etiam ipſas tabulas ad præcipuorum ab ipſo laudatorum modorum deſcriptionem requiſitas exhibet. Tandem etiam profilorum ſeu ſectionum orthographicarum cuilibet autori ex celebratioribus recenſitis propriarum naturam explicat.

M. GEORGII ANDREÆ HELWINGII, PAST. Angerburg. & Reg. Soc. Scient. Berol. Membri, Floræ Campana ſeu Pulſatilla cum ſuis ſpeciebus, methodice conſiderata & interſperſis variis obſervationibus oculis curioſorum expoſita, cum XII iconibus.

Lipſiæ, literis Imman. Titii, 1720, 4.
Plag. 13 Tabb. æn. 12.

PLuribus jam editis, ad hiſtoriam naturæ pertinentibus, opuſculis, innotuit diligentiſſimus Autor, cujus etiam Floram quaſi modo genitam, ſive enumerationem plantarum aliquot Pruſ-

Pruſſiæ, quarum in herbariis aut nulla, aut minus plena facta erat mentio, nec minus Lithographiam Angerburgicam, recenſitas dedimus. Nihil inde remiſit ab induſtria, quin ea colligeret aſſidue, quibus natura Pruſſiam patriam inprimis donavit: Pulſatillæ, quam Floræ campanam ingenioſo commento dicere amat, inſigni elegantia, & jucunda varietate, qua in Pruſſia luxuriat, maxime captus, luculentius ejus imaginem pingere, & uſus, quibus hominum ſanitati conducit, plenius exponere hic conſtituit. Duabus vero ſectionibus diſſertationem diviſit, quarum altera, quam Philologico-Botanicam inſcripſit, Pulſatillæ nomen, formam, & varias ſpecies, altera vires curioſe examinat. De nomine varia in primo capite primæ ſectionis affert: veteres ignoraſſe pulſatillæ nomen, non diſſimulat, quod barbarum eſſe origine pronunciat, ab Italis inde petitum, quod ſeminum pappus leni aura varie pulſari videretur Botanicis, vel, quod Autori non diſplicet, quod campanæ more anni oſtia, ut ait, pulſet, & ver inſtare indicet. Synonyma porro hujus plantæ Cl. Autor ex diverſarum gentium linguis ſollicite collegit. Ex Græcis Dioſcorides anemones ſpeciem feciſſe creditur, quam Plinius Limoniam dixit, ex interpretum vulgo ſententia: at propter eandem ſimilitudinem, quam cum anemone habet pulſatilla, ranunculis alii accenſuerunt, quamvis cum neutra ſpecie omnino integre conveniat. Ut ergo conſtet certius, ad quam plantarum claſſem referenda ſit, recentiorum inventa probat Noſter, quibus certa conſtituta ſunt vegetabilium ganera, ad quæ ſuæ revocantur ſpecies per naturæ ordinem: unde celeberrimorum hominum dilaudat induſtriam, qua feliciter nunc uti Botanicis in digerendis plantis licet. Sicut vero inprimis ſunt, qui de arte meruerunt egregie, Ammannus e noſtris & Rivinus, ita non capimus, quid ab hoc relictum ſit aliis, Moriſono, Rajo, & præcipue Tournefortio, quod perficerent. Id certe, quod plantas huc usque cognitas non ſolum in certa capita collegerunt, verum etiam in ſua genera, ſingulorum propriis notis recenſitis, ita diſtinxerunt, ut facilis jam, ad reliquas orbi erudito adhuc incognitas plantas gradus ſtudioſe quærentibus oſtendi poſſit, acutiſſimi Rivini invento non eſt

poſterius, uti Autor quidem cenſet; ſed, quod hic ipſe feliciſſimo conatu egit, idem & aliis, ſi, quæ clare ab ipſo tradita ſunt, ſatis capiant, præſtare non erit arduum. Ad definitionem inde pulſatillæ Autor progreditur, & poſtquam non exiguo apparatu plurimas deſcriptiones congeſſit, & ſingulas excuſſit, tandem Tournefortianam reliquis præfert, quamvis nec illam ſatis ad palatum eſſe prodat. Eſt igitur planta flore roſaceo, pluribus petalis in orbem poſitis conſtante, ex cujus meditullio ſurgit piſtillum ſtaminibus plerumque obſitum, quod abit in fructum, in quo velut in capitulum colliguntur ſemina, in tenue capillamentum deſinentia. Cujus definitionis ſingula momenta Autor operoſe ſatis, collectis quæ ab aliis dicta ſunt, per hoc caput II explicat. Hinc cap. III natale pulſatillæ ſolum perquirit, quale pleriq; arenoſum, in montibus & ſylvis, conſtituunt, a quibus nec Noſter videtur longe diſcedere, quando Pruſſicas pulſatillas in pinetis & ericetis ſolo clivoſo & montano germinare aſſerit. Tempus floris ver eſt, cujus nuntia eſſe dicitur cap. IV campana Floræ, quamvis nonnullæ ejus ſpecies Julio menſe luxurient, imo etiam alia autumni decus ſit. Capite V variæ recenſentur ſpecies, in quibus enumerandis, alios vel falſos eſſe, vel minus perfectos, Autor monet, & omnium, juxta diligentiores deſcriptiones, veras imagines, æri inciſas, ſingulari cura exhibet. Prima ſpecies eſt anemones ſecundæ folio, ſeu ſubrotundo, in qua deſcribenda Bauhinus & Jo. Rajus non omne punctum tulerunt, ad quam etiam pulſatilla polyanthos anemones folio pertinet, quam Autor ex Cl. Breynii exoticis huc tranſtulit, & quam loco quarto depingendam curavit flore obſoleto caule nudo, quæ pariter debetur Breynio. Nova autem ſpecies eſt candido flore, anemones folio, cum qua illa conjungenda, quæ intus alba quidem eſt, averſa tamen parte cœrulea, quæ inter reliquas raro eminent. Hanc excipit pulſatilla anemones folio flore laciniato, & illa quæ folio convenit, flore vero duplice eſt conſpicua, quæ quidem haud dubie laſcivientis ſæpe naturæ proles eſt. Aliæ, quæ vel ſolo colore, vel levi petalorum forma diverſæ ſunt, peculiarem locum non poſtulant. Poſtquam ergo recenſitæ ſunt pulſatillæ ſpecies, quæ anemones folio

lio inſignes ſunt, ſequitur pulſatilla folio craſſiore, & majore flore, & iterum illæ, quæ apium folio referunt, quarum autumnalis, quæ tertia in ordine, florendi tempore a reliquis diverſa eſt, cujus imago non comparet inter reliquas. Sed pulſatilla flore clauſo obſoleto, petalis reflexis ſequitur, quamque ſuppeditavit Breynii ſtudium, & huic connectitur illa, quæ florem minorem nigricantem obtinet. Quibus indigenis ſuis, & quas ipſi oculis uſurpare licuit, ſubjungit Autor exoticas quasdam, ex C. Bauhino maximam partem repetitas. Et inde ad ſecundam operis ſectionem, quæ eſt practica, properat, vim pulſatillæ medicam demonſtraturus, quo appareat, plantas creatorum, & in primis hominis gratia factas eſſe. Quamvis vero quæ in medium hic de uſu medico profert, maxime artis filiis debere ſe profiteatur, Autor de ſuo tamen aliquid eſſe additum, non negat. Eſt vero ex numero acrium, & niſi rite præparetur deleteriorum; in tempore vero & caute ſatis adhibita contra peſtem alexipharmaca; pro mundandis deniq; vulneribus imprimis valet. Ceterum nihil omiſit Autor eorum, quæ ad illuſtrandum pulſatillam pertinent: ſed nobis plura inde adducere non licet.

JOANNIS BAPTISTÆ MORGAGNI, Forolivienſis, in Patavino Gymnaſio Primarii Anatomes Profeſſoris & Præſidis, Adverſaria Anatomica omnia.

Patavii, apud Joſephum Cominum, 1719, 4 maj.
Alph. 3 plag. 19 Fig. Tabb. 11.

QUæ Clariſſ. Autoris *Adverſaria anatomica* exactioris Anatomiæ cultores ardenter adhuc expectarunt, in lucem tandem cuncta ſex anno elapſo prodierunt, in fronte cum nobiliſſimi *Vulpii*, Profectoris publici, *Præfamen ad Lectorem*, tum *generalem Rerum & Nominum Indicem* exhibentia. Ex illo namque, quod luculentius mira *Noſtri* ſedulitas in monumentis etiam Veterum ſcrutandis, cadaveribus innumeris diſſecandis, Figurarum Tabulis per Pictorem peritiſſimum delineandis ipſis-

ipſisque quinque Adverſariis in Mangeti Theatrum anatomicum inter adverſæ valetudinis fere aſſiduas moleſtias celerrime exarandis eluceſcit, eo promtius pariter quamplurimæ obſervationes, tam Veterum, nunc docte reſtitutæ, nunc apte correctæ, quam novæ prorſus, ad Anatomen quidem præcipue, ſubinde tamen ad Chirurgiam quoque & Praxin medicam ſpectantes, una cum multis nunnullorum Autorum in dicto Theatro transſcriptorum erratis, a quolibet deprehendentur, qui omnia omnibus Adverſariis comprehenſa diligentius perlegere aut præfixum ſaltem rerum Indicem percurrere haud gravabitur. Poſtquam vero *tria Adverſaria priora* in Actis A. 1708 p. 29 Supplement. Tom. V p. 217 & A. 1719 p. 442 a nobis jamjam excerpta leguntur, ad *quarta Adverſaria* recte in præſenti pergimus, modo in margine Adverſariorum primorum, nunc accuratiorum, multa loca pro iis confirmandis ex reliquis Adverſariis ab Autore adſcripta, ſecundis vero & tertiis Adverſariis duas Figurarum Tabulas cum ſuis Explicationibus adjectas fuiſſe, ſimul innuerimus. Complectuntur nempe iſta *L* itidem *Animadverſiones in Partem II Theatri anatomici Mangetiani*, temperatiori tamen ſtylo cum reliquis ſignatas, quod *Blancus* atque *Mangetus* celeberrimi Lanciſii aliorumque amicorum interpoſitione poſt ingenuam culpæ confeſſionem ex Præfatione Vulpii quatuorque Epiſtolis præpoſitis Noſtro videantur reconciliati. Mangetum equidem Genitalium Anatomen Graaffii potius verbis, quam ſuis, tradere, iisque, tanquam telis, varia poſt illum detecta intexere, in *Animadverſione* I haud improbatur, Notulas nihilominus pro recenti rerum copia perpaucas omnino appoſitas occurrere deſideratur, quæque circa tres teſticulos, ſcroti ac teſtium tunicas, nec non ſepti ſcroti inventores, nequaquam omittenda fuiſſent, candide indigitatur. Magis vero Noſter in *Animadverſione* III miratur, nec a Graafio, nec a Swamerdamio, nec ab aliis, qui aliquid poſtea in urethra aut ad urethram virilem invenerunt, in ipſa caruncula, quam caput gallinaginis vocant, præter duo foraminula lateralia, ceu ductuum ſeminalium oſcula, intermedium tertium, ſæpe ſuperius aut inferius, aliquanto majus fuiſſe annotatum, quod tamen

men ante novem aut decem annos ipſe forte conſpexiſſet & cum peculiari ſinu, cum ductibus ſeminalibus aliquando, non ſemper communicante, detexiſſet ac in duabus Figuris Tabulæ ſubjectæ depinxiſſet. In *Animadverſione* V Septum penis Noſtro haud videtur pars a duobus corporibus nervoſis diſtincta, ſed tantum amborum, qua ſe contingunt, parietes in unum juncti & magis magisque, quo propius ad glandem accedunt, extenuati & demum ferme deficientes. Inflatis tamen corporibus nervoſis ſpongioſam urethræ partem ſtatim etiam intumeſcere & contra, pro certo tanto minus affirmari poſſe, quanto rarius hoc cum ſibi, tum Ruyſchio, ſucceſſiſſet, utpote ad cujus obſervationem ſubſtantia glandis non niſi ipſius urethræ ſpongioſa magis expanſa promte, tam ſectione ſimplici, quam injectionibus variis, demonſtrari, ac Verheynius, cellulas hujus ſubſtantiæ minus ſanguine refertas aſſerens, evidenter erroris convinci poſſet. De glandulis porro, quas Terraneus circa urethram, tum Adſtites conglomeratas, tum disgregatas ſalutavit, atque Inventoris ad inſtar in aliqua Tabula repræſentavit, in *Animadverſione* XVI ac tribus inſequentibus tot monentur, ut Terranei Figura Mangeto jam A. 1701 neutiquam communicata, Adſtites conglomeratæ cum Cowperi glandulis mucoſis eædem, minores glandulæ Noſtro ante eum haud incognitæ, majores urethræ canaliculi, veluti prima gonorrhœæ virulentæ ſedes injectiones balſamicas cum fructu admittentes, penitus ab ipſo neglecti, ductus autem minores perverſe delineati, præter multa alia, clariſſime appareant. In *Animadverſione* XXIII varia commemorantur, quæ Autori nunc circa pudendi muliebris nymphas, nunc circa hymenem, licuerit obſervare: in vulgatiſſimi nempe ſcorti cadavere nihil prorſus nympharum apparuiſſe, contra in virginum diſſectione præter nymphas ſuperiores mediocres in imis pudendi lateribus duas alias parvulas quaſi nymphas ter conſpectas fuiſſe; in puellis itidem recens præſertim natis ſemel hymenis foramen ab illa parva quaſi inſtita in duo fuiſſe diviſum, eam vero, quam præter annulum in virginibus olim poſuit, infimæ vaginæ anguſtiam & ſemper innotuiſſe, & in tribus nuper habitis diſſectionibus tali, quam uberius deſcribit, ratione

T prodi-

prodiiſſe. Sebaceas autem nympharum glandulas non paucas & ſparſas haberi in *Animadverſione* XXXIV, adverſus Blancum notatur, ſed tot potius & tam confertas, ut in eo uno Tabula III Adverſariis primis ſubjuncta reprehendi facile poſſet, quod pauciores & rariores exhibeat, niſi id conſulto & confuſionis declinandæ cauſa factum eſſet. Quæ ipſa tamen Tabula, iniquius ſugillata, quemadmodum pomum Eridos præbuit, ita in *Animadverſione* XXXVI usque ad XLII adeo ſtrenue a Noſtro vindicatur, ut prærogativa, quam præ aliis organa muliebria delineantibus meretur, ex quam plurimis peculiaribus, in *Animadverſione* XXXVI & XLII ſpecialius enumeratis, oppido pateat, ſimulque de veſicularum cervicis uterinæ numero ac ſitu diverſo, in viginti quatuor cadaveribus indagato, ex *Animadverſione* XXXIX ſatis ſuperque conſtet. In capite ultimo, quod de conceptione, fœtus efformatione, nutritione accretione & partu inſcribitur, Opuſcula potius Drelincurtii, ceu Autoris diffuſioris aliisque ſine cauſa infenſioris, quam alterius anatomici ſcriptoris, vel ipſius quoque Graafii capita omiſſa contineri, vel ideo in *Animadverſione* XLIV ægre fertur, quod in adjectis Notulis toties Drelincurtio aperte adverſari haud opus fuiſſet, nec alia adjungere, quæ in duabus ſequentibus Animadverſionibus contra eundem proferuntur. Ut alia, quæ circa nonnullorum Tabulas æque, ac de canalium in uteris vaccinis uſu, de vaſis fœtus propriis, deque nunnullis inter fœtum & adultum diſcriminibus, tandem deſiderantur, hac vice ſileamus, ipſamque etiam Explicationem duarum reliquarum Figurarum Tabulæ ſubnexæ in Adverſaria quinta, ad quæ pertinent, cum ſextis impoſterum ſucceſſive recenſenda, differamus.

CHRISTIANI GOTLIB. SCHWARZII, PROF. Publ. in Acad. Altorfina, Schediaſma de quibusdam Doctrinæ Antiquariæ Capitibus.

Altorfii, apud Jod. Gul. Kohleſium, 1719, 4.
Plag. 7 Tabb. æn. 2.

Tria

TRia ſunt doctrinæ antiquæ capita, quæ paucis hiſce plagulis erudite perquam explicantur, quorum primo monimentum quoddam, Corneliæ Saloninæ Auguſtæ quondam conſecratum, illuſtratur. Petitum illud eſt ex Prodromo Operis Danubialis, quod dudum promiſit magnamque partem jam adornavit Aloyſius Ferdinandus Comes Marſigli, & continet inſcriptionem in antiquo marmore ad confluentes Temis & Biſtræ, fluviorum in præfectura Temeswarienſi, repertum & hiſce conceptum eſt verbis: CORNELIAE SALONINAE AVGuſtæ, CONIVGi GALLIENI AVGuſti Noſtri ORDO MVNicipii TIBiſci DEVotus NVMini MAIESTATique EIVS. Diſquirit hic ante omnia Cel. Autor, quæ fuerit Cornelia hæc Salonina, eandemque Gallieni Rom. Imperatoris uxorem probe diſtinguendam eſſe ab ejusdem concubina, Pipa, vel, uti alii ſcribunt, Pipara, contra Salmaſium, Caſaubonum, Occonem, Annam Daceriam aliosque variis argumentis confirmat, quippe qui omnes Saloninam atque Biparam unam eandemque eſſe fœminam contenderunt, quodam Trebellii Pollionis loco potiſſimum nixi, quem tamen corruptum, depravatum atque obſcurum eſſe ab Autore evincitur. Huic igitur Pollionis teſtimonio aliorum fide digniſſimorum hominum opponitur autoritas, qui Saloninam Gallieni conjugem Auguſtam, Piparam concubinam fuiſſe aſſerunt, vixque credibile eſſe dicitur, Saloninam in tot antiquis numis aliisque monimentis Auguſtam dictam, ſummisque honoribus cultam reperiri, & Principes imperatoria dignitate deinde potitos gignere potuiſſe, ſi Pipara quoque appellata Gallieni pellex fuiſſet. Neque Triſtani, Patini, Begeri aliorumque ſententia probatur, qui, cum obſervarent, dari vetuſtos numos, in quibus Salonina cognominetur Chryſogone, eam quidem non cum Pipa vel Pipara, Marcomannorum Regis filia & Gallieni concubina, confundendam cenſuerunt; ortu tamen Græcam & quidem Attali, potentis in Ionia viri, filiam eſſe ſtatuentes, Chryſogonæ nomen exiſtimant fuiſſe Saloninæ, antequam Gallieno nupta ad principale culmen eveheretur. At enimvero fruſtra hæc aſſeri Cl. Autor probare nititur, qui Chryſogones appellationem Saloninæ Auguſtæ

p. 3. 4. 5. 7. 8. 10.

pro more iſtius temporis, non niſi honoris cauſa aut adulandi ſtudio, a Græcis populis tributam fuiſſe opinatur. Notat enim id vocabulum partum vel ſemen aureum. Jam vero, quemadmodum alias homines præſtantes & eximii generatim tum apud Græcos *χρύσεοι*, tum apud Latinos aurei dici conſueverunt; ita Salonina non ſolum quaſi ad ſignificandam ipſius animi formæque pulcritudinem dignumque ortum aſſentandi ſtudio aureo nomine ornata; ſed etiam, in primis in quibusdam Græcorum numis, ſub ſchemate & nomine Dianæ, tanquam aurea Phœbe, divino honore decorata & culta fuiſſe videtur. Lau-
p. 14. datur vero hæc Salonina (quæ non, uti Harduinus ſenſit, Valeriani Auguſti primum, deinde ſecunda Gallieni, ſed prima hujus conjux fuit) apud rerum harum ſcriptores ob ſanctitatem, pietatem, pudicitiam, amorem in literarum ſtudia, aliasque virtutes, quanquam & nimiæ in maritum, cujus vita, laudes &
17. 19. merita ex numis atque Chriſtianorum in primis ſcriptorum te-
20. 21. ſtimoniis hic exponuntur, dominationis accuſetur. Gallienus hic plerumque dictus fuit Publius Licinius Gallienus, quibus nominibus aliquando nomen Ignatii ſive Egnatii, vel etiam Decii acceſſiſſe deprehenditur: imo & nomen Valeriani Gallieno tribuit numus Græcus, cujus integra epigraphe ita legitur: Α.Κ.Π. ΛΙ.ΟΥ. ΓΑΛΛΙΗΝΟϹ ΕΥ. ΕΥ. Ϲ. quæ ita exponitur: *Αυτοκράτωρ Καῖσαρ Πέβλιος Λικίνιος Ουαλεριανὸς Γαλληνός Ευσεβὴς Ευδαίμων Σέβαςος* h. e. *Imperator Cæſar Publius Licinius Valerianus Gallienus Pius Felix Auguſtus.* Honori igitur Gallieni & ejus potiſſimum Conjugis, Saloninæ, monimen-
22. tum hoc fuit dedicatum ab ordine Municipii Tibiſci, quod in Dacia fere ad confluentes Tibiſci fluvii ſitum fuit, cujus opidi jam mentionem fecit Ptolemæus, & quod etiam in Tabula Peutingeriana (cujus *αὐτόγραφον* haud ita pridem in Ser. *EUGENII* Sabaudiæ Principis Bibliothecam pervenit) *Tiviſci* nomine extat. Ordo autem hic fuit conſilium publicum ſeu Collegium Decurionum, quod in municipiis Senatum repræſentabat, additusque ſæpe erat huic nomini honoris cauſa titu-
24. lus *ampliſſimi*, *ſplendidiſſimi*, *nobiliſſimi* aut ſimiles. Quibus tandem confectis ſubnectuntur quædam de orthographia Latina obſer-

obſervationes philologicæ, quibus inter alia contra *Chriſtianum Falſterum* probatur, quod ante Gothorum in Italiam adventum minuſculi characteres Romanis ignorati, unciales vero & majuſculi tantum uſitati fuerint, quod ille in Quæſtionibus ſuis Romanis negaverat.

Alterum ab hiſce occuparunt locum acceſſiones ad diſſerta- p. 28.
tionem a Cl. Autore Altorffii 1714 habitam de Collegio Utriculariorum. Utricularii ſeu Utriclarii fuerunt homines, qui tum rates, tum pontes ex utribus confecere, iisque in fluminibus aut mari uſi ſunt. Conjungebant illi vel ſingulos, vel duos, vel et- 29.
iam plures utres, quos interdum follibus inflabant, uti canente Nonno Dionys. L. 23 v. 150 Bacchicus exercitus: *ἀσκοῖς οἰδαλέοισι χέων ποιητὸν ἀήτην Δέρμασι φυσαλέῳ διεμέτρεεν Ἰνδὸν Ὑδάσπην, ἐνδομύχων δ' ἀνέμων ἀγκύμονες ἔπλεον ἀσκοί* h. e. *Utribus tumidis fundens factitium ventum pelle ventoſa permenſus eſt Indum Hydaſpem, intus vero incluſis ventis gravidi erant utres*; interdum utres ſtramentis inferciebantur; aliquando etiam ex corio lintres non tantum naviculasque, verum etiam 30.
ex eodem & quidem ex utribus junctis pontes ad trajiciendum exercitum conficiebant. Atque hac occaſione e rariſſimo Roberti Valturii de re militari libro, Veronæ 1472 impreſſo, figuræ utrium horum exacte repræſentantur.

Vltimum denique hujus ſcripti doctiſſimi caput gemmam 34.
ſacrificium Bacchi referentem exponit. Deliteſcit illa, quæ Sarda eſt, in gentis Ebnerio-Eſchenbachiæ, quæ Norimbergæ TAB. I.
floret, ſplendidiſſimo rei antiquariæ apparatu, variisque orna- Fig. 7.
ta renidet figuris, quas ſtrictim recenſebimus. Prima illarum 36.
eſt columna, quæ ipſum Bacchum, cui ſacrificium peragebatur, ſiſtere videtur & divinitatis eſt indicium. Columnæ proxima 37.
eſt arbor, vitem enim, hederam, laurum, pinum, Baccho ſacram eſſe conſtat, quam duo Lunæ Cornua ſequuntur columnæ faſtigio impoſita, ſive ut novæ Lunæ tempore hoc ſacrificium eſſe peractum, indicarent, quod Calendis, quæ in ipſum novæ Lunæ diem olim incidebant, Dii precibus & ſacrificiis colerentur; ſive, ut Bacchi figura eo facilius dignoſceretur ab aliorum Deorum ſtatuis, utque ſimul cognatio Bacchi cum Luna indi-

Digitized by Google

p. 39. ca etur. Bacchus enim Lunæ frater habere fingitur *ταυροφυῆ*
τύπον σεληναίοιο μετώπου, *tauriformem imaginem lunaris fron-*
tis, dictusque fuit *κεραοφόρος* ſeu Corniger Deus. Tertia
figura eſt Saty us *ὁ Διονύσου θεράπων*. Eſt ille capripes & cor-
40. nutus atque huic Bacchi ſacrificio adeſt, vel quia æque & Saty-
ris Faunisque aliquando, ac Baccho ipſi, primitiæ uvarum
fructuum que oblatæ ſunt, vel quia Satyrus heic loci Sacerdotem
Bacchi aut quemcunque Bacchi cultorem repræſentare videtur,
qui altera quidem manu coronam, cujus uti in omnibus, ita præ-
cipue in Bacchi ſacris eximius uſus fuit, altera vero caprum te-
net, Bacchi ſacrificio deſtinatum & ad aram adductum. Inter-
41. 42. ea enim, dum vota concipiebantur, hircus aris admotus ſtabat.
42. Quarto loco is depingitur, qui pietatem ſuam teſtaturus ſacrifi-
cat genibus flexis, pedibus nudis, & nudo ad morem Græcorum
43. capite. Idem ſerpentem, qui quintæ figuræ loco eſt, manibus
ſuis igni in ara ſuccenſo admovet, haud quaquam eo fine, ut
igni injiciatur, ſed ad indicandum, quantopere cupiat is, qui
ſacrificat, ut Bacchi genius, qui ſub Serpentis figura repræſen-
44. 45. tatus olim fuit, ſacrificii ſui ſuavi odore delectetur. Sexto
loco conſpicitur altare multo odore fumans, quod encarpo re-
ſplendet, id eſt, ornamento ex implexis frondibus, floribus, &
pomis confecto, quo ſymbolo fœcunditatem telluris ope Bac-
chi provenientem indicare voluerunt. Denique ultimæ duæ ſunt
bacchantium figuræ, quarum altera Satyro proxima geſtienti
ſaltantique ſimilis conſpicitur & inſanientium more caput in-
flectit & veluti contra naturam retorquet, eademque manu dex-
tra ſupra caput extenſa tympanum tenet Bacchicis feſtis admo-
dum ſolenne: ceterum tunica molli eaque talari, ſed exſerto
pectore & brachiis, induta, & *μίτρᾳ* ſive faſcia circa ilia cincta
52. apparet. Altera Baccha viro ſacrificanti proxima lyram tenet
manu, aſpectu placidior, leniusque geſtare videtur inſtrumen-
tum muſicum, quam vulgo Bacchicis ſacris aptum uſitatumque
videatur. In his enim ſacris ea potiſſimum inſtrumenta uſur-
53. pabantur, quæ gravius & fere horridius ſonuere. Muſæ ſimi-
lis hæc fœmina eſt, quæ ceteris bacchantibus placidior mode-
ſtiorque

Digitized by Google

ſtiorque eſt, citharaque pſallit. Poetis enim quoque Muſarumque filiis Bacchus ſacer fuit. Veteres namque in Baccho coluerunt Solem, quem ut vitibus, aliisque arboribus & plantis vim creſcendi, ita & corporibus ingeniisque humanis vires & fœcunditatem largiri tradebant. Forſitan & ille, qui aræ advolutus ſacra hic facit, e Poetarum veterum ordine fuit, qui corona a Satyro ſibi tribuenda ſe non indignum ſimul profiteatur.

LA REGGIA DE VOLSCI &c.

i. e.

ANTONII RICCHI, CORANI, REGIA Volſcorum. Libri II.

Neapoli, apud Onofrium Pace, 1713, 4.
Alphab. 2 plag. 7.

IN proœmio, quod operi præmiſit induſtrius Autor, ad ea facilius intelligenda quæ ſequuntur, de Coloniis Latinis atque Romanis, Municipiis, Præfecturis & Tribubus Regni Volſcorum diſſerit, ſignificationemque, inſtitutionem, & naturam vocum illarum atque rerum diligenter explanat. Capite primo Libri prioris de Regno Italiæ, ſede Latii, & Imperio Volſcorum ita in univerſum agit, ut omnia ab antiquiſſimis temporibus repetat, mutationesque in illis regionibus ſubinde factas breviter commemoret. Veroſimile putat, ab Oſco, qui tempore Saturni & Jani apud Tirrhenos regnavit, Volſcorum atque Oſcorum denominationem originem habere: poſtea civitates illarum regionum nunc formam Rerumpublicarum aſſumſiſſe, nunc iterum Principes ac regulos habuiſſe: finitis atque ab Ænea feliciter peractis bellis Latinis, interemtaque Camilla, Respublicas Volſcorum immortale adverſus victorem odium ſervaſſe, diutiſſime Latinis ac Romanis reſtitiſſe, maximisque identidem calamitatibus eosdem affeciſſe. Reliquis LVI prioris Libri capitibus plerasque Volſcorum civitates ſigillatim perſequitur, originesque earum & caſus memorabiles ex priſcis monumentis eruit. Jam totum Librum poſteriorem

Patriæ

Digitized by Google

Patriæ ſuæ, nobiliſſimæ ac vetuſtiſſimæ Volſcorum civitati, Coræ, deſcribendæ atque illuſtrandæ impendit. Ergo capite primo de amœniſſimo orbis ſitu, tum generatim de memorabilibus quibusdam in ea rebus mentionem facit, itemque de honoribus in illam præ ceteris Volſcorum civitatibus ab Imperio Romano collatis, nimirum quod Colonia Latina dein Romana extitit, quod titulum Præfecturæ & Municipii accepit, quod ad Tribum Papiriam relata fuit. Capite ſecundo & tertio Genealogias Dardani & Coracis, fundatorum Coræ, tradit, diſcrepantesque circa hanc rem ſententias Autorum ita conciliat, ut antiquiſſimis quidem temporibus a Dardano, ante conditam ab eodem Dardaniam ſeu Trojam, anno mundi 2400 ædificatam urbem Coram, interjectis vero annis 350, a Corace reſtauratam atque amplificatam eſſe, cum antea deſtructa bellis ac deſolata fuerit, contendat. Capite quarto Inſignia civitatis exponit. Capite quinto & ſequentibus de variis gentilium templis antiquis, Caſtoris & Polucis, Herculis, Æoli, Jani, Fortunæ & Dianæ, Solis, Apollinis & Æſculapii, diſſerit. Capite XIV & XV de Eccleſiis, quæ nunc in urbe reperiuntur, de Monaſteriis, Parochiis, & Confraternitatibus verba facit. Tum capite XVI & XVII regimen civile & Eccleſiaſticum deſcribit. Capite XVIII Sanctum Coranum, ac paucos alios venerabiles ac pietate inſignes cives in medium profert. Tandemque capite XIX bella Corana, capite XXI prodigia tum Coræ tum in aliis Volſcorum civitatibus facta, & Capite XXII abundantiam urbis commemorat atque extollit. Accedit in fine brevis Appendicula, qua tum oppidorum quorundam ſupra omiſſorum deſcriptiones, tum aliæ nonnullæ additiones continentur. In quibus omnibus uti multa occurrunt lectu digna, ita nos quidem, cum paulo ſerius ad nos perlatus liber ſit, pluribus inde ſpeciminibus afferendis ſuperſedemus.

ERRATA IN ACTIS ANNI MDCCXIX.

P. 402 lin. 27 pro *certe* leg. *ceu*, p. 405 lin. 1 pro *corpore* leg. *corpori*, p. 406 lin. 16 pro *VII* leg. *VI*, p. 510 lin. 14 pro *expoſitorum* leg. *expoſitarum*, p. 511 lin. 22 pro *prælato* leg. *prolato*, p. 512 lin. 1 pro *Septicius* leg. *Septicii*, p. 512 lin. 30 pro *judicio*, leg. *judice*. p. 517 lin. 23 pro *patriæ*, leg. *panæ*.

): (o): (

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis, Anno MDCCXX.

SCRIPTORES ORDINIS PRÆDICATORUM recenſiti notisque Hiſtoricis & Criticis illuſtrati, inchoavit JACOBUS QUETIF S.T.P. abſolvit JACOBUS ECHARD.

Tomus I.

Paris. apud J. B. Chriſtoph. Ballard & Nic. Simart, 1719, fol. Alph. 10 plag. 19.

LAudabili ſane inſtituto Pontificiæ Eccleſiæ ordines regulares, qui haud ignobilis illius pars ſunt, dudum in eo laborarunt, ut memoriam alumnorum ſuorum conſervarent, eorumque res geſtas & ſcripta variis libris, quorum nonnullos Bibliothecas vocarunt, complecterentur. Dominicanorum familia, quæ varias quidem ordinis ſui Bibliothecas conſcripſit, (vid. Acta noſtra 1691 p. 33) deſtituta tamen fuit adhuc opere accurato, in quo ſcriptores, quos falſo ſibi vindicarunt alii, reſtituti, multiplicatio ejusdem autoris in duos tresve ſeu etiam variorum in unum confuſio correcta, certa cujusque chronologia ſtatuta, ita denique hæc hiſtoriæ pars illuſtrata ſit, ut quid jam certum tenendum habeatur. Id attendens R.P. *Jacobus Quetif*, Pariſinus, ordinis Prædicatorum domus SS. Annunciationis Pariſienſis alumnus, Bibliothecam ordinis ſui emendandam ſibi propoſuit, nullisque laboribus, ut verum aſſequeretur, pepercit. Vir erat ad hoc opus obeundum aptiſſimus, firmæ valetudinis, lectionis immenſæ & indefeſſæ, in re literaria & chronologica peritiſſimus: hiſtorias & annales non ſolum ordinis ſed & extraneos eccleſiaſticos & civiles regnorum & urbium Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, Belgii, Magnæ Britanniæ & Hi-

Digitized by Google

Hiberniæ, Galliæ tandem diligenter evolverat ſcriptores, qui Bibliothecas variarum nationum vel ſpeciales civitatum aut etiam ordinum regularium ediderant, ſeu etiam indices Bibliothecarum præcipuos comparaverat, quæ ad rem literariam Dominicanorum attinebant, excerpſerat & acriter expenderat. Ad hæc itinera plura ſuſcepit in Belgium, in German. ſaltem ad Rhenum, in varias Galliæ provincias, ubique Bibliothecas luſtrans: cum viris rei literariæ peritis in Hiſpania, Italia & Belgio literarum commercium iniit, nihilque demum omiſit, ut accuratam Dominicanorum eorumque certorum operum notitiam adipiſceretur. Nec intra Pariſiorum urbem ſe continuit præclarum hoc inſtitutum, quod R.P. *Quetif* in ſe ſuſceperat, ſed ad nos quoque manavit tum ex Rich. *Simonis* Bibliotheca Crit. T. II p. 87 ſeqq. (ex qua nonnulla de promſit B. *Ittigius* noſter in ſchediaſmate de Autoribus qui de Scriptoribus Eccl. egerant, p. 51) tum quoque ex *Bælii* Epiſt. ſelectis p. 582. Licet autem nonnulli opus ejus ſummo ſtudio exſpectarent & prope edendum nunciarent, (quos inter etiam Dn. *Marchand* fuit in nota illa ad Bælii Epiſt. cit.) teſtatur tamen R. P. F. *Jacobus Echard* vel (ut Italis pronunciatio levetur) *Eciard*, ejusdem domus Pariſienſis alumnus, *Quetifii* ſucceſſor in hoc opere digniſſimus & editor hujus tomi præſtantiſſimus, R. P. *Quetifium* multis aliis juris Canonici negotiis diſtractum nonniſi octingentorum circiter ſcriptorum elogia finiiſſe, cum die II Martii A. MDCXCIIX ætatis vero LXXVIII morte corriperetur, nec in iis antiquiorum. Vincentii Bellovacenſis, Alberti Magni, S. Thomæ de Aquino, S. Antonini & aliorum fœcundiorum ſcriptorum chronologiam aut opera expendiſſe, in dies accuratius quid ſe adepturum ſperaſſe, atque aliorum plusquam duorum millium ingentem in adverſariis ſupellectilem undique collectam reliquiſſe.

Hæc omnia laudato *Echardo* poſtquam anno ſequenti concinnanda & adornanda commiſſa erant, hic quæ adhuc deeſſe animadverterat, addenda putavit. Nimirum cum ſcriptores XIII & XIV ſeculi opera ſua MS. reliquerint, varias Bibliothecas ſibi luſtrandas eſſe cenſuit. Regiam ipſi aperuerunt ejus præfectus tunc temporis D. Abbas *de Louvoy* & cuſtodes Cll. viri

Cle-

Clement & *Boivin*. Hanc totam perſcrutatus eſt, non ſolum Bibliothecæ indices ſed & ipſos codices revolvens, unde certa autoris eruitur notitia, quod & in ſequentibus fecit. Hinc & Colbertinam, permittente Illuſtriſſimo Eccleſiæ Principe *Jacobo Colbert* Archiepiſcopo Rhotomagenſi, cujus tum erat, & aſſentiente D. *du Cheſne* cuſtode, integram perluſtravit. Poſtea in alias Pariſienſes ſe contulit: Victorinam concedente ejus Eccleſiæ Canonico D. *Vion d'Heroval*: Sorbonicam, in qua ad mille & ducentos & amplius codices hujus collegii Magiſtri non ſolum evolvere ipſi permiſerunt, ſed & cum ab eorum ſocio D. *Berthe* Bibliothecæ præfecto reſciviſſent, *Echardum* in ſcriptis Gothicis lectu difficilibus eſſe exercitatum, ut eidem in indice codicum ſuorum conficiendo operam ſuam commodaret, oraverunt. Porro Navarræam, aſſentiente D. *Chenu* præfecto & ſociis ejus regii Gymnaſii D. D. Baccalaureis, totam verſavit. In Gervaſianam ſeu Gymnaſii dicti *Maitre Gervais* & in Choloteam ipſum duxit D. Abbas *d'Argentré*, in Sangermaneam aſcetarum Maureorum D. *Beaugendre*, in Auguſtinianam denique ad pontem novum R. P. Prior & Bibliothecæ cuſtos. Nec minus antiqua monumenta, quæ in Sanjacobea, variis ex cauſis ad pauperiem fere redacta, ſuperſunt, ſuo loco recenſuit, ut taceam Bibliothecas extra Pariſios ab ipſo luſtratas & in ipſo opere, ubi ſe dat occaſio, indicatas.

Evolvit quoque Rev. Editor indices codicum MSS. in variis Bibliothecis ſervatorum, quorum plures eruditiſſimus aſceta Maureus Bernardus Montfauconius ipſi commodavit. Habuit & alios indices, ut Eccleſiæ Carnotenſis, a D. *Gueau* Canonico, in gratiam ipſius hunc laborem ſuſcipiente, domus Toloſanæ a R. R. P. P. S. Theol. Profeſſ. Joſepho *Roux* & Antonino *Mora*, domus etiam Claromontanæ in Arvernis, quem R. P. Prior Joannes Roionan ipſi miſit. Indices variarum Europæ Bibliothecarum, Angliæ, Auguſtæ Vindelicorum, Baſileæ, Lipſiæ, Sueciæ, & catalogos autorum variarum nationum, qui vel R. P. *Quetif* fugerant vel a morte ejus lucem viderant, non prætermiſit, ſed diligentius expendit, ex omnibus profecit, ſed & aliquando eos emendavit. In vitis Belgicorum ſcriptorum conſignan-

gnandis multum emolumenti ipſi attulit R. P. Guilberti *de la Haye* Bibliotheca Belgo-Dominicana MS. a ſodalibus Inſulenſibus ipſi commodata, quam ut vidit accuratam, totam fere in hoc opus mutato tamen ſtylo convaſavit. His & aliis adjutus ſubſidiis R. P. *Echard* opus confeciſſe putabat adeo ut jam prælo paratum videretur.

Id vero quum meditaretur & conſilium cum viris eruditis conferret, iisque qua ratione R. P. *Quetif* opus adornaſſet, ipſeque ejus veſtigia ſecutus proſecutus fuiſſet, ordine ſcilicet alphabetico, ſignificaret: tum omnes reclamarunt & ordine chronologico aſtruendum edixerunt. Repoſuit R. P. Bibliothecas fere omnes regnorum, nationum, urbium, ordinum regularium per alphabeti literas concinnatus eſſe, huncque ordinem lectoribus apprime commodum videri. Faſſi quidem hoc ſunt amici ipſius, ſi ordo Prædicatorum ab uno tantum ſeculo vel ad ſummum ſeſquiſeculo ortus eſſet, id forte ferendum eſſe. Sed quum quinque jam ſeculis integris in Eccleſia floreat, rationi non conſentaneum eſſe, ut autores ſeculi XIII e. g. cum autoribus XVII & XVIII confuſi viderentur, illud abſurdum ſecuturum (nam hoc inter alia exempla opponebant) S. Thomam de Aquino ad finem fere hujus collectionis amandandum, quum innumeri ejus commentatores ratione nominis ab initio jam præiviſſent. Horum itaque conſiliis adhuc aliis rationibus ſuffultis non adquieſcere nefas duxit, etſi poſt tantum laboris hactenus exantlati novus ipſi ſubeundus erat. Nam totum fere opus dilacerandum & integrum ab ovo reſumendum & exſcribendum fuit, ut novo hoc ordine chronologico concinnaretur.

Ordinem itaque hujus operis hunc eſſe voluit. Primo ſcriptores ad annum mortis, quum certo reſcire potuit, alligavit, ſi magiſtros ordinis excipias, quos ad annum quo ad regimen aſſumti ſunt, collocavit, ut, qui ſub iis floruerint autores, lectori pateret, vel etiam paucos alios ad annum, quo maxime florebant, adſtrinxit, ut Albertum Magnum, quod ejus notitia neceſſaria erat ad pleniorem S. Thomæ ejus diſcipuli notitiam, qui ſex annis tamen ante Magiſtrum vita functus eſt. Quorum annum

Digitized by Google

annum mortis retegere non potis fuit, eos ad annum quo certe floruiſſe ſcivit, retulit. Quorum ſeculum tantum quo vixerunt aſſecutus eſt, non autem annos ſeculi quibus vixerint, vel mortui ſint, hos ad finem cujuscunque ſeculi relegavit & ordine alphabetico recenſuit. Iis ſubjunxit de quibus ipſi dubium fuerat, an ſui eſſent, & in ultimum ordinem amandavit ad quodque ſeculum, quos ab incautis ſcriptoribus falſo ſuis adſcriptos deprehendit. Quos ex autorum æqualium teſtimonio vel ex tabulis Eccleſiarum ad infulas evectos agnovit, iis hanc dignitatem aſſeruit, ſecus vero de iis, quos vel a ſuis vel ab extraneis ſcriptoribus Epiſcopos falſo laudatos compertum ipſi fuit. In univerſo autem hoc opere in hunc finem ſolum collimavit, quod & Reverendiſſimus Magiſter ordinis *Antoninus Clochè* injunxerat, quodque niſi licuiſſet, nunquam laborem ſuſcepiſſet, ut veritatem ubique aſſequeretur. Fabulas antiquas (nam ut in hiſtoriis omnium gentium ſic & in hiſtoriis omnium ordinum regularium ſuas eſſe fabulas, ut iis fidem non adhibere quibusdam religio ſit, ſapienter monet R. P. *Echard*) rejicere voluit, certa certo, dubia dubie retulit, ubi defecerunt antiqua & coæva documenta, ſcriptores & eorum ſcripta ex fide eorum qui eas vel ea laudant, adoptavit, nihil aſſeruit, ſed ſodales cujusque domus excitavit, ut veritatem diligentius indagarent huicque operi adderent. Nec ſuperſedit Cl. Editor in hac præf. monere, qua ratione elogia ab ipſo adornata a R. P. *Quetifii* lucubrationibus diſtingui nonnullaque allegata intelligi debeant. Verum quum hæc ab iis facile videri queant, qui ipſum opus habent, aliis vero non proſint, ea huc transſcribere nolumus. Denique reverentia erga viros eruditos, quos uterque conſuluit, quique in ipſo opere ubique citantur, ſignificata, & libertate, qua eos & inter hos Actorum Sanctorum editores aliquando emendat, excuſata, integrum judicium omnibus eruditis de hoc opere relinquit, atque eorum emendationes totis præcordiis exoptat, ut Dominicanorum hiſtoria literaria quam puriſſima tandem & ab omnibus ſphalmatis expurgatiſſima prodeat.

Expoſita itaque hujus operis hiſtoria totaque ejus œconomia conſiderata, quod maximam partem verbis R. P. *Echardi*

ſactum eſt, nunc ipſum opus aggredi poſſemus, niſi quædam adhuc dicenda eſſe viderentur.

Nuncupavit illud laudato Ordinis Prædicatorum Generali Magiſtro ab annis amplius triginta, ſacræque Theologiæ Profeſſori, cujus ſtudium in aſſerenda regulari diſciplina, induſtriam in excitandis & ad ſummum evehendis ſtudiis, diligentiam in promovendo Religionis bono per diſtributionem operum in variis Theologiæ &c. partibus a ſodalibus conficiendorum, ardentiſſimum zelum in mittendis operariis in utramque Indiam &c. mirificis & ſummis laudibus extollit.

Præmiſſa eſt ipſi operi notitia duplex tum provinciarum ab anno MCCXX ad MD, tum quoque ſeries capitulorum generalium intra tempus prædictum habitorum longe accuratior, quam vel a *Michaele Pio* in Prolegomenis ſuæ ſecundæ partis, vel a *Vincentio Maria Fontana* initio ſui operis cui titulus: *Declarationes conſtitutionum*, data ſit, ceu quæ ex actis ipſis vel ex duobus codicibus MSS. Lingonenſi uno, altero Victorino eruta eſt, ut omittam hanc duplicem notitiam excipientem indicem eorum, qui ad dignitates eccleſiaſticas promoti ſunt & in hoc Tomo primo laudantur incipiendo ab inferioribus, Magiſtris nempe ſacri Palatii, excepto Paulo de Monelia & Joanne Annio vel Nannio, (de quibus Tomo ſequenti ſe dicturum promittit) hinc ad Epiſcopos in Hiſpania, Gallia, Italia & Inſulis adjacentibus, in Germania, Hungaria, Dalmatia, Anglia, Scotia, Hibernia, Dania, Suecia, Polonia, in Aſia & Africa, Archiepiſcopos in Europa & Aſia, Patriarchas, Cardinales, pergendo & in duobus Pontificibus, Innocentio V & Benedicto XI deſinendo.

Ad ipſius vero hujus operis Tomum I quod attinet, complectitur ille S. Dominici ejusque ſodalium vitas resque geſtas, qui per tria ſecula XIII, XIV & XV floruerunt, ex quorum primo nonnulla ex vita S. Dominici delibabimus, celebrioraque Dominicanorum hujus ſeculi nomina recenſebimus, diſſertationes ſimul & acta nondum edita huicque Tomo I inſerta indicaturi.

S. Domi-

S. *Dominici* ordinis Fratrum Prædicatorum inſtitutoris vita hujus operis initium nobilitat. Hæc quidem ab innumeris fere condita eſt. Aſt quum nemo chronologiam ejus vitæ certam prodiderit, imo & quidam fabulis inquinarint non tolerandis (quæ ingenua R. P. *Echardi* eſt confeſſio) operæ pretium ipſi viſum eſt ſinceram & accuratam hic conſignare, & monumenta, quæ huc uſque prælum non ſubierunt, adjicere. Recenſitis itaque quinque vitæ S. Dominici ſcriptoribus, B. nempe *Jordano*, ejus in magiſtratu ordinis ſucceſſore, F. Petro *Ferrandi* Luſitano, *Conſtantino* Medices Etruſco Epiſcopo exinde Urbevetano, B. *Humberto* V ordinis antiſtite, F. *Gerardo de Fracheto*, ſeriem vitæ conſtituit hic non repetendam. Repetamus autem acta vitæ huic inſerta, quæ ſequentia ſunt: p. 2 Vita B. Dominici prior autore B. Jordano jam ſupra adducto ex antiquiſſimo ſeculi XIII codice membr. apud ſanctimoniales Prulianas ſervato cum additionibus ex B. *Humberto*, *Bernardo Guidonis* & ex aliis actis, p. 24 Caput XXVII Hiſt. Occid. *Jacobi de Vitriaco* de nova religione & prædicatione Bononienſium Canonicorum, p. 25 altera S. Dominici vita autore F. Conſtantino jam laudato ex codice membr. in 8 ſeculi XIII apud F. F. Prædicatores Pariſienſes ad S. Honorati ſervato cum additionibus ex B. Humberto, p. 37 Supplementa vitæ S. Dominici ex parte ſecunda libri cui titulus: *Vitæ Fratrum*, ex duplici codice MS. utroque ſeculi XIII domus Pariſienſis S. S. Annunciationis Ord. Prædic. p. 56 Dicta teſtium ſuper inquiſitione Bononiæ facta de vita, obitu & miraculis S. Dominici, p. 58 Miracula S. Dominici in Italia & Hungaria patrata, p. 63 Miracula S. Dominici Rhotomagi acta ex MS. codice 400 & amplius annorum. Addidit præterea R. P. *Echard* quatuor diſſertationes hiſtoricas, quarum prima quæſtionem movet, an ex B. Reginaldi Aurelianenſis viſione indumenta priora S. Dominicus mutaverit & novo cultu ſodales ſuos induerit p. 71, altera de antiquis ordinis Prædicatorum veſtibus diſſerit p. 75, tertia, quo anno S. Dominicus iter Hiſpanicum & exinde Pariſienſe agreſſus ſit & confecerit, atque an primis comitiis ordinis Minorum Storearum dictis affuerit, diſputat p. 77, quarta in annum

&

Digitized by Google

& menſem, quo B. Dominicus Neapoleonem Stephani Cardinalis de Foſſanova conſanguineum ſuſcitaverit & Sanctimoniales ex monaſterio S. Mariæ trans Tiberim ad S. Sixti cœnobium transtulerit, inquirit p. 8. Sequitur tandem has diſſertationes Tabula chronologica actorum S. Dominici inter pag. 88 & 89 collocata. Tantum de actis & diſſertationibus S. Dominici vitæ inſertis, qui ſane hoc ipſo ſeculo primo ordinis a ſe inſtituti innumeros fere aſſeclas habuit. Prodeant hic tantum in medium nomina eorum, qui præ ceteris conſpicui nobis eſſe videntur. Sic v. g. recenſetur p. 93 B. *Jordanus Saxo* ad annum 1222, p. 100 F. *Joannes Ægidii* ad an. 1228, p. 102 F. *Hugo* & *F. Petrus* nuncii a Gregorio IX ad Joannem Vatacium ſeu Batatzem, ut alii ſcribunt, Orientis Imperatorem & Germanum Patriarcham C. P. miſſi ut de concilianda Eccleſia Græca & Latina tractarent ad an. 1234. Quorum acta in Concilio primo apud Nicæam tum apud Nympham habito quum apud Waddingum in Annal. Minor. ad 1234 interpolata reciſa & innumeris mendis deturpata ſint, ex quo tamen in editionem Conciliorum Pariſienſem, quam vocant Labbeanam anni 1671 inducta ſunt, ad finem hujus tomi p. 911 -- 927. ex cod. MS. 250 & amplius annorum in Gymnaſio Navarræo ſervato integra dat & genuina. P. 106 occurrit S. *Raymundus de Pennaforti* ad an. 1238, cujus ſumma de pœnitentia & matrimonio eſt notiſſima, p. 131 F. *Guilielmus Peraldus* ad an. 1250, p. 141 F. *Humbertus de Romanis* ad an. 1254, F. *Bonacurſius* ad an. 1260 p. 162, B. *Albertus Magnus* ad an 1262, cujus vita & ſcripta luculentiſſime exponuntur p. 184, F. *Stephanus de Borbone* ad annum eundem p. 194, F. *Hugo de Sancto Charo* ad annum eundem, in cujus vita p. 203 ſeqq. diſquiſitio de ſacrorum Bibliorum concordantiis quoque exhibetur p. 212, F. *Vincentius Bellovacenſis* ad annum 1264, de cujus opere præcipuo Speculo nimirum majori inter alia p. 215 prolixe diſſerit R. P. *Echard* partemque diſſertationis ſuæ, quam ſub titulo: *Sancti Thomæ Summa ſuo autori vindicata ſive de U. F. Vincentii Bellovacenſis ſcriptis diſſertatio*, 1708 edidit, hic præmittit, altera in vita S. Thomæ de Aquino p. 293 communicata, p. 250 F.

Thomas

Thomas de Cantimprato ad an. 1270, *B. Bartholomæus de Bragantiis* ad an. eundem, p. 271 *S. Thomas de Aquino* ad annum 1274. Hunc (ut ait R. P. *Echard)* ſcholæ ſuæ magiſtrum ſolemque ſplendidiſſimum habet ordo Prædicatorum, doctorem communem agnoſcunt Academiæ orbis Chriſtiani univerſæ, inter Patres ſuos veneratur Eccleſia catholica ſuæque fidei ac doctrinæ tutiſſimum ac fideliſſimum ubique adhibet interpretem. Hic omnes in hac Bibliotheca recenſitos autores merito præcedere debuiſſet, ſolem quippe ſuum ſidera norunt, ratione tamen ordinis huc prolatandus fuit. Enarrat deinde R. P. vitam & ſcripta S. Thomæ tam prolixe, ut 77 paginas huic uni impenderit. P. 350 *F. Petrus de Tarentaſia* ad an. 1276, p. 361 F. *Martinus Polonus* ad annum 1278, famigeratus ille Chronici autor, de quo ſcripto hæc per ordinem diſcutiuntur : 1) titulus, procemium & finis ſeu quod idem eſt, quot ejus a Martino prodierint editiones ; 2) quale ejus Chronici artificium & an ideo jactata de Joanna Papiſſa fabula ab autore ſuo chronico inſerta fuerit ; 3) qui genuini, qui ſpurii codd. MS. habendi, quæve impreſſæ editiones laudandæ ; 4) Eruditorum de Martino judicia ; p. 374 *F. Robertus Kilwardbius* ad an. 1279, p. 391 *F. Brocardus* ad an. 1283, cujus Deſcriptio terræ ſanctæ noſtra ætate magni habetur ab eruditis, p. 396 *F. Raymundus Martini* ad an. 1284, cujus Pugio fidei Chriſtianæ recuſus eſt apud nos cura Jo. Bened. Carpzovii, qui præmiſit quoque introductionem (judice R. P. *Echard*) merito legendam. p. 422 *F Nicolaus de Hanapis* ad an. 1291, p. 437 *F Nicolaus de Gorran* ad an. 1295, p. 454 F. *Jacobus de Voragine* ad a 1298. Perluſtrandi quidem & erant ſcriptores Sec. XIV & XV ; aſt ob brevitatem omnibus nunc, ſicco pede prætcritis, hoc tantum monemus, huic Tomo per triplicem indicem ſcriptorum, unum nominum, alterum cognominum, tertium anonymorum juxta argumenta finem imponi. Ceterum de hoc opere ſingulari obſervatione his Actis inſerenda alio tempore agemus.

THE LIFE AND ACTS OF THE ARCH-Biſhop Whitgift.

X i. e.

i. e

VITA ET ACTA JOANNIS WHITGIFT, Doctoris Theologi, tertii ſeu ultimi ſub Eliſabetha Regina Archi-Epiſcopi Canturienſis; Autore JOANNE STRYPE, Artium Magiſtro & trium Archi-Epiſcoporum Proteſtantium priorum Biographo.

Londini, ſumptibus Societatis, 1718, fol. Alph. 9 pl. 18.

ETiamſi Georgius Paulus, eques, vitam hujus Præſulis Eccleſiæ Anglicanæ nobis dederit, noluit tamen, quæ de eodem collegerat, nobis invidere Autor Clariſſimus, qui vitis binorum præcedentium Epiſcoporum, Thomæ Cranmeri & Edmundi Grindal (quas nos quoque in Actis A. 1704 M. Sept. p. 315 & Suppl. T. V S. VII p. 294 recenſuimus) jam pridem editis inclaruit. Enimvero pro more ſuo non ſolum Whitgifti vitam, ſingularemque in gubernanda Eccleſia curam; ſed & varia, quæ ad ſtatum reformationis ejus temporis ſaltem aliquo modo ſpectant, ſecundum annorum ſeriem, ab Anno ſcilicet 1530 ad 1604, adſpergere conſtituit. Quibus ut majorem fidem conciliaret, Acta authentica, ex Archivis Archi-Epiſcoporum Cantuarienſium, Academiarum, Collegii Armigerorum, Bibliotheca Petyti, Epiſcopi Elienſis, (Mori puta: quæ Regis liberalitate nuper coemta, & Academiæ Cantabrigienſi dono data) in appendice integra adjecit.

Jo. Whitgiſt Grimsbiæ, quod Lincolnienſis Comitatus oppidum eſt, A. 1530 vel 1533 natus, patre Mercatore, literis primum a patruo Roberto Abbate Walhoviæ, inde Londini in cœnobio S. Antonii innutritus eſt. Senſit hinc puer ſingulare providentiæ divinæ documentum, quippe cum commilitone peſte infecto, qua & exſtinctus eſt, eodem lecto decumbens, cum ſitibundus ac nondum plane excuſſo ſomno, urinam ejus ex errore frigidæ loco hauſiſſet, nulla tamen tabe infectus fuit. In Cantabrigienſem deinde Academiam circa A. 1548 profectus, ubi Bradfortium, poſtea Londini ob reformatæ religionis profeſſionem crematum, nactus eſt præceptorem privatum,

Digitized by Google

tum, ibidem Magiſtri ac Doctoris Theologiæ honores atque A. 1563 Profeſſionis Theologicæ, quæ Margarethana dicitur, munus conſecutus eſt. Anno 1567 aulæ Pembrocianæ & poſt tres menſes Collegii SS. Trinitatis, licet ætate nondum quadrageſimum attigiſſet, Præſes & Theologiæ Profeſſor regius factus eſt; qua tamen Profeſſione anno ſequenti abdicata ab Epiſcopo Elienſi Præbendarius denominatus eſt. Porro Vice-Cancellariatum Cantabrigiæ bis A. 1571 & 1574 geſſit, demumque habito A. 1574 coram Regina Eliſabetha ſacro ſermone, ita ſe ei commendavit, ut A. 1576 Epiſcopatui Vigornienſi præficeretur. His libro I expoſitis, Cl. Autor Libro II ea percenſet, quæ res ſub Epiſcopatu ejus in Wallia imprimis, cujus & Pro-Præſes fuit, concernunt. Hinc Whitgiſtum conſiderat Archi-Epiſcopatui Cantuarienſi, vivente adhuc, ſed decrepito & otium quærente Grindalio, ab Eliſabetha Regina deſtinatum, ac rite poſtea, illo mortuo, A. 1583 d. 6 Jul. electum, imo impoſita ab ipſius Reginæ, ut quidam ferunt, dextra inauguratum. Cum vero plures antehac ſacris muneribus favore magnatum admoti eſſent, quibus cultus divinus parum cordi erat, hinc mox Articulos quosdam, a Regina confirmatos, Miniſtris Eccleſiæ ſubſcribendos propoſuit: qua re dici non poteſt quantum irritaverit crabrones. Neque enim deerant, qui variis in vulgus libellis ſparſis, quos Noſter hic ſigillatim conſiderat, optimum Præſulis inſtitutum evertere conabantur. Sed vicit conſtans Viri moderatio, adeo ut per viginti annos, quibus præfuit Eccleſiæ, multis licet Pontificiorum partim, partim Puritanorum aliorumque turbis vexatus, perpetuo tamen Reginæ gratiam retinuerit, eaque A. 1602 defuncta, Jacobi ſucceſſoris animum ita ſibi devinxerit, ut Rex letali morbo decumbentem ſolatus ſit his verbis: interceſſurum ſe apud Deum pro ſalute ipſius, & in ſumma felicitatis parte poſiturum, ſi voti ſui compos reddatur. Cui multa quidem, ut viſus eſt, reſponſurus Præſul, fauces ſenſit a vicina morte interclusas, ut nihil præter pauca verba: *pro Eccleſia Dei*, proferre valeret. Exſtinctus eſt A. 1623 die 29 Febr. morte, ut creditur, e nimio mœrore maturata, quod illo tempore de mutanda liturgia conſilia in aula, inſtigantibus Purita-

tanis, agitarentur. Et hæc fere proxime concernunt vitam ipſius Whitgifti; cum vero plura ſint, quæ ad univerſum Eccleſiæ Anglicanæ, qualis illo temporis intervallo fuit, ſtatum pertinent, ex iis nos quoque pauca, quæ nobis memorata digniora
p. 120. viſa ſunt, addemus. De Jo. Hilton Miniſtro Eccleſiæ refertur, quod publice in æde S. Martini Londini verba faciens, Scripturam utriusque fœderis pro fabulis venditaverit, ſeque palam negans Chriſtianum, Chriſti divinitatem & ſatisfactionem impugnaverit, & quæ ſunt alia dictu horrenda: enimvero cum culpam deprecaretur, id tantum ſupplicii loco injunctum, ut & in æde Crucis D. Pauli, faſce lignorum humeris impoſito, e regione Concionatoris ſtaret, & deinde in S. Martini templo
228. - 238. recantaret, ab omni vero munere Eccleſiaſtico abſtineret. Legi & merentur reſponſa Præſulis noſtri aliorumq; ad quæſtionem, utrum Anglis liceat auxilium ferre Belgis ob religionem afflictis? quæ eo fere redeunt, ut generatim quidem negetur, Principem ſubditis alterius Principis ob religionem vim patientibus opem ferre poſſe, ex principio: quod tibi non vis fieri &c. in hoc tamen caſu affirmetur, quod Flandri neutiquam ceu mere ſubditi ſint conſiderandi, quibus quippe Hiſpanus non ut Rex, ſed ut Comes Flandriæ, cui tyrannidem exercere non liceat, imperet.
275. Quanto A. 1588 metu conſternata fuerit univerſa Britannia, cum de claſſe Hiſpanica, quæ invincibilis dicta, fama acceſſiſſet, vel ex eo intelligitur, quod Noſter Epiſcopos publicis literis admoneret, ut quanta poſſent velocitate equis armisque inſtruerent ſubditum ſibi clerum, qui ferendis armis par eſſet. A. 1580
323. Robertus Browne, Puritanus, ſed qui longius receſſit, & cum reliqua Eccleſia ceu Anti-Chriſtiana nullam communionem habendam aſſerens, Browniſtarum ſectæ nomen dedit, in ſinum Eccleſiæ reverti viſus eſt, ſimul tamen edito libello, quem *Tabulas* vocat, publice profeſſus eſt, in Scriptura S. omnes regulas artium atque omnem omnino eruditionem contineri. Similes
314. fere Browniſtis Barrowiſtæ, ita dicti ab Henrico Barrow, qui cum ſocio Johanne Greenwood A. 1593 e furca ſuſpenſus, quod miniſtros Eccleſiæ illegitimos populo obtrudi, idololatriam per liturgiam invehi ac ſtabiliri, regimen Eccleſiaſticum tyrannidem

dem exercere, & nequiſſimos quosque ad Eccleſiam admitti docuiſſent, quorum ſectæ brevi tempore viginti fere millia hominum in Anglia adhæſiſſe creditum eſt. De Richardo Fletchero Epiſcopo Londinenſi memoratur, quod cum uxorem jam ætate provectior duxiſſet, ita abs ſe alienaverit animum Eliſabethæ, quæ a clericorum nuptiis magnopere averſabatur, ut ab Epiſcopali munere fuerit aliquandiu prohibitus, & quamvis muneri redditus integro tamen anno juſſus fuerit aula exulare. Qua re plurimum conſternatus paulo poſt A. 1594, dum curru veheretur & tabacum, cujus illo tempore non niſi medicus uſus fuit, naribus traheret, apoplexia exſtinctus eſt. Mortem Eliſabethæ a nonnemine poſtridie in epiſtola Latina ad Edmundum Lambertum his verbis refertur nuntiatam: *Regina, cum per tres fere hebdomadas morbo melancholico ſtuporem quendam non ſine læſæ phantaſiæ indiciis inferente laboraſſet, nec per totum id tempus, ullis vel rationibus, vel precibus, vel fallaciis induci potuiſſet, ut aliquod artis Medicæ auxilium experiretur, ac difficulter perſuaderi ſibi paſſa ſit, ut alimentum naturæ ſuſtinendæ debitum ſumeret; ſomnum autem quam minimum, cumque non in lecto, ſed inter pulvinaria, ubi totos dies & inſomnis & immota ſedere conſueverat; intelligendi autem vim ad extremum usque ſpiritum retineret; linguæ vero facultate tribus ante obitum diebus fuiſſet privata; poſtquam eſt omnibus & feliciſſimæ Principis & Chriſtianiſſimæ Fæminæ officiis functa, die heſterno, ſc. 24 Martii, hora tertia matutina, naturæ ceſſit.* p. 417. 429. 558.

BELGIUM BRITANNICUM, IN QUO illius Limites, Fluvii, Urbes, Viæ militares, Populus, Lingua, Dii, Monumenta aliaque permulta clarius & uberius exponuntur; Autore GUILH. MUSGRAVE, Belga, Reg. Societatis utriusque Socio: præfixa eſt Diſſertatio de Britannia quondam pene Inſula.

Iſcæ Dunmoniorum, typis Georgii Bishop, 1719, 8. Alph. 1 plag. 10 fig. Tabb. æn. 15.

OLim equidem gentibus patria fuit ſæpius haud una, Britannos in Galliis reperiri, plures norunt, Belgas in Britannia exſtare, id ſane non ita cognitum atque pervulgatum eſt, de quo tamen ipſo, ut penitiorum literarum ſtudioſis uberius & clarius conſtet, ſedulo in libro, cujus titulum præfiximus, allaboravit Cl. Muſgravius, antiquitatum patriarum indagator induſtrius, & eo nomine jam ex aliis ſpeciminibus clarus. Scilicet Gallos primum in Britanniæ Inſulam, ab initio rerum incultam & hominibus deſtitutam, tranſiiſſe, cum ipſa ſitus naturalis ratio, tum Atrebates, Pariſii, Iceni, Cantii, Belgæ, Gentium Britannicarum nomina, evincunt. Veſpaſianus ſane, Claudii Imperatoris auſpiciis expeditione in Britanniam ſuſcepta, & claſſe ad Vectam Inſulam, quæ Belgica eſt, appulſa, Cogidunum Regnorum principem ſtatim in deditionem accepit, Belgas autem & virtute bellica, & commerciorum fama inprimis claros hoſtes expertus eſt, quorum tamen prælio ſubactorum opera fideli & proficua cum Veſpaſianus ipſe, tum Romanorum alii per C D annos, quibus iſtam Inſulam tenuere, uſi ſunt, ita ut eorum & apud Tacitum, & apud Dionem, & apud Antoninum & Herodianum exſtet memoria. Vectam Inſulam ad Belgium pertinuiſſe, jam diximus: inter illam & mare, quo alluitur, interque Sabrinæ æſtuarium ſita fuit Belgarum regio, ita tamen, ut verſus occidentem Durotrigum Promontorium verſus orientem & ſeptentrionis partem Rhegni, Atrebatii, & Dobuni fines facerent.

Hos limites noſter Muſgravius Capite I, addita etiam Tabula Chorographica, illuſtrat. C. II Belgii Fluvios exponit, Vxellæque Æſtuarium male a Cl. Cellario, ubi apud Dunmonium Herculis eſt promontorium, locari notat, cum Iſcæ Silurum ex adverſo fuerit. In III Capite Belgii diviſiones, in IV Urbes tradit, quæ illud nomen vix merebantur, caſarum & gurguſtiorum in mediis nemoribus concilia aditu ab omni parte dejectis arboribus intercluſo; plurimas etiam hodiernarum urbium ex Caſtris demum Romanis enatas eſſe, vernacula illa Britannorum vox *Cheſter* ſatis docet. Peculiari opera Urbs Aquarum Calidarum, quæ nunc Bathonia dicitur, capite V, & ſequenti VI Romana aquarum calidarum monumenta,

æri

Digitized by Google

Fig. 1

Fig. 7

BIBLIOTECA

Fig. 6

Digitized by Google

Digitized by Google

æri etiam inciſa, exponuntur, Inſcriptiones item non ſpernendæ, capita nonnulla & imagines, quæ Romanos iis in locis fuiſſe frequentes ſatis loquuntur. Eo etiam pertinent Viæ militares in Belgio, c. VII explicatæ. Inſulæ Belgio adjacentes c. VIII, Belgii Populus c. IX, Belgarum Lingua c. X, Dii Belgici c. XI, immo omnis Belgicorum Penatium exercitus, apud Deviſas A. 1714 effoſſus, c. XII exhibetur. Sunt illa ex ſententia Muſgravii noſtri Venus, Jupiter Ammon, Neptunus, Hercules, Vulcanus, Bacchus, incerti nominis Deus, (poſſes forte Saturnum dicere ob faciem diſtortam & tetricam,) Pallas, Virgo Veſtalis, Mercurius, Romulus & Remus cum Lupa, Apis, Anubis, Bucephalus, Bacchus, illo priori elegantior, & Matronæ caput pectoretenus effictum, una cum nummo Alexandri Severi. Verum enim vero, uti ipſe diligentiſſimus patriarum antiquitatum Scriptor fatetur, Bucephalum, Remum, Virginem Veſtalem, quibus Lupa, Caput Matronæ, nummum Severi addimus, §. 19.
in numero Penatium nunquam fuiſſe, eoque ipſo largitur, non illa omnia, quæ ſub lapide quadrato ab olitore Belga ſunt inventa, neceſſaria conſequentia pro Diis eſſe TAB. II.
habenda; ita, ſi exceperis Venerem, & Bacchum poſteriorem, Fig. 1 & 2.
quæ non plane diſplicent, de reliquorum divinitate dubitabunt multi, donec vel ipſe Muſgravius vel alii Belgæ clarioribus argumentis eam aſſertum ibunt. Sane icunculæ monſtroſæ mitra in apicem inflexum deſinente non facile ſe adduci quis patietur, ut illam Jovem Ammonem credat. Aliam itidem 3.
mitratam, vultu fœmineo, imberbem, Herculem quis non ita 4.
facile pronunciabit, quod utrumque crus angues manus viri aut fœminæ molliter lambentes ſuis corporibus implicuerint. Conjecturæ tales fidem ſuperant. Inſtrumentum, quod pectini 5.
propius accedit, quam tridenti, Neptunum demonſtrat. Pes altero brevior, reddit Vulcanum. Tiara neſcio qua forma effi- 6.
cta eſt petaſes alatus & Mercurium deſignat. Et quid de Ro- 7.
mulo, Remo & Lupa dicendum. Inventa eſt beſtiæ imago, 8, 9, 10.
quam Lupam exiſtimat Noſter. Addidit ſtatim alia duo ſigna maſculini, ut videtur, generis, iisque Romuli & Remi nomina impoſuit. Addere poterat alterum eorum icunculæ equi & 11.
habuiſſet Bucephali ſui Alexandrum. Si ejusmodi argumentis

tis in re antiquaria liceat uti, facile in illis ſigillis Romulus a Remo diſcerni poterit, quod a Noſtro non eſt obſervatum. Alterum eorum effictum eſt manibus demiſſis, illud Remum exhibet; alterum eſt dextro cubito elato, quod Romulum parricidam ſatis demonſtrat. Lupæ addi a veteribus pueros Romulum & Remum, meminimus; adoleſcentibus iisdem Lupam jungi, non æque recordamur. Denique informe illud Lararium ad militem, aut hominem Romanum in illorum temporum elegantia pertinuiſſe, valde improbabile eſt; Belgam autem coluiſſe Bacchum, Pallada, Mercurium, Apim, Anubin, & de Lupa Romulea aut Alexandri Bucephalo omnia ſatis cognita & perſpecta habuiſſe, ut eorum imagines ſervaverint, tunc a vero propius aberit, quando certa ratione conſtabit, Germanos coluiſſe Iſidem, aut Ulixem in media Germania Græcis literis Laertæ Patris memoriam poſteritati commendaſſe. Sed perſequamur reliqua. Caput XIII, Belgarum mercaturam in pecoribus, ſtanno, ferro, mancipiis, canibus, margaritis, calce, baſcaudis, calathorum ſpecie, ſale, exerceri ſolitam, C. XIV, Romanorum in Belgio æſtiva præcipue in Camaleto colle Belgico, C. XV Colorem Belgicum, qui Cæſari Vitrum, hodiernis Britannis *Woad* appellatur, C. XVI Claudii Tropæum prope Ogonem erutum, C. XVII Urnas, Serias resque alias in Belgio dudum inventas, C. XVIII Arcam Lapideam & Monimentum Sepulcrale, denique C. XIX Andromachen Britanno-Belgicam, exhibet ſive ſtatuæ caput fœmininæ, eo quidem comæ ornatu conſpicuum, quem Juvenalis Satra VI exagitat, his verbis:

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput, Andromachen a fronte videbis,
Poſt minor eſt; credas aliam.

Hæc ſunt, quæ in hoc libro leguntur: exſtant alia, quæ Clariſſimus Muſgravius, cujus omnino diligentiam debitis proſequimur laudibus, Volumine II & III adducet explicabitque.

Diſcedimus e Belgio, hæremus in freto, quod eſt inter Galliam Britanniamque cum Muſgravio noſtro viſuri, an non Britannia olim fuerit pene Inſula. Illud enim eſt argumentum diſſertationis eruditiſſimæ, Belgio Britannico, ut & in titulo diximus, præfixæ.

fixæ. Negat Iſaacus Voſſius in Notis ad Melam, naturæque conſtantiam laudat, cui ut reſpondeat Cl. Autor, in duo inquirit capita; an Iſthmum perrumpere potuerit Oceanus, & an omnino perruperit? Quod ad prius attinet, merito ad horribiles freti Britannici æſtus, & immenſam ventorum, imprimis Zephyrorum, vim provocatur, qua fieri ſane potuit, ut fluctus marini litus illius obicis, e regione oppoſiti, ſuperantes terram exederint abraſerintque, idq; factum etiam eſſe, multa loquuntur. Ex Tabula Hallejana conſtat, Oceanum Britannicum, ubi fretum ingreditur, eſſe profundiſſimum, eam autem profunditatem in ipſo freto magis magisque decreſcere. Eadem eſt fundi maris natura, ubi Mare Germanicum freto immittitur, ut adeo ſatis conſtet, Jugum eſſe eo loco, ubi minimum diſtat terra continens ab Inſula Britannica, longe altiſſimum, Iſthmi olim exiſtentis manifeſtum indicium. De eadem re teſtantur rupes albicantes in utroque litore ſibi invicem longa ſerie oppoſiti, terra tempeſtatibus maximis elota ſejuncti; teſtatur illa regio Britanniæ, quæ incolis *Rumney-Marſh* vocatur, planities hodie longe fertiliſſima, olim autem, fluctibus marinis irruentibus & ab objecto Iſthmo eliſis, ſæpiſſime inundata, quod oſſa Hippopotami & anchoræ in locis ſat altis effoſſæ loquuntur. Hanc denique fuiſſe viam lupis animalibusque aliis nocivis, qua ingreſſi ſint Britanniam, Autor noſter ſibi perſuadet. Deſunt quidem hiſtoriarum monumenta, qui id apertius tradant; ſed illud etiam cum reliquis omnibus quæ antiquiſſimo tempore & ante illam ætatem geſta ſunt, quam Herodotus in Hiſtoriarum ſuarum principio attigit, ignoramus. Immo Virgilii ævo hujus rei memoria exſtitiſſe videtur: dicit ille

penitus toto *diviſos* orbe Britannos,

& adhæc Servius, *Quin olim juncta fuit orbi Britannia*, & Claudianus: noſtro deducta Britannia mundo.

Ut adeo Voſſium & argumentis & autoritatibus vincere Muſgravius videatur.

APPENDIX AD METALLOTHECAM VAticanam MICHAELIS MERCATI, additis Notis & novis Iconibus.

Romæ, ex officina Jo. Mariæ Salvioni, 1719, fol.
Pl. 7 Tabb. æn. 20.

SUmmi Romani Præſulis munificientiæ & erga literas amori deberi, quod Michaelis Mercati Metallotheca vaga & in tenebris plus quam integro ſeculo errans, luci reddita nuper ſit, in Actis Anni 1718 Menſ. Febr. p. 49 grati prædicavimus. Quanquam vero nec munificentiſſimus Pontifex ſumptibus parceret, nec illuſtris Jo. Mar. Lanciſius induſtriæ; fieri tamen non potuit, ut omnia ex obſcuris angulis & latentibus forulis protraherentur, quæ ad perficiendum ſplendidiſſimum opus pertinebant. Vix adeo reſcivit Clemens XI repertos eſſe typos illos, quos deperditos Lanciſius doluerat, cum huic ipſi mandaret, ut de iis redimendis cum eorum poſſeſſoribus ageret, quod ſucceſſu non minus felici, quam conatu, ab ipſo fuit præſtitum. Sunt ergo XIX numero æneæ tabulæ ad metallothecam Mercati pertinentes, fruſtra antea quæſitæ & nunc inter ſchedas repertæ, & a Camillo Dato atque Ant. Bonino Rom. Pontifici redditæ, quas hæc Appendix exhibet, cum, ne qua diligentiæ laus Mercato decederet, tum, ut graphicæ artis ſtudioſi peritiam & antiquorum, quibus Autor uſus fuit, & noſtrorum ſculptorum inter ſe comparare valerent, quæ illuſtris Lanciſii verba ſunt. Quinque vero ſaltem tabulæ in edita Metallotheca omnino deſideratæ ſunt, ſiquidem XI jam ſummi Pontificis munere æri inciſæ fuerant ad exemplum iconum, quæ in autographo ... ino affixæ fuerant. Trunca vero ſtatua, quæ Herculis fuit, ... archetypo jam reſtituta fuerat, hic tamen repetita, quod vel major prioris artificis ſolertia fuerit, vel ipſa ſtatua minus injuriarum, ſive ab hominibus, ſive ipſis elementis, Mercati ætate paſſa eſſet, eaq; novæ illi, in ipſa metallotheca exhibitæ, præferenda videretur. Inter novas inventas tabula eſt, quæ auriculares lapides ſiſtit, pagina 23 Appendicis, qui in Metallothecæ Mercati armario nono continentur, & p. 342 deſcripti ſunt, cujus tabulæ occaſione illuſtris Lanciſius errorem corrigit, quo lapidem in hoc armario collocavit, qui ad auriculares minime pertinet, hinc in armarii IX caput XIX nunc rejectus eſt, ubi agitur de lapidibus, qui e nubibus demitti ſolent. Neque tamen

his

his denuo collectis tabulis omnes plane lacunæ in Mercati opere expleri potuerunt, & quæ etiamnum fruſtra quæſitæ ſunt, in latentibus doctorum ſcriniorum angulis occultari creduntur. Interim celeberrimus Editor, clariſſimi Aſſalti uſus opera, ut in ipſa Metallotheca, novas hic notas addidit, & in fine aliquot doctorum Virorum epiſtolas, occaſione Metallothecæ ſcriptas, & ad easdem reſponſiones ſubjecit, in quibus plenius agitur de nonnullis, quæ ibidem dicta ſunt. Prima inter illas apologetica eſt, de generatione metallorum, oppoſita doctiſſimi viri Herculis Corazzi, in Bononienſi Lyceo Analyſeos Profeſſoris, diſſertationi, qua ſententiam celeberr. Lanciſii de generatione metallorum, p. 5 Metallothecæ propoſitam, impugnans, aſſeruit, metalla plantarum inſtar ex ſemine naſci, cujus argumentis, ex chymicorum penu deſumtis, ita ſatisfecit, & tam ſalſe chryſopœorum, qui chymicos ſe imprimis eſſe gloriantur, ſagaces nugas deriſit acutiſſimus Lanciſius, ut nihil reponere voluerit Corazzius, ſed animi cauſa talia a ſe prolata eſſe profiteatur in reſponſoria. Et ſane vix ſatis intelligitur, cur iſti philoſophi ſua metallorum ſemina montibus, antea horum feracibus, nunc vero exhauſtis, non inferant, quo largam aliquando auri meſſem faciant. Inde ſequitur Maxime Reverendi Erneſti Salomonis Cypriani ad Illuſtrem Lanciſium epiſtola, Sereniſſimi Ducis Saxo-Gothani autoritate miſſa, quod ipſe Sereniſſimus Princeps in Metallotheca lapidis ἰδιομόρφου, pectoris humani formam referentis, & ab Agricola deſcripti, qui Salfeldiæ olim inventus, mentionem factam deprehendiſſet, cujus icon non invenitur in Metallotheca Vaticana, unde juſſit doctiſſimum Cyprianum, num is uſpiam reperiri poſſet, inquirere, quod etſi fruſtra tentatum fuiſſet a Viro rei literariæ promovendæ ſtudioſo, tamen alios hujus naturæ ad Lanciſium miſit, pro quibus gratias in reſponſione agit, adjuncto miſſorum indice. Qua occaſione monere lubet, apud nos eſſe lapidem fiſſilem Islebienſem, cui piſcis ſpecies impreſſa eſt, qui ſitu & forma exacte convenit cum Mercati piſce p. 319 prima icone expreſſo, ex quo apparet, uno plures exiſtere unius formæ lapides, niſi dicatur hunc a Mercato viſum eſſe. Pagina 367 e Metal-

 lothecæ

lothecæ viſenda exhibetur ſtatua Cleopatræ, quam ſummus Pontiſex operi propter elegantiam & quod eodem, cum reliquis loco collocata eſſet, addi juſſit, in cuj9 brachio aſpis conſpicitur, qua occaſione Lanciſius monuit, vulgo quidem ejus morſu periiſſe reginam credi, quamvis alii hauſto veneno corruiſſe putent: hoc diſputationi doctæ & eleganti anſam præbuit celeberrimo Morganio, ut ſtaret pro aſpide, quam Lanciſius profligat, & vel epoto veneno, vel inflicto vulneri inſtillato, periiſſe Cleopatram ſtatueret. Rem clare & diſerte veteres non definiunt, & cum non minima quæſtionis pars eo redeat, an cita & placida mors, ſine manifeſtis venenati vulneris notis morſum ſequatur aſpidis, an vero a Cleopatra electum mortis genus cum narcotico veneno hauſto magis conveniat, præſtiterat forte propriis experimentis doctiſſimum Morganium uſum, quam autoritate Aetii & reliquorum veterum, qui in his nimis ſæpe incaute procedunt.

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI, IN PATAvino Gymnaſio Primarii Anatomes Profeſſoris, Adverſaria Anatomica quinta.

Patavii, apud Joſephum Cominum, 1719, 4 maj.
Plag. 16½ Fig. Tabb. 2.

EX nobiliſſimi Autoris *Adverſariis Anatomicis*, conjunctim anno ſuperiori editis, poſtquam *quarta* nuper *Menſe Martio* p. 143 recenſuimus, pervenimus nunc ad *quinta* itidem excerpenda, quæ ſicuti celeberrimo, dum viveret, Lanciſio inſcripta, ita & præter L Animadverſiones in Librum III Theatri Anatomici Mangetiani duas ſimul laudati Viri Diſſertationes Anatomico-Medicas, de vena ſine pari alteram, alteram de Gangliis nervorum; ad *Noſtrum* exaratas, continent. In virorum ſiquidem non minus ac in virginum mammis lac ſubinde ſecerni, *Autor* ſub *Animadverſionis I* finem propriis confirmat obſervationibus, dum non in duabus tantum integerrimo utero atque hymene virginibus, ſed in viro etiam quodam habitiore, veri albiſſimique lactis in earum altera multum, in hoc autem & altera

altera virgine guttas ſolummodo vidit, prætereaque ex mammillis recens natorum, noſtri etiam ſexus, infantum ſeroſi lactis ſerive guttulas manibus ſuis expreſſit. Mammas vero ex plurimis glandulis parvis compingi, Verheynio & Nuckio eo minorem in *Animadv.IV* habet fidem, quo ſæpius & diligentius ipſe tam ſiccas, quam lacte repletas mammas incidens, nihil tale adhuc invenerit, invenerit autem ſemper, quicquid propriæ glandulofæ ſubſtantiæ in mammis erat, in corpus unicum, magnum & ſolidum coloris albidi ſuperficiei non prorſus æqualis compactum, cujus fere centrum papillæ reſponderet, intra illud vero, quoties lacte ſcateret, nonnullæ quaſi cellulæ eodem plenæ apparerent ad ductus lactiferos pertinentes. Qualem mammarum conformationem etiamſi tum a Riolano & Whartono deſcriptam, tum ab Heiſtero quoque annotatam, poſtea deprehendiſſet, dignam tamen judicavit, quam Figura 3 Tabulæ Adverſariis quartis ſubjunctæ ita dilucidaret, ut in Mamma per Papillæ centrum perpendiculariter diviſa non modo Papilla, Areola, tria hujus tubercula, tegumenta ac utrumque, ſuperius & inferius, pinguedinis ſtratum, ſed ipſa imprimis Mammæ Glaudula unica & ductus lactiferi, tam majores ad papillam, quam minores ad areolæ tubercula tendentes, conſpicerentur. Duo hinc diaphragmatis foramina, per quæ nervorum intercoſtalium truncos transmitti Veſalius cognovit, licet a Caſp. Bartholino & Mangeto omiſſa in eodem nihilominus cadavere, in quo nervorum diaphragmatis originem indagavit, re ipſa pariter in carnea ipſius parte juxta *Animadv. XII* deprehendit, ulteriori interim diſquiſitioni relinquens, quid, dum fibræ diaphragmatis carnoſæ vel diu contrahuntur, vel crebrius fortiusq; tenduntur alterneq; laxantur, his æque nervis, ac nervis paris octavi, una cum œſophago transmiſſis, tunc ſive utilitatis ſive noxæ contingeret. Porro in quibusdam non ſolummodo animalibus ſummum cordis ſeptum, ſed in ipſis quoque hominibus magnam orificiorum cordis partem haud raro in ſubſtantiam oſſeam indurari, exemplo quidem tum viri, tum mulieris grandævæ in *Animadverſ. XIV* corroboratur, ceu in quorum illis cordis ſubſtantia ſub mitralibus valvulis oſſiculum

lothecæ viſenda exhibetur ſtatua Cleopatræ, quam ſummus Pontifex operi propter elegantiam & quod eodem, cum reliquis loco collocata eſſet, addi juſſit, in cuj9 brachio aſpis conſpicitur, qua occaſione Lanciſius monuit, vulgo quidem ejus morſu periiſſe reginam credi, quamvis alii hauſto veneno corruiſſe putent: hoc diſputationi doctæ & eleganti anſam præbuit celeberrimo Morganio, ut ſtaret pro aſpide, quam Lanciſius profligat, & vel epoto veneno, vel inflicto vulneri inſtillato, periiſſe Cleopatram ſtatueret. Rem clare & diſerte veteres non definiunt, & cum non minima quæſtionis pars eo redeat, an cita & placida mors, ſine manifeſtis venenati vulneris notis morſum ſequatur aſpidis, an vero a Cleopatra electum mortis genus cum narcotico veneno hauſto magis conveniat, præſtiterat forte propriis experimentis doctiſſimum Morganium uſum, quam autoritate Aetii & reliquorum veterum, qui in his nimis ſæpe incaute procedunt.

JO. BAPTISTÆ MORGAGNI, IN PATAvino Gymnaſio Primarii Anatomes Profeſſoris, Adverſaria Anatomica quinta.

Patavii, apud Joſephum Cominum, 1719, 4 maj.
Plag. 16½ Fig. Tabb. 2.

EX nobiliſſimi Autoris *Adverſariis Anatomicis*, conjunctim anno ſuperiori editis, poſtquam *quarta* nuper *Menſe Martio* p. 143 recenſuimus, pervenimus nunc ad *quinta* itidem excerpenda, quæ ſicuti celeberrimo, dum viveret, Lanciſio inſcripta, ita & præter L Animadverſiones in Librum III Theatri Anatomici Mangetiani duas ſimul laudati Viri Diſſertationes Anatomico - Medicas, de vena ſine pari alteram, alteram de Gangliis nervorum; ad *Noſtrum* exaratas, continent. In virorum ſiquidem non minus ac in virginum mammis lac ſubinde ſecerni, *Autor* ſub *Animadverſionis I* finem propriis confirmat obſervationibus, dum non in duabus tantum integerrimo utero atque hymene virginibus, ſed in viro etiam quodam habitiore, veri albiſſimique lactis in earum altera multum, in hoc autem & altera

altera virgine guttas ſolummodo vidit, prætereaque ex mammillis recens natorum, noſtri etiam ſexus, infantum ſeroſi lactis ſerive guttulas manibus ſuis expreſſit. Mammas vero ex plurimis glandulis parvis compingi, Verheynio & Nuckio eo minorem in *Animadv.IV* habet fidem, quo ſæpius & diligentius ipſe tam ſiccas, quam lacte repletas mammas incidens, nihil tale adhuc invenerit, invenerit autem ſemper, quicquid propriæ glandulosæ ſubſtantiæ in mammis erat, in corpus unicum, magnum & ſolidum coloris albidi ſuperficiei non prorſus æqualis compactum, cujus fere centrum papillæ reſponderet, intra illud vero, quoties lacte ſcateret, nonnullæ quaſi cellulæ eodem plenæ apparerent ad ductus lactiferos pertinentes. Qualem mammarum conformationem etiamſi tum a Riolano & Whartono deſcriptam, tum ab Heiſtero quoque annotatam, poſtea deprehendiſſet, dignam tamen judicavit, quam Figura 3 Tabulæ Adverſariis quartis ſubjunctæ ita dilucidaret, ut in Mamma per Papillæ centrum perpendiculariter diviſa non modo Papilla, Areola, tria hujus tubercula, tegumenta ac utrumque, ſuperius & inferius, pinguedinis ſtratum, ſed ipſa imprimis Mammæ Glaudula unica & ductus lactiferi, tam majores ad papillam, quam minores ad areolæ tubercula tendentes, conſpicerentur. Duo hinc diaphragmatis foramina, per quæ nervorum intercoſtalium truncos transmitti Veſalius cognovit, licet a Caſp. Bartholino & Mangeto omiſſa in eodem nihilomnius cadavere, in quo nervorum diaphragmatis originem indagavit, re ipſa pariter in carnea ipſius parte juxta *Animadv. XII* deprehendit, ulteriori interim diſquiſitioni relinquens, quid, dum fibræ diaphragmatis carnoſæ vel diu contrahuntur, vel crebrius fortiusq; tenduntur alterneq; laxantur, his æque nervis, ac nervis paris octavi, una cum œſophago transmiſſis, tunc ſive utilitatis ſive noxæ contingeret. Porro in quibusdam non ſolummodo animalibus ſummum cordis ſeptum, ſed in ipſis quoque hominibus magnam orificiorum cordis partem haud raro in ſubſtantiam oſſeam indurari, exemplo quidem tum viri, tum mulieris grandævæ in *Animadverſ. XIV* corroboratur, ceu in quorum illis cordis ſubſtantia ſub mitralibus valvulis oſſi-

 culum

Digitized by Google

culum extiterit tranſverſo pollice longius, in hac vero os tranſverſum pollice craſſius, dimidiatum annulum repræſentans ac cum memoratis valvulis ipſis oſſificatis cohærens; num vero omne tale oſſeum ad cordis tendinem ſpectet, non immerito dubitatur. Nec in hominis vena cava ſimilis admittitur muſculus, qualis in bovis vena cava ad dextram cordis auriculam validus & rubicundus, inſignem ſphincterem æmulans, in *Animadverſ. XV* ultro conceditur. Ovale autem quod in fœtu dicitur foramen ejusque valvula quomodo in adultis quoque ſeſe habeat, in *Animadv. XVI* non minus prolixe explicatur, quam Fig. 4 Tabulæ Adverſariis quartis adjectæ illuſtratur, quod Autor ſæpiſſime viderit eam valvulæ partem, quæ ultra ovalis foraminis anteriorem inferioremque marginem extenditur, in ſenilibus etiam corporibus non modo nondum parieti pulmonalis venæ coaluiſſe, ſed inſtar duorum, vel plurium inæqualium, vel quod frequentius, unius inſignis ſacculi, cujus orificium deorſum nonnunquam, ſæpius antrorſum ſpectaſſet, craſſiora ſpecilla, tum ipſum extremum ſcalpelli manubriolum inter ſe ejusque venæ parietem tam alte admiſiſſe, ut, quod Verheynius in vitulis diverſa temporis diſtantia poſt nativitatem mactatis perſpexit, valvulam videlicet, dum a parte pulmones reſpiciente parieti venæ pulmonalis adnaſcitur, adhuc creſcere & extendi ubi eos reſpicit, id in hominibus quoque verum eſſe videretur. Amore ideoque veri permotus *Animadverſionis XVI* loco mox ſubjungit, quæ in marinæ teſtudinis corde annotaverit, magis omnino cum diligentiſſimi Mery, quam cum aliquorum ex iis, qui contra ipſum ſcripſerunt, obſervationibus congruentia. Totam tamen thoracis cavitatem a pulmonibus in inſpiratione neutiquam impleri, experimento evidenti adverſus Williſium in *Animadverſ. XXXIII* evincitur, dum Noſter vivo cani utroque in latere tantum pleuræ detexit, quantum ſatis eſſet, cum amicis autem in inſpiratione & multo magis in exſpiratione ſatis ſpatii inter thoracis parietes ac pulmones notavit reliqui; licet e diverſo experimentum, quo laudatus Williſius nihil aeris inſpirandum inter per tracheam ad lobulorum pulmonalium interſtitia deferri, comprobatum dedit,

dedit, proprio Autoris experimento æque confirmetur, ac glandulæ ſubrotundæ & ovales aſperæ arteriæ ac primorum bronchorum dorſo inſtratæ atque a Noſtro in Adverſariis primis delineatæ, cum uſu ipſis aſſignato in *Animadverſione XXXVI* & quatuor inſequentibus, novis obſervatis ſtrenue vindicantur. Ne multa commemoremus, quæ pro partium Laryngis nonnullis figuris earumque uſibus defendendis demum adducuntur; accedimus potius ad *duas Diſſertationes epiſtolares* pariter perluſtrandas, quas celeberrimus, dum viveret, *Lanciſius* ad Autorem ab ipſo rogatus *de vena ſine pari ac de Nervorum Gangliis* A. 1717 & 1718 conſcripſit figurarumque duabus Tabulis dilucidavit. In *priori* namque priusquam ad quatuor Problemata propoſita reſpondeat, prolixe tum ſtatum, tum ſtructuram uſumque venæ azygæ ita exponit, ut non modo de ejus in hominibus ac animantibus diverſis cum convenientia, tum differentia, ſed & de peculiari conſtet artificio, quo illa in hominibus potiſſimum videatur inſtructa, dum hi reſpirationis organis tum ad vocem multifariam fereque innumeros corporis ac thoracis motus, ſed & ad nonnullos pectoris morbos per anacatharſin profligandos opus habeat. Omni ſcilicet venæ ſine pari ramificatione omnique communicatione cum venis mammariis, vena emulgente ſiniſtra, vel cava in latere dextro aut dextra vena ſpermatica non minus mulierum, quam virorum, deſcripta, iisque ramis etiam intercoſtalibus indigitatis, qui in aliam venam lateris ſiniſtri deſinunt, quoties talis occurrat venæ azygæ munus præſtans ac in ſubclaviam ſiniſtram ſe exonerans, tria imprimis in vena ſine pari humana dudum a ſe obſervata reputat digna, quæ communicet & ad uſum in pleuritide applicet. Primum quippe nervos quosdam utrinque per dorſi coſtas inter pleuræ membranas ferri usque ad poſteriora diaphragmatis, ſingulas intercoſtales venas vago itinere ac ſæpe ad rectos fere angulos ſecantes; deinde orificium ejusdem azygæ in cavam deſciſcens ſemicirculo muſculari inſtar hemiſphincteris cum peculiari nervo muniri; ac tertio in eadem anaſtomoſi venæ azygæ cum cava minimos tubulos ab inferiori ingredientis azygæ atque excipientis cavæ parte inter tracheæ

annulos

annulos ac membranas ſenſim irrepere atque ad internam usque ipſius tracheæ tunicam pervadere. Quorum poſtremorum uſu in pleuritide uberius explanato facilique ab azygæ & cavæ trunco intra tracheam liquidorum tranſitu comprobato, cauſam problematis primi: cur quicquid ſanguinis ex arteria magna per intercoſtales plerasque effluit, id omne per totidem venulas non in cavam pari ordine deſinentes, ſed in azygam refluat? exinde deducit, quod facilius, promtius celeriusque ſecundum voluntatis arbitrium ad reſpirationem retardandam, ſollicitandam, retinendamve curſus pariter & immiſſio ſanguinis ab azyga in cavam modo retardari, modo celerior fieri, modo etiam retineri poſſit, dum minori negotio unum emiſſarium, quam plura, uno eodemque tempore valet regi. Nec cauſa ſecundi problematis: cur vena azyga non in cavæ inferiorem truncum, ſed in ſuperiorem exoneretur? Margagnum ex Cowpero ratiocinantem latuiſſe indigitatur, nimirum ne ſanguis, qui ab intercoſtalibus muſculis aliisque thoracis partibus unico impetu ſecundum varios reſpirationis motus per azygam refluit, ſi in cavam inferiorem illaberetur, ſanguini per illam jam ægrius aſcendenti moram inferret. Solutio autem tertii problematis: cur ſanguis ab intercoſtalibus refluens non per duas, ſed per unam venam ſine pari in venam cavam inferatur? ab ipſiusmet azygæ uſu & actione deſumitur, cum hæc namq; ſanguinem reducat a ſingulis intercoſtalibus muſculis ac diaphragmate, veluti muscularibus partibus, quæ omnes ſimul uno eodemque tempore pro reſpirationis exigentia moveri debent, oportere omnino, ut ſanguis omnis uno eodemque alveo exceptus, univerſus quoque ſimul non magno, ſed facillimo negotio retardaretur vel accelerarctur. Rationibus denique poſtremi problematis: cur azyga non in ſiniſtris, ſed dextris prorepat? a Morgagno ipſo allatis hæc ſolummodo adjungitur, quod, ſi vena ſine pari eodem itinere in ſiniſtris, ac in dextris, collocaretur, ductui thoracico ibidem jam locato plurimum obeſſet, non tantum aliquid ſpatii eidem demendo, ſed & ſanguinem in eandem illam ſubclaviam, in quam Pecqueti ductus chylum lymphamque immittit, corrivando. In *poſteriori* autem

tem præter ea, quæ in genere ad Gangliorum in nervis ſitum, numerum & figuram ſpectant, quatuor imprimis, ſtructura videlicet eorundem, vis, uſus ac morboſæ affectiones, ample indagantur & enodantur. Primum ſiquidem diligenti & accurata Gangliorum adhibita ſectione, modo crudorum, modo coctorum, modo diu in urina vel aceto maceratorum, eadem peculiares ſuique generis exiſtere muſculos aſſeveratur, i. e. univerſum Ganglii corpus ex duobus potiſſimum tendinibus & duplici fibrarum carnearum ſerie ac directione ita compingi, ut primus tendo externus ſit ac ex duabus extimis membranis nervuliſque per eosdem diffuſis reſultet, alter vero tendo per meditullium inſtar axeos deſcendens ille habeatur, a quo pinniformes fibræ oriantur aut ſaltem alligentur. Hinc actio & vis ipſorum in eo ſtatuitur, ut pro animalium motuum opportunitate plus minus contracta, tum canales ſanguineos, quibus annectuntur, parum elevent, tum liquidum nervorum vehementius extrudant. Quoniam ii autem nervi tantum, qui ad organa motus feruntur, gangliis gaudent, in regendis pariter iis animalibus motibus, qui vel arbitrio obſecundant, vel ipſo arbitrio celeriter moveri aut retardari debent, præcipuus eorundem uſus quæritur. Nec demum Ganglia nervorum aliis malis, quam quibus muſculares partes utplurimum tentari ſolent, convulſioni nempe clonicæ ſive motui convulſivo, convulſioni tonicæ ac ſemiparalyſi vel paralyſi veræ, reputantur obnoxia. De cetero num laudatus *Lanciſius* Tractatum de motu Cordis atque anevryſmatibus, aut ſaltem ejusdem ſynopſin, ante fatalem vitæ terminum, quem d. 20 Januarii a. c. habuit, ultimam impoſuerit manum, neque nobis, neque aliis forſan conſtat, qui talem anxie adhuc deſiderarunt.

A TREATISE OF ENDEMIC DISEASES.

i. e.

TRACTATUS DE MORBIS ENDEMICIS; Autore CLIFTON WINTRINGHAM.

Eboraci, apud W. Taylor, & Thom. Ward, 1718. 8.

Plag. 8½.

Digitized by Google

MAgna quidem multaque proſtant Caſuum Obſervationumque Volumina, a Medicis Practicis conſarcinata, variam variorum ſymptomatum ſyndromen exhibentium, raro tamen contingere, ut omnia ſymptomata, quæ in tot ægris hodie mitiganda ſunt, conveniant cum hiſtoriis a Veteribus conſignatis, Clinici norunt Medici. Et ſi vel maxime omnes aliquando circumſtantiæ concurrant in ægrotis eodem morbo laborantibus, non ſemper tamen eundem ſequi eventum, nec eodem ubique ſucceſſu morbos tractari, ſæpe obſervare licet. Cum enim morborum tam acutorum quam chronicorum cauſæ primariæ atque remotæ non minus ac temperamentorum differentiæ ab aere, locorum ſitu, vivendi genere & ſimilibus maximam partem dependeant, fieri aliter non poteſt, quin eædem pariter res medicamentorum etiam maxime efficacium vim & energiam infringant, Medicorumque expectationem illudant. Hinc factum eſt, ut alii diverſas regiones inhabitantes Medici alii medendi methodo nullo non tempore inſtiterint, diverſaque commendaverint medicamenta, a ſe probata, quæ tamen aliis in climatibus deſideratum non exhibuerunt effectum. Quoniam igitur ſcrutinium harum cauſarum, Praxi Medicæ haud exiguum affulgens lumen, admodum neglectum hactenus fuit, operæ pretium duxit clariſſimus Wintringhamius, cujus Tractatum de Podagra in Actorum Supplementis, Tom. VI Sect. VIII p. 357 commendavimus, in easdem hoc in Scripto majori ſolertia inquirere. Ex quo pauca nunc communicabimus.

Cap. I. Morbi Endemici quemadmodum illi dicuntur, qui certam regionem alio & peculiari quodam modo quam aliam invadunt, ita particularibus climatis, aeris, ſoli, ſitus, aquæ, & ſimilium qualitatibus ortum ſuum debent, corpus non minus, quam animum afficientibus. Aeris quidem gravitas & preſſio diverſa ad breve tempus corpus noſtrum alterare poteſt, diuturniores vero effectus, de quibus Autor hic loquitur, ſenſibilibus potius ejus qualitatibus, calori puta, frigori, humiditati, ſiccitati, & prout effluviis animalibus, vegetabilibus, & mineralibus plus minus refertus eſt, adſcribendi veniunt. Per calorem enim

enim & frigus aer rareſactus aut condenſatus modo amplius exigit ſpatium, modo intra anguſtias coercetur, & variam inde quoad elaſticitatem ſuam ſubit mutationem; quæ tamen per humiditatem & ſiccitatem magis alteratur, unde aer ad reſpirationem plus minus aptus redditur, imo fibras vel relaxando vel contrahendo inſenſibilem tranſpirationem potiſſimum, hinc & quamvis excretionem vel ſufflaminat vel promovet. Vaporoſæ exhalationes elaterem aereum ſupprimunt,& modo conſtringendo, vel laxando fibras, modo fermentando, diſſolvendo, vel coagulando humores vitales, modo partes ſolidas ad validiorem & frequentiorem vibrationem ſtimulando corpus humanum ad morbos diſponunt. A ventis potiſſimum,quibus regio una alterave expoſita eſt, variæ corporibus noſtris accedunt alterationes, quorum tamen diverſæ qualitates non tanquam totidem mutationes aeris ſunt reſpiciendæ, utpote qui fluidum tantum eſt, quod comprimi aut dilatari, & benignas pariter ac noxias qualitates ſuſcipere aptum eſt, ſed variis climatibus, terræ tractibus, aquis & ſimilibus,ſuper quæ vehuntur, originem ſuam debent. Ventos igitur, qui ex quatuor mundi plagis ſpirant, atque intermedios examinat Noſter, qualem corpori diſpoſitionem impertiant, qualemque admittant medelam, inquirens. Sequitur regionis differentia, a locis vicinis petita, num ſit inſula, an terra continens, mari, lacubus, fluviis, immediate an remote adjacens, num in montium jugis, an in vallibus ſit ſita, num plana, an cava, aperta, ſylvis circumſepta? Alia eſt differentia,quam ipſa ſoli natura ſuppeditat, num ſcilicet illud ſit ſiccum, humidum, ſabuloſum, argilloſum, lapideum, paludoſum, an metallis, mineralibus ferax, aut ſpeluncis, vulcanis, fontibus, lacubus, fluviis abundet? Et quoniam aqua eſt, quæ in majori copia corpus noſtrum ingreditur, baſin conſtituit omnium potulentorum, tum naturalium, tum arteſactorum, pleriſque alimentorum ſpeciebus permiſta eſt, & omnium ciborum vehiculum exiſtit, ut de coctione & præparatione omnium eſculentorum, quæ cum aqua fit, nihil dicamus, magna ipſi ineſt vis œconomiam animalem alterandi, pertinaceſque & fatales morbos inducendi. Summa igitur cura

Cap. II. III, IV, V, VI. VII. VIII. IX. X.

Digitized by Google

ejus naturam & differentiam examinat Noſter, & quomodo per
Cap. XI. eam Endemici morbi generari aut foveri queant, docet. Simili tandem induſtria de cibis, tam iis, quæ ex vegetabilibus, quam quæ ex animalibus petuntur, loquitur. De ſingulis agere, nimis prolixum foret, ea ſolummodo commemorabimus, quæ de calido climate monet Autor, ex quibus benevolus Lector facile judicabit, qua methodo reliqua perſecutus ſit. Loca, calidis ventis expoſita, imprimis ubi humiditas jungitur, minus ſalubria nunquam non fuerunt credita. Calor enim cum humiditate conjunctus fibras corporis humani laxando & debilitando elaſticitatem & vibrationes earum infringit, hinc minus diſponit homines ad duros ſuſtinendos labores. Et quoniam inſimul aer vaporibus refertus veſiculas pulmonales minus expandere poteſt, ſanguinis globuli non rite dividuntur, hinc circulatio ejus languidior redditur, partim quod hic majorem nactus viſciditatem per exiles corporis canaliculos ſubtilesque mæandros penetrare nequit, partim quod ſpiritus in cor influentes deficiunt, abſumptis ſcilicet tenuioribus & auctis aquoſis particulis. Atque hac ratione fibræ relaxantur, corpus languidum, effœminatumque redditur, debitaque impeditur inſenſibilis tranſpirationis expulſio. Quæ aeris conditio quemadmodum naturalem conſtitutionem ita immutat, ut appetitus imminutus, bradypepſia, facultatum hebetudo, obeſitas, ſtupor, puſillanimitas, pallor & ſimilia in incolis obſervetur, ita magnam morborum ſeriem inducit, & in infantibus quidem rachitides, hernias, convulſiones, & aſthmata, in juvenibus ſcrophulas, lumbricos, icteros, obſtructiones, atrophias, in mulieribus abortus, partus difficiles, in ætate conſiſtenti diarrhœas, dyſenterias, lentas & malignas febres, exulcerationes ichoroſas, cachexias, empyemata, in ſenio lethargos & paralyſes. Nec minor eſt moleſtia illa, quam patiuntur in calido climate degentes, quatenus ex leviſſima cauſa in inſenſibilis tranſpirationis ſuppreſſionem incurrunt, & de frigore conqueruntur, quod alii non percipiunt, qui frigidius incolunt clima. Cum enim caloris frigorisque ſenſationes maximam partem a diſpoſitione corporis impreſſionibus externis expoſiti dependeant, aliter fieri non poteſt,

quam

quam ut idem caloris vel frigoris gradus in diverſis ſubjectis producat, aut unum idemque ſubjectum diverſo tempore patiatur contrarios effectus. In provinciis nihilominus talibus calidis non eadem ubique eſt ratio inſalubritatis, prout ſcilicet illæ frigidis etiam ſimul ventis patent, vel minus, prout in altiori vel depreſſiori loco ſitæ ſunt, & prout ſylvis, ſtagnis, paludibus adjacent; unde loci qualitas noxia vel corrigitur, vel augetur, effectusque magis funeſti vel ſalutares inſequuntur. Ex his facile colligere eſt, felici methodo noxas ejusmodi a ſitu loci metuendas averti poſſe, ſi fruantur incolæ cibo potuque, qui humores viſcidos moderate attenuat, & diſſolvit, tonumque partium ſolidarum relaxatum contrahit, & roborat, corpus in atmoſphæra ſubfrigida & ſicca exerceant, ac balneis frigidis & ſimilibus utantur.

D. LAURENTII HEISTERI, ANATOM. Chirurg. ac Theor. Profeſſoris Publ. Altorfini Vindiciæ ſententiæ ſuæ de Cataracta, Glaucomate & Amauroſi, adverſus ultimas animadverſiones atque objectiones Diarii Pariſienſis Eruditorum, ut & WOLHUSII, Ocularii Pariſienſis, ejusdemque aſſeclarum. Adjectus eſt Index in omnes tres libros de hoc argumento a ſe editos.

Altorfi, literis Jod. Guil. Kohleſi, 1719, 8.
Plag. 20.

QUoniam ab eo tempore, quo Autor Apologiam ſententiæ ſuæ de controverſis illis oculorum morbis edidit, quam A. 1717 in his Actis recenſuimus, in qua omnibus adverſariorum objectionibus, ipſi notis, & ſententiæ ſuæ contrariis, reſponderat, novas hi objectiones in medium attulerunt, quibus non ſolum ſententiam ejus invertere, verum etiam gravium errorum & contradictionum aliarumq; inculpationum ipſum reum agere voluerunt; hinc Autor, partim ut a falſis his criminationibus ſe liberaret, partim ut vera morborum illorum ocularium, de quibus jam per tot annos tam acriter diſceptatur, natu-

ram & conſtitutionem evidentius explanaret, ſe inductum eſſe, ait, ut hac etiam adhuc vice ipſis reſponderet: ne jure perhibere poſſent, ut alias fecerunt, ipſum objectiones ſuas evertere non valere; atque ut eruditi, a ſtudio partium liberi, collatis utrinque experimentis atque rationibus, rectius judicare queant, cujusnam in hac controverſia ſententia cum veritate melius conveniat.

Præfat.

Ante omnia vero generatim contra adverſarios ſuos oſtendit, ſe in primo ſuo de his morbis tractatu neminem ullo duro vel iniquo loquendi modo læſiſſe: & tamen ob illum tractatum ab ipſis acerbioribus verbis invaſum fuiſſe, quaſi hi de induſtria ignominia ipſum afficiendum ſibi ſumſerint; iisque ſe impulſum eſſe, ut paullo duriori quoque modo ipſis rurſus reſponderet: atque hinc multis argumentis demonſtrat, eos ipſos acerbioris contentionis autores jure habendos eſſe. Etenim in rei hujus teſtimonium, præter dicteria, quibus adverſarii ſine omni cauſa primi ipſum onerarint, etiam adducit verba Virorum clariſſimorum, qui Memorias Trevoltienſes evulgant, qui pariter ſevere redarguerunt modum, quo adverſarius primarius, Wolhuſius, quoscunque a ſe diſſentientes aggredi & impugnare ſoleat, vid. p. 186 & 198.

§. 1. Speciatim vero in paragrapho 1 & 30 oſtendit Autor, *adverſarios ſententiam ſuam de Cataracta vel non intellexiſſe, vel data opera intelligere noluiſſe*; cum tamen eam Wolhuſio tam perſpicue literis ſcriptis expoſuerit, ſe ſcilicet Cataractam PLERVMQVE (non ſemper) in humoris cryſtallini opacitate conſtituere; ideoque membranaceas cataractas, ſi modo ex certo probentur, non prorſus negare: hancque ſuam ſententiam experimentis quam plurimis confirmatam eſſe demonſtrat.

§. 2 ad 20. §. 2 ad 11 recenſet ſigillatim, *quomodo & quot modis adverſarii ipſum prius inique tractaverint*, & quod propterea

21. duram quoque reſponſionem ſua culpa promeruerint. §. 12 contra adverſariorum opinionem experimentis evincit, *plus humoris aquei ante uveam, quam poſt eam reperiri*: id quod deinde §. 35 & 37 uberius confirmat; unde ibidem evincit, adverſarios ex hypotheſi ipſorum, idoneam rationem, *quare cataracta*

taracta non ſæpius ante pupillam, quam poſt eam oriatur, non
dediſſe: quod fieri deberet, ſi cataracta ordinarie aut plerum- p. 26.
que in humore aqueo exiſteret. §. 13 ad 17 varias objectiones
Andryi refutat, & ex ipſa hujus cenſura probat, ſe nova, adeo-
que non omittenda, ſcripſiſſe. §. 18 oſtendit, *machinam illam*
curioſam, a ſe in primo ſuo Tractatu de Cataracta deſcriptam, 36.
quæ, viſum ſine cryſtallino fieri poſſe, tam pulchre illuſtrat, ini-
que ab Andryo carpi: idcirco præſtantiam ejus uberius pate-
fecit, ejusdemque alias præterea objectiones §. 19 & 20 revellit. 43.
§. 21 ad 26 *Mercurii legitimum uſum*, in morbis oculorum ſa-
lutarem, contra ejusdem Andryi cenſuram defendit, aliasque
hujus animadverſiones atque accuſationes refutat. §. 26 *Clar.* 54.
Valliſnerii, primarii Medicinæ Profeſſoris Patavini, epiſtola,
Autorem contra Andryum defendens, exhibetur; §. 27 alia
docti cujusdam Viri epiſtola in Wolhuſium ſcripta ſiſtitur.
Poſtea reſponſio Autoris ſequitur ad objectiones Wolhuſii, quas
in ſuis diſſertationibus, quas *doctas & criticas* vocat, protulit;
ubi §. 28 ad 30 Autor falſa & iniqua ſibi ab editore illarum diſ- 61.
ſertationum impingi tradit. §. 32 oſtendit, obſervatione Wolhu-
ſii de cataracta membranacea ſententiam ſuam non everti. §. 33 68.
convellit ſententiam illam, qua Wolhuſius contendit, *doctos* 72.
nunquam voluiſſe, cataractam eſſe membranam præternatura- 74.
lem; id quod Autor noſter §. 64, 65 & 66 uberius deducit.
§. 34 redarguitur Wolhuſius, contendens, humorem vitreum in 75.
operatione conſueta cataractæ non perforari. §. 38 & 41 unum 81.
ex primariis controverſiæ hujus capitibus excutitur, *de vera*
ſcilicet cataracta atque glaucomatis differentia: & ex ſignis
pathognomonicis utriusque evincit, cataractam in opacitate
cryſtallini, glaucoma vero in vitrei humoris opacitate conſtitu-
endum eſſe. §. 42 oſtenditur, Wolhuſium idonea experimenta
non produxiſſe. §. 43 ad 73 examen inſtituitur animadverſio- 86.
num Wolhuſii, quas hic in Tractatum primum Autoris de 88.
Cataracta edidit: quas non ſolum confutat, verum etiam Au-
torum Memoriarum Trevoltienſium judicio atque teſtimonio
oſtendit, eas in hac controverſia nullius eſſe momenti, atque ca-
put rei non attingere. Speciatim vero ab iniquis, quas vocat,

inſinu-

Digitized by Google

p.94 & 137. inſimulationibus, & præſertim a plagio, cujus adverſarius ipſum
95. accuſavit, ſe §. 48 & 71 liberat, illudque potius in Wolhuſium
98. devolvit: & ſimul contradictiones & errata ipſius variis in lo-
118. cis hujus libri indicat. Conferantur pag. 122, 134, 139, 146, 148 &c. §. 60 Autor indicat, *Wolhuſium ſua experientia ne unicum exemplum cataractæ in humore aqueo ex homine hucusque proferre potuiſſe.* §. 64 ad 68 contra Wolhuſium probat
122. Autor, *ſcriptores cataractam omnino pro membrana habuiſſe:* id quod ille negare voluit. A §. 70 ad 79 varias Wolhuſii ini-
136. quas objectiones refutat, variasque contradictiones & errores
151. ipſius indicat. §. 80 ad 89 Autor patefacit, quam inique Wolhuſius multos Viros præſtantiſſimos, ſpeciatim *Ruyſchium, Bartiſchium, Meryum, Cowardum, Kennedyum, Anellum,* aliosque multos tractaverit; qui vero a Noſtro defenduntur, atque errores
166. illius refutantur. §. 93 ad 95 reſpondetur epiſtolæ injurioſæ
186. ſive maledicæ, quam Wolhuſio Noſter tribuit, ab eo tamen neutiquam agnoſci, accepimus; de qua rurſus oſtendit, Autores Memoriarum Trevoltienſium eam pro ſcripto prorſus ignominioſo, quod nil niſi convitia contineat, declarare atque ha-
197. bere, quodque ad controverſiam nil quicquam faciat. §. 97 *Reſponſio Autoris ad obſervationem Norimbergenſium de cataracta membranacea*, exhibetur; qua quidem probari indicat, cataractam *quandoque* eſſe membranam; verum hoc non ordinarium eſſe, ut vulgaris erat opinio, ſed raro contingere, inde patere oſtendit, quia in quamplurimis aliis cataracta laborantibus oculis nulla membrana, ſed cryſtallinus opacus repertus fuerit. Ideoque inde concludit, cataractam *plerumque* in cryſtallini opacitate & non niſi raro in corpore membranaceo conſiſtere. §. 98 *Analyſis Tractatus primi Autoris de cata-*
208. *racta* ex Memoriis Trevoltienſibus perquam honorifica ſiſtitur; ut illi, ad quos hæc acta alias non perveniunt, inde cognoſcere queant, quid hi Viri Clariſſimi de hac controverſia judicent & quomodo magis cum Heiſtero, quam cum parte adverſa ſentiant.
223. Cui analyſi §. 99 etiam ipſius Apologiæ epitome eorundem
229. Autorum adjecta eſt. Denique §. 100 *Diſſertationum Wolhuſii* (quibus titulus *doctarum & criticarum* præfixus eſt) analyſis ex illis

illis ipſis Memoriis Trevoltienſibus refertur; quæ vero omnes Wolhuſio parum favent, maxime cum de eo judicent, *eum ex capite controverſiæ logomachiam facere.* His vero tribus Analyſibus, ex Memoriis Trevoltienſibus deſumtis, Autor noſter ubique notas atque animadverſiones ſubjecit, quibus ſententiam ſuam de his morbis eorumque veram conſtitutionem latius explicat. Poſtremo §. 102 nonnullos inſuper errores a Wolhuſio commiſſos demonſtrat. p. 223 & 242.

OPTICE, SIVE DE REFLEXIONIBUS, Refractionibus, Inflexionibus & Coloribus Lucis Libri tres; Autore ISAACO NEWTONO, *Equite Aurato. Latine reddidit* SAMUEL CLARKE, *S. T. P. Editio ſecunda, auctior.*

Londini, impenſis Guil. & Joh. Innys, 1719, 4.
Alph. 2 plag. 8 Tabb. æn. 12.

PRimum liber prodiit idiomate Anglico A. 1704; deinceps eum Latine vertit *Samuel Clarkius*, Vir ob ſtudia inprimis metaphyſica celebris, atque verſionem A. 1706 publicavit. Siſtit nunc alteram ejus editionem, quam auctiorem titulus commendat. Incepit autem verſionem juſſu Autoris & eodem approbante abſolvit, ut adeo dubitandum non ſit, eam menti Autoris ingenioſiſſimi eſſe conformem. Diſcrimen, quod inter editionem priorem ac hanc poſteriorem intercedit, ipſe Vir ſummus *Newtonus* his verbis enunciat: " Tractatus, inquit, mathematicos in priori Optices noſtræ editione ſub " finem annexos (vid. Acta A. 1705 Menſ. Jan.) in ſecunda hac " editione, utpote ad eandem materiam minus ſpectantes (&, quod addere bona Autoris venia liceat, interea quoque ſecluſa Optica a *Joneſio* A. 1711 una cum aliis ſchedis ac Tractatibus *Newtoni* mathematicis editas, ceu videre eſt ex Actis A. 1712 p. 74) ſubjungere omiſi. In fine libri tertii Quærendorum " numerum adauxi. Et ne quis gravitatem inter eſſentiales " corporum proprietates me habere exiſtimet (probat ergo, quæ contra *Freindium* alioſque *Newtoni* aſſeclas in Actis A. 1713

p. 310 & ſeqq. alibique a nobis dicta ſunt) quæſtionem unam „de ejus cauſa inveſtiganda ſubjeci. Quæſtionem, inquam: „quippe qui experimentis rem iſtam nondum habeam exploratam. „ Hoc monitum Autor præmiſit A. 1718 editioni alteri Optices Anglico idiomate recuſæ in 8, unde idem quoque editioni poſteriori præfixit Interpres. Cum theoriam luminis atque colorum, quæ in hoc opere experimentis ac obſervationibus ſtabilitur, jam in Actis A. 1706 p. 59 & ſeqq. expoſuerimus, atque ab objectione *Mariotti*, quæ eam premere videbatur, in Actis A. 1717 p. 232 vindicaverimus; quid nobis ſuperſit non apparet, niſi ut augmentum, quod quæſtionibus ſubjunctis acceſſit, diſtinctius recenſeamus. Reperimus itaque quæſtionem octavam, de corporibus fixis a calefactione ſplendentibus, ad corpora omnia extendi, quæ partibus abundant terreſtribus & præſertim ſulphureis, non modo cum caleſiunt, ſed quando partes a cauſa quacunque agitantur. Adduntur hic nonnulla ad *Hauksbeji* experimentum, de quo pridem diximus in Actis noſtris. Huc pertinet, quod a *Newtono* notatum, vaporem electricum (ſic enim appellat lucem ex vitro erumpentem) ea vi nonnunquam ad digitum allidi, ut etiam tactu percipi queat: quod idem quoque evenire ait, quando cylindrus e vitro electrove longus & amplus charta manu admota eo uſque confricetur, donec vitrum incaluerit. Ad quæſt. 11 nonnulla adjecit *Newtonus* pro confirmanda ſua hypotheſi de natura Solis atque fixarum, quæ corpora mundi totalia ingentes terrarum globos vehementer calidos eſſe ſuſpicatur. Notatu dignum videtur experimentum, quo inter alia in rem ſuam utitur. Scilicet mixturam ſtanni & plumbi ferro candenti in vacuo impoſitam fumum emittere atque etiam flammam, quorum neutrum in aperto aere accidit. Ad quæſt. 16 nonnulla annotat de cauſa orbis ignei, quem videmus carbone candente motu celerrimo in orbem acto, ab aliis etiam jam tradita. Quæſtiones, quæ a decima ſeptima uſque ad 25 ſequuntur, prorſus novæ ſunt, ita ut in nova editione ſit vigeſima quinta, quæ in priore fuerat decima ſexta. In his quæſtionibus agnoſcit fluidum æthereum, per quod lumen propagetur, & in quo planetæ circa Solem moveantur,

Digitized by Google

veantur, cujusque ope ſenſationes in nervis perficiantur. Ad ſtabiliendam fluidi hujus exiſtentiam utitur experimento, quo a pluribus jam annis ad probandam exiſtentiam materiæ calorificæ ex uno corpore in aliud migrandis uti ſolet Cel. *Wolfius*. Scilicet ſi thermometrum parvum in amplo vitro cylindraceo inverſo ita ſuſpenditur, ut vitrum non contingat atque aere exhauſto e loco frigido in calidum deferatur, ſpiritus perinde ac in altero, quod in vitro ſimili aere pleno ſuſpenditur, aſcendit, & quidem eadem utrobique celeritate. Inde autem concludit, calorem trans vacuum deferri vibrationibus medii cujusdam longe, quam eſt aer, ſubtilioris. Hoc ipſo medio lumen refringi ac reflecti & cœlos univerſos repleri. Ab eodem nunc ipſi probabile videtur oriri gravitatem, quod hactenus plerique Anglorum autoritate Cel. *Newtoni* moti agnoſcere recuſarunt. Deducit autem gravitatem a vi elaſtica hujus medii, qua corpora a denſioribus medii partibus ad rariores impellantur. Sumit enim, medium hoc multo rarius eſſe intra corpora denſa Solis ac planetarum atque Cometarum, quam in ſpatiis cœleſtibus interjectis, denſitatemque a Sole usque ad Saturnum continuo creſcere. Ceterum vim elaſticam eſſe valde magnam, ex celeritate, qua lumen propagatur, colligit. Quoniam enim ſoni feruntur circiter 1140 pedes Anglicos intra minutum temporis ſecundum & ſpatio ſeptem octove primorum 100 milliaria Anglica emetiuntur, lumen vero a Sole ſeptem octove circiter primorum ſpatio ad nos defertur, quod ex ſuppoſita parallaxi Solis horizontali 12″ æſtimat 70000000 milliarium Anglicorum; vim elaſticam ætheris pro ratione ſuæ denſitatis eſſe debere ſtatuit amplius 700000 partibus majorem quam vim elaſticam aeris pro ratione ſuæ itidem denſitatis. Hujus medii reſiſtentiam adeo exiguam eſſe ſtatuit, ut per decem millia annorum vix planetarum motibus variationem ullam inducat, quæ ſenſu percipi poſſit, nempe amplius 600000000 partibus minorem, quam aquæ. Diſcunt ergo hinc *Newtoni* aſſeclæ, quod ex præjudicio autoritatis pro demonſtratione venditarint argumentum, quod contra exiſtentiam ætheris in Principiis Philoſophiæ naturalis Mathematicis a motu planeta-

 rum

Digitized by Google

rum deſumtum propoſuerat. Sub finem quæſt. 30 omittitur, quæ in priore editione de quantitate attractionis radiorum luminis docuerat. Quæſt. 31, ubi vim attractricem materiæ ſtabilire conatur, addit alia nonnulla experimenta atque naturæ phænomena, quæ ab eadem pendere exiſtimat, inprimis *Hauksbejana*, de aſcenſu aquæ intra laminas vitreas. Delevit vero paulo infra verba, quibus aſſeruerat, ex imperio voluntatis oriri poſſe motum in univerſo. Agnoſcit etiam nobiſcum, qualitates ſua natura inexplicabiles & exploratu impoſſibiles eſſe qualitates occultas ſcholæ & progreſſum Philoſophiæ naturalis impedire, quemadmodum contra *Freindium* alioſque *Newtoni* aſſeclas in Actis A. 1713 loc. cit. alibique inculcavimus.

INTRODUCTIO AD VERAM ASTRONOMIAM, ſeu Lectiones Aſtronomicæ; Autore J. KEILL, M. D.

Oxoniæ, e Theatro Sheldon. impenſ. H Clements, 1718, 8 maj. Alph. 1 plag. 9½ Tabb. æn. 2.

EX diſcurſibus ſeu Lectionibus poſt ſuſceptam a Cl. Autore Aſtronomicam in Academia Oxonienſi Profeſſionem enata eſt hæc Introductio ad Aſtronomiam, quam ſtylo ſibi familiari vocat veram, eadem publicata in uſum auditorum, quo ipſi non ſolum memoria tenere, quæ in illis expoſita fuerant, ſed & quotieſcunque lectionum earum repetitio ab Autore inſtituetur, in qua ſibi corrigendi & ſupplendi, quæ videbuntur, libertatem reſervavit, iisdem uti poſſint. Quoniam adeo tironum in gratiam ſcripta eſt, ea ſaltem afferre, quæ captui eorum accommodantur, viſum Cl. Autori, eoque nec ſublimiorum in Aſtronomia, nec calculi aut tabularum uſus, vel rationis motuum cœleſtium e Phyſica petendæ mentione abſtinendum ſibi judicavit, ordinem obſervans plane arbitrarium; a Phænomenis motus explicatis ad ſyſtema mundanum, motum telluris & Lunæ doctrinamque Solis & Lunæ eclipſium tranſiens, in qua Eclipſium ſolarium phaſes particulares tam Orthagraphicæ Projectionis, quam parallaxium ope pro quovis loco determinare

Digitized by Google

nare docet. De planetis deinde ſuperioribus, eorumque ſtationibus & cometis poſtquam egerat, ſphæram mundanam explicat, deque crepuſculis, refractione & parallaxibus diſſerit. Atque hæc quidem parte generali. Progreſſus dein ad particulares motuum theorias, problematis Kepleri de invenienda Anomalia vera ex media ſolutiones variorum exponit, clauditque tractatione de tempore & Calendariis. Ceterum ne omni commendatione ex novitate careret opus ſuum, variis ab Ill. *Hallejo* ſolutis & paſſim in Tranſactionibus Anglicanis publicatis problematibus veluti gemmis idem diſtinxit. De proprio vero addere voluit ſolutionem problematis, quo petitur locus Terræ, e quo planeta in dato orbis ſui puncto viſus ſtationarius appareret; cui junxit ſolutionem Hallejanam alterius affinis problematis, quo ſtationis alicujus tempus definitur. Supplere hoc ipſo inſtituit, quæ in Miſcellaneis Berolinenſibus de eadem materia leguntur a Cel. *Hermanno* noſtrate propoſita. Quæ quidem, cum imperfecta in illo opere reperiantur, in eam ſententiam Cl. Autorem deduxerunt, ut ipſam ſolutionem a Cel. Viro ad finem non eſſe perductam, eoque ſupplemento illo opus eſſe crederet. Viſum eſt vero monere, integram ſolutionem ab ipſo Cel. *Hermanno* Regiæ Berolinenſi Societati ſimul & ſemel transmiſſam eſſe, eam autem judicaſſe dividendam illam diſſertationem, & partem ejus relinquendam, qua alterum quendam Tomum exornaret. Cujus quidem editio niſi partim morte Illuſtris Præſidis *Leibnitii*, partim aliis de cauſis impedita fuiſſet, publicum egregio illo ſpecimine tam diu nequaquam careret.

AN ANSWER TO MR. MARTINS &c.

h. e.

RESPONSUM AD DN. MARTINI DISSERtationem criticam in locum 1 Joh. V, 7 in quo argumentorum ejus imbecillitas & hypotheſium errores, dum ad autoritatem illius loci ſtabiliendam ſuppoſitis Codicibus utitur, oſtenduntur.

Londini, apud Joannem Baiby, 1719, 8.
Plag. 18.

CUm Pl. Rev. *Martinus* in Diſſertatione Critica ad locum 1 Joh. V, 7, de qua diximus in Actis Anni 1718 Menſ. Oct. p. 447 ſq. non tantum Simonium, ſed etiam quendam Anglum, cujus diſſertatio de hoc commate A. 1716 prodierat, refutaſſet, ſe peti intellexit *Thomas Emlynus*, & ut ſuam opinionem tueretur, ei hoc reſponſum oppoſuit. Videtur autem eidem primo, veteres Theologos parum præſidii in hoc loco ad confirmandum Trinitatis dogma invenire potuiſſe, qui æque faveat Arrianis ac Sabellianis, tum notat in quæſtione, quæ tantum ſit facti, non niſi ea afferre Cl. Martinum, quæ prorſus ſint incerta ſed tantum poſſibilia, ſeq; recipere ad ſtylum Johanneum & contextum, cui illud comma ſit conforme, facile quippe oſtendi poſſe locum quendam contextui obſcuriori congruere, neque id eſſe alicujus pretii, quod nullius antiqui ſcriptoris locus produci poſſit, ex quo pateat, unquam de eo dubitatum, ſiquidem antiquitus plane nihil de eo vel viſum ſit vel auditum. Quare ſtat ſententia Cl. Autori, hoc comma ſeptimum plane eſſe ſuppoſititium, idque ideo quod *primo* non poſſit adduci genuinus antiquus Græcus ſcriptor, qui ejus meminerit, ſynopſeos enim Scripturæ autorem, quem Athanaſium ferant, id non ante oculos habuiſſe; neque *ſecundo* usque in hunc diem codex Græcus oſtenſus ſit, in quo compareat; neque *tertio* ullus teſtis fide dignus afferri potuerit, qui aperte planeque dicat, ſe vidiſſe peculiarem codicem Græcum, qui illud exhibeat; qui enim proferantur, eos indefinite loqui, aliorumque narrationes ſequi. Ac argumentum negativum in hac cauſa inſigne habere pondus, inde conficere vult, quod doctoribus Græcis eo loco utendi multoties oblata ſit occaſio, cum vero id non fecerint, inde conſtare, illum eorum ætate in Græco N. T. codice non extitiſſe; Cypriani vero verba eſſe interpretationem commatis octavi myſticam. Concedit, illud comma in codicibus Latinis a tempore Caroli M. usque ad Seculum XIII legi, ſed nec in omnibus

bus, nec eadem ratione, ut ex Lotharii Bibliis apud Simonium conſtet, nec rationem exiſtimat habendam ordinis Romani, quia in libris eccleſiaſticis diverſimode afferantur loca Scripturæ, ut ex liturgia Anglicana cognoſci poſſit. Si etiam detur, illud in Bibliis Caroli M. extitiſſe, non tamen eo confici, idem in Græcis ejus temporis codicibus comparuiſſe, & ex iis illud petiiſſe eos, qui illis corrigendis præfuerint, quoniam illi in occidentalibus regionibus tum temporis fuerint rariſſimi, & ſi extitiſſent, etiam ad poſteros & ad noſtra tempora fuiſſent tranſmiſſi, potius illos correctores ſecutos eſſe lectionem ſibi vero ſimilem, neglectisque optimis & plurimis codicibus ſibi imponi paſſos præfatione, cujus autor Hieronymus feratur, ac adeo nondum conſtare, illud vel in ullo Græco codice, vel in Bibliis Hieronymi, vel in verſione antiqua Itala deprehendi; caruiſſe eodem olim optimos codices Latinos, a Bentlejo oſtenſum iri, qui viginti codices mille annorum poſſideat. Ceterum præfationis illius epiſtolarum canonicarum autorem non eſſe Hieronymum, id argumento eſſe, quod in nullo ſuorum ſcriptorum commatis illius mentionem fecerit, cum tamen non uno in loco ejus producendi cauſam maximam habuerit. Victorem tantummodo myſticam commatis octavi exhibere interpretationem, quæ uſu trita ſub finem ſeculi quinti textui inſerta fuerit, quo tempore quidam auſi fuerint, novas verſiones privatim adornare, quas deinde doctores in ſuis ſcriptis adducere non ſint veriti. Etſi vero majoris momenti ei videtur locus Eucherii ſcriptoris Seculi V, in quo utrumque comma legitur, tamen ei ita occurrit, ut judicet, eum eſſe interpolatum, idque ex contextu & ſcopo autoris planum facere ſtudet. Quia vero omnis hujus rei diſputatio in Græcis codicibus verſatur, negat Autor, & Simonium conceſſiſſe hunc locum in ullo extare, & talem, in quo ſe offerat, in manibus habuiſſe vel Laur. Vallam, vel Cajetanum, vel eos, qui Complutenſia Biblia adornarint, vel Eraſmum, qui nequaquam codicem Britannicum viderit, vel Lovanienſes, qui de impreſſis loquantur, vel Amelotum, cujus fides eruditis ſuſpecta ſit. Contendit præterea, codicis Berolinenſis textum eo carere, dum conſpicia-

ſpiciatur in margine, imo deeſſe in omnibus codicibus Stephani, qui tantum ſeptem poſſederit, ut teſtetur Rogerius, Bezam vero eosdem non inſpexiſſe, a quo tantum Henrici Stephani variantes lectiones obiter inſpectæ fuerint, Stephanum ſecutum eſſe Complutenſem editionem & Britannicum codicem, & quamvis is locus ſe offerat in libro Græcorum liturgico, eum tamen non eſſe valde antiquum & præterea mutationi obnoxium. Ad reſponſa, quibus Cl. Martinus Adverſariorum objectionibus p. 11 ſatisfacere voluit, monet, *primo* extare codices magnæ autoritatis, in quibus ea legantur, quæ in aliis deſint, *ſecundo* omnino cauſas fuiſſe Patribus concilii Niceni & Sardicenſis, ut ad divinitatem Filii & Spiritus S. confirmandam dicto Johanneo uterentur; *tertio* vanum eſſe, ſibi imaginari, illud perdita Patrum ſcripta habuiſſe, cum in iis, quæ ad nos pervenerunt, non compareat: *quarto* omnino graviores habuiſſe Patres cauſas adducendi comma ſeptimum quam octavum, & ſi *quinto* ratio detur, cur ad id Chryſoſtomus non attenderit, non tamen dici poſſe, qui factum, ut nec Beda, nec Oecumenius, qui in integra Johannis epiſtola exponenda verſati ſunt, ejus ullam mentionem fecerint. Cum vero Thomas Emlynus in præfatione hujus ſcripti fateatur, ſe eſſe autorem libri Anglicani: *a full Inquiry into the original autority of the text of St. John*, patet illud VVhiſtono minime deberi, quod Celeb. Pfaffium Juniorem, Tubingenſem Theologum, in primitiis Tubingenſibus (p. 80) his verbis aſſeruiſſe recordamur. *Unicum*, inquit, *id adhuc adjicimus, eos, qui exiſtimant, locum 1 Joh. V, 7 genuinum eſſe, ſaltem heic corruptionem codicum extantium univerſalem agnoſcere debere, cum nullus notari poſſit in Bibliothecis Europæis extans codex Græcus ante typographiam inventam ſcriptus, ubi hic verſus compareat, id quod poſt R. Simonium egregie demonſtratum dedere Lud. Roger S. Th. D. & Eccleſiæ Bituricenſis Decanus in* Diſſertatione Critico-Theologica ad h. l. *quæ Pariſis 1713 prodiit, & Guil. Whiſtonus in* A full Inquiry into the original autority of that text 1 hoh. V, 7, Lond. 1715. Ceterum quid Cl. *Martinus Emlyno* noſtro repoſuerit, proximo Menſe indicabimus.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Maji, Anno M DCC XX.

BIBLIOTHEQUE HISTORIQUE DE LA FRANCE &c.
h. e.

JACOBI LE LONG, PRESBYTERI ORAtorii & ejusdem Congregationis Bibliothecarii Pariſienſis, Bibliotheca Galliæ Hiſtorica, continens Catalogum omnium Operum cum impreſſorum tum manuſcriptorum, quæ ad Hiſtoriam hujus Regni pertinent, cum Notis Criticis & Hiſtoricis.

Pariſiis, apud Carolum Oſmontium, 1719, fol.
Alph. 12 plag. 4.

QUanta ſit Hiſtoriæ Gallicæ ubertas, & ſcriptorum eo pertinentium copia, nullo alio opere magis demonſtratum eſt, quam hoc ipſo, cujus modo titulum tradidimus. Debemus illud induſtriæ & indefeſſo ſtudio Reverendi le Long, qui meliorum plauſum dudum meritus, hoc inprimis libro plane excellenti non Galliam modo ſuam, ſed omnem, qua cultior eſt, Europam ornavit. Illa equidem ſuas in hoc genere opes, quas forte ipſa hactenus ignoravit, intuetur & miratur; ceteræ etiam gentes, id, quod ipſas potiſſimum latebat, productum in lucem atque magna cura indicatum gaudent atque lætantur. Nec peregrina prorſus ſunt, quæ hic memorantur; ſua haud raro legent vicinæ gentes, utpote quæ antiquiſſimo ævo magna Imperii Francici pars fuerunt, aut ſucceſſu ſaltim temporis ea habuere fata, ut patrias res penitus non intelligant, ſi Gallicas prorſus neſciant. Ampliſſimæ illi ſcientiæ, quam Hiſtoriam vocamus, idem fere quod reliquo Eruditionis corpori, uſu venit, ut diverſiſſimæ licet partes

Digitized by Google

communi quodam vinculo, quod unam ab altera prorſus divelli & ſejungi non patitur, colligentur inter ſe atque conſpirent. Hiſtoricos Galliæ hæc Bibliotheca exhibet; ſed ſplendidiſſimum illum titulum, cum ex recentioribus quam plurimi, tum inprimis edentuli illi Chronicorum compilatores, qui res ſeculis barbare loquentibus geſtas conſignarunt, non merentur. Probe hoc intellexit Cel. Autor noſter; ſed & illi fere omnes nonnihil inter tot quisquilias habent auri, & antiquorum illorum Chronographorum labores tigna incondita haud incommode diceres, ſed quæ ſtudio Fratrum Tiliorum &, qui hos magno numero ſecuti ſunt, Pithœorum, Vignerii, Ducheſniorum, Cointii, Jordani, Mabillonii, Ruinarti, Gothofredorum, Puteanorum, Sammarthanorum, de Marca, Mezeraji, Cangii, Baluzii, & qui huic laudi ſuperſunt, Danielis, le Gendre, le Grand, aliorum cæſa, dolata, runcinata, emendata, perpolita in magnifica Hiſtoriæ Gallicæ ædificia coaluerunt. Numerum utriusque generis eſſe inſignem, vel hoc Hiſtoriæ Gallicæ Rationario docuit Reverendus Autor, ex quo ſimul in colligendo diligentia, in digerendo ingenium ubique elucent. Compendium operis laudatiſſimi facere non licet, de ordine & utilitate Libri nonnulla delibabimus.

Duo hic notanda ſunt, quos fines Galliæ ſuæ conſtituat Autor, & quas Hiſtoriæ partes. Illi ſunt Oceanus, Mare, quod appellant Mediterraneum, Rhenus, Pyrenæi Montes & Alpes; earum itaque gentium, quæ his finibus continentur, Hiſtoricos collegiſſe, ſuæ Lelongius putavit eſſe induſtriæ. Hiſtoria eidem eſt vel Eccleſiaſtica, vel Civilis, hæc vel Politica, regnantium puta, vel Civilis in ſpecie ita dicta, civium ſcilicet, qui parent. Sunt nonnulla, quæ extra hos limites vagantur: Geographia & Naturalis Hiſtoria. Habes quatuor Hiſtoricorum Gallicorum Claſſes totidem Libris a Noſtro expoſitas.

p. 1. De primo eorum, ut multa dicamus, vix eſt; exhibentur illo Chartæ Geographicæ omnis generis, & aquarum medicatarum plantarumque ſcriptores, quibus illi, qui de antiquis Gallis
33. aliquid memoriæ prodiderunt, ſubjuncti ſunt. Uberior eſt Liber ſecundus Hiſtoriam Galliæ Eccleſiaſticam, origines Eccleſiarum

rum Regni, locorumque B. Virginis Mariæ adorationi ſacrorum, Vitas Sanctorum Gallicanorum, Hiſtorias Cultus, Origines Eccleſiarum Sanctis dedicatarum, Hiſtorias litium inter Theologos & Hereſium in Galliis exortarum, Acta Synodorum & Conciliorum, & Conventuum Cleri Gallici generalium, Jura ejusdem & Libertatis, Reditus & Beneficia, Hierarchiam denique, Clerum & Secularem, Metropolitanos eorumque Suffraganeos, & Regularem, Ordines monaſticos, Societatesque religioſas alias, quatenus nempe de his omnibus exſtant ſcriptores hiſtorici, complectens. Libro Tertio Autores Hiſtoriæ Politicæ, quam vocat, continentur, capite I ſcripta de Origine Francorum, Methodi, Introductiones, Compendia Hiſtoriæ Francicæ, Chronologiæ Regum, Catalogi Hiſtoricorum, capite II Hiſtoriæ generales Franciæ, & particulares Regum, eo quidem momento temporis annotatæ, quo finiunt, capite III Hiſtoriæ genealogicæ Regum Francorum, Vitæ Reginarum, & Principum Regibus ſanguine junctorum, & quæ alias ad familiæ Regiæ notitiam facere poſſunt, capite IV Cerimoniæ Regni Gallici publicæ, capite V ſcripta de Juribus, Prærogativis, Præeminentia Regum, de Palatiis, de Inſignibus Regiis, de Statibus Regni, de Magiſtris Palatii, de Tutelis & majori ætate Regum, de Statibus Generalibus, eorumque conventibus, Collectiones Legum, Capitularium & Conſtitutionum Regiarum; ſcripta de Domaniis & Reditibus, de Matrimoniis Regiis, de Jure Succeſſionis, Jure Regum in vicinos, collectiones fœderum, conventionum publicarum, Actorum publicorum & Chartarum, Literæ Hiſtoricæ, Commentarii omnis generis, capite VI ſcripta de dignitatibus, officiis, & omnibus Regni & Aulæ officialibus. Liber denique Quartus Hiſtoricis Provinciarum & Urbium Gallicarum, ſcriptoribus Genealogicis familiarum illuſtrium, Hiſtoricis Univerſitatum & Academiarum, ſcriptoribus denique de viris fœminisque pietate, armis, conſiliis, & eruditione claris tributus eſt. Ordo in diverſiſſimis argumentis eſt aliquando Alphabeticus, aliquando Chronologicus, prout alterum altero magis expedire viſum eſt. Tituli Librorum ſermone, quo conſcripti ſunt, exhibentur, ſi Germanicos, Anglicos.

p. 299.

737.

glicosque excipias: quos in Gallicam linguam translatos ſuis locis inſeruit Rev. Autor, ſimul autem, qua illi lingua loquantur, nunquam non annotavit. Numerus ſcriptorum eſt fere XVIII M. Autorum circiter VI M. Anonymi & Pſeudonymi mille & ducenti deteguntur. Hoc imprimis agitur in Notis Criticis & Hiſtoricis copioſiſſimis, tituloque libri, qui affertur, ſtatim ſubjunctis, in quibus præterea tempus, quo hiſtoria incipit, aut deſinit, ſi ex ipſo titulo id non appareat, declaratur, annus, quo obiit Autor, aut ætas, qua floruit, adjicitur, ſi Liber eſt manuſcriptus, locus, in quo exſtat, traditur, judicia etiam probatiſſimorum autorum de ſcriptis allatis ſæpenumero inſeruntur. Uberius de nonnullis celebratiſſimis Hiſtoriæ Francicæ ſcriptoribus egit Reverendus Autor, quæ quod ſuis locis inſerta totius operis contextum inæqualem reddidiſſent, & integrum volumen perluſtrantem nimis ſuſpendiſſent, maluit ea ſub finem

p. 947. operis annectere. Sunt autem illi, de quibus eleganter commentatus eſt clariſſimus Vir, Bernardus Girardus Dominus du Haillan, Franciſcus Belleforeſtus, Joannes Serranus, Andreas Quercetanus, Sammarthani, Carolus, Scævola, Abel, Scævola & Ludovicus Scævolæ Filii, Petrus Scævola, Abel Ludovicus, Nicolus Carolus, & Dionyſius, Scipio Du Pleix, Philippus Labbeus, Joannes Labourerius, Gothofredi, Theodorus & Dionyſius, Franciſcus Eudes Mezerajus, Antonius Varillaſius, & Gatienus Courtilius. Opus omne claudunt Indices locupletiſſimi, I Autorum Alphabeticus, II Topographicus eodem quo prior ordine, III Manuſcriptorum ſecundum argumenta, quæ continentur, IV Chronicorum & Hiſtoriarum generalium Chronologicus, ſecundum ea temporis momenta, in quibus deſinunt, ubi ſimul annotatur tempus, quo Hiſtoria incipit, & an liber ſit manuſcriptus, nec ne: mox iidem libri ordine Alphabetico digeſti comparent, additis annis, in quibus deſinunt. Indicem Indicis eſſe, quis non videt? V Perſonarum, quarum Hiſtoria, Vita, Elogium, aut Oratio funebris in ipſo opere memoratur ordine Alphabetico, VI Commentariorum Hiſtoricorum, VII Fabularum Hiſtoricarum, Hiſtoriarumque Romanenſium, in quibus peſſimo exemplo verum falſo a Gallis miſceri cœpit. Pau-

Pauciſſimis ita expreſſimus Argumentum Operis ſane non ſatis laudandi commendandique, cujus multiplicem uſum intelligent ii, qui illud nocturna diurnaque manu verſandum ſibi ſument. Innumeras gazas recluſit fidiſſimus ille noſter Hiſtoricorum Gallicorum promicondus, impreſſas longe plurimas, manu ſcriptas non paucas, de qua re qui adhuc dubitant, eos ad capita, quibus Literæ & Commentarii Hiſtorici recenſentur, omnino ablegamus. Locupletem ex editis hactenus pronunciavimus Galliæ Hiſtoriam in talibus; pauper eſt, ſi inedita ſpectes, quæ hic allegantur, & in Regiis aliorumque procerum ſcriniis latent. Sed & alia multa in accuratiori perluſtratione nobis obſervata ſunt opera Virorum doctorum, vel adhuc viventium vel nuper mortuorum, digna, quæ in publicam lucem protrahantur. Pertinet eo *Polypticon Veſontino-Sequanicum*, ſive p. 137.
Eccleſiarum om[illegible]as late complectitur diœceſis Veſontina, ipſaque ſuperior Sequanorum Burgundia, Syllabus, abſolutus opera & ſtudio Andreæ a S. Nicolao, Carmelita: obiit Autor A. 1713, opere ad imprimendum paratiſſimo ſuperſtite; *Vie & Hiſtoire de Louis XI, par Joachim le Grand, Prieur de Neuville* 380.
les Dames, quam vitam Autor in ſuis ſcriniis ſervat; Petri Puteani Opus *de Juribus Regis Chriſtianiſſimi* alia plane facie & longe 613.
locupletiſſimum, quod Dionyſius Gothofredus, Theodori Nepos, molitur: confer ſplendida ejus promiſſa, allegato loco allata, ubi ſimul demonſtratur, opus illud inſigne non Puteano tantum, ſed Theodoro etiam Gothofredo, quem ipſe Cardinalis Richelius ei junxerat, deberi; *Remarques Critiques ſur quelques* 635.
Hiſtoriens de France, par Francois de Camps Abbé de Signi;
Diſſertation de Claude du Moulinet Sieur des Thuilleries au ſujet 636.
de la diſpute entre le R. P. Germon & le R. P. Mabillon ſur la maniere de diſtinguer les titres veritables d'avec les titres faux, quorum ſcriptorum utrumque in Autorum Bibliothecis exſtat; *Hiſtoi-* 697.
res des Generaux de Galeres, par Antoine de Ruffi Conſeiller d'Etat, quod Filius Ludovicus Antonius Ruffi ſervat; *Bibliotheque des* 872.
Illuſtres Pariſiens, par Martin Billet de Fanieres de Paris, qui liber in manibus Autoris eſt; *Bibliotheca Tornacenſis*, ſeu Autores Tornaci orti, vel qui ibidem domicilium vel Beneficium Ec-

Digitized by Google

cleſiaſticum habuere, in ſcriniis Autoris Nicolai de Fief Tor-
p. 888. naci latens; Proſperi Marchand, Galli, Guiſiani, Syntagma
de Vitis Stephanorum, celebrium Galliæ Typographorum; ut
alia nunc omittamus noviſſime edita, aut in Actis Eruditorum
diurnis paſſim nunciata.

Tacemus inſignes MStorum collectiones, quarum Catalogi peculiari capite allegantur: ipſi Codices opus ubique illu-
311. ſtrant; Claudii Fabri Peireſcii, quæ Thomaſſino Mazauguio, Cognato Peireſcii, & Gaufrido Advocato Generali Provinciæ ceſſit; Puteanorum, qua gaza incomparabili Menarſii Præſidis ſcrinia ſuperbiunt; Antonii Lomenii Secretarii Status, Comitis Bethunii & Roberti de Gaignieres, quæ in Regiam commigrarunt; Seguerii Cancellarii, quæ ad nepotem Ducem Coislinum Epiſcopum Metenſem pervenit; Claudii & Leonis Bouthilleriorum, Patris & Filii, Secretariorum Status, quæ apud Franciſcum Bouthillerium Nepotem, Epiſcopum Trœcenſem, ſupereſt, & Cancellarii Dagueſſauii, cujus eminentiſſimi Viri ampliſſima de Hiſtoria patria bene merendi voluntas alia etiam ratione nuper cognita eſt atque perſpecta. Andreæ & Franciſci Ducheſniorum conatus in vulgus noti ſunt; interrupit laudatiſſima conſilia temporum iniquitas. Reſtituere volebat omnia in integrum immortalis memoriæ Vir, Colbertus, deliberatumque eſt a Viris doctiſſimis, Carolo Cointio, Carolo Cangio, Antonio Herovallio, Adriano Valeſio, Joanne Galleſio, & Stephano Baluzio; ſed Cangii pertinax animus, qui, neglecto Ducheſniorum labore, omnia nova ratione ordinari edique contra reliquorum ſententiam volebat, effecit, ut omnia irrita eſſent, ipſe vero gratia Regis excideret, ſtipendioque privaretur. Anno demum 1717 menſe Junio Viri ſelectiſſimi juſſu Cancellarii illuſtriſſimi coiere in unum, decreveruntque, duplici ſocietate rem eſſe peragendam, quarum altera Ducheſnium emendatiorem, & Hiſtoria diplomatica, compendiis chronologicis, iis autoribus, qui poſt Ducheſniorum mortem inlucem protracti ſunt, criticis diſſertationibus, & bonis Indicibus auctiorem ederet, altera Ducheſnii opus continuaret, ſcriptoribus coævis non modo Latinis, ſed Gallicis etiam &

Italicis

Italicis inſertis. Legenda hic ſunt ea, quæ Carolo Cangio olim, p. 955.
& Abbati Galleſio, nuper vero Abbati Thuillerio de novo illo
conſilio viſa ſunt, in ſine Bibliothecæ, ubi de Andr. Ducheſnio
ſeparatim diſſeritur.

Ceterum ſunt & in hoc opere, quæ hominem loquun-
tur, cujus ea eſt natura, ut, quo etiam ſtudio contendat, infra
perfectionem ſubſiſtat. Multa ſunt ab exteris, Germanis im-
primis, ſcripta, quæ, quod in Galliam non penetraverint, ſuum
in hac Bibliotheca locum non invenere. Sed & in iis, quæ ad-
ducuntur, paſſim nonnulla poſſent moneri. Eſaias Pufen- 29.
dorffius perperam Ezechiel appellatur; Conradus Samuel
Schurtzfleiſchius, cujus perpauca allegantur, in indice dicitur
Cornelius Samuel; Daniel Guilielmus Mullerus Mollerus eſt 32.
Prof. Altorffinus; Joannes Burchardus Menckenius noſter male 311.
Joannes Baptiſta dicitur. Iniquius eſt judicium de Chriſtiani 404.
Gryphii Sylloge ſcriptorum Seculi XVII de Rebus Galliæ, qui, 311.
neſcio qua erroris benignitate in Struvium commutatur. *Stru-
vius*, inquit, *a ramaſſé dans ſon diſcours des titres de Livres,
qui ne meritoient pas, qu' il en fit mention.* Sane, quæ Gallos
ſcripſiſſe non pudet, Germanum recenſuiſſe non pigebit. Nec
de Hermanno Dieterico Meibomio plura expectari poterant,
qui intra Programmatis Academici limites ſe continere debe-
bat. Et hoc non omittendum videtur, Vitam Cardinalis Ri-
chelii MStam in Bibliotheca Vratiſlavienſium Rehdigeriana 713.
aſſervatam, ipſi Rehdigero præter rem adſcribi; neque enim
de Thoma, illo Sileſiorum Peireſcio, dici poterat, eum per
plures annos Pariſiis, Cardinale illo faſces Gallicas mode-
rante, vixiſſe, qui anno Seculi XVI ſexto & ſeptuageſimo Co-
loniæ præmaturo fato exſtinctus eſt; & ipſa elegentiſſimi vo-
luminis inſpectio ſatis docet, deberi nitidiſſimum fœtum inge-
nio Alberti Sebiſii, Equitis Sileſii, Rubræ Cohortis apud Vratiſ-
lavienſes Centurionis & Munitionum Urbis Præfecti, qui an-
no proximæ elapſi ſeculi octogeſimo octavo, octogenario ma-
jor deceſſit, poſtquam Bibliothecam inſtructiſſimam, donatione
in teſtamenti tabulis egregio publico facta, Rehdigerianæ jun-
gi juſſiſſet. Unde hujus Codicis notitiam hauſerit Reveren-
dus

Digitized by Google

dus Autor, forte divinare licet: ex ſchedis ſcilicet Tribuni Cæſarei, Hohendorffii, qui brevi tempore eas librorum opes conquiſivit, ut Galliæ ſuæ & tot principum Virorum opulentiam hoc Germani hominis ſupellectile auxerit Noſter & ornaverit. Ea fini hæc a nobis dicta ſunt, ut id magis conſtet, quod amplæ emendationes atque additiones, quæ illo tempore, quo liber impreſſus eſt, acceſſere & nunquam non conſulendæ ſunt, ſatis teſtantur, nempe a perfectione longius abeſſe opus nobiliſſimum, quod tamen, non Autori Clariſſimo, diligentiſſimo Viro, ſed imbecillitati humanæ a nobis tribui, denuo profitemur.

Nil ſupereſt, quam ut Germanorum aliquis iſto Galli conatu ſeſe excitari patiatur, & Patriæ ſuæ Hiſtoricos eadem ratione colligat. Ingens is inveniet ſcribendi argumentum, & ex hoc ipſo, quod deſcripſimus, opere copias ſuas augere poterit. Neque enim video quid obſtet, quo minus ille ſcriptores
p. 156. Epiſcopatus Baſileenſis, Metropoleon, Moguntinæ, Colonienſis,
161. Trevirenſis, ſcriptores Helveticos, Alſaticos, Lotharingicos,
799. Juliacenſes, Clivenſes, Belgicos vindicet, & Patriæ noſtræ poſtliminio reſtituat. Novimus equidem, non deeſſe, quæ talem laborem noſtris hominibus reddent difficiliorem. Non habemus Germaniæ compendium, quale Galli habent ſui regni, Lutetiam Pariſiorum, quibus diverſa in ſacris pariter atque politicis rebus ſtudia adjungas. Nihil tamen adeo arduum eſt, quo virtus non poſſit eniti.

M. Peter Kolbens Reiſe an das Capo de Bonne Eſperance &c.

hoc eſt,

M. PETRI KOLBII ITER AD CAPUT BONÆ Spei, Africæ Promontorium, & ejus accurata Deſcriptio, Tomis tribus comprehenſa.

Norimbergæ, ap. Petrum Conradum Monath, 1719, fol. Alph. 10 pl. 7 Tabb. æn. 26.

CL. Autor, hodie Rector Neuſtadii ad Aiſcam, circa finem anni 1704 ſumtibus *Bernhardi Friderici* L. B. *de Kroſick*

Kroſick in Promontorium Africæ, quod Caput bonæ ſpei ſalutatur, profectus obſervationum Aſtronomicarum gratia; quibus per triennium continuatis, cum nullæ amplius a Patrono pecuniæ mitterentur, ſtudio Aſtronomico valedicens, ad munus Secretarii duarum Coloniarum de Stellenboſch & Drackenſtein *a Ludovico Aſſenburgico* Gubernatore promovebatur. Enimvero poſtquam A. 1712 unius noctis intervallo inter 26 & 27 Aprilis oculorum uſu orbatus fuiſſet, cœcus in Europam rediens, opera *Chriſtiani Ludovici* *Gæckelii* Archiatri Badenſis viſum recuperavit. Hortantibus itaque amicis ſtatum iſtius regionis una cum itinere deſcripſit, præſertim cum non pauca erronea tum de ipſa regione, tum de *Hottentotis* ejus incolis apud alios ſcriptores paſſim tradi non ignoraret. Placuit autem aliorum exemplo per Epiſtolas totum digerere opus, quarum Tomus primus complectitur 22, ſecundus totidem, tertius 20. Tomo primo deſcribit ſtatum Promontorii naturalem, ubi ſingula expenduntur, quæ ad triplex Naturæ regnum referri ſolent. Poſtquam igitur ab Epiſt. 1 usque ad Epiſt. 4 iter ad Promontorium deſcripſit, Epiſt. 5 latitudinem Capitis bonæ ſpei Geographicam $34\frac{1}{4}$ graduum, longitudinem 37° 55′ definit. Declinationem acus Magneticæ verſus occidentem A. 1707 deprehendit 11° 55′. Obſervationes ipſas, unde latitudinem ac longitudinem deduxit, non communicat, quod alterius juſſu ac ſumtu eas inſtituerit. Primum Meridianum in inſula *Teneriſſa* ſupponit. Epiſt. 6, 7 & 8 continet Geographicam Promontorii deſcriptionem, ubi notatu dignum occurrit, in cacumine montis Tabulati, cujus altitudinem 1857 pedum Rhenanorum reperit, occurrere fontes aquam largiter effundentes, ipſumque cacumen floribus ſuavem odorem ſpargentibus ſuperbire. Epiſt. 9 & 10 terræ fertilitatem commendat, ubi ſimul agriculturæ ibi uſitatæ modum deſcribit. Etſi feræ, elephantes imprimis, una cum inſectis ſemini terræ immiſſo ac ſegeti haud parum damni inferre ſoleant; triticum tamen fert fructum trigecuplum aut quadragecuplum, ſecale in ratione 40 vel 45 ad 1, hordeum in ratione 50, 60 immo 70 ad 1, faba in ratione 20 vel 25 ad 1, piſum denique in ratione 30, immo ſæpius 60

ad 1. Vaccæ lac non edunt, niſi vitulo adducto: unde eodem mortuo vel mactato, pellis vitulo alteri imponitur, ut odorem percipientes lac emittant. Oves habent caudas adeo pingues, ut pondus 15 vel 20 librarum cauda una adæquet. Immo ſe vidiſſe ait caudas ovium ex Perſia allatas, quæ ad 30 librarum pondus acceſſere. Vites ex Europa illuc allatæ ſunt, quas multiplicaturi fruſtula ligni ab iis reſecti, aliquot nonniſi gemmis inſtructa, inſtar ſeminis ſub terra condiderunt: unde brevi tempore in tantum excrevere numerum, ut nullas amplius ex noſtris oris illuc deportari opus eſſet. Radicem quandam, rapæ ſimilem, quam incolæ *Bottatas* appellant, per orbes ab ea reſectos & ſub terra defoſſos propagare ſolent. Arbores propagant, ſurculis frugiferis inferiore ſui parte in terram defoſſis, qui ſtatim radices agunt. Epiſt. 11 recenſentur animantia bruta, ubi accurata extat deſcriptio cynocephalorum, quod eſt ſimiarum genus a Batavis Bawiane dictum. Notat *Geſnerum*, qui inter cibos refert piſces & carnem ferarum, experientia invita. Narrat etiam de Chameleonibus, quæ propria experientia ipſum edocuit: ubi inter alia confirmat, eos ex templo aſſumſiſſe colores objectorum, in quibus eosdem collocaverat. Erant autem tunc temporis coloris viridis, cum eos ramis viridibus inſidentes accepiſſet. Onagros a forma maxime commendat, qua ceteris animantibus præſtant. Notat *Thevenotium*, capitis magnitudinem nimis exaggerantem. Vidit dentes elephantinos 120 librarum pondus adæquantes; carnem vero elephantinam coctam minus ſapidam deprehendit. Perſtringit quoque errorem eorum, qui elephantes ſtando dormire referunt, cum ipſemet propriis oculis ſpectaverit loca, ubi in terram proſtrati, ſomno indulſere. Stercus arefactum herbæ Nicotianæ vicem ſubire monet: ſaporem ſimilem propria experientia niſus judicat. Oſſa leonum, etſi mole ingentia, adeo tamen exigua cavitate prædita ſæpius vidit, ut filo craſſiori cannabino vix ſpatium concederent: unde intelligitur, quam parum medullæ in iis contineatur. Atque ea in re *Ariſtotelem* & *Plinium* contra recentiores quosdam Anatomicos defendit. Carnem leonum ſaporis minime ingrati expertus eſt, nec ullum ab ejus eſu ſa-

nitatis

nitatis detrimentum paſſus. Præfert tamen carnem leopardorum, quam vitulinæ melioris notæ æquiparat. Cum paſſim Autores de Rhinocerонte tradant, quæ parum inter ſe concordant; ipſemet hoc animal prolixe deſcribit, Salamandros igni commiſſos in cineres combuſtos fuiſſe, plus ſimplici vice vidit. In amphibiorum numero ſunt hyppopotami, de quibus paſſim veritati minus conſentanea occurrere obſervat. Sub aquis degunt & fame compulſi ex mari in terram aſcendunt gramina depaſturi. A quadrupedibus *Epiſt. 12* ad volatilia progreditur, ubi ſe telam pertexere non poſſe fatetur, ob jacturam, quam dolet, MSC. in quibus a ſe obſervata deſcripſerat. Avem inter alias bene multas commemorat, vocem *edolio* ingeminantem: quam adeo eandem eſſe credit, cui nomen *Edolionis* tribuitur a *Geſnero.* Omnibus præfert, quam *Rajus* in ſynopſi Methodica de avibus *Phœnicopterum* dicit. *Epiſt. 13* piſces marinos deſcribit, quibus *Epiſt. 14* inſecta cum ſerpentibus ſuccedunt: ubi inprimis de multitudine muſcarum & pulicum conqueritur, multum incommodi hominibus afferentium. Mirum tamen videtur, Europæos advenas fugere pediculos, qui Hottentottos indigenas multum infeſtare ſolent. *Epiſt. 15* mineralia recenſet cum metallis ac lapidibus terrarumque ſpeciebus. De metallis nonniſi conjecturas affert ab aliis in caſu ſimili propoſitas. *Epiſt. 16* herbas enumerat ordine alphabetico, quarum plerumque nonniſi nomina hic invenies. His jungit *Epiſt. 17* plantas exoticas, in hortis creſcentes. *Epiſtolas 18, 19 & 20* aquis impendit, cum fluviatili, tum pluviali, tum etiam marinæ. Monet, aquas prope montium prægaltorum cacumina ſcaturientes eſſe copioſiores, limpidiores magisque ſalubres iis, quæ ortum ex fontibus prope radices montium ducunt. Easdem longo temporis tractu conſervari incorruptas. Aquas pluviales dulces, ubi poſt ſtagnationem evaporatæ fuerint, ſal in ſolo relinquere. Deſcribuntur etiam thermæ, quarum aquas infuſo etiam herbæ Thée ac potui Coffé inſervire, nec ad cibos coquendos inutilem eſſe, obſervat. Si quis nondum quadrantis intervallo in iis, tanquam in balneo, conſederit, ſpaſmos circa ventrem infimum cieri validos ad pectus ſucceſſive ſerpentes, mox

tamen evaneſcentes, ubi in lecto decumbens ſudorem largiter profuderit. Alvum etiam atque vomitum movere ſolent. Inter effectus ſalubres refert, quod *Henricus van der Linde*, Batavus, a ſurditate liberatus fuerit, materia, quæ aures obduraverat, largiter effluente, & ſerva Gubernatoris intervallo quatuor hebdomadum a morbo Gallico fuerit ſanata. Cum de aquis marinis diſſerit, inter alia commemorat, A. 1707 d. 24 Sept. ab hora 8 usque ad 10 ante meridiem, quo tempore aquæ a litoribus abeſſe debebant, fluxum & refluxum ſepties iteratum fuiſſe, donec tandem h. 12 verus affluxus contingeret. Nulla tunc temporis ſæviebat procella, vento ex plaga inter occidentem & ſeptentrionem intermedia leniter admodum ſpirante. *Epiſt.* 21 ſtatum aeris cum meteoris delineat, ita ut maximam partem ventis impendat. Tandem *Epiſt.* 22 morbos commemorat, quibus Europæi ibi locorum vexantur, itidemque remedia, quibus adverſus eos utuntur. Fœminam partu difficili laborantem, fœtu ante terminum mortuo, a doloribus tandem liberatam fuiſſe ac partum ediſſe autor eſt, decocto herbæ Nicotianæ largiter hauſto, quo alvus dejiciebatur vomitusque ciebatur. Præſens contra dyſenteriam remedium ipſemet expertus potum calidum lactis, præſertim caprini, cum infuſo herbæ Thée aut Thée Boys, per aliquot dies continuatum. Infuſo herbæ Thée vel Coffé contra capitis dolores ex ebrietate contractos non ſine ſucceſſu utuntur.

Tomo ſecundo *Hottentotorum* mores, ritus ac vitæ genus deſcribit accuratius, quam ab aliis huc usque factum. Non operæ pretium videtur ſingularum epiſtolarum argumenta ſigillatim commemorare: ſuffecerit nobis hinc inde nonnulla notatu digna excerpere. Cl. Autor itaque Epiſt. 1 communicat Syllabum quarundam vocum *Hottentoticarum* cum verſione Latina & Germanica, quia *Ludolfinum*, in Comment. de Vita, Scriptis & Meritis *Ludolfi* per *Junckerum* editum, non ſatis accuratum cenſet. Quamvis autem largiatur, ipſos immunditia atque ſordibus delectari, nimia ſegnitie haud parum conferente; varios tamen notat *Dapperi*, *Vogelii* aliorumque errores, qui *Hottentotos* ſordidiores depingunt, quam par erat. Neque eos

eos adeo ſtupidos eſſe, ut vulgo fertur, uno alteroque exemplo probat. Sunt vero fideles, in curſu veloces, in pactis etſi non ſcriptis ſervandis tenaces, plerumque longævi, niſi potui Europæorum aſſueti ebrietati indulgeant. Singuli pagi ſingulos habent Duces, qui judicum munere fungentes unius Domini imperio ſubſunt in rebus omnes pagos concernentibus. Dignitas hereditaria eſt, ſed nullius emolumenti, ita ut Dux & Dominus privatis ſumtibus vitam tolerans nonniſi autoritate differat a ceteris *Hottentotis*. Habet etiam quilibet pagus Medicum ſuum & parochum. Parochus eligitur, qui ritus ipſorum ſacros callet. Medicus vero, qui herbarum & artis Chirurgicæ ac Medicæ, quam ab aliis per traditionem accepit, cenſetur peritus. Lunam inſtar Dei venerantur *Hottentoti* atque ideo novilunia & plenilunia cantando ſeu potius vociferando ac tripudiando celebrant. Maſculis ſolenni ritu teſticulus ſiniſter exciditur, cui actui ipſemet interfuit Autor. Superaverat adoleſcens, cum id fieret, annum ætatis 18. Nec minus ſolennes ſunt ritus, quibus maritum initiare ſolent. Multa de magicis artibus fabulantur; ſed magicum habetur, quod inſolitum & cujus cauſas ignorant. Singulares quoque, immo ridiculos prorſus obſervant ritus in nuptiis, puerperio & ſepulturis. In partu difficili utuntur decocto ex lacte & herba Nicotiana, quæ ab eo demum tempore ipſis innotuit, ex quo Europæi in illa loca fuerunt delati. Infantes recens natos non aqua abluunt, ſed ſtercore vaccino, atque aeri vel ſoli exponunt. Mox etiam ſucco ex foliis ficus expreſſo, tandem denique pinguedine vervecina illinunt. Si gemellæ naſcantur, proles una vel viva ſepelitur, vel ramis arborum alligatur, vel in campo projicitur miſere peritura aut a beſtiis carnivoris devoranda, præſertim ſi parentes fuerint pauperiores. Gemellis vero maſculis parcunt: laudi enim ducitur, duorum filiorum fieri una parentem. Liberis imponunt nomina a brutis, quam primum lucem adſpexerunt, matre vel, hac nimis infirma, patre eligente. Sponſus & ſponſa copulandi a Parocho pene erecto urina irrigantur, durante hoc actu conjugibus novis fauſta quæcunque, inprimis fœcunditatem matrimonii, apprecante. Uxorem repudiare licet, ſi

nulla adhuc ex conjugio proles ſuſcepta: ſecus nonniſi alteram ſuperinducere conceditur. Adulterium periude ac inceſtus crimina capitalia habentur. Cum filius primogenitus ſit heres unicus parentis ſui, filiabus nulla dos conſtituitur. Butyrum confecturi *Hottentoti*, lac ſacco coriaceo ſordibus ſquallenti infundunt & tamdiu agitant, donec in butyrum abierit. Rident fœminæ mammas contrectaturum, omnium oculis expoſitas. Nullo utuntur ſale, nec aromatibus, nec niſi cibis ſimplicibus veſcuntur. Morbis minus obnoxii ſunt ceteris, qui Europæis ſervientes cibis ſale ac aromatibus conditis fruuntur. Mares non una cum fœminis epulantur, quod impuri cenſentur, qui in conſortio fœminæ menſtruis laborantis degunt. Ignem excitant lignorum aridorum affrictu, ſine chalybe atque pyrite. Pediculos, quibus abundant, comedunt. Pinguedine vervecum corpora & capillos illinunt, ipſam etiam faciem. Capite nudo incedunt, niſi quod tempore pluvio idem tegant cucullo pelliceo. Collum cum pectore ac infimo ventre pariter nudum; tergum pelle ovina circumdatur; ex collo ſaccus pendet, in quo victualia cum aliis neceſſariis conduntur. Pudenda itidem pelle teguntur ab utroque ſexu adulto: pedes annulis pelliceis amiciuntur, ubi Noſter erroris redarguit tradentes, quod annuli iſti ex inteſtinis ovium conficiant. Utuntur autem iisdem, ne per dumeta repentium pedes vulnerentur. Ob pinguedinem tetrum odorem afflant e longinquo ipſos adſpicientibus. Cibum ſub dio capiunt. Mares & fœminæ abſtinent a carne ſuilla & piſcibus ſquamma carentibus, quales ſunt anguillæ; mares ſoli a leporibus, cuniculis, lacte ovino; fœminæ ſolæ a ſanguine & talpis. Loco panis utuntur radicibus, quas fœminæ quærunt: mares contra feras capiunt, quarum carne veſcuntur. Nec a carne cadaverum abhorrent: immo a pedibus annulos depaſcunt & calceos Europæorum vetuſtate detritos in cibum vertunt, qui ex corio bubulo vel pelle cervina iisque crudis parantur. Juvat eos vinum aduſtum itemque vinum fæcibus turbidum, quod ut alvum cieat, fumum Nicotianæ una deglutiunt. Ædes ipſorum clibanis ruſticorum noſtrorum ſimiles ſunt, figuræ ovalis, aperturam unicam habentes, pulicibus ac pediculis plenæ.

Digitized by Google

plenæ. Foveas in ſolo effodiunt, in quibus dormituri decumbunt. Media fovea fornacis inſtar eſt, in qua ignem excitant cœlo frigidiore ac pluvio. Ex hoc vitæ genere haud obſcure colligitur, quibusnam artibus manuariis habeant opus, ut eas ſigillatim perluſtrari operæ pretium non videatur. Moneta carentes res, quibus perpaucis indigent, permutant. Ignaviæ admodum dediti, atque ea de cauſa mercede prænumerata ſervitia promiſſa non præſtant. Ebrietate valde delectantur, ad vindictam proni. Polygamia vitium non eſt, multo minus crimen. Qui ob ætatem cibo quærendo inepti deprehenduntur, in loca deſerta deportantur, ut vel a beſtiis devorentur, vel fame pereant. Animum a curis vacuum habent, ideo Chriſtianiſmum deteſtantes, quod Chriſtianos ſorte ſua minime contentos continuis de parandis opibus curis ad extremum usque vitæ halitum angi obſervant. Erga egenos benefici & ne fruſtum quidem panis, quod accipit ab Europæis unus, ſolus comedit. Fidem datam minime fallunt. A furto, adulterio & ſcortatione abhorrent. Crimina capitalia habentur furtum, homicidium, adulterium, inceſtus, ſodomia. Carnificis munere fungitur Dux, penes quem eſt ſumma rerum, mox tamen ſocias operas præſtant promiſcue adſtantes: baculis enim tunditur maleficus, donec animam exhalaverit. Cadaver veſti pelliceæ involutum humo condunt. Honeſta ſepultura in gratiam familiæ non denegatur. Fœminæ ab hereditate prorſus excluduntur, filio natu majore ex aſſe herede, cujus ſervi fiunt fratres ætate juniores. Naſos habent *Hottentoti* omnes admodum latos, non a natura, ſed ab arte, parentibus ſtatim a nativitate infanti recens nato naſum complanantibus. Cum male ſe habent, ſcarificatione ac venæ ſectione utuntur: ſed modus, quo utramque adminiſtrant, exquiſitis cum doloribus conjunctus. Mortuos lugent, ejulatu ac ploratu horrendo. Nulla ipſis ſunt cœmeteria, cum ædes fixas non habeant, de loco in locum migrantes paſcendi pecoris gratia. Sepeliuntur eodem modo, quo malefici, ſexta a morte hora. Omnis vicus comitatur funus & poſtquam ad domum defuncti redierunt, ſenior extenſa haſta virili præſentes omnes utriusque ſexus

urina

Digitized by Google

urina humectat & mox cineribus conſpergit : nonnulli ſtercore vaccino corpora illinunt. Altero a ſepultura die ædes omnes dirimunt, ſolis ædibus defuncti exceptis, & aliam ſedem quærunt. Atque hæc de moribus *Hottentotorum* retuliſſe ſufficiat.

Tomo tertio eoque ultimo Cl. Autor deſcribit ſtatum incolarum Europæorum. Multa ibidem narrat, quæ ibi geſta ſunt, cum ibidem locorum commoraretur, ac tandem ſuo in Europam reditu colophonem operi imponit. Scilicet *Epiſt. 1* de primis incolis Chriſtianis agit, & ſupremos rerum moderatores a prima origine ad præſens usque tempus recenſet. *Epiſt. 2 & 3* formam regiminis delineat. *Epiſt. 4* de munimentis, ædibus ſacris ac publicis diſſerit. *Epiſt. 5* ſumtus determinat, qui quotannis fiunt ad alendum militem præſidiarium aliasque publicas neceſſitates : quibus *Epiſt. 6* reditus jungit, & *Epiſt. 7* emolumenta Miniſtrorum Societatis illuſtris ultra ſalaria annua. *Epiſt. 8* mores ac ritus incolarum Europæorum depingit. *Epiſt. 9 & ſequentibus* multus eſt in deſcribendis controverſiis *Guilielmi Adriani van der Stel*, Gubernatoris : & his fuſe pertractatis tandem *Epiſt. 20* eaque totius operis ultima reditum in Europam deſcribit. Adducit Cl. Autor ubique fere aliorum quoque Autorum teſtimonia, quibus ſua confirmat.

LEGES FRANCORUM SALICÆ ET RIpuariorum, cum Additionibus Regum & Imperatorum variis, ex MSCtis Codicibus emendatæ, auctæ & Notis perpetuis illuſtratæ &c. opera & ſtudio JO. GEORGII ECCARDI.

Francof. & Lipſiæ, ſumtibus Nicolai Fœrſteri, 1720, fol. Alph. 3 pl. 18.

NOvum idque egregium ex reconditæ eruditionis penu ſpecimen prodit Vir celeberrimus & de Germanorum Antiquitatibus jamdudum variis feliciſſimi ingenii monumentis optime meritus, Jo. Georgius Eccardus, Magnæ Britanniæ Regis, Electoris Brunſv. & Luneburgenſis Conſil. Hiſtoriographus

phus & Bibliothecæ Præfectus, dum leges Salicas & Ripuariorum pereruditο commentario illuſtrat. Etſi enim ſupervacaneus videri poterat labor ille poſt tot præſtantiſſimorum ſuperioris noſtrique ævi Virorum, Aviſſonii, Baluzii, Bignonii, Chifletii, Cocceji, Cointii, Danielis, Goſſelini, Guyarti, Haillani, Heroldi, Lacharii, Leibnitii, Lindenbrogii, Pithœi, Seyſſelii, Valeſii, Vignerii, Wendelini aliorumque in hac palæſtra labores uberiores nec indoctos, vel in legem ipſam, vel de ejus autoribus nataliqne ſolo Commentarios, novam tamen lucem affudit rebus plurimis, in quibus hactenus plerique viſi ſunt cœcutire. Non tantum enim, quo magis leges iſtæ emendatæ poſt ceterorum, præſertim Steph. Baluzii, curas prodirent, manu exaratos Codices adhibuit Guelferbytanos duos, quorum prior vetuſtiſſimus eſt, necdum a Carolo M. emendatus ac ſub Pipino ut omnia indicio ſunt, exaratus, Gothanum item unum circa A. 961, ut conjicit, conſcriptum; ſed & in annotationibus, textui legis ſubjectis, non raro aliorum, maxime Wendelini lepidas conjecturas & errores notavit, infinitas deinde difficilioresque legum vocumque interpretationes & etyma, qua pollet in iſtis rebus ſagacitate, adduxit & in populorum nationumque origines tam ſollicite inquiſivit, ut non vanum Illuſtris Leibnitii ante aliquot annos de hoc labore fuiſſe augurium videatur.

Ut ſingula curatius conſideremus, Salicam legem in Pago Salico, *Salageue* (corruptas lectiones ſive terminationes in *heim*, *cheim*, *boue*, *gagme*, *hagin*, *camne* &c. prorſus rejicit) inter Salam Franconiæ & Mœnum ſito, a quatuorviris Francorum Judicibus *Windo*-vel *Werrogaſto*, Werræ fluvii accola (*gaſt* enim a *Ga* vel *Gaue* i. e. integra provincia, neutiquam pago vel villa, derivatum Noſtro, & ex ejus indicio jam antea Leibnitio, non ſapientem ſed provincialem ſignificat) *Bodogaſt* vel *Art*-aut *Hart gaſt*, Bodæ fluminis aut Harticorum montium, tum *Salogaſt* & *Windogaſt*, fluminis Unſtrut, ejusdem cum Winda amne notationis, incerti nimirum curſus (nam *ſtrut* eſt curſus vel alveus fluminis) ripæ inhabitatore conditam, & quidem Latina lingua abſque gloſſis iſtis Germanicis (patrium enim ſermonem tum ſcribere neſciebant) poſtea autem a Clodovæo au-

ctam & quaſi renovatam conjicit. Nam lata erat Lex iſta Francorum genti, non Alamannis aliisque populis, ut exiſtimarunt aliqui, Ripuariorum potius, Bojoariorum & Alamannorum legibus a Theodorico ſeniore Rege conſtitutis, Claudio, Chadoin, Domagno & Agileofo (aut rectius Claudio Burgundiæ, Chadoindo magno Alemanniæ, Agilulfo denique Bojoariæ Ducibus, ex Catulina ſive Guelphica familia oriundis) earundem pactionum poſtea renovatoribus. Et hujus ipſius Salicæ Legis contextum ter nobis in elegantiſſimo opere quidem exhibuit Ampliſſimus Editor, Heroldinum ſcilicet, & Lindenbrogio-Bignonianum, ac poſtremo ex codice Guelferbytano emendatiorem, plurimisque in locis ab Heroldi editione plane diverſum; quæ non minus atque ea, quæ in appendicem rejicit, ubique animadverſionibus perquam eruditis illuſtravit.

De Malbergiorum inprimis explicatione ſollicitus (quod judicii genus Noſter a *Mal* judicium & *berg* collis, neutiquam vero a *berg* tegumentum, derivari cenſet) gloſſas paſſim inſertas, ab imperitis ſcribis poſt Pipini aut circa Caroli M. tempora, ut p. 18 colligit, interpolatas & ſæpiſſime fœde depravatas eſſe evincit, & conjecturis ſatis curioſis reſtituere conatur. Correctiones iſtas primo aſpectu paulo violentiores dixeris, ut cum Vir doctiſſimus abſque ullo plerumque Codicum MSCtorum ſuffragio cenſet pro *rhannechala lerechala* vel *ſhannechalteo* legendum *ſpanneverc-chalt*, i. e. porcelli lactantis compoſitio, pro *chriſtiao* & *chredunia* leg. *herdiſtog* & *vereſtugia* i. e. gregis porcinæ dux & ductrix, pro *ſtalacha* leg. *mulatha* i. e. pinxerit, pro *Authumia* leg. *Authilmagd*, i. e. ingenua puella, pro *Arba theus en lanthamo* l. *charla theveent anter namo* i. e. marito vivo alienum tulerit, pro *bila* l. *hicha* i. e. ſepes, pro *urbis* l. *vernis* i. e. molendinum & alio loco *Idis* i. e. mulier, pro *Aurappo* l. *Saugloggo* i. e. tintinnabulum porcinæ appenſum, pro *lictamina* l. *ſtice augina* i. e. oculum tulerit, pro *daudinaria* l. *faurti nahte* i. e. quadraginta noctes, pro *nare* l. *folo* i. e. pullus equinus, pro *indulgus* leg. *ubarlegit* i. e. ſuperinſerit &c. niſi conjecturis paſſim aliquid dediſſe fateatur ipſe, ut aliis meliora proferendi occaſionem ſubminiſtraret, & præterea pleraque miris

miris quibuſdam ex interiori de verborum cauſis notitia petitis argumentorum perſuaſionibus muniviſſet, quibus diſſentientes, licet invitos, in ſuam veluti traheret ſententiam, quamvis etiam quibusdam in locis e. g. p. 25 in ſignificatione vocis *ſolampinam*, p. 35 voc. *bonomo*, p. 39 v. *Alacfacis*, p. 53 v. *obreppus*, p. 58 v. *leudinia*, p. 59 *Anthamio*, p. 60 v. *Awena*, p. 66 *Auſtrapo*, p. 72 *daudinaria*, p. 83 *chalib ſub dupio* & alibi hærentem offendere licuerit. Legi Salicæ adjecit *Legem Ripuariorum* ex Guelferbytano MSCto caſtigatam, ut nimirum omnium Francorum leges conjunctim haberentur. Tulit eam ſecundum p. 208 (aut emendavit potius juxta p. 256) Theodoricus Rex, ut ſupra memoravimus, Ripuariorum populis, ex quorum priſcis ſedibus, lingua aliisque rationibus contra R. P. Danielem Galliæ Hiſtoricum in notis elegantibus probat, eos omnino Germanorum non vero Gallorum ſanguine oriundos. Sequuntur *Formulæ* antiquæ, quod noſtris eas ignotiores eſſe animadverteret. Alſaticas cognominaverunt Editor Pariſinus & Mabilonius, forte quod in Alſatia repertæ eſſent; ſed Noſter eas accuratius San-Gallenſes vocari poſſe, in præfatione & notis evincere ſtuduit, ubi ſimul nominum non integre in iſtis formulis expreſſorum lacunas explere anniſus eſt. Denique, ut lectorem ſimul de tempore quo Lex Salicæ compoſita, Francorumque nativa ſede inſtrueret, addidit Ill. Leibnitii de potentiſſimæ gentis origine diſquiſitionem, a nobis in his Actis A. 1715 M. Dec. p. 536 jam laudatam, eamque auctiorem, una cum his, quæ Turnemino Gallo ante obitum ſuum pro tuenda & confirmanda Francorum prope Balthicum mare patria brevibus Gallice regeſſerat Leibnitius; quamvis non adeo in magiſtri verba juraverit Noſter, quin interdum ab illo, prout veritas poſtulat, recedat, alibi ubi opus eſt, ſummi viri cogitationes contra ſecus ſentientes erudite defendens. Sic p. 250 ſſ. pro Rheno apud Gregorium Turonenſem *Rheganum* fluvium intelligit, & Francorum migrationes & ſedes juxta hanc lectionem exponit, Leibnitiumque, dum eidem Gregorio Sicambriæ urbis mentionem adſcribat, erraſſe innuit; lacunam porro vocis *ungani*, patriæ Albis, apud Ravennatem Geographum, Harzum Brunſuicenſem

Digitized by Google

cum magna Hercynia miſcentem,per *Hartungani* non infeliciter ſupplet,& montoſam hanc regionem non aliam quam Bohemiæ ſaltum, *Bajas* autem Bojos notiſſimam gentem ſuſpicatur; cujus inſuper nomen a pice Pech vel *harz* derivat, ut adeo *Bojus* & *Hercynius* Noſtro ſint ſynonima. *Biſigibilias* item apud eundem Geographum non de Viſtula, ut Leibnitius, nec de Viſurgi,ut alii, ſed de *Biſigi*,*Bili* & *As*, quemadmodum & *Sexaginta* de *Sefa* & *Swinga* fluviis in Albin prope Oceanum influentibus p. 252 interpretatur, & contra Virum quendam celeberrimum, Gallumque Jeſuitam, *lineam* nunquam extremitatem aut terminum vel partem denotaſſe, oſtendit,id quod jam ipſe Leibnitius tum in reſponſioneGermanica,Gundlingianis inſerta,tum hic in Gallica poſthuma p. 263 probatum iverat. Eodem loco Vir præſtantiſſimus *Mauringiam* in Wagria Ducatibusque Lauenburgico & Meclenburgico ponit, non vero per Pomeraniam multo minus trans Viſtulam extendit, & hujus etymon nomen *Pomorze* a Slavis eſſe inditum non quod mari, (ita enim integro littori nomen Pomeraniæ conveniret) ſed quod veteri Mauringiæ vicina; quæ & alia non pauca Cl. iſti Viro prolixius reponit & Francos veterum Cimbrorum ipſas eſſe reliquias ex eorum nomine & etymo cenſet, quamvis hic liberalius conjecturis Etymologicis indulgere videatur. Ubi p. 256 antiquis Francis Reges aſſerit, R. P. Danielem ſine cauſa omnem Childeberti Hiſtoriam in dubium vocare, & contra Ill. Leibnitium Legem Salicam omnino Latina lingua conſcriptam putat, nec, ut ille, Palatium Caroli M. de quo Poeta Saxo canit, in Konigshofa, ſed in Saliſburgo prope Neoſtadium quærit. Sic plura hactenus recondita erudite in annotationibus obſervat, ut p. 4 de verbo *dictare* & *dictamen* ejusque in ſcriptoribus ævi præſertim medii MSCtis pro ſtylo uſu, p. 7 de Pactis, p. 11 de *Mallis*, p. 38 de voce *Romanus*, Provincialem ſeu Gallum origine denotante, it. de v. *Barbarus*, de lingua Romana & Fabularum Romanenſium ortu, p. 55 de Brachili, de Francorum regibus crinitis, it. de Tonſura, p. 63 quare Thuringi communi convicio *Heringsnaſen* appellari ſoleant, p. 74 de Gallorum & Germanorum numeratione per noctes & quid ſit: collocare Solem, p. 81 de Placitis

P. 87

p. 87 de *Tunginis* & Centenariis, it. de judicio vulgo *Zentgerichte*, p. 89 de voce *Knie*, gradus cognationem exprimente, p. 180 de natalibus & antiquitate Urbis Cellæ ad Alleram, it. Norimbergæ, p 191 de legum Salicarum, Bojoariarum, Longobardicarum &c. per Italiam uſu & autoritate, p. 192 de falſo jactato Ducum Sabaudiæ a gente Saxonica vel Wittichindo ortu; etyma porro atque cauſas vocum, *Schilling* a ſolido p. 13, *ambaſciæ* ex ant & bieden, ib. *Herzog* it. *curte* p 26, *biene* ab api p. 27, Gallicum *poltron* a poledro juveni equo vel aſino, animali timido p. 30, *Via lacina* p. 40, *Ariſtatones* p. 41, *Leudis* p. 43, *Sal* p. 44, notabiles porro de vocabulis *Hundsſot*, *Kunkel*, *Schulſuchs*, *Schelm*, *Baron*, p. 65, *Krumſtab* & *Burdo* p. 71, *Rachimburg* p. 96, *Allode* p. 105, *Hergerathe* p. 225, & p. 213 de *Kirche* cogitationes offendimus. Ut tandem ſimul de apparatu & libris, quibus in texendis animadverſionibus adjutus eſt, MSCtis conſtet, citatos invenimus p. 4 Ægidium Pariſ. in Carolino, Engelhuſium in Vocabulario Saxonico, Guil. de Mandagato & aliorum libros dictaminum ſive de modo ſcribendi, p. 5 Traditiones Fuldenſes, Piſtorianis auctiores, p. 18 Gloſſas Theot. Florentinas, p. 54 Junianas, p. 23 Ratisbonenſes, p. 225 Emmerani, a R. P. Bern. Pezio cum noſtro communicatas, p. 25 Lindenbrogianas, p. 213 ad Bedæ artem metricam, quæ olim Goldaſto fuere, & paſſim alias, p. 21 Rhabani Mauri Gloſſarium & Notkeri Paraphraſin Pſalterii Theot. p. 65 Hymnos Francicos, p. 111 Fabulas Romanenſes Provincial. varias, p. 25 Reimarum ſen. p. 54 N. von Grauenberg, p. 58 Walther von der Vogelweide, p. 71 Marner, p. 105 B. von Hohenvels, p. 112 Gœli it. Chunrad von Wurtzburg, p. 175 Nic. von Gravenberg, Verſificatores Germanicos, & alios, quos fuſius enarrare ſuperſedemus, quorumque pleniorem notitiam lector curioſus ex Indice autorum citatorum non ſine cura confecto magna cum voluptate hauriet.

Agmen voluminis claudunt Emendationes Otfridinæ ſive in Otfridi Theotiſcam & metricam Evangeliorum Paraphraſin Baſileæ 1571 ſed mendoſe admodum typis exſcriptam ex antiquiſſimo Codice MSCto Palatino-Vaticano, ad quem editio Baſileenſis exacta creditur, Romæ A. 1699 ab Illuſtri

Digitized by Google

Viro Friderico Roſtgaard, permiſſu Laurentii (non Alexandri) deZaccagniis,collectæ & Ampliſſimo Schiltero ab eodem inſcriptæ, poſtea vero etiam Noſtro Editori transmiſſæ. Quod eo gratius linguæ Theotiſcæ vel Francicæ amatoribus arbitramur fore munuſculum, cum idem illud hucusque cum eruditis, quibus neſcimus de cauſis, communicare conſtanter recuſaverit illuſtris Collector; & ad lucubrationes porro Stadenianas brevi in lucem proferendas non adeo ſpes magna affulgeat, præſertim cum ea, quæ in Præfatione noſtri voluminis de ſumme Reverendo Haſæo affert Noſter, haud certis nunciis ad eum perveniſſe, ſciamus. Sperandum igitur omnibus Philoteutonibus & patriarum Antiquitatum ſtudioſis, fore ut tandem aliquis antiquiſſimum hoc ſed depravatum fere linguæ noſtræ monumentum,dumSchilterianumThesaurum premit adhuc ejusdem poſſeſſor, integritati reſtituat.Ad quod negotium feliciter conficiendum multum conferre poterit incomparabilis Codex MSC. Auguſtiſſimæ Bibliothecæ Vindobonenſis. Licet enim Vaticanæ iſtæ emendationes, ut ex amici relatione habemus, in plerisque cum exemplari Vindobonenſi concordent, differunt tamen & in non paucis, & cum correctiones illæ Roſtgaardinæ numerum bis mille locorum non excedant, aſſeverare audemus, vix ſextam Otfridi partem ſanatam eſſe, reliqua autem adhuc medicam manum expectare. Quod ut quantocyus fiat, tum ut diligentiſſimus Eccardus editionem reliquarum veterum legum, quas dudum cum MSCtis variis collatas notisque expoſitas in Muſeo aſſervat, mox prelo abſolvat, in literati Orbis commodum ſerio precamur.

J. G. ECCARDI OBSERVATIO DE NUMIS Attilæ Hunnorum Regis.

CUm R. P. Banduri Numiſmatum conſideratio me ad numos Attilæ Hunnorum Regis, ex rebus fortiter geſtis inclyti, deduxerit, nonnulla hic de numis ejus commentari lubet. Crudelitatis accuſatur a ſcriptoribus novitiis; Priſcus tamen, qui eum de facie noverat, manſuetum, ſobrium & morum optimorum

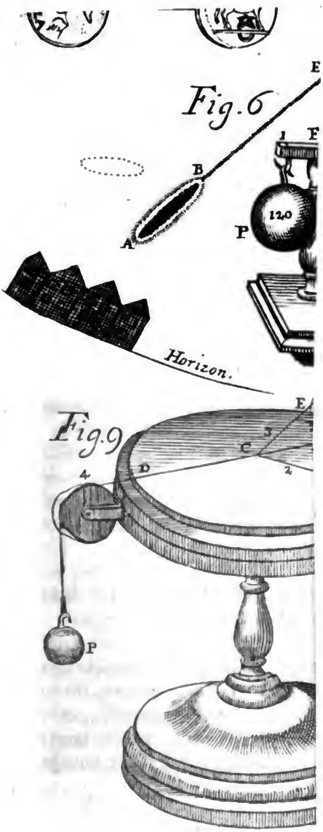

Digitized by Google

Digitized by Google

morum fuiſſe indicat, atque in eo fere laudatiſſimi Principis exemplar nobis ſiſtit. Crudeliorem illum adverſus Romanos ſe exhibuiſſe non mirum eſt, cum multis ab iis inſidiis petitus & dolis circumductus vindictæ non potuerit non litare. Joh. Andreas Boſius in Numophylacio ſuo numum majoris moduli adſervavit, in cujus una parte Attila exhibetur, vultu truculento & barba promiſſiore cum inſcriptione: ATTILA REX; in altera urbs Aquileja comparet cum inſcriptione AQUILIEIA. Sed numum hunc ſuppoſititium omnes eruditi agnoſcunt. Certius Attilæ nomine ſignatos numos inveniſſe ſibi viſus eſt in numis duobus argenteis Veſontione effoſſis Jo. Jacobus Chifletius Veſont. Part. I pag. 211. Exhibetur in iis *vultus juvenilis* pectore tenus expreſſus, *humeris alatis*, & inſcriptum ATEVLA: in poſtica unius exhibetur *equus cornutus* caput dextrorſum in altum levans, ſupra tergum *lituus* & ſub equo *pentagonum*, in ima vero parte, quam Galli *exergue* vocant, *luna decreſcens*, & adſcriptum: VLATOS. In altero numo eadem cernas. *Equus* tamen in poſtica *non* eſt *cornutus*, & *ſiniſtrorſum* reſpicit. Lunæ decreſcenti in alio numo Numophylacii Regii Berolinenſis *ſtellam* inſertam eſſe Begerus obſervavit. Loco lunæ in alio a Camdeno & Gibſonio in Deſcriptione Britanniæ producto numo extat *ariſta*, & ſub equo *floſculus*. Reverendiſſimus Abbas Lucenſis Gerhardus pro ſua in bona ſtudia & nos benevolentia ſimilem communicavit, in quo figuræ allatæ *ſiniſtrorſum* reſpicienti appoſitum ATIVLA. Equus in eo dextrorſum reſpicit, ſupra ſe *lituum* & infra *pentagonum* ac *lunam decreſcentem* habens. Literæ vero nullæ adſunt. R. P. Bandurus primus produxit etiam alium cum ATEVL. equo vero in altera parte, alias Gerhardino ſimili, appoſitum: VLATOS. Cangius & Mediobarba æreum exhibuere, in quo caput juvenile nudum in una parte cum literis: ATILA; in altera leo gradiens ſine epigraphe. Mediobarba adhuc alium æreum vidit, in quo caput cum ATHIL. & equus iterum ſine epigraphe. Omnes hoſce numos etiam Bandurus Attilæ Hunnorum Regi tribuit. Begerus tamen eos cuidam *Ulato Ateulo* Celtico Principi adſcribit, argumento admodum infirmo. Melius

TAB. III. Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

lius ſenſit Camdenus, qui Reguli Britannici eſſe ſtatuit, quem ſecutus Gibſonius in Additamentis ad Britanniam illius. Eruta enim ſunt aliqua ejus exemplaria in Britannia: & argentum purum, quo conſtant, nihil cum vili metallo, quod Attilæ tempore ad numos fabricandos adhibebatur, commune habet. *Pentagonum* apud Celtas ſacrum & fauſti ominis erat ſignum, unde illud adhuc in Germania ſuperiore *Druttenfuſſ* h. e. *pes Druidum* ſive ſacerdotum Celticorum vocatur. *Ariſta* tanquam Britanniæ inſigne apud Camdenum & Gibſonium in numis Cynobellini Britanniæ Regis pluribus extat. *Luna* quoque decreſcens in ejusdem & Carataci numis frequens occurrit, & iterum boni ominis erat. Unde adhuc Cambris, Davieſio annotante, ADEG, *lunæ decrementum* & *tempus oportunum* aut *occaſionem* ſimul deſignat. *Lituus* cultum numinis indicat. Et *equus* in omnibus fere Celticis & Britannicis numis expreſſus invenitur: quia apud Celtas & Britannos felix equorum proventus & cultus quoque hujus animalis erat. *Figura alata* apprime convenit cum effigie *Victoriæ Britannicæ*, in numis Antonini Pii, Commodi, Severi, Getæ aliorumque Imperatorum conſpicuæ. Britannos ſpeciatim *Deam Victoriam* coluiſſe Dio in Nerone teſtis eſt, ubi Boodiciæ vel Bundovicæ Britannicæ Amazonis orationem ad eam directam exhibet. Ad eandem Deam pertinent Taciti hæc Lib. XIV extantia verba: *Inter quæ nulla palam cauſa delapſum Camuloduni ſimulacrum VICTORIÆ, ac retro converſum, quaſi cederet hoſtibus.* Apud Dionem nomen ejus Britannicum extat una vice *Andraſte*, altera vero *Andate* ſcriptum. Guillelmus Blancus Xiphilini interpres legit etiam *Adraſte*. Dea hæc ipſa galeata & alata cernitur in numo Cynobellini Regis apud Camdenum, & ſubſcriptum ei eſt: CVNO, ſive nomen Regis modo nominati, cujus effigies in altera parte extat, adſcriptis literis: CAMV. h. e. Regiæ ſedis *Camuloduni*. Quid ſi igitur & in numis recenſitis ATEVLA loci nomen eſſet? *Alata caſtra* Græce πτερωτὸν ςρατόπεδον, apud Ptolemæum nominantur, & omnium confeſſione eo loco ſita fuere, ubi nunc *Edenburgum* extat, poſt tantum tempus adhuc ſuo nomine *Alata caſtra* exprimens.

primens. *Adain* enim Cambris & *aden* Wallis *alam* ac *edn* avem, alitem adhuc denotat; *Borow* vero & *burg* eſt *caſtrum*. Antequam vero Romani ibi caſtra locaſſent, Britannico vocabulo potuit urbs hæc *Ateula* ſive *locus alatus*, vel, in quo *alata victoriæ imago* a Britannis culta eſt, vocata fuiſſe. *Le* enim Cambris, *lhe* Wallis, *log* Hibernis *locus*; & *lech* Aremoricis *ſedes* eſt. Ad ultimam nominis *Ateula* ſyllabam videtur quoque *leonis* figura in numo quodam, ut diximus, extans reſpicere. Nam & leo Cambris *llew*, *lhew* dicitur, quod olim cum *a* ſcribi potuit, quia apud Celtas *a* & *e* vocalium unus fere ſonus fuit, ut hodie adhuc apud Anglos. Nomen ipſum Victoriæ Britannicæ *Adraſte* vel *Andraſte* mihi quoque, ut hoc addam, nil aliud ſignificare videtur quam *victoriam alatam*; nomen enim *adain* facile in *an* contrahitur *d* ejecto, ut fit in vulgari ſermone, quemadmodum & nos Saxones inferiores vulgo *var* pro *vater*, ac *baen* pro *beten* &c dicimus. Verbum enim *vinco* Aremorici, Britannorum poſteri, ſua lingua adhuc reddunt *trechi*, *tredha*, *trechda*; Cambris *DEWR* & *DRUD* eſt *fortis*, *audax*, *ſtrenuus*, & *TRECH* fortior, potentior, unde ſuperlativus *TRECHAF*. In his *ch* ſonum literæ *s* vicinum habere notum eſt linguarum peritis. Vox VLATOS Principis, qui numum cudi fecit, nobis ignoti nomen eſt. Forte autem illud nomen hic contractum ſaltem eſt ex *Vellocatus*, quo Britannicum Regulum quendam inſignitum novimus.

Attilæ tamen numus ſi unquam genuinus extitit, unius exemplar nos poſſidere certum eſt. Æreus is eſt, & magnitudinis ejus, qua in delineatione hic adjecta apparet. Vultu imberbi ſiſtitur princeps & miti adſpectu. Caput tiara, aliquantum tamen detrita in numo, tectum, corpus paludamento barbarico veſtitum eſt. In poſtica numi legitur, literis admodum perſpicuis, ADVLA REX; & nomen hoc circulo veluti laureacio incluſum eſt, ut & imago Principis in antica. In effigie & veſtitu Principis aliquid comparet Baduillæ ſive Totilæ Gothorum Regi ſimile; cujus tamen cauſa Attilæ hunc numum ſurripere nolim. Similitudo enim hæc procedit ab Attilæ inſtituto, quo mores & linguam Gothorum amabat; & videtur uſum

TAB. III. Fig. 5.

Ee veſti-

veſtimenti Gothici recepiſſe barbarus, quod patrio id commodius & elegantius eſſet: quemadmodum Gothi a Getis, quibus in terris ad Danubium ſucceſſere, etiam veſtitum mutuarunt, ut alibi clariſſime oſtendam.

AN ACCOUNT OF A SURPRIZING METEOR, ſeen in the Air March 19, 1719 at Night.

hoc eſt,

DESCRIPTIO METEORI MIRABILIS D. 19 Martii A. 1719 noctu in aere viſi; Autore GUILIELMO WHISTONO, M. A. quondam Mathematum in Academia Cantabrigienſi Profeſſore.

Londini, apud W. Taylor, 1719, 8.
Plag. 2½ Tabb. æn. 1.

CL. Autor 1 deſcribit phænomenon ex litteris eorum, qui id diverſis in locis obſervarunt: ipſe enim nihil ejus vidit. Deinde 2 hiſtoriam contexit ſimilium meteororum antea obſervatorum. 3 *Walliſium* & 4 *Hallejum* confutare nititur, quorum ille iſtiusmodi meteora pro Cometis, hic pro concurſu vaporum ſupra atmoſphæram noſtram habuit. Tandem 5 propriam de iis hypotheſin exponit & inde 6 quædam corollaria deducit.

TAB. III. Fig. 6. Apparuit meteorum hora 8 veſp. ſub forma globi ignei, ejusdem fere cum ſole magnitudinis apparentis, inſtar Lunæ plenæ omnem circumjectam regionem illuſtrans. Figura mox in oblongam AB mutata: flamma intervallo quatuor ad ſummum ſecundorum duravit. Cum ſubito evaneſceret, in eodem loco AB nubecula coloris cinerei ſed ſubrubentis apparebat. Eodem temporis momento ignis quidam tenuis a B per E in C ſenſim ſenſimq; ſerpebat relinquens tramitem cinereum 15 circiter minutorum latum. Perinde videbatur, ac ſi pyrobolus accenſus aſcenderet. Poſt horæ quadrantem nihil ejus amplius videri potuit. Integra figura ABEC baculum repræſentabat. Alicubi

bi etiam ſtrepitus auditus, qualis percipitur ex ſimultaneo plurium pyrobolorum aſcenſu. Ipſum Lunæ lumen ejus lumine obfuſcatum. Idem videtur hoc meteoron ſpecie cum illo, quod in Actis A. 1708 p. 516 & ſeqq. ex obſervatione *Wolfii* exhibetur, qui idem ex eadem materia generari docuit, ex qua fulgur gignitur. Affinitatem cum eodem habent radii pyrobolorum aſcendentium motum æmulantes in aurora boreali, quam fulgur imperfectum eſſe idem *Wolfius* monſtravit, quemadmodum refertur in Actis A. 1716 p. 368. Plura meteora iſti affinia ex Poſthumis *Hookii* f. 199, 200, Tranſactionibus Anglicanis N. 341 & 115 atque Diario Obſervationum *Ludovici Fevillée* p. 116 & 199 recenſet *Whiſtonus*.

Walliſius in Tranſactionibus N. 135 meteora iſtiusmodi pro Cometis habet: quam hypotheſin tolerari non poſſe arbitratur *Whiſtonus*, poſtquam vera theoria motus Cometarum innotuit. Non opus eſt, ut rationes *Whiſtonianas* contra eandem diſtinctius recenſeamus, cum cuilibet facile appareat, phænomenon noſtrum cum apparitionibus Cometarum nihil commune habere. *Hallejus* hæc phænomena deducit a collectione cujusdam materiæ in æthere per fortuitum quendam concurſum atomorum formatæ extra atmoſphæram noſtram. *Whiſtonus* hanc hypotheſin principio precario de vaporum in æthere collectione ſuperſtrui obſervat & non una ratione contra eandem diſputat. Ipſe itaque pro fulgure ac coruſcationibus prodigioſis in ſuperioribus aeris regionibus habet. Inter corollaria, quæ inde deducit, effectus quoque ſeu influxus in hæc ſublunaria atque ſignificatus infauſtus rejicitur.

Eodem die, nempe 30 Martii ſt. n. viſum eſt idem phænomenon in Batavia, quod in Diario Batavo *de Bœkzael* A. 1719 menſe Aprili p. 513 deſcribitur.

PHYSICES ELEMENTA MATHEMATICA experimentis confirmata, ſive Introductio ad Philoſophiam NEWTONIANAM, Autore GUILIELMO JACOBO 's GRAVESANDE, A. L. M Jur. Utr. & Phil. D. Regiæ Societ. Lond. Socio, Aſtron. & Math. in Acad. Lugd. Bat. P. O. Tomus primus.

Lugduni Batavorum, apud Petrum & Balduinum Janſſonium van der Aa, 1720, 4.
Alph. 1 plag. 2½ Tabb. æn. 33.

CL. Autor in his Elementis Phyſices ea tradere intendit, quæ a Mathematicis in partibus Matheſeos mixtæ ad cognitionem rerum naturalium ſpectantia demonſtrantur, ita tamen ut in demonſtrationum locum experimenta ſurrogentur: quod ſane conſilium haud quaquam ſpernendum videtur, tum quod plurimi, quorum intererat noſſe concluſiones, demonſtrationes non capiant, tum quod etiam volupe ſit experimentis confirmata contueri, quæ demonſtrationibus corroborata didicimus. Intentio Autoris doctiſſimi ex præfatione liquet, ubi: „dividitur, inquit, totum opus in quatuor libros. Primus agit „de corpore in genere & corporum ſolidorum motu. Secun„dus fluida ſpectat. Quæ ad lucem pertinent, in tertio tra„ctantur. In quarto tandem motus corporum cœleſtium & „quæ in terris ad hos relationem habent, explicantur. Primi duo libri in hoc Tomo continentur. Quis non videt, librum primum propoſitiones ex Mechanica, ſecundum ex hydroſtatica, hydraulica & aerometria, tertium ex Optica, quartum denique ex Aſtronomia mutuare? Liber primus in duas dividitur partes. Prima eſt de corpore in genere: ſecunda de motu corporum ſolidorum. Liber ſecundus tres habet partes. Prima agit de gravitate, preſſione & reſiſtentia fluidorum; ſecunda de motu fluidorum; tertia de aere fluido elaſtico. Corporis in genere ſpectati recenſet proprietates, extenſionem, ſoliditatem, diviſibilitatem, mobilitatem, figurabilitatem. Soliditatem *Lockium* ſecutus vocat, quod impenetrabilitatem dixere veteres. Unde eam probaturus ad reſiſtentiam aeris provocat, quam ſentimus embolum ad antliæ aere plenæ fundum protrudentes. Ad probandam diviſibilitatem corporis in infinitum communibus utitur argumentis ex Geometria petitis, ad ſubtilitatem particularum a natura ſeparatarum vero ſtabiliendam argumentis *Boylii*. A diviſione ad cohæſionem partium digreditur, ubi de duritie, mollitie, fluiditate & elaſticitate agitur.

Cohæ-

Digitized by Google

Cohæſionem a vi attractiva particularum cum nonnullis Anglis modernis derivat. Iſtam attractionem hiſce legibus ſubjicit, ut in ipſo particularum contactu ſit perquam magna & ſubito decreſcat, ita ut ad diſtantiam quam minimam, quæ ſub ſenſus cadit, non amplius agat, immò etiam ad majorem diſtantiam ſeſe mutet in vim repellentem, qua particulæ ſeſe mutuo fugiunt. Vertumni hujus exiſtentiam patere arbitratur per guttarum figuram ſphæricam & duarum ſeſe mutuo tangentium in unam coalitionem etiam in vacuo factam & per aſcenſum aquæ ſpontaneum in tubulo capillari etiam in vacuo contingentem, itemque inter duas laminas politas vel duo plana vitrea contigua. Repulſionis exempla ſibi invenire videtur inter aquam & corpora pinguia, Mercurium & ferrum &c. De duritie, mollitie ac elaſticitate præter definitiones vocum parum aut nihil habet. De motu generalia quædam præmittit ubivis obvia; ſed quæ de effectibus eodem tempore productis & actionibus potentiarum comparandis addit, non videntur adeo levi negotio confici poſſe. Pertinent ad dynamicam, quam dare conſtituerat *Leibnitius*. Explicat deinde modo experimentali libræ, vectis, axeos in peritrochio, rotarum dentatarum, trochlearum, cunei & cochleæ vires & pauca quædam de machinis compoſitis monet. E. gr. vectis compoſiti legem, quod potentiæ ratio ad pondus æquilibratum componatur ex rationibus potentiarum ad pondera in ſingulis vectibus, ita adumbrat. A, B, D tres ſunt vectes ita diſpoſiti, ut potentia M unius libræ pondus P 120 librarum ſuſpendat. Cetera ex ſchematis intuitu colliget attentus lector. Accelerationem gravium ſequenti machina ad experimentum revocat. Libra AB unica lance instructa exacte eſt in æquilibrio, quando pondus lanci imponitur, gnomon ferreus ſuſtinet brachium A, cui in f annectitur lamina elaſtica tenuis fg, quæ extenſa ad i pertingit, ubi extremitas g retinetur ope laminæ minimæ i cum brachio A cohærentis. In extremitate brachii B datur foramen, per quod filum unco D ſuſpenſum liberrime tranſit, quod appenſo pondere N in ſitu verticali retinetur. Pondus M perforatum eſt & filum per illud imittitur. Lanci imponitur pondus P unius libræ & cor-

TAB. III. Fig. 7.

Fig. 8.

pus M cadens ab altitudine trium pollicum movet libram. Idem contingit, ſi pondus P fuerit 2 librarum & M cadat ab altitudine 12 pollicum, aut ſi P fuerit 3 librarum & M cadat ab altitudine 27 pollicum &c. Agit deinde de gravitatione ſuper plano inclinato & de oſcillatione pendulorum, mox etiam de percuſſione & communicatione motus, de congreſſu corporum elaſticorum, de motu compoſito, de potentiis obliquis, de projectione gravium, de viribus centralibus, de legibus elaſticitatis. Regulas motuum ad examen revocat ope peculiaris machinæ globis ex filo ſuſpenſis, exemplo *Mariotti* aliorumque. Potentias obliquas ſequenti machinamento illuſtrat. Eſt illud TAB. III. Fig. 9. orbis ligneus, diametri circiter octo pollicum, horizontalis & pede ſuſtentatus. In medio craſſitiei ſulco circumdatur, quo trochleæ ad libitum in quocunque circumferentiæ puncto Machinæ junguntur. Sulco enim huic inſeritur lamina ænea, cui trochlea perpendiculariter cohæret, ut in F repræſentatur. Orbis prædictus in ſuperiori parte paululum excavatur, ut recipiat orbem minorem DFA, craſſitiei quartæ partis unius pollicis & paululum ſupra orbem primum prominentem, ita ut filum ſuper trochlea machinæ annexa horizontaliter extenſum ſuperficiem DAF perſtringat. Orbis minor charta obtegitur, ut lineæ commode duci poſſint. Sit C centrum orbis minoris & in hoc delineatum triangulum ABC, cujus latera ſunt inter ſe ut 2. 3 & 4. Detur linea CE lateri AB parallela & continuetur latus AC verſus D. Nunc dentur tria fila in C juncta & juxta lineas CD, CE & CB protenſa ſuper trochleis. Si filo CD appendatur pondus 4 librarum, filo CE pondus trium, tandem filo CF pondus duarum librarum, fila non moventur & nodus in C quieſcit, non item ſi ex C dimoveatur. Digna foret machina, qua propoſitiones circa vires centrales præcipuas ad examen revocat, quæ hic exhiberetur, niſi prolixitas obſtaret. Idem eſto judicium de machina, qua elaſticitas illuſtratur.

Librum ſecundum orditur a gravitate partium fluidorum & illius effectu in ipſis fluidis. Progreditur ad actionem liquidorum in fundos & latera vaſorum, quibus continentur, gravitationem ſolidorum in fluidis, comparationem denſitatum liquido-

quidorum (ubi de aræometris) determinationem hydroſtaticam gravitatis ſpecificæ ſolidorum & reſiſtentiam ſolidorum. Circa motum fluidorum expendit primum celeritatem fluidi ex preſſione fluidi ſuperincumbentis, deinde altitudines aquarum proſilientium, tandem liquidum ex vaſis profluens & irregularitates in iſto motu. Subjungit nonnulla de motu fluminum atque undarum. De aere primum oſtendit, quod fluidorum proprietates habeat, nempe quod in preſſione ſervet leges ceterorum fluidorum. Probat poſtea elaſticitatem aeris & ex ea rationem ſtructuræ antliæ pnevmaticæ reddit. Antlia Autoris duobus conſtat cylindris æneis, ad imitationem antliæ *Hauksbejanæ*, a qua tamen in nonnullis differt. Experimenta, quæ profert circa aeris gravitatem & elaſticitatem, notiora ſunt, quam quæ hoc loco commemorentur. Deſcribit etiam varia inſtrumenta, quibus in experimentandis aeris effectibus utimur, una cum machinis hydraulicis, in quibus motus ab aere pendet. Colophonem imponunt experimenta de ſono.

Fatetur Cl. Autor in præfatione, ſe in his tradendis imitatum eſſe Anglos, quorum docendæ Philoſophiæ naturalis methodus ipſi occaſionem dederit cogitandi de hac, quam in hoc opere ſecutus ſit. Illorum, inquit, veſtigia tenere ſemper gloriabimur, qui, Principe Philoſophorum duce (*Newtonum* intelligit, ſummum in Anglia Geometram) primi in Philoſophicis detegendæ veritatis viam ingreſſi ſunt. Non videtur vero Autor Hiſtoriæ Philoſophiæ experimentalis ſatis eſſe peritus, cum pleraque eorum, quæ habet, experimentorum ante *Newtonum* extra Angliam facta fuerint. Methodus etiam probandi per experimenta propoſitiones de motu geometrice demonſtratas a *Galilæo, Hugenio* aliisque fuit uſurpata. Et de machinis ſimplicibus olim apud Noſtros experimenta dedit Jungenickel, homo quidem illiteratus, ſed Mechanicæ non imperitus, in Clave Machinarum. Immo jam *Stewinus* talia dedit in Staticis.

NIC. BERNOULLI JO. FIL EXERCITATIO Geometrica de Trajectoriis Orthogonalibus, continens varias earum tum inveniendarum tum conſtruendarum metho-

methodos, ſua vel Demonſtratione vel Analyſi munitas, cum præmiſſa diſcuſſione quarundam ejusdem problematis ſolutionum.

Sectio I.

§. 1.

EXcitata jam paſſim fama inter Geometras de problemate Trajectoriarum, dignum illud utique eſt, cujus ſolutio ad ſupremum poſſibilem perfectionis gradum (quem hucusque nondum obtinuit) promoveatur. Cum anno 1718 illius Hiſtoriam deſcriberem in Actis Lipſ. publicatam, contentus tunc ſine demonſtratione tradidiſſe duos ſolvendi modos a Patre meo inventos, atque olim cum Illuſtri Leibnitio communicatos, quibus exemplum ab ipſo Anglis propoſitum plenarie & conditionibus convenienter, hoc eſt per quadraturas ſolvebatur, non potui abſtinere quin judicium noſtrum ſine ullo carpendi animo candide aperirem de quibusdam aliis ſolutionibus aut ſolutionum tentaminibus, hinc inde in lucem emiſſis, nec certe, ut ſpero, quisquam æquitatis amans mihi, quod monui, vitio vertet, ſi conſiderare voluerit, Patri meo, cui origo hujus problematis debebatur, ſicuti in Hiſtoria narravi, ex neceſſitate incubuiſſe, ut declararet ſuam de illis ſolutionibus mentem, quin etiam indecorum fuiſſe, ſi, quod deſiderari videbatur ad omnimodam conditionum adimpletionem, ſilentio præteriiſſem, præſertim defuncto jam Leibnitio, qui alias ipſe hoc debuiſſet exequi.

§. 2. Ex eo tempore nova de eodem problemate ſchediasmata ad manus noſtras pervenere, unum a Cl. Tayloro Tranſactionibus Londin. anni 1718 inſertum a pag. 695 usque ad pag. 701, duo alia, *ſupplimenti* primum, alterum *additamenti* nomine, quæ Autore Celeb. Hermanno prodierunt in Actis Lipſ. 1718 M. Julio, & 1719 M. Febr. quæque in primæ ſuæ ſolutionis in Actis Lipſ. 1717 M. Aug. editæ partim dilucidationem partim perfectionem inſervire debuerant. Officii noſtri eſſe putamus, ut in honorem veritatis & incrementum ſcientiæ iſta quoque ſchediſamata ſub modeſtum examen revocemus, & ad

ad ea, quæ nos propius tangunt, reſpondeamus; quod inprimis Cl. Hermanno, qui demonſtratos errores defendere non ſolet, minime diſplicebit.

§. 3. Optarem equidem, ut Cl. Taylorus præfatiunculam ſuam utpote ad rem nihil facientem omiſiſſet, verba enim, quæ profert in Exteros Geometras nimis faſtidioſa ac neſcio quem contemptum ſpirantia, utut a nemine læſus, parum laudis merentur. Piis manibus Leibnitii, viri certe magni, de quo forſan immoderate magis quam vere loquitur, parcere debuiſſet. Injurius eſt in Parentem meum, de quo temere aſſerit, quod eo *hortante* Leibnitius *Problema Geometris Anglis ſolvendum propoſuit*. Liquet enim ex iis, quæ in Hiſtoria attuli, Leibnitium Parente meo inſcio propoſuiſſe primum problema de Trajectoriis Hyperbolarum, cujus poſtea ego ſolutionem dedi, vid. Act. 1716 p. 227, alterum vero Problema Leibnitio petenti a Patre quidem ſuppeditatum, ſed a Leibnitio ſponte ita volente, neque Patre hortante, fuiſſe Anglis propoſitum, quo fine, noſtrum non eſt indagare. Vix interim nobis perſuadere poſſumus, id factum eſſe, ut ſummi Newtoni vires, plus ſatis nobis omnibus perſpectas, experiretur Leibnitius, ingeniorum, dum viveret, æſtimator æquiſſimus. Nemo, quod ſciam, denegavit Newtono *immunitatem ab hujusmodi contemplationibus*, qua jure ſuo merito fruitur poſt tot exantlatos labores. Sed quidni viciſſim ſimilem concedunt Angli immunitatem Parenti, qui ſuis quoque defunctus laboribus dudum demonſtratum dedit, quid in reſolutione problematum a ſe exſpectari poſſit.

§. 4. Quos intelligat Taylorus per Leibnitii Fautores, quibus affingit *licentiam provocandi ad certamen ingeniorum*, haud facile conjecerim, niſi quod ex conficta hortatione modo ante memorata colligere liceat, Parentem meum hiſce Leibnitii Fautoribus aggregari, ut ſub hoc nomine tanto licentius eum exagitare poſſit Taylorus. Quid mali eſt fautorem fuiſſe Leibnitii? fuit certe Vir ſingulari ingenio, eruditione & virtute præditus, adeoque dignus, cui faverent omnes, qui ſcientias & artes amant. Eodem modo favemus etiam Newtono, ipſiusque merita maximi facimus; ſed favor, quo hos proſequimur,

Digitized by Google

eſt purus & in nullo partium ſtudio fundatus; favemus utique merentibus, ſed non in præjudicium veritatis; amicus Newtonus, amicus Leibnitius, ſed magis amica veritas. Si quem lapſum a Leibnitio commiſſum obſervavit Pater, aut ſi qua in re ab ipſo diſſentiendum putavit, non veritus eſt ejus admonere Virum optimum, quandoque publice quandoque privatim, prout occaſio poſtulabat, quod plane non ægre tulit. Credo Newtonum quoque, ſicuti ſolent omnes generoſæ mentes, ita eſſe animatum, ut ab inferioribus etiam, citra amicitiæ læſionem, ſe corrigi patiatur, ſi forte ab ipſo erratum fuerit.

§. 5. Sed minus urbane agit Cl. Taylorus cum Leibnitio ejusque, quos vocat, *Fautoribus*, quando crude adeo illos *imperitiæ* coarguit, quod contenti non fuerint ſolutione illa Anonymi, quam *maxime generalem* deprædicat, quæ prodiit in Tranſactione N. 347, quodque *nondum viderint quomodo ex illa*, præſertim pro exemplo propoſito, *æquationes ſint deducendæ*. Meruiſſent ſane honorificum ſcil. hunc *imperitiæ* titulum, quo illos tam liberaliter mactat, ſi ipſe præſtitiſſet, quod *Fautores Leibnitiani* nequiverunt, atque oſtendiſſet, quomodo, *premendo veſtigia ſolutionis generalis modo citatæ*, caſus particularis Leibnitii ad æquationem & conſtructionem reduci poſſit, ſed illa prorſus neglecta, aliam iniit viam longe diverſam. Si ita argumentari fas eſt, ut Taylorus facit, ad demonſtrandum aliquam ſolutionem eſſe juſtam & legitimam, facile mihi erit quamvis chimæram cuivis obtrudere tanquam genuinam alicujus problematis ſolutionem; quis enim audeat conqueri ſe non intelligere, niſi vellet *imperitiæ* notam incurrere? Verum ea eſſe debet natura Regulæ, canonis, formulæ aut ſolutionis alicujus generalis, ut applicatio etiam a Tyrone inſtitui poſſit, quodſi hac facilitate & claritate careat, jam non amplius pro ſolutione habenda eſt, ſed pro ænigmate, quod difficilius quam ipſa quæſtio problematis. Caſum primum Leibnitii de ſecundis hyperbolis per Trajectoriam orthogonalem dicit Taylorus *a quibusdam Anglis fuiſſe illico ſolutum*, quod credimus libenter, nam & ego ſolvi, cum vix adhuc ſublimiorem Geometriam a limine ſalutaſſem. Sed qui fit, quod iidem illi

Digitized by Google

illi Angli alterum caſum, qui jam eſt in quæſtione, non pariter ſolverint, etſi fatente Cl. Tayloro non ſit difficultatis adeo inſignis? ſcilicet *hoc manſit ab illis omnino intactum*; quo circa nihil exinde conſequitur, quod eos afficiat, cur vero prius illud non æque ac hoc alterum voluerint intactum relinquere, aliis divinandum trado.

§. 6. Acutiſſimi Taylori venia tranſeo nunc ad ipſam ejus ſolutionem, & quidem ſtatim ad ſecundam partem, quæ nunc ſola eſt in controverſia, qua nempe quæritur ſolutio & conſtructio Trajectoriarum ad angulos rectos ſecantium ſeriem curvarum & nominatim earum, quæ pro æquatione habent $dx = \frac{y^m dy}{\sqrt{a^{2m} - y^{2m}}}$, ſumtis nimirum y pro abſciſſa, x pro applicata & a pro parametro variabili in tranſitu ex curva in curvam. Equidem non diffitemur, ſolutionem Taylori in ſe ſpectatam eſſe juſtam & bonam, imo talem quæ ſolutoris ſingularem ſagacitatem indicat; ſed permittat nobis, ut quædam annotemus. 1 Modus perveniendi ad æquationem fluxionalem terminorum infinitorum pro natura curvæ quæſitæ, non ſatisfacit uni ex conditionibus Leibnitii, qua cautum, ut æquatio conſtet terminis numero finitis & ut per ſegregationem indeterminatarum ad quadraturas reducatur, quod per ſeriem Taylorianam non obtinetur. 2 Ingenioſe quidem dicit æquationem finitam differentio-differentialem ex analogia ſerierum $\frac{Ax^n ax}{a^n}$ + &c. & $\frac{As^n ds}{a^n}$ + &c. Sed præterquam quod hæc via videatur nimis aliena & remota, hoc inſuper ex inſpectione operationis quilibet videt, iſtam duarum illarum ſerierum analogiam eſſe mere caſualem vel fortuitam, atque huic exemplo forſan ſoli peculiarem, unde per conſequens nulla methodus elucet in aliis exemplis ſimiliter procedendi. 3 Immediate non deducit ad differentias ſeu fluxiones primas, ad quas tamen per methodos a Parente meo uſitatas, & infra uberius explicandas, immediate pervenitur. 4 Reductio fluxionum ſecundarum ad primas peragitur a

Digitized by Google

Tayloro, modo non valde naturali, permixtio quippe ſecundarum & primarum, cum ipſis indeterminatis reddit integrationem difficilem aut incertam, neque adeo a quovis alio minus verſato inſtituendam. 5 Æquatio fluxionalis primi gradus quam tandem ſic eruit Taylorus, etiamnum laborat indeterminatarum permixtione, quæ ideo manente *m* in terminis generalibus, ut ad quadraturam curvarum revocetur, putat ipſe haud proclive eſſe: etſi problema, ut jam conſtat, facillime per quadraturas conſtruatur.

§. 7. De cetero eleganter obſervavit, quod poſtea obſervandi nobis etiam & Cl. Hermanno anſam præbuit, curvam nempe quæſitam deſcribi poſſe per interſectiones continuas curvarum datarum, totidemque ſingulis reſpondentium algebraicarum, quarum æquatio exhibetur. Aptiſſime etiam animadvertit, curvas ſecandas eſſe ſimiles, ſed miror, quod ex ſimilitudine animadverſa non elicuerit ſolvendi methodum longe facillimam, quæ non ad hoc tantum, ſed ad omnia alia ſimilia curvarum exempla applicatur; conſtructio, quam dedi §. 10 Schediaſmatis mei a Patre ſuppeditatam, inventa eſt per hanc methodum, deinceps explicandam, quæ ſi in mentem veniſſet Viris ingenioſiſſimis Hermanno & Tayloro, non dubito quin ſuos calculos, quos pro ſimilibus curvis inſtituerunt, ſatis operoſos, prorſus neglexiſſent, amplexuri modum, qui nullo quaſi calculo, ut videbimus, ad quæſitum ducit. Quod vero illis non in mentem venerit, tanto magis miror, quod æquatio $\frac{da}{a} = \frac{dx^2 + dy^2}{xdx + ydy}$ ab Hermanno *modularis* dicta & cujus *analyſin* Taylorus *celare ſtatuit*, nonniſi ex generali ſimilitudinis idea fluat, quemadmodum infra per analyſin non celandam conſtabit.

§. 8. Confero me ad ſchediaſmata Cl. Hermanni: ubi in anteceſſum monere debeo, quod quæ annotabo, non alium habeant ſcopum, quam ut Virum acutiſſimum omni qua poſſum humanitate invitem ad perficiendum opus, quod laudabili conatu inchoavit; videbit enim pro æquitate ſua multum adhuc abeſſe, quo minus ſolutiones allatæ ſupremum perfectionis apicem

Digitized by Google

apicem attigerint. Quæ menſe Junio 1718 notavi in primum ipſius ſchediasma, menſe Auguſto anni præcedentis 1717 editum, eodem ſane fine erant ſcripta, ut nimirum loco Patris, qui poſt Leibnitii fata officium diſcutiendi ſolutiones in ſe devolutum putarat, ob rationem ſupra dictam, amice aperirem, quid in illis deſideraremus. Interim non ſine aliquo mœrore vidimus ex Februario 1719, Virum Cel. non eodem quo nos animo accepiſſe monita noſtra, ſiquidem paſſim ita loquitur, quaſi, quæ ſcripſeram, ex ſtudio carpendi atque verbis ipſius alienum ſenſum affingendi fuiſſent prolata, quam autem mentem nobis nunquam fuiſſe ſanctiſſime teſtamur, ſpe freti fore, ut de iis benignius ſentire incipiat, quando legerit ſequentia, quæ vel ipſe notavi, vel notata habeo a Parente.

§. 9. Placuit Cl. Hermanno primæ ſuæ ſolutioni editæ in Actis Lipſ. 1717 pag. 348 & ſeqq. præfigere ampliſſimum Titulum *generalitatis;* cum autem illa ſolutio fundetur in ſuo, quem vocat, canone de permutandis coordinatarum elementis cum variato alterutrius ſigno, monui illam ſolutionem non poſſe dici generalem, quia canon iſte ad curvas tranſcendentes generaliter nequeat applicari, hoc eſt, ita applicari, quod notari velim, ut in æquatione prodeunte modulus vel Parameter variabilis eliminetur: hæc enim eliminatio conſtituit partem eſſentialem regulæ, ut ipſe Cl. Hermannus in canonis enunciatione clare indicat pag. 349, præcipiens moduli valorem ſubſtituere, quod nihil eſt aliud quam modulum eliminare, idemque Pater meus jam antea indicaverat in literis ad Nob. Monmortium 10 Julii 1717 datis, vid. Act. 1718 p. 258. Certe quamdiu æquationem aliquam, quæ naturam curvæ exprimere debet, tres ingrediuntur indeterminatæ, ſicuti hic fit per ſolam transmutationem elementorum coordinatarum manente parametro variabili, curva quæſita nondum determinata dici poteſt. Videtur Cl. Hermannus ipſe hoc poſtea agnoviſſe, quando traditurus menſe Julio 1718 ſupplementum primæ ſuæ ſolutionis, ab initio ſtatim ingenue fatetur, hanc ſolutionem generalem quidem eſſe pro curvis algebraicis, ſed viam,

 quam

quam in analyſi exempli quarti illic ſecutus ſit, non ſatis expeditam, nec æque generalem eſſe ac primum putarat.

§. 10. Quæ cum ita ſint, miror, Virum perſpicaciſſimum velle aſſertum meum, quod conceſſiſſe videbatur, nunc iterum improbare, vid. ipſius additamentum Act. 1719 menſ. Februar. p. 75, diſtinguendo inter *amplitudinem* & *ſufficientiam*. Nusquam profecto negavi permutationem elementorum coordinatarum ubique locum habere in transcendentibus, æque ac in algebraicis: at vero in hac ſola permutatione non conſiſtit canon, requiritur præterea, quod rei caput eſt, ut parameter variabilis eliminetur; in algebraicis res nullam patitur difficultatem, quia valor ejus (conceſſa extractione radicum ex æquationibus algebraicis) ſemper dabilis eſt in terminis finitis, id quod non perinde ſe habet cum curvis transcendentibus, utpote in quibus omnibus (pauciſſimis exceptis ex. gr. quibusdam exponentialibus) valor parametri ex æquatione curvæ ſecandæ in terminis finitis obtineri non poteſt, aut quomodo obtinendus ſit, ſaltem Canon Hermannicus non docet. Hoc itaque ſenſu non poteſt dici *generalis* vel *completus*, id quod unum idemque mihi eſt, ſed erit etiamnum imperfectus ſeu inſufficiens. Quando dixi, Canonem non eſſe *generalem* pro curvis tranſcendentibus, neque ideo majorem ei extenſionem quam ad algebraicas adſcripſiſſe Patruelem meum hujus Canonis Coninventorem (ſi modo inventio vocari mereatur, quæ ipſo fatente nihil aliud eſt, quam commoda quædam formula, qua exprimitur methodus ita pluribus annis ante finem ſuperioris ſeculi uſurpata a Leibnitio & Patre meo) certe per *non generale* intellexi idem quod per *inſufficiens*, ſicuti patet ex meo Schediasmate pag. 260, in quo loco directe dixi, exemplum tertium etiamſi transcendens & a Patre & a Patruo olim ſolutum, tale tamen eſſe, ut valor moduli in terminis finitis exhiberi poſſit, adeoque nec hoc *ſufficientiam Canonis* probare, ad quod ſi animum advertiſſet Cel. Hermannus, non opus habuiſſet mihi inculcare ſuam diſtinctionem inter *amplitudinem* & *ſufficientiam*; ſiquidem, ut jam innui, univerſalitatem transmutationis elementorum coordinatarum nunquam negaverim, ſed petitam inde

fruſtra

fruſtra totius canonis ſufficientiam ſeu generalem extenſionem ad cujuſcunque generis curvas.

§. 11. Sed non eſt, cur hiſce diutius immorer, ſufficit Virum Clariſſ. Canone ſuo publicato, poſtea ſponte ejus imperfectionem perſpexiſſe, qua viſa id agere voluit, ut ſuam, quam ingenue nominat, ἀβλεψίαν feſtinando commiſſam repararet per novam, quam exhibet, conſtructionem, ut vocat, generalem & facilem ſub titulo *Supplementi ſolutionis problematis de Trajectoriis*; verba ipſa, quibus concepta eſt hæc conſtructio, ita habent: „Sit generalis æquatio curvarum ſecandarum $dx =$ „pdy, ubi p data ſupponitur quomodocunque per y & conſtan- „tes, factaque $q = \sqrt{(1+pp)}$ æquatio log. c. − log. $a =$ „$\int(qqdy : y + p\int pdy)$ præbebit conſtructionem generalem & „facilem ope logarithmicæ perficiendam, exiſtentibus a mo- „dulo curvæ ſecandæ, & c quantitate qualibet conſtante. Ad „id enim aptandæ ſolummodo ſunt in logarithmica duæ ordi- „natæ a & c, atque in curva, cujus abſciſſæ y, ordinatæ vero „ſint $qq : y + p\int pdy$, abſcindenda area proportionalis diſtan- „tiæ applicatarum illarum logarithmicæ; abſciſſa hujus areæ „dabit ordinatam ejusque valor in æquatione $x = \int pdy$ ſubſti- „tutus, abſciſſam trajectoriæ quæſitæ in puncto interſectionis „ejus & Curvæ ſecandæ. Q. E. F.

§. 12. Interim novam hanc regulam, quam tunc generaliſſimam exiſtimabat, ſaltem pro iis curvis, ſecandis in quarum æquatione differentiali litera x non reperitur, ſcoactus eſt pariter inſufficientem declarare, reſtringendo eam ad ſolas curvas ſimiles in poſtremo ſuo ſchediaſmate Act. Febr. 1719, cui Titulus *Additamentum ad ſchedas* &c. ubi ingenue fatetur pag. 73, *ſe veritatis amore minime diſſimulare voluiſſe*, quod æquatio ſua modularis, ut & illæ omnes paragraphi ſui præcedentis, inter quas hæc eadem $\frac{-da}{a} = \frac{dx^2 + dy^2}{xdx + ydy} = \frac{qqdy}{+p\int pdy}$, ex qua deduxit ſuam conſtructionem, communes quidem ſint omnibus curvis ſimilibus; ſed ſolis ſimilibus, licet antea per errorem generales eſſe arbitratus fuerit.

§. 13.

§. 13. Vidit itaque demum Vir ſagaciſſimus, quantum adhuc deſit quo minus generale problema Trajectoriarum ſolutum nobis dederit, quandoquidem omnes æquationes, quas hactenus ab ipſo habemus (illa enim, quæ ex transmutatis elementis coordinatarum oritur, utpote per ſe nequaquam determinans curvam quæſitam, non computanda eſt) reſpiciunt duntaxat curvas ſimiles, excepta unica modulari, quam dedit pag. 76, $\frac{da}{a}=\frac{dx^2+dy^2}{ydy+{}^{1-}m\,xdx}$, pro curvis quibusdam transcendentibus diſſimilibus, quales ſunt, quæ per hanc ex. gr. æquationem differentialem exprimuntur, $dx=\frac{b^m\,dy}{\sqrt{a^{2m}-y^{2m}}}$, quarum Trajectoriam cum nonniſi per æquationem differentio-differentialem exhibuerit, a me petit, ut eandem exhibeam æquatione differentiali primi gradus; hoc autem quod operæ pretium, ſi non impoſſibile putavit, infra præſtabo.

§. 14. Lubet autem paulo penitius inſpicere præfatam conſtructionem, quam Vir Cel. nullius quidem uſus in diſſimilibus jam agnoſcens, ad ſimiles tamen curvas quaſcunque applicari poſſe, contendit. Ego vero qui hujus Viri erga me benevolentiam plurimi facio, nollem eum offendere proterve obloquendo; quare quam fieri poteſt officioſiſſime rogatum volo, ut ponderare dignetur rationem, ob quam mihi videtur conſtructionem illam non ſine periculo paralogiſmi deduci poſſe ex inventa æquatione $\frac{-da}{a}=\frac{qqdy}{y+p\int pdy}$, ratio eſt, quia ſi $\frac{qqdy}{y+p\int pdy}$ integrabilis eſt per logarithmos, inde non ſtatim licet concludere, quod ideo $lc-la$ ſit $=$ illis logarithmis, quorum differentialia faciunt $\frac{qqdy}{y+p\int pdy}$; cujus rei veritatem infra demonſtrabo.

§. 15. Poterit quidem Vir ingenioſiſſimus urgere ſub aliqua veri ſpecie, ſuam hanc conſtructionem ſibi dediſſe genuinam

nuinam Trajectoriam pro ſecandis $dx = y^m dy : \surd (a^{2m} - y^{2m})$ atque conformem illi, quam a Patre meo exhibui in Actis 1718 p. 253. Sed ad hoc reſpondeo, ſucceſſum iſtum eſſe mere fortuitum & tali caſui adſcribendum, qui in mille aliis exemplis non occurret, originem habens in præſenti exemplo ex eo, quod introducendo novam litteram R. quæ ponitur $= \int \overline{1 - m a^{2m}} \, pdy : y^{2m}$, tota illa quantitas $qqdy : y + p\int pdy$, mutetur in $dR : \overline{1 - mR}$ ubi commodum accidit, ut præter unicam indeterminatam R nulla alia reperiatur, id quod facit, ut integratio feliciter procedat. Quo vero magis pateat conſtructionis fallacia, proponamus nobis exemplum, cujus ſolutio aliunde jam cognita, curvarum ſecandarum ſimilium, nempe parabolarum communium eodem vertice & axe deſcriptarum, quarum ſcimus trajectorias eſſe ellipſes ſuper axibus conjugatis ſe habentibus ut $\surd 2$ et 1. Sit itaque parabolarum parameter variabilis, a; earum æquatio $ax = yy$, unde $dx = (pdy) = \frac{2ydy}{a}$ adeoque $p = \frac{2y}{a}$ & q ſeu $\surd \overline{1 + pp} = \frac{\surd \overline{aa + 4yy}}{a}$, quæ ſi ſubſtituantur in æquatione pro trajectoriis $\frac{-da}{a} = qqdy : y + p\int pdy$, habebimus $\frac{-da}{a} = (aa + 4yy)\, dy : (aay + 2y^3) = \frac{dy}{y} + \frac{2ydy}{2yy + aa}$; quare integrando, ut exigit conſtructionis præſcriptum, prodibit $\int (qqdy : y + p\int pdy) = \text{Log.}\, y + \frac{1}{2} \text{Log.}\, (2yy + aa) = \text{Log.}\, c - \text{Log.}\, a$, atque adeo abjectis logarithmis $y\surd(2yy + aa) = c : a$, vel reductione inſtituta, $2aay^4 + a^4yy = cc = ($ ſuppletis homogeneis $)\, b^4cc$, quæ eſſet æquatio determinans Trajectoriam Parabolarum, ut vero illa inveniatur inter coordinatas y & z, ſurrogetur pro a ipſius valor $yy : z$ (eſt enim ex natura parabolarum $az = yy$) quo facto reſultabit $y^{10} + 2zzy^8 = b^4ccz^4$, æquatio valde diverſa ab ea, quæ ad ellipſin ſpectat.

§. 16. Video Cl. Autori tandem ſuboluiſſe latentem in

ſua conſtructione defectum, quem expiſcari & tollere poſtea conatus, in additamento Febr. 1719 p. 71, ſcopum ſuum non attigit; monet ibi, *non eſſe reticendum, quod utique per x, y, dx, dy, intelligi debeat* $\frac{x}{a}, \frac{y}{a}, \frac{dx}{a}, \frac{dy}{a}$; Verum ſi in æquatione inventa pro parabolarum trajectoria $\frac{-da}{a} = \frac{dy}{y} + \frac{2ydy}{2yy+aa}$, pro y & dy, ſcribatur $\frac{y}{a}$ & $\frac{dy}{a}$ ſicuti monet, prodibit hæc alia haud multum diſcrepans $\frac{-dy}{a} = \frac{dy}{y} + \frac{2ydy}{2yy+a^4}$, ſed quæ tractata ut ante reddit æquationem inter z & y adhuc magis compoſitam, neque adeo ellipſi competentem; quare non obſtante Cl. Auctoris medela, nondum ſublatus eſt defectus quo laborat ipſius conſtructio. Certe ſi conſiderando a tanquam conſtantem, exhiberi poſſet $\int \frac{qqdy}{y+p\int pdy}$ in terminis finitis felicius ego ſuccurrerem laboranti; nam nihil aliud faciendum eſſet, quam ut pro y & a, ſcriberetur $\frac{y}{a}$ & $\frac{a}{a}$ ſeu 1; hoc modo æquatio pro parabolarum trajectoria in terminis finitis inventa $y\sqrt{(2yy+aa)} = \frac{c}{a}$ abibit in hanc a defectu emendatam $\frac{y}{a}\sqrt{\left(\frac{2yy}{aa}+1\right)} = \frac{c}{a}$, ſeu $2y^4 + aayy = ccaa$, quæ, ſubſtituto $\frac{yy}{z}$ pro a, nobis dat hanc aliam $2zz+yy=cc$, manifeſte ſpectantem ad Ellipſin illam, quam diximus parabolas orthogonaliter trajicere. Ob hanc rationem factum eſt, ut in æquatione, ad quam p. 73 Vir Cl. pervenit $\frac{dR}{1-mR} = \frac{-da}{a}$, non ſtatim, ſed poſtquam integrando ad terminos finitos redacta eſſet, dividendum fuerit R per a, ut vera reſultaret æquatio Log. $\frac{c}{a} = \frac{1}{1-m}$ Log. $\frac{R}{a}$; alias

alias ſi jam in æquatione differentiali ſecundum monitum ſuum pro R & dR ſcripſiſſet $\frac{R}{a}$ & $\frac{dR}{a}$, manſiſſet æquatio invariata $\frac{dR}{1-mR} = \frac{-da}{a}$, quæ ad logarithmos & poſtea ad quantitates abſolutas perducta dediſſet æquationem erroneam & problemati minime ſatisfacientem $c^{1-m} a^{m-1} = R$.

§. 17. Atque ſic veram dedimus correctionem conſtructionis Hermannianæ, ſed ſimul inde liquet, illam non poſſe in uſum vocari niſi rariſſime, quando ſcilicet $qqdy : y + pſpdy$, integrabilis eſt vel *abſolute* vel per logarithmos. Videt ergo jam Cel. Autor conſtructionis (quam primo prædicavit generalem, poſtea ad ſimiles curvas reſtrinxit) nunc tandem eam, prout concepta eſt, ne ad has quidem (niſi adhibita quam memoravi cautela) adeoque ad nullas valere. Recurrendum itaque erit ad alias conſtruendi methodos & commodiſſime quidem ad illas Patri meo uſitatas, quia ſunt faciles ſive inventionem ſive effectionem reſpicias.

§. 18. Hæc ſi perpendere dignetur Cl. Hermannus, monita noſtra, ut ſperamus, haud amplius iniq; feret, ſicuti nec hoc quod diximus, ipſius æquationem $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$, permixtione indeterminatarum laborare; cum præſertim jam videat Cl. Taylorum non tantum in eadem nobiſcum opinione fuiſſe, ſed credidiſſe omnino, *quod haud proclive ſit æquationem illam manentem in terminis generalibus, revocare ad æquationem fluentes tantum involventem, vel ad quadraturam curvarum.* Id quod regerit Vir Cl. permixtionem iſtam indeterminatarum eſſe tantum apparentem, minime vero realem, nondum plane ſatisfacit; notum enim eſt quid per ſeparationem indeterminatarum intelligatur, ſcilicet ſeparare indeterminatas in æquatione aliqua ad cujus originem non attenditur, vel quæ ſimpliciter propoſita ſupponitur, eſt artificioſe excogitare aliquem arbitrarium valorem pro alterutra vel utraque indeterminatarum, qui in æquatione ſubſtitutus reddat novam æquationem ab iſta permixtione immunem; Hoc autem ſenſu rem nondum eſſe confectam in

 præ-

Digitized by Google

præſenti exemplo $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$ agnoſcet ultro ſi attendere voluerit, quod æquatio, ad quam pervenit $\int \frac{\overline{1-m}\, a^{2m} dy}{y^m \sqrt{(a^{2m} - y^{2m})}} = a^m c^{1-m}$, non tam ex ipſis viſceribus æquationis ſeparandæ $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$, quam ex præſuppoſita æquatione curvarum ſecandarum $dx = y^m dy : \sqrt{(a^{2m} - y^{2m})}$ fuerit elicita, quem ſeparandi modum non eſſe genuinum vel methodicum, qualem intendimus, hinc quoque patet, quod in transmutata $\int \frac{\overline{1-m}\, a^{2m} dy}{y^m \sqrt{(a^{2m} - y^{2m})}} = a^m c^{1-m}$ adſit litera a deſignans modulum vel parametrum variabilem quæ nullam dependentiam nexumve neceſſarium habet cum æquatione propoſita $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$, in abſtracto ſumpta, utpote in qua non reperitur. Quod ſi vero Vir Cel. exiſtimet etiam in his dari certam methodum, aut ſi quam poſſideat, quæ methodi nomen mereatur, non melius de publico mereri poterit quam ſi eam communicaverit; tentet interim ſeparationem indeterminatarum in eadem ſua æquatione mutato duntaxat unico ſigno – in +, nimirum $xdy + ydx = c^{1-m} y^m ds$, ita ut per quadraturas conſtrui poſſit; aut dicat nobis, cur in hac permixtio indeterminatarum, non æque ſit tantum apparens, ac in altera illa ſua $xdy - ydx = c^{1-m} y^m ds$.

§. 19. Supereſt adhuc Cel. Viri querela, quæ me ſollicitum habet; patietur itaque ut annota illa ſibi excutiam ſiniſtram de mente mea non ſatis percepta opinionem: mirabar quod ille optime judicans, tentamen anonymi illius Angli fore calculi laborioſiſſimi, ipſe interim calculi prolixitatem & moleſtiam evitare non ſtuduerit; mirabar etiam dicentem ſecunda differentialia eſſe ſuperflua; cum ipſe tamen in calculo ſuo exempli IV ad ea delapſus fuerit. De hoc nunc queritur in Additamento p. 76, quaſi verba ſua aliter intellexerim, vel potius, quod pejus eſſet, quaſi aliter interpretatus fuerim, quam ipſa ſonent: ſed pace Viri Excell. aperte profiteor, me ipſius verba probe intellexiſſe, & ita quoque, ut ſonant, interpretatum fuiſſe, at ipſe videtur mentem meam non ſatis aſſecutus

ſus. Proinde ut clarius me explicem, innuere volebam me mirari, quod improbarit in Anglo Anonymo calculi prolixitatem *non neceſſariam* & uſum *ſuperfluum* differentialium ſecundorum, ipſe tamen in utrumque inciderit ſoluturus exemplum ſuum quartum, cum tamen „ſi recta methodus adhibeatur, neque longo calculo, neque ſecundis differentialibus opus ſit; exceptio igitur, quod Anonymi tentamen non niſi ad curvas algebraicas pateat, circa quas Vir Cl. non inciderit in calculi prolixitatem aut in ſecunda differentialia, nihil prorſus ad rem facit: licet enim lubens largiar, quod ipſi objici non poſſit, id quod Anonymo, ſcilicet in exemplis curvarum algebraicarum nimiam & ſuperfluam operam collocaſſe, in eo tamen comparationem juſtiſſimam facio dicendo, quod quemadmodum Anonymi Angli tentamen deducit ad nimium calculum, & ad differentialia ſecunda circa exempla curvarum algebraicarum, ubi neutro opus eſt, ita pariter Cel. Vir prolixum calculum fecit & delapſus eſt ad differentialia ſecunda, ad ſolvendum exemplum ſuum quartum, ad quod tamen etſi tranſcendens non longiori calculo nec magis differentialibus ſecundis opus eſt, quam ad curvas algebraicas, ut ex Analyſi paterna apparebit, ipſeque jam ſuſpicit Vir acutiſſimus, ſponte nunc agnoſcens *in curvis tranſcendentibus ſimilibus* (in quorum cenſu ſunt curvæ exempli quarti) *uſum ſecundarum differentialium vitari poſſe*: hoc itaque fuit quod miratus ſum ipſum non vitaſſe quod vitare poterat: meum interim non eſt probare quod idem obtineret circa quaſcunque curvas tranſcendentes *diſſimiles*, quandoquidem hoc nusquam dixi: dabo tamen æquationem differentialem primi gradus quam petit pro Trajectoria Orthogonali ejusmodi curvarum tranſcendentium quæ exprimuntur hac æquatione differentiali $dx = \frac{b^m dy}{\sqrt{(a^{2m} - y^{2m})}}$; aliaque communicabo hiſce magis ardua, quorum labor erit, ut loquitur, operæ pretium.

Hæc hactenus; Sectionem Cl. Autoris II & III proxime Supplementis inſeremus.

ISTORIA DELLA REPUBLICA DI VENEZIA.

i. e.

HISTORIÆ VENETÆ PARS II, QUÆ ſimul bellum ob ſucceſſionem Hiſpanicam motum continet; Autore PETRO GARZONE, Senatore Veneto.

Venetiis, apud Jo. Manfredum 1717, 4 maj.

Alph. 4.

CUram in Hiſtoria Europæa deſcribenda, quæ noſtra imprimis tempora attingit, Sereniſſima Venetorum Reſpublica Petro Garzoni, Senatori ſuo, jam dudum demandaverat, cujus operis Partem primam T. V Supplem. p. 383 perluſtravimus. Operæ nunc pretium eſt, ut ſecundamq; Partem in medium producamus, ſerius ſane ad nos translatam, quæ bellum acerrimum inter Europæos de hereditate Hiſpaniarum geſtum ob oculos ſiſtit. Non ſinunt fata funeſta, quæ omnem ferme Europam tunc afflixerunt, ut eorum memoriam ſigillatim refricemus; attamen cauſas ſaltim tantæ converſionis rerum retuliſſe ſufficiet. Primos inter fuiſſe Comitem S. Stephani, qui
p. 15. Carolum II ad Andegavenſis partes pellexerit, pluribus Ill. Autor probat. Carolo paulo poſt defuncto, Galli omnem Hiſpaniam, terrasque eidem ſubjectas occupaverant, ne tamen autores belli viderentur, ab aperta quidem vi abſtinebant, unde facilior
77. Germanis aditus in Italiam per Tridentinum agrum patuit. Ut Catinatus Carpium rebus neceſſariis privaret, ab exploratoribus fuerat deluſus, quo facto Galli levi negotio inde ſunt deje-
89. cti. Interea Veneti neutris partibus addicti Cæſareos pariter ac Gallos ab ingreſſu in munita loca prohibuerunt, ſed his Pa-
98. latium occupantibus, illi etiam in arcem Clarii clam admiſſi, Galli vero, dum Cæſareos non omni vi adoriuntur, haud parva
145. clade accepta ſunt repulſi. Philippo 1702 Neapolim intrante animadverſum eſt, ei populum clementiſſime ſalutanti nemi-
178. nem fauſta acclamaſſe vota. Pugnæ prope Fridlingam improſpere pugnatæ culpa fertur, quod Galli præter opinionem fuiſſent numero ſuperiores, Badenſis autem copias manipulatim locaſſet. Bavarus interea partes Gallorum amplexabatur, Tirolenſem Auſtriacorum tractum petens, ut cum Vindocinenſi ex

Italia

Italia adventante copias conjungeret. Primus in Kuffſteinam fiebat impetus, quæ incendio ſuburbiorum, vi venti in arcem tranſ- p 213.
lati brevi ad deditionem eſt coacta. Hinc Boji ulterius progreſſi Tirolenſibus duriſſima imponebant tributa, atque licentia militari adeo agreſtes exacerbabant, ut pedem referre ſubito ne- 215.
ceſſum haberent. Auguſtam Vindelicorum, literis ad Bibra- 259.
num Præfectum interceptis, quibus ſuppetias fruſtra expectari monebatur, Bavarus ſpe citius in poteſtatem redegit. A. 1704 261.
Angli Belgæque laboranti Germaniæ auxilium ferre conſtituerant, conſilia tamen adeo occultantes, ut & Imperator eorum, quæ agitabantur, eſſet ignarus. Victoria porro ad Schellenber- 267.
gam maxime debetur virtuti Ducis Wartenbergici, qui Gallos a latere adortus ſubito in fugam vertit. Poſtea cum Galli ad 273.
Hochſtadium cum Fœderatis manus conſeruiſſent, atque ad aditus undique intercludendos magnam copiarum partem ex media acie dimiſiſſent, tandem inſigni clade ſunt affecti. Hera- 287.
clea a Fœderatis oppugnata, & rebus ad obſidionem ſuſtinendam neceſſariis deſtituta, brevi victoris legibus ſe ſubmittere cogebatur. Poſt Pacem Carolovicenſem Imperator Turcarum 311.
Muſtafa in otio deſidioſiſſimo Adrianopoli deliteſcebat, omnem Imperii curam ferme ſacrorum Antiſtiti credens, homini avaro, & militibus inviſo, qui tandem ob ſtipendium non ſolutum in ſeditionem proruperunt, & Muſtafa ſuprema dignitate privato, qui paullo poſt diem obiit ſupremum, fratrem ipſius juniorem Achmetem III in ſolium evexerunt. A. 1705 haud procul Caſſano dubio marte pugnatum eſt, quod Gallos nihil tale 321.
metuentes adorirentur Cæſarei, ipſi vero ab ulteriori impetu nimia aquarum profunditate diſtinerentur. Hagenoam acri obſidione ad incitas redegerant Germani, ſed dum portam, qua Tabernas Alſaticas itur, negligentius intercludunt, præſidium 329.
noctu Præfectus clam ſubduxit. Ob ſingularem peritiam igniarii cujusdam Belgici Barcino Fœderatorum oppugnatio- 349.
nem diu ſuſtinere non potuit. Anno ſequenti Barcinonem Galli recuperare fruſtra tentaverunt; ſed claſſe Fœderatorum adventante omnem pœne Hiſpaniam derelinquere neceſſum habuerunt. Hoc facto Carolus Rex, neglectis Petroburgii 371.
con-

conſiliis, Cæſaraguſtam petiit, multum ibi temporis conſumens,
quo factum, ut Galli recentibus copiis collectis Mantuam Car-
petanorum, in poteſtatem Caroli jam redactam, imperata fa-
p. 437. cere denuo cogerent. Dum inter Judoniam Ramiliasque
aperto marte decertarent Fœderati cum Gallis, inclinatam pri-
mo impetu aciem ſuorum reſtituere conabatur Marloburgi-
us; ſed inter confertos dimicans, equo excuſſus eſt, ſummo
cum vitæ libertatisque periculo, niſi virtute Anglorum fuiſſet
ſervatus. Cæſareus exercitus A. 1707 mittebatur, ut Regnum
Neapolitanum armis vindicaret, qui dum agrum Romanum
460. tranſit, multi ex Romanis pertæſi Regiminis Eccleſiaſtici Gri-
manium adeunt, ipſumque, ut in Feſto Corporis Chriſti ſubita
irruptione facta Romam caperet, Imperatori ſubjiciendam, hor-
tantur, arma auxiliumq; conjuratorum polliciti. Verum non ama-
bat proditores Grimanius, unde re detecta noxiisq; capite punitis,
582. quies Romanis fuit reſtituta. A. 1710 prope Almenarium ſigna
cum Fœderatis contulerat Philippus, ſed cum Marchio Villan-
dariæ ad locum opportunum occupandum cum equitibus lon-
gius paullum digreſſus latera nudaret, pedeſtris acies fuga ſalu-
tem quærere cogebatur. Deinde Gallis haud procul Cæſar-
586. auguſta ad internecionem ferme cæſis, Stanhopius in ea per-
ſtitit ſententia, ut nec Catalauniam omnem recuperarent, nec
Valliſoletum tenderent Fœderati, ad Gallos ab ingreſſu in Hi-
ſpaniam excludendos, ſed ut Mantuam Carpetanorum recto
itinere peterent. At cum Galli novo exercitu coacto
588. Hiſpaniam ingrederentur, atque finibus Extremaduræ milite
obſeptis prohibuiſſent Luſitanos cunctabundos, ne Carolo ſe
jungerent, fructus victoriarum cito evanuit. Ceterum anim-
129. 134. advertimus, quod ſub initium hujus Tomi iniquior paullum in
159. 341. Cæſareos atque Proteſtantes fuerit Ill. Autor, quamvis in pro-
178. 211. greſſu operis ſententiam mutaſſe videatur; præterea nomina lo-
542. corum hominumve propria hinc inde corrupit: attamen leves
iſtiusmodi errores exteris, Italis præſertim, fere fa-
miliares facile ſunt condonandi.

Proſtant Supplem. Tomi VII Sectio VI & VII.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Junii, Anno MDCCXX.

L'ANTIQUITE EXPLIQUEE ET REPRE-ſentée en figures.

i. e.

ANTIQUITAS EXPLICATIONE & ſchematibus illuſtrata per Domnum BERNARDUM DE MONTFAUCON, Benedictinum Maurianum.

Tomi V Volumina X.

Pariſiis, apud Florentinum de Laulne, & rel. 1719, fol. maj.
Alph. 23 Tabb. æn. 963.

ANtiquitatis ſtudium eſſe longe vaſtiſſimum, fatentur omnes ii, qui in elegantiſſima doctrina non plane ſunt hoſpites. Infinitæ veteris ævi reliquiæ productæ ſunt in lucem, & perennitati reſtitutæ, poſtquam ſemel c mpertum eſt, tempus rerum edax non omnia illius ætatis monumenta invido dente contriviſſe penitus & deſtruxiſſe, ſed inſignem illorum partem in magnæ Matris ſinu abdidiſſe, futuras venientibus ſeculis epulas. Interceſſere Viri docti & adhuc quotidie intercedunt; erutisque illis priſcæ elegantiæ magnificentiæque fragmentis, & cum naufragii tabulis alterius generis, veteribus puta ſcriptoribus collatis, pomœrium eruditæ antiquitatis admodum proferunt. Ubertas hæc, &, quod hi theſauri caſu non conſilio nobis obveniant, maxima in multis obſcuritas, nobiliſſima ingenia omni tempore exercuit, eamque ſcriptorum copiam produxit, & in poſterum producet, ut mole tandem ſua hæc etiam doctrinæ pars ſit laboratura. Lau-

Digitized by Google

dem eximiam merentur Duumviri quondam celeberrimi Joannes Georgius Grævius, & Jacobus Gronovius, ut de creſcente illo Ill. Salengri Theſauro nihil dicamus, quorum cura laudabili effectum eſt, ut ſcripta optima, quæ ſingula paſſim Bibliothecas ornaverant, in uno illoque pulcherrimo corpore junctim appareant. Lucro itaque ponendum eſt, quod libri illi aliquando rariſſimi non amplius ſint conquirendi: ſed ex tot diverſiſſimi argumenti voluminibus juſtam antiquitatis compagem eruere, hoc opus, hic labor eſt, quo ut harum literarum ſtudioſi in poſterum ſuperſedere queant, aut ſaltim facilius eo defungi, ſibi elaborandum eſſe duxit Reverendus Montfauconius, æternis meritis in bonas literas dudum illuſtris, ita tamen, ut ex omni antiquitate illa tantum ſeligat atque decerpat, quæ oculis uſurpari & imaginibus ex reſiduæ antiquitatis penu depromtis illuſtrari poterant.

Anni ſunt quinque fere & triginta, ex quo Noſter a ſuæ congregationi Præfectis Patres Græcos edere juſſus eſt, quam provinciam cum alacriter ſuſciperet, ſtatim ipſe deprehendit, in iis etiam ſtudiis abſque profanæ eruditionis præſidiis nihil agi. Omnem itaque diem ſic partitus eſt, ut partem Scripturæ S. & Patrum lectioni, partem antiquitatis cognitioni impenderet. A. 1698 iter Italicum ſuſcepit, & exactis tribus in illa peregrinatione annis ditiſſimus antiquitatis in patriam reverſus eſt. In ipſis etiam Galliis, quicquid ad tantum opus ornandum facere poterat, certatim contulere Viri cum Lutetiæ Pariſiorum, tum in provinciis illuſtres & doctiſſimi, quos in præfatione ordine dilaudat & celebrat Reverendus Autor, magis autem nitidiſſimæ Tabulæ loquuntur, in quibus Illuſtriſſimi Foucaltii, de antiquitatis ſtudio immortaliter meriti, Abbatis Fauvelii, Abbatis de Fontenu, Charleti Abbatis Lingonenſis, de Boze Academiæ Gallicæ Socii & Academiæ Inſcriptionum humaniorumque literarum Secretarii, Moræi de Mautour humaniorum pariter literarum Academici, nomina frequentius leguntur. Inter Exteros Amicos in hac re expertus eſt Anglum, Fontanium literatiſſimum Equitem, Italos, Abbatem Fontaninum & Paulum Alexandrum Maffejum Equitem, & Hiſpanum, Emanuelem Martinum

Decanum

Decanum Alonenſem. Ex ſuis ſtudiorum comites & ſocios operis habuit Domnum Carolum de la Rue & Domnum Martinum Bouquetum, quorum ille editionem parat Origenis, hic Joſephi, quas noſter ſperat publicis votis facturas ſatis: opera etiam uſus eſt Domni Joſephi Douſſatii & conſiliis Domni Vincentii Thuillerii Theologiæ Lectoris, quem acris & exculti ingenii Virum appellat. Hoc apparatu, his ſubſidiis inſtructus dedit Opus excellens, in quo doctrina inſignis cum eximio nitore certare videtur.

Tomi ſunt V, quorum unusquisque in duas Partes, hæ in libros & capita diſpeſcuntur. Principium operis merito a Diis, quorum exercitus ingens, poſtquam nonnulla in Prolegomenis de origine Idololatriæ, quam hominum defunctorum cultui inprimis tribuit, de Deorum Græcorum Romanorumque numero, & quas ſedes habitaverint, de diverſis Deorum claſſibus apud Romanos, & quid de Deorum ſuorum natura cenſuerint veteres, diſſeruiſſet, longo ordine in ſcenam hic producitur, Libro I Cybele, Saturnus, Cœlus, Terra, Titanes, Oceanus, Prometheus, Janus, Lib. II Jupiter & fratres ſororesque, Juno, Veſta, Neptunus, Pluto, Ceres, Lib. III Filii ejus filiæque, Vulcanus, Apollo, Mars, Mercurius, Minerva, Diana, Venus, Cupido: Partis II Lib. I Hercules, Bacchus, & Bacchici cœtus Dii, Lib. II Æſculapius, Dea Roma, Dioſcuri, Fortuna, Penates, Lib. III dona muneraque cœleſtia, & res malæ, pernicioſæ, atque vitia virtutesque in Deorum numerum relatæ, Lib. IV Nox & Nocturni Dii, Mithrás, Nympha, Panthea, & varia fabularum monſtra.

Deos proxime excipit Deorum cultus Tomo II & partis equidem I Lib. I Sacerdotes & Miniſtri Sacrorum apud Græcos & Romanos, Lib. II Templa, Lib. III Aræ, Inſtrumenta ſacra & Sacrificia, Lib. IV Feſta, Supplicationes, Devotiones, Vota, Oracula, Fanatici, Sortilegi, Præſtigiæ, omina; partis vero II Lib. I Religio Ægyptiorum, numina inprimis Ægyptiaca, quæ cum Græca & Romana antiquitate ſuperent, & primum eo nomine locum in hac antiquitatis collectione ſibi vindicaverint, immani tamen figura & horribili ſpecie, qua ſe plerumque conſpiciendos præbent, meruerunt, ut Senatu cultiorum Deorum moti

Digitized by Google

ultimo hoc loco in poſterum cum barbaris numinibus Arabum, Æthiopum, Phœnicum, Syrorum, Perſarum, Scytharum & Germanorum, L. IV explicatis, & Gallorum, Hiſpanorum, Carthaginenſium, Lib. V in unum gregem coactis, ſtabulentur. II Liber menſam Iſiacam & alia Ægyptiaca Lib. III Abraxeas figuras magno numero collectas complectitur.

Antiquorum ſupellex, & quicquid ad quotidianum vitæ uſum pertinet, Tomum III occupat, in cujus Parte priore, Lib. I Veſtes Græcorum & Romanorum, L. II fibulas & alia ornamenta, calceos, infantium puerorumque veſtes, ceterarum denique gentium veſtitus, Lib. III domos, earumque varias partes, ſupellectilem ædium, triclinia, menſam, & villas, Lib. IV vaſa omnis generis, menſuras, aſſem & partes, monetas, pondera, L. V ſeptem orbis miracula, ædificia publica, & mundi partium, regionum, fluminumque & urbium ſymbola; Parte altera Lib. I Balnea, thermas, connubia, annulos, ſigilla, Lib. II Theatra & Amphitheatra, Lib. III Ludos magnos Græcorum, Circum, & Pompas, Lib. IV ſaltationem, naumachiam, venatum, piſcatum, Lib. V Artium inſtrumenta expoſita videre eſt.

Tomus IV rem bellicam complectitur, parte priore terreſtrem, poſteriore navalem. In illa Lib. I militum delectus, veſtis militaris, arma peditum cujusvis nationis, Lib. II armatura & ſingulæ ejus partes, Lib. III equitatus omnium gentium, ſigna, & opera militaria, Lib. IV adlocutiones, exercituum profectiones & pugnæ, Lib. V caſtrametatio, obſidiones, machinæ bellicæ & obſidionales, Lib. VI tropæa, triumphi, coronæ, arcus triumphalas & columnæ; in hac Lib. I Viæ publicæ, pontes, res vehicularis & aquæductus, Lib. II Res Navalis, forma conſtruendarum navium, & diverſa earum forma, Lib. III Naves plurimis remorum ordinibus inſtructæ, vel immanis magnitudinis, Lib IV naves claſſicæ earumque apparatus & ornamenta, pugnæ navales & portus deſcribuntur.

Supereſt ultimus Tomus noviſſima exhibens, Partis prioris Lib. I quicquid circa defunctos agebatur, antequam ſepulcro inferebantur, Lib. II Hypogæa, columbaria, urnas cinerarias, Lib, III Sarcophagos, locorum pro ſepultura menſuras, urnas lacry-

lacrymatorias, mauſolea, Lib. IV Inferos, deſcenſum animarum, Elyſios campos, apotheoſes; Partis poſterioris Lib. I funera barbararum gentium, Lib. II lucernas veterum, Lib. III ſupplicia antiquorum. Quemlibet Tomum Index particularis, quintum univerſalis omnium quinque Tomorum claudit.

En Epitomen totius Antiquitatis Gallicam ſubjuncta verſione Latina, ſuccinctam quidem illam, ſed doctam omnino & ad antiquorum mentem compoſitam, copioſiſſimis etiam & elegantiſſimis imaginibus illuſtratam ubique atque confirmatam. Tabulæ æneæ ſunt circiter mille centum & viginti, ſi illas duplices, quæ duas integras paginas faciunt, pro duabus numeres: quas ut omnis generis κειμηλίοις ornet locupletetque Reverendus Autor, non modo in ſuam rem vertit, quicquid a celeberrimis Antiquariis omni tempore erutum atque evulgatum eſt, ſed & ipſe multa profert de ſuo, & ex Amicorum theſauris, quæ aut plane non in publicatis monumentis extitere, aut
ſaltem non ea facie, qua nunc comparent. Ut hoc exemplis T.I.P.I.p.14
firmemus, Archigallum Illuſtriſſ. Foucaltii, Mercurium teſtudi- T.I P.I p.
ne inſtrumento muſico, ex ejuſdem nominis animalis duriori 130.
parte confecto, ornatum ex MSCtis Peireſcianis, Baſin Hiſpani- T.II. P.II.
cam, quam mox exhibituri ſumus, Gallicorum Deorum feſti- p. 324.
vam copiam, pavimentum templi Dianæ Moſaici operis in mon- T.II. P.II.
te Aventino Romæ detectum, Gallorum veſtimenta, claſſicam p. 412.
pugnam ex hortis Ducis Alcalæi Hiſpali eductam allegaſſe ſuf- T.II. P.I.
ficiet. Ita autem in his figuris colligendis verſatus eſt Clariſſi- p. 87.
mus Autor, ut non omnes, quæ exſtant, congeſſerit, illud enim T.III. P.I
infinitum foret, ſed eas, quæ quadam a reliquis diverſitate ſeſe p. 83.
commendabant. In ipſo opere multa habet breviſſimis verbis T.IV. P.II
explicata, aliquando uberius diſſerit, quotiens novam rem illu- p. 289.
ſtrat, aut cum aliorum ſententia divortium facit. Paſſim talia obſervabunt diligentes excellentis operis Lectores, nos ut ſalivam moveamus, nonnulla pro inſtituti ratione delibamus.

Publicavit Petrus Bellorius fragmenta veſtigii veteris T.II P.I.
Romæ ſeu Ichnographiæ illius, quæ Septimii Severi tempore de- p. 93.
lineata fuit, ubi in primo quintæ Tabulæ fragmento hæ literæ exſtant:

IVACH

A

Interpretatus eſt eas Bellorius: *Lavachrum Agrippinæ*; ſed cum primæ literæ pars, quæ adhuc conſpicitur & perpendicularis eſt, A efficere nequeat, dicatur etiam *Lavacrum* non *Lavachrum*, & R ſequens, in eodem fragmento non appareat, mavult Noſter legere: CLVACINA vel CLVACNA, excidiſſeque putat C literam & τῦ L partem transverſam, I autem more admodum frequentato antiquis in priori lineola literæ N latere, H nempe loco N errore ſculptoris ſubſtituto; favet conjecturæ quod in templum quatuor graduum ſcalis aſcendebatur, quas in lapide illo una cum ara in medio poſita ſatis licet dignoſcere.

T. II. P. II. p. 270. Edidit Raphael Fabrettus Inſcript. p. 282 Lapidem ſepulcralem, quem ſibi, uxori, liberis, poſterisque poſuit Aulus Herennulejus Hermes. In altero latere ſunt duo ſerpentes erecti, extrema cauda nixi, quorum alter ovum ore tenet, alter auferre nititur. Ex ſententia Fabretti illi ſerpentes diuturnitatem vitæ indicant, ovum fœcunditatem connubii denotat, quod utrumque ſibi, uxori, & liberis Hermes optabat. Monfauconius aliam explicationem lapidi tribuit, & ſecundum doctrinam Ægyptiorum duo principia, alterum bonum, alterum malum, ſub anguium ſpecie de ovorum maximo, Mundo, decertantia hic expreſſa eſſe exiſtimat.

p. 324. Jam de ſtylobate quadrato, Iſidis ſtatuæ olim juncto, cujus tria latera Anubis & Ibis, Oſiris & Apis, & hæc rariſſima inſcriptio ornant:

ISIDI. PVE - - - -
JVSSV. DEI. NE - - - - - - -
FABIA. L. F. FABIANA. AVIA
IN. HONOREM. AVITAE. NEP†S
PIISSIMAE. EX. ARG. P. CXIIS=Ꝁ
ITEM. ORNAMENTA. IN. BASILIO. VNIO. ET. MARGARITA
N. VI. ZMARAGDI. DVO' CYLINDRI. N. VII. GEMMA. CAR

BVN-

BVNCLVS. GEMMA. HYACINTHVS. GEMMAE. CE-
RAVNIAE
DVAE. INAVRIBVS. ZMARAGDI. DVO' MARGARI-
TA. DVO'
IN. COLLO. QUADRIBACIVM. MARGARITIS. N. XXXVI.
ZMARAGDIS. N. XVIII. INCLVSVRIS. DVO'. IN. TIBIIS.
ZMARAGDI. DVO'. CYLINDRI. N. XI. IN. SMIALIIS.
ZMARAG
DI. N. VIII. MARGARITA. N. VIII. IN. DIGITO. MINI-
MO ANVLI
DVO' GEMMIS. ADAMANT. DIGITO'. SEQUENTI.
ANVLVS. PO
LYPSEPHVS. ZMARAGDIS. ET. MARGARITO. IN.
DIGITO. SVMMO
ANVLVS. CVM. ZMARAGDO. IN. SOLEIS. CYLIN-
DRI. N. VIII.

Iſidem celeberrimus Montfauconius mallet PVErperam, ſed ſpatium id non admittit; an Iſidi PVEllæ? ipſe de hoc adjectivo dubitat. Deum illum NE - - - - - putat NEptunum; Baſilium eidem eſt corona. Quadribacium torques, quatuor fortaſſe funiculis diſtinctus, Smialia forte armillæ, quod ab his in iſta ornatus recenſione ad annulos digitorum perveniatur. Sed ipſe Montfauconius hæc doctorum examini permittit. p. 389.

Extitit marmor in Hortis Carpenſibus, nunc in hortis Principum Juſtinianorum viſitur prope S. Joannem Lateranenſem, in quo Numina duo Palmyrena, & inſcriptio Græco-Palmyrena, accuratiſſime hic a Montfauconio exhibita, conſpiciuntur. Græca ſunt ſequentia: Αγλιβωλω και Μαλαχβηλω πατρωοις θεοις και το σιγνον αργυρȣ συν παντι κοσμω ανεθηκε Τιτος Αυρηλιος Ηλιοδωρος Αντιωχȣ Αδριανος Παλμυρηνος εκ των ιδιων υπερ σωτηριας αυτȣ και της συμβιȣ και των τεκνων ετȣς ΖΜΦ μηνος Περιτιȣ. Malachbelus Noſtro eſt Deus Lunus, Rex Aſtrorum & Dominus, quod cum alia ejus inſignia, tum bicornis luna ad humeros utrinque prominens ſatis loquuntur. Aglibolus itaque, ſive quod Noſtro idem videtur Aglibelus, adoleſcens tunica indutus altera manu baculum aut volu-

volumen tenens, non alius eſt quam Sol, quem cum Fratre Luno Orientalium plurimi & inprimis Palmyreni coluere. Elegans eſt locus Herodiani, qui de Aureliano, *Magnificum*, inquit, *Templum Soli conſtruxit, illudque pretioſis muneribus decoravit, quæ ex Palmyra attulerat: in hoc etiam Templo Statuas poſuit Solis & Beli.* Appoſite ſane. Sed an homo Palmyrenus, qui ante expreſſit Μαλαχβηλον, in Αγλιβηλω erravit? Quid ſibi vult illud Αγλι βωλω vel βηλω junctum? demus id, Malachbelum eſſe Deum Lunum, an ex eo, quod juxta illum alia imago ſpectetur, hanc ipſam Solem tuto pronunciabimus? De Palmyrena inſcriptione laboravit Samuel Petitus, fruſtra omnino & audacia Kircheriana.

p. 436. Druidæ ſunt, alter quernis foliis coronatus & ſceptriger, princeps forte Druidarum, cujus ampliſſimam poteſtatem Cæſar deſcribit, alter ſiniſtra lunam gerens, qualis eſt ſexta die, qua viſci ceremoniam celebrarunt, quos ex Anaglypho Auguſtodunenſi in illius urbis Antiquitatibus exhibuit Auberius. Impreſſus eſt hujus operis Liber primus & ſecundi pars, ſed cum Autor interea moreretur, omnia illa folia iterum diſſipata ſunt.

T. III P.I Lib. IV. Elegantiſſima eſt menſura ad Helvii Pertinacis tempora pertinens Foucaltiana. Inſcriptio vetus talis eſt. IMP. CÆS. P. HELVI. PERTINACIS AUG. P.II. i. e. Imperatoris Cæſaris Publii Helvii Pertinacis Auguſti Pondo duarum. Vas aqua replevit Montfauconius, quæ appenſa fuit unciarum viginti & unius, duarumque drachmarum. Viginti quatuor unciarum pondus eſſe oportuit: ſed cauſa minoris capacitatis partim in rubigine denſiſſima, partim in eo quærendum eſt, quod uncia Romana Pariſina fuerit levior.

T. III. P.I p. 163. Alio loco de ea quæſtione diſputat, an illi numi, qui in Cimeliarchiis aſſervantur, fuerint communis & promiſcui uſus. Audiamus celeberrimum Virum inſignibus argumentis rem decidentem: Servatori noſtro oblatum numiſma cenſus principis imagine fuit ſignatum, & apud Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores Antoniniani, Aureliani, Philippei occurrunt, an ſunt hi numi iidem, quos in Muſeis videmus? Negas. Quo vero tot illæ mone-

Digitized by Google

monetæ conceſſere? Ingens numorum vis quotidie eruitur. Sedecim abhinc annis Meloduni modius fere eorum e terra eductus eſt, quorum partem non modicam Montfauconius inſpexit. In Armorica centum millia uno loco eruta ſunt. Cur tanta ejusmodi numorum fuit copia collecta? cur ab avaris ſub terra condita? ſi nullus eorum publicus uſus. Denique inter numos ita junctim erutos, alii ſunt prorſus incolumes, alii minus integri, alii plane detriti, omnes autem rubigine illa veneranda antiquitatis nota ſunt contecti; diverſæ itaque fuere integritatis cum ſub terra conderentur, quod cui alii cauſæ, quam communi & quotidiano uſui tribuendum ſit, cum doctiſſimo Autore noſtro ipſi non videmus.

Merentur ea legi, quæ Emanuel Martinus Decanus Alonenſis in Epiſtola ad Felicem Zandodarium Archiepiſcopum Damaſcenum & Pontificis Legatum ad Regem Catholicum de Theatro Saguntino commentatur, & quæ noſter Autor de Theatro Alaunenſi (*Vallogne en Normandie*) Illuſtr. Foucaltii cura & ſumtibus e terra producto habet. In hoc ſingulare eſt, quod plus quam hemicyclum contineat; cum in reliquis linea, quæ Theatrum finit, ſoleat eſſe circuli diameter. Alaunenſis diameter eſt CCIV pedum regiorum, linea vero, quæ Theatrum claudit pedum CXCII. Orcheſtra hemicyclum magis adhuc excedit: eſt enim diameter pedum LXXV, linea claudens LVII. T. III P. II. p. 237. p. 248.

Cum in Italia eſſet Noſter, obſervavit, Viæ Appiæ & ceterarum firmitatem non ex magnitudine duritieque ſaxorum concinne junctorum duntaxat proficiſci, ſed ex ſtrue etiam ſuppoſita; incidit ipſe inter Velitras & Sermonetam in partem aliquam Viæ Appiæ, cujus ſtratum ſuperius avulſum alioque exportatum fuerat, quo factum ut ſtruis hujus rationem explorare licuerit. In ima parte impoliti lapides cæmento firmiſſimo coagmentantur: huic ſtrato aliud ſuperpoſitum eſt, glana, minuto lapide & cæmento conſtans, huic ſecundo impoſita ſunt ſaxa illa, quæ pavimentum ſuperius conſtituunt, ita ut, ſi qua eſſet in ſaxis illis ab ima parte inæqualitas, ea in ſecundo ſtrato adhuc molli imprimeretur, extima ſuperficie ſemper T. IV P. II. p. 179.

plana manente. Tota autem illa ſtructura alta erat trium circiter pedum regiorum.

Unguem Tibi oſtendimus, B. L. leonem facile agnoſces. Opus, inquam, ingens æſtimabis ex paucis illis, quæ, uti illa evolventibus obvenere, huc retulimus. De inſigni utilitate rectiſſime ii judicabunt, qui hunc Antiquitatis Theſaurum ipſi conſulent. Ordo eſt concinnus, & quæcunque in hoc ordine exhibentur, manu non parca collecta ſunt. Iucundum non modo eſt, illam unius generis rerum diverſitatem ſpectare, ſed & illis, qui ex plurium inter ſe collatione novum aliquid eruere norunt, perquam utile. Diſplicebit nonnullis nimia in multis brevitas, alii veterum autorum loca majori copia allata eſſe præoptabunt, de unius alteriusve monumenti ſinceritate & antiquitate dubitabunt alii, nec in ſuis explicationibus omnibus omnium Autor merebitur aſſenſum, qui tamen nævi tam exiles ſunt, ut totius corporis pulchritudini nihil officiant. Quod pauciſſimi probabunt, eſt, quod illas partes, quas natura generationi hominum inſervire voluit, prava vero hominum cupido, ut ceu pudendæ velarentur, effecit, a ſculptoribus contra antiquitatis fidem aut plane omitti, aut lacinia foliove contegi juſſerit. At id, quod Reverendus Autor illibata caſtitate, cui ſe ſolenni voto obſtrinxit, in aliorum operibus millies ſpectavit, alii eadem continentia in ipſis tabulis viſuri erant; libidinoſi homines, quos vel nuda illa pectora in opere ſæpiſſime occurrentia movere poſſent, voluptatis cauſa non hos doctrinæ theſauros, ſed Aretini picta flagitia evolvent. Nec ſculptorum cauſa hoc factum dicas, quos ita conſuetudo tenet ſequendi rerum naturam, ut caſtum illud noſtri Autoris præceptum aliquotiens violaverint. Interea mutilus eſt Priapus, & bona amuletorum, annulorum, lucernarum pars prorſus ampliſſimo iſto opere exulat. Forte & multorum votis ſeſe commoveri patietur doctiſſimus Vir, &, quæ ob obſcœnitatem omiſſa ſunt, ſupplementis inſeret, quæ in tanta farragine neceſſaria eſſe ipſe judicat, nec ab iis edendis ſe abhorrere profitetur, hac tamen lege, ut alia non exſpectentur, quam quæ aliquid novi & in opere nondum memorati continent, viciſſimque pollicetur, num-

nunquam ſe eſſe permiſſurum, ut ſupplementa inſerantur ſuis locis operi, quo fieret, ut primam nacti editionem emere tenerentur ſecundam.

Omiſiſſemus pene, quos fines meliori antiquitati, & ſuo ſimul operi conſtituit Montfauconius; tempora nempe Theodoſii Junioris Imperatoris, & ejus Columnam, Theodoſii Avi, quem Magnum appellant, Victoriis onuſtam, qua nitori elegantiæque Romanæ colophonem impoſuiſſe videtur. Irrupere inde catervatim Gentes ex Septentrione prodeuntes, & artium, quæ pacem ornant, prorſus rudes ignarique barbariem Imperio Romano intulere; quamvis omnino fatendum ſit, illas & poſteras non modo res humano generi utiliſſimas, molendina aqua ventisque mobilia, perſpicilia, teleſcopiaque, pyxidem nauticam, feneſtras vitreas, ſtapedes, item typographiam & alia plurima antiquis prorſus ignorata inveniſſe, ſed etiam ad ſuam quandam elegantiam atque magnificentiam ſucceſſu temporis perveniſſe. Operæ pretium foret, ſi quis iſta omnia, aut ſaltim quælibet gens ſibi propria ad reſtauratarum usque literarum ævum colligeret, ea ratione, quam affert & delineat ipſe Montfauconius in ſui operis præfatione. Rogaremus doctiſſimum Monachum, ut tantæ moli ipſe ſuos humeros ſubjiceret, ſi id poſt ingentia in bonas literas merita, infinitosque exantlatos labores, verecundia ſalva a nobis fieret; non poſſumus tamen intermittere quin Montfauconium, qui ſuos reliquis rectius novit, publice hortemur, ut ſuæ Congregationis Viros doctos permoveat, ut laborem illum in ſe ſuſcipere dignentur.

EPISTOLA AD VIRUM ILLUSTREM DE Sigilliferi per Thuringiam titulo, quem arrogavit ſibi Chriſtophorus Ignatius de Gudenus.

Miraris merito, Vir Illuſtris, novitatem tituli, quo compellari apud Erfurtenſes geſtit Chriſtophorus Ignatius de Gudenus, qui in variis Programmatibus, quæ in Doctorum promotionibus publicari illic ſolent, *Emin. & Celſiſſ. Princ. El. Mog.*

Mog. per Thuringiam in ſpiritualibus Sigilliferum ſe dixiſſe deprehenditur. Enimvero tolerandus forte fuerat, ſi Erfurtenſis, Sigilliferi titulo uti tantum voluiſſet; nunc cum ſe ſigilliferum per Thuringiam, ſcil. univerſam, jactet, utique res ea longius ſpectare, nec nullo præjudicio eſſe videtur Juribus Saxonicis. Habuere certe & olim Archiepiſcopi Moguntini Sigilliferos ſuos Erfurti, quod patet ex bulla Pii II Pontificis maximi a. 1462 VI. Kal. Septemb. confecta, *quod in oppido Erfurtenſi Moguntinenſis diœceſeos eo tempore fuerit quædam domus, ſive quoddam allodium, ubi proviſor, SIGILLIFER, & ceteri archiofficiales Archiepiſcopatus Moguntini, vice & nomine Archiepiſcopi Moguntini pro tempore exiſtentis curiam Archiepiſcopalem tenere conſueverint.* Obſervavimus etiam A. 1647 ViceeancellariumUniverſitatis Erfurtenſis, Urbanum Hein, Electoris Moguntini Sigilliferum ſe appellaſſe, haud additis tamen verbis: per Thuringiam. Atque id impune fieri poterat, nec erat ut quiſquam eo titulo offenderetur. At novus ille Cl. Gudeni titulus minime ferendus: nam etſi is forte nulla Principis ſui autoritate verba illa *per Thuringiam* intulit ſuis titulis, pluribus tamen exemplis jam patuit, levibus primum argumentis patientiam Proteſtantium tentare Pontificios, inde vero paulatim majores animos ſumere. Et conſtat, quantopere alibi laborent Moguntini, ut jus diœceſeos etiam in Proteſtantes extendant, quod experti ſunt haud ita pridem Wærrſtætenſes, Ober-Saulheimenſes & Eichlachenſes ad Rhenum. Quamobrem etſi multo me rectius intelligas, Vir illuſtris, quæ ad Sigilliferatus illius titulum moneri vel poſſint vel debeant, quoniam tamen ita jubes, id potiſſimum nunc oſtendam breviter, neque Moguntino ſupremum unquam jus in Thuringiam competiiſſe, & ne diœceſanum quidem jus in eam amplius ſupereſſe.

Non morabimur nunc S. Bonifacium, cui jam olim in oppidum Erfurtenſe, partemque adeo Thuringiæ, imperium tribuere auſi ſunt quidam Moguntinæ cauſæ propugnatores. Neque enim quenquam hodie futurum arbitramur, quem non ſuppudeat fabularum. *Conf. Sagittarii Antiqu. Gent. & Chriſt. Thur. l. III c. XII §. 12.*

Verum ad Wilhelmum Ottonis M. ex pellice filium juris ſui

ſui originem referre malunt Moguntini. Hunc enim ejusque ſucceſſores usque ad Conradi II Imperatoris tempora, tanquam Thuringiæ dominos nobis ſiſtit autor hiſtoriæ Landgraviorum *cap. X ap. Piſtorium p. 766. Otto*, inquit, *filius Henrici Ducis Saxoniæ & Thuringiæ, ac Imperatoris, poſt mortem patris etiam factus Imperator, civitatem Magdeburgenſem, & eccleſiam Cathedralem fundavit, & Wilhelmum filium ſuum Archiepiſcopum Moguntinum fecit. Quo facto Wilhelmus Archiepiſcopus XIV Thuringiam intravit, & in Erphordia multos nobiles pro defenſione terræ locavit, quibus multa bona in Thuringia largitus eſt. Wilhelmo defuncto ſucceſſit Rupertus: poſt quem Willuſus: poſt quem Erckembaldus, antea Abbas Fuldenſis: poſt quem Erbo: poſt quem Bardo, antea Abbas Herſveldenſis. Hi Archiepiſcopi ſucceſſive rexerant Thuringiam & Haſſiam annis fere LXX usque ad Conradum II Imperatorem.* Sequitur hunc, nec tamen ſatis ſibi conſtat, Paulus Langius in Chr. Citizenſi, *ap. eund. Piſtor. p. 766: Hic eſt Wilhelmus ille, cui pater Otto poſt mortem Ducis Burgardi, qui ab Hungaris interfectus ſine liberis obierat, dedit totam Thuringiam & Haſſiam, cum pleno jure & dominio, ad honorem Dei & S. Martini, Moguntinenſis eccleſiæ Patroni.* Sed ipſe convictus, quam parum idoneis argumentis niteretur, mox addit: *Hoc mihi videtur verum quantum ad jurisdictionem ſpiritualem, & fortaſſis etiam ad aliquanta temporalia bona.* Utrumque Scriptorem Fabricius, Chytræus, Lehmannus, aliique recentiores incaute compilarunt.

Moguntinis autem mire placuit ea autoritas, cum civitati Erfurtenſi imminentes jus ſuum ſcriptis A. 1646 defenderent. *Vid. Summariſcher Bericht &c. ap. Lundorp. T. VI. Act. Publ. c. XI. p. 97.* Non puduit eos tum aſſerere, Archiepiſcopos ſuos a Wilhelmi tempore omnem Thuring. ſupremo jure tenuiſſe, & per Vicedominos, quos vocant, rexiſſe, idq; officium tandem ad Ludovicum Barbatum perveniſſe, ac Landgraviatus dignitate exornatum fuiſſe. Ita ſubito Landgravii, potentiſſimi Principes, & haud dubie ſoli Imperio obnoxii, in ſatellites D. Martini, & officiales Archiepiſcopi Moguntini mutantur. Quamvis autem tum temporis Erfurtenſes vanitatem aſſerti ſatis demonſtraſ-

ſent, *Vid. Gegenbericht daſs hochgedachtes Ertzſtift Mäyntz, &c. ap. Lund. l. c. c. 41 p. 79*, tanti tamen viſa ſunt ſuavia hæc monachorum quorundam commenta, ut colorem inde cauſæ ſuæ peteret Elector Johannes Philippus, cum jam feralia in urbem arma pararet. *Vid. Aſſertio Juris Moguntini &c. ap. Lundorpium T. IX l. X c. 4 p. 63 ſeqv.* Quem licet tum facile diluerunt Saxonicæ protectionis aſſertores, non erit tamen ab hoc loco alienum ſi fabulam totam accurate diſcuſſerim.

Etiamſi tabulas donationis hujus non poſtulemus, etiamſi ſilentium ſcriptorum coævorum, & qui eos proxime inſecuti ſunt, Videchindi, Hroſvitæ, Ditmari, continuatoris Rheginonis, Hermanni Contracti, veterumque chronicorum Moguntinorum, imo ipſius Serrarii, rem, cujus nulla repererat veſtigia, memorare non audentis, minime urgeamus, res ipſa loquitur, alios Thuringiæ Principes fuiſſe ſoli Imperio perpetuo ſubjectos.

Quid de Eckardo ſtatuent Moguntini? quem Thuringiæ Principem non Præſulis Moguntini autoritate, ſed ſub auſpicio Imperatoris, a proceribus provinciæ conſtitutum, Ditmarus nobis coævus ſcriptor memorat. *Ekkihardus*, inquit, (*in Leibnitii ſcript. R. Brunſuic. T. I. p. 366. conf. Sagittarii exercit. de Eckardo, Jenæ 1675 habita.*) *Vir domi militiæque laudabilis*, - - - - *ſuper omnem Thuringiam communi totius populi electione Ducatum promeruit.* Quid de Wilhelmo? qui ex Vinarienſium Comitum domo ortus poſt Eckardum principatum tenuit, *concilioque procerum, Henricum II Imperatorem agnoſcentium, præfuit*, prout idem Ditmarus autor eſt: poſtquam enim Henrici in Thuringiam adventum narraſſet, ſubdit ſtatim: *l. c. p. 368: ibi Wilhelmus Thuringorum tunc potentiſſimus obviam pergens, Dominumque venientem cum magna gratulatione ſuſcipiens, miles Regis efficitur. Ibi tunc Rex a præfato Comite, & a primis illius regionis collaudatur in Dominum.*

Landgravii etiam Principes Imperii immediati ſemper fuerunt. Sic Ludovicum generum ſuum Lotharius Imperator Hermanno Vinceburgio in Landgraviatu ſuffecit, Principemque appellavit, quod ipſe hiſtoriæ Landgraviorum autor annotavit, *cap. XVIII. Imperator*, inquit, *videns Ludovicum generum*

rum ſuum eſſe militem ſtrenuum, & potentem in Thuringia, & Haſſia, de conſilio principum ipſum cum vexillorum feſtiva exhibitione, ut moris eſt, Imperatoria largitione ſolenniter extulit, & cum magno præconio, ei nomen Principis impoſuit, & Landgravium Thuringiæ ab omnibus appellari fecit. Vellem ſane illos, qui etiam ultra Pauli Langii figmenta temeritate progreſſi ſunt, vel unum allegaſſent actum, ex quo Epiſcoporum aliquod in Landgraviatum jus adſtruere potuiſſent.

Occaſionem fabulæ inde natam putat Vir doctus, (*Pfeffingerus ad Vitriar. Jus publ. l. I tit. 16 p. 218,*) quod in diplomatibus Ottonis magni mentio fiat comitatus Wilhelmi cujusdam in Thuringia, quem Willielmum Moguntini cum Archiepiſcopo ſuo confuderint. Sed vereor ut antiquas literas multum tractaverint autores iſti. In errorem potius eos induxiſſe videtur, quod ab antiquiſſimis temporibus eccleſiam Moguntinam prædia quædam in Thuringia habuiſſe reperirent, quæ forte liberalitati Ottonis fama & traditio poſterorum attribuerat. Certe Otto Marchio Thuringiæ, cum fratri Wilhelmo in principatu A. 1062 ſuccederet, in feuda, quæ is a Moguntino tenuerat, non prius admiſſus eſt, quam ſi de reliquis quoque prædiis ſuis decimas ſe ſoluturum promitteret. *Vid. Lambertus Schafnaburg. ad h. a. p. 166.* Et fuerit quoque Ludovicus Barbatus eccleſiæ Moguntinæ in quibusdam terris Vice-dominus, ſi tantum fidei tribuere Paulo Langio *in Chron. Citiz. p. 771* volumus. Sed diverſa ab eo officio Landgravii dignitas, ad quam poſteri ejus ab Imperatore evecti ſunt, diverſum in ampliſſima patrimonia jus, quæ præter feuda Imperii acquiſiverunt.

Ex his perſpicuum ſatis eſt, Electori Moguntino neque hodie ſupereſſe, neque olim fuiſſe jus aliquod ſupremum in univerſam Thuringiam, cujus prætextu miniſtris ipſius jactare illud nomen in munerum ſuorum titulis liceat. Oſtendendum nunc, neque ex diœceſano jure id fieri poſſe. Equidem quantum ad jurisdictionem eccleſiaſticam attinet, omnino aliqua Thuringiæ pars Archi-Epiſcopo Moguntino immediate ſubjecta fuit, cum Epiſcopatus a D. Bonifacio Erfurti conditus mox intercidiſſet. *Conf. Sagitt. in Antiqu. Duc. Thuring. L. IV c. 22 §. 1 & in*

Anti-

Antiquit. Gentiliſm. & Chriſtian. Thur. L. III c. 12. Quod vero non omnem Thuringiam illi ſubjiciamus, inter alia Numburgenſis eccleſiæ rationes prohibent, cui orientalis provinciæ illius pars attributa fuit.

Ipſa illa jurisdictio eccleſiaſtica admodum limitata fuit, neque unquam aut proceres Thuringi, aut Landgravii imponi ſibi jugum religionis prætextu paſſi ſunt. Quam ægre tulerunt, cum primum Ottoni Marchioni, ex avitis prædiis ſuis, decimas extorqueret Archiepiſcopus? quam ſe fortiter oppoſuerunt cum reliqui dynaſtæ, tum abbates Hirſchfeldenſis & Fuldenſis, cum ab univerſa provincia illud tributi exigere auderet, ipſo Henrico IV fruſtra pro eo nitente, qui hac mercede ſe redimere dimittendæ uxoris facultatem poſſe ſperaverat? Quæ omnia prolixe exponit cordatus illorum temporum ſcriptor, Lambertus Schafnaburgenſis. Et cum A. 1444 Archiepiſcopus a Clero ſubſidium charitativum poſtularet, conſenſus primum Wilhelmi Ducis obtinendus fuit. Eat nunc aliquis & Archiepiſcopis ſupremum in Thuringiam jus aſſerat, ac Landgravios ad Vicedominorum conditionem dejiciat, quibus inſciis illi ne clero quidem imperare pecuniam potuerunt.

Ceterum illud ipſum diœceſanum jus in territoria Principum Saxonicorum, ex quo illi inſtauratis ſacris, vi ſummæ poteſtatis civilis, etiam eccleſiaſtica regunt, ſublatum eſt. Ita jam A. 1551 cum Archiepiſcopus ſynodum provincialem Erfurti inſtituiſſet, paſtores quoque Evangelicos Gotha, Iſenaco, aliisque ex locis eo evocaſſet, nemo illorum comparuit. *vid. Paulini Annal. Iſen. p. 151.* Ac in pace Religioſa §. Damit auch oberrührte, &c. jurisdictio eccleſiaſtica in Evangelicos ſuſpenſa fuit.

Neque ita ſuſpenſa, ceu cavillati ſunt Dillingenſes, ut quavis commode ferente occaſione repeti poſſit, ſed donec controverſiæ religionis conſenſu partium amice compoſitæ fuerint: quem nunc quidem omnium minime ſperare licet, ex quo per Tridentinæ ſynodi decreta omnem conciliationis cogitationem Romana curia evertit. Equidem Catholici, cum in Comitiis Auguſtanis 1559 tum in deliberationibus de pace Weſtphalica omnes exhauſere artes, ut hanc legis vim enervarent.

ret. *Conf. Meditat. ad Inſtrum. Pacis art. V §. 48.* Sed nihilominus in Weſtphalica pace repetita eſt, & clarius expoſita, ita ut jam jurisdictio eccleſiaſtica ultra territorium Epiſcoporum non extendatur, niſi in cauſis ad reditus, cenſus, decimas, & penſiones ſpectantibus, ſi Catholici A. 1624 notorie in poſſeſſione vel quaſi ejusmodi jurisdictionis fuerint. Imo ipſi Catholicorum ſubditi Auguſtanæ Confeſſioni addicti, tum demum jurisdictionem hanc agnoſcunt, ſi eodem A. 1624 eam iisdem in caſibus admiſerint, & ea demum conditione, ne ipſis ratione proceſſus injungatur aliquid, Auguſtanæ Confeſſioni, vel conſcientiæ repugnans.

Hæc ſunt, Vir illuſtris, quæ quantum res patitur, breviter admodum & ſuccincte de novo Sigilliferi per Thuringiam titulo ad Te dare volui: neque enim librum vel volumen integrum, ſed Epiſtolam me ſcribere memineram, in qua momenta præcipua vel ſummo digito tetigiſſe ſatis erat. Poteram de Sigilliferi munere prolixius commentari; at de eo malui ſilere, quod ad Te potiſſimum ſcriberem, cui hæc omnia ſunt perſpectiſſima: poteram teſtimoniorum plauſtra colligere ac centies appoſita recoquere; verum id relinquendum iis cenſebam, qui majori otio abundant & adverſæ partis mores imitantes ſententiæ ſuæ colorem inducere, quam veritatem nudam atque infucatam ſequi malunt. Vale. Dab. Lipſiæ d. 11 April. 1720.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. ET Senatoris, opuſculum de Rebus Mancipi & nec mancipi.

Lugduni Batavorum, ap. Joan. van der Linden, Junior. 1719, 4. Plag. 5.

PUlcherrimum atque ſublime hoc de rebus mancipi & nec mancipi argumentum antiquæ Jurisprudentiæ, ignorantia vetuſti illius juris & ævi obſcurum plane effecit atque difficile. Et ſunt tamen in ipſo Jure Romano, quo hodie utimur, innumera adhuc capita, de quorum ſententia deſperandum eſſet, ſi fuiſſet absque reliquiis Juris priſci, & ſubſidiis veterum

 JCtorum,

JCtorum, quin & hac rerum mancipi & nec mancipi ſcientia. Ex ipſis itaque tenebris quæſivit hic lucem Vir illuſtris, & e cineribus hujus dudum ſepultæ Jurisprudentiæ eruere voluit fontes aquæ, non amplius turbidæ, ſed omnino limpidæ, ad oſtendendum intellectum iſtorum locorum, quæ ſine ope hujus ſcientiæ explicari in Pandectis non poſſunt. Faciuntque fragmenta Gaji, Pauli & Ulpiani, tum aliorum quorundam Autorum teſtimonia, utramque hic paginam, & undiquaque contrahuntur copiæ, ut illuſtretur ſimul dominium veterum Quiritarium & Bonitarium. Incipit Vir illuſtris a definitione Ulpiani Tit. XIX § 3, quod mancipatio ſit propria ſpecies alienationis & rerum mancipi, neque delendum cenſet hic *&*; nam intercedit *eſt*, quod ſententiam ſuſpendit. Mancipatio illa dicebatur etiam traditio nexu: ut idem Ciceroni ſit, mancipare & nexu tradere. Uberius ſolennitatem hanc deſcribi apud Boethium ad Topica Ciceronis, ibique pleniorem Gaji quam Ulpiani locum recitari, qui in ipſis Caji Inſtitutionibus hodie non extet. Videri autem Petrum Jacobum de Ravani, qui non iisdem verbis cum Boethio hic utitur, habuiſſe Cajum integriorem, quam vel Boethius habuerit, vel nos etiamnum habemus. Profitetur enim, ſe verba illa Caji vidiſſe in libro Inſtitutionum Caji, neque cauſam afferri poſſe, cur fucum nobis ſplendide mendax feciſſet.

c. 1. (margin note beside "tarium & Bonitarium")

c. 2. Rem ipſam in hunc modum proponere Ulpianum Tit. XIX §. 1: *Omnes res aut mancipi ſunt, aut nec mancipi.* Non adjicere hic eum utriusque generis deſcriptionem, quæve ratio diviſerit res mancipi & nec mancipi: neque quenquam alium: ſed ad exempla mox properare Ulpianum, qui Veterum JCtorum ſæpe mos ſit. Noſtro igitur, exempla iſta aliaque, quæ in veteri memoria ſuperſunt, excutienti, non alia fere diſtinctionis ratio occurrebat, quam ea quæ ſumitur ab inſigniori ac pretioſiori patrimonio Romanorum. Res mancipi fuiſſe, quæ nobiliſſimam divitiarum partem conſtituebant; quales erant fundi, ſervi, pecudes, & id genus alia. Plus ergo curæ & ſollicitudinis fuiſſe adhibendum in transferendo rerum pretioſiorum Dominio, quam viliorum, quæ nec mancipi erant. Nec tamen ideo omnes res pretioſas eſſe mancipi; etſi

etſi omnes res mancipi ſint pretioſæ. Margaritas ſi idoneus teſtis mancipi vocaverit, adnumerari rebus illis poſſe; in aliis omnibus ait ſe ſequi regulam Ulpiani: *ceteræ res nec mancipi ſunt.* Antecedit autem de immobilibus: *Mancipi res ſunt prædia in Italico ſolo,* aut jure Latii donata, & adeo Italicenſia; nam immobilia majoris pretii, quam alia quæcunque. Porro: *Tam ruſtica, qualis eſt fundus, quam urbana, qualis domus. Item jura prædiorum ruſticorum.* Præponi ruſtica, quia de illis minus dubitare liceat, quam de urbanis. Veterum enim divitiæ in prædiis ruſticis potiſſimum conſiſtebant. Urbanorum prædiorum materiam, lapidem, lignum, ferrum, per ſe eſſe nec mancipi in disjunctis. Conjuncta tamen in ædificiis & impoſita fundo Italico vel Italicenſi, cedere ſolo, & ſolo jure ſoli haberi mancipi, utpote per inædificationem factæ res immobiles & pars fundi, quod Ciceronis verbis illuſtratur. Pergit c. 4.
Ulpianus, *item ſervi, & quadrupedes, quæ dorſo collove domantur. Ceteræ res nec mancipi ſunt.* Ergo tam immobilia quam mobilia, quæ non enumeravit, excluduntur: quia rerum ſe moventium tantum aliquot ſpecies expreſſit. Sed promiſcuam eſſe ſignificationem moventium & mobilium, *L. 93 D. de V. S.* Et non negat Noſter, quasdam res, proprie mobiles, revera fuiſſe mancipi: infra enim ait Ulpianus §. 6: *res mobiles non niſi præſentes mancipari poſſe, & non plures, quam quæ manu capi poſſunt.* De margaritis certe vix dubitandum, poſtquam earum uſus Romæ invaluit. Sed illarum non meminiſſe Ulpianum; quia nec priſci juris Autores id fecerint, cum bello demum Jugurthino nomen unionum percrebuiſſe, Plinius memoret. Cl. Schultingium tamen ſequi verba Ulpiani, & neque margaritas nec alias quascunque res admittere, quæ non ſint in Ulpiani Catalogo. Plinium margaritis mancipatum tribuere; quod poſteriori tempore admiſſa fuerit mancipatio etiam rerum, quæ ſui natura non erant mancipi. Neminem tamen, ait Noſter, probaſſe nec probaturum, rem nec mancipi unquam fuiſſe mancipio datam vel acceptam. In- c. 5.
ter ea, quæ ſe ipſa movent, familiam ducere *ſervos* ſive mancipia, quorum numero & præſtantia veterum opes definiebantur.

 Adeo

Adeo autem ſervi erant res mancipi, earumque potiſſima ſpecies, ut ſub his nonnunquam ceteræ res mancipi intelligerentur. Ita in *L. un. C. de nud. jure Quirit. toll.* ſervum opponi ceteris rebus nec mancipi. Et Ulpianum *Fragm. Tit. XI* opponere rebus nec mancipi mancipia, i. e. res mancipi. Forte & a *mancipiis*, ut a præcipua ſpecie, dici *res mancipi*, & forte hinc eſſe ipſas locutiones, *mancipio dare & accipere*, & *lex mancipiorum*, apud Varronem & Ciceronem: & ſimpliciter *mancipium*, pro lege rerum mancipi. Secundam ſpeciem eorum quæ ſe
c. 6 & 7. movent, & res mancipi ſunt, *quadrupedes* conſtituunt. Pretioſiora enim animalia, quæ fera non eſſent, & inſuper inſignem ſui uſum præbebant, apud Romanos erant res mancipi. Non ſufficiebat ergo, ut animalia dominio noſtro poſſent ſubjici, ſed ut domino ſuo ita eſſent utilia, ut ex numero illorum dives cenſeri poſſit. Veteres JCtos, cum ex arte loquuntur & proprie, omnia animalia diſtinguere in quadrupedes, pecudes, & beſtias. *Quadrupedes* deſcribit, *quæ collo dorſove domantur*, i. e. quæ ſarcinas vehunt, trahunt, atque ita miniſterio colli dorſive ſubiguntur, & dominio haberi poſſunt: quales ſunt boves & equi tractorii, muli Carrucarii, aſini, onera dorſo portantes, vel alia *νωτοφόρα*, *dorſuaria*, Scholiaſtæ Baſilicorum dicta. Ab his Ulpianus excipit *Elephantos* & *Camelos*; quia quamvis collo dorſove domentur, tamen *beſtiarum* adhuc ferarum, numero ſunt, adeoque nec mancipi. Tales Gajo, urſi, leones, pantheræ, quæ in dominio non ſunt. *L. 2 §. 2 D. ad L. Aquil.* & ſi poſſent dominio haberi, operi faciundo non ſunt aptæ. Primos hujus juris conditores etiam Elephantos & Camelos ideo excepiſſe opinatur Noſter, quod hæc animalia nec viderant nec uſu frequentaverant. Elephantos primum viſos bello Pyrrhi, eosque appellaſſe *boves Lucas*. Similiter Camelos non niſi poſterioribus temporibus ex Oriente advectos. Poſtea etiam apud Romanos adhibitos operi, & jumentorum operam præſtitiſſe: ſed quia earum natura cenſebatur fera, certe mixta, Gajo *d. L. 2 §. 2* adhuc eſſe res nec mancipi. Nam ut mancipi fierent, lege nova fuiſſet opus. *Pecudes* propria ſignificatione ſunt oves & capræ, quæ lanam ferunt. Ideoque quadrupe-

drupedem a pecude diſtinxiſſe Aquilium primo legis capite *L.2 pr. d. t.* Dubitabat hic Noſter, eſſentne pecudes res mancipi, nec ne? res ſane pecuaria primigenia complectebatur hos minorum pecudum greges, qui longe præſtarent multis aſinis, & quæſtum haberent uberiorem. Nam apud antiquos opes & patrimonia ex his præcipue conſtabant. Obſtat tamen, inquit, aperta Ulpiani autoritas, qui *ceteras res*, quas non enumeraverat, dixit eſſe *nec mancipi.* Ovium enim aliarumque pecudum non potuiſſe eum eſſe oblitum: neque de his dici poſſe, ſero demum uſu invaluiſſe. Varronem etiam videri ſenſiſſe idem Lib. 2 de R.R. c. 2. Sed plus urgere Ulpianum; & plus in his, quæ juris conſtituti ſunt, valere autoritatem quam rationem; quæ & ipſa aliquando nos fugiat. Iſidorum quidem diſerte, *mancipium eſt, quicquid manu capi ſubdique poteſt, ut homo, equus, ovis; hæc enim animalia ſtatim ut nata ſunt, mancipium eſſe putantur.* Lib. IX. Orig. c. 4. Sed Iſidorum tanti non eſſe, ut ejus teſtimonio ſtetur. Ac forte ibi legendum *bovis*, *boveis* vel *boves.* Quum omnia, quæ in dominium cadunt, ſint vel immobilia, vel mobilia, vel incorporalia, & inter res incorporales primum locum obtineat familia ſive hereditas, transmiſiſſe quidem eam ſilentio Ulpianum Tit. 19, ſed mancipi tamen eam cenſendam, ex eo ait liquide conſtare, quod manciparetur emtori familiæ per æs & libram. *§. 1. I de teſtam. ordin.* illius autem ſolennitatis teſtamentariæ, & emtoris familiæ, meminiſſe ipſum etiam Ulpianum Tit. XX. §. 8. Deinde Tit. XIX §. 1 *jura prædiorum ruſticorum* eſſe res mancipi. Urbanorum igitur jura *αὐτὶ διαςολῆς*, nec mancipi. Et hoc ipſum eſſe quod addit, *velut via, iter, actus, & aquæductus. Ceteræ res nec mancipi ſunt.* Locum notabilem Ciceronis *Lib. I de Orator. c. 178, 179* mentionem equidem facere ſervitutis urbanæ, quodque de ea in mancipio ædium expreſſum ſit, ſed tanquam conditionis ac legis mancipati ædificii. Conventionem igitur tabulis mancipationis inſertam de ſervitutibus urbanis, non efficere, ut ipſæ illæ ſint res mancipi. Fac enim conveniſſe, ut ſupellex, ut ruta cæſa ſequantur ædes mancipio acceptas, non ideo ſupellex & ruta cæſa continuo erunt res mancipi. Difficile tamen dictu;

c. 8.

quare urbanæ iſtæ; quæ æque inhærent prædiis ceu qualitates & jura illorum, non fuerint ſimiliter mancipi. Præter Cl. Schultingium neminem vidit Vir illuſtris, qui rationem differentiæ vel ullam dixerit. Ab eo autem hæc affertur, ſed cum aliqua tamen incertitudine animi; quod ruſticæ fuerint ſervitutes ſoli, urbanæ vero ſuperficiei. Sic enim Paulus, *L. 3 D. de ſervit. alia in ſolo, aliæ in ſuperficie conſiſtunt.* Hic phraſin JCtorum agnoſcit Noſter equidem; nec tamen audet affirmare, Paulum in cauſa præſenti urbanas a ruſticis ea ratione diſtinxiſſe. A Cujacio eo nomine notatum Accurſium ad *Lib. XXI Pauli ad Edict.* Sed & ſi quid valeret phraſis iſta in rem præſentem, hujus rurſus rationem tamen deſiderat Noſter. Potius dicendum, ſervitutes etiam ruſticas mancipi fuiſſe jure tantum acceſſionis, & quia prædia ruſtica ipſa eſſent per ſe res mancipi. Prædia vero urbana ſive ædes, ſive alia quælibet ædificia, quia per ſe non ſint mancipi, ſed jure acceſſionis ad fundum, ceu dictum c. 3, non poſſe jus illud acceſſionis ſuæ iterum tribuere ſervitutibus ſuis. Acceſſionis non eſſe novam aceſſionem, manente eodem jure. Prædia quidem urbana a fundo mutuari jus mancipi, ſed cum ſervitutibus ſuis ut rurſus id communicarent, non videri placuiſſe. Aut hæc eſt, inquit, ratio diſtinctionis, aut quæ ſit, ſe neſcire. Dixerat Ulpianus *mancipi res ſunt prædia in Italico ſolo*:
c. 9. nam prædia occupatæ Provinciæ, quamdiu talia, cedebant dominio populi Romani directo & ſupremo, poſſeſſio autem pleniſſima cum uſufructu ſub annua præſtatione relinquebatur provincialibus, vel ipſis etiam concedebatur ſæpe Romanis. Non habebant Jus Quiritarium, ſed Bonitarium & minus plenum. Ex Jure Quiritium poſſidens, habebat dominium civile & optimum, alter naturale tantum, minus integrum & perfectum. Singulari prudentia enim ita temperaſſe dicuntur autores Reipublicæ Romanæ duritiem juris Belli, ut ſtipendia & tributa ſolverentur tanquam merces agri non ſui, & tamen ſui, ſed alia atque alia ratione. Duplex igitur erat quoque alienatio & translatio dominii; vere Romani una in rebus mancipi, altera Provincialis tantum & nec mancipi. Ibi fiebat per ſolennem & formulariam traditionem nexu, vel etiam per in jure

Digitized by Google

jure ceſſionem, hic per nudam traditionem, ſine ſolenni illa & formularia. Qua occaſione illuſtratur §. 40 *J. de R. D.* Nam *alienatio* ibi uſurpatur in ſenſu adhuc antiquo & famoſo, & cum illo effectu, quem olim habuit apud Ciceronem; *abalienatio eſt ejus rei, quæ mancipi eſt, aut traditio alteri nexu*, per æs & libram ſcilicet, *aut ceſſio in jure, inter quos ea jure civili fieri poſſunt*; *in Topic.* Pertinet ad laudem Claudii Salmaſii obſervatio, quæ hic inſeritur: eviciſſe illum, in mutuo alienari quidem res mobiles, non tamen ut res mancipi, ſed nec mancipi. Nunc redit Noſter ad verba Ulpiani de mobilibus Tit. XIX §. 6: *res mobiles non niſi præſentes mancipari poſſunt, & non plures, quam quæ manu capi poſſunt.* Quæ ergo poterant manu capi & apprehendi, de iis nullum ſupereſſe dubium. Servos etiam fuiſſe ad Prætorem deductos; non quod libripens hominem libræ impoſuerit, ſed quod forte digito tetigerit. Si boves, muli, equi, aſini, in rem præſentem veniſſent ſimiliter, plus, inquit Noſter, offendiſſent Prætorem quam olim Afrania. Ne ergo res ad deridiculum vergat, ita hæc eſſe interpretanda, ut antequam ad Prætorem iretur, digito potuerint monſtrari, de quibus ageretur: forte & ſymbolum ſucceſſiſſe loco rei. Lux etiam infertur Ulpiano, *Fragm. T. I §. 16*, ſi ſervus traditus quidem emtori ſit neque tamen ei mancipatus, neque in jure ceſſus, neque ab ipſo anno poſſeſſus ſit, eum ſervum, donec horum quid fiat, in bonis quidem emptoris eſſe, cum cauſa uſucapiendi; ex jure Quiritium autem interim eſſe venditoris. Tum vero affunditur etiam lux *L. 3 D. de diverſ. temporal. præſcript.* De prædiis Italicis loqui Modeſtinum: quæ cum anno vel biennio uſucaperentur, locus longæ poſſeſſionis præſcriptioni eſſe non videbatur, ſaltem ævo Modeſtini, ſive jure Pandectarum. Cujacium ad *Lib. VI different. Modeſtini*, ex quo eſt d. l. 3 transmittere eam ſine explicatione. Nec quenquam vidiſſe Noſtrum, qui qualem qualem opem tuliſſet. Ait ergo, etiam olim longæ poſſeſſionis præſcriptionem valuiſſe in his rebus, quæ ob defectum vel juris, vel perſonæ uſucapi non poterant, tam immobilibus quam mobilibus. Si enim procederet uſucapio, fruſtra laborabatur de præſcriptione. Si non procederet, aderant

C. 10.

Con-

Digitized by Google

Conſtitutiones Principum, qui JCtis priores vel æquales eſſent. Ac forte originem ejus rei eſſe ab Antonino, cujus reſcripta laudantur *in L. 9.* Marciani, *d. t.* ut & in rebus mobilibus locus ſit præſcriptioni diutinæ poſſeſſionis. Paſſim equidem pro *rebus mobilibus* ſcribi, *rebus ſoli.* Sed Modeſtinum in d. L. 3 idem dicere de mancipiis, re mobili, vel ſe movente. Cur non, addit Noſter, accuſant Tribonianum, quod in L. 9 eraſerit *mancipi* vocem, ſubſtituta voce, *mobilibus*? uti eraſerit ex omnibus fragmentis JCtorum, quæ in Pandectis ſuperſunt. Sed nihil horum neceſſe eſſe. Ceterum quæ hujus quoque opuſculi occaſione ad nos perſcripſit Celeb. Wæchtlerus, Supplem. Tom. VII Sect. VII p. 394 ſeq. inſerta ſunt.

Schleſiſcher Curioſitäten erſte Vorſtellung ꝛc.

h. e.

CURIOSITATUM SILESIACARUM SPEcimen Primum, in quo Præcipuarum Nobilitatis Sileſiacæ Familiarum Origo, Inſignia, Genealogiæ, Heroes Equiteſque clariores, Domus genethliacæ, & Poſſeſſiones, e variis Documentorum latebris congeſta, exhibentur, Autore JOH. SINAPIO, Gymnaſii Conjuncti apud Lignicenſes Rectore.

Lipſiæ, typis Fleiſcherianis, ſumptibus Autoris, 1720, 4. Alph. 6. plag. $2\frac{1}{2}$.

Dedicatum eſt hoc opus ſtylo Germanico ſcriptum Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. Dn. Joanni Antonio S. R. I. Comiti de Schaffgotſch &c. S. Cæſ. Maj. Conſiliario Actuali Intimo, ſupremæ Præfecturæ per Utramque Sileſiam Directori, & Ducatuum Suidnicenſis & Jaurovienſis cum plena potentia Capitaneo, Heroi ſplendore generis meritorumque ac ſingulari humanitate glorioſo, literarum, inprimis elegantiorum, Atlanti. Dedicationem ſequitur Præfatio, docens, quibus ſubſidiis, ineditis pariter atque editis, in materia hac elaboranda uſus fuerit Cl. Autor, facta ſimul mentione Eruditorum de hoc opere bene meritorum, vel ſimile opus molientium. Familiarum item, quæ elucubrandæ reſtant, Index in Præfatione atque limine ſcripti pag. 3 exhibetur, ſimulque Illuſtres Nobileſque

Fami-

Digitized by Google

Familias decenter rogat, ut labori ſuo per ſupplementa melius expoliendo favere, & quævis eo ſpectantia ſecum communicare dignentur. In tractatione ipſa operis Comitum Familiæ, quarum Notitia ſiſtitur, ſunt ſequentes: Comites de Almesloe p. 6, C. de Berge p. 9, C. de Burghaus, quorum Genealogia ex MSCto celeb. Martini Hankii depromta, p. 10, C. de Colonna p. 19, Burggravii de Dohna p. 21, Comites de Franckenberg p. 29, C. de Götzen p. 31, C. de Herberſtein p. 35, C. de Hohberg p. 39, ubi, num Caſtrum Furſtenberga & Furſtenſteinium inter ſe diſtinguenda, inſtrumenti fragmento p. 54 obiter docetur, C. de Koſspoth p. 55, C. de Malzan p. 56, C. de Nimptſch p. 62, C. de Noſtitz p. 68, C. de Oppersdorff p. 89, C. de Praſchma p. 94, C. de Promnitz p. 95, de C. de Proſkau p. 109, C. de Rechenberg p. 111, de cujus nominis a verbis: Hans räche den Berg, derivati origine quid cenſendum, indicatur, C. de Reder p. 121, C. de Schaffgotſch, ad quorum gloriam faciens curioſum Diploma, primum opera Generoſ. Equitis Ferdinandi Ludovici a Bresler & Aſchenburg, Conſiliarii Cæſar. erutum, adducitur, p. 130, C. de Schœnaich p. 148, C. de Sobek p. 154, C. de Wilczeck p. 159, C. de Wurben p. 160, ubi primi apud Lignicenſes Caſtellani ſeu Capitanei (Landes-Hauptmanns) munus A. 1178 geſſiſſe Stephanum Comitem de Wurben, & nunc Excellentiſſ. Wenceslaum Albertum S. R. J. Comitem de Wurben, eodem ſplendido in Ducatu Lignicenſi officio fungi, notatur. Hinc ſtemmata Baronum exhibentur: nimirum Baronum de Berka, Duba & Leipa p. 166, qui tres, non origine, ſed lineis tantum diſtinguuntur, B. de Bibran p. 169, B. de Braun p. 174, B. de Dyhrn p. 179, B. de Grüttſchreiber p. 190, B. de Kitlitz p. 192, B. de Kochtizky p. 200, B. de Kurtzbach p. 202, B. de Reichenbach p. 206, B. de Skrbensky p. 212, B. de Wurz & Burg p. 215. Quibus ſubnexa a p. 218 Diatypoſis & Epitaphia Comitum quorundam & Baronum, qui e Sileſia quidem non oriundi, in illa tamen officiis functi ſunt vel deceſſerunt. Has inter Familias extinctæ defecerunt Baronum de Lippa p. 166, B. de Kurzbach, e qua ſtirpe in Polonia hodie ſuperant Zawaczkii, p. 202, B. de Monteverques p. 221

 aliæ-

Digitized by Google

aliæque. Succedunt ſtemmata Equitum, ubi in anteceſſum p. 227 curioſe inquiritur, quæ Familiæ ex Bavaria, Franconia & Suevia cum Ducis Uladislai conjuge, Imperatoris Henrici IV Filia, vel cum Ducis Boleslai Alti uxore, nata Comite Solisbacenſi, in Sileſiam veniſſe: quæ ex Merania vel Tiroli cum S. Hedwige huc transmigraſſe: quæ prælio Tartarico A. 1241 interfuiſſe: quæ Heneticæ, Vandalicæ, Luſaticæ originis, dici poſſint. Familiæ hæ Equeſtres delineatæ ad octingenarium fere numerum excurrunt, quas inter diverſæ etiam eminentiori Comitum vel Baronum axiomate fulgent. Pag. 365 communis Comitum & Equitum de Franckenberg & Ludwigsdorff Mater Catharina Walchia: p. 436 Haubitios ab Haugwitiis non eſſe diverſos: p. 580 S. Hyacinthum Odrovaſium ortu Equitem Sileſium, non Cantienſem, ſed Steinovienſem fuiſſe, indicatur. P. 729 Equites eruditi ſtatura parvi memorantur. P. 754 inſignia Annæ Urſulæ gente Reibuiciæ, Duci Monſterbergico-Olſnenſi & Berolſtadienſi Henrico Wenceslao ſecundis votis junctæ, producuntur. P. 786 Rottwizios & Kottwizios non confundendos: p. 801 Jacobum Salzam, Epiſcopum Uratislavienſem, non Equitem Sileſium Lignicenſem, ſed Luſatum Schreibersdorffenſem fuiſſe, docetur. P. 862 de Caſparo Schwenckfeldio, ejusque familia: p. 901 de Anna Hedwige Sitſchia, Joh. Chriſtiani Ducis Bregenſis conjuge altera, ejusque proſapia & progenie quædam afferuntur. Inter Familias Equeſtres, quæ eſſe deſierunt, numerantur: Danewitz p. 327, Domanze p. 338, Dornheim p. 340, Gregersdorff p. 413, Haunold p. 452, Krackau p. 546, Meſenau p. 635, Mehwald p. 638, Schwenckfeld p. 861, Seefeld p. 878, Sitſch p. 900, pluresque aliæ, quarum non paucæ hodie vix nominibus notæ. Appendicis loco (1) Nomina varia Teſtium e vetuſtis Inſtrumentis collecta ſiſtit Autor, ulteriori curioſorum indagationi committens, ad quam familiam hoc vel illud nomen referendum, p. 1086. Accedunt (2) nonnulla de antiqua Quadorum & Lygiorum nobilitate p. 1090. Conferatur Lohenſteinii Arminius P. I lib. 7 p. 1143. (3) De Jure & Judicio Equeſtri Sileſiæ, Ritterrechte p. 1092; (4) de quibusdam priſci

ſci temporis Comitibus & Caſtellanis in Sileſia. Denique præter Capitaneorum Ducatus Lignicenſis ſeriem, quos olim, nomine Polonis uſitato, etiam in Sileſia Caſtellanos & Palatinos appellatos fuiſſe p. 1095 commemoratur, Judicum Aulicorum Ducatus Lignicenſis Catalogus p. 1099 ſubjungitur. In calce addenda quædam & corrigenda comparent. Utilitas ſcripti facile ſe prodit, cujus elucubrandi laborem in Autore, licet non Sileſio, Sileſiæ tamen, ut videtur, ſingularis amor ſublevavit. Cum enim veteres ſcribenda egerint, acta ſcribere neglexerint, facile harum rerum gnari perſpiciunt difficultates, quæ in ejusmodi argumento ſuboriuntur. Tot majores inclytarum Familiarum e vetuſtis tabulis in lucem protrahere, haud exiguæ molis eſt. Supplebuntur, quæ deſunt, in altera parte, quæ ſimul icones Inſignium, Tabulasque Progonologicas (Ahnen-Tafeln) ſiſtet, quam ut doctiſſimus ac perinduſtrius Autor feliciter abſolvat, ſerio precamur.

POGGIANA, OU LA VIE, &c.
hoc eſt,

POGGII FLORENTINI VITA, CHARACter, Sententiæ & Facetiæ. Ejusdem Hiſtoria Florentina. Accedit Supplementum. Tomi duo.

Amſtelodami, apud Petrum Humbertum, 1720, 8.
Alph. 1 plag. 20.

IN duos Tomos hoc Opus (cujus autorem eſſe Cl. *Infantium*, Hiſtoriæ Concilii Conſtantienſis ſcriptorem nobiliſſimum, ex ſubjecto *Poggianis* Catalogo librorum venalium diſcimus) diviſum eſt, ſingulique Tomi duabus abſolvuntur Partibus. Ac *prima* quidem Parte exhibetur Vita Poggii, quam quoniam jam ſatis copioſe deſcriptam in his Actis *Suppl. T. VI p. 337 ſqq.* exhibuimus, jure noſtro nunc prætermittimus. Nec libros a Poggio ſcriptos cum Cl. Autore hic recenſebimus. Ceterum characterem, quem philoſophi vocant, Poggii merito attentius intuemur. Fuit igitur Poggius præſtantiſſimi homo ingenii, p. 81. ſqq.

nii, literarum ſtudiis ac ſtudioſis deditiſſimus, poeticæ quidem artis expers, at eloquentia libera excellentiſſimus, in veterumque autorum, etiam eccleſiaſticorum, lectione verſatiſſimus. Quod ad mores ejus attinet, honeſtatem coluit in omni vitæ genere, fuitque & civis & pater & maritus & amicus & miniſter bonus. Plus imaginativa facultate valuit, quam judicio: id quod apparet ex credulitate, quam præbuit prodigiis & fabuloſis narrationibus. Nec avarus præterea erat, nec ambitioſus. Suos tamen & nævos habebat. Namque & in cœlibatu liberos aliquot genuit, & in invectivis, quas edidit, orationibus tam impotenti exarſit ira, ut Furiæ vix poſſint furere acrius. Hactenus deſcriptio ingenii morumque Poggii ab Autore noſtro adornata. Parte *ſecunda* Excerpta exhibentur ex Operibus Poggii. Quia enim in paucorum manibus ſunt hæc Opera, publico commodo conſulturus Cl. Autor, ſelectiora inde depromſit publicique juris fecit. Varia lectu digna hic occurrunt, etiam jucunda & ingenioſa, e. g. p. 139 ſqq. diſputatio, utrum convivæ hoſpiti, an hoſpes convivis agere debeat gratias, & uter ab altero beneficium acceperit: p. 144 ſqq. diſceptatio, utrum JCti an Medici ſint Reip. utiliores. Sic p. 180 recenſetur liber Poggii *de Nobilitate*, quo docetur, nobilitatem non conſiſtere in ſtirpe illuſtri, nec in vita otioſa, ſed in ſola virtute, adeoque a Principe poſſe quempiam divitem reddi ac potentem, nobilem reddi non poſſe. P. 238 ſqq. ex epiſtolis Poggii afferuntur notatu digniora. Celebris vero illa de Hieronymo Pragenſi Epiſtola tota hic Gallicum converſa in ſermonem ex-
p 259. hibetur p. 241-255. *Talem*, inquit Cl. Autor, *Epiſtolam exſpectare non poteramus a Secretario Romani Pontificis*. Diſcimus etiam ex his Epiſtolis, *factionis* vocabulum honeſto quoque ſenſu a veteribus uſurpatum fuiſſe; & vocem Gallicam *Gentilhomme* natales ſuos debere urbi Venetorum.

Parte *tertia* Cl. Autor exhibet Breviarium Hiſtoriæ Florentinæ a Poggio conſcriptæ, adjectis notulis ad eam illuſtrandam ex Leonardo Aretino, Machiavello & Recanato.

Parte *quarta* exhibentur ſelectiora e Facetiis a Poggio collectis. Scilicet omiſſis facetiis ſpurcis, ob quas merito reprehen-

prehenſus eſt Poggius, ingenioſas ejus hiſtoriolas repetiit Cl. Autor, notisque & hiſtoricis & moralibus illuſtravit. Hinc etiam p. 176 ſqq. Cl. Autor inſeruit ineditam adhuc relationem de illuſtri gente Scaligerorum, Veronæ Principum, e qua familia doctos illos Scaligeros oriundos eſſe, veroſimile judicat. Itidem p. 204 ſqq. docet, *Petrum de Vineis* fuiſſe Italum natione, non Germanum, eumque injuſte accuſatum fuiſſe perfidiæ erga Imperatorem, dominum ſuum. P. 273 ſeqq. ſubjuncta ſunt Apophthegmata ab Ænea Sylvio collecta, quæ longe præferenda putamus Poggianis Facetiis. Adjicere jam poterat ac volebat Cl. Autor multas Poggii epiſtolas ineditas, e Bibliotheca Guelferbytana ſecum communicatas. At, cum ſupra in Vita Poggii fere ſingularum iſtarum epiſtolarum jam fecerit mentionem, conſilium mutavit, niſi quod quatuor monumenta hic publicanda duxit, & *primo* quidem ex MS. codice Bibliothecæ Guelferbytanæ Epiſtolam Poggii ad Guarinum, Conſtantiæ A. 1417 ſcriptam, de invento Quintiliano & Aſconio Pediano; *deinde* ex MS. Codice Bibliothecæ Academicæ Lipſienſis Franciſci Barbari Epiſtolam ad Poggium de eodem argumento, ſcriptam Venetiis A. 1417; *tum* ex MS. Codice Guelferbytanæ Bibliothecæ Epiſtolam Cincii ad Poggium, qua ille huic gratulatur de filio recens nato; *denique* ex Lipſienſis Academicæ Codice MSto *Andreæ Juliani*, Nobilis Veneti, orationem funebrem in honorem Manuelis Chryſoloræ. Ceterum quæ Cl. Heumannus occaſione horum Poggianorum de Codice MS Operis Poggiani nondum editi de varietate fortunæ nobiſcum communicavit, proxime alibi exhibebimus.

ENODATIO ALICUIUS PROBLEMATIS Geometrici a Cel. JAC. HERMANNO propoſiti; atque de Inveniendis Curvis Algebraicis, ab eodem Viro propoſitis, quæ non ſint indefinite rectificabiles, habeant tamen aliquos arcus rectificationem admittentes. Per NIC. BERNOULLI JO. FIL.

 I. In

I.

IN quadam Epiſtola Nobiliſſ. Monmortii ad me ſcripta anno proxime elapſo inveni mentionem factam duorum problematum a Clariſſ. Hermanno propoſitorum. Verba quibus me compellat Vir Illuſtr. ita latine ſonant: *Neſcio an tibi jam innoteſcat, quod Clar. Hermannus invitat Geometras ad ſolvenda duo problemata viribus tuis digna atque elegantiſſima.* Illa vero ita habent, verbis Hermannianis concepta: „1 Poſita area „alicujus curvæ $= axy + bx^c y^e$, ubi a & b ſunt numeri & quan„titates conſtantes: ſicuti etiam c & e ſunt numeri qualescun„que, invenire curvam cui hæc area conveniat. Dico inveniri „poſſe æquationem curvæ in terminis finitis, eamque curvam „ſemper fore Geometricam, modo c & e ſint exponentes ra„tionales, qualescunque ſint de cetero ſive affirmativi ſive „negativi. Quæritur igitur æquatio curvæ. *En alterum non* „*minus curioſum, ſed quod magis arduum videtur.* 2 Inveni„re curvas Algebraicas, quarum rectificatio indefinita depen„deat a quadratura circuli aut Hyperbolæ aut cujuscunque alte„rius curvæ, quæ tamen hoc non obſtante habeant unum aut „duos aut tres aut tot arcus quot libuerit diverſos abſolute recti„ficabiles & independenter a quadratura curvæ, a qua dependet „ipſarum rectificatio indefinita.

II. Quod ad primum ſpectat, prælaudato Nob. Monmortio protinus perſcriptum eſt, quod illud ſine magna difficultate & a Patre meo & a me fuerit ſolutum, ipſamque ſolutionem non diu poſt a nobis accepit, quamvis ſine Analyſi: Eam igitur ſi qua utilitas inde redundare poſſit in Geometriæ bonum, cum publico communicare non pigebit.

III. Per aream curvæ quæſitæ (cujus coordinatæ ſunt x & y) intelligi debet, ſi modo ſenſum proponentis rite percipimus, $\int ydx$ aut $\int xdy$; utrumvis autem ſumatur, res perinde ſe habet ratione conceptus, quia in re ipſa nulla eſt diverſitas ſive x pro abſciſſa & y pro applicata ſive viciſſim accipiatur. Huc proin recidit problema, ut quæratur curva cui conveniat hæc æquatio $\int ydx = axy + bx^c y^e$: Ubi ſtatim animadverto $\int ydx$ & xy eſſe quantitates homogeneas nempe planas, eas per conſe-

quens

quens tranſlato axy ad alteram æquationis partem, coaleſcere in unam quantitatem ſi y ponatur = cuicunque potentiæ ipſius x; quare diſpiciendum tantum eſt, qualis illa potentia eſſe debeat & cum quo coefficiente affecta, ut ſubſtituta in æquatione $\int ydx - axy = bx^c y^e$, producat hinc inde duo membra identica, ex quo mihi clareſcit, inter alias curvas problemati ſatis facientes dari quasdam ex parabolarum genere, quas ut inveniam ſequenti utor analyſi.

IV. Pono $y = px^q$, & erit $\int ydx = \int px^q dx = \frac{p}{q+1} x^{q+1}$ quibus in æquatione $\int ydx - axy = bx^c y^e$ ſubſtitutis, mutatur illa in hanc $\left(\frac{p}{q+1} - pa\right) x^{q+1} = bp^e x^{qe+c}$; ut igitur ambo membra identificentur, facio $\frac{p}{q+1} - pa = bp^e$ & $q+1 = qe+c$; hinc invenio $q = \frac{1-c}{e-1}$ & $p = \left(\frac{e-1-ea+ca}{eb-cb}\right)\frac{1}{e-1}$. Dico itaque parabolam quæ pro æquatione habet $y = \left(\frac{e-1-ea+ca}{eb-cb}\right)\frac{1}{e-1} \times x \frac{1-c}{e-1}$, vel, quod idem eſt $(eb-cb) \times y^{e-1} = (e-1-ea+ca) \times x^{1-c}$, ſatisfacere æquationi propoſitæ $\int ydx = axy + bx^c y^e$.

V. Porro ut inveniantur omnes poſſibiles æquationes finitis terminis conſtantes, quæ reſpondeant quæſito, ſic erit procedendum: Differentietur propoſita $\int ydx - axy = bx^c y^e$; atque habebitur $\overline{1-a}\, ydx - axdy = bcx^{c-1} y^e dx + bex^e y^{e-1} dy$, cujus ut membrum primum generaliter integrabile fiat, multiplico totam æquationem per $qx^{q-qa-1} y^{-qa-1}$, ut ſit $(q-qa)x^{q-qa-1} y^{-qa} dx - qax^{q-qa} y^{-qa-1} dy = qbcx$

c+q-

$^{c+q-qa-2}y^{e-qa-1}dx+qbex^{c+q-qa-1}y^{e-qa-2}dy$; Hoc quippe modo pars prior integrari poteſt, habet nempe integralem $=x^{q-qa}y^{-qa}$ quicquid etiam pro q ſumatur; quocirca ut etiam pars altera fiat integrabilis adhibenda eſt pro q, juſta quantitas ut $d(x^{c+q-qa-1}y^{e-qa-1})$ hoc eſt $(c+q-qa-1)x^{c+q-qa-2}y^{e-q-1}dx+(e-qa-1)x^{c+q-qa-1}y^{e-qa-2}dy$ evadat ad partem illam alteram in ratione conſtante; proinde nihil aliud faciendum eſt, quam ut inſtituatur analogia inter coefficientes terminorum homogeneorum, hunc in modum $c+q-qa-1.e-qa-1::qbc.\ qbe::\ c.e$, quæ hanc ſuppeditat æquationem $eq-eqa-e=-cqa-c$ unde habetur valor quæſitus ipſius q, qui erit $=\frac{e-c}{e+ca-ea}$; ſic itaque pars altera integrata dabit $\frac{qbe}{e-qa-1}xx^{c+q-qa-1}y^{e-qa-1}$; Coæquatis ergo ambobus integralibus addita ut moris eſt ad alterutrum quantitate conſtante arbitraria $\frac{b}{e-qa-1}$, orietur $x^{q-qa}y^{-qa}+\frac{b}{e-qa-1}=\frac{qbe}{e-qa-1}xx^{c+q-qa-1}y^{e-qa-1}$ reductione peracta $qbex^{c+q-qa-1}y^{e-qa-1}+(qa-e+1)x^{q-qa}y^{-qa}=b$, ubi ſi pro q ſubſtituatur ipſius valor inventus $\frac{e-c}{e+ca-ea}$, prodibit æquatio continens omnes poſſibiles caſus, qui deſideratam curvam in terminis finitis exprimunt; Ipſa proin includet particularem illam æquationem, qua problemati per parabolas ſatisfieri poſſe oſtendimus: revera enim ſi arbitraria b ponatur $=0$, abibit æquatio noſtra diviſa per $x^{c+q-qa-1}y^{-qa}$ in hanc $qbey^{e-1}+(qa-e+1)x^{1-c}=0$; vel ſubſtituto valore ipſius q in hanc $(eb-cb)y^{e-1}+(ea-ca-e+1)x^{1-c}=0$ quæ prorſus eadem eſt cum illa quam ſupra invenimus.

VI. Vi-

VI. Videamus autem quibus conditionibus curva fiat algebraica; Oppido quidem patet parabolam noſtram inventam tunc ſemper algebraicam fore, quando c & e ſunt numeri rationales, ita ut hac parte Cel. Hermannus recte dixerit, curvam problemati ſatis facientem poſſe eſſe geometricam *modo c & e ſint exponentes rationales;* ſed non animadvertit, hanc conditionem ſolam eſſe mancam & inſufficientem; requiritur enim præterea ut neuter coefficientium in nihilum abeat, id quod fit quando $e = c$ vel $a = \frac{e-1}{e-c}$; nam ſi $e = c$, erit $q = 0$; & evaneſcet primus terminus generalis & ſpecialis noſtræ æquationis ut & exponens ipſarum x & y in ſecundo termino, ita ut æquatio generalis in hanc abeat $qa - e + 1 = b$ & altera ſpecialis pro parabolis in hanc $qa - e + 1 = 0$, unde colligitur, curvam quæſitam non poſſe fieri algebraicam ſed vel tranſcendentem vel rectam. Quod ſi vero $a = \frac{e-1}{e-c}$; diſparebit ſecundus terminus & exponens ipſius y in primo, prodibit namque pro generali $qbex^{c+q-e} = b$, & pro ſpeciali habebitur $qbey^{e-1} = 0$, id quod indicat neque in hoc caſu ubi $a = \frac{e-1}{e-c}$, inveniri poſſe curvam algebraicam in problematis ſolutionem.

VII. Alias conditiones ſi quæ ſunt neceſſariæ ad curvam algebraicam efficiendam, facile quilibet deteget ex inſpectione æquationis noſtræ generalis. Quæ vero æquatio cum nihil inſerviat in caſibus tranſcendentium, reſtat ut modum doceamus æquationem propoſitam $\int y dx - axy = bx^e y^c$, reducendi ad æquationem differentialem, in qua indeterminatæ ſint ſeparabiles, quæ proinde exhibeat generaliſſime omnes ſatisfacientes curvas, tam tranſcendentes quam algebraicas, has nempe per actualem integrationem, illas vero per quadraturas, vel omnino (quod hic fieri poteſt) per Logarithmos. Talis ſeparandi modus defuiſſe videtur ſolutioni Cel. Hermanni, alioquin tranſcendentium

Digitized by Google

dentium caſus (præter eos, qui ex irrationalitate exponentium c & e oriuntur) non ſubticuiſſet. Is autem procedit, ut ſequitur.

VIII. Æquatio propoſita $\int ydx - axy = bx^c y^e$, per ſui differentiationem dat $\overline{1-a}\,ydx - axdy = bcx^{c-1} y^e dx + bex^c y^{e-1} dy$ Ponatur $x = t^{e-1}$ & $y = z^{1-c}$, adeoque $dx = \overline{e-1}\, t^{e-2} dt$, $dy = \overline{1-c}\, z^{-c} dz$, $x^c = t^{ec-c}$, $y^e = z^{e-ec}$; Hæc enim ſi ſubſtituantur in æquatione differentiata, mutatur illa in aliam in qua indeterminatæ x & y in ſingulis terminis eundem ſimul exponentis numerum complent; eſtque hæc $\overline{e-ae+a-1}\, z^{1-c}\, t^{e-2}\, dt + \overline{ac-a}\, z^{-c}\, t^{e-1}\, dz, = \overline{bec-bc}\, z^{e-ec}\, t^{ec-c-1}\, dt + \overline{be-bec}\, z^{e-ec-1}\, t^{ec-c}\, dz$, Quare ſi in ea ponatur $t = uz$, & proinde $dt = udz + zdu$, emerget æquatio habens indeterminatas ſeparabiles, nam reductione rite inſtituta reperietur hæc $\frac{dz}{z} = \frac{\overline{bec-bc}\, u^{ec-c-e+1} - e + ae - a + 1}{\overline{-be+bc}\, u^{ec-c-e+2} + \overline{e-ac+ac-1}\, u} \times du$;

cujus membrum poſterius per notas regulas integretur per logarithmos, prodibitque (aſſumta f pro quantitate conſtante arbitraria) $lz + lf = \alpha lu + \beta \,\text{Log.}\, (\overline{-be+bc}\, u^{ec-c-e+1} + e - ac + ac - 1)$ ubi $\alpha = \frac{-e+ac-a+1}{e-ac+ac-1}$, & $\beta = \frac{c}{cc-ec-c+e} - \frac{\alpha}{ec-e-c+1}$, logarithmis ad quantitates abſolutas reductis habebitur $fz = u^{\alpha} \times (\overline{-bc+be}\, u^{ec-c-e+1} + e - ac + ac - 1)^{\beta}$.

eſt autem ex hypotheſi $z = y^{\frac{1}{1-c}}$, & $u = \frac{t}{z} = \frac{x^{\frac{1}{e-1}}}{y^{\frac{1}{1-c}}} =$

x e—1

$= x^{\overline{c-1}}\, y^{\frac{1}{c-1}}$, hiſce itaque valoribus ipſarum z & u ſubſtitutis reſultabit æquatio quæſita in x & y, & quidem in terminis finitis $fy^{\frac{1}{1-c}} = x^{\frac{\alpha}{e-1}}\, y^{\frac{\alpha}{c-1}} \times (\overline{-be+bc\, x^{c-1}\, y^{e-c} + e - ae + ac - 1})^{\beta}$, quæ ut abbrevietur dividatur per $^{\frac{1}{1-c}}$, poſtea extracta utrinque radice exponentis β, ſcribatur g pro $f^{\frac{1}{\beta}}$, proveniet, $g = \overline{-be+bcx}\; x^{c-1+\frac{\alpha}{\beta e-\beta}}\, y^{e-1+\frac{\alpha+1}{\beta c-\beta}} + \overline{e-ae+ac-1}\; x^{\frac{\alpha}{\beta e-\beta}}\, y^{\frac{\alpha+1}{\beta c-\beta}}$.

IX. Hæc vero æquatio ſi conferatur cum illa altera quam ſupra Art. V. invenimus $b = qbe\, x^{c+q-qa-1}\, y^{c-qa-1} + \overline{qa-e+1}\, x^{q-qa}\, y^{-qa}$, ſubſtitutione facta utrobique valorum tam ipſius q quam ipſarum α & β, deprehendetur æquationes illas duas in idem prorſus recidere & conſequenter eſſe eaſdem. Verum Methodus poſterior hanc habet ſupra priorem prærogativam, quod exhibeat non tantum omnes poſſibiles caſus, quibus curvæ quæſitæ æquatio in terminis finitis exprimitur, ſed & eos, qui curvam reddunt tranſcendentem & nonniſi per logarithmos conſtruendam: Patet enim curvam fore tranſcendentem quotiescunque aliquid abſolute integrabile exiſtit in æquatione noſtra differentiali in Art. præced. inventa, $\frac{dz}{z} = \frac{\overline{bec+bc}\, u^{ec-c-e+1}\; \overline{-e+ae-a+1}}{\overline{-be+bc}\, u^{ec-c-e+2} + \overline{e-ae+ac-1}\, u} \times du$; idquod accidit quando ex. gr. $c = e$, in hoc quippe caſu æquatio iſta in hanc degenerat, $\frac{dz}{z} = \frac{\overline{bee-be}\, u^{ee-2e+1}\; -e+ae-a+1}{\overline{e-1}\, u} \times du =$

Digitized by Google

$be\,u^{ee-2e}\,du + \frac{\overline{a-1}\,du}{u}$; ſumptis integralibus habetur $lz+lſ=$ $\frac{be}{ee-2e+1}\,u^{ee-2e+1} + \overline{a-1}\,lu$, algebraicum permixtum cum logarithmis; quod proin curvam quæſitam facit tranſcendentem. Item ſi $a=\frac{1-e}{c-e}$, rurſus pars una evadet algebraica, pars altera logarithmica.

X. Occurrunt tamen, quod notari velim, duo caſus in quibus prædicta noſtra æquatio differentialis ceſſat ſolvere problema; quando nempe alterutrum vel c vel $e=1$. Cum enim Art. VIII poſitum fuerit $x=t^{e-1}$, & $y=z^{1-c}$, atque ex hac poſitione originem habeat illa noſtra æquatio, palam utique eſt fore in alterutro horum caſuum alterutram x vel $y=1$, hoc eſt, indeterminatam ſupponi æqualem determinatæ, quod eſſet abſurdum. Ne igitur hac in parte deſtituamur completa problematis ſolutione & nos defugiant tranſcendentium quarundam caſus, qui cum $c=1$ vel $e=1$ exiſtere poſſunt; non abs re alienum erit, ſi eos ſeparatim ſolvendi rationem tradidero.

XI. Sit primo $c=1$, convertetur æquatio propoſita $ſydx-axy=bx^cy^e$ in hanc $ſydx-axy=bxy^e$, quæ differentiata & reducta producit $\frac{dx}{x}=\frac{bey^{e-1}\,dy+ady}{-by^e+\overline{1-a}\,y}$, ubi cum nulla ſeparatione indeterminatarum opus ſit, æquatio porro ad logarithmos & poſtea ad terminos finitos ordinarios facile reducitur, excepto caſu, quo etiam $a=1$, eo enim habetur $\frac{dx}{x}=\frac{bey^{e-1}\,dy+dy}{-by^e}$, ubi videmus partem $\frac{-dy}{by^e}$ eſſe abſolute integrabilem, curvam proin evadere tranſcendentem.

XII. Sit jam $e=1$; induet æquatio propoſita hanc formam

mam $\frac{dy}{y} = \frac{-bcx^{c-1}dx + \overline{1-a}\,dx}{bx^c + ax}$, pariter liberam a permixtione indeterminatarum adeoque reducibilem ad logarithmos ac dein ad terminos finitos ordinarios, niſi quando $a=0$; quo nempe fit $\frac{dy}{y} = \frac{-bcx^{c-1}dx + dx}{bx^c}$, cujus pars $\frac{dx}{bx^c}$ abſolute integrabilis reddit curvam tranſcendentem.

XIII. Ceterum quod attinet ad caſum ubi $c=e$, etiam hic ad æquationem finitam pervenire licet ſine prævia ſequeſtratione indeterminatarum. Æquatio enim propoſita per differentiationem huc redit $\overline{1-a}\,ydx - axdy = bcx^{c-1}y^c dx + bcx^c y^{c-1}dy$, quæ diviſa per xy dat $\frac{1-a}{x}dx - \frac{ady}{y} = bcx^{c-2}y^{c-1}dx + bcx^{c-1}y^{c-2}dy$, membrum prius integratur per logarithmos, alterum abſolute, unde reſultabit $\overline{1-a}\,lx - aly = \frac{bc}{c-1}x^{c-1}y^{c-1} + f$; indicio ſane curvam in hoc caſu ſemper eſſe tranſcendentem, excepto, ſi vis, cum præterea b vel $c=0$, nam tunc (poſita $f=lg$) logarithmica æquatio $\overline{1-a}\,lx - aly = lg$, ulterius reduci poteſt ad hanc finitam ordinariam $x^{1-a} = gy^a$, quæ arguit curvam eſſe ex genere parabolarum & quidem algebraicarum ſi a ſit numerus rationalis.

XIV. Alii quoque ſunt caſus, qui non indigent ſeparatione indeterminatarum, ut ſi alterutrum e vel c ſit $=0$, levi quadam facta reductione pervenitur ad terminos abſolute integrabiles; poſito namque $c=0$, ſuppeditavit inſtituta integratio pro curva quæſita hanc æquationem $y^{\frac{a}{a-1}}x = \frac{be}{e-ae-1}y^{\frac{e-ae-1}{1-a}} + g$; poſito vero $e=0$, dedit hanc alteram $x^{\frac{a-1}{a}}y =$

$\frac{bc}{1-ac} x \frac{ac-1}{a} + g$. Has interim & alias integrandi rationes cum univerſaliter comprehendat methodus expoſita Art. V, iisdem diutius immorari ſupervacaneum arbitror.

XV. Accedo ad alterum Problema Hermannianum, quo petuntur curvæ algebraicæ *A*, quarum indefinita rectificatio dependeat a quadratura cujuscunque alterius curvæ algebraicæ *B*, quæ tamen habeant tot quot libuerit arcus particulares abſolute rectificabiles & independenter a quadratura, a qua ipſarum rectificatio dependet. Quod ſi Clariſſ. Proponens intelligat per curvam *B* quamlibet *datam* algebraicam, ut innuere videtur per verba *telle courbe qu'on voudra*, fatemur libenter ſolutionem problematis non eſſe in noſtra poteſtate, ſed & ſimul firmiter perſuaſum nobis habemus, nec ipſum Virum ingenioſum nec alium quenquam mortalium problema in hoc ſenſu ſumptum ſolviſſe vel ſoluturum eſſe; in qua ſententia eo fortius confirmamur quod propoſitioni hujus poſterioris problematis nec verbulum quidem ſubjungat, quo ſignificet (ut ratione prioris facit) ſe eſſe ſolutionis compotem; Judicamus ab illo multum præſtari, qui vel partem tantum hujus problematis ſolveret, docendo ſcilicet modum inveniendi curvam algebraicam A, a cujus rectificatione indefinita dependeat quadratura indefinita curvæ algebraicæ datæ *B*, etiamſi *A* nullum habeat arcum abſolute rectificabilem, ſolutio hujus ingentem haberet utilitatem in conſtructionibus problematum quæ poſt ſeparationem indeterminatarum ad quadraturas redacta ſunt.

XVI. Quod ſi autem per curvam *B* non quidem intelligat quamlibet *datam* algebraicam, ſed eam tantum quæ ex invenienda *A* derivatur; problema humanis viribus non prorſus impoſſibile arbitramur: Si quam ſolutionem poſſidet Vir ſagaciſſimus, rogatum volumus ut publico impertiat; Interim hoc alterum proponimus haud multum diverſum.

Problema.

„Invenire innumerabiles curvas algebraicas, quarum ſingu-
„larum rectificatio indefinita dependeat a rectificatione cujus-
„cun-

„cunque curvæ *datæ* algebraicæ, licet algebraicæ non rectiſica„bilis, quæ ſingulæ nihilominus habeant arcus innumeros alge„braice rectiſicabiles. Eſt nobis ſolutio hujus problematis per Methodum aliquam paternam adinventa, id quod ſtatim perſcriptum eſt Cel. Monmortio cum primum Hermanniana propoſuiſſet, ſed in augmentum rei geometricæ petimus ab aliis ſolutionem per alias methodos eruendam.

RESPONSIO AD CL. TAYLORI QUERELAS.

XVII. Cum hæc ſcriberem opportune incidi in Tomum quartum alicujus Diarii litterarii Amſtelodami idiomate Gallico editi ſub Titulo Bibliothecæ Anglicæ, in cujus parte ſecunda pag. 523 & ſeqq. reperi recenſionem *Methodi incrementorum Autore Brook Taylor* ab ipſo Autore, ut videtur, transmiſſam. Quædam in illa offendi ad Patrem meum ſpectantia ſed minus candide prolata, quæ proin in gratiam rei veritatis nonnullam diſcuſſionem merentur. Pag. 534 queritur ſibi a Patre meo plagii crimen imputari in Act. Lipſ. A. 1716. Si lector conſulere voluerit acta iſta illius anni inveniet nonniſi duo ſchediaſmata de quibusdam Patris mei inventis, quæ curante Celeb. Hermanno in lucem prodierunt; ſed nullam omnino mentionem ibi factam reperiet de Cl. Tayloro: Quod ſi vero hic Vir digitum forte intendat ad Epiſtolam illam anonymi pro Patre meo ſcriptam atque eodem anno in Actis editam, in qua ſcriptor Taylorum juxta nonnullos alios in cenſum refert eorum, qui dum Bernoullianis aliisque inventis utuntur autorum nomina vel diſſimulant, vel non ipſo loco, quo fit uſurpatio allegant: de hoc utique Pater reſpondere non tenetur, quousque enim contenta illius epiſtolæ approbet vel improbet, ipſe jam monui in Actis 1718, p. 261 & 262; Utrum vero anonymus epiſtolæ ſcriptor hac in parte rem acu tetigerit, nolumus decidere, ſed relinquimus in medio.

XVIII. Pergit Doctiſſimus Taylorus vel qui ejus nomine loquitur Recenſor pag. 535, dicitque quod data opera evitaverit occaſionem commemorandi quid in eadem materia quam pertractavit, alii dudum antea præſtiterint quia, alias ut cauſatur, non potuiſſet præterire plures errores & imperfectiones in eorum

Digitized by Google

rum ſolutionibus reperiundos; quod hanc ob rationem noluerit attingere ſolutiones ab illis datas figuræ veli, fornicis, ut & ſolutionem iſoperimetrorum exhibitam olim a Patruo meo Jacobo, a quibus tamen, quod ingenue fatetur Taylorus, analyſin ſuam mutatus fuerit; Quinam ſint iſti errores & imperfectiones in illis ſolutionibus, quibus propterea ſilentio ſuo tam generoſe pepercerit, mihi equidem non conſtat, ſi unam excipias ſolutionem catenariæ olim a Cl. Gregorio editam quæ puro puto paralogismo nititur ut jam pridem eſt oſtenſum. Interim ſi imperfectionem nominet, quod ſubinde ſolutiones illæ non tam generales fuerint quam eſſe potuiſſent, nulla certe unquam ſolutio perfectionis nomen merebitur, quia nulla tam generalis eſt, quin ad generalitatem aliquid addi poſſet, cum præſertim facile ſit inventis aliquid addere; In his autem ſi volumus æquos agere rerum Judices, non tam ad ſolutiones, quam ad ſolutionum methodos reſpiciendum nobis erit, atque attendendum an non ſolutionum Autores æque facile eas extendere potuiſſent ſi animum advertiſſent. Qui ſecus judicat exponat rationes, ob quas putet ſibi quam primis inventoribus & ſolutoribus facilius fuiſſe inventa aliena, ad quæ forſan ipſe nunquam perveniſſet, niſi hi glaciem fregiſſent, promovere; ſi vero ita judicandi rationes habeat nullas, inani quam de ſe concepit opinioni plus tribuere videbitur quam æquitati.

XIX. Si Recenſori credimus p. 536, Cl. Taylori gratiæ & favori acceptum eſt ferendum, quod in libro ſuo præterierit ſilentio ſolutionem problematis Iſoperimetrici editam in Commentariis Acad. Reg. ſcient. 1706, quoniam ſi ejus meminiſſet ſibi non potuiſſet temperare, quin indicaſſet tres quatuorve errores ibi commiſſos & (ſi diis placet) graviſſimos. Sed quid opus ut lapſus leves tanta cum pompa exaggeret? Poſtquam Pater meus illius ſolutionis autor aliunde monitus eundem lapſum non modo protinus ipſe detexit ſed & pro candore ſuo publice dudum agnovit emendavitque, oſtendens illum ex ſola quadam inadvertentia ſubrepſiſſe, quem autem mirum in modum compenſavit communicata methodo nova iſoperimetrorum

rum

Digitized by Google

rum citra calculum ſolvendorum quod incredibile videbatur illis qui antea per longas & intricatas Patrui & Taylori analyſes velut exterriti fuerant, videſis Act. Lipſ. 1718 Menſ. Jan. & Febr. quo loco videre eſt quoque aliam methodum Paternæ in multis ſatis ſimilem, quam Cl. Hermannus noſter communicavit, poſtquam audiviſſet talem a Patre miſſam jam perveniſſe ad manus Lipſienſium, editionem ejus tamdiu protrahentium donec Hermanniana tandem parata & transmiſſa ſimul edi poſſet: quod indicandum cenſui, ne quis miretur, qui fieri potuerit, ut duo iſta ſcripta de eadem materia ab autoribus tam longo intervallo a ſe invicem ſeparatis, eodem tamen tempore in lucem prodirent.

XX. Cl. Taylori Patronus Recenſor eadem pagina 536 modo admodum lepido, neque autem valde ſincero a Cliente ſuo amoliri conatur ſuſpicionem plagii; en quomodo: Poſtquam Parentis mei nova Theoria de Centro Oſcillationis comparuiſſet non tantum in commentariis Acad. Reg. Scient. pro anno 1714, qui, quod fateor, nonniſi anno 1717 lucem aſpexerunt, ſed etiam, quod bene notandum, in Actis Lipſ. M. Junio anni 1714, quæ Acta menſtruatim diſtribui ſolita longe lateque mittuntur, atque ita mature ad manus Cl. Taylori, qui ut ex hac ipſa libri ſui recenſione conſtat, Acta iſta diligenter evolvit, pervenire potuit præfata patris Theoria; anno ſequenti demum, nempe 1715, prodiit in publicum Taylori Libel. de Methodo increm. in quo conſpicitur modus inveſtigandi centrum oſcillationis iiſdem prorſus quantum per obſcuritatis peplum perſpicere licet principiis inædificatus, quibus Parens meus in ſua Theoria jam antea uſus fuit: ſunt inter ſagaciores Mathematicos qui ſuſpicantur, teſt.bus literis quibuſdam privatis Taylorianam hanc inveſtigationem mutato veſtitu ex Bernoulliana fuiſſe enatam.

XXI. Interim quamvis ea de re nec Pater nec quiſquam alius Cl. Tayloro lites moverit, ejus tamen Patronus haud ægre olfaciens tacita Virorum intelligentium judicia, prævenire illa conatur atque delere, dicendo, *non fuiſſe poſſibile ut moneret Taylorus, principia ſua in quibus fundata eſt nova iſta inveſtiga-*

 tio

Digitized by Google

tio centri oſcillationis jam ante ſe fuiſſe inventa & in uſum vocata a Joh. Bernoullio : quænam autem impoſſibilitatis hujus ratio? ad hoc reſpondet Recenſor, *quia ſolutio Bernoulliana comparuit in Commentariis Acad. pro anno 1714, qui ipſi vero nonniſi an. 1717 in lucem venerunt*, & ut efficacior ſit gravis ſc. hæc ratio ſubjungit ſtatim, *hunc annum nempe 1717 tribus annis poſteriorem eſſe anno quo publicatus fuerit liber Taylorianus*, fuit autem impreſſus anno 1715 adeoque citius non publicatus. Nunc igitur computent Arithmetici, dicentque nobis, num annus 1715 *tribus annis* præcedat annum 1717; ſed tranſeat cum cæteris erroribus. Vellem hoc unicum ut recte probaretur prætexta *impoſſibilitatis*; Quid enim, ſi ſolutionem Bernoullianam ediſcere non potuit Taylorus ex Commentariis Academicis ante annum 1715 utpote nonniſi anno 1717 in publicum emiſſis, quid, inquam, impedit quominus eandem videre potuerit jam divulgatam in Actis Lipſ. menſe Junio anni 1714? Sed hunc ſcrupulum nobis tollere non curat Recenſor, tametſi bene noverit hæc Acta a Tayloro legi, adeoque ſolutionem Parentis mei illi viſam eſſe vel (quod ad ſuſpicionem excitandam jam ſufficit) videri potuiſſe ante editionem libri ſui, nec eſt quod inſinuet Recenſor, librum iſtum antequam prelum ſubiret per annum manſiſſe depoſitum apud Societatem Reg. Londin. Hoc enim ſi maxime verum eſſet, annon vel durante hoc tempore Cl. Taylorus qui illuſtriſſimæ hujus Societatis fuit Secretarius adeoque ad Archiva & Scrinia aditum habuit vel poſtea cum ad prelum liber manuſcriptus extraditus eſſet ei demum inſeri & infarciri potuit ſcheda de centro oſcillationis?

XXII. Agentes hic de mentione facienda eorum quæ jam ante ab aliis fuere præſtita, ſuum cuique libenter tribuimus; quamobrem hac occaſione monere debemus quod reſpicit magnum Newtonum. Poſtquam ſcilicet Pater meus in Actis Lipſ. A. 1719 M. Majo expoſuiſſet ſolutionem maxime generalem problematis ſibi a Scoto quodam propoſiti, de *invenienda linea curva quam deſcribit projectile uniformiter grave in aere uniformiter denſo ſuppoſita reſiſtentia in duplicata* immo in quavis multiplicata *ratione velocitatis*, ſubjunxit conſtructionem facilli-

cilli-

Digitized by Google

cillimam pro caſu reſiſtentiæ in ſimplici ratione velocitatis, per quam oſtendit dari pro curva quæſita logarithmicam ordinariam vel etiam ex hac dependentem, quæ propius conſiderata etiam ipſa logarithmica eſſe deprehenditur ſed cujus applicatæ obliquæ ſunt ad axem. Hanc conſtructionem autem dum prædicabat multo ſimpliciorem quam Newtonianam quæ extat in Princ. Phil. Lib. 2 prop. 4, utpote quæ ſit perplexa & operoſa, ſciendum eſt attendiſſe ad eam quæ habetur in prima editione, quam forte fortuna inſpexit licet utramque ad manus habuerit, non cogitans in nova editione aliquid amplius ea de re inveniri. Dein vero monitus conſuluit quoque novam editionem, ubi quod nunc per me ingenue fatetur obſervavit Illuſtr. Newtonum ex prima illa ſua conſtructione eleganter deduxiſſe eandem logarithmicam, cujus inventionis anſam haud dubie nactus eſt ex viſa ſolutione Hugeniana in libro *de Cauſa gravitatis*, qui liber prodiit demum poſt editionem primam Princip. Phil. nat. Ceterum eadem ingenuitate Pater meus agnoſcit, quod quædam ex Theorematibus ſubjunctis alteri ſuæ ſolutioni in Actis M. Junio ejusdem anni editæ problematis analytici a Cl. Tayloro Geometris propoſiti facile fluant tanquam corollaria ex nonnullis formulis Newtonianis contentis in libello vere aureo de quadratura curvarum, id quod nonniſi dimiſſo ſchediasmate animadvertere licuit; ſcire tamen volumus Lectorem ex fonte longe alio petita eſſe Theoremata illa, quam quo uſus eſt ſummus Newtonus ad condendas ſuas formulas. Quamvis autem ſint generalia, erunt tamen ut fieri ſolet (nam nulla regula ſine exceptione) quidam caſus particulares ad quos unius vel alterius Theorematis applicatio fieri nequit. Interim hujusmodi exceptiones, ſi quæ occurrunt, non magis derogant Univerſalitati Theorematum quam derogaret Caſus quantitatis inquadrabilis $\int x^{-1} dx$ Veritati Theorematis hujus Univerſalis (in quo caſus ille continetur) quod nempe $\int x^n dx$ ſit algebraice quadrabilis. Hoc monendum duxi, ut objectiones prævenirem.

P. S.

Quandoquidem Acta Lipſienſia tarde ad nos venire ſolent, eorum menſis Auguſtus in quo pag. 361 bina problemata Her-

manniana publice propoſita conſpiciuntur, ad noſtras manus perlatus eſt poſtquam hoc ſchediaſma jam aliquandiu paratum fuerat; occaſione vero ſubnata ex diverſitate nonnulla qua hæc problemata jam publice proponuntur ſecus atque antea per Monmortii litteras erant propoſita, e re erit hæc pauca adjicere. Quod quidem attinet ad primum, nullum eſt diſcrimen in proponendi modo, niſi quod æquationem enodandam in litteris Monmortianis expreſſam per $\int ydx = axy + bx^c y^e$, Cl. Hermannus exprimat in Actis per $A = axy + bx^e y^f$, ita ut A idem ſit quod $\int ydx$ & e, f, locum jam teneant ipſarum, c, e; ſed quod ad rem ipſam, obſervamus majorem diſcrepantiam in conditione heic & ibi adſignata de poſſibilitate curvæ Algebraicæ, ibi enim aſſeveraverat Cel. Hermannus, teſte pereximio Monmortio, *Curvam quæſitam ſemper fore geometricam modo c & e* (vel nunc e & f) *ſint exponentes rationales.* Hic vero requirit inſuper, ut etiam a ſit numerus rationalis. Aſt quemadmodum in noſtra hujus problematis ſolutione demonſtratum dedimus, dari quendam caſum in quo c & e exiſtentibus rationalibus qualiscunque ſit a, curva quæſita tamen neceſſario ſit transcendens, quando nempe $c = e$, item qualescunque ſint c & e modo ſit $a = \frac{e-1}{e-c}$ curvam pariter neceſſario eſſe transcendentem, ſic viciſſim jam facile demonſtrabimus, ſi c & e ſint rationales & inæquales ſemper dari poſſe aliquam curvam algebraicam quæſito reſpondentem, etiamſi a non ſit rationalis, modo etiam non ſit $= \frac{e-1}{e-c}$. Nam Art. IV invenimus æquationem $(eb-cb) \times y^{e-1} = (e-1-ea+ca) \times x^{1-c}$, quæſitæ curvæ ſatisfacientem, quæ cum a in neutrum exponentem ingrediatur, poterit a eſſe irrationalis & tamen curva eſſe ex parabolarum algebraicarum genere, dummodo ſit neque $e = c$ neque $a = \frac{e-1}{e-c}$. Et hoc quidem ad primum amice monere voluimus. De cetero quam nunc

Digitized by Google

nunc ſuperaddit reſtrictionem Cel. Hermannus, qua nimirum exigit *Methodum directam procedentem a priori ſine præcognita forma æquatio..is curvæ quæſitæ*, eam reſtrictionem etiamſi non expreſſam in privata invitatione, accurate tamen a nobis obſervatam atque ita problemati plene & ad mentem ſuam ſatisfactum eſſe agnoſcet, ſperamus, acutiſſimus Problematum Autor.

Alterum problema ſic paucis nunc publice proponitur: *Invenire curvas algebraicas indefinite non rectificabiles, quæ tamen unum, duas, vel quot volueris arcus habeant abſolute rectificabiles*: omiſſa altera conditione, qua ſimul petebatur, ut curvæ quæſitæ rectificatio indefinita dependeret a quadratura curvæ alterius datæ. Quamvis Vir Cel. ne nunc quidem dicat utrum hoc ipſe ſolverit nec ne, nos tamen aſſeverare audemus, quod cum nunc deſiſtat ab hac poſteriore conditione, problema ipſum non prorſus impoſſibile cenſeamus; quin imo jam ſolutum habeamus per ſolutionem problematis Art. XVI propoſiti, modo in verbis Hermannianis, *quæ tamen unum duos vel quot volueris arcus* &c. ſubintelligendum ſit *τὸ minimum*, ita ſcilicet ut curva quæſita indefinite irrectificabilis habeat *minimum* vel *ſaltem* certum numerum arcuum abſolute rectificabilium; etſi forſan plures contineat modo non pauciores; nam ſane in hoc ſenſu ſumptum problema abnnde ſolviſſe cenſendus eſt ille, qui invenerit curvas algebraicas indefinite non rectificabiles, quæ tamen habent arcus numero infinitos abſolute rectificabiles. Quod ſi autem per *unum duos vel quot volueris arcus* &c. intelligi oporteat tot exacte quot petuntur arcus abſolute rectificabiles, nec plures nec pauciores; ſignifico Cel. Proponenti, hujus quæſtionis quantumvis arduæ enodationem eo usque jam a Parente meo eſſe peractam, ut exhibere poſſit *curvas algebraicas indefinite irrectificabiles, gaudentes tamen vel uno vel duobus vel quatuor vel octo vel, quot libuerit in hac progreſſione, arcubus abſolute rectificabilibus*; idque per methodos longo abhinc tempore in publicum editas: num ſolutio Hermanni quam habet ulterius progrediatur, lubenter equidem intelligemus.

TENTAMINA MEDICO - PHYSICA AD quaſdam quæſtiones, quæ Oeconomiam animalem ſpectant, accommodata: quibus acceſſit Medicina Statica Britannica; Autore JACOBO KEILL, M. D.

Londini, apud Ge. Strahan & W. & J. Innys, 1718, 8. Plag. 18.

HÆc Tentamina, de quibus diximus in Actis A. 1709 p. 397 & A. 1718 p. 467, tertia vice in ſcenam producimus ob Medicinam Staticam Britannicam, quæ verſioni acceſſit, in utraque autem editione Anglica deſideratur. Noto notius eſt, *Sanctorium*, Italum, tranſpirationis inſenſibilis ponderandæ rationem primum excogitaſſe, ac inde Medicina, quam vocat, Statica varias aphoriſmos condidiſſe. Eos pro univerſalibus hactenus habuere Medici; ſed Cl. *Keill*, Frater *Joannis*, ex controverſiis in hiſtoria Mathematica nimio fervore agitatis notiſſimi, cum propriis experimentis eam in rem inquireret, magnum inter Italos ac Britannos diſcrimen deprehendit. Cum publico itaque communicat Tabulas, quæ obſervationum ſeriem per integrum annum & quasdam alias per decennium ſucceſſivis temporibus factas continent. Pleraque experimenta facta ſunt inter annum ætatis trigeſimum & quadrageſimum. Eorum ope ac fide aphoriſmos condit, quorum præcipuos ob egregium, quem habent, uſum huc tranſcribere non veremur. 1 Quod per alvum excernitur in uno die, eſt communiter ponderis unciarum quinque: urina unius diei eſt duarum librarum & unciarum fere ſex: perſpirationis quotidianæ pondus unciarum 31. Variantur ſingula ratione temperamenti, ætatis, cibi & potus, ſomni & vigiliæ, exercitii & quietis, atque pro anni tempeſtatibus. 2 In ſaluberrimo corporis ſtatu omnium egeſtorum ſumma eſt æqualis ſummæ omnium ingeſtorum. 3 Quantitas urinæ diurna major eſt quam nocturna. Tranſpiratio æſtiva hiemalem longe excedit: diurna eſt nocturnæ ſeſquialtera. Nocturnæ diminutio non auget quantitatem urinæ,

næ, nec aucta diurna urina quantitas diurnam perſpirationem minuit. 4 Si inter ſomnum & vigiliam diem æqualiter dividamus, perſpiratio unius diei eſt 30 unciarum & 7 drachmarum; ſi octo horas lecto indulgeamus, unciarum 33. 5 In die æſtivo maxima perſpiratio eſt 3 fere librarum, in hiemali minima eſt ſeſquilibra. Hos limites nunquam tranſit ſalubris perſpiratio: ultra citraque latitudinem ſuam naturalem fertur vel calore & exercitio, vel frigore & quiete. 6 Calore, motu & exercitio unciæ duæ vel tres interdum quatuor perſpiratione horaria expelluntur: quanto autem major eſt perſpiratio motu elicita, tanto minor eſt per ſubſequentes horas corpore quieſcente. Frigore & quiete perſpiratio horaria eſt vix ſemiuncia. 7 Promovetur perſpiratio ab equitatione & a balneo aquæ tepidæ ad ſeſquilibram aſſurgit, nec ſubſequentibus horis a præcedente inhibetur. 8 Non minor eſt perſpiratio hieme a foco, quam æſtate a Sole elicita. 9 Minus perſpirat nimio exercitio defatigatus, quiq; in lecto corpus agitat, quam qui corpore nudo & aere aperto dormit. 10 Quo major eſt diurna perſpiratio, eo minor eſt nocturna & hæc interdum ſolita dimidio minor, nullo inſequente malo. 11 Perſpirationem nec inhibet, nec promovet cutis perfricatio. 12. Inæqualibus temporibus corporis pondus a ſudore magis diminuitur, quam ab inſenſibili perſpiratione. 13. Medicamenta purgantia perſpirationem non impediunt. 14. Quantitas ciborum & potus eſt ad perſpirationis quantitatem ut $2\frac{2}{5}$ ad 1. Si cibus & potus unius diei ſit $4\frac{1}{2}$ librarum, perſpiratio eſt 2, urina totidem librarum & quinque unciarum, excretio alvina 3 unciarum. 15. Evacuationes naturales non ſunt corporis ponderi, ſed debitæ victus rationi proportionales. Cuique corpori ſua victus ratio eſt, cujus defectu corporis pondus diminuitur, exceſſu augetur. Victus quotidianus pro obſervationibus præcedentibus eſt 4 librarum. Si victus modus ſit debito major aut minor, tum ingeſta non reſpondent egeſtis; ſive enim plus, ſive minus comedimus, certam ſibi normam in evacuationibus ſervat natura. Norma victus eſt cuique appetitus non depravatus, evacuationibus naturalibus proportionalis. 16. Liquorum tenuiorum potatio urinam provocat, perſpi-

Digitized by Google

ſpirationem tamen parum afficit. 17. Inter perſpirationem ante ac poſt prandium nulla obſervatur differentia; nec non cœnatus minus, quam cœnatus perſpirat. 18. Pulſus nocturnus matutino multo celerior eſt, idemque a prandio acceleratur. 19. Per omnes corporis poros continuus facilisque aeri patet ingreſſus & egreſſus. Vapores ex aere a cute attracti cum ſanguine miſcentur & pondus corporis augent. Eos corpora morbo extenuata aut evacuatione exinanita copioſius attrahunt; immo omnia plures attrahunt tempeſtate nebuloſa, quam ſicca; noctu, quam interdiu; in ſomno, quam in vigiliis: atque hinc fieri poteſt, quod nocturna perſpiratio ſit diurna ſemper minor. 20. Aeris humidum attrahunt veſtes eſtque attractio ſuperficie æqualium in ratione ponderum; ſimilium in ratione compoſita ponderum & ſuperficierum. Plus attrahunt veſtes e partibus animalium, quam e vegetabilibus confectæ: bombycinis & laneis eadem ineſt vis attrahens, ceteris paribus; maxima ineſt corio, minima linteo. Minus denique attrahunt veſtes nigræ. Sequuntur tandem duæ diſquiſitiones, quarum prima probat, nec perſpirationem a frigore ſuſcepto diminui, nec hanc diminutam eſſe tuſſis cauſam: altera vero oſtendit, corpora animalium humidum aerem attrahere.

Errata in Schediaſmate inſerto Menſ. Jul. A. 1719.

Pag. 297 lin. 30 pro *pdx* lege *pdy*; pag. 298 lin. 10, 11 dele *in Act. 1715 pag. 226*; pag. 300 lin. 8, 9 pro *Log. Logarithmi* $1:y$ lege *Log. Logarithmi* y; pag. 300 lin. 26 pro $(8ydy + 4ada)$ lege $(8ydy - 4ada)$; pag. 302 lin. 11 poſt *quia* inſere, $y^{2m}: xx = a^{2m-2}$ &; pag. ead. lin. 19 pro $(2yy - aa)^{\frac{2}{3}}$ lege $(2yy - aa)^{\frac{3}{2}}$ ibid. lin. 22 pro $\frac{2}{3}$ l. $\frac{3}{2}$; pag. 303. lin. 7 a fin. pro $AH - \sqrt{ac}$ l. $AH = \sqrt{ac}$.

Errata Menſe Martio A. 1720.

P. 107 lin. 13 lege *quam*, pro *quum*; p. 108 lin. 16 *adjectum*, pro *adjectam*; ibid. lin. ult. *æque*, pro *ægre*; p. 110 *εἶμαι*, pro *εἶμαι*; p. 113 lin. antepen. §. 25 pro 15; p. 117. lin. 19 *ſapientis JCti*, abſque commate; p. 119 lin. 10 *tam anguſte*, pro *tamen auguſte*; p. 120 lin. 10. *c. 11, 12, 13*, pro *13, 13*.

ACTA
ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Julii, Anno M DCC XX.

GEMMARUM AFFABRE SCULPTARUM Theſaurus, quem ſuis ſumptibus collegit JO. MART. ab EBERMAYER Norimbergenſis. Digeſſit & recenſuit JO. JACOBUS BAIERUS, Phil. & Med. D. hujusque in Acad. Altorfina Profeſſor primarius.

Noribergæ, proſtat in ædibus Ebermayerianis, 1720, fol. Plag. 21 Tabb. æn. 31.

INter veneranda antiquitatis monumenta, quæ merito magni faciunt peritiores, alia tamen aliis magis placent; quo fit, ut alii vetera numiſmata impenſe ament, alii antiquis ſtatuis & ſigillis ex ære vel marmore effictis delectentur, alii denique gemmarum affabre ſculptarum aut cælatarum pulcritudine capiantur. Inter hos nomen ſuum cum laude profeſſus eſt *Joannes Martinus ab Ebermayer*, Civis Norimbergenſis & mercator primi ordinis ſpectatiſſimus, cujus ea fuit felicitas, ut non modo diuturno ſtudio adhibito inſignem pretioſiſſimamque iſtius generis κειμηλίων copiam adeptus fuerit, ſed etiam ſui Theſauri Interpretem ὁμόψηφον nuper nactus ſit doctiſſimum *Baierum*, ob copulata cum naturali ſcientia humanitatis ſtudia dudum celeberrimum. Illius induſtriæ, hujus doctrinæ debemus Gazophylacii hujus partem priorem, quæ gemmas complectitur centum ſexaginta quinque, Tabulis æneis XXX ſatis elegantibus exhibitas, & brevi doctaque explicatione illuſtratas, in quibus numina veterum quamplurima, Sacrificia varia, Salutis imprimis & Bacchica, inſtrumenta ſacra, Abraxeas figuras, & Symbola haud

pauca, fabulas veterum hiſtoriasque varias jucundiſſimis figuris expreſſas conſpicias. Perplacet Flora Tabulæ X, Raptus Proſerpinæ Tab. XI, Bacchus cum Ariadne triumphum ducens Tab. XII. Dianæ Tauricæ ſacrificium Tab. XV, & alterum Tab. XVI, quod Dianæ Triclariæ putat clariſſimus Interpres, Judicium Paridis Tab. XVII, elegantiſſimi Chalcedonii Tab. XX, doctiſſime explicati, Raptus Sabinarum Tab. XXI, Judicium Horatii & Scævolæ facinus Tab. XXII. Forte nonnulla a recentiori manu ſunt, antiquitatis æmula, alia ad antiquorum regulas conficta ſunt, quo Aurora Sandrarti pertinet Tab. VIII. Sunt & nonnulla manifeſte exemplaria veterum, ut Gemmæ Auguſteæ Tab. XXVI & XXVII. & ſequenti Achates Tiberianus; Sergium etiam Galbam Tab. XXIX, & Titi Triumphum Tab. XXX. agnoſcent non omnes; ſciolo denique Chalcographo iraſcentur merito doctiores, quem minus circumſpectum fuiſſe cum alii errores paſſim, tum imprimis facinora in Tabula XVII extantia ſatis teſtantur. In ea enim viro Marti proximo, nudo, ſubſtituit Neptunum coronatum & bidente abſurdiſſime armatum; aliam figuram, quam Æneam putat doctiſſimus Baierus, nudo capite eſſe noluit, adeoque galea ornavit; Cupidinem vero Marti alludentem omiſit, aut potius cum Veneris Columbis, quæ in Sarda gemma plane non conſpiciuntur, permutavit. Hæc tamen omnia nihil vetant, quo minus Nobiliſſimo *Ebermayero* ſignificemus, optime ſane ipſum, mercatorii ordinis virum, de antiquitatum ſtudioſis hoc ſuo Theſauro eſſe meritum, Experientiſſimum vero Baierum publico nomine rogemus, ut Gazophylacii inſignis ſeriem alteram, illuſtrium clariſſimorumque hominum capita complectentem, proxime in publicam pariter lucem prodire jubeat.

RAGIONI DEL SIGNOR GIOVANNI CEVA, Commiſſario del Arciducal Camera di Mantoua &c.

i. e.

RATIONES JOANNIS CEVÆ, COMMISſarii Cameræ Archiducalis, quæ Mantuæ eſt, & DO-

RI-

RICELLII MOSCATELLI BATALLIÆ, Præfecti aquarum in illa provincia, contra introductionem Rheni in Padum magnum pugnantes: cum Reſponſionibus EUSTACHII MANFREDI, Mathematici Bononienſis.

Bononiæ, excudebant Succeſſores Benaccii 1716, fol. Alphab. 1 plag. 15.

REPLICA DI GIOVANNI CEVA &c. id eſt,

JOANNIS CEVAE REPLICATIO, SIVE Defenſio rationum & demonſtrationum ſuarum, propter quas Rhenus in Padum magnum introducendus non ſit: contra Reſponſiones D. EUSTACHII MANFREDI.

Mantuæ, excudebat Albertus Pazonius, 1717, fol. Plag. 15.

OSSERVATIONI DI EUSTACHIO MANFREDI, &c. i. e.

OBSERVATIONES EUSTACHII MANFREDI ad Replicationem JOANNIS CEVÆ, de Rheni in Padum magnum introductione.

Romæ, e Typographeo Cameræ Apoſt. 1717, fol. Plagul. 5.

RHenus Romandiolæ torrens non tam magnitudine ſua celebris eſt, quam quod multis cultiſſimis pulcherrimiſque terris exitium ac vaſtitatem vel attulit vel etiamnum minitatur. Ortus Apennino monte per Bononienſe territorium fluit, atque inde porro verſus Septentrionem progreſſus, non procul a Ferraria, in Padum fluvium aquas ſuas olim effudit. Ruptis quidem aliquoties riparum clauſtris, magno cum accolarum damno proximas implevit valles: ſed publicis Du-

Digitized by Google

cum Ferrarienſium & civitatis Bononienſis initis pactionibus, operaque communi, non una atque eadem via, in Padum identidem reſtitutus eſt: quarum pactionum tabulæ etiamnum reperiuntur. Cap.I.p.53. Ipſe vero Padus ſuperiori tempore a Stellata verſus Bondenum fluebat, atque inde urbis Ferraræ meridionale latus ſtringens, in duos dirimebatur ramos, Volanum & Primarenſem. Ceterum a Figeruolo, quód oppidum ad ſiniſtram Padi, e regione Stellatæ ſitum eſt, exiguus quidam ramus, vel foſſa potius, dicta Philiſtina, ad mare pertinebat: ex qua foſſa natus deinceps ille alveus eſt, qui nunc Padus magnus ſeu Venetus appellatur, Pado Ferrarienſi paulo ſeptentrionalior. Quippe poſt celebrem illam rupturam, quæ anno Chriſtiano 1152 in ea ipſa Padi ripa contigit, ubi foſſæ Philiſtinæ principium erat, quam rupturam poſt quinquaginta annos Sichardus quidam Figeruolanus deſtinato conſilio renovavit, ita ſenſim aucta & amplificata eſt illa foſſa, ut ſeculo quinto decimo navigabilis fieret, maximamque aquarum Padanarum partem ad ſe derivaret. Quo factum eſt, ut ramus Ferrarienſis indies magis ac magis minueretur, ſubſidente præſertim & fundum elevante mira limi copia, cui ſuſtinendo atque ad mare ut antea deferendo infracta fluvii vis non amplius ſufficiebat. Neque tamen non toto adhuc ſeculo ſexto decimo ramus ille ſatis magnam aquarum molem vehebat, præſertim in partibus ſuis inferioribus mari proximis, ubi ex ipſis vicinis paludibus multum purioris aquæ continuo infundebatur. Quod vero ad partes ſuperiores pertinet, Stellatam inter & ea loca interjectas, ubi Panarus & Rhenus incidebant, mira quædam res uſu venit. Namque p. 56. eo tempore, quo plenus ac tumidus erat Padus, aqua in ramum illum, non obſtante elevatione fundi intrabat, atque a Stellata verſus Bondenum & Ferrariam more ſolito labebatur: contra, ubi Padus depreſſus erat, accedente plenitudine Rheni & Panari, non verſus Ferrariam, ſed plane ad partes oppoſitas verſus Bondenum & Stellatam aqua volvebatur, atque ibi in Padum magnum ſive Venetum cadebat. Sequuta eſt territorii Ferrarienſis ad provincias Romanorum Pontificum

ficum translatio; quo tempore conſilium initum eſt excavandi rami Ferrarienſis, ut totus iterum Padus fluere per illum antiquo more poſſet. Itaque anno 1604, autoritate Clementis IIX, Pontificis Maximi, conſilio P. Spernazzati, Rhenus interim excluſus ex Pado, atque in valles illas ſive paludes denuo intromiſſus eſt, quas jam olim aliquoties occupaverat. Panarus vero ejuſque alveus ſtatu, quo erat, relictus & prope Bondenum aggere quodam ita munitus eſt, ut aqua ejus conſtanter ac neceſſario verſus Stellatam progredi, & ibi in Padum magnum labi cogeretur. Secari quidem initio ille agger, tempore plenitudinum, ſolebat, ut effluere per hanc ſectionem nimia aqua & priſtinam quærere viam poſſet. Verum quando alveus Padi magni ad omnem digerendam aquam factus eſſe capax videbatur, neglecta ſectio & tanquam ſupervacanea penitus omiſſa eſt. Interim facile intellectum fuit, excavationem Padi Ferrarienſis rem non modo difficillimam eſſe, ſed plane talem, quæ fieri non poſſet: neque tamen eo ſecius Rhenus ex Pado excluſus permanſit. Itaque aſſignatis vallibus non contentus, aggeres perfringere, fertiliſſimas terras inundare, depoſitoque limo ſuo, cum fundum vallium magnopere elevare, tum orificia illa, per quæ purior ejus aqua in Padum Primarenſem antea quaſi percolabatur, occludere cœpit: jamque quotannis & altitudine & circumferentia excreſcens, non ſolum Bononienſibus, ſed univerſis pene provinciis, ipſum inter & mare jacentibus, gravis & terribilis imminet. Non defuerunt quidem ſuperiori ſeculo ſumma ingenia, quæ de certo & ſecuro remedio huic peſti adhibendo cogitarent, ac conſilia ſua monumentis exponerent: ſed propter perpetuas contradictiones nihil adhuc effici potuit. Prodiit Bononiæ 1682 collectio variorum ſcriptorum huc pertinentium: & 1715 permiſſu Clementis XI P. M. relatio edita eſt duorum Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Ferdinandi Addæ & Franciſci Barberini, qui juſſu Innoc. XII P. M. munus viſitatorum per integrum annum 1693 magna cum diligentia obierunt. Hi quinque recenſent lineas vel vias, per quas alii atque alii deducendum in mare Rhenum judicaverunt: ſed rejectis ceteris,

Digitized by Google

cum propter neceſſariæ declivitatis defectum, tum propter alia incommoda, quæ iſta relatione exponuntur, afflictis Bononienſium ceterarumque circumjectarum urbium ac provinciarum rebus, non alio modo conſuli poſſe judicant, niſi in effectum deducendo eorum conſilium & ſententiam, qui Rhenum in Padum magnum duci voluerunt: quod ipſum cum variis fieri modis & viis poſſe, tum ea compendioſiſſime docent, quæ a Cucana ad Padum Ferrarienſem, paullo infra Bondenum, pertinet, atque inde porro per alveum Padi Ferrarienſis, verſus Bondenum (ubi conjungendus cum Rheno Panarus) progrediens, prope Stellatam in Padum magnum deſinit. Oppoſuerant ſe jam olim tali inſtituto diu multumque Ferrarienſes. Quibus tandem judicio victis, cum nihil deinceps obeſſe videretur, quo minus res iſto modo confieret, novæ ſubito a remotioribus provinciis exortæ contradictiones ſunt. Quippe clariſſimi duo Mathematici Mantuani, Ceva & Moſcatellius, ſcriptis ſuis, 1716 editis, omni ſtudio id egerunt, ut non modo perſuaderent, ſed & geometricis rationibus plane cogerent, ſi Rhenus in Padum Venetum derivaretur, ſummo id detrimento fore non tam inferiorem Padi partem accolentibus, quam ipſis Mantuanis ceteriſque Padi accolis ſuperioribus. Reſponſum utrique ſatis copioſe eſt ab Euſtachio Manfredio, celebri Bononienſium Mathematico, jam antea in Actis noſtris laudato: qui argumentis quoque ſuis luculentam præmiſit hiſtoriam de antiquo & recentiori Padi Rhenique curſu, oſtenditque, non novam injungi ſervitutem Pado ſi Rhenus in eum immittatur, nec provincias ſuperiores cauſam habere, cur huic rei ſeſe opponant, quæ jam olim aliquoties facta ſit, non conſultis provinciis illis, & merito quieſcentibus: quod etiam paullo ante a nobis ex hac ipſa Cl. Manfredii narratione annotatum eſt. Sed reſponſis Manfredii non contentus Ceva, rationes ſuas alio ſcripto, acerbiori etiam ſtylo, defendere ſuſcepit: cui pauciſſimas tantum quaſdam animadverſiones, cum ſupervacanea videretur uberior reſponſio, opponendas noviſſime judicavit Manfredius. Hactenus de origine & argumento controverſiæ: ſequitur ut de rationibus utriusque partis breviter

viter videamus. Et tria quidem ſunt capita, quæ in libro ſuo potiſſimum expendit Ceva, circa Rhenum cum Pado conjungendum: quantitas novæ aquæ, linea inſertionis, & copia immixti limi. Augmentum aquæ in Pado incommodum fore judicat, cum propter exiguam alvei Padani capacitatem, tum propter agrorum colluviaria ſive canales, quorum oſtia vel exitus in Padum deſinentes non parum impedimenti ſint paſſuri. Quod ad capicitatem alvei attinet, reſpiciendum eſſe monet ad diverſos ſtatus Rheni, Padi, & maris: poſſe enim p. 6.
Rheni, poſſe Padi, poſſe maris, ſi per ſe conſiderentur, jam maximam eſſe intumeſcentiam, jam mediocrem, jam conſuetam, jam minimam: qui ſtatus cum multis modis inter ſe conjungi poſſint, relictis iis conjugationibus, quas ſine controverſia noxias eſſe judicat, duas potiſſimum perpendit, atque ad calculos revocare conatur; alteram, ubi mare penitus depreſſum, Padus autem & Rhenus propriis aquis auctiſſimi ſunt, quam conjugationem literis A H I deſignat; alteram, B E I vocatam, ubi Padus per ſe mediocriter plenus, ſed mare vehementer inflatum, itemque Rhenus pleniſſimus eſt. Duo autem ſunt, quæ ad computum ſuum inſtituendum aſſumit: 12.
quorum alterum hujusmodi eſt, Rhenum eſſe ad minimum partem undetrigeſimam Padi pleniſſimi, & decimam quintam ejusdem, tum cum maxime ſueta & quotidiana plenitudine exiſtit: alterum in eo poſitum eſt, Padum aſcendere prope pontem di Lago ſcuro (ut vocatur) ad maximam ibi obſervatam altitudinem 35 pedum poſſe, cum propter ſuam ipſius intumeſcentiam, licet mare depreſſum ſit, tum quoque propter maris elevationem, licet ipſe non niſi conſuetas aquas vehat. Quo pacto effici credit, ut in conjugatione A H I incrementum altitudinis Padanæ, ob adjunctum Rhenum, prope pontem di Lago ſcuro, ſi ripæ ſufficiant, $\frac{4}{5}$ ped. ſive unc. $9\frac{3}{5}$ eſſe debeat; in conjugatione autem B E I, $1\frac{1}{2}$ ped. ſive unc. 18: atque id nondum conſiderata elevatione aquarum propter lineam inſertionis Rheni, quippe curſui ac directioni Padi maximopere contrariam, qua de re capite altero tractat. Ad hæc ita reſpondet Manfredius: Si Padus aſcendere 64.
prope

prope pontem di Lago ſcuro ad maximam ibi obſervatam altitudinem 35 ped. duplici de cauſa poſſit, ob propriam intumeſcentiam, licet mare depreſſum ſit, itemque ob elevationem maris, licet ipſe non nimis magnam aquarum copiam vehat, ſequi, ut conjuncta cauſa utraque, ubi & mare altiſſimum & ſimul Padus propriis aquis vehementer inflatus fuerit, hic multo altius aſcendere quam 35 ped. debeat: ſed nunquam fuiſſe majorem altitudinem obſervatam: igitur aut nunquam duas illas cauſas concurriſſe, aut fatendum eſſe, unam non ſufficere, ad altitudinem iſtam Padi efficiendam. Ita fieri, ut tum denique, cum & mare & Padus & Rhenus pleniſſimi fuerint, hoc eſt, in periculoſiſſima conjugatione AEI, ut a Ceva vocatur, aqua Padana propter intromiſſum Rhenum, aſcendere in ipſo loco confluxus $9\frac{3}{5}$ unicas ultra maximam antea obſervatam altitudinem 35 pedum debeat. Jam
p. 68. 69. vero rariſſime fieri, ut Plenitudines Padi & Rheni concurrant, hoc eſt, ut conjugatio AEI locum habeat, quippe cum cauſæ illarum plenitudinum oppido diverſæ ſint, & Padus quidem circa æſtatis initium, liquefactis nivibus Alpinis, Rhenus autem & Panarus, cæterique de hoc genere torrentes, autumno
144. 145. & hyeme excreſcere plerumque ſoleant. Porroque oſtendit, a Cardinalibus Adda & Barberino, itemque ab aliis, qui cum iis ſentiant, conſultum, cautum, ſtatutum eſſe, ſi quando primis annis poſt conjunctionem Padi & Rheni, plenitudines horum fluviorum concurrant, non Rhenum intromittendum, ſed ſectis aggeribus, ad antiquum Panari exemplum, vel alio modo, excludendum, & in valles Bononienſes ad tempus derivandum eſſe: quo pacto nihil omnino ſuperſit quod timeri a Rheno jure poſſe videatur. Nam quod ad alias conjugationes pertinet, quamvis incrementum altitudinis Padanæ propter Rhenum majus eſſe poſſit, quam $9\frac{3}{5}$ unciarum, tamen
66. hoc incrementum, quantum id cumque ſit, haudquaquam ad altitudinem pedum 35, ad quam in illis conjugationibus Padus ſine Rheno non pertingat, ſed ad multo minorem, pedum 10 aut 12, addendum eſſe. Sunt adhuc alia nonnulla, quæ circa demonſtrationem Cevæ a Manfredio monentur: ſed iis omiſſis

Digitized by Google

omiſſis caput rei nunc conſiderandum eſt. Putat enim Manfredius, ſi ripæ Padi non inſtar ſcalæ cujuspiam modo altæ modo depreſſæ forent, ſed ubique juſtam haberent proportionem, parum vel nihil abeſſe, quin Padum Rheno auctum, quantumvis tumidum, continere ripæ poſſent. Quod ut luculenter demonſtret, quanta ubique locorum, a Stellata uſque ad Papozzam, ſuperficiei Padanæ a ſummitate riparum, anno 1693 cum tumidiſſimus eſſet fluvius, obſervata fuerit diſtantia, exponit. Ceterum etiamſi in partibus Padi inferioribus, Stellatam inter & mare ſitis, augendæ paullulum ripæ propter adjunctum Rhenum eſſent, pernegat tamen, in partibus ſuperioribus idem fieri debere, quippe cum elevatio aquæ illuc haud pertingat. Contra ea Cl. Ceva elevationem iſtam prorſus univerſalem fore contendit, ita ut in partibus quoque ſuperioribus, non Padi ſolum, ſed & aliorum fluviorum in Padum labentium, propter intromiſſum Rhenum, augeri ripæ debeant, quo aquam, cui continendæ jam antea vix ac ne vix quidem ſufficiant, continere rite poſſint. Rem ad hunc fere modum approbare inſtituit. Sit primo canalis quilibet horizontalis, in quo, quantum aquæ continuo effluit, tantundem ſuperne æquabiliter & minus violenter reſtitui intelligatur; certum eſt, & ipſius Guilielmini demonſtrationibus conveniens, aquam in canali illo fluere, ſola velocitate a preſſione generata: ſed & hoc æque certum Autori noſtro videtur, progredi aquam nullo modo poſſe, ni ſectiones, quo remotiores ſunt a principio canalis, eo etiam ſint liberiores ac minus impeditæ. Creſcente autem iſta libertate, hoc eſt, decreſcente reſiſtentia, quam aqua inferior ſive præcedens exercere verſus ſequentem ſolet, creſcit neceſſario effectus preſſionis, ſive motus & velocitas aquæ, & creſcente velocitate decreſcit altitudo ſectionis: itaque fieri aliter non poteſt, judice Ceva, quin tota aquæ ſuperficies declivitate quadam verſus exitum prædita ſit, quamvis Guilielmino & aliis aliter fuerit viſum. Jam ſi impedimentum quodlibet orificio canalis inferiori afferatur, quo exitus aquæ vel minor vel certe minus liber evadat, non dubitandum putat noſter, quin effe-

Marginalia: p. 147. (beside "Quod ut luculenter"); 8. 9. & Repl. p. 20. (beside "Sit primo canalis quilibet")

ctus iſtius impedimenti ad ſectiones quasque ſuperiores, interventu mediarum, etſi non nihil debilitatus propagetur, hoc eſt, ut univerſa ſuperficies aquæ ſenſim ac juſta proportione aſcendat, imminuta quidem tantillum, ſed non depoſita omni declivitate, ſine qua moveri aqua, ut oſtenſum eſt, nullo pacto poſſet. Sit nunc porro idem vel alius canalis (ita pergimus cum Ceva ratiocinari) ad perpendiculum conſtitutus, evidens rurſum eſt, aquam in eo moveri ſola velocitate a deſcenſu acquiſita, nec ſuperiorem frenari & impediri ab inferiore, neque hanc viciſſim ab illa premi atque ad deſcenſum urgeri. Itaque allato pariter huic canali in partibus inferioribus impedimento quolibet, nullum inde ad ſectiones ſuperiores effectum pertinere fas eſt. Denique ſit etiam canalis inter horizontalem & verticalem medius, ſive ad horizontem quomodocunque inclinatus, non dubitavit Guilielminus eodem eum habere loco cum verticali, quaſi in utroque motus ac velocitas aquæ non a preſſione ſed a ſola inclinatione alvei, atque adeo a deſcenſu proveniret: perperam, judicio Cevæ; quoniam canalis inclinatus de proprietate cum horizontalis tum ad perpendiculum poſiti participare dicendus eſt, ita ut regurgitatio aquæ propter impedimentum inferius, ex parte & quodam reſpectu univerſalis, ex alia vero parte minus univerſalis, in ejusmodi canali eſſe debeat. Quo illud tandem efficitur, ut omnes fluvii non præcipiti alveo delabentes, qui de proprietatibus canalium horizonti parallelorum plurimum participant, & cumprimis Padus, cujus fundus ad ſenſum plane horizontalis eſt, ſi vel mare intumeſcat, vel alius fluvius intromittatur, vel denique impedimentum quodlibet inferius exiſtat, in omnibus ſuis partibus ſuperioribus notabiliter aſcendere, atque elevatiori ſuperficie fluere cogantur. De cetero ſi cui minus veriſimile videatur, aquam fluminum inferiorem ſeu præcedentem reſiſtere ſuperiori atque ejus motum frænare & coercere; cum & demonſtratione mathematica in priori ſcripto, & ipſa experientia in poſteriori convincere laborat Ceva: nam quod per rupturas in ripis fluviorum quandoque contingentes multo celerius effluere aqua ſolet, quam

Repl. p. 27.

ante

ante rupturas illas in ipſis alveis progreſſa fuit, immo vero quod per rupturam ſuperiorem magis acceleratur aquæ elabentis motus, quam per æqualem inferiorem, id quidem ſatis teſtari de ſententiæ ſuæ veritate arbitratur. Diximus de argumentis Cevianis: quorum vim breviter & luculenter (ni fallimur) expreſſimus. Nunc etiam Manfredio commodanda manus, videndumque eſt, quomodo vir doctiſſimus contra adverſarium, qui alias ipſi mira obſcuritate ratiocinia ſua involviſſe videtur, diſputet. Sic autem rationem concludit: p. 80. 81.
Si propter impedimentum quodlibet inferius, veluti propter intumeſcens mare, intumeſcere Padus aut ſimilis amnis per totam ſuam longitudinem deberet, fieri aliter non poſſet, quia ab accolis quibusque ſuperioribus cum extraordinarii tum quotidiani maris æſtus accurate & ſatis prompte obſervarentur: at nemo unquam ſe hoc expertum eſſe dixerit; non igitur regurgitatio elevati maris per totum fluvium extenditur, ſed in partibus a mari aliquantum remotis exigua, tandemque prorſus nulla eſt. Quod ut eo luculentius conſtet, ſit AB Fig. 1.
(Fig. I.) libella maris depreſſior, quacum ſuperficies fluvii p. 82. 83.

Fig. I.

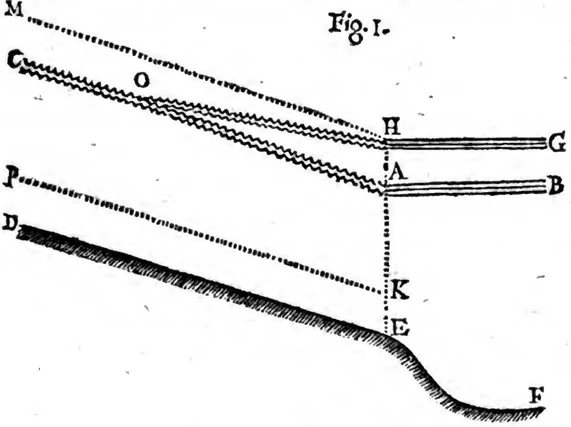

A C in puncto A concurrat; ſitque D E fluvii illius fundus, qui perinde ut ſuperficies declivitatem ac figuram quamcunque habeat. Quod ſi jam mare elevetur, ita ut ejus libella ad H G aſcendat ibidemque quieſcat, neceſſum omnino erit, ut etiam ſuperficies fluvii circa oſtium A E ad minimum usque ad H ſimul elevetur. Ducta igitur linea H M parallela ipſi A C, facile demonſtratu eſt, ſuperficiem fluvii elevati, (dummodo ſuperne eadem aquæ copia conſtanter ſuppeditari ponatur) poſituram H M acquirere & conſervare non poſſe, nedum altiorem & magis inclinatam. Sit enim, ſi fieri poteſt, H M ſuperficies fluvii elevati, abſcindaturque K E = A H, & concipiatur fundus K P fundo D E ſimilis ac parallelus: quo facto evidens eſt, a fluviis M H K P & C A E D, quippe magnitudine & poſitura prorſus æqualibus, cum per oſtia H K, A E, tum per quaslibet alias ſectiones æquales & æqualiter conſtitutas, æquali tempore æqualem aquæ copiam transmitti debere: igitur cogitatione jam iterum remoto fundo K P, neceſſario plus aquæ transmitti debebit a fluvio elevato M H E D, quam ab eodem nondum elevato C A E D. At non plus aquæ fluvio illi quam huic conſtanter ſuppeditari poſuimus. Ergo ſuperficies M H minime poterit in ſitu illo permanere, ſed neceſſario ſubſidebit, ac minus declivis facta cum priori ſuperficie C A in puncto quodam O concurret. Quod punctum obſervatione determinatum in Pado a peritiſſimis hominibus eſt, ut qui regurgitationem maris in iſto fluvio, tum cum mare vehementer inflatum & Padus contra parum plenus eſſe ſolet, ad locum pertingere 14 milliaria Italica infra Stellatam ſitum, alio vero tempore in multo inferiorem, jurati edixerunt. Jam quod dictum eſt de elevatione maris, pari fere jure transferre ad augmentum fluvii propter immiſſum alium fluvium licet; niſi quod hic etiam ad velocitatem fluvii immiſſi diligenter attendendum videtur. Quapropter Cl. Manfredius, ut quam accuratiſſime oſtendat, quousque augmentum illud in fluvio recipiente pertingere ad ſummum

Obſerv. p. 11.

mum valeat, hoc modo rem aggreditur. Sit AB (Fig. 2.) ſuperficies fluvii antequam alius fluvius intromittatur: p. 91. Fig. 2.

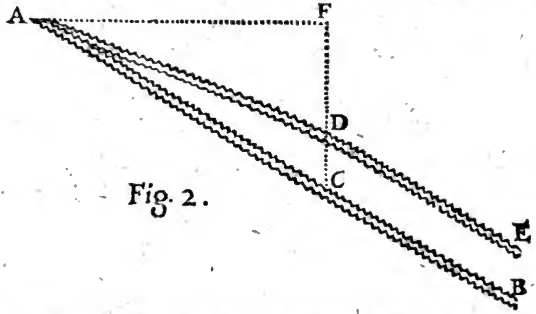

Fig. 2.

quo in C intromiſſo, aſcendat ibi aqua usque ad D, progrediens ad partes inferiores cum ſuperficie DE: ſit autem recta DF æqualis altitudini, ex qua decidens aqua eam accurate velocitatem acquireret, quam aqua fluvii intromiſſi in puncto confluxus habet: ducaturque FA, horizonti parallela, occurrens ſuperficiei CA in A. Quibus ita conſtitutis, certiſſimum eſſe aſſerit, A eſſe terminum illum, quem non modo non ſuperare, ſed ne quidem attingere regurgitatio aucti fluminis queat. Igitur facta ad Padum & Rhenum juſta applicatione, ſcire licet, regurgitationem Rheni, in Pa- 93. 94.
do minus tumido, ultra 12 millaria Italica extendi verſus partes ſuperiores non poſſe, in tumido vero ne quidem ad tria. Hactenus unum caput controverſiæ, quæ Manfredio cum Ceva intercedit. Longum eſſet cetera eodem modo recenſere: igitur ea pauciſſimis tantum attingemus. Et fluxum quidem 100.
aquæ per agrorum canales, qui in Padum fluvium, & maxime in partes ejus ſuperiores, inſeruntur, niſi rariſſime atque ad breviſſimum tempus, impediri propter adjunctum Pado Rhenum non poſſe, luculenter oſtendit Manfredius. Quod autem ad lineam directionis pertinet, quacum inſerendus in 103. 104.

Digitized by Google

Padum Rhenus eſt, prorſus errare Cevam docet, qui lineam
illam fluxui & directioni aquarum Padanarum magnopere
contrariam imaginetur: quippe cum conſtitutum ſit, prope
Stellatam, paullulum infra illum locum, ubi nunc inſertus
eſt Panarus, Rhenum Panarumque ita introducere, ut angu-
lus, inter lineam directionis horum fluviorum & lineam di-
rectionis Padi interceptus, quam acutiſſimus fiat: quod ter-
p. 29. ris adjacentibus magno fore commodo affirmat. Objectum
etiam illud erat, ſi Rhenus in Padum ducatur, futurum eſſe,
ut via Padi, propter inevitabiles riparum corroſiones, tortu-
oſior & longior evadat, quin etiam ut longius in mare ex-
tendantur oſtia Padi, depoſito ante illa limo, cujus quidem
ſatis magnam advehi copiam a Rheno conſtat: quo fieri,
ut imminuta fluminis declivitate, propter auctam longitudi-
nem, elevatio atque intumeſcentia ſimul augeri neceſſario de-
beant. Sed quamvis concedat Manfredius, loca flexuum &
110. corroſionum mutari a Rheno tantillum poſſe, ipſum tamen
Padum tortuoſiorem longioremque quam antea fieri debere,
adeo negat, ut potius, propter auctam aquarum vim, brevio-
rem & magis rectum evaſurum contendat. Oſtia vero Padi,
112. quæ jam ſine Rheno quotannis aliquanto longius in mare ex-
tendi conſueverint, adjuncto illo torrente, trium ſpatio ſecu-
lorum, ad ſummum per unum milliare Italicum ulterius pro-
longari debere docet; qua ex re ſatis magna quidem commo-
da, non aliud vero incommodum naſci poſſe exiſtimat, niſi
ut ripæ Padi inferiores, trium ſeculorum ſpatio, 6 unciis cir-
26. 29. 30. citer augendæ ſint. Reſtat unicum argumentum, quod Mo-
ſcatellius potiſſimum urget, contra introductionem Rheni in
Padum: futurum enim prædicit, ut conjunctis iſtis fluviis,
non oſtia modo Padi prolongentur, ſed & ipſe communis al-
vei fundus arena limoque compleatur & maximopere eleve-
tur. Quod idem in ramo Ferrarienſi, poſt noviſſimam Rhe-
ni introductionem, uſu veniſſe, magno cum accolarum damno
115. urget. Sed iterum oſtendit Manfredius, tantum abeſſe, ut,
conjuncto Pado Rhenoque, communis alveus repleri terra at-
que arena poſſit, ut potius, ob auctam aquarum vim & copi-
am,

Digitized by Google

am, magis magisque excavari purgarique debeat. Nam & in omnibus orbis terrarum fluviis fieri conſueſſe, ut alvei eorum ſemper eo magis excaventur, quo plures alii fluvii illabuntur, & ipſum Padum Ferrarienſem, non propter immiſſum Rhe- P. 125.
num, ſed propter enatum ramum Venetum, atque adeo propter imminutam aquarum vim, oppletum arena & elevatiore fundo præditum eſſe: porroque eorum opinionem nulla niti 121.
veriſimilitudine, qui Rhenum multo magis turbidum quam alios torrentes, quos Padus recipit, immo vero talem judicent, cujus plus quam tertia pars terra mixta arenæ ſit: hos non attendere, ſi vera eſſet ipſorum ſententia, quindecim annorum ſpatio plus quam integra pertica imminui altitudinem illarum regionum debere, quæ aquam Rheno ſuppeditare ſoleant. Confutatis hoc modo argumentis adverſariorum, ex- 127.
emplo Panari rem totam illuſtrare, ac veritatem ſententiæ ſuæ in clariſſimam collocare lucem conatur Cl. Manfredius. Nam cum torrens iſte, qui vel æqualis Rheno vel etiam major ſit, neque aquas minus turbidas vehat, nec rarius plenus tumidusque exiſtat, neque in alium fluvium aut alio loco illabatur, quam ubi introducendus eſt Rhenus, nec denique ulla propemodum alia re, niſi nomine, a Rheno differat; cum, inquam, hic fluvius, poſtquam introductus eſſet in Padum magnum, communem alveum haudquaquam terra oppleverit, immo vero magis excavatum præſtiterit, ita ut acceſſu ſuo non modo non auxiſſe, ſed & imminuiſſe Padi intumeſcentias videretur, nullum poſſe dubium eſſe, quin idem a Rheno expectari debeat. Negat quidem hanc concluſionem Ceva, atque ita exiſtimat, tum cum Panarus in Padum duceretur, fundum hujus fluvii talem fuiſſe, qui magis excavari potuerit, nunc ita excavatum eſſe, ut profundior fieri nequeat: ſed hoc gratis
aſſeri Manfredius contendit, prætereaque in obſervationibus 132. 133.
ſuis contra poſterius Cevæ Scriptum, ad viſitationem, anno & Obſ. p. 5.
1716 inſtitutam, provocat, qua Padum Venetum adhuc poſt annum 1693, hoc eſt poſt inſpectionem ab Adda & Barberino factam, profundiorem evaſiſſe conſtat. Ergo nihil eſſe certius arbitratur, quam fundum fluvii iſtius etiamnum, creſcen-

te

te copia & vi aquarum, magis magisque excavari poſſe ac debere.
p. 163. Quæ cum ita ſint, introductionem Rheni in Padum æquiſſimum eſſe inſtitutum concludit: cui in poſterum obſtinate reſiſtere, nihil aliud foret, quam pulcherrimos terræ tractus perpetuo & irreparabili exitio damnare, idque ſine ulla juſta cauſa, propter panicum quendam & a ratione prorſus alienum timorem: erepto & negato iſthac ratione Bononienſibus eo jure, quod & natura & pactis & præſcriptione ipſis
150. competere certum ſit: quo jure tamen eos tam moderate uſuros eſſe innuit, ut nihil repugnaturi ſint, quo minus, ſi quid damni ex introductione Rheni ſui in Padum ad provincias alias redundaverit, continuo iſte torrens ex Pado in perpetuum tempus rurſum excludatur.

N. B. RESPONSIO AD ART. VII. TOM. XXXI. Diarii Eruditorum Italiæ.

CUm controverſiæ literariæ non ſolum *cum debita moderatione*, ſed & *cum debita ſinceritate* tractari debeant, ut eo citius & facilius ſcopum earundem, h. e. veritatis cognitionem aſſequamur; non ſine ſtupore intellexi, doctiſſimum Fagnanum objectiones meas, quas in privata ad me epiſtola *eruditiſſimas obſervationes* vocaverat, nunc publice *erroris* redarguere, meumque ratiocinium appellare *fiacco entimema*, & cum antea ſcripſerat, ſe nihil in meis obſervationibus deprehendere, quo offenderetur, nunc ab imaginaria propoſitionum mearum falſitate offendi. Optaviſſem ſane, ut pari mecum civilitate egiſſet, & ea, quæ dicenda habuit contra objectiones meas, (quas priusquam publici juris fierent cum ipſo communicavi) ſimiliter mecum ante, quam cum publico, communicaviſſet. Hac enim ratione effeciſſet, ut aut ego animadverſiones meas in ipſius Theorema ſuppreſſurus fuiſſem, aut ut ille, agnita per reſponſionem meam earundem veritate, animum litigandi fuiſſet depoſiturus. Doleo igitur quam maxime, quod ille, victoriæ ſecurus, verum animi ſui ſenſum circa oppoſitiones meas mihi diſſimulaverit, remque inter nos publi-

Digitized by Google

ce maluerit quam privatim agi, meque adeo coegerit oſtendere publice debilitatem defenſionis, quam oppoſuit argumentis meis, quorum igitur vim ac ſoliditatem breviter & quam fieri poterit moderate probatum ibo.

Duo ſunt quæ præcipue oppoſui contra *Theorema Fagnani*; I. quod æquatio iſta $dy : y^{m:n} = x^{t:u} dx : (\frac{n}{u}\int X x^{nt:u} dx + K)^{1:n}$ non poſſit eſſe vera integralis hujus $X dy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$, ad quam ſupponit perventum fuiſſe ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis. II. Quod ſit impoſſibile pervenire ad æquationem hanc poſteriorem ſine ſuppoſitione alicujus differentialis conſtantis, excepto caſu quando $c = -b$. Prius probavi ex eo, quod æquatio ipſius integralis de novo differentiata ſine aſſumta differentiali conſtante non producat æquationem differentialem propoſitam; Poſterius ex eo, quod æquatio $X dy^n : y^m dx^{n-1} = \frac{adx}{x} + \frac{bddx}{dx} + \frac{cddy}{dy} + \frac{fdy}{y}$ non poſſit perfecte integrari, niſi ſumatur quantitas aliqua differentialis pro conſtante, aut niſi ſit $c = -b$. Ad prius reſpondet Fagnanus negando propoſitionem hanc fundamentalem, quam ego *Axioma nobiliſſimum* appellavi, *quod omnis æquatio, quæ integralis eſt alicujus æquationis differentio-differentialis, ad quam perventum fuit ſine ſuppoſitione quantitatis alicujus differentialis conſtantis, iterum differentiata etiam ſine ſuppoſitione alicujus differentialis conſtantis debeat reſtituere eandem illam æquationem differentio-differentialem*; in cujus veri axiomatis locum ipſe ſubſtituit hanc propoſitionem: *omnis æquatio, quæ eſt integralis, iterum differentiata debet reſtituere eandem æquationem differentialem ſecundi gradus aut aliam æquivalentem;* ubi per æquationem æquivalentem intelligit talem, quæ vi quantitatis alicujus differentialis aſſumtæ pro conſtante, in illam, cujus æquivalens dicitur, transformari poteſt. Ad poſterius reſpondet, meum ratiocinium, tametſi probet æquationem noſtram differentio-differentialem perfecte integrari non poſſe ſine aſſumtione quantitatis alicu-

jus conſtantis compoſitæ ex *dx* & *dy*, propterea non probare impoſſibilitatem perveniendi ad æquationem prædictam differentio-differentialem, ſi *antecedenter* pro conſtante non aſſumta fuerit eadem quantitas illa differentialis. Quam longe autem a veritate aberrent iſtæ reſponſiones, facile intelligent ii, qui *quid ſit æquatio differentio-differentialis ad quam perventum eſt ſine ſuppoſitione alicujus differentialis conſtantis, & qualem mutationem producat in integrationibus & differentiationibus ſuppoſitio differentialis conſtantis*, cognoſcunt; quam rem in gratiam eorum, qui eam neſciunt vel ſe neſcire ſimulant, explicabo.

Si proponantur plures quantitates variabiles A, B, C, D, &c. quæ mutua relatione a ſe invicem dependeant & continuo motu creſcant vel decreſcant, & ipſarum incrementa vel decrementa momentanea reſpective deſignentur literis a, b, c, d, &c. æquatio, quæ exprimit relationem, quæ eſt inter duas pluresve harum quantitatum a, b, c, d, &c. dicitur æquatio differentialis ejus æquationis, quæ exprimit relationem quæ eſt inter duas pluresve quantitatum A, B, C, D, &c. & ipſæ quantitates a, b, c, d &c. quibus eodem tempore infinite parvo augentur vel minuuntur quantitates A, B, C, D, &c. dicuntur harum differentialia. Si jam porro fingamus, alio proxime ſequenti tempore infinite parvo quantitates illas A, B, C, D, &c. novis incrementis vel decrementis augeri vel minui, quæ vocentur $\alpha, \beta, \gamma, \delta$, &c. differentiæ α-a, β-b, γ-c, δ-d, &c. quæ intercedunt inter iſta & priora augmenta vel decrementa a, b, c, d, &c. vocantur quantitatum A, B, C, D, &c. differentio-differentialia, aut differentialia ſecundi gradus, & æquatio, quæ exprimit relationem quam habent inter ſe ipſæ α-a, β-b, γ-c, δ-d, &c. dicitur æquatio differentio-differentialis aut differentialis ſecundi gradus, cujus reſpectu æquatio quæ exprimit relationem ipſarum a, b, c, d, &c. dicitur integralis; quemadmodum & hujus integralis vocatur æquatio, quæ exprimit relationem inter ipſas quantitates propoſitas A, B, C, D, &c. Jam autem manifeſtum eſt, unumquodque ex differentialibus his ſecundis α-a, β-b, γ-c, δ-d, &c. diverſas denotare quantitates, & diverſam ad reliqua habere relationem, prout ipſæ

Digitized by Google

ipſæ $\alpha, \beta, \gamma, \delta$, &c. plus vel minus differunt reſpective ab ipſis a, b, c, d, &c. aut prout ponitur æqualitas vel inter a & α, vel inter b & β, vel inter c & γ &c. Exempli gratia: Intelligamus per A, B, C, D, reſpective has quantitates $x, xx, ax+xx, \sqrt{(aa+xx)}$, & per a, b, c, d, ipſarum differentialia $dx, 2xdx, adx+2xdx, xdx:\sqrt{(aa+xx)}$; ponamus primo dx eſſe conſtantem h. e. eſſe æqualitatem inter a & α, erunt differentio-differentialia reſpective o, $2dx^2$, $2dx^2$, $aadx^2 : (aa+xx)\sqrt{(aa+xx)}$ h. e. ipſæ α-a, β-b, γ-c, δ-d, eandem inter ſe habebunt relationem quam habent $o, 2, 2, aa : (aa+xx)\sqrt{(aa+xx)}$; quod ſi vero ſecundo velimus ponere $2xdx$ conſtantem h. e. eſſe æqualitatem inter b & β, quantitatum A, B, C, D, differentio-differentialia erunt $-dx^2:x, o, -adx^2:x, -xxdx^2:(aa+xx)\sqrt{(aa+xx)}$, h. e. ipſæ α-a, β-b, γ-c, δ-d, ſe habebunt ut $1:x$, o, $a:x$, $xx:(aa-xx)\sqrt{(aa+xx)}$, longe aliter quam in præcedenti hypotheſi; ſi autem non determinare velimus, quænam quantitatum a, b, c, d, &c. & $\alpha, \beta, \gamma, \delta$, &c. inter ſe ſint æquales, i. e. ſi nullam differentialium conſtantem ſupponere velimus, differentio-differentialia quantitatum A, B, C, D, erunt ddx, $2dx^2+2xddx$, $addx+2xddx+2dx^2$, $(aaxddx+x^3ddx+aadx^2):(aa+xx)\sqrt{(aa+xx)}$, quæ nullam certam & determinatam relationem, ut in prioribus caſibus, inter ſe habent ob incertam rationem quam habet ddx ad dx^2. Hinc conſequens eſt, æquationes differentio-differentiales, quæ exprimunt relationem quam habent inter ſe certarum quantitatum differentialia ſecundi gradus, pro diverſa hypotheſi alicujus differentialis conſtantis, non *æquivalentes* ſed *diverſas* eſſe, exprimunt enim diverſarum quantitatum diverſas relationes, adeo ut ſi ſupponamus e. g. nos perveniſſe ad aliquam æquationem differentio-differentialem, quam nominemus F, ponendo hanc, vel illam, vel nullam differentialem conſtantem, & hujus æquationis integralem vocemus G, neceſſe ſit, ut æquatio iſta G iterum differentiata, ponendo reſpective hanc, vel illam, vel nullam differentialem conſtantem, producat eandem æquationem differentio-differentialem F; neque ſufficit, ſi ponamus ad æquationem F perventum fuiſſe ſine ſuppoſitione alicujus differentialis conſtantis, ut æquatio G differentiata producat aliquam

Digitized by Google

æquationem, quæ vi adhibitæ alicujus differentialis conſtantis in æquationem F transmutari poſſit; ſed quemadmodum æquatio F, ad quam perventum eſt ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, eſt æquatio generalis, quæ admittit omnes ſuppoſitiones differentes, & quæ complectitur omnes caſus particulares pro diverſis hypotheſibus differentialis conſtantis, ita quoque æquatio G differentiata exhibere debet eandem æquationem generalem F, quæ accommodari poſſit non uni tantum hypotheſi particulari differentialis conſtantis, ſed omnibus quas effingere poſſumus. Uno verbo, ſi æquatio G eſt *integralis* æquationis generalis F, ſequitur viciſſim, quod æquatio generalis F debeat eſſe *differentialis* æquationis G. Quicunque definitionem terminorum intelliget, non minus pro *Axiomate* habebit hanc propoſitionem, quam iſtam: Poſito quod Paulus ſit Pater Petri, ſequitur quod Petrus ſit Filius Pauli; res utrobique eodem modo ſe habet; patet igitur quid ſentiendum de reſponſione Fagnani ad primam meam objectionem. Pergo ad ſecundam.

Si Fagnanus contendit poſſibile eſſe, ut excepto caſu quando $c = -b$ quis perveniat ad æquationem $Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$ ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, melius reſpondere non poſſum, quam rogando illum, ut exemplum vel ſolutionem alicujus Problematis proferat, ubi ad talem æquationem ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis perveniat; ſi hoc præſtare poſſit, victas dabo manus. Ego dixi & etiamnum dico, hoc fieri non poſſe, ideo quod in integratione prædictæ æquationis aliqua differentialis conſtans aſſumi debet, niſi fuerit $c = -b$, hoc enim ſignum eſt, jam antea in inventione illius æquationis differentio-differentialis aliquam differentialem conſtantem fuiſſe adhibitam. Hæc duo revera *inter ſe ſervant connexionem eſſentialem & nodum indiſſolubilem*; ſed cur hoc? Ideo quia in omni integratione æquationum differentialium ſecundi gradus non poſſunt plures ſimul quantitates differentiales, ſed una tantum pro conſtante aſſumi, nempe illa, quæ in præcedenti differentiatione pro conſtan-

te

te adhibita fuit, adeo ut neceſſe ſit, ut ille qui mihi proponit integrandam æquationem aliquam differentio-differentialem mihi dicat, quam differentialem conſtantem ſive quam quantitatem uniformiter fluentem ipſe in æquatione ſua intelligat, ut ego eandem ſignificationem differentialium in integratione retinere & paralogiſmum evitare poſſim; aut ſi dicat, æquationem ſuam nullam præſupponere differentialem conſtantem, neceſſe eſt ut ad eandem æquationem integralem perveniam ſupponendo conſtantem aut nullam differentialem, aut aliquam pro lubitu ſive hanc ſive illam. In noſtro autem caſu res hoc modo non ſuccedit; quippe æquatio Fagnani, ipſo fatente, ſi nulla ſumatur differentialis conſtans, plane integrari non poteſt, neque exhibet unam eandemque æquationem integralem in omnibus quæ fieri poſſunt ſuppoſitionibus differentialis conſtantis; fieri autem poſſe ejusmodi ſuppoſitiones numero infinitas, quæ conducunt ad æquationes integrales toto genere ab invicem differentes, mox exemplis aliquot probabo, poſtquam prius ad objectionem aliquam ridiculam reſpondero, quam Fagnanus per modum interrogationis ita propoſuit: „Obſecro, quid abſurdi continetur in iſta proportione dx".

„dy": $: \frac{X}{y^m} . \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$? ſecundus ejus terminus „homogeneus eſt cum primo, & quartus terminus eſt finitus „ſicuti tertius; quin imo idem quartus terminus æque eſt intel„ligibilis, ac foret ſi in locum $\frac{cddy}{dxdy}$ ſcriberetur $\frac{-bddy}{dxdy}$." Reſpondeo, quod quis ſimili modo negare poſſet, eſſe aliquid abſurdi in hac proportione, *latus quadrati eſt ad diagonalem ut 3 ad 2*; ubi ſecundus terminus homogoneus eſt cum primo, & quartus terminus eſt numerus finitus ſicuti tertius. Aut ut per exemplum noſtro caſui magis ſimile reſpondeam, rogo viciſſim Fagnanum, annon ſit abſurdum dicere, quod ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis ad ſequentem æquationem differentialem ſecundi gradus, naturam alicujus curvæ exprimentem, pervenire poſſimus: $y^3ddy - aayddy = aady^2$, ubi per y intelligo ordinatam curvæ alicujus, & per dy & ddy ejus differen-

ferentialia prima & ſecunda; reſpondere certe debet Fagnanus hoc eſſe impoſſibile, quomodo enim in iſta æquatione abſciſſa, quam vocare volumus x, cum ſuis differentialibus dx & ddx, evaneſcere potuiſſet, niſi aliqua differentialis primi gradus conſtans & aliqua ſecundi gradus æqualis nihilo ſuppoſita fuiſſet? Attamen iſta æquatio in ſequentem proportionem reſolvitur: $y+a.a::\frac{a}{y-a}.\frac{yddy}{dy^2}$, cujus ſecundus terminus eſt homogeneus cum primo, & quartus eſt finitus ſicuti tertius. Dicendum igitur eſt, quod quemadmodum prædicta æquatio $y^3ddy-aayddy=aady^2$ (quæ pro varia hypotheſi differentialis conſtantis variis Curvis ſatisfacit, in ſpecie autem, quando dx conſtans ſupponitur, Ellipſi vel Circulo; quando autem elementum Curvæ $\surd(dx^2+dy^2)$ conſtans ponitur, Catenariæ vulgari aliisque Curvis mechanicis) neceſſario præſupponit differentialem conſtantem, ita etiam æquatio $Xdy^n:y^mdx^n=\frac{a}{x}+\frac{bddx}{dx^2}+\frac{cddy}{dxdy}+\frac{fdy}{ydx}$ præſupponat differentialem conſtantem, excepto caſu quando $c=-b$, non quidem ob eam rationem, quod alioqui termini proportionis $dx^n.dy^n::\frac{X}{ym}.\frac{a}{x}+\frac{bddx}{dx^2}+\frac{cddy}{dxdy}+\frac{fdy}{ydx}$ forent heterogenei, ſed ob aliam rationem, ad quam intelligendam oportet ſcire paulo plus quam homo ille, quem Fagnanus ſupponit *prorſus ignarum calculi differentialis*, i.e. oportet ſcire paulo plus quam *ſolum ſignificatum ipſarum x, y, earumque differentialium primi & ſecundi gradus.* Ut autem Fagnanum penitus erroris ſui convincam, demonſtrabo novo modo & directe, propoſitiones has duas, *Ad æquationem $Xdy^n:y^mdx^n=\frac{a}{x}+\frac{bddx}{dx^2}+\frac{cddy}{dxdy}+\frac{fdy}{ydx}$ perventum eſt ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, & quantitas c non eſt $=-b$*, eſſe contradictorias & ſimul ſtare non poſſe. In hunc finem præmittam ſequens Lemma: *Omnis æquatio differentialis ſecundi gradus, in qua dx eſt variabilis & dy conſtans, transmutari poteſt,*

poteſt, ſalva æquatione integrali, in aliam in qua dx eſt conſtans & dy variabilis, ſcribendo pro ddx hunc valorem $-dxddy:dy$. Hujus theorematis demonſtrationem perfacilem olim cum amicis communicavi, aliam inveniet Fagnanus in Celeberrimi Geometræ Angli Brook Taylor *Method. Increm. Prop.* 3. ad quam ipſum remitto. His præmiſſis ſic arguo: Quia ad æquationem $Xdy^n:y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$ perventum eſt ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, poſſum pro arbitrio ſumere dy aut dx conſtantem; in prima igitur ſuppoſitione poſito $ddy=0$, erit $Xdy^n:y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{fdy}{ydx}$, in poſteriore autem poſito $ddx=0$, erit $Xdy^n:y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$. Sed, per Lemma præmiſſum, æquatio prioris ſuppoſitionis, ſcribendo $-dxddy:dy$ pro ddx mutatur in hanc $Xdy^n:y^m dx^n = \frac{a}{x} - \frac{bddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$, in qua dx, conſtans & $ddx=0$, quæ debet congruere cum æquatione poſterioris ſuppoſitionis, cum igitur in utraque omnes termini præter $\frac{cddy}{dxdy}$ & $\frac{-bddy}{dxdy}$ ſint iidem, ſequitur quod & hi æquales eſſe debeant, quapropter neceſſario $c=-b$; ſufficienter igitur demonſtratum puto, quod Fagnanus, ſupponendo ad æquationem ſæpius citatam $Xdy^n:y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$ perveniri poſſe ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, & caſum quando $c=-b$ a theoremate ſuo excipiendo, ſuppoſuit duo contradictoria, quæ ſimul ſtare non poſſunt.

Supereſt ut (quod ſupra promiſi) oſtendam, innumeras in noſtro caſu ſuppoſitiones differentialis conſtantis fieri poſſe, quæ conducunt ad æquationes integrales toto genere & ab invicem & ab æquatione integrali a Fagnano allata differentes. Ad hoc probandum ſufficit afferre aliquot exempla pro illo ipſo caſu particulari, quem jam in Diar. Ven. art. 5 Tom. XXIX confide-

ſideravimus, ſcilicet quando $X=x$, $m=2$, & ſingulæ a, b, c, f, n, $=1$; proponatur nempe integranda æquatio $xdy:yy=\frac{dx}{x}+\frac{ddx}{dx}+\frac{ddy}{dy}+\frac{dy}{y}$; dico nullam dari certam æquationis hujus integralem, ſed pro innumeris quæ fieri poſſunt ſuppoſitionibus differentialis conſtantis innumeras quoque dari hujus æquationis æquationes integrales. Ex. gr. ſi ponamus $xxdxdy:yy$ conſtantem, æquatio integralis erit $y^3:x-\frac{1}{2}yy=$ conſtanti; ſi ponamus $y^5dxdy:xx$ conſtantem, æquatio integralis erit $y^{4:3}:x+y^{1:3}=$conſtanti; & generalius ſi ponamus $x^py^q\,dxdy$ conſtantem, ubi p & q ſignificent numeros quoſcunque, æquatio integralis evadet $x^{-1}y^{(q-1):(1-p)}+y^{(p+q-2):(1-p)}:p+q-2=$conſtanti. Item alio modo ſi ponamus $xxy^{q+r}dxdy:(by^q+y^r)$ eſſe conſtantem, ubi valores ipſarum b, q, r, ſunt arbitrarii, æquatio integralis erit $y^{-q}:q+x^{-1}y^{-q+1}+by^{-r}:r+bx^{-1}y^{-r+1}=$conſtanti; & ſic innumeræ aliæ ſuppoſitiones fieri poſſunt, quæ conducent ad innumeras æquationes pro curvis tam algebraicis quam mechanicis. Ex his igitur manifeſtum eſt, Fagnanum multipliciter errare; I. quando nempe putat æquationem hanc $dy:y^{m:n}=x^{t:u}dx:\left(\frac{n}{u}\int Xx^{nt:u}dx+K\right)^{1:n}$ eſſe ſolam & perfectam integralem ſuæ æquationis $Xdy^n:y^m dx^n=\frac{a}{x}+\frac{bddx}{dx^2}+\frac{cddy}{dxdy}+\frac{fdy}{ydx}$; tum II. quando pag. 72 aſſerit, *che per giungere alla perfetta integrazione dee prenderſi queſta conſtante* $x^{t-a}y^{mu:n}fdx^{u-b}dy^{-c-u}$, in quo ſibi ipſi contradicit, nam in art. XI Tom. XXVII dixit, & recte quidem, licitum eſſe ponere conſtantem quam libuerit; tum III. quando aſſerit in fin. pag. 77, aſſumtionem differentialis conſtantis in noſtro caſu non determinare eſſentiam Curvæ quæſitæ; nonne debebat ipſe (ut ejus verbis utar) *riflettere, che l' influſſo della coſtante aſſunta è valevole à produrre varj fenomeni nel mondo intelligibile*

In una parte più, e meno altrove.

Niſi

Niſi tæderet me in re tam facili & a Tyronibus vix ignorata diutius verſari, alia quædam circa objectiones reliquas Fagnani monere poſſem, ſed qui quæ hucusque dicta ſunt recte perpenderit, & illas falſas nulliusque momenti eſſe facile ſibi perſuadebit. Unicum tantum adhuc adnotabo, nempe ipſum errare, quando quaſi triumphans defenſionem ſuam ita finit: *Mi dò à credere, che queſta riſpoſta ſia per appagare i lettori;*„ *mà ſe per avventura alcuno di eſſi la reputaſſi invalida, ſap-*„ *pia, che reſta ſempre illeſa l' interna ſoſtanza della mia in-*„ *venzione; poiche dal mio combattuto teorema naſce immedia-*„ *mente queſto corollario incontraſtabile, che:* L'integrale dell'„ equazione $(1) Xdy^n : y^m dx^n = \frac{a}{x} + \frac{bddx}{dx^2} + \frac{cddy}{dxdy} + \frac{fdy}{ydx}$ è l'equazione„ $(4)\ dy : y^{m:n} = x^{t:u} dx : \left(\frac{n}{u} \int X x^{nt:u} dx + K\right)^{1:n}$, ſuppoſto, che„ prima di giungere all' equazione (1) ſiaſi preſa per coſtante„ la quantità differentiale $(3) x^{t-a} y^{mu:n-f} dx^{u-b} dy^{-c-u}$. *Jo vorrei*„ *ſempre ingannarmi, ſe mi foſſe conceſſo dedurre da' miei errori*„ *ſimili verità.*„ Hæc propoſitio non naſcitur tanquam corollarium ex theoremate Fagnani, ſed vice verſa Fagnanus ex iſta propoſitione theorema ſuum deduxit, i. e. *ex propoſitione particulari per inductionem erroneam deduxit concluſionem generalem*, quemadmodum cuilibet apparere poteſt ex demonſtratione, quam theoremati ſuo annexuit dict. art. XI. Tom. XXVII. Quia vero optat ſemper falli, ſi ſibi conceſſum eſſet deducere ex erroribus ſuis ſimiles veritates, finiam iſtam reſponſionem oſtendendo ipſi modum, quo ſe centies per diem voti ſui compotem reddere poſſit. Sumat nempe æquationem differentialem quamcunque (A) pro curva algebraica vel mechanica, eamque denuo differentiet, ut habeat æquationem differentio-differentialem (B); deinde aſſumat pro conſtante quamcunque quantitatem differentialem (C), cujus differentialem (D) ponat $=0$, hujus quantitatis (D) multiplum vel ſubmultiplum quodcunque addat alterutri membro æquationis (B), ut inde proveniat nova æquatio (E). Quibus factis ad modum art. XI Tom. XXVII formare poterit novum

Digitized by Google

theorema dicendo: *Æquationis (E) ad quam ſuppono perventum fuiſſe ſine ſuppoſitione differentialis conſtantis, integralis eſt æquatio (A).*

EXERCITATIONUM SUBSECIVARUM Francofurtenſium

Tomus II Sectio II.

Francofurti ad Viadrum, impenſ. Joh. Godof. Conradi, 1719, 8.
Plag. 14.

IN Exercitatione prima *Weſenfeldius* ab intentata Septiciſmi nota *Salomonem* vindicat. Nimirum Anonymus in Obſervationibus Hallenſibus Tom. 8 Obſerv. 13 repetiit argumenta, quibus *Vayerius* probare contendit, *Salomonem* fuiſſe Scepticum. Ad ſingula reſpondere conatur *Weſenfeldius*. Exercitatione ſecunda *Gœlickius* proponit problema: an non omnes febres certam quandam analogiam inter ſeſe mutuo alant ac proinde analogicam quoque tractationem therapevticam ſuo quodam jure expoſtularet. Ipſe affirmativam defendit, ſed ita ut idem aliorum diſquiſitioni ulteriori commendet. Anſam dedit *Brunnerus*, Archiater Palatinus, ob praxin Medicam famigeratiſſimus, qui omnes febres, cujuscunque fuerint indolis, more intermittentium tertianarum per uſum corticis Peruviani curat: cujus methodi felicem ſucceſſum vidit Gœlickius in filio Conſulis Duisburgenſis febri continua & acuta laborante. Idem Exercitatione tertia ſe tuetur adverſus Autorem Relationum (quemadmodum vocantur) innocentium de rebus theologicis antiquo novis, qui deteſtatus fuerat, quod *Jobrenii* Anteceſſoris ſui hypotheſin revocaverat, de Chriſto remediis ſubinde naturalibus certos quosdam morbos fugante, & dæmoniacam obſeſſionem non de corporali diaboli hypoſtatica occupatione, ſed de certo quodam morbi genere explicuerat. Exercitatione quarta *Hermannus* ad motus corporum in mediis reſiſtentibus explicandos progreſſus hac vice ſolos rectilineos & a primitive uniformibus variatos inveſtigat. Exhibet canonem generalem, unde cetera derivat, $rdx = -udu$, ubi r reſiſtentiam, x ſpatium

x ſpatium, *u* celeritatem in termino ſpatii mobili reſiduam denotat. Hinc e. gr. deducit pro deſcenſu corporum a gravitate in medio quocunque reſiſtenti $(g-r)\ dx=udu$ & pro eorum aſcenſu $(g+r)\ dx=-udu$, ubi *g* gravitatem deſignat. Exercitatione quinta *Reinoldus* de confuſione legis Corneliæ de Sicariis cum Aquilia agit. Tandem *Dithmarus* ex Codice MSC rerum præcipue Weſtphalicarum, qui in manus ipſius incidit & cujus Autorem anonymum circa initium ſeculi ſuperioris ſcripſiſſe contendit, Abbatum Werthinenſium & Abbatiſſarum Eſſendienſium Syllabum Speciminis loco cum rerum hiſtoricarum curioſis communicat, integri operis editionem promittens, ubi intellexerit, excerpta iſta non diſplicuiſſe. Continentur autem in eodem deſcriptiones Ducatuum, Comitatuum & Dynaſtiarum Teiſterbantiæ, Cliviæ, Montium, Marcani, Lymburgenſis, Ravensburgenſis, Lippienſis, Tecklenburgenſis, Lingenſis, Bertheimenſis; Schowenburgenſis, Hoyenſis, Halolonis, Mœrſani aliarumque ditionum, quæ ita deſcribuntur, ut Ducum, Comitum & Dynaſtarum genealogiæ, adjectis illorum inſignibus, ipſarum dein ditionum ac præcipuorum in illis oppidorum & monaſteriorum origines & fata exhibeatur, ſingula vero tum Archivorum, tum veterum Scriptorum fide tradantur atque probentur.

MEMOIRES ET NEGOCIATIONS SECRETTES, &c. hoc eſt, *COMMENTARII DE ACTIS FERDINANDI BONAVENTVRÆ, Comitis de HARRACH, Legati Cæſarei, in Aula Hiſpanica, ab A. 1695 usque ad primum tractatum partitionis; Autore DE LA TORRE.*

Tomi II.

Hagæ Comitis, apud Petrum Huſſon, 1720, 8.
Alph. 1 plag. 22.

EX Præfatione diſcimus, Commentarios hoſce deſumtos

eſſe ex epiſtolis, quas lingua Hiſpanica exaratas ex Hiſpania ad Leopoldum Imp. miſit Harrachius. Harum plures in ipſo opere exhibentur. In eadem præfatione novum promittitur Volumen, quo Autor hiſtoriam aulæ Hiſpanicæ inde a ſecundo tractatu partitionis usque ad pacem Badenſem eſt perſecuturus. Accedimus ad ipſum opus, cujus priore Tomo ſive libro præfatur Autor de pace Pyrenæa, & matrimonio Ludovici XIV cum Maria Thereſia, docetque, Mazarinum hac via uſum eſſe conjungendi olim Hiſpaniam cum Gallia, non obſtante ſplendidiſſima illa renunciatione, quippe cum Mazarinus (conf. Acta Erud. A. 1710 p. 250 ſq.) non injuſtum duxerit, pacta facere cum reſtrictione mentali. Hinc, quid ſecuto tempore a Galliæ Rege actum ſit in Belgio, ediſſerit, addens, Regis Hiſpaniæ matrem ſummopere faviſſe ſucceſſioni filii Electoris Bavariæ, at Cardinalem Portocarrerum Carolo, hodierno Imp. Rom. ſucceſſionis jus adjudicaſſe. Inter hæc quieſcebat aula Viennenſis, magnopere admirantibus ejus ἀπραξίαν Principibus omnibus ac Rebusp. Auſtriæ faventibus. Poſtea vero quam erepta humanis rebus fuiſſet Regis Hiſp. mater, fervente adhuc bello, ſtudioſiſſime in id incumbendum ſibi cenſuerunt Auſtriaci, ut, antequam bellum componeretur, ſucceſſor in regno Hiſpaniæ declararetur Carolus Archidux. Hoc fine Comes Harrachius cum *Inſtructione* ſive Mandatis, quæ hic p. 48. ſqq exhibentur, in Hiſpaniam mittebatur. Delatus is Madritum aulam reperit perturbatiſſimam, cum ob frequentes Regis morbos, tum ob inſtantem a Gallis obſidionem Barcinonis. Ceterum Cardinalis Portocarrerus, domus Auſtriacæ fautor maximus, ſtatim venit ad Harrachium, eique ſtatum aulæ Hiſpanicæ fideliter expoſuit. Scilicet Regina, inquiebat, Regem habet in ſua poteſtate: Admiralis Caſtellæ non quidem nomen ac titulum, ſed tamen poteſtatem atque autoritatem habet Miniſtriſſimi: Cardinalis Portocarrerus, Cardinalis Cordubenſis, Dux Montaltius, & Comes Aquilarius, Auſtriacæ domui ſunt addictiſſimi: Comes Oropeſanus favet domui Bavaricæ: denique Comes de Monterrey domui Burbonicæ ſive aulæ Gallicæ optime cupit.

p. 65.

Paulo

Digitized by Google

Paulo poſt Harrachius Regem ac Reginam ſalutans, utrumque deprehendit adjuvare paratum ſucceſſionem Caroli Archiducis. Inter hæc A. 1697 menſe Auguſto Galli potiebantur Barcinone: quæ res adeo frangebat Hiſpanorum animos, ut Rex inducias a Gallis peteret in duos menſes, nec Harrachius, quo minus id fieret, impedire poſſet. Ideo is Imperatori perſcribebat ſtatum Hiſpanicæ aulæ, ſimul rogitans, ut Imp. in Hiſpaniam mitteret Carolum Archiducem, cujus præſentia permotura videatur Regem ad declarandum eum ſucceſſorem ſuum. Nam & Regina dixerat Harrachio, omnino neceſſe eſſe, ut Archidux veniat in Hiſpaniam, quamprimum advenerit decem militum millibus ſtipatus, declarandus Regis ſucceſſor. Nec ullam ea admittebat excuſationem Harrachii. Unde ipſe Harrachius in epiſtola ad Imp. d. 13. Sept. A. 1697 p. 120.
datæ ſcribebat: *Hæc eſt culpa noſtra, Domine, quod non fuit miſſus ſuperiori anno Archidux in Hiſpaniam.* Eodem tempore Cardinalis Portocarrerus rogabat Reginam, ut permoveret Regem ad Archiducem ante, quam pax fieret, declarandum ſucceſſorem. Idem Reginæ ſuadebat, ut confeſtim Imperatori ſcriberetur, ut ſine mora Archiducem mitteret in Hiſpaniam. 125.
Probabat ipſe Rex hocce conſilium, Cardinalemque ea de re agere jubebat cum Harrachio. Credebat Cardinalis, conſilium illud Harrachio fore gratiſſimum, eoque magis obſtupeſcebat, cum Harrachius infinitas huic rei objiceret difficultates, maximeque urgeret, ut Regis Hiſpaniæ ſumtibus alerentur milites Archiducem in Hiſpaniam ſecuturi. Imo plane indignabatur Portocarrerus, ſe mirari dicens, quod Auſtriaci ad obtinenda tot regna monarchiæ Hiſpanicæ graventur impendere ſumtus eos, quibus opus ſit ad alendos Archiducis milites. Poſtea 131.
tamen idem Cardinalis Regi perſuaſit, ut decerneret vocare in Hiſpaniam Archiducem una cum delecta manu Hiſpanicis ſumtibus alenda. Accidit inter hæc, ut Cardinalis Portocarrerus ſummo exardeſceret odio in Admiralem Caſtellæ, eumque omni auctoritate vellet exui: qua in re cum adverſariam nanciſceretur Reginam, ſtatuit nunquam redire in aulam. Arripientes iſtam occaſionem Bavari Portocarrerum ſuas pertra-

here in partes conabantur. Concluſa interim pace Ryſvicenſi, Admiralis Caſtellæ, Auſtriacæ domui addictiſſimus, ſuadebat, ut quamprimum Archidux cum copiis arceſſeretur. Idem placebat Principi Darmſtadino, qui Madritum redux e Catalaunia confirmabat Harrachio, fore, ut, cumprimum advenisset in Hiſpaniam Archidux, declaretur Regis ſucceſſor. Nec dubium erat Harrachio, quin aula Auſtriaca ſit conſenſura
p. 162. in profectionem Archiducis & copiarum, Regi, Reginæ & Portocarrero probatam. Accidit autem præter opinionem, ut Auſtriaca aula recuſaret mittere Archiducem cum decem millibus militum in Hiſpaniam. Qua re vehementer permotus Harrachius Imperatori reſcripſit graviſſimis verbis, quam inconſultum ſit illud conſilium, quantæque admirationi fuerit hæc detrectatio Reginæ, Admirali, & Principi Darmſtadino, qui vitio vertant Imperatori tam noxiam domui ſuæ tarditatem.
183. Poſtulabat deinceps Imperator, ut Archidux conſtitueretur Gubernator Ducatus Mediolanenſis, in eumque Ducatum ſe miſſurum pollicebatur decem millia militum. At ratio hæc diſplicuit Reginæ regiisque Miniſtris eo, quod jam Princeps Valdemontius conſtitutus eſſet Gubernator Mediolanenſis, cui id munus abrogari non poſſe videbatur ſine crimine ingrati animi. Inter hæc cum copiæ Gallicæ hybernarent in Catalaunia, Galli utebantur occaſione conciliandi ſibi animos Hiſpanorum, exoſosque reddendi Auſtriacos. Sed Portocarrerus conſtantem ſuum erga domum Auſtriacam favorem Harrachio teſtatus eſt: etſi paulo poſt leviſſima quædam res, in qua Portocarrero gratificari per valetudinem non poterat
257. Harrachius, Cardinalem illum reddidit alieniorem. Non ita multo poſt rurſus Regina dixit ad Harrachium, Regem eſſe paratum, Archiducem declarare ſucceſſorem, modo is veniat deſideratis comitatus copiis: ipſam aulam Viennenſem in cauſa eſſe, cur id, quod velit, non conſequatur.

12. *Libro ſecundo* narratur, in Hiſpania prodiiſſe libellum Italice ſcriptum, quo docebatur, utile fore regno Hiſpaniæ, ſi ſucceſſorem Rex Hiſpaniæ declararet filium Regis Portugalliæ, cui jure ſucceſſio hæc debeatur. Nec deerant ex Hiſpanis, qui

Digitized by Google

qui libellum iſtum probarent, Hiſpaniamque vellent conjunctam cum Portugallia. Interim Harrachius inſiſtebat, ut Archidux conſtitueretur Gubernator Mediolanenſis: ſed rejicere pergebat hoc conſilium & Regina & Admiralis & Card. Portocarrerus, qui majorem in modum querebatur de tarditate aulæ Auſtriacæ. Etiam Marchio de Mancera, qui antehac p. 17.
Viennæ fuerat Legatus Hiſpanicus, liberrime Harrachio dicebat, conſiliarios aulæ Viennenſis Imperatori conſilia dare ſolere damnoſiſſima, eorumque culpa fieri, ut Harrachii negotiatio non habeat exſpectatum eventum. Inter hæc Portocarrerus, Admiralem e gradu ſuo deturbaturus, Regi perſuadebat, ut Confeſſionario ſuo, P. Matilla, Admiralis amiciſſimo, aula ejecto, novum ſibi adſciſceret Confeſſionarium: cui Cardinalis Franciſcanum quendam adjunxit. Horum uterque Cardinali addictiſſimus Regis animum accommodabant ad voluntatem Cardinalis, inimicosque ſe præbebant Admiralis, Reginæ, & omnium his deditorum Germanorum: contra Portocarrerum Regi reddebant cariſſimum. Hæc dum agerentur, Reginæ inſtinctu & ex voto Admiralis ejusque amicorum Rex ab exilio ad priſtinam dignitatem revocavit Comitem Oropeſanum, Præſidem Caſtellæ, qui a Regina edoctus, ſe revocatum eſſe urgentibus Admirali & Harrachio, fidem dedit, ſe fideliſſima officia præſtiturum eſſe domui Auſtriacæ. Regina vero rurſus coram Harrachio queſta eſt, aulam Auſtriacam non ſatis ſollicitam eſſe de felici rerum Archiducis ſuc- 55.
ceſſu in Hiſpania. Ac Heinſius, Penſionarius Hollandiæ, 60.
Comiti Stratemanno ſæpius dixit, non ſatis ſe mirari poſſe, cur aula Auſtriaca non mittat rogatu Regis Hiſp. Archiducem cum copiis in Hiſpaniam: addens, ſi id non fiat, ſe vereri, ne, qui adhuc Archiduci ſint addicti, deſperabundi amplexentur eorum partes, qui ſucceſſorem declarari velint unum e nepotibus Regis Galliæ. Utrumque & Reginæ & Heinſii dictum Imperatori perſcripſit Harrachius, cujus filius, ſucceſſor patri ab Imp. datus, d. 3. April. A. 1698 venit Madritum, ita tamen, ut & pater ibi maneret titulo Legati extraordinarii. Ex hoc tempore Harcurtius, Legatus Gallicus, qui 64.
non

non ita pridem Madritum venerat, in colloquiis privatis non
timuit dicere, ſucceſſionem Hiſpanicam deberi domui Bur-
bonicæ, Regemque Franciæ ad eam ſibi aſſerendam exercitu
p. 66. uſurum eſſe copioſiſſimo. Inter hæc Rex Hiſpaniæ, ob Au-
ſtriacorum tarditatem, quid faceret, incertus, e Card. Por-
tocarrero quærebat, quid faciendum cenſeret. Is Regi ſua-
debat, ut differret declarationem ſucceſſoris, donec Imperat[illegible]
poſtulatas miſiſſet copias: alias Gallos bellum illatur[illegible]
Hiſpaniæ nunc nimium infirmæ. Addebat, jus Archidu[illegible]
ſatis eſſe manifeſtum, niſi quod Electoris Bavariæ filius ſ[illegible]
cioſas habeat rationes ſibi jus ſucceſſionis vindicandi. R[illegible]
72. conſilium Cardinalis approbans, ſtatim ipſe literas exara[illegible]
ad Imperatorem, eique confirmavit, ſucceſſorem ſuum fo[illegible]
Archiducem, ſeque idoneum exſpectare tempus, eum de[illegible]
randi ſucceſſorem: opus ideo eſſe, ut mittantur in Hi[illegible]
niam decem millia militum Germanorum, & ut Imper[illegible]
Hollandos & Angliæ Regem roget, ut non ſolum c[illegible]
Cæſareas in Hiſpaniam navibus transvehant, verum [illegible]am
promittant, ſe propugnaturos eſſe declarationem ſuc[illegible]ris
in Hiſpania. Hoc tempore Nuntius Apoſtolicus [illegible]bat
Reginæ, ut Cardinalem Portocarrerum cum Admi[illegible]con-
ciliare ſtuderet, ipſaque Cardinali ſe ſimularet am[illegible] fore
id commodum rebus Auſtriacis. Regin[illegible]nimi[illegible]xoſa
Cardinalem, Nuntio morem gerere n[illegible]. Reſci[illegible] id
Cardinalis, referensque Urracæ, Secr[illegible]rio ſuo, cui in omni-
bus erat obſequens, ab hoc excitabat[illegible] ad odium con[illegible] Re-
93. ginam pariter ac domum Auſtriacam. Hac occaſion[illegible]utor
noſter vitio vertit Harrachio, quod [illegible]on ſibi concili[illegible] iſtius
Urracæ amicitiam, cum tamen, id [illegible] faceret, ſi C[illegible]nalem
vellet retinere in partibus Auſtriacis, f[illegible]ſſet ad[illegible]us; item
97. quod P. Moreratam, Regis Confeſſiona[illegible]oſque Porto-
99. carreri amicos neglexerit. Ac ſane brevi poſt certo docu-
mento cognovit Harrachius, Cardinalem Portocarrerum &
111. Reginæ & domus Auſtriacæ partes repudiaſſe. Hæc inter in
aula Gallica Marchio Torcius Portlandio, Legato Anglico,
exponebat conſilium de provinciis Hiſpanicis inter eos, qui
jus

Digitized by Google

jus ſuccedendi habere ſibi videantur, partiendis: qua occaſione Portlandii vita & fortuna p. 116 ſqq. curate deſcribitur. p. 123.
Notatu dignum, Aſtrologicas prædictiones Regi Galliæ factas ipſum confirmaſſe in ſpe potiundæ Hiſpaniæ. Cum enim A. 1668 Cometa ortus eſſet in Hiſpania, quidam Aſtrologi Galli judicarunt, eum portendere, poſt Caroli II mortem neminem e domo Auſtriaca regnaturum in Hiſpania, ſed Hiſpaniam venturam in poteſtatem Regis Galliæ. Ac jam Harcurtius, inuſitata liberalitate & comitate Hiſpanos Gallis conciliare ſtudens, palam dictitabat, non permiſſurum Regem ſuum, ut domus Auſtriaca heres fiat Hiſpaniæ, ſed velle, ut ſuccedat Electoris Bavariæ filius. Imo Harcurtii artibus adeo deliniti erant Hiſpanorum animi, ut facile appareret, conſenſuros Hiſpanos, ut unus nepotum Regis Galliæ fiat Rex Hiſpaniæ, ea tamen conditione, ut hæc duo regna nullo unquam tempore conjungantur. Reconciliarat etiam Harcurtius gratiam Regis Hiſp. Comiti de Monterrey, vetuſto aulæ Gallicæ amico: quo facto hic omnia fecit, ut ſucceſſionem in Hiſpania transferret ad Gallos. Equidem & Harrachius ſibi conciliavit Comitem Oropeſanum, primarium Regis miniſtrum eumque gratioſiſſimum, qui ipſi promiſit, ſibi curæ fore, ut Archiduci confirmaretur ſucceſſio. Atque hic Oropeſanus ſuadebat Harrachio, ut Toletum iret, & a Rege, qui tum ſanitatis cauſa ibi degebat, peteret, ut ſibi daret Commiſſarium, quocum de ſucceſſione ageret. Addebat Oropeſanus, ipſi datum iri ejusmodi Commiſſarium, cujus opera res ex voto ſit ſucceſſura. Non poterat Harrachio ſalubrius dari conſilium: at is propter naturalem timiditatem literis prius ad Reginam datis petiit, ut Toletum venire ſibi liceret: quo facto Regina eum eo venire prohibuit. Hac occaſione Autor noſter diſputat de peccatis ab Harrachio in negotiatione ſua commiſſis, addens tamen & ea, quæ valent ad Harrachium omni culpa liberandum. Simul exponit mores πολιτικωτάτυς, quibus uſus Harcurtius, Gallicus Legatus, ſibi ſuæque nationi tantum conciliavit favorem amoremque Hiſpanorum, ut hi palam jactarent, non obſtante Mariæ Thereſiæ re-

124 (beside "Hiſpaniam venturam…"); 139. 141. (beside "cedat Electoris…"); 147. (beside "tempore conjungantur…"); 151. (beside "ciliavit Comitem…"); 158 ſqq. (beside "facto Regina…"); 161 ſqq. (beside "um omni culpa…")

non ita pridem Madritum venerat, in colloquiis privatis non timuit dicere, ſucceſſionem Hiſpanicam deberi domui Burbonicæ, Regemque Franciæ ad eam ſibi aſſerendam exercitu
p. 66. uſurum eſſe copioſiſſimo. Inter hæc Rex Hiſpaniæ, ob Auſtriacorum tarditatem, quid faceret, incertus, e Card. Portocarrero quærebat, quid faciendum cenſeret. Is Regi ſuadebat, ut differret declarationem ſucceſſoris, donec Imperator poſtulatas miſiſſet copias: alias Gallos bellum illaturos Hiſpaniæ nunc nimium infirmæ. Addebat, jus Archiducis ſatis eſſe manifeſtum, niſi quod Electoris Bavariæ filius ſpecioſas habeat rationes ſibi jus ſucceſſionis vindicandi. Rex
72. conſilium Cardinalis approbans, ſtatim ipſe literas exaravit ad Imperatorem, eique confirmavit, ſucceſſorem ſuum fore Archiducem, ſeque idoneum exſpectare tempus, eum declarandi ſucceſſorem: opus ideo eſſe, ut mittantur in Hiſpaniam decem millia militum Germanorum, & ut Imperator Hollandos & Angliæ Regem roget, ut non ſolum copias Cæſareas in Hiſpaniam navibus transvehant, verum etiam promittant, ſe propugnaturos eſſe declarationem ſucceſſoris in Hiſpania. Hoc tempore Nuntius Apoſtolicus ſuadebat Reginæ, ut Cardinalem Portocarrerum cum Admirali reconciliare ſtuderet, ipſaque Cardinali ſe ſimularet amicam: fore id commodum rebus Auſtriacis. Regina vero, nimis exoſa Cardinalem, Nuntio morem gerere noluit. Reſciſcens id Cardinalis, referensque Urracæ, Secretario ſuo, cui in omnibus erat obſequens, ab hoc excitabatur ad odium contra Re-
93. ginam pariter ac domum Auſtriacam. Hac occaſione Autor noſter vitio vertit Harrachio, quod non ſibi conciliarit iſtius Urracæ amicitiam, cum tamen, id ut faceret, ſi Cardinalem vellet retinere in partibus Auſtriacis, fuiſſet admonitus: item
97. quod P. Moreratam, Regis Confeſſionarium, alioſque Portocarreri amicos neglexerit. Ac ſane brevi poſt certo docu-
99. mento cognovit Harrachius, Cardinalem Portocarrerum & Reginæ & domus Auſtriacæ partes repudiaſſe. Hæc inter in
111. aula Gallica Marchio Torcius Portlandio, Legato Anglico, exponebat conſilium de provinciis Hiſpanicis inter eos, qui

jus

Digitized by Google

jus ſuccedendi habere ſibi videantur, partiendis: qua occaſione Portlandii vita & fortuna p. 116 ſqq. curate deſcribitur. p. 123.
Notatu dignum, Aſtrologicas prædictiones Regi Galliæ factas ipſum confirmaſſe in ſpe potiundæ Hiſpaniæ. Cum enim A. 1668 Cometa ortus eſſet in Hiſpania, quidam Aſtrologi Galli judicarunt, eum portendere, poſt Caroli II mortem neminem e domo Auſtriaca regnaturum in Hiſpania, ſed Hiſpaniam venturam in poteſtatem Regis Galliæ. Ac jam Harcurtius, inuſitata liberalitate & comitate Hiſpanos Gallis conciliare ſtudens, palam dictitabat, non permiſſurum Regem ſuum, ut domus Auſtriaca heres fiat Hiſpaniæ, ſed velle, ut ſuccedat Electoris Bavariæ filius. Imo Harcurtii artibus adeo deliniti erant Hiſpanorum animi, ut facile appareret, conſenſuros Hiſpanos, ut unus nepotum Regis Galliæ fiat Rex Hiſpaniæ, ea tamen conditione, ut hæc duo regna nullo unquam tempore conjungantur. Reconciliarat etiam Harcurtius gratiam Regis Hiſp. Comiti de Monterrey, vetuſto aulæ Gallicæ amico: quo facto hic omnia fecit, ut ſucceſſionem in Hiſpania transferret ad Gallos. Equidem & Harrachius ſibi conciliavit Comitem Oropeſanum, primarium Regis miniſtrum eumque gratioſiſſimum, qui ipſi promiſit, ſibi curæ fore, ut Archiduci confirmaretur ſucceſſio. Atque hic Oropeſanus ſuadebat Harrachio, ut Toletum iret, & a Rege, qui tum ſanitatis cauſa ibi degebat, peteret, ut ſibi daret Commiſſarium, quocum de ſucceſſione ageret. Addebat Oropeſanus, ipſi datum iri ejusmodi Commiſſarium, cujus opera res ex voto ſit ſucceſſura. Non poterat Harrachio ſalubrius dari conſilium: at is propter naturalem timiditatem literis prius ad Reginam datis petiit, ut Toletum venire ſibi liceret: quo facto Regina eum eo venire prohibuit. Hac occaſione Autor noſter diſputat de peccatis ab Harrachio in negotiatione ſua commiſſis, addens tamen & ea, quæ valent ad Harrachium omni culpa liberandum. Simul exponit mores πολιτικωτάτως, quibus uſus Harcurtius, Gallicus Legatus, ſibi ſuæque nationi tantum conciliavit favorem amoremque Hiſpanorum, ut hi palam jactarent, non obſtante Mariæ Thereſiæ re-

Margin: 124 (beside "Ac jam Harcurtius"); 139. 141. (beside "Imo Harcurtii artibus adeo"); 147. (beside "Reconciliarat etiam"); 151. (beside "ciliavit Comitem Oropeſanum"); 158 ſqq. (beside "facto Regina"); 161 ſqq. (beside "Simul exponit mores")

nuntiatione poſſe ſuccedere in Hiſpania ſecundum tertiumve Delphini filium, modo caveretur, ne unquam duo hæc regna, Gallicum & Hiſpanicum, ſub uno Rege conjungerentur. Clamabant etiam, ſucceſſionem Principis Gallici fore Hiſpaniæ ſalutarem, futurumque, ut reſp. pariter ac literæ tum floreant. Ceterum hæc populi vox erat. Inter Miniſtros Regios ſolus Comes de Monterrey favebat Gallis, ſed Auſtriacæ domui addicti erant Admiralis Caſtellæ, Comes Oropeſanus, & Card.
p. 188. Portocarrerus, triumviri in aula potentiſſimi. Ac paulo poſt Rex Miniſtros ſuos juſſit conſultare de ſucceſſione: quo in conſilio Comes de Monterrey liberrimam habens orationem effecit, ut nihil decerneretur. At Comes Oropeſanus atque
212. Admiralis Caſtellæ ſuadebant Regi, ut Archiduci confirmaret ſucceſſionem teſtamento. Quanquam & hoc conſilium fuit rejectum, Reginæ, ut videtur, inſtinctu, quæ penitus in amo-
217. rem aulæ Gallicæ pertracta fuerat ab uxore Harcurtii. Dicitur etiam Harcurtius Regis ſui nomine promiſiſſe Reginæ, quod mortuo Rege Hiſpaniæ Delphinus ipſam ſit ducturus, ipſaque retentura ſit regimen Hiſpaniæ durante minorennitate Ducis Andegavenſis: ut cetera promiſſa, Perlipſiæ (hæc erat intima Reginæ amica,) & Confeſſario Reginæ facta, prætermittamus. Tandem Harrachio dati ſunt duo Com-
225. miſſarii, cum quibus de ſucceſſione ageret, Oropeſanus & Admiralis Caſtellæ, Auſtriacorum uterque ſtudioſiſſimus. Interim Elector Bavariæ filio ſuo proſpiciens Belgium Hiſpanicum reddebat firmiſſimum, & Portocarrerus, itemque Comes de Monterrey, hortabantur Regem, ne ante declararet ullum ſucceſſorem, quam jus filii Electoris Bavariæ fuerit ex-
236. penſum. Imo etiam duo Commiſſarii, quos diximus, ſuadebant Regi, ut declarationem ſucceſſoris differret: & Oropeſanus quidem eo fine, ne filio Bavari omnis ſpes præcluderetur; Admiralis vero ideo, ne ea facta declaratione Rex Gal-
244. liæ Hiſpaniam vivo adhuc Carolo II invaderet. Hinc Rex Harrachio dici jubebat, nondum licere Regi Archiducem ſolenniter declarare ſucceſſorem, quem quidem omnino ſibi ſuccedere velit, ſed exſpectandum, donec Hiſpania non habeat amplius

amplius cauſam metuendi Gallum. Eandem in ſententiam ſua manu litteras dedit ad Imperatorem Rex Hiſpaniæ. Die 9 Oct. A. 1698 diſceſſit ſenior Harrachius Madrito, Viennam repetens. Ac die undecimo ejusdem menſis Hagæ fuit concluſus tractatus partitionis inter Regem Galliæ, Britanniæ, & Batavos, qui pro fine habebat evitationem belli occaſione ſucceſſionis Hiſpanicæ orituri. Non ita multo poſt Card. Portocarrerus accepit a celebri Italiæ JCto Leonardo Pepolio, quod petierat, Reſponſum de jure ſuccedendi in Hiſpaniam, quod hic Italice & Gallice exhibetur integrum. In hoc Reſponſo jus illud vindicatur filio Electoris Bavariæ, ac præterea varia politica conſilia de ſucceſſione in regnum Hiſpaniæ adjunguntur.

p. 254. 281. 286. 292 - 381.

B. EUSEBII, EPISCOPI VULGO ALEXANDRINI, oratio de Die Dominico, quam Græce ex MSS. edidit, Latine vertit, & annotationibus, potiſſimum ad ſacra publica veteris Eccleſiæ ſpectantibus, illuſtravit JO. GUILIELMUS JANUS D.

Lipſiæ, apud Jo. Fridr. Gleditſchii B. filium, 1720, 4.
Plag. 10.

Ex ſcriptis Euſebii, Epiſcopi, ut vulgo dicitur, Alexandrini, quem Gennadius Maſſilienſis c. XXXIV inter viros illuſtres laudat, & Guil. Cave in Hiſt. Lit. ad A. 259 refert, ſumme Reverendus ac doctiſſimus Editor hujus orationis, ſub finem Sec. IV vixiſſe, probabilibus argumentis judicat, nihil adhuc typis impreſſum fuit, præter orationem de commemoratione Sanctorum, Biblioth. Patrum Lugd. T. XXVII inſertam, & fragmenta quædam in Parallelis ſacris, cum Damaſcenicis, tum Rupefucaldinis, ineunte Sec. VII collectis, & a Mich. Lequien non ita pridem inter Johannis Damaſceni opera editis. Sed multa tamen adhuc in bibliothecarum quarundam MStis latent, a Lambecio, Sylburgico, Cavio, aliisque recenſita. Inter hæc Oratio de die Dominica, quam ex codice Va-

Digitized by Google

ticano Lucas Holſtenius, ex Bodlejano Gerhardus Langbenius juris publici facere voluerunt, nunc primum ex utriusque MSti collatione in lucem prodit. Tractatur in ea quæſtio, cur die Dominico ſacris vacare & laboribus abſtinere neceſſe ſit? cui fortaſſe leges Imperatorum Chriſtianorum Sec. IV de die Dominico latæ, & in annot. D p. 13 enarratæ, occaſionem dederunt. Inter multas diverſasque Patrum rationes, quamobrem Chriſtiani feriam primam hebdomadis potius, quam ſeptimam, primæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ exemplo, cultui publico deſtinarunt, in annotat. K p. 15 ipſorum verbis recenſitas, tres potiſſimum eminent, quod ſcilicet ea die (1) mundum Deus condere cœperit, (2) Chriſtus a mortuis reſurrexerit, (3) Spiritus S. ſuper Apoſtolos effuſus ſit. Hinc dies Dominica Euſebio dicitur *τρεῖς ἀρχὰς ἔχουσα, τριάδος τῆς ὑπεραγίας τὴν ἀρχὴν ὑποφαίνειν*, p. 2. Nihil tamen horum majori antiquitatis Chriſtianæ conſenſu, ut cauſa celebrandæ diei Dominicæ, commendatum eſt, quam reſurrectio Chriſti. Ob hujus enim memoriam Euſebius eam *κυριακὴν* vocari, ſcribit, quod epitheton in ſacris literis non niſi de S. Cœna & die Dominico reperiri, annot. G p. 14 obſervatur, & S. Euchariſtiam *εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κυρίου* ea potiſſimum celebrari, oſtendit. Hinc die Dominico jejunare, flexis genibus orare, aut ullum *anxietatis habitum*, ut Tertullianus loquitur, præ ſe ferre, moribus & inſtitutis primitivæ Eccleſiæ nefas habitum fuiſſe, in annot. K p. 16 & YY p. 57 pluribus demonſtratur. Utrum effuſio Spiritus S. die Dominico facta ſit, a nonnullis in dubium vocatur, propterea, quod feſtum Pentecoſtale Judæorum illo anno non in feriam primam, ſed ſeptimam, ſive in diem Saturni inciderit. Aſt conſtans illa veterum Chriſtianorum ſententia optime defenditur, ſi cum Lightfooto, Baſnagio & aliis verba Act. II, 1 *ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς*, quæ locutionem Hebræam במלאת exprimunt, de tempore non adventante, ſed tranſacto accipiamus, ſicut Levit. XII, 6, Eſther I, 5 &c. atque adeo primum feſtum Pentecoſtale Chriſtianum, æque ac Sabbathum Chriſtianum, Judaico uno die poſterius ſtatuamus. Ex hac hypo-

hypotheſi in annot. K p. 20 Chronologia Paſchatos *σαυρωσίμου* & primi feſti Pentecoſtalis Chriſtiani conciliatur, ſimulque ſententia Bocharti, Lightfooti, & optimorum quorumque hiſtoriæ Evangelicæ interpretum, qua Chriſtus Paſcha ultimum ſtato tempore cum Judæis celebraſſe putatur, *nodo*, quem Spanhemius *indiſſolubilem* indicat, liberatur. Neque vero tantum cauſæ, quamobrem dies hebdomadis primus Chriſtianis ſacer ſit, ab Euſebio afferuntur, ſed & ratio ſacrorum, illi quondam uſitatorum, ob oculos ponitur. Quo nomine potiſſimum memorabilis eſt quæſtio p. 4 propoſita: *τί θεωρῦσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐις τὴν ἐκκλησίαν*; ad quam nihil reſponderi videas de ſacrificio miſſatico, nihil de elevatione panis, in corpus Chriſti transſubſtantiati, nihil de imaginibus & reliquiis ſanctorum adorandis aut aliis hujuſmodi, in recentioris ævi templis ſpectari ſolitis, ſed ea tantum recenſeri, quibus ſacra publica purioris Eccleſiæ olim conſtiterunt, ſacram puta Euchariſtiam, preces & hymnos, Scripturæ S. lectionem, expoſitionem & ad ſalutares uſus accommodationem, quæ in annot. BB & ſeqq. data opera explicantur. Speciatim S. Euchariſtiam Euſebius ſuo tempore celebratam fuiſſe, oſtendit, in una tantum menſa ſacra p. 4, non in pluribus unius templi altaribus Miſſaticis, qualia in Occidente demum poſt ſeculum VIII cum miſſis ſolitariis multiplicari conſueverunt, vid. annot. CC p. 38, idque ſub utraque ſpecie *σώματος καὶ αἵματος τῦ κυρίου* p. 3, qua ratione *ſemper & ubique ab Eccleſiæ primordiis usque ad ſeculum XII* fideles communicaſſe, fatetur Cardinalis Bona, verbis in annot. R p. 26 citatis. Jubet præterea Euſebius omnes, qui ſacris interſunt, accedere ad communionem corporis & ſanguinis Domini, iis tantum exceptis, quos regnantis peccati conſcientia excludit, p. 3, & antiquiſſima formula liturgica *τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις*, in annot. S p. 26, explicata, arcet: idque ex more veteris Eccleſiæ, in cujus locum ſequior ætas, miſſas ſolitarias, omnibus ſcilicet adſtantibus, etiamſi non communicantibus, profuturas, vel ipſo canone miſſali invito ac repugnante, ſubſtituit. vid. annot. Q p. 25. Denique nec transſubſtantiationis ullum hic

veſtigium exſtat, & quæ ex formulis Liturgicis noviſſime ab Euſebio Renodotio producta ſunt, examinantur in annot. DD p. 40 ſeqq. Id unum ſingulare & Eccleſiæ orientali proprium eſt, quod pag. 5 Spiritus Sancti παρȣσία καὶ ἐπιφοίτησις, ἐπικλήσει ſcilicet Euchariſtica devocati, commendatur, quam explicat, & quæ pro transſubſtantiationis dogmate inde exſculpuntur, confutat annotatio FF p. 47. Eos qui propter indignitatis conſcientiam communicare non poſſunt, precibus ſaltem publicis & Euchariſticis aſſiſtere jubet Euſebius, quas preces, ſi orationem Dominicam & recitationem verborum inſtitutionis exceperis, olim arbitrarias, diverſis Eccleſiis ac temporibus diverſas, & prioribus ſaltem ſex ſeculis non alio quam vernaculo ſermone dictas fuiſſe, in annot. T probatur, ſimulque cum novitas Liturgiarum, Petri, Jacobi, & Marci nominibus inſignitarum, demonſtratur, tum Uſſerii liber de ſacris vernaculis contra Richardi Simonii & Euſebii Renodotii objectiones vindicatur. Inter hymnos ſacros, ſua ætate receptos, præter Pſalmos Davidis, de quorum uſu in veteri Eccleſia, vid. annot. GG p. 48, Euſebius p. 4 & 5 nominatim memorat τρισάγιον illud Seraphicum, Græcis ἐπινίκιον dictum ex Eſ. VI, hymnum angelicum ex Luc. II, & Halleluja, recentiori illo & interpolato Triſagio Eccleſiæ orientalis: ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος &c. quod, Sec. V demum invectum, in Liturgia Jacobi ſeparatim præſcribitur, omiſſo. Singulorum antiquitas & uſus in veteri Eccleſia ſingulis annotationibus illuſtratur, & eos hodienum in Eccleſia noſtra, vernaculo ſermone expreſſos, decantari, demonſtratur, ut ἐπινίκιον verbis hymni Ambroſiani: Heilig iſt unſer GOtt ꝛc. hymnum angelicum in cantione: Allein GOtt in der Höh ſey Ehr ꝛc. Triſagion orientale in verbis, Heiliger HErre GOtt, heiliger ſtarcker GOtt ꝛc. vid. annot. EE p. 42, FF p. 46, KK p. 50. Voces Evangelicas & Apoſtolicas i. e. Scripturam S. non minus ac presbyterorum & Epiſcoporum cohortationes, omnium auribus percipi, inquit p. 5, quia ſcilicet Scripturam S. in lingua vernacula legere & audire cuivis integrum erat, more veteris Eccleſiæ, in oriente ad
hunc

hunc usque diem ſervato, ut oſtenditur in annotat. II p. 50. Notat præterea Euſebius abuſus quosdam diei Dominicæ, ſua ætate frequentatos, cujusmodi ſunt (1) theatrorum ſpectacula more veteri deſcripta, unde colligitur, eum hæc ſcripſiſſe ante annum Chriſti 425, quo Imp. Theodoſius junior die Dominica omnem theatrorum & Circenſium voluptatem, jam ante a Theodoſio M. interdictam, per univerſas urbes abrogavit, notiſſima illa lege, *Dominico*, quam Barnabas Briſſonius ſingulari libro commentario, de ſpectaculis & feriis, illuſtravit, conf. annot. N N p. 52. (2) Judicia coram Epiſcopis & Presbyteris, inter ipſa ſacra publica exerceri ſolita, p. 6, conf. annot. PP. Eodem (3) refert & vehementer improbat morem, quo nonnulli die Dominico, plures vero ſacro Paſchalis die, poſt ſumtum cibum myſteriorum communione utebantur, p. 7, per τὴν τȢ ἁγίȢ πάσχα ἡμέραν non feſtum Paſchatos ſed feriam quintam magnæ hebdomadis, memoriæ Paſchalis ςαυρωσίμȢ ſacram, intelligi, docet annot. TT p. 56. Hoc enim die, in memoriam Euchariſtiæ; a Chriſto poſt cœnam inſtitutæ, conceſſum quondam fuiſſe, ore non jejuno communicare, patet ex Codicis Africani canone XLI, prima illa lege eccleſiaſtica, quæ pranſos a ſacro epulo arcet, uno illo die duntaxat excepto. vid. annot. SS p. 55. Tacemus ritus veteres, quorum hinc inde mentio injicitur, ut de Miſſa Catechumenorum & fidelium annot. A p. 10, quod Epiſcopi ſedentes concionati ſint p. 11 & 12, quod Chriſtiani mane quondam congregati, Synaxes ſuas ad lumina accenſa celebrarint, quæ deinceps etiam interdiu retenta ſunt, p. 2 & annot. M p. 22, quod convocatio ad Eccleſiam voce præconis facta fuerit, p. 4 & annot. Z p. 33, quod diem Dominicam veteres a veſpera præcedentis Sabbathi inchoarint, annot. QQ. p. 54 &c.

CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII, Theologi Tubingenſis, de originibus Juris Eccleſiaſtici veraque ejusdem indole Liber ſingularis.

Tu-

Digitized by Google

Tubingæ, apud Jo. Georg. Cottam, 1719, 4.
Alph. 1 plag. 10.

ETſi Jurisprudentia eccleſiaſtica Zigleri cumprimis, Titii, Thomaſii, Böhmeri & aliorum ſtudio ac labore novam quaſi faciem induerit, quamplurima tamen in campo adeo ſpatioſo ſibi relicta putavit Summe Rev. Autor aliis etiam operibus nuper editis inclytus. Quatuor capitibus totum volumen abſolvitur, quorum primum de jure eccleſiaſtico a Chriſto condito eccleſiæque tradito, ſecundum de jure eccleſiaſtico ab Apoſtolis ſive condito ſive obſervato, tertium de jure eccleſiaſtico quod ſeculis ſecundo & tertio obtinuit, quartum denique de vera juris Proteſtantium eccleſiaſtici indole agit.

Jurisprudentia eccleſiaſtica vocatur Autori ea ſcientiæ ſanctioris pars, quæ circa eccleſiaſticarum cœtuum conſervationem, directionemque, diſciplinam porro eorundem & ritus ordinandos, conſiderandosque, occupatur. Originem ejus a Chriſto cap. I deducit. Iſte ſacris Judaicis cum ſuis adhuc indulgebat, nec peculiarem ſibi tantum cœtum formabat, quam etiam ob cauſam de ejectione vel excommunicatione e cœtu & excluſione a ſacra cœna, ut & de pœnitentia publica, expreſſis verbis ſtatuere quicquam haud poterat. Apoſtolos & diſcipulos LXX ſibi adjungebat, iisque facultatem concedebat miraculis & verbi evangelii prædicatione eccleſiam colligendi, atque in iſta quædam externam cœtuum diſciplinam ſpectantia obſervandi, quæ baptiſmi & panis calicisque euchariſtici uſum ut & clavium poteſtatem cumprimis concernebant. Nullibi vero Chriſtum hierarchiam eccleſiaſticam inſtituiſſe legimus, qua unus alteri vel ceteris omnibus præfectus, præcipuaque ipſi & ſumma autoritas qua reliquis ſupereminereet, conceſſa fuerit. Spirituale enim erat regnum Salvatoris, ubi omnis ſuperioritas, coactio, pœna & quicquid dominium redolet, exulabat. Provocant quidam, quibus iſta non probantur, ad privilegium Petro Matth. XVI, 18, 19 datum, ubi ipſe Chriſtus dicit: *Tu es Petrus, & ſupra hanc petram ædificabo eccleſiam meam &c.* Evidenter autem oſtendit Autor, primatum Petri

Petri ex hiſce verbis minime poſſe probari. Primo enim omnes Apoſtoli fuere æquales, quod ex Luc. XXIII, 24, 25, tum & ex Pauli teſtimoniis 2 Cor. XI, 5, XII, 11, Gal. II, 6, 9 liquet. 2) Porro præcipuæ partes ſi quæ fuerint, quibus præ reliquis Apoſtolis unus eminuit, Petro dari vix poſſunt, utpote quem Chriſtus poſt illa verba mox Satanam appellitavit, qui Chriſtum ter abnegavit, qui ægre tulit, Chriſtum Johannem quam ſe magis amare, qui in concilio Hieroſolymitano haud decidit, qui a Paulo propter hypocriſin reprehenſus fuit, qui ſemetipſum tantum συμπρεσβύτερον vocat. 3) Deinde Petrus petra eccleſiæ non alia ratione dici potuit a Chriſto, quam qua & ceteri Apoſtoli petra eccleſiæ ſunt, ubi ſolus Chriſtus, qui lapis angularis eſt, ceteros antecellit. 4) Tandem Petro claves regni cœlorum cum poteſtate illud aperiendi dati non ita ſunt, ut abſoluto ipſius arbitrio fuerit relictum, quemnam intromittere vellet, aut ſecus, ſed limitata tantum ac ad certum ſalutis conferendæ ordinem, quem Chriſtus Eccleſiæ caput rectorque ſupremus inſtituit, reſtricta fuit ea poteſtas, quæ adeo & ſucceſſoribus Petri competit. Hac ratione ſi dictum hoc toties controverſum explicetur, non opus eſt alia eaque longius accerſita reſponſione, per petram ſcilicet non Petrum, ſed Chriſtum ſive fidem in iſtum intelligi; quamvis & huic opinioni ſuum conſtet pretium.

Neque poſt aſcenſionem Chriſti Apoſtoli ſeſe a ſacris Judaicis ſtatim ſeparabant, verum id tum demum factum cum totæ ad eos Synagogæ ſe conferrent, aut ipſi e Synagogis expellerentur, vel univerſa tandem Reſpublica Judaica evaneſceret. Amplificabant Apoſtoli concionibus, miraculis & largo ſacramentorum uſu eccleſiam. Cum vero ſoli plantationi ejusdem haud ſufficerent, ſocios ſibi adjungebant, qui συνέργοι, ἐυαγγελίςαι, διάκονοι, ἡγέμενοι, ἐπίσκοποι & ἄγγελοι in libris N. T. dicuntur. Nemini horum ſupereminentia magiſtralis, dominium aut tyrannis ullo modo concedebatur. Cultus, cui vacabant, in cœtibus ſacris, precibus, inſtitutione, admonitionibus, reprehenſionibus, lectionibus, cantionibus, cœna ſanctiori & agapis conſiſtebat, quæ omnia oſculo ſancto, communionis in- C. II p. 36.

Digitized by Google

dice, claudebantur. Peccatores induratos antiſtites devovebant, ſuæque communionis beneficio privabant, cujus devotionis effectus erat diſſenſus, quem fideles ab omni hominum ejusmodi familiaritate abſtinentes, teſtabantur. In electione, conſtitutione & ordinatione Presbyterorum nunc a ſolis Apoſtolis, aut eorum *συνεργοῖς* atque *πρεσβυτέροις*, nunc cenſenſu totius cœtus res acta fuit, manibus etiam impoſitis, quam impoſitionem, ab Apoſtolis vel *συνεργοῖς* atque *πρεσβυτέροις* factam, primis temporibus miraculoſa Spiritus S. *χαρίσματα* inſequebantur. In his dum verſatur Cl. Autor, varias ſubinde obſervationes, dictorum Scripturæ ſacræ expoſitiones, rituum eccleſiaſticorum deſcriptiones atque alia inſpergit. Ita p. 52 de Epiſcoporum & Presbyterorum differentia, p. 62 de loco 1 Petri V, 2, 3, 4, ſpeciatim de verbis *Μηδ᾽ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων*, p. 71 de ex communicatione eccleſiaſtica, p. 83 de Pædobaptiſmo prolixe & accurate diſſerit. Ceterum merito illis præmiſſis quæritur: ad quemnam typum eccleſia Chriſtiana ab Apoſtolis efficta fuerit? Ad rerum publicarum formas exactas fuiſſe eccleſiæ rationes, ſibi perſuadent Romanenſes. Plures ex Patribus & inter recentiores maxime Jac. Leſſerius eccleſiam ad formam templi ſacerdotiique Judaici efformatam fuiſſe, aſſeverarunt. Synedrium porro Judaicum cum ſacris eccleſiaſticis magnopere convenire, Jo. Seldeno viſum fuit. Verum cum nulla ex his ſententiis Autori ſatisfaciat, quod illæ cum natura & excellentia Chriſtianæ eccleſiæ ſtare vix poſſint, eam demum amplectitur, quam multis primorum ſeculorum Patribus familiarem, Campegius Vitringa magno eruditionis apparatu defendit, fuiſſe ſcilicet eccleſias Chriſtianas ad formam Synagogicam & ſcholaſticam velut inflexas, neque tamen totam eccleſiæ formam Synagogicam eſſe, ſed peculiaria multa habere.

C. II p. 103. Seculo poſt natum Chriſtum ſecundo & tertio jura eccleſiaſtica varias mutationes ſubiere. Monet hic imprimis Autor: primo e ſilentio aliquot iſtius ævi ſcriptorum non poſſe concludi, hos illosve ritus eccleſiæ tum temporis fuiſſe ignotos; ſecundo ad diſciplinam ſacram ex unius Scriptoris coætanei libello hauſtam, quæ utique particularis ſaltem exiſtere potuit,

tuit, non eſſe eccleſiæ univerſalis diſciplinam exigendam; tertio ad ſeculorum ſequiorum rationem eccleſiæ primitivæ ſtatum haud metiendum, ſed ad diſciplinam potius arcani tantum non ſemper reſpiciendum, de qua quidem prolixius egiſſe ipſum Celeb. Pfaffium in Primitiis Tubingenſibus P. II p. 148. meminimus. Magna ſæpe animorum contentione agitata fuit quæſtio: num antiquioribus temporibus ſupereminentia epiſcopalis obtinuerit? Noſter mediam viam ſecutus exiſtimat, fuiſſe forſitan eccleſias ab Apoſtolis plantatas, in quibus unicus ſaltem Epiſcopus, plures Doctores & Presbyteri extiterint, quibus ille ex Apoſtolorum autoritate præfuerit & præcipua munia, quæ ab his exerceri nequiverint, præſtiterit; fuiſſe & alias eccleſias pariter Apoſtolorum opera collectas, in quibus omnes Doctores æquali dignitate fuerint, ac pari jure Epiſcoporum Presbyterorumque titulo uſi fuerint, etſi & in has paulatim ſupereminentia Epiſcopalis iſtis quoque temporibus inducta fuerit. Nulla harum conſtitutionum divinæ ordinationi repugnat, relictaque eſt ſingulis cœtibus libertas eam quæ magis commoda videretur eligendi. Diſcrimen clericorum & laicorum utique his temporibus obtinuit, quibus etiam auditores in diverſas fidelium, catechumenorum & pœnitentium claſſes diſponebantur. Jejunium ante paſcha quadrageſimale jam tum a multis fuit celebratum, ita tamen, ut integra fidelibus eſſet libertas. De euchariſtiæ celebratione id maxime notandum, oblationes & interceſſiones pro mortuis hoc jam tempore frequentatas, morem aquam loco vini adhibendi a Cypriano reprobatum, euchariſtiam etiam aſſervatam aliiſque transmiſſam fuiſſe. Ita ſi ad quartum quoque & reliqua ſecula pergere Autori libuiſſet, facile demonſtraturus erat, qua ratione magiſtratus politici munia in eccleſiam migraverint, epiſcopalis dignitas aucta, jurisdictio eccleſiaſtica efformata, atque ita duæ poteſtates independentes, civilis & eccleſiaſtica, in civitate exortæ fuerint. Verum brevitatis ſtudioſus iis prætermiſſis ad veram Juris Proteſtantium eccleſiaſtici indolem exponendam ſe convertit.

Præſupponitur tanquam evictum, eccleſiam non eſſe ſta-

Digitized by Google

tum civilem, ſed ſocietatem in ſtatu, ſeu collegium quoddam in civitate conſtitutum. Iſtius olim membra ex mera arbitrii libertate in unum coivere, & ex pacto ac conventione mutua diſciplinam quandam generalem conſtituere, juxta quam omnes vivere oporteat, &, a qua qui deſciverit, ipſo facto ſocietate iſta exul & extorris cenſeatur. Enimvero cum collegium hoc, quod eccleſiam dixeris, per omnem ſtatum paulatim ſe diffunderet, & omnes cives etiam collegiati fierent, toti cœtui legum eccleſiaſticarum obſervantia demandari haud poterat, eoque urgente neceſſitate cura circa ſacra collegii, a magiſtratu civili luculentis privilegiis firmata, ac in toto cœtu, ſi originem ſpectes, fundata, certis perſonis erat conferenda. Nemo tum occurrebat, cui illa, ethnicis rempublicam adminiſtrantibus, aptius committeretur, præter Epiſcopos, qui eam conſenſu quodam eccleſiæ tacito in ſe ſuſcepere, ſed & eadem deinde, cum Imperatores ſubinde Chriſtianis ſua nomina diptychis inſcriberent, ad jurisdictionis politicæ acquiſitionem & tyrannidis ſpiritualis exercitium fuere abuſi. Poſt auſpicatiſſima reformationis tempora jura collegii clero eripiebantur, & magiſtratui politico ac Principibus, conſenſu plebis eccleſiaſticæ tacito, nec diſſentientibus eccleſiæ repurgatæ novis Doctoribus, tradebantur, qui & per pacificationes dein religioſas ſigillum civile accipiebant, adeo ut ad clerum reverti nunc non poſſint. Et quamvis iſta jurium adminiſtrandorum ratio non omnibus Proteſtantium eccleſiarum cœtibus ſe probaverit, optima tamen eſſe videtur, cum Principes rerum ſacrarum adminiſtrationi civilem manum ſuperaddere facile poſſint, utpote qui ex ſuperioritate territoriali, qua gaudent, collegia & ſocietates, quæ in civitate ſunt, æque ut privatos quosvis contra inſultus aliorum protegunt, privilegiaque ſemel iisdem a ſe conceſſa cum autoritate tuentur, denique per beneficia, quæ in eccleſiam conferunt, peculiare ſibi jus, imprimis collegiale illud, acquiſivere. Poſſidet ergo in ſacris etiam Princeps ſummam poteſtatem, Noſtro arbitrante, non quatenus Princeps, non quatenus præcipuum eccleſiæ membrum, non quatenus Epiſcopus, non quatenus Chriſtianus eſt, ſed quia jam integer fideli-

delium cœtus ei obſervantiam & defenſionem legum eccleſiaſticarum commiſit. Jura autem ſacrorum, quibus imperantes apud nos fruuntur, duorum generum ſunt: alia e jure ſuperioritatis territorialis fluunt, quo omnia pertinent, quæ ſine coactione & jurisdictione externa exerceri nequeunt, cujus virtute Principi ſumma in res eccleſiaſticas inſpectio competit, nimirum ut curet, ne in cœtu ſacro quicquam agatur, quod ſaluti publicæ nocere poſſit, ne perſecutionibus inſtitutis mentibus vis inferatur, ut tales porro conſtituantur Doctores, qui ſana ſaltim de religione naturali hominibus ingerant principia, qui ab omni ſeditione, quin & a vitiis aliis animos avocent, veraque & a ſuperſtitione imprimis omni remota in Deum pietate, virtutibusque præſtantiſſimis imbuant, &c. alia jura ſunt jura collegii, quæ Principi facultatem dant ea, quæ a fidelibus, quatenus membra eccleſiæ ſunt, concluſa & conſtituta fuere, defendendi eorumque praxin promovendi, quo conſtitutio miniſtrorum eccleſiæ, ordoque, quo hoc charactere ornati in cœtu recipi debeant, conſtitutio dein ceremoniarum omnium, quæ cultum publicum conficiunt, adminiſtratio bonorum eccleſiaſticorum, judicia eccleſiaſtica, diſciplina pœnitentialis externa & alia merito referuntur. His probe expenſis, facile patet, quid de jurisdictione interna, quæ clero communiter, & externa, quæ magiſtratui adſcribitur; quid de quæſtione, num jus Epiſcopale magiſtratibus Proteſtantium tribui poſſit? quid & de diſtinctione inter cauſas civiles & cauſas ſpirituales, quarum illæ laicis, hæ clericis decidendæ veniant, ita ut Princeps quoque in cauſis ſpiritualibus clero ſubditus eſſe dicatur, tenendum ſit. Aperte enim hinc Noſter evincit, nulli eccleſiæ Doctorum jurisdictionem ſive cogendi poteſtatem competere; verum illos docendo, adhortando, reprehendendo officium ſuum præſtare, & ſi, quem ſperarunt fructum, haud obtinuerint, ad preces confugere, omnemque rem Deo committere debere.

Ultimo Celeb. Autor juris eccleſiaſtici in Proteſtantium p. 222.
cœtibus emendationem conſiderat. Eo vero omne ejus ſtudium tendit, ut oſtendat, ceremonias potius diminuendas quam augendas, ſimplicitati, quæ maxime ad Apoſtolicam illam accedat,

Digitized by Google

dat, ſtudendum, eoque omnia dirigenda eſſe, ut homines intelligant, religionem non in pompa & ritibus quibusdam externis, ſed in interna animorum mutatione ſanctoque convictu conſiſtere. Media, quibus iſta conſequi poſſimus, aliquot aphoriſmis indicat, quorum potiora momenta hic indicabimus. I) Ii, qui jura ſacrorum collegialia habent, id vel maxime agant oportet, ut rebus gerendis viros præficiant, qui ſanctioribus χαρίσμασι, eruditione, notitia rerum, prudentia & experientia fulgeant, & pacem eccleſiaſticam, hæretificandi pruritu & odio theologico abjecto, plantare & propagare conentur. II) In conſtitutione miniſtrorum eccleſiæ curandum, ut in doctrina & vita irreprehenſibiles eligantur, a pravis vero Paſtoribus eccleſiæ liberentur. III) Agenda eccleſiaſtica ita ſunt inflectenda, ut lectionibus precibusque ſubinde jejuniis abrogatis, miniſtri eccleſiæ ad formulas communes, homiletæ ad nudas pericopas evangelicas, propheticas & epiſtolicas haud adſtringantur, ſed liberum illis ſit, in librorum Biblicorum univerſalem explicationem deſcendere, & ſermones eccleſiaſticos magis ad populare colloquium, quam orationis figuram componere. IV) Catechiſatio ante omnia urgeatur. V) Confeſſio privata haud facile abroganda eſt, ſed retinenda prorſus, ita tamen, ut Clerici in abſolutione majorem devotionem & zelum adhibeant. VI) A ſacramento Cœnæ nemo arcendus, quem leges eccleſiaſticæ haud arcent, cum iſtud quidem apud eos, qui in ſtatu gratiæ exiſtunt, ſit ſacramentum confirmationis & obſignationis, apud eos autem, qui nondum in ſtatu pœnitentiæ & gratiæ vivunt, fiat ſacramentum quoddam præparatorium ad pœnitentiam. VII) Diſciplina antiqua, juxta quam cœtus ſacer olim in fideles, catechumenos & pœnitentes diſtinguebatur, in noſtros cœtus, ob univerſalem, quæ corpus eccleſiæ pervaſit, corruptionem, nulla ratione induci poteſt. VIII) Excommunicationis nullus fere apud nos uſus, etſi iſtius exercitium magiſtratui politico competat. IX) Pœnitentia publica a ſuperioribus imponi poteſt, partim ut reus pœnam civilem luat, partim ut aliis ſit exemplo. X) Ad confeſſionem privatam atque ſacram Cœnam aut

Digitized by Google

aut ad alios actus eccleſiaſticos nemo cogi poteſt. XI)Nihil prorſus agendum, quod tyrannidem in conſcientias arguat, eoque ad certa dogmata recipienda laici minime cogendi, nec ulli ritus invitis vi obtrudendi, aut eccleſiis paſtores a quibus abhorreant, imponendi ſunt. XII) Circa matrimonialia ob benedictionem ſacerdotalem & gradus in ſacris literis prohibitos doctores eccleſiæ adeundi utique ſunt & audiendi. XIII) Ferias diminui potius quam multiplicari ſimplicitas jubet. XIV) Jejunia indicare magiſtratui competit, quamvis pietatem parum utique promoveant. XV) Confirmatio juniorum ad ſacram Cœnam aſpirantium publica, tempore Pentecoſtali in quibusdam eccleſiis, cum examine & admonitione confirmandorum ſolenni, maximo cum emolumento,ſi ſuperſtitioſas ceremonias tollas,perficitur. XVI) Eccleſiæ miniſtros qui abdicat, vel jus ſacrorum abſolutum, vel jus collegii habeat neceſſe eſt. Si cauſa ſit mere civilis, non eſt quod hanc in rem quisquam e cœtu ſaltem in conſilii conſortium vocetur. Si vero ſit eccleſiaſtica, Theologos in conſilium advocare utique convenit, maxime ſi cœtus eccleſiaſticus murmuret. XVII) Synodos eccleſiaſticas agere,ſcholas erigere, ædes ſacras exſtruere, bona eccleſiaſtica diſpenſare, & collapſum cultum reſtituere, nemini,etſi jura collegii habeat, ſine conſenſu magiſtratus politici licet. XVIII) Is, qui jura collegii poſſidet, eorundem exercitium ita moderetur, prout ad ſalutem eccleſiæ id requiri cognoverit. XIX) Denique ab eo, qui jura collegialia adminiſtrat, requiritur, ut, ſi leges in eccleſia obtinere videat, quæ jejunæ, confuſæ, obſoletæ ſint, eas debita prudentia adhibita, mutet, emendet, refigat, præſtantioresque atque ad Chriſtianiſmum propagandum aptiores condat atque promulget.

☞ Hic ſubſiſtimus, cum Autorem in omnibus ſequi haud liceat. Illud in univerſum obſervamus, multas paſſim in opere hoc Eccleſiæ antiquitates ſollicite indagari, plurima Scripturæ loca feliciter explicari & fontes Juris Eccleſiaſtici diligenter ubique monſtrari; utrum vero ſe omnibus probaturus ſit Celeber. Pfaffius, dies docebit.

M. SI-

M. SIGISMUNDI JACOBI APINI Diſſertatio de Loricis linteis veterum & novo Loricarum invento, variis Notis & Figuris æneis aucta.

Altorffii, typis Jod. Guil. Kohleſii, 1719, 4.
Plag. 4 & Fig. æn. 1.

INter tot Loricarum apud veteres ſpecies, quales hamatæ, ſquamatæ, plumatæ, corneæ, laneæ, ſegmentatæ, a Noſtro accurate deſcriptæ, lineæ multis præcipue admirationi fuere. Hæ a priſcis temporibus inter Græcos, in primis Macedonas, Thraces, Hiſpanos & Italos fuere cognitæ, quas e bombyce, ſpongia, lanaque minutatim diſſecta, ad inſtar culcitræ fartas fuiſſe, quidam, licet minus accurate, ajunt, alii vero, inter quos Caſaubinus & Salmaſius eminent, easdem opera atque artificio coactiliariorum & ποιλοποιῶν, qui linum aceto vel auſtero vino, cui ſal eſſet adjectum, probe macerabant, fuiſſe factas, exiſtimant, alii denique, thoracem lineum a loricis nonniſi materia diverſum fuiſſe judicant, quod ille annulis & catenulis æneis conſtiterit, hæ autem ex torulis (alii ſtamina, Græci βρόχας in reſtibus dicunt) trilicibus, quadrilicibus aut bilicibus, aliisve, eſſent conſertæ. Et, cum tres lini apud veteres commemorentur ſpecies, carbaſium, asbeſtinum & byſſum, facile eſt conjectu, carbaſio vel asbeſtino ad loricas uſos fuiſſe veteres, quia igni & ferro reſtitiſſe eædem narrantur. Etenim harum loricarum uſum noſtro ævo vix commendandum cenſet Cl. Autor, novam tamen loricas conſtruendi rationem ipſe ſuppeditat, quam ipſius verbis enarrabimus: „Sumatur corium paullo craſ„ſius, quale eſt cervinum vel alcis. (Finni ſeptentrionales coria „alcium jubata aquis ſuperfuſis congelata ad corporum muni„tionem adhibere ſoliti fuere.) Poſteaquam igitur ad formam „pectoris humani, ut alia lorica, fuerit exſectum, affigantur ipſi „firmiter fila ferrea plurima ſpirali modo in coni formam flexa, „interſtitia vero reliqua lana aut alia materia ſimili (e.g. von ge„ſottenen Roß-Haaren) effarciantur, & hæc omnia denique no„vo obducantur corio, ſicque habebimus loricas corpus quoad anteriorem partem optime munientes.

✱):(o):(✱

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Auguſti, Anno MDCCXX.

NOVUS THESAURUS ANTIQVITATVM Romanarum, congeſtus ab ALBERTO DE SALLENGRE.

Tomus III.

Hagæ Comit. apud Petrum Goſſe, 1719, fol.
Alph. 7 plag. 10 cum Tabb. æn. 3 & Figuris plurimis paſſim inſertis.

NIhil quicquam de laudabili induſtria remittit Celeb. Sallengrius, verum opus felici auſpicio olim cœptum, gnaviter urget, atque antiquitatum Romanarum Tomum tertium cum eruditis communicat. Initio autem ſe offert legentium oculis illuſtris *Gisberti Cuperi Conſulis olim Daventrienſis lucubratio de elephantis in numis obviis*, quæ ut jam primum doctorum conſpectum ſubit, ita priorem ejus partem paullo diligentius excutere animo nobiſcum conſtituimus. In duas enim partes diviſa eſt, quarum prima docet, quid elephantis ab Alexandro M. poſt victos Perſas, & Indos, captis, deinde aliis, qui ex India & Æthiopia ad tanti Principis ſucceſſores, Ægypti, Aſiæ, Syriæ & Macedoniæ Reges, alioſque pervenerunt, factum ſit. Scilicet Indiam elephantorum feraciſſimam perhibent ſcriptores, cujus Reges non tantummodo ingentem eorum aluerunt numerum, ſed etiam ad varia eos adhibuerunt miniſteria, quandoquidem alii Regum, ſatraparum, aliorumque magiſtratuum currus traxerunt, alii, & inprimis parvi, aratris fuere alligati, ſub jugum ducti, tum & frenis ac lupatis agitati. Indis elephantus

Digitized by Google

Barro dictus eſt, unde *baris*, *barritus*, *barrire* derivantur. Id quoque obſervatu dignum eſſe exiſtimatur, Schachiludium in India ſuos habuiſſe natales, quod elephanti in eo ſuas partes gerant, & probabile ſit, illud ex India in Perſidem, inde in Arabiam, atque adeo tandem transmigraſſe in Europam. Equidem ante Alexandrum M. in Europa nunquam viſos elephantos, Pauſaniæ inprimis teſtimonio confirmari poteſt, etiamſi Plato, Herodotus, & Æſopus aliud innuere videantur, inter quos Plato, tanquam oculis conſpexiſſet elephantos, loquitur, videre tamen eos facile potuit in regionibus, quas philoſophiæ cauſa peragravit, præcipue in Ægypto, in qua hujusmodi animal haud poterat eſſe incognitum, ut ex nomine urbis, quam Ægyptii Philæ, Græci *Elephantine* vocant, oppido manifeſtum eſt. Quod autem Bacchus victor ab Indis triumphans elephantis vectus fuerit, Poetarum fabulis adſcribendum exiſtimatur, utpote qui ex fingendi libidine tigres, pantheras, immo nonnunquam centauros Bacchi curribus adjunxerunt. Et hos Nicæenſes, qui Bacchum *κτιστὴν conditorem* colebant, ſine dubio ſecuti ſunt, quando numos curaverunt cudendos, in quibus Bacchus elephantis vectus conſpicitur. Neque probabile eſt, alios, præter Indos, Aſiæ Reges, elephantis in bellis fuiſſe uſos, quandoquidem nullum in Hebræorum lingua elephantorum nomen invenitur, multo minus in ſacro codice, ubi bellorum apparatus deſcribitur, mentio unquam elephantorum, ſed camelorum occurrit. Quam ob cauſam male habet Illuſtrem Cuperum, quod viri rerum Hebraicarum ſatis periti inter bellicos Perſarum apparatus elephantos pingere ſolent, quando ſcilicet Nabuſaradan, qui dux fuit Nebucadnezaris, ornamenta templi Hieroſolymitani Babylona aſportantem repræſentant, & in tabula Geographica Oxonii una cum Xenophonte edita elephantum, camelum, & leonem tanquam animalia Arabiæ ἐπιχώρια adſcribunt, a quorum tamen numero elephas eximi debet. Et quamvis Strabo τῶν ἐν Ἀραβίᾳ ἐλεφάντων meminerit, eum tamen de Africæ elephantis loqui, illico apparebit omnibus, qui Strabonem ea, qua decet, diligentia evolvunt. Namque ante Alexandri M. tem-

tempora ſoli fere Indi elephantis in bello uſi ſunt, & etiamſi Lucretius Carthaginienſibus attribuit inventionem pugnandi cum elephantibus, id tamen a nemine alio traditum eſt, quin immo omnes orienti hanc gloriam relinquunt, & ante bella Carthaginienſium Pyrrhum in Italia primum elephantis pugnaſſe commemorant. Quod ſi autem elephantos in exercitu Regum Perſarum intuemur, quos ſine dubio ab Indis, qui ipſorum parebant imperio, acceperunt, eos poſt pugnam ad Arbelam ad Alexandrum M. delatos fuiſſe animadvertimus, num autem Alexander iis in pugna adverſus Porum uſus fuerit, adhuc ſub judice lis eſt. Id certum eſt, Porum multos in exercitu aluiſſe elephantos, quos Alexander cepit, & inter eos eximiæ magnitudinis belluam, ex qua Porus fortiter pugnaverat, Soli conſecravit, ejusque dentes aureis exornavit torquibus, quibus inſcriptum: Ἀλέξανδρος ὁ Διὸς τὸν Αἴαντα τῷ ἡλίῳ, quod nomen, ſi Philoſtrato credendum, propter fortitudinem, huic belluæ inditum fuit. Et ſic Alexander victo Poro, cum Perſis jus diceret, tabernaculum elephantis cinxit, cum vero Græcorum & Macedonum lites decideret, δημοτικὸν δικαστήριον habuiſſe narratur. Fruſtra autem ex Arriano probare conatur Bochartus, Craterum ab Alexandro elephantis fuiſſe præfectum, cum dux potius eſſet omnis exercitus, cui elephanti, ritu illorum temporum, fuerunt additi. Poſtquam igitur India elephantos primum genuit, ebur in alias fuit deportatum regiones, quod cum per mercatores potiſſimum Aſſyrios fieret, ratio facillime intelligitur, quam ob rem Ovidio Lib. II Amor. El. 5 *ebur Aſſyrium* dicatur. Poſt mortem Alexandri Reges Ægypti Ptolemæi elephantos in bella eduxerunt, ex quibus inprimis Philopator, ut Maccab. III legitur, his belluis Judæos Alexandriæ conculcari juſſit, quas, ut magis ad iram inflammaret, vino thure condito juſſit exſtimulari, cujusmodi vinum non ex uvis, ſed ἐξ ὀρύζης καὶ ἐκ καλάμων conficiebatur. Ut proinde vel fallat Ælianus, vel recte intelligendus ſit, quando Libro II Var. Hiſt. C. 40 elephantum poto vino τῆς ἀλκῆς ἐπιλανθάνεσθαι *roboris oblivifci*, tradit. Frequentem autem elephantorum in Ægypto uſum varii quoque numi ſatis perſpicue produnt,

Digitized by Google

in quibus elephanti occurrunt, quos inter maxime memorabilis eſt, qui Cleopatram Ægypti Reginam elephanti exuviis caput tectam exhibet. Et quum Ægyptii, navibus ad id factis, vel ex Æthiopia, vel ex Troglodytica regione elephantos ad ſe deportare debebant, hinc factum, ut ejusmodi naves ἐλεφαντηγοὶ ab autoribus appellarentur. Inter Aſiæ Reges Seleucus Nicator primus elephantos in præliis adhibuit, quam ob cauſam non in iis tantum numis, quos ipſe cudi juſſit, ſed etiam in numis Apamenſium, quoniam in agro Apamenſi hujusce modi belluæ alebantur, elephas exhiberi ſolet. Cumque in plerisque Seleucidarum numis ancora, ut nota eorum genitiva, conſpiciatur, illuſtris Autor hoc loco alium numum producit ancora inſignitum, quem Alexandri M. vultum referre exiſtimat. Equidem is Alexandro vivo hoc modo ſignari haud potuit; Seleuco tamen I, vel alii ſucceſſorum priorum adſcribi poſſe videtur, qui forte, antequam ipſe ſuum nomen & imaginem numis inſcribi juberet, & Regis uſurparet titulum, Alexandri M. vultum in numis ſuis expreſſit. Hunc Seleucum ſecutus eſt Antiochus filius cognomine Soter, de cujus cognomine multa docte diſputantur. Antiochus autem magnus, qui in prœlio adverſus Romanos elephantos adhibuit, cum Scipione pugnans, tam infeliciter rem geſſit, ut is victo Antiocho, mille ducentos & viginti eburneos dentes in triumpho oſtenderet. Cum autem Antiochus Eupator, cujus belli apparatus L. I Maccab. c. 6 deſcribitur, in pugna cum Judæis elephantos quoque in campum educeret, uvæ & mori ſuccum illis oſtendi juſſit, quia rubro ſanguineoque colore in prœlium acuuntur, id quod etiam Plutarchus innuere videtur, quando eos, qui ad elephantos accedunt, non induere ἐσθῆτα λαμπρὰν ſcribit. Atque hic mos bellandi cum elephantis ad alios Seleuci ſucceſſores tranſiit. Notabilis eſt numus Antiochi cognomine Epiphanis Dionyſi, in quo ἐλέφας λυχνοφόρος, ſeu *lampada gerens* conſpicitur. Victis autem a Romanorum exercitu Aſiæ Regibus, non amplius in bellis Aſiæ Reges elephantis uſos legimus. Quod ad Macedoniæ Reges attinet, Antipater poſt Alexandrum M. in obſidione Megaræ elephantos adhibuit, cujus tamen incolæ ſuibus

pice

Pice illitis & incenſis, ut apud Polyænum eſt, eorum impetum eluſerunt. Demetrius Polyorcetes primus fuiſſe videtur, qui turres, ex quibus armati milites pugnabant, elephantis impoſuit, cumque vix aliquis uſus eſſe videatur hujus belluæ in obſidionibus, ea tamen ſæpenumero in illis fuerit adhibita, ad ſubruendos muros, & ut milites in altis ejusmodi turribus conſtituti murorum propugnatores depellerent, uſurpatam fuiſſe, admodum veriſimile eſt. Elephantis ſua fuiſſe impoſita nomina, vel exinde patet, quod Demetrius Polyorcetes Nícona & fœminam Nicæam dictam in magno habuit pretio, ex quibus Nicæa tam φιλάνθρωπος fuiſſe narratur, ut cum ei uxor Indi, qui illam regebat, moribunda infantem XXX dierum patria lingua commendaret, ea plane ſingularem & vix credibilem illius gereret curam, muſcas abigeret, cunas moveret, & aliis obſtetricis officiis fungeretur. Quot milites impoſiti fuerint elephantis, haud adeo liquet, autor libri Maccabæorum duo & triginta numerat, quod tamen haud probabile videtur Bocharto, qui ſex, ad ſummum, bellatores in elephanti dorſo eminuiſſe arbitratur. Et quamvis cum eo faciat Grentemesnilius, & deleta voce τριάκοντα, ſubſtituat δύο ἢ τρεῖς, vox tamen ὄχλος, quæ legitur apud autorem libri Maccab. & ab utroque retinetur, paullo majorem militum videtur ſignificare copiam, quam etiam Juvenalis confirmat ſententiam, quando *cohortes* & *turmam* elephantis attribuit. Jamque illuſtris Autor in cauſam inquirit, qui factum, ut in numis Athenienſium, Neapolitanorum & Tarentinorum elephanti exhibeantur; nempe inſigne monetarii eſſe, ait, qui interdum camelum, cicadam, uvam inſignium loco adſumſerunt in numis. In Neapolitanorum autem numo elephas ante tripodem ſtans, & proboſcidem ad cœlum tollens, ſine dubio religionem elephantorum prodit, utpote quam tantopere prædicarunt veteres, ut Lunam Solemque eos venerari, exiſtimarunt. Id ante oculos habuit Auguſtus Saxoniæ Dux, & frater Jo. Georgii, tum & Cardinalis Zabarella, quando in numis, Chinenſes autem in tabulis, elephantem cum Sole, tanquam Symbolum pietatis erga Deum, exhibuerunt. Poſthæc

 gem-

gemmæ capite Socratis, addita elephanti proboſcide, nec non aliorum animalium capitibus, ſignatæ exhibentur ex Chiffletio, & de monſtroſis ejusmodi figuris multa præclare diſputantur. Præterea varia afferuntur, quæ ad elephantos aliquo modo pertinere illuſtri Autori viſa ſunt. Indus fluvius Cariæ dictus eſt a rectore, quem bellua ex ſede ſua excuſſit, & in aquas præcipitavit. Phœnices mercatores ad inſulam Cernen navibus ire ſolebant, ut dentes elephantorum inde reportarent. Elephanti in ſomniis viſi quid portendant, Artemidorus & Achmetus medicus Arabs ſcriptum reliquerunt. Interpres vulgatus Thren. IV, 7 ארמו עצם מפנינים vertit, *rubicundiores ebore antiquo*, quod proverbii loco poſitum defendit Martinus de Roa, perperam tamen verſum dicit Grotius, & λύϑες πολυτελεῖς, *pyropos* ſeu *carbunculos* interpretatur, quia ſcilicet omne ebur natura ſua candidum eſt, etiamſi recte docet Mart. de Roa, illud jam ab Homeri temporibus tinctum fuiſſe rubro colore, ne ſcilicet *longis flaveſcere poſſit ab annis*, ut Ovidius canit. Domus & cubicula ebore inducta tam apud Judæos, quam apud Romanos, lecti præterea eburnei, pocula, aliaque vaſa, quæ elephanti præ ſe ferebant formam, apud Græcos Romanosque in pretio fuerunt. Græcis magna animalia elephanti dicebantur, quemadmodum Achilles Tatius hippopotamum ἐλέφαντα αἰγύπτιον appellat. In fine hujus prioris diſſertationis numi exhibentur, cum capite elephanti, in Inſulis Sumatra & Ceylon excuſi. Præterea idolum elephanti capite deformatum, in æs inciſum repræſentatur, & Pagodus ſive templum elephanti deſcribitur. Cumque Brachmanes elephantos adoraſſe perhibeantur, fabula heic eorum putidiſſima de filio Evæ, cui Adam occiſi cujusdam elephanti caput impoſuiſſe dicitur, pro merito exploditur, & feſtum Perſarum, quod VII Martis die celebrant, & *Adventum* nominant *Dominorum Elephantorum*, ex Chardino deſcribitur, mentioque ſimul injicitur *æræ*, quam Arabes *elephantorum* appellant. Unusquisque ex iis, quæ carptim attulimus, variam doctrinam, qua hæc illuſtris Cuperi lucubratio referta eſt, facile agnoſcere, & ex un-

ungue, ut eſt in proverbio, de leone exiſtimare poterit. Altera enim diſſertatio eandem de elephantis materiam pertractat; inprimis poſtquam Romanis primum fuerunt viſi, & Carthaginienſes Aſiæque Reges iis in bellis, quæ cum populo Romano geſſerunt, uſi ſunt; atque adeo de fortuna agit, quam elephanti Romæ & in imperio Romano tam pace quam bello, in libera republica & ſub Imperio Cæſarum experti fuerunt. In fine diſſertationum adjecta ſunt, quæ de quadrigis elephantorum commentati ſunt *Henric. Noriſius in duplici diſſertatione de Numis Diocletiani & Licinii Diſſert. I c. 40 ſqq. Ezechiel Spanhemius ad Oration. 1 Juliani p. 155.* & *Pagius in Diſſert. Hypatica p. 178.* His ſuccedunt II *Jacobi Guthcrii in Senatu Pariſienſi Advocati, Civis & Patricii Romani, de Officiis domus Auguſtæ, tam publicæ, quam privatæ, libri tres*, recondita eruditione pleniſſimi, qui primum Pariſiis 1628 in 4, poſt Lipſiæ 1692 in 8 prodierunt. Ex hoc opere ad oculum quaſi patet cuilibet, quantum ad illuſtrandas antiquitates Romanas conducat accurata juris ſcientia. Quam plurima enim eorum, quæ de Conſulibus, Præſidibus, Conſularibus, Correctoribus, Spectabilibus, Illuſtribus, Conſiſtorianis Comitibus, cognitionibus, conſultationibus, legibus, conſtitutionibus, pragmaticis juſſionibus, edictis, mandatis &c. præfectis prætorio, Quæſtore palatii &c. agunt, e digeſtorum libris & aliis antiqui juris fontibus ſunt depromta. III *H. T. Salomon, Exprætoris Burdigalenſis, & in Senatu Aquitanico Præſidis, de judiciis & pœnis, it. de Officiis vitæ civilis Romanorum Commentarius, Burdigalæ 1668*, 12 typis excuſus. Complectitur hic brevis commentarius ordinem judiciorum antiquorum apud Romanos tam publicorum, quam privatorum, & præcipue judicia capitalia exponit, in quibus actor, reus & judex omnem fabulam abſolvunt. Deinde ſupplicia recenſet, quæ reis confeſſis & convictis irrogabantur, & ubi de officiis vitæ civilis Romanorum agit, varias τῦ officium ſignificationes affert. IV *Joſephi Lanzonii M. D. Ferrarienſis de Coronis & unguentis, in antiquorum conviviis, Exercitatio philologica*, quam ab Italico in Latinum ſermonem vertit, ſectionibus diſtinxit, notis, & animad-

ver-

Digitized by Google

verſionibus auxit *Hieronymus Baruffaldus, Ferrarienſis*, cujus de *armis Convivalibus Schediaſma* Lanzoni opuſculo ſubjunctum eſt. V *Ejusdem Hieronymi Baruffaldi diſſertatio de præficis ad illuſtrationem urnæ ſepulcralis* Fl. *Quartillæ præficæ*, cui accedunt Joſephi Lanzoni de luctu mortuali veterum adverſaria. VI *Laurentii Jo. Molin de Clavibus veterum diſſertatio*, quæ *Upſaliæ 1684* in publicum prodiit, docta ſane & perelegans, in qua fere omnia, quæ de inventione & ſtructura clavium apud veteres ſcriptores leguntur, invenire licet. VII *Incerti Scriptoris Interpretatio inſcriptionum & epitaphiorum, quæ Antiquariæ, quæ urbs eſt Bæticæ in Hiſpania, reperiuntur: opuſculum ſcriptum anno 1585*, ſed ante nunquam editum. Scriptor hujus libri, ut Celeberrimus Sallengre admonet, ludo literario Antiquariæ præfuit in Vandalicia, & pro ratione illorum temporum & locorum non contemnenda doctrina fuit præditus. Aggreſſus eſt interpretari Inſcriptiones Romanas, quæ in agro Antiquarienſi invehiebantur, & ne perirent, a Johanne Porcello Prætore eo tempore muris urbis inſertæ erant. Inſcriptiones recentiores heic prætermiſſæ ſunt, & ex reliquis XXX modo adductæ, quæ ad antiquitates Romanas pertinere videbantur. VIII *Taurobolium antiquum Lugduni An. 1704 repertum*, quod plura eruditorum ingenia exercuit. Explicatio hujus monimenti, quod heic adducitur, eſt *Philippi a Turre Epiſcopi Adrienſis*, cui adnectuntur *Purpurini a Faventia Cæleſtinorum Ordinis S. Benedictini Secretarii, ad Calendarium Romanum Amiterni effoſſum minuſcula commentaria*, quæ *Neapoli* prodierunt *A. 1680, 4*. IX *Dominici Aulifii de Gymnaſii conſtructione, nec non de Mauſolei architectura* opuſcula duo, quæ *Neapoli An. 1693, 4* lucem adſpexerunt, cum ejusdem *epiſtola de colo Mayerano*, quod monimentum Romæ repertum inſtrumentum fuit ex ære rotundum, quod ita cortinæ ritu cavum eſt, ut ſimul mamillæ ſpeciem exhibeat; multis foraminibus certo ac eleganti diſcurſu totum pertuſum, ut ſi liquorem infundas, nequeat continere, ſed ad guttam tranſmittat. Hoc autem Colum Mayeranum dictum eſt, quod Marcus Mayer primus evulgavit, & eruditis dedit explicandum.

Digitized by Google

dum. Huic epiſtolæ accedit de eodem Colo *Claudii Franciſci Meneſtrier e S. J. epiſtola ad Cl. Virum Marcum Mayerum, ex Gallico ſermone nunc primum Latine verſa.* X Sequuntur aliquot libri de Magiſtratibus & Sacerdotibus Romanorum. 1) *Raphaelis Volaterrani de Magiſtratibus & Sacerdotibus Romanorum Commentarius*, ex *Libr. XXIX* Commentariorum Urbanicorum depromtus, cui additæ ſunt notæ quædam Petri Scriverii ad inſcriptiones nonnullas, quæ a Volaterrano vitioſe editæ ſunt. 2) *Jan. Gulielmi, Lubecenſis, de Magiſtratibus reipublicæ Romanæ diſſertatio Roſtochii 1577* in 8 edita. 3) *Georgii Vauchopii, Scoti, de Magiſtratibus populi Romani tractatus, Romæ 1595* promulgatus, in quo de Statu populi Romani ante deletam Carthaginem agitur. 4) *Æ. Prevotii, Uxellodunenſis, de Magiſtratibus populi Romani Commentarius, Lauſan. 1578 in 8.* In eo expenditur gubernandæ reipubl. Romanæ ratio, & recenſentur Magiſtratus ab U. c. ad tempora usque Julii Cæſaris, qui dictaturam perpetuam geſſit. 5) *Henrici Bebelii, Juſtingenſis, Poëtæ laureati, & in Academia Tubingenſi Profeſſoris humaniorum literarum, de Romanorum Magiſtratibus libellus*, qui cum aliis ejusdem Bebelii opuſculis Argentin. 1513 in 4 editus eſt. 6) *Petri Fabri, regii Conſiliarii, Libellorum ordinarii Magiſtri, & in Senatu Tholoſano Præſidis, de Magiſtratibus Romanorum Commentarius*, qui ad Conſules potiſſimum ſpectat, & de veſtibus, ſellis, aliisque rebus magiſtratuum Romanorum tractat. XI *Erycii Puteani Pecuniæ Romanæ ratio, facillimo ad noſtram calculo revocata*, ſecundum editionem *Lovanienſem 1622 in 8.* Huic XII ſubjecta eſt *Hermanni Conringii diſſertatio de Studiis urbis Romæ, & Conſtantinopolis, Helmſtad. 1657, 4.* & tandem XIII *Chriſtoph. Cellarii diſſertatio de Studiis Romanorum literariis in urbe, & provinciis*, huic tertio Theſauri Tomo finem imponit.

RELIQVIÆ MANUSCRIPTORUM omnis ævi diplomatum ac monumentorum ineditorum adhuc, ex Muſeo JO. PETRI A LUDEWIG, JCti.

Tomi III.

Francof. & Lipſiæ, 1720, 8 maj.
Alph. 5.

NOndum dimiſit priſtinam ſuam ſententiam Vir Illuſtris, cui has Reliquias ferimus acceptas, ante reipublicæ noſtræ notitiam non fore genuinam, conſtantem, integram, omnique fallacia, fuco, fraude & pigmento liberam, quam habeamus & Hiſtoriam diplomaticam & diplomaticam Jurisprudentiam, ſive illa publica ſit, ſive ſacra, ſive clientelaris, ſive etiam civilis, quæ omnia qualem mereantur calculum, noſtrum non eſt diſputare. Huic ſaltem opinioni debemus indefeſſum illud & nunquam ſatis laudandum celeberrimi JCti ſtudium veteris ævi reliquias omnis generis manuſcriptas undique conquirendi, qua in re quanta poſt maximos ſumtus uſus ſit felicitate, docent Tomi III nunc ex locupletiſſimo Muſeo editi, quibus illuſtris Editor de Diplomatum in Germania neceſſitate & uſu, multitudine, ejusdemque cauſis, quibus modis factum ſit, ut tanta chartarum multitudo ſit conſervata, quibus rationibus adverſus Diplomaticæ rei hoſtes pugnandum ſit, de bellis diplomaticis, de artis diplomaticæ ſcriptoribus, de iis, qui diplomata ediderunt, de ſuo denique inſtituto prolixe & docte præfatus eſt. Nos inde nonnulla in rem noſtram convertemus.

T. I. Præf. p. 8. Cauſas multitudinis pene infinitæ diplomatum & chartarum Archiota illuſtris habet ſequentes, quod longi ſaltem temporis & illam Romanam præſcriptionem & uſucapionem Germani ignoraverint, quod Clerici imprimis reliquis ſagaciores in piis cauſis ſibi per literas caverint, quod notarii & exſcriptores in Germania innumeri quæſtum eo ipſo fecerint, quod Germanorum diffidentia, qua literis quam verbis maluerunt credere, plures tales partus excluſerit, quod pactis imprimis fuerit opus, ubi paucæ Leges, quod denique hominum ambitio & ſuperſtitio beneficii memoriam ad ſeros usque poſteros transmittere, & venientibus nepotibus commendare voluerit. Nec ſpernendæ ſunt rationes, quibus effectum credit Autor celeberrimus,

ut

Digitized by Google

ut ex Diplomatibus innumeris tanta eorum copia ad noſtram p. 11.
ætatem pervenerit. Exempla unius diplomatis plura authentica ſcribebantur, unum in gratiam illius, qui rogarat, alterum in gratiam illius, qui annuerat, aliud in urbe, aliud in Cæſareo aut Imperiali Tabulario aſſervandum. Ea erat contractus literarii autoritas apud majores noſtros, ut Alemanni expreſ- 13.
ſa lege caverint, ſi charta perdita ſit, actori hereditatem ſibi vindicanti, donationem ut eieret licere, neque Laico cuiquam permiſſum, ut rem Eccleſiæ absque charta præſumat poſſidere, ſi chartam non oſtenderit, poſſeſſionem ſemper ad Eccleſiam 15.
pertinere. Major fuit Archivorum cura olim, quam poſt Jus Romanum receptum, & plura Antigrapha confecta, a Mo- 17.
nachis inprimis otio abundantibus, qui non modo ſacrum Codicem, Canones, Miſſalia, Diptycha varii generis, bonosque autores alios, ſed fundationum inprimis, privilegiorum, donationum, contractuum tabulas vel temporis fallendi cauſa, vel obedientiæ eccleſiaſticæ titulo depinxerunt. Obligatio- 19.
nem ſucceſſoris ad præſtanda ſui deceſſoris facta & promiſſa in dubium vocavit inferior ætas, quare omni cura id actum eſt, ut ille, qui in rei dominio ſecutus erat, formulam ſui anteceſſoris haberet ratam, auctis ita codicillis relatis per referentia inſtrumenta. Ad conſervanda antiqua monumenta haud parum 20.
contulit Juris patrii, clientelaris inprimis, regula: non noviſſimis ſed antiquiſſimis ſtandum eſſe literis. Membranis deni- 21.
que inſcripſerunt ſua majores, ad ætatem ferendam aptiſſimis. 23.
De bellis Diplomaticis non eſt ut multa dicamus. In vulgus notum eſt, quid Jeſuitæ, nova familia, per ſuos, Henſchenium, Papebrochium, Germonium, Harduinum, ad infringendam antiquitatis fidem moliti ſint, quam maſcule Mabillonius, Pereſius, Fontaninus, Ruinartus, Lazzarinus, Gattus, alii eandem defenderint. Satis certatum eſt in Germania de Magdeburgenſium Diplomate Ottoniano, de Dagobertinis in 37.
cauſa Cœnobii S Maximini Trevirenſis, de Carolinis circa 39.
origines Weſtphalicorum Epiſcopatuum, de variis Ciſterci- 42.
enſium Monachorum, potentatum in noſtro imperio affectan- 50.
tium, de Carolino a Friſiæ ordinibus allegato, de Ludovicia- 51.

Digitized by Google

p. 55. no in cauſa Lindavienſi, de Dagobertino, quod Cœnobitæ Er-
66. furdenſes crepant, de Conſtitutione Caroli Craſſi Cæſaris ſub-
leſtæ omnino fidei, & ſæpius alias, quæ omnia una cum ſcri-
ptoribus magna cura a noſtro Autore allatis noſſe, quanti in-
terſit rei Diplomaticæ ſtudioſis, nobis tacentibus patet. Sed
audiamus argumenta diplomatum autoritatem oppugnantium:
84. membranas non poſſe ferre octo aut novem ſeculorum ætatem;
ſed hoc perſuadeant iis, qui Tabularia inſpicere aut nolunt,
aut nequeunt. Bella inde, ædium maximam partem lignea-
rum ruinas, incendia jactant; ſed quid inde eliciunt? peri-
iſſe multa, immo innumera veteris ævi monumenta. Quis
negat? Atqui, inquiunt, immanis ſupereſt multitudo, quod
per illas injurias fieri non potuit: immo potuit, ſi ea in men-
tem revocas, quæ de multitudine chartarum ejusdemque cau-
ſis ſupra allata ſunt. Argumentum porro eſt, quod unius di-
plomatis tria, quatuor, aut plura exſtent exempla: malæ fi-
dei indicium faciunt improvidi poſteri, quod autoritatis di-
plomaticæ conſervandæ cauſa a cautis majoribus factitatum
eſt. Nec eſt ut dicas Germanos conſenſu magis quam formu-
lis eſſe nixos, contrarium & Marculphus, & ipſa diplomata
loquuntur; aut, ſi mavis, iſtam ſententiam de apicibus & formu-
lis Romanorum captioſis accipias. Præſcriptionis olim exi-
gua fuit autoritas & tutior diplomatum fides. Nec Princi-
pes ἀναλφαβήτας alleges: nomina ſcribere non poterant, ſi-
gnis vero & notis utebantur. Sunt itaque certiſſimi hiſtoria-
rum fontes diplomata, ea copia paſſim exſtantia, ut unius Ot-
tonis M. chartæ mille & plures ſuperſint; ex quo de reliquis
recentioris ævi Principibus, Viriſque illuſtribus aliis, licet fa-
cere conjecturam. Multa latent in Tabulariis Principum, mul-
ta in lucem producta ſunt a Viris doctis, qui aut integros edi-
dere Diplomatum Codices, vel ſuas omnis generis hiſtorias iſtis
96. luminibus illuſtrarunt. Hos larga manu & inſigni cura Ill. Lude-
wigius collegit, quo facto de ſuo inſtituto diſſerit, & ſua exhibet
partim, partim pollicetur Volumina, manuſcriptorum omnis
131. ævi Diplomatum & Monumentorum ineditorum, quas appel-
lat, Reliquias, optimæ olim notæ collectionibus annumerandas.

Tomus

Tomus *primus* eſt *mere Diplomaticus*, *chartas Monaſterii Doberlucenſis*, *Eilswardesdorffenſis*, *alias*, continens. Eſt *Doberlucum* cœnobium Ordinis Ciſtercienſis in finibus Luſatiæ inferioris ſitum, Seculo XII a Miſniæ Marchionibus conditum, cujus ea olim fuit autoritas, ut Abbas Princeps prælatus inter Luſatiæ ordines univerſos haberetur, ſed idem monachis A. 1540 expulſis, cum omni Luſatia Saxonibus, inter Saxones tabulis Joannis Georgii I cum inferiori Luſatia Merſeburgenſi Duci ceſſit. *Eilwardesdorffenſe* Monaſterium, quod & *Ludesburgenſe* vel *Lotberburgenſe* a loco, cui olim erat deſtinatum, & *Mariencellenſe* a Virginis cultu appellatum eſt, Querfordiæ adſitum Ordinis fuit Benedictini, Diœceſeos vero Halberſtadienſis, ſed inde mutatis ſacris Magdeburgico Præſulatui, & pace Osnabrugenſi Principatui Querfordienſi junctum eſt, quo nomine hodienum Saxoniæ Duci Weiſſenfelſenſi paret. Utriusque Monaſterii diplomaticum Codicem cum nactus eſſet Illuſtris Ludewigius, hos junctis aliis nonnullis diplomatibus miſcellis primum Reliquiarum Volumen conſtituere voluit Diplomatum CCC XXXIX, quæ inter ſunt Doberlucenſia, connumeratis verſionibus coævis, CC, Eilwardesdorſenſia C. Primum eſt Eilwardesdorſenſe Anni 1147, ultimum Doberlucenſe Matthiæ Regis, incerti anni, aſt eorum, qui annos annotatos habent, noviſſimum eſt inveſtitura feudalis Hartwigo Legato a Martino Comite Rheinſteinenſi A. 1596 conceſſa. In ordine enim omnium illorum Diplomatum non loci ſed temporis ratio habita eſt, ſine die & conſule conſcripta ultimum locum occupant. II Indices, alter nominum, locorum, familiarum, alter rerum, jurium & verborum medii ævi, voluminis finem faciunt.

Non abludit a primo Tomo *Secundus*, inſignibus partibus Chronico & Codicillo diplomatico conſiſtens. *Chronicon* eſt *Kirsgartenſe*, cœnobii puta principio virginum poſtea monachorum extra muros Wormatiæ civitatis verſus Spiram ſiti, in ea area vel horto conditi, qui nomen a ceraſis habuit. Scriptor equidem eſt recentior, annum enim 1500 attingit, nec alias a ſui ævi & ordinis vitiis immunis; idem tamen Diplo-

matum fide ſæpius nititur, ad codices membranaceos non vulgares paſſim provocat, & non ſpernenda diligentia res Epiſcoporum Wormatienſium perſequitur.
p. 176.
Codicillus Diplomaticus eſt chartarum CLXXIX, quas partim Chronicis MStis Hohenloicis ineditis, partim Bibliothecæ Senatus Lipſienſis, quæ fere Pegavienſes ſunt, debet Illuſtris Autor. Idem alicubi nactus eſt Diplomatarium Boicum Ludovici Bavari, & qui hujus Tomi pretium auget, *Codicem Epiſtolarum antiquitatum Epiſcopatus Magdeburgici*, continentem plus quam centum Diplomata, a P. Lambecio e Cæſarea Bibliotheca promiſſum. His partibus ille Codicillus conſtat, ita tamen ut Hohenloica, Pegavienſia, quæ ſigillis æri inciſis ſuperbiunt, Boica mixtim ſed ſecundum temporis ſeriem digeſta legantur; Viennenſia eo ordine, quo in Codice exſtitere, ſuccedant. In fine duplex iterum index conſpicitur.

Tomum *Tertium* occupant *Gaſp. Barthii*, Cuſtrinenſis, Equitis Germani in omnis ævi Scriptoribus verſatiſſimi, Lucubrationes Scriptoribus Bongarſianis Geſtorum Dei per Francos impenſas, ex volumine elegantiſſime manu autoris deſcripto depromtas, cujus Titulus erat hic: *Undecim Bellorum Palæſtinorum ſcriptores, Gaſpar Barthius partim ex manuſcriptis codicibus recenſuit, omnes animadverſionum libris illuſtravit; additis cuique indicibus gloſſariis.* Has Lectiones, Animadverſiones, Gloſſaria magni facienda tertium Reliquiarum Volumen eſſe voluit Illuſtris Poſſeſſor, qui, quamvis omnino nonnulli fuerint ipſi autores editionem novam illorum Bongarſianorum ſcriptorum adornandi, impenſis tamen virorum doctorum, & prelis, quæ in aliis nondum editis rectius occupabuntur, parcere ſatius duxit. Eo nempe rerum chartarumque ineditarum apparatu gaudet Celeberr. Ludewigii libraria voluminum manuſcriptorum ſupellex, ut quamvis ſingulis ſemeſtribus novum Tomum prioribus addat, vitæ tamen prius finem ſibi aſ-
Præf. Tom. I.
futurum eſſe ipſe præſentiat, quam Tomum hujus collectionis ultimum. Quare non modo bene precamur laudabili inſtituto, ſed & Virum Illuſtrem publico nomine rogamus, ut quan-

Digitized by Google

quanta fieri poterit feſtinatione efficiat, ut ſuperſtes editi corporis Reliquiarum gloria fruatur. Sunt enim incertæ & fluxæ ſpes hominum, eoque majori animi impetu in Tomis ſequentibus edenda, *Diplomatarium Bohemicum*, quo nomine Sileſiam complectitur, *Schickfuſium de feudis Sileſiæ*, *Diplomatarium Hungariæ*, *Andreæ Lipskii a Lipe*, Regni Poloniæ ſupremi Cancellarii, *Relationes & Decreta* in cauſis Jurisprudentiæ Polonicæ graviſſimis A. 1622, *Epiſtolas*, Lutheri, Melanchthonis, Camerarii, Peuceri, Bugenhagii, Jo. Sturmii, Conringii, Jo. Schefferi, Chriſtiani Ravii, Brentii de vocatione in Daniam, Thenneri, Georgii Majoris, Jo. Aurifabri, Hieronymi Schurffii, Jo. Vorſtii, Martini Schoockii, Kircheri, Ulrici Obrechti, aliorum, *Numos* a temporibus Ottonum vetuſtiſſimos *Imperatorios*, *Ducales*, *Epiſcopales*, *Comitum*, *Abbatum*, *civitatum*, *S. Ephraimi & S. Cyrilli nonnulla*, *Andreæ Schotti notas in Heliodori Æthiopica*, *opus Fratris Wilhelmi Britonis de vocabulis Bibliæ*, *Anshelmi Cantuarienſis dictionarium Theologicum*, alia, præſtolamur.

MARQVARDI FREHERI DIRECTORIum in omnes fere, quos ſuperſtites habemus, Chronologos, Annalium Scriptores & Hiſtoricos potiſſimum Romani Germanicique Imperii. Recognovit & auxit JO. DAVID KOELERUS, Hiſt. & Polit. P.P. Altorfinus; acceſſit CASP. SAGITTARII Diſſertatiuncula de præcipuis Scriptoribus Hiſtoriæ Germanicæ.

Noribergæ & Altorfi, apud Heredes Jo. Dan. Tauberi, 1720, 4.
Plag. 22.

UTilitatem hujus Directorii Freheriani cum ipſa res loquitur, (plurima enim ſcripta hiſtorica ſecundum temporis ordinem, quo incepere, quo deſiere, in eo annotata ſunt) tum iteratæ editiones Philippi Glaſeri Prof. Helmeſtadienſis, qui illud ſuo Hiſtoriæ theoreticæ Syngrammati Argent. 1611, 4 edito adjunxit, Samuelis Rachelii, qui bis illud vulgavit, in diſtincta

matum fide ſæpius nititur, ad codices membranaceos non vulgares paſſim provocat, & non ſpernenda diligentia res Epi-
p. 176. ſcoporum Wormatienſium perſequitur. *Codicillus Diplomaticus* eſt chartarum CLXXIX, quas partim Chronicis MStis Hohenloicis ineditis, partim Bibliothecæ Senatus Lipſienſis, quæ fere Pegavienſes ſunt, debet Illuſtris Autor. Idem alicubi nactus eſt Diplomatarium Boicum Ludovici Bavari, & qui hujus Tomi pretium auget, *Codicem Epiſtolarum antiquitatum Epiſcopatus Magdeburgici*, continentem plus quam centum Diplomata, a P. Lambecio e Cæſarea Bibliotheca promiſſum. His partibus ille Codicillus conſtat, ita tamen ut Hohenloica, Pegavienſia, quæ ſigillis æri inciſis ſuperbiunt, Boica mixtim ſed ſecundum temporis ſeriem digeſta legantur; Viennenſia eo ordine, quo in Codice exſtitere, ſuccedant. In fine duplex iterum index conſpicitur.

Tomum *Tertium* occupant *Gaſp. Barthii*, Cuſtrinenſis, Equitis Germani in omnis ævi Scriptoribus verſatiſſimi, Lucubrationes Scriptoribus Bongarſianis Geſtorum Dei per Francos impenſas, ex volumine elegantiſſime manu autoris deſcripto depromtas, cujus Titulus erat hic: *Undecim Bellorum Palæſtinorum ſcriptores, Gaſpar Barthius partim ex manuſcriptis codicibus recenſuit, omnes animadverſionum libris illuſtravit; additis cuique indicibus gloſſariis.* Has Lectiones, Animadverſiones, Gloſſaria magni facienda tertium Reliquiarum Volumen eſſe voluit Illuſtris Poſſeſſor, qui, quamvis omnino nonnulli fuerint ipſi autores editionem novam illorum Bongarſianorum ſcriptorum adornandi, impenſis tamen virorum doctorum, & prelis, quæ in aliis nondum editis rectius occupabuntur, parcere ſatius duxit. Eo nempe rerum chartarumque ineditarum apparatu gaudet Celeberr. Ludewigii libraria voluminum manuſcriptorum ſupellex, ut quamvis ſingulis ſemeſtribus no-
Præf. Tom. I. vum Tomum prioribus addat, vitæ tamen prius finem ſibi aſfuturum eſſe ipſe præſentiat, quam Tomum hujus collectionis ultimum. Quare non modo bene precamur laudabili inſtituto, ſed & Virum Illuſtrem publico nomine rogamus, ut quan-

Digitized by Google

quanta fieri poterit feſtinatione efficiat, ut ſuperſtes editi corporis Reliquiarum gloria fruatur. Sunt enim incertæ & fluxæ ſpes hominum, eoque majori animi impetu in Tomis ſequentibus edenda, *Diplomatarium Bohemicum*, quo nomine Sileſiam complectitur, *Schickfuſium de feudis Sileſiæ*, *Diplomatarium Hungariæ*, *Andreæ Lipskii a Lipe*, Regni Poloniæ ſupremi Cancellarii, *Relationes & Decreta* in cauſis Jurisprudentiæ Polonicæ graviſſimis A. 1622, *Epiſtolas*, Lutheri, Melanchthonis, Camerarii, Peuceri, Bugenhagii, Jo. Sturmii, Conringii, Jo. Schefferi, Chriſtiani Ravii, Brentii de vocatione in Daniam, Thenneri, Georgii Majoris, Jo. Aurifabri, Hieronymi Schurffii, Jo. Vorſtii, Martini Schoockii, Kircheri, Ulrici Obrechti, aliorum, *Numos* a temporibus Ottonum vetuſtiſſimos *Imperatorios, Ducales, Epiſcopales, Comitum, Abbatum, civitatum, S. Ephraimi & S. Cyrilli nonnulla*, *Andreæ Schotti notas in Heliodori Æthiopica*, *opus Fratris Wilhelmi Britonis de vocabulis Bibliæ*, *Anshelmi Cantuarienſis dictionarium Theologicum*, alia, præſtolamur.

MARQVARDI FREHERI DIRECTORIum in omnes fere, quos ſuperſtites habemus, Chronologos, Annalium Scriptores & Hiſtoricos potiſſimum Romani Germanicique Imperii. Recognovit & auxit JO. DAVID KOELERUS, Hiſt. & Polit. P. P. Altorfinus; acceſſit CASP. SAGITTARII Diſſertatiuncula de præcipuis Scriptoribus Hiſtoriæ Germanicæ.

Noribergæ & Altorfi, apud Heredes Jo. Dan. Tauberi, 1720, 4.
Plag. 22.

UTilitatem hujus Directorii Freheriani cum ipſa res loquitur, (plurima enim ſcripta hiſtorica ſecundum temporis ordinem, quo incepere, quo deſiere, in eo annotata ſunt) tum iteratæ editiones Philippi Glaſeri Prof. Helmeſtadienſis, qui illud ſuo Hiſtoriæ theoreticæ Syngrammati Argent. 1611, 4 edito adjunxit, Samuelis Kachelii, qui bis illud vulgavit, in diſtincta

ſtincta notatione Cæſarum metro compendioſe deſcriptorum, & capite XIV Introductionis ad jus publicum Germanicum, & Jo. Chriſtiani Neu, qui Wheari Relectiones locupletius a ſe editas hoc etiam indice ornatiores eſſe voluit. Cum vero hi Viri docti omnes, quaſi religione quadam ducti, ab emendationibus & ſupplementis abſtinuerint, hanc ſibi provinciam ſumſit Clariſſimus Kœlerus, Altorfinorum Hiſtoricus, qui omnis in eo jam eſt, ut de rebus omnis ævi inprimis patriæ noſtræ bene mereatur. Ea fini non modo omnes Rerum Germanicarum collectiones, illas inprimis, quas Frehero recentior ætas dedit, ſedulo excuſſit, ſed Gallos etiam & Anglos, æterna Pithœi, Quercetani, Labbei, d'Archerii, Baluzii, Martene & durandi, porro Savilii, Twisdeni & Seldeni, Galei aliorumque Volumina conſuluit, ſuumque indicem egregie auxit, vel Freherianum potius; tam parum nempe ipſe Clariſſimus Vir nomini Viri maximi detractum vult, ut Freheriana alio, alio ſua charactere exprimi curaverit. Sed & Hieron. Pezii Scriptores Auſtriacos ineditos ex primi Voluminis conſpectu, ſuis locis inſeruit, certa ſpe fretus fore, ut illi proxime ſtudio doctiſſimi Benedictini, ſumtibus vero Gleditſchii noſtri, ad patris exemplum de bonis libris bene merentis, lucem publicam adſpiciant. De Sagittariana Diſſertatiuncula non eſt ut dicamus, aut de indice addito chronicorum & ſcriptorum recenſitorum. Celeberrimi potius Kœleri Operibus, cum aliis, quæ molitur, tum illi, quod in Indicis hujus præfamine pollicetur, *Farragini* eleganti & concinnæ *diſſertationum criticarum de præcipuis autoribus Hiſtoriæ Germanicæ* a ſummis viris conſcriptarum, fauſtam Lucinam precamur.

Uberzeugende Belehrung vom Urſprung und Wachsthum des Pabſtthums.

h. e.

DOCTRINA MAXIME CONVINCENS de origine & incrementis Papiſmi, una cum Apologia pro Reformatione Lutheri ex genuinis monimentis excerpta ab

Digitized by Google

ab ERNESTO SALOMONE CYPRIANO, D.

Gothæ, literis Reyherianis, 1720, 8.
Alph. 2 plag. 6.

PErgit pro ea, qua pollet, doctrinæ divinioris amplitudine, capacitate ingenii inſigni, ac ſubſidiorum apparatu exquiſitiſſimo, ſub Magni Piiſſimique Principis præſidio, de eccleſia repurgata mereri Summe Reverendus, Autor & ſcriptum hic ejusmodi publicæ luci viciſſim dedit, quod non capitum modo ſelectu, monimentorum præſtantia, & grata cuivis brevitate excellentiſſimum quemque allicit lectorem, ſed tale quoque inſuper cujus confutationem οἱ ἐξ ἐναντίας molientur fruſtra. Mandato nititur Principis optimi ſpeciali, cujus in Numiſmata rariora, Bibliothecam, naturæ, artisque opera miranda, Orphanotrophea, Paſtores, noviter conſtitutos, ſcholas, ſub Pontificio jugo ex noſtratibus gementes &c. ex propriis tot factæ fuerint impenſæ, ut, ſueta ſibi, de Bonis Eccleſiaſticis vindicatis, exprobratione ſuperſedere hic facile Pontificii, Principisque adeo non minus in Deum ter Optimum Max. quam in Cæſaream Majeſtatem pii, qui, pro lectionis ſuæ ſelectu judiciique excellentia, multos huic libro inſerendos articulos vel ſubminiſtraverit ipſe, demirari potius neceſſum habeant. Originem Papatus, ita docet, divinam neminem admiſſurum, qui recolat ſecum, primos Romæ Martyres, illiusque Eccleſiæ ſub tot fluctibus fundatores, modernam Papiſmi doctrinam nullo modo fuiſſe diſſimulaturos, vel tecturos ſilentio, ſiquidem iſthæc concredita iis fuiſſet; Petrum inſuper aut doloſi admodum & parum candidi (quod a tanto abſit Apoſtolo) fuiſſe ingenii, aut more Pontificio, eoque in Majeſtatem periniquo, quem ſcitiſſime exprimit S. R. Autor ad Neronem, de charactere ſuo Pontificali, Imperantibus quippe perinimico, perſcribere oportuiſſe. Arcem, per multa hucdum ſecula ſtantem, exſcribere ex aſſe ideam, a quodam, ſuis commodis intento, his noſtris temporibus, pro lubitu ductam & exaratam, quis ſobrius diceret, niſi Ponti-

Dedicat.

Dedic. a. 5

tiſiciorum artibus aſſuetus, qui proprio ſequioribus temporibus Marte exſculptam quaſi-Monarchiam cum rationibus ævi Apoſtolici conſpirare, perperam ſoleant comminiſci? Gerſon ſane adeo in Imperantes nullam Petri, fictitii Pontificum
Præf. C.4.b. Anteceſſoris, poteſtatem agnovit, ut, ſiquidem gaviſus ea fuiſſet, Neronem haud dubie depoſiturum fuiſſe, arguat; ſalvum eſſe adhuc Auguſtiſſimi Imperatoris in Romam jus, nec
C. 5. ulla, quam vocant, præſcriptione deletum, quæ jam inprimis ſigillatim recolere fas ſit, dum ſeculare redierit ſacrum, in Suecia non ob temporum calamitatem, ſed æræ, ex monito Ben-
B. 5. zelii, diſſimilitudine dilatum, quoque, quod ſolius Beſſelii
B. 7. b. comprobari poſſet exemplo, Pontificii contra Pacem Religioſam paſſim nonnulla molirentur. Quod Autor itaque S. R. egerat jam tum in Prolegomenis ad Hilaria Evangelica, illud hic juſſu Principis, libri forma commodiori uſus, multo copioſius, nec ſine acceſſionibus, agit, ut ſummos adeo quosque de Papatu ac Lutheraniſmo multo nunc aliter ſentire oporteat, quam a Pontificiis de ſententiis utriusque fuerat antea relatum, ſiquidem, niſi propria negare principia velint, ab omni confutatione hujus ſui libri S. R. Autor plane ſecurus
C. 2. 3. eſt. Quatuor & viginti capitibus omnis libri ſolidiſſimi continetur ambitus, ex quo quid excerpas potiſſimum, lectioni inhians non interruptæ, vix ſane decernes. Papatum nullibi approbari, ex Scriptura, Conciliis, Epiſcoporum Romæ antiquorum effatis, Patribusque, clare docet, nec minori poſtea eruditione, quæ Petri fuerit prærogativa, cum nemo Pontificum, a Petro ſe accepiſſe Papatum, aut cum Eccleſia antiqua pari Romanam, quæ nunc eſt, gaudere autoritate, demonſtrare valeat, confutatis ſimul Theologis Duacenſibus, in aprico ponit, productis validiſſimis rationibus, ex quibus palam eſt, Concilia indixiſſe, Jus Epiſcopale exercuiſſe, Pontifices ſibi ſubjectos habuiſſe primos Chriſtianorum Imperatores, utpote qui, ſoluta prius a Pontificibus æris ſumma, hos quoque confirmaſſent, immo officio, quandoquidem leges Eccleſiaſticas ipſi ſanciviſſent, jure in Romam & Statum Eccleſiaſticum ne hucdum quidem ſublato, moviſſent, adeo non renuen-

nuentibus Pontificibus, ut pro numero annorum Imperatorii Regiminis Bullas potius ſuas concinnarint, ac jus Romæ monetandi Imperatoris facile toleraverint. Papatus origo, quibus ad ſumma crevit, media, divitiarum acceſſiones, deficiens porro omne illius fundamentum, Principum hinc oriundæ offenſiones, immo injuriæ S. Cæſareæ Majeſtati multos per annos illatæ, Electio denique Pontificis, ut hodie eſt, a priſcis Eccleſiæ Romanæ moribus maximopere abhorrens, hæc inquam omnia a S. R. Autore tam ſolide explicantur & erudite, ut pedibus ire in veritates haſce exploratiſſimas oporteat. Regni cœlorum claves non ſoli Petro datas, Papamque eſſe ſub Concilio, vel ipſius ſane Dupinii mens eſt, quocum faciunt omnes ii, qui per Papatum regimen illud Eccle- p. 13.
ſiaſticum univerſale Epiſcoporum Romanenſium intelligunt, 17, 18.
vi cujus Judices in controverſiis fidei infallibiles, omniumque in Chriſtianiſmo Eccleſiarum eſſe Monarchæ, ipſisque adeo dominari Principibus (quorum hac ratione nullum, dum Papatum, ita deſcriptum, improbamus, offendimus) prætendunt. Quid, quæſo, cogitent Principes, ubi Julium III P. R. in æneo numo *Reipublicæ Chriſtianæ Regem ac Patrem*, immo, ubi tiaram Pontificiam *Regnum mundi*, poteſtatem *Imperatoriam* 21 ſqq.
cum Sacerdotali ac *Regia* ſimul complexam, ubi ab Azorio *Imperatorem* Papa *minorem & inferiorem*, cujus a Pontifice *imperium abrogari*, ejusque *ſubditi a jurisjurandi vinculo ſolvi poſſint*, qui inſuper *poteſtatem* habeat *temporalem* Pontificis poteſtati *ſubjectam*, vocari inaudiant? Cœnam, eamque integram, 25 ſqq.
pro Laicis eſſe itidem inſtitutam, cum Conciliis, Tridentino ſpeciatim, prorſus diffiteri nemo Pontificiorum poteſt, Joanne Bona, Jo. Mabillonio, aliisque rem candide eloquentibus; nihilo tamen ſecius *ſacrilegio grandi*, ex ſententia ipſius Gelaſii, 28 ſqq.
Papæ, eripitur calix, niſi quibus, pauciſſimis tamen, ex peculiari quaſi Pontificis gratia, diſpenſatur. Regimen Pontificium ignorat Scriptura, qua patet, univerſa, & Petrus, ſiquidem ha- 34 ſqq.
buiſſet illud, tacendo rem Chriſtianam in tot turbas conjectu- 40 ſqq.
rus minime fuiſſet; nullibi Petrus pro Epiſcopo univerſali haberi voluit, nullibi Laicis eripuit calicem, nullibi Conju-

gio Clericos interdixit, nullibi in rebus fidei provocare ad ſe præcepit, nullibi Magiſtratus, Principesque depoſuit, ſanctos nullibi novitios fecit κ.τ.λ. Eccleſiæ Monarchæ Paulus, tam in ſuperos pius, contradicturus in faciem minime, Gal. II, 11 ſqq. nec illi ſe æquiparaturus, 2 Cor. XI,5, 1 Cor. XV, 10, nec in Catalogo Eccleſiæ Præfectorum Eph. IV, 11 tantum Monarchæ nomen omiſſurus, nec illos, qui *Cephæ* h. e. *Petri* eſſe & audire volebant, objurgaturus, nec reliqui denique Apoſtoli, ceu ſubditi, cum Joanne ad alias Eccleſias tam illuſtre ac infallibile caput ablegaturi fuiſſent, Act. IIX, 14, ſiquidem Pontificatus Petri priſcis temporibus vola vel veſtigi-
p. 48 ſqq. um extitiſſet. Silent de hoc porro Concilia antiqua, quæ ſententias Epiſcopi Romani, num divino verbo ſint conformes, ſollicite expenderunt, abſentibus quoque hic Romæ Epiſcopis, eorumque deputatis, fidei Confeſſiones, non quæſita prius confirmatione Romana, adornarunt, & in controverſiis difficillimis deciderunt, Conciliis porro, cum ex iis ad Epiſcopos Romanos perſcriptum eſt, hos poſtpoſuere, & ab his deciſa ſuæ denuo diſquiſitioni ſubjecerunt, & pro re nata reſciderunt, vel anathemate etiam aliquando ſimul percuſſo Romano, quod Launojus, Scriptor Pontificiæ Eccleſiæ conſcientiæ ſimulis ſæpe compunctus, vel ipſe deſertiſſime eloquitur. Nullum antiqui Romæ Epiſcopi agnovere unquam Papatum, quod cum veritate invita edocere Duacenſes Theologi An.
90 ſqq. 1714 intendunt, ab Innocentio demum, Pontifice non ex primis uno, ſed quadrageſimo ſecundo, auſpicari neceſſum habent, quandoquidem ex primis Romæ Epiſcopis ne unum quidem inveniunt Pontificii ſibi ὁμόψηφον, cum Paulum potius Petro multoties præferrent antiqui, tot in Concilia ſumtus & expenſas facturi minime, ſi ab uno omnia Epiſcopo Romano (qui, ſi, quam jactat, polleret vi, vel unius ſaltem Scripturæ libri nodos ex Cathedra ſemel ſolvere deberet) potuiſſent pro
116 ſqq. cathedra definiri. Venerandus porro Patrum chorus Papæ neſcit imperium, ad cujus ſcilicet, ſiquidem vel tum fuiſſet Monarcha, electionem, curiatim minimum, quod tamen non factum eſt, convocari debuiſſent. Ob negatam Epiſcopo Romano

mano

mano infallibilitatem, Hæreticos ſane nunquam objurgarunt, quin ad Concilia potius (non ad Monarchæ aut Cathedræ effatum) crebrius provocarunt, ingemiſcente inſuper Eccleſia p. 124.
Romana, cum Conſtantinopolitani in doctrina de Spiritus S. proceſſione (abſona namque ſunt, quæ contra nuperrime Aloyſius Andruzzi, & Stephan. de Antimura moliri cœperunt) Romanam ſequi ſententiam nollent. Voluerit peculiari inter Apoſtolos autoritate Petrus; valet eadem inter Collegas 134 ſqq.
Decanus, inter Principes Director; male ab ejusmodi πρωτείᾳ ac Primatu concluditur ad Monarchiam, ubi inprimis vel ipſe Paulus Archi-Epiſcopo Marca, Hieronymo vero etiam Jacobus *Princeps Apoſtolorum*, immo Jacobus idem Pontifici Clementi I *Epiſcopus Epiſcoporum*, & Heſychio *caput* ac *vertex* Apoſtolorum audiunt. A Petro manaſſe hunc ad Pontifices 140 ſqq.
Primatum, nullo idoneo argumento probari poſſe, moresque Eccleſiæ apud Romanos antiquæ ac modernæ eſſe diverſiſſimos, 161 ſqq.
pluraque, quæ niſi exſcribere librum ſolidiſſime ſcriptum velimus, recenſeri nequeunt, quandoquidem hic abrumpere, & lectionem libri totius commendare fas eſt, hæc, inquam, omnia tam erudite, pro ſedula ac diffuſa S. R. Autoris lectione, hic explicantur, ut neminem veritatis amantium lectorum deſiturum citius confidamus, niſi ſcriptum univerſum, una cum adjecta pro Reformatione Lutheri Apologia abſolverit, Deoque, Principi optimo, ac Autori S. R. gratias ardenter, pie, prolixiſſimeque perſolverit.

EXAMEN DE LA REPONSE DE Mr. EMLYN.

h. e.

EXAMEN RESPONSI DN. EMLYNI AD Diſſertationem criticam in 1 Jo. V, 1, Tres ſunt &c. inſtitutum a MARTINO, Paſtore Eccleſiæ Gallicanæ Ultrajecti.

Londini, apud Guil. & Jo. Innys, 1719, 8.

Plag 9.

Recte facit beneque & rei Chriſtianæ & ſibi conſulit Clar.

Martinus, quod ſe Emlyno cujus Diſſertationem M Apr. p. 189 ſq. recenſuimus, opponit, & quicquid ad probandum locum Johanneum de tribus in cœlo teſtibus eſſe ὑποβολιμαῖον, attulit, infringit atque deſtruit. In præfatione monet, ſe quidem in vindicando illo loco inprimis rationem habuiſſe Simonii, ſed tamen ſimul aggreſſum eſſe ſcriptum Anonymi, cujus inſcriptio: *plena inquiſitio in autoritatem primitivam textus Johannei*, eo fine in Anglia editum, ut Clerus ibidem conſilium de delendo illo loco e libro N. T. caperet, quo ita commotus ſit Autor, ut prodiret in publicum, & Thomas Emlynus ſe eum eſſe fateretur. Ubi C. I ad rem ipſam accedit, notat, non tantum in Græco hujus loci textu eſſe transpoſitionem, & ἐν οὐρανῷ non ſpectare ad μαρτυροῦντες ſe ad εἰσίν, hoc modo, tres ſunt in cœlo qui teſtantur, ſed etiam Arianos nunquam credidiſſe, hunc locum ſuæ favere ſententiæ, qui Spiritum S. perſonam teſtantem eſſe negaverint. Tametſi concedit Emlyno, omnino ad quæſtionem facti confirmandam producenda eſſe facta certa, nec nexum firmum præbere argumentum, aliquem locum eſſe genuinum; ſentit tamen, eundem, ſi adſit, conducere, nec omiſſionem aliquid valoris contra factum certis argumentis confirmatum habere, niſi ſit univerſalis. Tum Emlyno, qui ſtatuerat, de hoc loco veteres nihil quicquam annotare potuiſſe, cum plane is eos fugerit, ita occurrit, ut oſtendat, hanc ejus ſententiam duabus niti falſis hypotheſibus, quarum altera, hunc locum in nullo codice cum Græco, tum Latino, olim comparuiſſe; id quod prorſus aliter ſe habere, a ſe ſit demonſtratum; altera vero, quod ille in nullo ſcriptore ante ſeculum quintum ſe offerat; qui poſtea in Biblia irrepſerit, quam debeat Simonio, & eſſe ſubrutam eo, quod oſtenſum, eum & in Latinis Bibliis Hieronymi ac Vulgata & Græcis codicibus antiquis extitiſſe. Quoniam ipſi oppoſuerant, hoc comma neque in omnibus neque plurimis Eccleſiæ occidentalis codicibus legi, Martinus C. II poſterius prorſus negat, prius vero a ſe conceſſum eſſe fatetur, inde tamen nihil damni ſuæ ſententiæ afferri cenſet, quandoquidem hac ratione omnes textus, in quibus variaverint codices cum Græci tum Latini, non ſint pro authen-

thenticis habendi; & ex Millio conſtet, quam plurimos eſſe textus, qui vel ex toto vel ex parte in variis codicibus deſiderentur, quos tamen integros Sec. IV & V ſcriptores produxerint. In Bibliis Lotharii omnino hoc comma in ipſo contextu legi, & quæ ab aliena manu addita ſint, ſpectare tantum variam lectionem, nempe transpoſitionem commatis octavi in locum ſeptimi, & voces *in terra & in cœlo teſtificantur*, quæ ſupra lineam compareant. Quod ad Bentlejum attinet, cui ad adornandam Latinam N.T. editionem viginti codices ante mille annos ſcripti ſuppetant, reſpondet, eum nondum aperuiſſe, an & quomodo locus controverſus in iisdem legatur, dubitari merito, an tantæ ſint antiquitatis, quod tales Cl. le Long ſummo ſtudio quæſitos vix tres invenire potuerit; difficile eſſe judicare de ætate, qua codices Bibliorum ſint exarati, ſi in quibusdam hoc comma extet, in aliis vero minime, id jam ab aliis eſſe animadverſum; ſin vero in omnibus deſideretur, nec tamen ſe cadere cauſa, quia alii codices fuerint in manibus eorum, qui Biblia Caroli M. adornaverint, & Hieronymi repurgaverint, item Iſidori Mercatoris, Ambroſii Autperti & autoris ordinis Rom. Omiſſionem loci eſſe argumentum negativum, allegationem vero ejus affirmativum, quoniam qui locum quendam adducat, indicet ſe eum vidiſſe & approbaſſe, id quod & in hac controverſia permultum valeat. Vim argumenti ducti a Bibliis Caroli M. C. III ita tuetur, ut dicat, magnum admiſiſſe correctores eorum crimen, ſi aliis libris Scripturæ S. nihil alieni addidiſſent, epiſtolæ vero 1 Johannis capite quinto locum prorſus ſuppoſitum inſeruiſſent; probandum eſſe, caruiſſe occidentales regiones codicibus Græcis, & non eam fuiſſe in Carolo M. & Alcuino Græcæ linguæ notitiam, quæ ad judicandum, num aliquis locus in Græco N.T. codice legatur, ſufficiat. Pari ratione ſe gerit C. IV in epiſtolarum canonicarum præfatione Hieronymo adjudicanda, cenſetque, eam ſemper pro genuino Hieronymi fœtu eſſe habitum, nec niſi noſtra ætate de eo dubitatum, cumque Emlynus in eo aliquod ſuæ cauſæ præſidium inveniſſe videatur, quod Hieronymus in ſuis ſcriptis nuſpiam hujus loci mentionem fecerit, reſpondet, eum etiam non ex inſtituto

ſcri-

Digitized by Google

ſcripſiſſe contra Arianos, & errare eum, ſi exiſtimet, illum ideò vel non extitiſſe, vel ab Hieronymo ignoratum eſſe, quia eum non adduxerit. Vigilium enim Tapſenſem etiam non meminiſſe hujus loci in libris contra Eutychen & in dialogis, in quibus tamen ei quaſi neceſſitas impoſita fuerit illum adducendi; qui vero inde colligere velit, eum prorſus ignarum fuiſſe ejusdem, errorem graviſſimum committere, cujus lectione libri de Trinitate convinceretur. Non poſſe unum ex correctoribus Bibliorum Caroli M. illius præfationis eſſe autorem, quia eam oportuiſſet illum communicare cum aliis, quorum labor ſimul in corrigendis Bibliis verſatus ſit, qui nullo modo hanc fraudem approbaſſent, nec conceſſiſſent, ut Hieronymo id adſcriberetur, quod neutiquam ab eo profectum. C. V monet, argumentum a correctione Bibliorum Sec. X a Sorbona facta, item a Bibliis Walafridi Strabonis, perſtare firmum, ut & a lectionariis ſeu officiis publicis, quæ ſemper fuerint magnæ autoritatis, & in quibus nullus locus extet, qui non ſit genuinus, tametſi contigerit, ut aliquis locus, qui ſit genuinus, diverſimode ibidem legatur. Contendit C. VI, novas verſiones Latinas antiquitus adornatas habuiſſe loca, quibus aliæ caruerint, nondum ab Emlyno evictum; multo minus id aſſenſum mereri, quod in adducendis Scripturæ S locis iis uſi ſint Epiſcopi Africani in ſuis ſcriptis, quos hac ratione maximæ ignorantiæ, negligentiæ & imprudentiæ ob certamen, quod tum adhuc cum Arianis viguerit, damnet. Idem dum C. VII ad confeſſionem fidei Eccleſiarum Africanarum a Victore Utenſi conſervatam tranſit, perhibet Epiſcopos, qui juſſu Regis Hunerici Ariani eam adornarint, a ſe, niſi adverſariorum riſui exponere ſe voluiſſent, non impetrare potuiſſe, ut, cum ex S. literis ſuam de Trinitate doctrinam firmare juſſi fuerint, incognitum ſuppoſitumque locum & interpretationem myſticam, in qua etiam autores variaverint, dum Spiritus aliis Pater aliis Spiritus S. & aqua aliis Spiritus S. aliis Pater fuerit, producerent; myſticam vero commatis octavi expoſitionem tum conſtanter in uſu fuiſſe, ex Eucherii loco non conſtare, quin potius ex Vigilio Tapſenſi patere, Arianos in ſuis Bibliis hunc locum Johanneum legiſſe, qui eosdem ad illum

hoc

hoc modo ablegaverit: quare legite vos, quæ Johannes dixit, tres ſunt unum. Plura vero C. VIII affert de Eucherio Gallo, qui utrumque comma exhibeat, uti etiam ab Hygino in decretalibus factum, qui ſuppoſito loco non ſit uſus, & qui de ternario numero agens commode hunc locum, ut alia, quæ vere in Scriptura de eo habentur, adduxerit. Tantum vero abeſt, ut Emlyno concedat, Cyprianum etiam in adducendo hoc commate interpretationem myſticam in animo habuiſſe & reſpexiſſe alterum comma, ut potius in eo perſiſtat, illum in ſuis Bibliis omnino hunc locum legiſſe, nec quicquam ſibi officere, quod non verbi ſed filii vocem adhibuerit, ſiquidem ejusmodi variationes Patribus ſint familiares, ut ex Hilario pateat. Recitatis C. IX cauſis, quibus inductus ſibi perſuaſerit & adhuc perſuadeat, quondam in Græcis codicibus extitiſſe & adhuc extare hoc dictum, etiam ſe nixum ait teſtimonio Simonii, qui id in quibusdam comparere in lib. de verſionibus retulerit, tametſi poſtea mutata ſententia ad quendam perſcripſerit, id plane in nullo deprehendi. De Laur. Valla obſervat C. X, eum habuiſſe codices N. T. trecentorum imo quadringentorum annorum, & non tres, ſed ſeptem, ut pateat ex ejus annotatione ad Jo. VII, 30, & in iis etiam hunc locum reperiſſe, quia ejus inſtitutum fuerit, verſionem Latinam cum Græco conferre & utriusque diſcrepantiam oſtendere, cumque etiam levisſimum annotaverit, in hoc loco vero tantum particulæ non totius commatis diverſitatem animadverterit, facile intelligi, ipſum eum in Græco integrum ut in latina verſione conſpexiſſe. C. XI negat, vel Cajetanum vel Eraſmum fuiſſe credulos, qui potius quid huic loco faciendum ſit, conſideraverint probe, quorum ille cum Græcos codices in hoc loco variantes viderit, hæſerit aliquantiſper, quod ab eo factum non eſſet, ſi eo omnes codices Græci caruiſſent, quandoquidem eo vulgatæ verſionis autoritatem ſtabilire potuiſſet; hic vero in ſua tertia N. T. editione hoc dictum in prioribus omiſſum non exprimi juſſiſſet, niſi codicem Britannicum vidiſſet & Græcorum codicum, quos Complutenſis ſecuta eſt, rationem habuiſſet. Clarius proponit C. XII ſuam de codicibus Roberti Stephani, qui N. T. in quo

Digitized by Google

& hic locus comparuerit An. MDXLVI, MDXLIX in 16 & An. MDL in fol. ubi codices Græci indicentur, & MDLVI cum notis Bezæ ediderit, ſententiam, traditque, eum poſſediſſe ſedecim præter Complutenſem, habuiſſe plus quam ſeptem canonicarum epiſtolarum, quia poſſederit quatuordecim Paulinarum, quibus illæ plerumque junctæ fuerint, nec oſtenſum ullum eorum fuiſſe mutilatum; ſeptem tantum eſſe, in quibus deſideratum τῷ ἐν ἀρχῷ, alios vero omnino hunc textum legiſſe, fruſtraque dubitari, an ipſe Beza eos inſpexerit. Et ſic C. XIII porro contendit, obelum pertinere ad ἐν ἀρχῷ & non pertingere ad ἐν τῇ γῇ, & ſufficere, Robertum Stephanum dixiſſe, ſe vidiſſe hunc locum in Græcis codicibus, qui æque ac Beza mereatur fidem, inprimis cum uterque in edendo N. T. An. MDLVI cum ſtudio verſatus ſit; Bezam, qui tum temporis Lauſannæ Theologiam docuerit, & ad preces amicorum N. T. annotationibus illuſtrare ſuſceperit, ea, quæ in chartam conjecerit, Genevam impreſſum miſiſſe Roberto Stephano, qui ea acceperit etiam, perlegerit, & ut literarum gnarus de iis judicium tulerit, qui etiam ea, quæ de loco Johanneo addita fuerint, dubio procul cum cura conſideraverit, & ſi quædam cum veritate pugnantia ibidem animadvertiſſet, ea ut divulgarentur, indigna exiſtimaſſet. Confirmat hæc ulterius C. XIV teſtimonio Theologorum Lovanienſium, quod integrum affert, oſtenditque, eos loqui non de impreſſis ſed manuſcriptis codicibus. Quod ad Amelotum attinet, putat illum locum ab eo inventum in antiquiſſimo codice, qui demum poſt Cariophili tempora Vaticanæ bibliothecæ fuerit illatus, huncque virum inveniſſe fidem apud Clerum Gallicanum æſtimatumque magni a multis, quamvis de ejus fama aliquid detrahere auſus ſit Dupinius, & ſi in quadam re erraverit, id non in textu ſed in notis eſſe factum. In Berolinenſis codicis textu & non in margine hunc locum legi, ex literis ejus, qui bibliothecæ regiæ præeſt, docet. Quemadmodum C. XV teſtimonium ex Athanaſii Synopſi & dialogis Græcis inter Athanaſium & Arianos ita C. XVI autoritatem confeſſionis fidei recentis & lectionarii Græcorum, qui his illud dictum non inſeruiſſent, niſi id manuſcripti codi-

codices habuiſſent, ab adverſarii exceptionibus vindicat. Tandemque C. XVII ea, quæ de ſuis reſponſis ad objectiones adverſarius monuerat, diluit.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. & Senatoris, opuſculum de jure occidendi, vendendi & exponendi liberos apud veteres Romanos.

Lugduni Batav. 1719, 4.

TErtium hoc opuſculum Illuſtris Domini van Bynkershœk
originem patriæ poteſtatis apud veteres Romanos deri- C. I.
vat ex jure dominii, in quo fuerint tum liberi tum ſervi, atque
in commercio etiam. Ex hoc ipſo jure dominii arceſſit mox
ἀνυπεύθυνον illud imperium patrum Romanorum in liberos.
De re enim, quæ eſt in dominio meo, poſſum, ut libet, decernere. Potuiſſe ergo illos in liberos decernere etiam usque ad necem, eosdemque vendere & exponere; quia hoc minus eſt quam occidere. Boetius dixerat lib. 3 Topic. *Noſtri autem juris res ceteræ nec mancipi vocabantur: eædem vero in jure cedebantur.* Rigidos autem fuiſſe veterum Romanorum mores, præſertim in his, quæ ad tuendum cujusque dominium pertinebant. Hinc & rigidas eorundem fuiſſe leges, ac rigidam etiam veteris Jurisprudentiæ rationem. Illuſtrantur hæc verbis Sexti Empirici, Dionyſii Halicarn. (ubi εἴργειν vertit Noſter *exponere*) Papiniani *apud Collat. LL. Moſaic. & Rom.* Conſtantini *in L. 2 pr. C. Theod. liberal. cauſ.* & Simplicii *ad Epict. c. 37.* Primos equidem Reges Romanorum obſervaſſe Legem Romuli de poteſtate occidendi ac vendendi, fuiſſe tamen, quibus diſplicuerit; quin & diſplicuiſſe ipſis Decemviris: hos tamen trecentis poſt annis non auſos fuiſſe legem illam moribus receptam tollere; inſeruiſſe igitur XII Tabulis, quartæ nimirum, ȣ̓κ ἐτόλμησαν ἀνελεῖν, *non auſi ſunt tollere*, ait Dionyſius. Miteſcentibus itaque moribus, non uſque adeo fuiſſe exercitam illam vitæ necisque poteſtatem: quamdiu autem exerceri potuerit, varie diſputari. Noſtro placuit, viguiſſe effreniorem illam

 pote-

poteſtatem ad tempora uſque Trajani, Adriani vel Antonini Pii, inde ceſſaſſe moribus primum, deinde legibus. Non concidiſſe uno ſtatim ictu, vel lege in hanc rem lata, effreniorem illam poteſtatem, ſed deferbuiſſe ſenſim ſine ſenſu. Si
C. 2 & 3. ultra inſtes, Legem permittere, ut pater *ex juſta cauſa* filios interficiat, reſpondet Noſter, neminem niſi *unum* & *ſolum* id affirmare Sopatrum apud Grotium de J B. ac P. L. 2 c. 5, n. 28, alios omnes, & quidem teſtes magis idoneos, ſimpliciter loqui, ſine ulla ullius cauſæ mentione. Neque tamen putandum ideo, patres animi oblectandi gratia occidiſſe liberos, ſed juſta indignatione motos ob facinus aliquod vel in ſe, vel in Rempublicam admiſſum. Eoque ſequuntur exempla non pauca, ubi cauſa juſtiſſima ſubfuit. Nam Servius Tullius forte non proceſſiſſet ad novam legem, niſi vidiſſet, adverſus filium immorigerum fuga ſe proripientem, ſuccurrendum patri eſſe eo judicio, ut filius a quovis, qui eum caperet, poſſet occidi. Magis movet Noſtrum illud apud Senecam Rhetorem *Lib. 2 Controv. 3, an filius agere etiam cum patre poſſit, cui vitæ mortisque arbitrium datum eſt?* Et oratio Alexandri ad patrem Herodem coram Auguſto, apud Joſephum *L. 16 c. 8.* Sequuntur Leges Romanæ, Cornelia, Pompeja, Julia: nulla enim harum jam tunc interdictum fuiſſe patri jus iſtud occidendi liberos, quos vellent; probe autem attendendum, ut JCtos Romanos intelligamus de illa ætate, quam habebant iſtæ Leges, & non ſimpliciter de ætate JCtorum recentiore, qua eas interpretabantur.
C. 4. Sub Trajano, Hadriano, Antonino Pio, Alexandro Severo, excultis ſtudiis humanitatis & manſuetudinis, ipſiusque philoſophiæ moralis, ſucceſſiſſe etiam mores mitiores, qui rigorem juris veteris ſenſim ac ſine ſenſu ſubegerint, tandemque Conſtitutiones Principum illorum αὐτοδικίαν hanc ſuſtuliſſe. Inceptum a ſervis, neque amplius permiſſum in illos ſævire, etiam ſub ipſo Auguſto: neque adeo plus juris relinqui potuiſſe patribus in liberos, cives Romanos, quam Dominis in ſervos. A Conſtantino autem pœnam etiam parricidii ſtatutam in patrem ob cædem liberorum, *L. un. C. de his qui parent.* Jam
C. 5 & 6. C. 5 & 6 reſpondet Vir Illuſtris iis, qui ſub Papiniano, Ulpiano,

Digitized by Google

no, & Paulo jus vitæ necisque in liberos ſtetiſſe adhuc opinantur. Et repetitis illis, quæ antea dixerat, confectum eſt negotium. Succedit nova quæſtio, an pater tempore Pandectarum & usque ad Principum conſtitutiones, jure poteſtatis ſuæ potuerit procurare abortum, ut jure ſuo cædere infantem jam editum? Reſpondet Noſter, *ajunt potuiſſe* p. 187. Deinde p. 190, *JCti nec ajunt nec negant, patri licuiſſe abortum procurare* Alia quæſtio, an mulieri poculum abortionis bibere licuerit? *Fere negant veteres JCti,* inquit: aut ſi dederint hanc poteſtatem, non aliter quam de partu, quam mulier ex vulgivaga Venere, non ex marito concepit, dediſſe, quia uterus ad maritum pertinet jure proprio; etiam ex mente Ulpiani in *l. 8 ad L. Corn. de ſicar.* Necem autem infantum editorum, atque illorum expoſitionem, jure & legibus Romanis, ipſa ætate Veterum JCtorum improbatam illicitamque affirmat: licuiſſe tamen jure antiquo, i. e. impunitum fuiſſe. Jure vero Pandectarum teneri patrem liberos illos agnoſcere & alere, & cogi per Prætorem. Nec potuiſſe reſpondere, paratum ſe eſſe vel necare partum vel exponere. Neque electionem illi fuiſſe, velletne liberos tollere, an abjicere. Qua occaſione verba Pauli *Lib. II Sentent. §. ult. & L. 4 de agnoſc. & alend. lib.* inſigniter illuſtrantur. *Necare videtur qui perfocat. Non eſt*, inquit, *intelligendum de matre, quæ partum abigit*, ſed de ſtrangulando partu, & cui ſpiritus intercluditur obſtructis faucibus. Ad verba, *qui alimonia denegatur*, locus Ennodii, Ticinenſis Epiſcopi, Declamat. IX egregie emendatur: *ſi manu medica jugulum* præſcidiſſes - *nec, ut* crudelem *decet, inferre.* Ut hoc argumentum ex Paulo amoliretur V. C. Gerardus Noodt, diſtinxiſſe eum ait præcepta officiorum a regulis & decretis juris: præcepta officiorum pertinere ad ſapientiam moralem, cujus ſit monere, ſuadere & ex ratione virtutis, etiam veræ, regulas præſcribere; non item imperare, vetare, & pœna cogere ad ſui obſervantiam; quod pertineat unice ad Decreta Juris & Legem. Verba Pauli referenda eſſe ad præceptum morale, non ad Decretum Juris. Hic jam uſus eſt Vir illuſtris viribus ſuis, atque publica Senatorii Confeſſus autoritate: Paulum, ait, eo opere vel C. 7.

maxime Juris Regulas & dogmata Jurisprudentiæ comprehendere, principia inquam & fundamenta Juris Civilis. *Si hanc Pauli particulam, ſi reliquas, quas Pandectis inſeri juſſit Juſtinianus, ad praecepta moralia referas, vereor, ut, quod ille pro lege haberi voluit, habeatur pro declamatione alicujus Rhetoris vel Philoſophi.* Ne matribus quidem licuiſſe necare: & quamvis pater non nominetur a Paulo, crimina tamen hic recenſita vix cadere niſi in patrem, vereque dixiſſe illum ſecundum Jurisprudentiam ſui temporis. Noodtium tamen largiri, de recens natis & ſanguinolentis infantibus tandem ſecutam, eamque primam prohibitionem Valentiniani, Valentis & Gratiani in *L. 8 C. ad L. Corn. de ſicar.* Illos autem ante hanc legem populari errore vix habitos fuiſſe pro homine, quia nutricis opera & officium nondum acceſſerit aut intervenerit, ut eſt apud Philonem, *de vita Moſis.* Reſpondet Noſter, illum errorem nec Philonem ipſum occupaſſe, (tunc enim pro homicida habitum etiam qui matrem fœtumve in utero percuſſit, ut inde abortus ſequeretur, ſi fœtus formam hominis acceperit, libro de *legibus ſpecialibus*) nec veteres JCtos. Diſſidium aliquod
C. 8. occurrit C. 8 inter recentiores Principum Conſtitutiones, & cum inanis fere labor videatur Viro illuſtri in defendenda poſteriorum temporum Jurisprudentia, mallet ſimpliciter Paulum ſequi Lib. 5 Tit. 1 §. 1, quam quicquid eſt aliarum diſtinctio-
C. 9. num. Revertitur Noſter C. 9 ad jus antiquum, atque exiſtimat, *primam* Legem Romuli de educanda omni prole maſcula, & quæ ibi ſequuntur apud Dionyſium f. 88, per alteram, quæ memoratur fol. 96, iterum fuiſſe a Romulo ipſo abrogatam, & omnigenam rurſus poteſtatem patribus conceſſam occidendi, vendendi, exponendi, & ſi quid illis pejus eſt, promiſcue ſcilicet, & citra diſcrimen partus monſtroſi vel non. Alteram hanc legem etiam fuiſſe inſertam XII Tabulis. Falli itaque eos, qui putent, primam legem fuiſſe partem earundem XII Tabularum.; quin neque ſatis de eo conſtare, an caput unicum de partu monſtroſo ibi deprehendatur. Cauſam erroris hanc fuiſſe, quod interpretes illi primam & ſecundam Romuli legem non diſtinxerint, tribuerintque primæ abrogatæ, quod de ſola

ſecunda

Digitized by Google

ſecunda verum eſt, eam ſc. XII Tabb. inſertam. In eadem hac nominari etiam jus exponendi, *ſi recte*, inquit Noſter, *verti Græca Dionyſii.* Ultimo capite X reſpondet idem ad Patrum Chriſtianorum autoritatem, apud quos agatur de cædibus & expoſitionibus liberorum apud Romanos frequentibus, tanquam de re licita, Juſtini Martyris, Tertulliani, Arnobii, Minutii Felicis, Ambroſii. Nam hos vel æquales fuiſſe JCtorum, qui in Pandectis loquuntur, vel poſt illos vixiſſe etiam ſub ipſis Chriſtianis Principibus. Neque aliquid ultra deſiderandum. *Sed ego*, ſequitur, *nolim religioni pietatique meæ eſſe fraudi, ſi dixero, veteres Chriſtianos de bona fide ſæpe parum ſollicitos, Gentilibus ceu adverſariis ſuis plurima exprobraſſe, ac ſi ea Gentiles haberent pro licitis: quæ tamen Gentiles eorumque Leges palam deteſtabantur.* Plus ſemel illos Patres inſurgere in ſeculi vitia, in mores corruptos, in fecem populi & turbam ſine nomine: hæc vero ad viros bonos, qui legibus viverent, non recte detorqueri. Tales eſſe declamationes illas contra homicidia & adulteria, ut impunita fere fuiſſe dixeris. Unum Minutium Felicem multa protervia Gentiles exagitare, ac ſi ea crimina permiſiſſent: verba ejus: *Nobis homicidium nec videre fas, nec audire.* Et mox: *At nos pudorem non facie, ſed mente præſtamus: unius matrimonii vinculo libenter inhæremus*, in *Octav.* Poſſem ſexcenta ejusmodi proferre: & quæ ſequuntur apud Noſtrum. Forte etiam Chriſtianos Gentilibus promiſcue ideo objeciſſe vulgi flagitia, utpote ignaros, an legibus eſſent vetita: meliores ſcilicet fuiſſe Theologos, quam JCtos. Contra homicidium tamen præſto fuiſſe Legem Corneliam, contra adulterium Legem Juliam, atque ita in aliis: contra necem & expoſitionem liberorum Leges Conſtantini una plures; ante illum quoque inter ſeculi vitia cædes & expoſitiones infantum fuiſſe numeratas & punitas: & forte hac mente a Patribus increpatas. Malos mores extorſiſſe Patribus honeſtas illas orationes: quia nullus eorum dixerit, jure licito patres ſua ætate abblandientes ſibi puerulos eliſiſſe, expoſuiſſe; ſed ejus ſceleris immanitatem & frequentiam narrare primum, deinde damnare, & præterea nihil. Fateri hoc ipſum Tertullianum

lianum Lib. I ad Nationes c. 15. *Vos quoque infanticidæ, infantes editos necantes, Legibus quidem prohibemini, ſed nulla magis Leges tam impune tam ſecure, ſub omnium conſcientia, unius a.... tabulis eluduntur.* Lacunam conjicit Vir illuſtris hoc modo ſupplendam *unius œdipi ſabellis eluduntur.* Clariſſimum Noodtium, ne ſibi obſtet is locus, Tertullianum accipere de Lege Romuli, vel de Lege XII Tabb. cui illa Romuli lex inſerta fuerit. Sed videri magis de legibus ſui temporis loqui: quum Romulus eam legem priorem ipſe poſtea abrogaverit per legem poſteriorem. Et hanc demum Tabulæ IV fuiſſe inſertam: de priori id non conſtare. Unum Ciceronem L. III de Legib. c. 19 ſubinnuere, de *inſigni ad deformitatem puero* mentionem factam in XII Tabulis. Sed hic novam litem de lectione Ciceronis ortam. Noſtro placuit, *cito denatus*, &, *quo pacto recreatus.* Sed eſto, juſſerit lex XII Tabb. partus monſtroſos interfici, non ideo juſſiſſe, partus integros tolli. Quin aliud de monſtro ſanxiſſe priorem legem Romuli, aliud legem Decemviralem. Illa non vetuit exponi, ſed permiſit ex ſententia quinque vicinorum: hæc juſſit monſtrum cito necari, nec demum ex arbitrio aliorum. Ex poſteriori autem Lege Romuli arbitrio illo non fuiſſe opus, ne quidem in partus integri nece vel expoſitione. Tertullianum igitur præſumi intelligere non priorem & abrogatam Legem Romuli vel ſimilem Decemviralem, quæ non extet, ſed Leges ſuæ ætatis. Verba Juſtini Martyris, de quo paulo ante, ex Apologia II depromuntur, Arnobii citantur Lipſio ex libro octavo, Lactantii ex Lib. 5 Div. inſtitut. c. 9 & Lib. 6 c. 20, Ambroſii denique ex Hexaemer. Lib. 5 c. 18, quæ ſingula deſcribere ſuperſedemus.

Ceterum quæ hujus quoque Diſſertationis occaſione ad nos dedit Cel. Wæchtlerus, ea in in Suppl. Tom. VII Sect. VIII comparebunt.

ACTA MEDICA BEROLINENSIA IN INcrementum Artis & Scientiarum collecta & digeſta. Volumen V & VI.

Berolini, apud Godofredum Gedickium, 1719 & 1720, 8. Plag. 13.

In

IN Voluminis V Sectione I imputatum errorem circa denominationem rubricæ diſſertationis Leidenfroſtianæ, quæ agit de caſu Beati Lichtſcheidii, modeſte declinant Medici Berolinenſes. In Sectione II Hiſtoria ægrotorum, qui per æſtatem anni 1718 Fontem ſalutarem Freyenwaldenſem frequentarunt, nectitur, & in III Caſus quidam memorabiles de calculis tam folliculi fellis quam renum deſcribuntur. Lites, quæ in Sectione I agitantur, noſtras non facimus; ex aquarum Freyenwaldenſium uſu ſalutarem effectum experti perhibentur illi, qui pſora pudendorum, contractura & aridura brachii, menſium defectu, partium & artuum imbecillitate poſt ſuperatum morbum acutum, aſthmate ex metaſtaſi febris acutæ, affectione hypochondriaco-ſpaſmodico-flatulenta, rheumatiſmo & inde oriundo ſerpiginoſo affectu cutaneo ex febre acuta, faucibus exulceratis venereis cum topho in pede, carie tibiæ ex menſium imminuto fluxu, glaucomate, aſthmate periodico hypochondriaco-ſpaſmodico, polypo narium cum ozœna & exoſtoſi maxillæ ſuperioris, aridura, cephalæa, aſthmate humido hypochondriaco flatulento, panno oculorum ex achoribus, morbillorum metaſtaſi ad artus & cutem, rheumatiſmis, decubitu ex menſium ſuppreſſione ad pedes, malo hypochondriaco, ſtupore utriusque brachii ex purpura alba, ophthalmia cum pannis oculorum, nephritide calculoſa cum œdematibus pedum, raucedine cum retroceſſione ſudoris, arthritide vaga, podagra, inflatione doloroſa lienis ex aſthmate ſpaſmodico, atonia juncturæ pedis ex febre relicta, tæniis, & ſcabie laborarunt. Inter calculos, qui ultimo loco commemorantur, notandi ſunt lapilli numero 37 coloris albi, variegati, ſplendentis in folliculo fellis mulieris reperti, quæ per duos annos de periodico & frequenter recurrente dolore in hypochondrio dextro cum aliquali pedum intumeſcentia conqueſta fuerat. Commendant inſimul Medici Berolinenſes p. 33.
in hoc Volumine echium minimum contuſum oculis inflammatis rubentibus inter duplicatum linteum applicandum, fimum tauri ſimul cum urina tumentibus in arthritide & dolentibus locis admovendum; frumenti prima ſtamina viridia ad

68.

70.

p. 71. menſium ſuppreſſionem; interiorem tunicam ventriculi ciconiæ nigræ ad febrem quartanam; atque thermarum Carolinarum aquas ad diſſita loca pro uſu interno ſalutariter transportari poſſe, exiſtimant.
59.

In Volumine VI, tribus pariter Sectionibus circumſcripto, Hiſtoria morborum Anno 1719 Berolini obſervatorum deſcribitur, Caſus nonnulli Chirurgici,& Sectiones cadaverum recenſentur. Morbos quod attinet, poſt Solſtitium brumale ob repentinam aeris mutationem ortæ ſunt febres catarrhales benigniores æque ac maligniores, utræque ad diarrhœas proclives, miliares albæ, peripneumonicæ, rheumaticæ, continuæ, petechiales, affectus ſpaſmodico-convulſivi, pluresque analogi, vel ad catarrhos vel rheumatiſmos referendi. Circa æquinoctium vernale repurgationes humorum ſponte natura inſtituebat, quæ ubi patulas & humoribus lentis nondum obſeſſas offendebant vias, ſatis ſalutariter procedebant, inque febrium varie formatarum figuris conſiſtebant; ubi vero ex prædiſpoſitione vitæ minus ordinate transactæ offendebant impura & cachectica corpora, ſimul ſenio fracta, morbi eveniebant chronici, ac refractarii, conſpiciebantur etiam variolæ & febres verminoſæ, item lentæ, aſthmata chronica. Sub ſolſtitium æſtivum dyſenteria, cujus hiſtoria prolixius recenſetur, populariter graſſabatur, & febres quotidianæ in continuas plus minus petechizantes abeuntes obſervabantur. Poſt æquinoctium autumnale febres curſum ſuum continuabant ad ſolſtitium hybernum usque, morem anomalum varia ſchemata vel catarrhalium vel tertianarum continuarum, vel duplicium, vel potiſſimum quartanarum induendi conſervantes. Circa finem anni variolæ infantes non admodum malignæ, rheumatiſmi, pulmonum affectus & uteri adultos adoriebantur. Caſus Chirurgici, qui hic recenſentur, gangrænam fracturæ pedis ſupervenientem, aliamque ex ulcuſculo digiti minimi pedis ortam, amputationem pedis carioſi, empyema per paracentheſin curatum, extirpationem tumoris ſteatomatoſi in femore funeſtam, herniam male pro abſceſſu habitam, abſceſſum umbilicalem, ex quo acicula prodiit, & tumorem chronicum in genu, cui caries

oſ-

Digitized by Google

oſſium ſupervenerat, reſpiciunt. Sectioni denique ſubjecta ſunt cadavera repentina morte ex ventriculi foramine defuncti, phrenetici, puellæ hydropicæ ex quartana per chinam ſuppreſſa, duorum peripneumonicorum, phthiſici, hydrope pectoris extincti, aſciticorum duorum, ubi in alterutrius abdomen lympha ex vomica pulmonis per foramen diaphragmatis præter naturaliter factum deſcenderat, & pleuripneumonici. Annotant inſimul Doctores Berolinenſes, febres rheumaticas venæſectionem haud bene ferre; muſcum corallinum cum mercurio dulci febres verminoſas profligare; herniam per dyſenteriam fuiſſe curatam; fœminamque, quæ ex febre tertiana duplici anomala in febrem lentam & infarctum lienis inciderat, fruſtum glanduloſum, quod æri inciſum viſitur, per alvum rejeciſſe.

p. 11.
23.
44.
47.

Vernünfftige Gedancken von GOtt, der Welt und der Seele des Menſchen ꝛc.

h. e.

MEDITATIONES DE DEO, UNIVERSO, & Mente humana, Entibus omnibus in genere; Autore CHRISTIANO WOLFIO, P. R. B. Conſil. aulico, Math. & Nat. P. P. O. Societ. Reg. Brit. & Bor. Sodali.

Halæ Saxonum, ex Officina Rengeriana, 1720, 8. Alph. 1 plag. 17.

AUtorem Celeberrimum, Rectorem h. t. in Academia Halenſi Magnificum, animum ad Matheſin methodi potiſſimum gratia applicaſſe, ut diſciplinas philoſophicas, moralia præſertim & metaphyſica, ad majorem certitudinis ac evidentiæ gradum eveheret, in Act 1717 p 88 monuimus. Quantum in methodi cognitione profecerit, cum ex ipſius Tractatu Logico de intellectu, de quo in Act. 1713 p. 133 & ſqq. diximus, quique uberioribus præſertim exemplis ac nonnullis regulis auctior 1719 recuſus, tum ex Ratione Prælectionum, in Actis anni ſuperioris p. 118 & ſq. nobis commemorata, ſatis ſuperque ap-

apparet. Prodiit initio hujus anni Metaphyſica, cujus caput ſecundum Ontologiam ſeu generalem Entis cognitionem, tertium & quintum Pneumatologiam, quartum Coſmologiam metaphyſicam, ſextum denique Theologiam naturalem complectitur.

Quod methodum attinet, qua Autor opus hoc metaphyſicum conſcripſit; tenendum eſt, eandem omnino eſſe, qua Elementa Matheſeos univerſæ concinnavit, etſi definitionum, axiomatum, propoſitionum, corollariorum ac ſcholiorum titulos non adſcripſerit, ſed continuo verborum nexu uti maluerit, capitibus in articulos diſtinctis, quorum numero ſunt 1089. Citationibus tamen continuis perinde ac in Elementis Mathematicis uſus eſt, cum in theſium probatione non aſſumat niſi ante probata, vel definitiones, & continua brevitate uſus ab omni ſuperfluo verborum apparatu abſtineat. Sed agedum perluſtremus paulo ſpecialius ſingula capita, ut quandam Syſtematis ideam animo concipere detur.

Cap. 1 itaque de exiſtentia noſtra tractat: ubi in rationem evidentiæ, qua cognitio ejus nititur, eum potiſſimum in finem inquirit, ut in ſubſequentibus conſtet, utrum aliæ veritates momentoſæ eadem evidentia cognoſcantur, nec ne. Ideo modum illationis diſtinctius explanat & demonſtrationis geometricæ formam inde exſculpit, qualis nempe eſſe ſolet, ubi analyſis perfecta datur. Hiſce breviter præmiſſis

Cap. 2 ad Ontologiam progreditur, quod de primis cognitionis principiis & entibus in genere inſcribit. Notiones generales, quas hic evolvit, ex duplici principio derivat, *principio* nempe *contradictionis*, quod Scholaſtici cum *Ariſtotele* jam uſurparunt, & *principio rationis ſufficientis*, quod ab *Archimede* olim in Mechanicis adhibitum, *a Leibnitio* in Metaphyſicam primum introduci cœpit, & cujus geminam Noſter demonſtrationem affert, cum *a Leibnitio* nonniſi per inductionem probaretur, cujus fide idem aſſumſerat *Archimedes*. Neque vero eidem ſufficit notiones explicaſſe: verum etiam multas ex iiſdem concluſiones deducit, quæ præmiſſarum vices in ſubſequentibus ratiociniis ſubeunt. Multus inprimis eſt in theoria

ſimpli-

ſimplicis & compoſiti, quæ in doctrina de mente, mundo ac Deo magnum affert adjumentum. Nec minorem induſtriam ponit in doctrina generali ordinis ac perfectionis, hactenus apud Metaphyſicos prorſus neglecta, in ſpecialibus tamen materiis modo laudatis ac in principiis moralibus rite conſtituendis maximi uſus. Simplicium exiſtentiam ex ipſa compoſitorum exiſtentia infert vi principii rationis ſufficientis & poſtquam oſtendit, nullas ipſis cum compoſitis proprietates communes eſſe poſſe, tandem evincit, continuam dari in iis ſtatus interni mutationem, in variatione graduum virtutis alicujus perennantis, ſed per ſe indefinitæ, conſiſtentem, ita ut ſtatus præſentis ratio ſufficiens contineatur in antecedente atque adeo præſens ſtatus per antecedentem diſtincte explicari poſſit. Quoniam Autor continuo nexu unum ex altero deducit, ita ut analyſis ratiociniorum verbis conciſis expreſſorum in primis tandem notionibus terminetur, quarum realitas vel a principio contradictionis, vel a principio rationis ſufficientis, vel ab utroque pendet; fieri ſane non poteſt, ut apertius dicamus, quomodo illam ſimplicium proprietatem demonſtret. Tenenda vero hæc ſunt de ſubſtantiis ſimplicibus finitis, quas ab infinita ſic diſtinguit, ut *infinita* habeat omnes ſtatus poſſibiles ſimul, *finita* vero ſucceſſive: quæ differentia non exigui in Metaphyſicis momenti, hactenus non animadverſa, infinitum imaginarium, quale eſt mathematicum, cum reali vulgo confundentibus Philoſophis. Ordinem definit per ſimilitudinem in varietate, atque hinc inter alia oſtendit, quod ſpatium ſit ordo ſimultaneorum, tempus ordo ſucceſſivorum, veritas ordo phænomenorum, & quilibet ordo ſuas habeat regulas, quarum multitudine gradus ejus æſtimentur. Ob gradus vero ordo habet quantitatem & rationis fit capax. Perfectionem definit per conſenſum in varietate, imperfectionem per diſſenſum & in omni perfectione ordinem eſſe probat; non tamen omnem ordinem ſtatim inferre perfectionem. Diſtinguit autem inter perfectiones ſimplices & compoſitas. Fundamentum diſtinctionis ſitum eſt in rationibus perfectionum, quæ ſunt regularum principia, unde conſenſus æſtimetur. Quoniam vero in perfectionibus compoſitis regularum ſæpius datur

conflictus, qui exceptionem parit; docet etiam, a quanam regula exceptio fieri debeat, ut perfectio major in toto obtineatur. Atque hunc regularum conflictum eſſe cauſam, cur ſubinde imperfectio partis ingrediatur perfectionem totius. Quemadmodum vero theorias maxime abſtractas praxi conſtanter accommodat, ita quoque in doctrina ordinis & perfectionis problemata ſolvit, quomodo ordo pariter ac perfectio agnoſcatur, & utrinsque gradus determinentur. In varietate graduum perfectionis entium eſſentiam ſimilem habentium fontem contingentiæ reperit: ſed ea hic pro dignitate exponi nequeunt. Ceterum non omnes notiones ontologicas in hoc capite evolvit: verum plures in ſubſequentibus demum paſſim enodat, ubi eas commodius explicari poſſe animadvertit.

Cap. 3 animam contemplatur, quatenus a poſteriori, ex ipſius ſcilicet operationibus, cognoſcitur. Quoniam tamen ubique cognitionem diſtinctam curæ cordique habet; ſingulorum etiam, quæ de mente obſervantur, notiones diſtinctas affert & ſubinde annotat ab aliis in eadem non animadverſa. In omni autem pertractatione differentiam inter partem animæ ſuperiorem ac inferiorem, quam agnovere Veteres nonnulli, ſollicite obſervat. Ejus fundamentum ipſe in differentia cognitionis confuſæ atque diſtinctæ conſtituit. Illa nimirum ad partem animæ inferiorem; hæc ad ſuperiorem ſpectat. Et ideo menti tribuit ſenſus quoad præſentia, & imaginationem quoad præterita & futura ſeu abſentia, quatenus habet perceptiones confuſas; intellectum vero, quatenus eædem ſunt diſtinctæ. A perceptionibus confuſis appetitus ſenſitivus cum affectibus; a diſtinctis vero voluntas proprie ſic dicta oritur: & quemadmodum a ſenſu & imaginatione ſervitus, ita ab intellectu ac pendente hinc ratione, quam per intuitum nexus veritatum definit, libertas, judice Noſtro, emanat. Agit igitur in hoc capite primum de cogitationibus in genere, deinde ſpeciatim de ſenſibus, imaginatione, memoria, reminiſcentia, intellectu, ratione, ingenio, analogo rationis, voluptate, tædio ac dolore, appetitu ſenſitivo, affectibus, voluntate, libertate ac ſervitute, diſpoſitione naturali & habitu, tandemque de commercio inter men-

tem

Digitized by Google

tem & corpus. Ut ſpecialia quædam commemoremus, tenendum eſt, Cel. Autorem, ubi de imaginatione agit, hanc regulam tanquam legem ipſius inculcare: Si quæ perceptiones fuerint aliquoties præſertim partes unius totalis, earum una excitata, alteram quoque redire, & de memoria differentem, cur meminerimus, nos olim eandem perceptionem habuiſſe, rationem hanc reddere, quod tunc in alio ordine quam nunc contineretur. Ex iſta autem imagitionis lege oſtendit, ſomnium eſſe debere ſtatum perceptionum totalium diſtinctarum, ſed inordinatarum, cum contra ſtatus vigilantis ſit perceptionum diſtinctarum ordinatarum, veritate in ordine phænomenorum fundata. Docet præterea, quænam ſint imaginationis partes in inveniendo non minus, quam in fingendo, & quomodo cum ipſa, tum memoria extendi poſſit. Intellectum definit per diſtinctam poſſibilium repræſentationem, eumque vocat purum, quatenus notiones ab imaginibus ſeparat: id quod fit ope combinationis characterum, in quorum cenſum etiam veniunt voces, quarum indolem atque diſcrimen contemplatus, varia in medium profert in Grammatica univerſali uſum habitura. Explicat hic notionem artis characteriſticæ combinatoriæ, cujus nudum nomen in epiſtola quadam *Leibnitii* apud *Walliſium* legitur, itemque diſcrimen inter cognitionem intuitivam atque ſymbolicam, ubi circa judicia atque ratiocinia inexpectata quædam profunditas ſeſe offert. Ex. gr. ſi quis columbam videns ajat, avem iſtam eſſe columbam, primo intuitu vix nobis ratiocinari videbitur: oſtendit tamen Noſter, ſi quis diſtincte ex natura Mentis explicare voluerit, quomodo fieri poſſit, ut verba iſta pronunciet columbam videns, eum ad Syllogiſmum ſeu præſcriptam in Logica ratiocinandi formam recurrere debere. Habet quoque varia de experientia & arte obſervandi ac experimentandi, & in doctrina de ratiociniis conſequentias immediatas examinat, quas vel enthymemata cryptica, vel ſaltus in ratiocinando permiſſos eſſe monſtrat, conſiſtentes ſcilicet in imitatione ratiociniorum olim diſtincte evolutorum. Regularum artis inveniendi duplicem fontem agnoſcit, intellectum ſcilicet atque ingenium, cumque ingenium per facilitatem obſervandi ſimilitudines definiat, in

cen-

cenſum poſteriorem refert imprimis *principium reductionis*, de quo nonnulla diximus in Actis anni ſuperioris p. 118. Analogum rationis per expectationem caſuum ſimilium explicat, cujus cum ratione ſimilitudinem ex notionibus rationis atque ſimilitudinis monſtrat, & quando vicem rationis tueatur, docet. Certitudinem omnis cognitionis, ſive a priori ſive a poſteriori acquiratur, tandem a principio contradictionis pendere demonſtrat. Mittimus, quæ de demonſtratione, probabilitate, ſcientia, opinione ac errore habet. Sequitur deinde, quomodo appetitus ex boni malive repræſentatione, & quidem ſenſitivus ex confuſa, rationalis ſeu voluntas ex diſtincta oriatur. Appetitus vehementiores ſunt affectus, unde oſtendit, quod in omni affectu ſit confuſa repræſentatio plurium ſive bonorum, ſive malorum, quæ non magis diſcernuntur, quam perceptiunculæ mutationis radiorum luminis in viſione colorum, vel ſoni ſingulorum fluctuum in murmure maris inquieti. Lætitiam definit per prædominium notabile voluptatum; triſtitiam vero per prædominium notabile dolorum ſeu tædii: affectus ceteros eſſe horum veluti gradus per circumſtantias ſpeciales, quibus bonum vel malum confuſe repræſentatur, limitatos vel eorundem mixturam. Sic e. g. amor eſt diſpoſitio animi ad voluptatem ex alterius felicitate percipiendam: odium vero diſpotiſio ad percipiendum voluptatem ex infelicitate alterius. Invidia eſt tædium ex alterius felicitate ſubortum, & ita porro. Ad libertatem requirit intelligentiam & contingentiam actionis atque ſpontaneitatem. Contingentia actionis excludit neceſſitatem intrinſecam; ſpontaneitas extrinſecam ſive coactionem. Unde ulterius probat, motiva actiones non reddere neceſſarias, ſed tantummodo certas, ipſarum futuritione ab illis pendente. Hanc certitudinem eſſe id, quod vulgo *neceſſitatis moralis* nomine inſigniatur. Dum commercium inter mentem & corpus deſcribit, quatenus experientiæ ſubeſt, multa utitur circumſpectione, ut vitium ſubreptionis evitetur, quod vulgo committi ſolet & quo nititur influxus phyſici Syſtema.

Cap. 4 ad Univerſum ſeu Mundum progreditur, quod ejus

ejus notitia ingreditur notionem mentis humanæ, immo ſpiritus in genere aliarumque ſubſtantiarum ſimplicium, nec absque ea Theologia naturalis ſolide pertractari poteſt. Definitionem Univerſi, quam Cel. Autor via analytica eruit, exhibuimus in Actis anni ſuperioris p. 123, quod nempe ſit ſeries poſſibilium ſimultaneorum & ſucceſſivorum inter ſe connexorum. Vocat autem inter ſe connexa, quorum unum continet rationem alterius. Probat, entia in univerſo tum ratione ſpatii, tum temporis connexa eſſe, atque hinc univerſi unitatem concludit. Docet deinde, eſſentiam mundi tanquam entis compoſiti in ſtructura conſiſtere, atque adeo omnes in univerſo mutationes ex ea conſequi ac per eam intelligi. Ob eſſentiarum immutabilitatem infert, mundum non amplius eſſe eundem, ſi vel minimum in ſtructura diverſum ſumatur, nec in eo caſu phænomena amplius eadem fore. Oſtendit porro, mundum eſſe machinam & ideo ineſſe phænomenis veritatem, immo in omni compoſito mechaniſmum eſſe fontem veritatis objectivæ. Eundem mechaniſmum eſſe fontem certitudinis, cujus a neceſſitate differentiam perſpicue explicat, etſi communiter certitudo objectiva phænomenorum *neceſſitas phyſica* vulgo ſalutetur. Atque hac occaſione contingentiam paulo profundius rimatur, quam ob immutabilitatem eſſentiarum tantum ratione actus, haud quaquam ratione potentiæ admittit. Monſtrat vero, univerſum perinde integrum ac ſingula ipſius phænomena eſſe contingentia. Unde etiam neceſſitatem phyſicam a contingentia diſtinguit, cum illa reſpiciat potentialitatem, hæc vero actualitatem phænomenorum. Contingentia determinari ad actum per infinitam ſeriem cauſarum, atque adeo perfecta analyſi non comprehendi. Per elementa mundi intelligit ſimplicia, quæ ſunt fons & origo compoſiti, atque hic notat errorem Philoſophorum, qui elementis, hoc eſt ſimplicibus, attributa & modos compoſiti, hoc eſt corporis tribuunt. Ut de iis certiora tradat, ad eadem non modo applicat, quæ in capite ontologico de ſimplici in genere demonſtravit, verum etiam *principium indiſcernibilium Leibnitii* ſtabilit, vi cujus nec duo ſimplicia, nec compoſita ſimilia exiſtere poſſunt. Utitur au-

tem eum in finem non modo principio rationis ſufficientis cum *Leibnitio*, verum etiam notione contingentium modo laudata. His admiſſis ſequitur ultro admiranda varietas in rerum natura, ſive compoſita, ſive etiam ſimplicia ſpectes, cum hac utique ratione non ſolum quantulæcunque ſpatii partes quantulocunque tempore a ſe invicem realiter diſtinguantur, ſed & ſinguli ſtatus ſimplicium per totum durationis tempus prodeant diverſi, quos tum inter ſe, tum cum compoſitis conſentire debere probat. Sic conſtat dari rerum harmoniam univerſalem & infinitam Naturæ perfectionem. *Leibnitius* ſimplicia dixit monades ſeu atomos Naturæ, & ſtatus internos explicavit per quoddam perceptionum genus, ita ut quælibet monas ſit ſpeculum univerſi exhibens imaginem ejus pro eo, quod in univerſo obtinet, puncto: ſed Noſter hac vice nondum definit, in quonam ſtatus internus ſimplicium conſiſtat. Difficilis videtur compoſitorum ex ſimplicibus ortus: eum tamen Noſter diſtincte explicat, difficultates, quas contra puncta Zenonica afferunt Philoſophi, a punctis iſtis realiter a ſe invicem quovis momento diſtinctis removens. Scilicet cum præcipuæ difficultates oriantur a coincidentia punctorum in compoſitione, qua continuitas & extenſio tollitur; Noſter oſtendit, realium punctorum differentiam internam ad id ſufficere, ut unum extra alterum exiſtat, alias enim diverſa forent idem, quod abſurdum, ab extraneitate reſultare extenſionem, ab ordinis vero, qui ex principio rationis ſufficientis reſultat, ſimplicioris excluſione continuitatem: quæ etſi conciſis verbis prolata obſcuritatis quid habere videantur, hic tamen diſtinctius explicari non poſſunt. Ab elementis ad elementata, hoc eſt, corpora progreditur. In iis materiam, eſſentiam & naturam diſtinguit. Ad materiam refert non nudam extenſionem, verum etiam vim inertiæ, qua mutationi reſiſtunt & in ſtatu ſuo uniformiter perſeverant, niſi adſit extrinſeca mutationis ratio. Cum vero materia ex congerie elementorum cum ratione ordinatorum reſultet; minime probat, quod inſtar maſſæ confuſæ ac uniformis vulgo concipiatur: quam notionem confuſam imaginationi deberi monet. Eſſentiam in ſtructura conſiſte-

ſiſtere probat, ubi docet, quatenus philoſophia corpuſcularis admitti debeat. Naturam in vi motrice ſeu mutationum principio fundat. Etſi autem vis ultimo ortum trahat ab elementis; monet tamen, in compoſitis vim conſtanter conſiſtere in fluido interlabente. Hac data occaſione in naturam motus & principia motuum, quæ Legum motus nomine vulgo veniunt, inquirit, eoque demonſtrat, quæ vulgo a Mathematicis ad demonſtrandas regulas motuum ſumantur, quale eſt iſtud: actiones & reactiones corporum eſſe æquales. Probat quoque dari in corporibus motum inteſtinum, qui in motum totius ſubinde convertatur; ſicuti vice verſa motus totius nonnunquam recipitur in motum partium atque fluidi interlabentis ſicque in inteſtinum tranſit. Probat ulterius, in natura non dari ſaltum, quem a ſubitaneo diſtinguit, cujus cauſas aſſignat. Hac occaſione una de minimis tempuſculis conceptibilibus atque ex parte imaginabilibus agit. Monſtrat deinde, motum non convenire ſimplicibus, ſed ſaltem compoſitis, atque adeo nec naturam materiam unquam reſolvere in ſua elementa, ſed tantummodo in minus compoſita, ſeu corpuſcula minora, quæ tamen conſtantis molis atque figuræ non ſint. Vi notionis generalis perfectionis univerſi ſeu mundi perfectionem in harmonia rerum univerſali fundat, unde fluit difficultas de rerum perfectione judicandi, cum ad perfectionem totius juxta principia generalia ſæpe tendat imperfectio partis. Originem imperfectionis in rebus corporeis a regularum, quibus perfectio æſtimanda, conflictu derivat, & huc quoque refert phænomena extraordinaria, qualia ſunt monſtra. Docet deinde fundamenta graduum perfectionis in univerſo, ut judicium fieri poſſit, cur mundus unus altero perfectior eſſe queat. Agit tandem de ordine Naturæ ejusque a perfectione differentiam evolvit.

C. 5 in eſſentiam animarum atque ſpirituum inquirit, & exinde rationes a priori reddit eorum, quæ de mentis noſtræ operationibus obſervantur. Primo loco docet, quænam ad hoc requirantur, ut ſubſtantia ſimplex ſit ſui ipſius atque aliarum rerum conſcia, indeque probat, nullum corpus, nec ullam materiam, quantumvis ſubtilem, cogitare poſſe; ubi ſimul oſtendit,

Digitized by Google

dit, qualis differentia inter perceptiones & repræſentationes rerum corporeas in machina intercedat. Poſtquam itaque evicit, mentem humanam eſſe ſubſtantiam ſimplicem; ejus eſſentiam in vi repræſentandi univerſum pro ſitu corporis organici in univerſo conſiſtere probat, atque ex hac unica vi ſingulorum rationem a priori reddit, quæ de ſenſu, imaginatione, intellectu, ratione, appetitu ſenſitivo, affectibus, voluntate aliisque huc ſpectantibus C. 2 ex obſervationibus deduxit. Eandem vim eſſe naturam mentis, ut adeo ſupernaturale ſeu miraculoſum in eadem cenſeri debeat, quod per eam non eſt explicabile. Docet in genere, perceptiones eſſe repræſentationes compoſiti in ſimplici, atque ab imaginibus pictis & ſculptis differre, quod hæ ſint repræſentationes compoſiti in compoſito. Ceterum hic prorſus a priori incidit in Syſtema harmoniæ præſtabilitæ *Leibnitianum*, quod intactum relinquere ſtatuerat, neque ſolum ejus poſſibilitatem a priori demonſtrat, ſed omnes quoque difficultates, quas ingenue commemorat, diſtincta explicatione tollit. Perceptiones rerum corporearum nonniſi motus, magnitudines & figuras repræſentare: quæ, ſi ſingulæ diſcerni poſſunt, diſtinctæ ſunt; confuſæ autem fiunt, quatenus iisdem diſcernendis mens non ſufficit. Mutationes mundi idealis in mente eodem ordine, conſequenter eodem tempore, fieri, quo in reali contingunt: unde intelligitur ratio exiſtentiæ perceptionum ac appetituum mentis cum motibus ac mutationibus in corpore organico, quæ ab Autore diſtinctius explicantur. Cum omnis ſubſtantia finita ſtatus ſuos ſucceſſive evolvat; Cl. Autor porro monſtrat, quomodo iſta evolutio fiat in mente noſtra, ſeu, quod perinde eſt, quomodo ſucceſſive vis animæ ad infinitum tendens, nempe ad repræſentandum totum univerſum tum quoad ſpatium, tum quoad tempus, determinetur, ut ex variationibus limitationum diverſi ipſius ſtatus naſcantur. Brutis etiam animas immateriales attribuit, quarum tum ab invicem, tum ab humana differentiam exponit. Mittimus, quæ de ſtatu animæ in ſomniis, atque ſomniorum naturalium & ſupernaturalium diſcrimine occurrunt. Vim repræſentativam univerſi imaginationem appellari, quatenus

nus

nus ſtatus præteritos vel futuros repræſentat, tendens a præſenti ad præteritos vel futuros ſimiles ex parte: ubi ſimul explicat, quomodo actus imaginationis mechanice in corpore organico repræſententur, & cur ſenſus atque imaginatio perturbari, ac medicamentis in ordinem reduci queant. Æſtimat deinceps gradus perfectionis in perceptionibus, quam in diſtinctione earundem fundat quoad formale, in extenſione ad multitudinem objectorum quoad materiale. Ad intellectum pedem promovens monſtrat, quomodo ex vi repræſentativa univerſi notiones univerſales emergant: id quod fit per intuitum ſimilitudinis perceptionum præſentium & præteritarum, quas ſenſus & imaginatio una ſiſtunt. Imprimis etiam hic cognitionis univerſalis mechanicam in corpore repræſentationem explicat, & perſpicue docet, quomodo corpus vi organorum verba notionibus mentis reſpondentia citra mentis influxum producere queat. Sequitur deinde, quomodo ratiocinia mentis ex unica iſta vi repræſentativa conſequantur, & quomodo eadem mechanice in corpore repræſententur. Cum de gradibus perfectionis intellectus differit, explicat etiam, quid ſit acumen, quid ſoliditas, & unde ingenium oriatur, quomodo cum ab intellectu, tum ab ingenio ars inveniendi proficiſcatur, qui fiat, ut ſubſtantia ſimplex rationalis evadat, quomodo loquela rationis uſum promoveat, cur bruta eodem deſtituantur, quid ſit analogum rationis ipſis a veteribus conceſſum. Appetitum cum rationalem, tum ſenſitivum eſſe conatum producendi perceptiones prævifas, quem ex eadem vi repræſentativa univerſi, unde cetera derivavit, ortum trahere oſtendit. In affectibus adeſſe conatus multiplices plures perceptiones una producendi, vel earum productionem impediendi, in quo poſteriori conatu conſiſtit, judice Noſtro, quod averſationem appellarunt veteres. Agit deinde de libertate voluntatis & brutis appetitum ſenſitivum, haudquaquam voluntatem liberam concedens, omne diſcrimen inter animas brutorum & hominum diſtinctius exponit & a prima origine arceſſit. Sic quoque delabitur ad notionem ſpiritus evolvendam, qui eſt ſubſtantia ſimplex intellectu ac voluntate prædita: quare cum animæ brutorum tantum ſen-

ſu, memoria & appetitu ſenſitivo polleant, eas ſpiritus eſſe negat; etſi immateriales eſſe demonſtret. Atque hac data occaſione ſubſtantias ſimplices ſeu immateriales ad tria genera reducit, ſub quorum primo monades Leibnitianæ, ſub ſecundo animæ brutorum, ſub tertio humanæ continentur. Diſcrimen petitur a forma repræſentandi univerſum, unde cetera fluunt. Determinat gradus perfectionis ſpirituum, rationis, voluntatis, atque ſapientiæ notionem evolvit. Tandem de indeſtructibilitate animarum tam brutorum, quam hominum tractans, iſtis ſolam indeſtructibilitatem, his vero præterea immortalitatem tribuit: quod diſcrimen hic recenſere non licet.

Progredimur itaque ad C. 6 ſeu ultimum de Deo: ubi Autor ex principio rationis ſufficientis primum oſtendit, dari ens neceſſarium & a ſe, quod ſit æternum, primum & ultimum, indeſtructibile, incorporeum, ſimplex, independens, a mundo & animabus humanis diverſum. Hanc diverſitatem ita evincit, ut nec Dualiſtæ, nec Idealiſtæ, nec Egoiſtæ principia, quibus utitur, in dubium vocare poſſint. Atque ita Deum definit definitione nominali, quod ſit ens a ſe, in quo continetur ratio ſufficiens exiſtentiæ univerſi. Ut igitur inde attributa divina porro deducat, ante omnia demonſtrat, plures uno non exiſtere poſſe mundos, etſi infiniti ſint poſſibiles, cumque mundi non differant niſi gradu perfectionis, rationem, quæ Deum determinat, ut mundum unum præferat alteri, in perfectione ipſius fundat. Inde porro arguit, Deum ſibi repræſentare diſtincte omnes mundos poſſibiles ſimul, atque hinc eſſentiam Dei ejusque naturam in vi repræſentandi omnes mundos poſſibiles diſtincte atque ſimul conſtituit, cum cetera ejus attributa inde pendeant, & intellectum divinum definit per repræſentationem ſimultaneam & diſtinctam omnium poſſibilium. Hanc rationem reddit, cur Deus ſenſibus careat & imaginatione, itemque affectibus, etſi in ideis hominum & brutorum ſenſus quoque & imaginationem intueatur. Inprimis etiam demonſtrat, quod *Leibnitius* ſine demonſtratione affirmat in Theodicæa, Deum in qualibet minima ſpatii parte totum contueri univerſum; id quod etiam ad temporis partes ex-

extendit, atque una notat, quamlibet univerſi repræſentationem differre a qualibet alia ut adeo unius ſint repræſentationes infinitæ eædemque diverſæ. Explicat porro, quomodo Deus præſciat futura & quomodo præſcientia in objecto nil mutans nec contingentiæ Naturæ, nec libertati mentis deroget, originem difficultatum una indicans easque tollens. Addit alia de ratione divina & ortu eſſentiarum & veritatum omnisque perfectionis ab intellectu divino. Motivum voluntatis divinæ determinat ſummam rerum perfectionem, quatenus in toto ſpectatur, atque difficultates circa voluntatis divinæ libertatem expedit. A voluntate divina rerum actualitatem derivat, atque oſtendit, quandonam ad voluntatem Numinis & qua adhibita cautione in ſcientiis provocare liceat: quæ non exiguum uſum habent ad principia precaria ex diſciplinis eliminanda. Refutat errorem de eſſentiis arbitrariis, fonte erroris clariſſime detecto. Decretorum divinorum rationem exponit, quomodo fortuna tum proſpera, tum adverſa ſit a Deo, monſtrat. Poſtquam diſſeruit de diverſis methodis voluntatem Numinis cum a priori, tum a poſteriori agnoſcendi, criteria quoque revelationis divinæ immediatæ affert ab objecto partim materiali, partim formali deſumta & methodo demonſtrativa ex jactis antea de mente humana, natura & Deo principiis ſtabilita. Ad claſſem priorem referri debet, quod objectum ſit homini ſcitu neceſſarium, ſed ad quod cognoſcendum alia via, quam per revelationem immediatam pervenire nequit: quod a Deo revelata perfectionibus ipſius adverſari non poſſint; quod eadem veritatibus neceſſariis contradicere nequeant, etſi contradicere poſſint contingentibus, vi miraculi mutabilibus; quod officia revelata nec legi naturali, nec naturæ mentis repugnare queant. In cenſum poſteriorem refert, quod pro revelatis divinitus perperam venditentur, ubi diſtincte percipimus, quomodo ſolis naturæ viribus ad eorum cognitionem pervenire potuerit homo revelationem ſibi factam jactans; quod revelatio divina viribus naturæ, quantum datur, uti debeat; quod denique in regulas logicas atque rhetoricas cum ratione ſcribentibus obſervandas impingere haud quaquam poſſit. De

omni-

Digitized by Google

omnipotentia divina inter alia docet, quod tantum ad poſſibilia extendatur, atque rationem reddit, cur non omnia poſſibilia fiant actualia. Hic itaque oſtendit, Deum agere ſecundum fines, atque dari in natura fines, in quorum numerum referenda ſint tum quæ ex eſſentiis rerum neceſſario conſequantur, tum omnes rerum uſus, etiam inventoribus ignorati, tum quoque fortuna proſpera & adverſa: eſſentias rerum cum earum naturis eſſe media ad fines ducentia. Inde notionem ſapientiæ divinæ exſculpit, atque mundum, quatenus eſt machina, eſſe opus ſapientiæ divinæ demonſtrat, cum alius mundus a mechaniſmo alienus & perpetuis miraculis turbatus ſit opus ſolius potentiæ. Demonſtrat porro, miraculoſum eſſe inferius naturali atque ideo hoc iſti a Deo præferri, nec miraculis eſſe locum, niſi ubi eadem ſimul fuerint opus & ſapientiæ & potentiæ divinæ: qua data occaſione criterium ſuppeditat miracula fictitia a genuinis diſcernendi. Cum argumentum de ſapientia divina tractat, perſpicue oſtendit, quomodo harmonia præſtabilita ſapientiam Dei extollat & cur Deus eandem concurſui immediato præferre teneatur. Prolixitate non careret, ſi recenſeremus, quæ de creatione & conſervatione univerſi, inprimis concurſu divino tradit, quamvis arduæ difficultates de mali cum metaphyſici, tum phyſici, tum denique moralis origine hic explicentur, atque rationes reddantur, cur Deus malum permittat, nec per miracula impediat. Mittimus itaque iſta, nec minus cetera, quæ de bonitate divina ortisque circa eam difficultatibus, de voluptate, beatitudine, infinitudine, ortu idearum perfectionum divinarum in mente noſtra, aliisque attributis divinis docentur, cum adeo concatenato nexu cohæreant, ut paucis exponi non poſſint: quæ etiam ratio eſt, cur in recenſione, tametſi prolixiore, fere nonniſi nomina argumentorum indicare atque a rebus ipſis abſtinere coacti fuerimus.

Proſtat Supplement. Tomi VII Sect. VIII.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Septembris, Anno MDCCXX.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, ΞΥΓΓΡΑφεῖσα παρὰ τοῦ Εὐσεβεστάτου Ὑψηλοτάτου, καὶ Σοφωτάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου ἸΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΒΟΕΒΟΔΑ, νῦν πρῶτον τύποις, ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τῆς Ἡγεμονίας τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος &c.

i. e.

LIBER DE OFFICIIS CONSCRIPTUS A Piiſſimo, Celſiſſimo atque Sapientiſſimo Principe ac Duce totius Vlachiæ Domino, Domino JOANNE NICOLAO ALEXANDRI MAUROCORDATI F. VOIVODA, nunc primum typis editus ſub Ducatu ipſius Celſitudinis.

Buchereſtæ A. 1719, 4.
Alph. 1 pl. 1.

EA quidem eſt dignitas, præſtantia & utilitas ſtudii literarum & philoſophiæ, ut per ſe facile reſplendeat & commendetur; magnum tamen decus & tutamen accipit ab illuſtribus viris Regibusque & Principibus illud amplectentibus, illis præſertim qui etiam editis ingenii monumentis & ſcriptis inclareſcere pulchrum ſibi putarunt; quorum exempla efficaciſſime opponuntur literarum oſoribus. Magnum erat καύχημα Philoſophorum ſui temporis M. Aurelius Antoninus Imp. Rom. Philoſophi cognomento inclytus, Princeps laudatiſſimus, cujus libri moralem philoſophiam complectentes ad nos pervenerunt. Poſtea vero

omnipotentia divina inter alia docet, quod tantum ad poſſibilia extendatur, atque rationem reddit, cur non omnia poſſibilia fiant actualia. Hic itaque oſtendit, Deum agere ſecundum fines, atque dari in natura fines, in quorum numerum referenda ſint tum quæ ex eſſentiis rerum neceſſario conſequantur, tum omnes rerum uſus, etiam inventoribus ignorati, tum quoque fortuna proſpera & adverſa: eſſentias rerum cum earum naturis eſſe media ad fines ducentia. Inde notionem ſapientiæ divinæ exſculpit, atque mundum, quatenus eſt machina, eſſe opus ſapientiæ divinæ demonſtrat, cum alius mundus a mechaniſmo alienus & perpetuis miraculis turbatus ſit opus ſolius potentiæ. Demonſtrat porro, miraculoſum eſſe inferius naturali atque ideo hoc iſti a Deo præferri, nec miraculis eſſe locum, niſi ubi eadem ſimul fuerint opus & ſapientiæ & potentiæ divinæ: qua data occaſione criterium ſuppeditat miracula fictitia a genuinis diſcernendi. Cum argumentum de ſapientia divina tractat, perſpicue oſtendit, quomodo harmonia præſtabilita ſapientiam Dei extollat & cur Deus eandem concurſui immediato præferre teneatur. Prolixitate non careret, ſi recenſeremus, quæ de creatione & conſervatione univerſi, inprimis concurſu divino tradit, quamvis arduæ difficultates de mali cum metaphyſici, tum phyſici, tum denique moralis origine hic explicentur, atque rationes reddantur, cur Deus malum permittat, nec per miracula impediat. Mittimus itaque iſta, nec minus cetera, quæ de bonitate divina ortisque circa eam difficultatibus, de voluptate, beatitudine, infinitudine, ortu idearum perfectionum divinarum in mente noſtra, aliisque attributis divinis docentur, cum adeo concatenato nexu cohæreant, ut paucis exponi non poſſint: quæ etiam ratio eſt, cur in recenſione, tametſi prolixiore, fere nonniſi nomina argumentorum indicare atque a rebus ipſis abſtinere coacti fuerimus.

Proſtat Supplement. Tomi VII Sect. VIII.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Septembris, Anno MDCCXX.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΒΙΒΛΟΣ, ΞΥΓΓΡΑφεῖσα παρὰ τȣ̃ Ἐυσεβεςάτȣ Ὑψηλοτάτȣ, καὶ Σοφωτάτȣ Ἀυθέντȣ καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίȣ Κυρίȣ ἸΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ ΒΟΕΒΟΔΑ, νῦν πρῶτον τύποις, ἐκδοθεῦσα ἐπὶ τῆς Ἡγεμονίας τῆς αὐτȣ̃ Ὑψηλότητος &c.

i. e.

LIBER DE OFFICIIS CONSCRIPTUS A Piiſſimo, Celſiſſimo atque Sapientiſſimo Principe ac Duce totius Vlachiæ Domino, Domino JOANNE NICOLAO ALEXANDRI MAUROCORDATI F. VOIVODA, nunc primum typis editus ſub Ducatu ipſius Celſitudinis.

Buchereſtæ A. 1719, 4.
Alph. 1 pl. 1.

EA quidem eſt dignitas, præſtantia & utilitas ſtudii literarum & philoſophiæ, ut per ſe facile reſplendeat & commendetur; magnum tamen decus & tutamen accipit ab illuſtribus viris Regibusque & Principibus illud amplectentibus, illis præſertim qui etiam editis ingenii monumentis & ſcriptis inclareſcere pulchrum ſibi putarunt; quorum exempla efficaciſſime opponuntur literarum oſoribus. Magnum erat καύχημα Philoſophorum ſui temporis M. Aurelius Antoninus Imp. Rom. Philoſophi cognomento inclytus, Princeps laudatiſſimus, cujus libri moralem philoſophiam complectentes ad nos pervenerunt. Poſtea vero

Digitized by Google

ro inter Chriſtianos Imperatores itidem decoravit Philoſophiam cognomento ſuo Leo Philoſophus, Baſilii Macedonis F. Conſtantini autem Porphyrogenneti pater. Qui quidem tres Principes ut natura ſic ſcriptis ſeſe contingunt. Nam Conſtantinus ſcripſit Vitam avi Baſilii, Leo libros Βασιλικῶν a patre cœptos: ipſe Baſilius monita moralia, quæ παραινετικὰ dicuntur, ad Leonem F. Cujus ad exemplum multo poſt Jacobus I Magnæ Britanniæ Rex ſcripſit Βασιλικὸν δῶρον ſive inſtitutiones Principis ad Henricum F. Sed ne ſimilibus exemplis ex omni ævo commemorandis longiores ſimus, hoc tempore novum decus addi videmus literis inſperatumque oſtendi incrementum. Sol novus ortus eſt literis, & quidem literis Græcis jam pene extinctis & caligine cœca oppreſſis, novus Apollo Μαγνηγέτης. Illuſtriſſimus Princeps JOANNES ALEXANDRI MAUROCORDATI F. in quo genuina Græcia adhuc refulget, ſuæ genti ad recuperandum priſtinum literarum ac eruditionis decus dux & autor & Mæcenas eſt, omnibus modis excitans & fovens ingenia, media ad opus ſalutare proſpiciens, ipſe exemplo ſuo prælucens. Dedit in præſentia hunc librum περὶ τῶν καθηκόντων, ſive de Officiis, nempe quæ faciunt ad bene, honeſte, decore, ſocietati civili convenienter, & θεαρέςως vivendum, multa etiam de officio Principis continentem. Opus populo ſuo, qui tali adhuc caruit, & genti ſuæ neceſſarium; ſed & τοῖς ἀλλοφύλοις φιλέλλησιν utile & cum fructu legendum; non ſolum propter res, quas, etſi abundare ſe putant præceptis Philoſophiæ moralis, tamen non pœnitendas hic invenient: ſed præcipue propter orationem Græcam, ad quam recte formandam hinc exemplum petant, diſcantque non inepte ſcribere: qua cautione valde indigent, cum etiam doctiſſimi Viri Græceque callentiſſimi illud vitium declinare vix potuerint. Oratio hic eſt elegans, pura, perſpicua, ingenua, non ad ſervilem imitationem compoſita, non Atticiſmos aut alia obſoleta temere affectans, non dialectos diverſas imperite miſcens, non calamiſtrata, nec ſophiſtico tumore inflata. Quod ad tractationem rerum attinet, hic nec ſollicita & ſcrupuloſa methodus magiſtellorum inaniſque

Digitized by Google

què ſubtilitas ſuſpenſum tenebit animum lectoris aut eludet: neque rudis indigeſtaque moles aut chaos confuſum rapiet nunc huc nunc illuc in parteſque trahet varias. Eſt naturalis & æquabilis rerum ſeries, ratione, judicio, notitia & experientia conſiſtentium, teſtimoniiſque S. Scripturæ, SS. Patrum nec non Profanorum, quos vocamus, Autorum confirmatarum. Quod ſi alicubi concinnus tenor & apta ὑφὴ Sereniſſimi Autoris videbuntur interrumpi; id non niſi in theologumenis fuerit, in locis quibusdam S Scripturæ adducendis. Sed fuit hoc opus ante impreſſionem, ut videtur, Eccleſiaſticis perſonis traditum, veluti Reverend. atque Doctiſſimo Hierotheo Metropolitæ Dryſtræ, ut ex ejus Epiſtola ad Principem hic præmiſſa colligere licet, in qua, κατὰ τὸν ὁρισμὸν τῆς αὐτῆς ὑψηλότητος, ſecundum mandatum ejus Celſitudinis perlectum a ſe codicem remittens, Opus hoc omnibus & meritis laudibus proſequitur. Ut adeo talia ad eorum ſenſum accommodata videantur, quæ quaſi ἐπείσακτα quædam conſiderari poſſunt. Abſit tamen ut dicamus, in illis quidquam eſſe quod veros Chriſtianos poſſit offendere, cum potius ad οἰκοδομὴν faciant, & quam maxime clericis ac religioſis hominibus ſint profutura, nec laicis nocitura. Ut contenta Libri quodammodo appareant, en Indicem Capitum ex Græco translatum. Cap. I Proœmium ſcopusque Libri: & qui de Officiis ſcripſerint. II De Bono, honeſto, & Virtute: Definitio Officii, ac Diviſio varia. III Unicum finem propoſitum eſſe homini, unum ſolumque Deum. IV De religione ſive cultu divino. V Divina providentia omnia gubernari. VI De Timore Dei. VII Deflectentes ad ſuperſtionem corrumpere officia Pietatis. VIII De Spe in Deum. IX De Humiliatione, & danda inimicis venia. X De Excellentia hominis, ejusque ad Societatem civilem propenſione. Tum generaliter de virtutibus. De Sinceritate. De Simplicitate. De recta conſcientia. XI De fortitudine. XII De temperantia, continentia, caſtitate ac modeſtia. XIII De juſtitia erga Deum, cujusque erga ſeipſum, erga proximum. Multifariam eſſe juſtitiam, officiaque inde manantia varia. XV De pœnitentia.

Digitized by Google

tia. XVI De beneficentia & liberalitate. XVII De prudentia. XVIII Sanctos homines verbis factisque exercuiſſe prudentiam. XIX De Probitate & integritate (περὶ καλοκἀγαθίας) Qualis ſit Probus.

Sed ſine dubio expetent οἱ φιλέλληνες guſtum aliquem ſermonis Græci, apponemus ipſum initium: Ἐνῆκεν ὁ θεὸς τῇ τȣ̃ ἀνθρώπȣ φύσει τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς, διὸ ὁ ἐν ἡμῖν λόγος, (ᾧ τῶν ἄλλων ζώων διενηνόχαμεν) ὑπαγορεύει τὰ δέοντα, συνᾴδει τε ϗ τὰ τȣ̃ ἐγγράφȣ νόμȣ τοῖς ἐγκεκολαμμένοις ἀνέκαθεν τῇ ψύσει τύποις. „λύχνος γάρ φησι τοῖς ποσί μȣ ὁ νόμος σȣ, ϗ
Ψαλμ: ριή. „φῶς ταῖς τρίβοις μȣ„ διὰ δὲ τὴν τȣ̃ προπάτορος ἁμαρτίαν ἀμαυρωθέντας αὐτȣ̀ς, ἐλλαμπόμενοι τῇ χάριτι τȣ̃ καινȣ̃ νόμȣ, ὀφείλομεν ταῖς ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς βαφαῖς καλλύνοντες, τοῖς τε ἀπὸ τῆς θύραθεν φιλοσοφίας χρώμασιν ἐπικοσμȣ̃ντες, ὅτι μάλιστα λαμπρȣ̀ς ἀπεργάζεσθαι, τȣ̃ θεȣ̃ πάντως συναιρομένȣ τοῖς εἰς ἀγαθὸν ὁρμῶσιν. i. e. verſione verbali, minime aſſequente Græcam pulcritudinem: *Immiſit Deus naturæ hominis ſemina virtutis: itaque ratio in nobis (qua ceteris animalibus præſtamus) dictat quid fieri oporteat: concinitque lex Scripturaria, ab origine inſculptis naturæ ſignis. „Lucerna enim, inquit, pe-*
Pſ.118,105. *„dibus meis verbum tuum & lumen ſemitis meis.„ Sed quia hæc* ſigna *peccato primi parentis obſcurata ſunt, debemus, illuſtrati gratia novæ legis, ea tincturis Divinæ Scripturæ decorando, externaque Philoſophiæ coloribus ornando, quam poteſt maxime clara reddere, Deo utique opitulante tendentibus in bonum.* Mox interjecta ῥήσει Baſilii Magni, qua probatur, Scripturæ ſacræ meditationem ad invenienda officia ampliſſimam eſſe viam, ſequitur: ϗ αὐτὸς ȣ̃τος ὁ θεῖος ἀνὴρ ϗ τὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν λόγων ὠφέλειαν ἀμφιλαφῶς συνίστησιν. *Idemque iſte Vir divinus utilitatem ab externa eruditione percipiendam copioſe commendat.* Nempe ſcripſit S. Baſilius libellum egregium de utilitate ex Profanorum ſcriptis legendis; quem utiliter hic apud nos ante aliquot annos prælegit Summe Rev. atque Clariſſ. D. Bœrnerus cum eum typis exſcribi curaſſet. Poſt hæc de vegetandis ſeminibus illis divinitus naturæ humanæ inſitis: γῆ τε γὰρ ἐκ ἀρδευομένη, συνέχει μὲν ἐν κόλποις, ὡς εἰπεῖν,

εἰπεῖν, τὰ σπέρματα, ἀλλ' ἀνίσχυρός ἐστιν αὐξῆσαι καὶ εἰς φῶς αὐτὰ προαγαγεῖν, καὶ νοῦς κἂν εὐφυῶς ἔχῃ, τῆς ἔξωθεν μέντοιγε ἀρδείας ἀμοιρήσας, ἢ ὅλως ἐστείρωται πρὸς ἐνέργειαν τῶν καλῶν, ἢ καθ' ἑαυτὸν ὀργῶν καὶ σφαδάζων, ἀκολασταίνει μὴ παιδαγωγούμενος, μή τε τυπούμενος εἰς κρίσιν καὶ αἵρεσιν ἀρετῆς. *Nam & terra, cum non rigatur, cobibet quidem ſinu ſuo, ut ita dicam, ſemina, ſed ad ea vegetanda ac in lucem edenda, invalida eſt: & mens quamvis habilis, ſi deſtituatur irrigatione, aut plane ſterileſcit ad bonos actus, aut per ſe turgens ac palpitans, proterve agit, dum non inſtituitur & formatur ad diſcernendam & eligendam virtutem.*

ANDREÆ NAUGERII, PATRICII VEneti, Opera omnia, curantibus JO. ANTONIO J. U. D. & CAJETANO VULPIIS.

Patavii ex Vulpiorum ære, 1718, 4.
Alph. 2 pl. 8.

ANdreas Naugerius, cujus vitam a Jo. Antonio Vulpio deſcriptam in fronte hujus libri conſpicimus, Hiſtoricus, Orator, & Poeta celeberrimus, anno p. C. n. 1483 Venetiis, Bernardo Naugerio & Lucretia Polana parentibus, natus fuit. Ab ineunte ætate docile in eo eluxit ingenium, & magna litterarum cupiditas, qua inflammatus, repudiatis aliis voluptatibus, in literis ſolum tractandis tempus conſumſit, quibus ita ſe totum dedit, ut valetudinis curam ſæpius ſtudiorum cauſa abjiceret. Namque puer adhuc multum operæ in addiſcendis Latinis litteris collocavit, quas eo tempore M. Antonius Sabellicus, quem Naugerius parentis loco obſervaſſe dicitur, Venetiis omnium applauſu docuit. Petri Bembi civis ſui exemplo incitatus, nihil prius eloquentia ſibi habendum duxit, & tam inimicus fuit horrido & inficeto dicendi generi, ut quæ ſibi olim puero minus caſtigata exciderant, in ignem profectiore ætate conjiceret, ne aliquod eorum ad poſteros extaret monimentum. Patavium profectus, a Marco Maſuro

Digitized by Google

Cretenſi, qui cum aliis doctis Græciæ exulibus, capta Conſtantinopoli, in Italiam conceſſerat, literas Græcas didicit, & Pindarum præcipue habuit in deliciis. In Philoſophiæ ſtudio Petrum Pomponatium præceptorem nactus eſt, quem de rerum natura ſubtiliſſime diſputantem non ſine magna animi voluptate audivit. Inter amicos, quos morum facilitate ſibi comparaverat, familiariſſime uſus eſt Caſp. Contareno, Hieronymo Fracaſtorio, Petro Bembo, Jo. Cotta, Bartholomæo Riccio, aliisque, qui elegantiores literas illo tempore præ ceteris ornabant. Initio ſcriptis ſuis cenſorem adhibuit Chriſtophorum Longolium, hominem in Germania natum, magnum tamen purioris Latinitatis vindicem. In recenſendis, atque emendandis veterum ſcriptis multum conſumſit temporis, & ſocium ea in re ſibi adſcivit Aldum Pium Manutium, qui, cum inſigni accepta calamitate, de typographia deponenda cogitaret, a Naugerio confirmatus, & a conſilio bonis literis exitiali retractus eſt. Ob nimiam autem in ſtudiis contentionem melancholia laborare cœpit, & per aliquod temporis ſpatium in Bartholomæi Liviani Venetarum copiarum Imperatoris contubernio vixit, quem fato ſuo functum eleganti oratione laudavit. Depulſo morbo, litteris ſe denuo tradidit, & mortuo M. Antonio Sabellico, bibliothecæ præfectus eſt, quam Cardinalis Beſſarion illuſtriſſimo Venetorum Senatui teſtamento legaverat. Inter Scriptores Latinos inprimis delectatus eſt Julii Cæſaris Commentariis, quos etiam, cum ad ſcribendam hiſtoriam applicaret animum, ſibi imitandos ſumſerat, ſed mors intervenit cœptis, & deſtinata prorſus evertit, quandoquidem opus inchoatum, teſtamento comburi, & ex oculis mortalium auferri juſſit. Atque hoc fato deſideratur etiam *oratio*, qua Catharinam Corneliam Cypri reginam laudaverat, *libri duo de venatione*, & *alter de ſitu orbis*, quos carmine conſcriptos promulgare ſtatuerat. Propter egregium in patriam amorem ad Carolum V Imperatorem & Hiſpaniæ Regem, tum & ad Franciſcum Regem Galliæ legatus miſſus eſt, quod tamen munus fatale illi fuit & in oppido ad Ligerim Blæſio mortem attulit, in quo febri correptus anno 1529 d. 8 Id. Maj. cum an-

annum ætatis 46 ageret, diem obiit. Orationes ejus, & carmina quædam amicorum cura primum anno 1530 Venetiis prodierunt, & ſequenti tempore aliquoties recuſa ſunt. Omnium autem nitidiſſima eſt editio, quam heic fratres Vulpii promulgaverunt, & in eam retulerunt, quicquid ſcriptorum a Naugerio editorum potuerunt invenire. Primo loco conſpiciuntur *duæ Orationes, in funeribus Liviani, & Leonardi Lauretani* dictæ, ex quibus Livianus adeo dilexerat Naugerium, ut in Academiam, quem ipſe ad portum Naonis, ubi Naucelus fluvius præterlabitur, occluſo propter bellorum calamitatem Patavino Gymnaſio, conſtituerat, non ſine magno honore cooptaret. Has orationes *quatuor præfationes ad Leonem X Pontificem, Petr. Bembum, Iac. Sadoletum, & Jo. Glorierium ſcriptæ* excipiunt, in quarum poſtrema contra Volcatium contendit, Latinæ Comœdiæ principem, longe Plauto excellentiorem Poetam, Terentium jure ac merito haberi oportere. Sequuntur *doctorum virorum aliquot epiſtolæ ad Naugerium, & variæ illius lectiones in omnia Ovidii opera*, quibus *carmina* denique *a Naugerio conſcripta*, & *Naugerius ſive de poetica dialogus Hieronymi Fracaſtorii* ſuccedit, & cum *variis epiſtolis, carminibus, itinerum in Galliam, & Hiſpaniam deſcriptionibus Italorum vernacula exaratis*, operibus Naugerii finem imponit. De dialogo Naugerii nomine inſigni non eadem omnibus eſt ſententia. Alii enim hos ſermones in Baldi montis receſſibus prope Veronam a viris doctis habitos, & a Fracaſtorio diligentiſſime exceptos arbitrantur; alii autem Fracaſtorium totam hanc diſputationem affinxiſſe putant Naugerio, quod tamen Cl. Vulpio a veritate abhorrere videtur. Ceterum in omnibus ſcriptis puritas & elegantia mirifice elucet, & carminum inprimis tanta eſt venuſtas, ut cum quibusvis illius ætatis poetis de prærogativa contendere queant. Tam inſenſus autem obſcœnis & deterioribus ſcriptoribus fuit, ut ſtato quotannis die multa Martialis volumina inter diras & execrationes flammis comburenda traderet. Quod tamen in proſa, juxta atque in ligata oratione, ſecus ac Chriſtianorum permittit doctrina, im-

Digitized by Google

immortales Deos obteſtatus fuerit, id nimio erga veteres ſcriptores amori, quo abrepti ut plurimum fuere illis temporibus homines, jure meritoque tribuendum cenſemus.

JOANNIS OLIVÆ, RHODIGINI, IN Marmor Iſiacum Romæ nuper effoſſum Exercitationes ad Reverendiſſ. P. Magiſtrum F. ANTONIVM CLOCHE, totius Dominicanæ Familiæ Generalem.

Romæ, apud Jo. Mariam Salvioni, Typogr. Vatic. in Archigymnaſio Sapientiæ, 1719, 8.
Pl. 8 & Tab. æn. 1.

C. I. TAB. IV. Fig. 1. 2. 3. 4. CUm anno proxime elapſo Dominicani in Cœnobio Minervitano Romæ ingentia Bibliothecæ celeberrimæ Caſanatenſis ſpatia magis amplificanda eſſe conſtituiſſent, dirutisque ea de cauſa nonnullis prope Cœnobium ædificiis foſſores fundamentorum jaciendorum gratia terram altius molirentur, effoſſum eſt Marmor Iſidi ſacrum, quod ſingula quatuor latera elegantiſſime figuris diſtincta præ ſe ferebat. Cum vero tum ſitus loci, unde erutum fuit, tum ſigna, quibus nobilitatur, antiquitati quandam veluti lucem afferre viderentur, Joannes Oliva, Clariſſimus Vir, qui hoc eodem anno Acelo Romam illam urbium dominam conceſſit, ſibi perſuaderi paſſus eſt a doctiſſimis Bibliothecæ Caſanatenſis Præfectis M. Joanne Benedicto Joanellio, Veneto, & M. Thoma Maria Minorellio, Patavino, ut ſuam ſententiam, quam in Bibliotheca dixerat de marmore, uberius & ſcripto quidem explicaret. Fecit id in his exercitationibus egregie & docte & inſigni etiam ſermonis cultu adhibito, quarum ſummam dediſſe, nec inutile erit, nec injucundum.

C. 2. Iſis & Oſiris, decantatiſſima Ægyptiorum numina, divinos honores egregiis in genus humanum meritis frugum inventione, legum latione, ſacrorum variorum inſtitutione apud Nili accolas antiquiſſimo tempore meruerunt. Qua ætate iſta ſuperſtitio in urbem populumque Romanum irrepſerit, non

ſatis

Digitized by Google

ſatis liquet, hoc certum eſt, ambigua illius fuiſſe fata, ſæpiusque urbe ejectam: A. U. C. 701 Senatus Iſidis fana privatim exſtructa demoliri juſſit, mox A. V. C. 708 Iſiaca delubra Aruſpicum juſſu de medio ſublata ſunt. Triumviri Iſidi Serapidique templa decrevere. Auguſtus tamen & Agrippa urbe illis interdixit, religione an odio incertum. Tiberius ob facinus in Paulina nobiliſſima matrona commiſſum, quod Flavius Joſephus refert, templum funditus evertit, Iſidisque ſimulacrum in Tiberim injici juſſit. Antiqu. Judaic. l. 18 c. 4. Sub Tito horum numinum fana conflagrarunt: donec adverſa omnia pertinax ſuperaret ſuperſtitio, Commodi inprimis ætate, quem Iſiaca ſacra coluiſſe, Lampridius teſtatur. C. 3. Fuit Iſeum Romæ non diſtrictus longe lateque exporrectus circa templum Iſidis, ut invitis veteribus omnibus ſibi perperam perſuaſit Ath. Kircherus, merito hic loci a doctiſſimo Oliva confutatus, ſed ipſiſſimum Iſidis templum in Regione nona, cui a circo Flaminio dicitur partum nomen, ſitum, in qua & Villam publicam, Septa, Serapeum, Bellonæ templum, Minervium Ruſus ac Victor collocarunt. Hæc vicina fuiſſe variis antiquorum locis probat Noſter, indeque colligit, aut eo loco, quo Iſeum olim ſtetit, aut certe parum remoto, marmor eſſe effoſſum; maxime cum & Donatus narret, Oſiridis ſtatuam atque Ægyptiaca multa alia ſigna, Patribus item Dominicanis in Minervitano Cœnobio ædificantibus, fuiſſe reperta. C. 4. His expeditis, an Marmor Ara ſit votiva, an Baſis quædam, diſputatur; non prius, quod in marmore voti nulla ſit mentio facta, cum tamen verba in talibus Aris imprimerentur, ut, a quo poſitæ, & qua de cauſa, omnibus poſſit eſſe conſpicuum: non poſterius, quod in ſuperiore parte ornamenta habeat, quibus carere ſolent baſes & veteres & recentiores, ipſe lapis ferme in Pyramidem aſſurgat, nec, ſi lynceis oculis eundem intuearis, ullum exeſi aut deturbati ſimulacri veſtigium præ ſe ferat. Eſt itaque ex ſententia noſtri Lapis votivus Iſidi conſecratus. Sed quæ voti cauſa? an quod quis naufragii periculum vitaviſſet? C. 5. præfuit enim navigationi Iſis. Immo potius ab aliquo poſitus, qui

Digitized by Google

priſtinæ incolumitati eſt redditus. Nam Deam fuiſſe ſalutarem vel unus ille Tibulli locus ſatis loquitur: L.1. Eleg. 3.

Nunc, Dea, nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.

Et Blaſius Cariophylus V. Cl. cui ſua legenda dederat Noſter, docuit Iſidis Etymon, quo a *curando* dicta videtur. Arabes enim, quorum linguæ affinis Ægyptia, أسا *Aſa*, curam dicunt; unde آسي, *aſion*, Medicus, أسون *aſavon*, medicamentum.

C. 6. Sed ad ipſa marmoris latera properandum eſt. In primo

TAB. IV. Fig. 1. videas vas Luna & ſpicis inſculptum, e cujus operculo ſerpens in gyros educta attollitur, impoſitis his literis: ... I D I SACR... Hæc citra omnem controverſiam ita ſupplendæ ſunt: ISIDI SACRVM. Neque in ſerpente quicquam eſt obſcuri: divinitatem iisdem tribuerunt Veteres, & Iſis Ceres eſt.

C. 7. Neque tamen vas illud eſt Cereris ciſta myſtica. Diſſimili plane ſpecie eandem exhibent Seguinus & Patinus in Nummis. Eſt omnino urna, quam Apulejus Libro XI Metamorphoſeos una cum reliqua pompa Iſiaca deſcribit. *Gerebat*, inquit, *alius felici ſuo gremio ſummi numinis venerandam effigiem, non pecoris, non avis, non feræ, ac ne hominis quidem ipſius conſimilem, ſed ſolerti repertu, etiam ipſa novitate venerandam, altioris utcunque & magno ſilentio tegendæ religionis argumentum ineffabile, ſed & ad iſtum plane modum fulgente auro figurata. Urnula faberrime cavata fundo quam rotundo, miris extrinſecus ſimulacris Ægyptiorum effigiata. Ejus orificium non altiuſcule levatum, in canalem porrectum longo rivulo prominebat. Ex alia vero parte multum recedens ſpatioſa dilatione adhærebat anſa, quam contorto nodulo ſuperſedebat aſpis ſquamea cervicis ſtriato tumore ſublimis.*

C. 8. Illa itaque urnula ipſa Iſis eſt, id enim verba Apuleji volunt: culta ſub hac imagine nec pecoris, nec avis, nec feræ, ne quidem hominis, eodem modo, quo Solem Phœnices ſub lapidis nigri ſimulacro, Pæones ſub brevi diſco longo ligno oppoſito coluerunt, Arabes Lapidem Tetragonum pro Deo ſumſerunt, Idæa Mater Peſſinuntia Romam deducenda lapis fuit.

C.9. Luna Iſis eſt, eſt & Ceres, ut jam dictum: unde Lunam cum ſpicis in vaſe ſculptam facile inter-

BIBLIOTECA

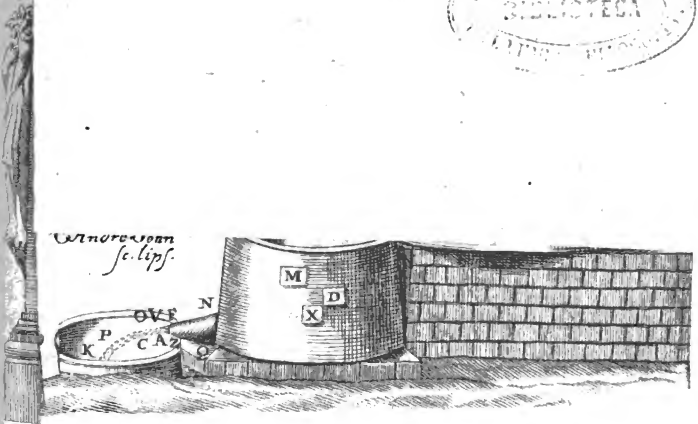

Digitized by Google

priſtinæ incolumitati eſt redditus. Nam Deam fuiſſe ſalutarem vel unus ille Tibulli locus ſatis loquitur:

L. 1. Eleg. 3.

Nunc, Dea, nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.

Et Blaſius Cariophylus V. Cl. cui ſua legenda dederat Noſter, docuit Iſidis Etymon, quo a *curando* dicta videtur. Arabes enim, quorum linguæ affinis Ægyptia, اسا *Aſa*, curam dicunt; unde اسي, *aſion*, Medicus, اسون *aſavon*, medicamentum.

C. 6. TAB. IV. Fig. 1. Sed ad ipſa marmoris latera properandum eſt. In primo videas vas Luna & ſpicis inſculptum, e cujus operculo ſerpens in gyros educta attollitur, impoſitis his literis: ... IDI SACR... Hæc citra omnem controverſiam ita ſupplendæ ſunt: ISIDI SACRVM. Neque in ſerpente quicquam eſt obſcuri: divinitatem iisdem tribuerunt Veteres, & Iſis Ceres eſt.

C. 7. Neque tamen vas illud eſt Cereris ciſta myſtica. Diſſimili plane ſpecie eandem exhibent Seguinus & Patinus in Nummis. Eſt omnino urna, quam Apulejus Libro XI Metamorphoſeos una cum reliqua pompa Iſiaca deſcribit. *Gerebat*, inquit, *alius felici ſuo gremio ſummi numinis venerandam effigiem, non pecoris, non avis, non feræ, ac ne hominis quidem ipſius conſimilem, ſed ſolerti repertu, etiam ipſa novitate venerandam, altioris utcunque & magno ſilentio tegendæ religionis argumentum ineffabile, ſed & ad iſtum plane modum fulgente auro figurata. Urnula faberrime cavata fundo quam rotundo, miris extrinſecus ſimulacris Ægyptiorum effigiata. Ejus orificium non altiuſcule levatum, in canalem porrectum longo rivulo prominebat. Ex alia vero parte multum recedens ſpatioſa dilatione adhærebat anſa, quam contorto nodulo ſuperſedebat aſpis ſquamea cervicis ſtriato tumore ſublimis.*

C. 8. Illa itaque urnula ipſa Iſis eſt, id enim verba Apuleji volunt: culta ſub hac imagine nec pecoris, nec avis, nec feræ, ne quidem hominis, eodem modo, quo Solem Phœnices ſub lapidis nigri ſimulacro, Pæones ſub brevi diſco longo ligno oppoſito coluerunt, Arabes Lapidem Tetragonum pro Deo ſumſerunt, Idæa Mater Peſſinuntia Romam deducenda lapis fuit.

C. 9. Luna Iſis eſt, eſt & Ceres, ut jam dictum: unde Lunam cum ſpicis in vaſe ſculptam facile inter-

BIBLIOTECA

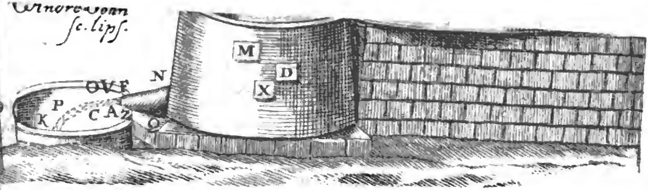

Digitized by Google

Digitized by Google

terpretaberis. Caput in ſummo lapide a læva parte conſpiciendum, Oſiridis habetur, avem, quæ juxta ſpectatur, upupam credit Noſter, vel accipitrem. In ſecundo latere eſt Anubis capite canino palmam & ſitulam ſiniſtra gerens. Nec difficiliora ſunt, quæ in tertio latere videntur, diſcus, dolabra, & calix, inſtrumenta in ſacrificiis adhiberi ſolita. Supereſt in ultimo latere Harpocrates ſane perelegans, Iſidis & Oſiridis filius, ſilentii Deus, lævo brachio copiæ cornu ſuſtinens. Foramen in capite indicat, Lotum Ægyptiacam inibi fuiſſe collocatam, quæ Soli ſacra dicitur. In ipſo copiæ cornu Perſicæ arboris folium belliſſime attollitur, linguæ perſimile, Harpocrati vero ſacrum, ut ab Ill. Cupero jam obſervatum eſt.

C. 10.
C. 11.
Fig. 2.
Fig. 3.
C. 12.
Fig. 4.

IN IDEM ILLUD MARMOR ISIAGUM GEORGII CHRISTIANI GEBAUERI, Uratiſlavienſis, Exercitatio.

Dicta ſunt ſat multa de Celeberrimi Olivæ libello, quo Marmor ſuum expoſuit tam docte, tam copioſe, tam denique eleganter atque ornate, ut ſuæ & doctrinæ famam & eloquentiæ laudem, qua inter ſuos maxime celebratur, hoc uno libello egregie conſtabiliverit. Solent autem eſſe in rebus adeo obſcuris variæ variorum ſententiæ; quo omnino factum eſt, ut nonnulla, dum iſtum lapidem recens refoſſum, harum literarum dulcedine captus, intentius meditor, mihi in mentem venerint, partim a doctiſſimo Interprete neglecta, partim ab ejus ſententia aliena. Attexam ea lubens, quod exiſtimo, humaniſſimum Virum probaturum eſſe diſſenſionem de ſuis, qualem ipſe de Kircherianis nonnullis & Baudelotianis ingenue profeſſus eſt.

Prima quæſtio eſt, quid ſibi velit illud marmor, quo nomine appelletur? Cel. Oliva noſter confutatis iis, qui Aram Votivam, aut Baſin dicere poterant, pro Lapide votivo habet; ſed meminiſſe debuerat doctiſſimus Vir, idem telum, quod contra eos, qui Aram votivam putabunt, fortiter intorquet, propri-

am ferire ſententiam: ſi nempe ex voto conſecratum eſſet; nos illud in ipſo lapide, literis omnino ſignato, apertiſſimis verbis lecturos. Ut breviter dicam, quid ſentiam, Aram credo, non Votivam, cum titulus tale quid non indicet, ſed aliam vel publicam vel privatam, ſacrificiorum cauſa poſitam. Moveor, & in hanc ſententiam veluti propellor externa forma, quæ in omnibus aram accuratiſſime refert. Neque enim quemquam illa in ſummitate ornamenta offendent; ſimilia ſane ararum decora & ſupremi margines in Idææ Matris ſacrificio a Bellorio ex ædibus Vitelleſchianis edito, in Martis ſacris ex Arcu Conſtantini depromtis, in elegantiſſimo illo Taurobolio Lugdunenſi, alibique paſſim deprehenduntur: neque quemquam tam ſuperſtitioſum credam, ut pyramidali marmoris ſpecie ſe commoveri patiatur; ſi tamen ſit, ad aram eadem forma in Minervæ ſacrificio ex Cimeliarchio Juſtinianeo edito exhibitam abire jubeo. Sed & illis inſtrumentis ad ſacrificia & libationes adhiberi ſolitis moveor, Dolabra, Diſco, Calice, quæ latus aræ poſticum ornant. Moveor denique literis deletis, cum dubium non ſit, modo unam in fine periiſſe, duas illius magnitudinis, quæ ſunt reliquæ, ſpatium illud non admittere. Illa, quæ excidit, non alia eſſe poteſt quam A, & verba legenda ſunt integra in hunc modum: ISIDI SACRA, nempe Ara, quod res erat.

Nunc ad locum Apuleji deveniendum eſt, noſtræ ſcriptionis caput, qui libro XI Metamorphoſeos exſtat, & talis eſt; *Gerebat alius* (in pompa nempe Iſiaca, in qua, Deæ monitu, hominis figuram ſe recuperaſſe fingit lepidiſſimus Afer) *felici ſuo gremio ſummi ſui numinis venerandam effigiem, non pecoris, non avis, non feræ, ac ne hominis quidem ipſius conſimilem: ſed ſolerti repertu, etiam ipſa novitate reverendam, altioris utcunque & magno ſilentio tegendæ religionis argumentum ineffabile: ſed & ad iſtum plane modum, fulgente auro figurata urnula faberrime cavata, fundo quam rotundo, miris extrinſecus ſimulacris Ægyptiorum effigiata, ejus orificium non altiuſcule levatum, in canalem porrectum, longo rivulo prominebat. Ex alia vero parte multum recedens ſpatioſa dilatione, adhærebat anſa: quam contorto nodulo ſuperſedebat aſpis ſquamea*

cervi-

cervicis ſtriato tumore ſublimis. Non videtur eſſe prætereunda varia lectio, qua hic locus laborat in verbis: *tegendæ religionis argumentum ineffabile: ſed & ad iſtumplane modum, fulgente auro figurata urnula faberrime cavata* κ.τ.λ. Ita, ut dedimus locum, habent Jo. Pricæus, & Julianus Floridus, qui Apulejum in uſum Delphini edidit, ſed ſenſu, ut mihi videtur, nullo; quid enim ita diſtinguendo ſibi volunt hæ voces: *Sed & ad iſtum plane modum.* Oliva noſter, qui hoc probe intellexit, poſt vocem *figurata* fecit punctum, & ita ſequentia: *Urnula faberrime cavata*, novæ periodi caput eſſe voluit, & eatenus recte. Sed qui priora cohærent? *Gerebat effigiem novitate reverendam, religionis argumentum ineffabile, ſed & ad iſtum plane modum fulgente auro figurata.* Petrus Colvius pro *figurata* habet *figuratum*, planiſſimo ſenſu, an ex codicis cujuſdam autoritate, ego quidem ignoro. Perſuaſiſſimus ſum, Apulejum ſcripſiſſe *figuratam. Gerebat effigiem, novitate reverendam, (altioris utcunque & magno ſilentio tegendæ religionis argumentum ineffabile) ſed &*, quod Apulejo videlicet, equidem, aut ſimile quid, valet, *ad iſtum plane modum*, quem deſcripturus erat, *fulgente auro figuratam.* Ab imperitis librariis *M.* in fine vocis deletum eſt, quod ad proxime ſequentem: *Urnula* illud: *figuratam* pertinere crederent; ad proxime enim præcedens aliquod nomen ſubſtantivum, quod ipſorum ſententia erat vox: *Argumentum*, multo minus pertinere, ſatis ſe intelligere putabant.

Nunc ipſam rem aggredior, ubi duo veniunt ſeparanda: alterum eſt: an Urnula ab Apulejo deſcripta ſit per omnia ferme ſimilis Vaſi in marmore Iſiaco expreſſo? alterum an Apuleji locus omnino faciat ad illuſtrationem marmoris? Prius affirmat Clariſſimus Oliva his verbis: *In Vaſe noſtro ſunt ferme omnia ſimilia. Deeſt anſa, in qua contorto nodulo aſpis inſideat. Sunt tamen externe Ægyptiaca expreſſa ſigna, ſpica videlicet ac Luna, & vas anſæ loco, pyramidis inſtar non altiuſcule, ut ait Apulejus, ſed perquam alte levatum operculum habet, unde aſpis illa belliſſime attollatur.* Hæc Oliva. Deeſt itaque Vaſi in marmore anſa, fatente Noſtro, ſed & plura deſunt. Non

videtur illud Vas faberrime cavatum fundo quam rotundo nec extrinſecus mira Ægyptiorum ſimulacra agnoſco. Conferat, qui volet, Vas Iſiacum, quod ex Theſauro Brandenburgico
T.III.p.186 protulit in lucem Laur. Begerus, Menſam Iſiacam. aliasque ejus ſuperſtitionis Tabulas, & facile miras Ægyptiorum figuras intelliget. Superſedet Vaſi Aſpis in ſpiralem lineam contorta & ſquameæ cervicis ſtriato tumore ſublimis; ſed in nodulum collecta non eſt. Et quid de eo habendum, quod doctiſſimus Vir verba Apuleji: *non altiuſcule levatum*, interpretatur, *perquam alte levatum*. Incidi in ſplendidiſſimo Antiquitatis ex-
T.II. P.II. plicatæ opere Montfauconiano in Pompam Iſiacam, cui mea ſententia magis cum Apulejo convenit. Celeberrimus Vir eam
TAB. IV. ex Admirandis Antiquitatum Romanarum ſuo Operi intulit,
Fig.5.6.7.8. nos uberius, & alicubi forte rectius interpretabimur. *Prior figura Mulieris*, inquit Montfauconius, *omnes Iſidis notas præ ſe fert*, ſitulam dextra, anguem ſiniſtra, in capite lotum, *unde fortaſſe arguatur, ſacerdotes mulieres in ceremoniis ſuis Iſidis formam mutuatas eſſe.* Quid ni? cum Apulejus in ſua pompæ deſcriptione aſcititio ejusmodi ornatu uſos comites indicet, eaque magnæ pompæ anteludia appellet. *Hic*, inquit, *incinctus baltheo militem gerebat, illum ſuccinctum chlamyde copides & venabula venatorem fecerant: alius ſoccis obauratis, indutus ſerica veſte, mundoque pretioſo, & adtextis crinibus inceſſu perfluo fœminam mentiebatur. Porro alium ocreis, ſcuto, galea, ferroque inſignem, e ludo putares gladiatorio procedere. Nec ille deerat, qui magiſtratum faſcibus purpuraque luderet; nec qui pallio baculoque & baxeis & hircino barbitio philoſophum fingeret, nec qui diverſis harundinibus alter aucupem cum viſco, alter piſcatorem cum hamo induceret. Vidi & urſam manſuem, quæ cultu matronali ſella vehebatur: & ſimiam pileo textili crocotisque phrygiis, catamiti paſtoris ſpecie, aureum geſtantem poculum, & Aſinum pinnis adglutinatis adambulantem cuidam ſeni debili: ut illum quidem Bellerophontem, hunc autem diceres Pegaſum.* Hæc Apulejus. Dicas itaque hanc etiam Iſidem, &, qui ſequitur, Mercurium, Pompæ hujus anteambulones, ſacerdotes nempe in communi lætitia, & ſecun-

ſecundum illius diei ritum, numina mentitos, quos tamen cum Montfauconio dicere mulieres non eſt opus. Hoc obſerves, Iſidem dextra gerere vaſculum Ægyptium, ſitulam, qualem in noſtro marmore læva fert Anubis. Qui ſequitur, Mercurius eſt, Sacerdos nempe Iſiacus, illius Dei ſchemate aſſumto. Hujus enim numinis varia in Iſidem & ejus filium Orum merita memorat Plutarchus, illi, corona ab Oro detracta, quod Typhonem Oſiridis necati reum e vinculis dimiſiſſet, ex bucranio galeam impoſuiſſe, huic in judicio, in quo de legitimis natalibus diſceptabatur, auxilio fuiſſe dicitur. *Tertia imago Viri eſt*, ait Montfauconius, *qui princeps haud dubie in hac cerimonia eſſe videtur, & Sacerdos præcipuus, capite eſt abraſo, tegiturque magno velo, quod in brachia, & ad dimidias tibias defluit, calcei ex Ægyptiaca papyro, ex qua planta ſoleas paratas fuiſſe Apulejus teſtatur. Ipſam etiam manum obtegit velo, & nil præter vultum oſtendit, cum reliquæ figuræ nudis pedibus manibusque ſint. Inter brachia geſtat amphoram magnam aqua plenam: ſimiliter geſtabantur amphoræ in pompis Oſiridis, inquit Plutarchus in Iſide, quibus ſignificabatur, aquas Nili fertilitatem indere regioni.* Ita fere Montfauconius. Magnum illud velum, quo tegitur ſacerdos, lineum eſt, cujus rei pariter atque raſi capitis, & ſectorum unguium rationem arcanam tradit Plutarchus: Η δὲ ἀληθὴς αἰτία μία πάντων ἐςί. Καθαροῦ γὰρ (ᾗ φησιν ὁ Πλάτων) οὐ θεμιτὸν ἅπτεσθαι μὴ καθαρῷ. Περίττωμα δὲ τροφῆς καὶ σκύβαλον οὐδὲν ἁγνὸν οὐδὲ καθαρόν ἐςι. Ἐκ δὲ περιττωμάτων ἔρια, καὶ λάχναι καὶ τρίχες καὶ ὄνυχες ἀναφύονται καὶ βλαςάνουσι. κ. τ. λ. Calcei ſunt ſtriati, an ex papyro, in medio relinquam, in Apulejo nihil tale reperire potui. Denique de amphora, pace Viri celeberrimi, dicam, mihi admodum veriſimile videri, ipſam eſſe Iſidis effigiem, ſane ad Apuleji urnulam proxime accedit. Eſt profecto *faberrime cavata, fundo quam rotundo, orificium ejus*, ita enim appellanda eſt ſuperior pars, qua amphora in anguſtum coit, *non altiuſcule levatum.* Illud orificium in anteriore parte (ſuperius enim operculo quodâm clauſum exiſtimo, tegendæ religionis argumentum ineffabile) *in canalem porrigitur*, & *in rivulum quendam prominet*, qui in Tabula etiam videri poteſt, & quem in Apuleji urnula adhuc lon-

longiorem fuiſſe, dicere nihil vetat; ad eam forte formam, qua apparet in urnula Theſauri Brandeburgici, quam inde Iſidis ſimulacrum pro ſua jam olim ſagacitate dixit Begerus. T. III. p. 302. *Ex alia verò parte*, poſteriore puta & adverſa priori, *anſa adhæret ſpatioſa dilatione recedens.* Aſpis deſideratur & mira illa Ægyptiorum ſimulacra abſunt, injuria forte temporis, aut ſculptoris incuria. Neque eandem prorſus dico amphoram cum urnula Apuleji, ſed perſimilem. Plutarchi locus a Montfauconio tactus ad Oſiridem pertinet, & ejus pompam. *Οὐ μόνον δὲ*, inquit Chæronenſis, *τὸν Νεῖλον, ἀλλὰ πᾶν ὑγρὸν ἁπλῶς Οσίριδος ἀποῤῥοὴν καλοῦσι, καὶ τῶν ἱερῶν ἀεὶ προπομπεύει τὸ ὑδρεῖον ἐπὶ τιμῇ τοῦ θεοῦ.* Hæc Iſidis pompa eſt, & Vas illud non *προπομπεύει*; *πομπεύει*, ipſa pompa eſt. Sane Vaſe aqua, non Nilotica, quod credit Montfauconius, ſed quavis alia pleno, in Oſiridis pompis prægeri ſolito, auguſtius quid, & Deam Sacerdos omnino præcipuus tanta cura, tam religioſo ornatu, numinibus etiam præeuntibus, geſtare videtur. Quarta Figura Iſiaca fœmina eſt læva ſiſtrum quatiens, dextra ſimpulum, aut Begeri ſententia hauſtrum tenens. Tom. III. p. 456.

Jam ad alterum veniemus, an omnino ad marmoris illuſtrationem faciat Apuleji locus? Non admodum repugnaverim in eo doctiſſimi Olivæ ſententiæ, conjecturis etiam nonnullis pro eo militantibus. Latus illud marmoris, in quo Vas conſpicitur, eſſe omnium præcipuum, ornamenta in ſummitate inſignia & inſcriptio addita ſatis loquuntur. Iſidi ſacra eſt ara, nec tamen ulla ejus effigies: proxima duo latera cuſtodes ſatellitesque Deos, Anubin, Oſiridis & Nephthyos filium, Iſidis alumnum, & Harpocratem, Iſidis & Oſiridis necati filium, exhibent. Hos additos & Iſidem ipſam omiſſam putem? Minime vero. Sed adjiciendum eſt, qualem conjecturam Luna illa cum ſpicis mihi ſuggeſſerit. Apud Plutarchum legere eſt: *XIX menſis Athyr ſacerdotes Ægyptios ſacram ciſtam & in ea auream arculam noctu detuliſſe ad mare, infuſaque arculæ aqua potui apta magna voce clamaſſe: Oſiridem eſſe inventum: mox tellure frugifera aromatibus etiam & ſuffimentis aquæ illi admixtis ſubactisque effinxiſſe μηνοειδὲς ἀγαλμάτιον, imagunculam*

lam luniformem, *ſignificaturos*, *ſe terræ & aquæ naturam hos Deos credere.* Oſiris, humidum eſt, aqua enim arculæ infuſa Oſiridem inveniſſe ſibi videbantur ſacerdotes: Tellus illa aqua imprægnata, Iſis frugifera. Μηνοειδὲς eſt ἀγαλμάτιον; Luna enim & humida, & ipſa Iſis, alia interpretandi ratione. Spicæ fœcunditatem ex Oſiridis & Iſidis connubio oriundam denotant. An itaque illud Vas in marmore forte eſt ipſum illud κιβώτιον, Luniformis icunculæ capſa, Iſidis veneranda effigies, tegendæ religionis argumentum ineffabile, iſtis tamen ſignis adumbrata quodammodo, & ſacris ejusmodi initiato facile agnoſcibilis. Fatebuntur forte nonnulli, parum a veriſimilitudine hæc abeſſe.

Nunc coronidem ſubjungam, ſpontaneam conjecturam in verbis Apuleji ſupra allatis: *Vidi ſimiam pileo textili, crocotisque phrygiis, catamiti paſtoris ſpecie, aureum geſtantem poculum.* Hæſi, fateor, dum legi, ſimiam crocotis phrygiis ornatam paſtoris ſpeciem dediſſe; non ſolent paſtores eſſe catamiti; & quid denique aureum poculum in manu paſtoris ſignificat? Ita tamen habent Libri, quos inſpexi, omnes, iidemque meliores, Colvii, Elmenhorſtii, Pricæi, Floridi, non tamen dubito τὸ *poculum* mutandum eſſe in *pomulum*, hoc ſenſu: Simiam crocotis phrygiis indutam, & pomulum aureum geſtantem retuliſſe Phrygium Paridem, mollem & amaſium, litem de pulcritudine inter Deos ſua ſententia diremturum. Intactus manſit hic locus, quod de Ganymede Jovis pocillatore acciperetur, uti eum interpretatus eſt Julianus Floridus. Sed ego Virgilio potius crediderim, qui Ganymedem non paſtorem facit, ſed venatorem, V Æneid. v. 252.

> *Intextusque puer frondoſa regius Ida,*
> *Veloces jaculo cervos curſuque fatigat,*
> *Acer, anhelanti ſimilis, quem præpes ab Ida*
> *Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis.*

Paris decantatus nimis eſt, quam ut alium ſub Phrygii Paſtoris nomine intelligas, & illi Iſiaci homines in pompa ſua, ſi Ganymedem voluiſſent, addidiſſent ridiculam quandam Aquilam ridiculo Ganymedi, uti ſeni debili Bellerophonti junxiſſe

ineptum Pegaſum, aſinum pinnis adglutinatis, ibidem legimus.

JOANNIS POLENI, IN GYMNASIO PAtavino Phil. Ord. Prof. & Scient. Societatum Regalium, quæ Londini & Berolini ſunt, Sodalis, de Caſtellis, per quæ derivantur fluviorum aquæ habentibus latera convergentia Liber, quo etiam continentur nova experimenta ad aquas fluentes & ad percuſſionis vires pertinentia.

Patavii, typis Joſephi Comini, 1718, 4.
Plag. 8 Tab. æn. 1.

SIſtimus ex intervallo alterum ſpecimen, quo doctrinam de motu aquarum amplificare ſtudet Vir Celeberrimus *Joannes Polenus.* Poſtquam enim motum aquæ mixtum non invita Minerva expenderat, ad motum aquæ per Caſtellum fluentis, cujus latera convergunt, animum convertit: quod argumentum hactenus ab aliis intactum eadem induſtria pertractat, qua in priore evolvendo uſus fuerat. Quid ea in re præſtiterit, ſub initium pertractationis ipſemet enarrat. Primum, inquit, „oſtenditur, bene multa flumina ab arte fuiſſe effecta: artem „ipſam non modo fluminibus iis feciſſe alveos, verum etiam ne „ex alveis flumina effluerent & curaviſſe, & curare pluribus mo„dis, aut moliendo aggeres, aut nimis tardum aquæ modum au„gendo, aut minuendo nimis celerem, aut aquam per foſſas deri„vando. Ita vero fieri talem derivationem, ut foſſas ipſas per ſtru„cta in aggeribus caſtella influant aquæ. Me hunc ultimum mo„dum & in hoc præſertim proprietates caſtellorum habentium „latera convergentia (hortante peculiari quadam rei difficulta„te) attendiſſe. Deinde quandoquidem ſciendum eſt, quantum „aquæ per illiusmodi caſtella tranſeat, plura ad id narrantur „experimenta, quibus nova quædam ac mira contineri videntur: „a parietibus nempe canalium, ſive multum, ſive parum con„vergentibus, quantitates fluentium aquarum ſemper paullum im-

Digitized by Google

mmutari; aquam effluentem ex nudo foramine plus contra-„
hi, quam exeuntem ex tubo, &, quod mirum magis eſt, per„
tubum, cujus cavitatis diameter æqualis ſit foraminis diame-„
tro; eandem tamen & quod ad tubum, & quod ad foramen„
attinet, inter velocitates & altitudines aquæ in vaſe rationem„
ſervari: ex quibus poteſt apparere, quomodo pro æſtimatio-„
ne aquæ transeuntis per illiusmodi Caſtella poni debeant fun-„
damenta, quod efficere animo propoſueram. Ad extremum,„
cum in eorundem caſtellorum latera fluens aqua impingat, in-„
quiruntur tum momenta impulſuum, quæ varia ſunt, tum vi-„
res, quibus pollent particulæ aquæ fluentis, ſive quantitates ef-„
fectuum integrorum, quos edere poſſunt aquæ particulæ, quam-„
diu ſunt in motu, pro varia, quam habent, velocitate. Qua„
occaſione celebris & a viris doctiſſimis agitata plures ante„
annos de viribus motorum corporum controverſia expe-„
rimento claro certiſſimoque dirimitur, interpoſitis aliquibus„
de motu corporum ex percuſſione, & quibusdam additis ſpe-„
ctantibus ad cauſam, cur propoſitæ vires tales ſint, quales eſ-„
ſe cognoſcuntur.„ Hactenus Clar. Autor, ut ſpecialiora quæ-
dam commemoremus, dicendum nobis eſt de experimentis,
ex quibus de quantitate aquæ transeuntis per Caſtella, quorum
convergunt latera, conjecturas ducit. Uſus eam in rem tribus **TAB. IV. Fig. 9.**
vaſis *T*, *S* & *P*, quorum infimum *P* tantæ erat capacitatis, ut aquæ
pollices cubicos 73035 poſſet continere. Diameter nempe
fundi erat $4' \; 4'' \; 4'''$, diameter oris $3' \; 5'' \; 8'''$, altitudo $3' \; 5'' \; 11'''$, Fo-
ramen *HY* in fundo vaſis *T* excavatum, cujus diameter linea-
rum 20, conto *LI* ita tornato, ut pars extrema *LI* conicam re-
ferret figuram, magis minusve obturabatur, ut ex vaſe *T* tan-
tundem aquæ ſemper efflueret, quantum eidem in vaſe *S* quan-
titati conſtanter conſervandæ ſufficeret. In vaſe *S* pro-
pe fundum erat excavatum foramen, cui ærei canales aptari
poſſent. Canales primum adhibiti erant fruſta coni rectangu-
li *NQZF*. Obſervavit autem, aquæ diametrum per foramen
minus *VA* prorumpentis contrahi, quam ideo *diametrum con-
tractam* appellat. Principio orificium *NQ* erat 42, minus *VA*
26, longitudo curticoni *FNQZ* 92 linearum, altitudo aquæ in
vaſe *S* 256; aquæ ſummum attingebat foramen *M*. Tempus

Digitized by Google

numerabatur ope horologii oſcillatorii minuta ſecunda indicantis. Implebatur hac ratione vas infimum *P* intervallo 2′ 57″; contracta diameter erat 25$\frac{3}{4}$ linearum. Nec majus temporis ſpatium requirebatur, ubi *NQ* erat 33, *VA* 26, & diameter contracta fuit 25 linearum. Idem fuit tempus, ſed contracta diameter 24 lin. ubi *NQ* 60, *VA* 26 lin. Sed cum *NQ* eſſet 118, *VA* 26 lin. tempus obſervatum in primo experimento 3′ 4″, in ſecundo 3′ 6″, diameter contracta 23$\frac{1}{2}$ lin. Tubo cylindrico, cujus diameter 26, longitudo 91 linearum, in locum curticoni ſubſtituto, tempus obſervatum in duobus experimentis 3′ 7″, in uno 3′ 8″, diameter contracta 24$\frac{1}{2}$ lin. Succedente lamina ferrea, cujus diameter 26 linearum, in duobus experimentis tempus erat 4′ 36″, in uno 4′ 38″, diameter contracta 20$\frac{1}{2}$ lin. Eadem lamina ad fundum vaſis applicata, tempus erat in primo experimento 4′ 40″, in ſecundo 4′ 39″, diameter contracta 20 lin. Cum altitudo aquæ in vaſe *P* feneſtram *X* attingens eſſet 128 lin. & lamina ferrea ad latus vaſis applicata; tempus in primo experimento fuit 6′ 37″, in ſecundo 6′ 36″, diameter contracta 20 lin. Succedente tubo ſuperiori, tempus fuit 4′ 24″ vel 4′ 25″, diameter contracta 25‴. Facta altitudine aquæ in vaſe *P* 542 lin. tempus in caſu tubi adhibiti fuit 2′ 11″, vel 2′ 10″, diameter contracta 25 lin. in caſu autem laminæ tempus 3′ 11″ vel 3′ 12″, diameter contracta 20$\frac{1}{2}$ lin. Eadem experimenta repetiit domi in vaſis minoribus, præſentibus Medicis *Valliſnerio* & *Morgagnio* atque Philoſophis *Gratiano* & *Nicolao Bernoulli*. Erat nempe vaſis *P* diameter fundi 1′ 6″, diameter oris 1′ 4″ 5‴, altitudo aquæ ipſam implentis 1′ 1″, ita ut capacitas eſſet 2560 pollicum cubicorum. Contra altitudo aquæ in vaſe *S* erat 1′ 7″ 8‴. Cum bractea ferrea tenuis cum foramine, cujus diameter ‴9, aptaretur; tempus repletionis fuit 3′ 0″, diameter contracta 7$\frac{1}{2}$ lin. Facto foramine, diametri ‴9 in lamina ærea, cujus craſſities erat $\frac{3}{4}$ unius lineæ, tempus repletionis fuit 1′ 33″, diameter contracta 7$\frac{3}{4}$ ſecundum lineam horizonti parallelam, at 7$\frac{5}{6}$ ſecundum perpendiculum. Idem foramen cum efficeretur conicum, ita ut longitudo eſſet $\frac{3}{5}$ unius lineæ, parte una craſſitiei laminæ intacta, diameter interni orificii 10, externi vero 9 linearum

nearum, tempus repletionis fuit $1'\,15''$, contracta diameter $8\frac{1}{5}$ linearum. Eadem lamina inverſa, iſtud fuit $1'\,30''$; hæc $7\frac{1}{2}$ linearum. Tubo præfixo, cujus diameter 6 linearum, longitudo $1''\,'''6$, tempus repletionis erat $1'\,12\frac{1}{2}''$. Diameter contracta parum aut nihil differebat a diametro cavitatis tubi. Aqua per tubos effluens minus pellucida viſa, quam cum per foramina efflueret. Cum longitudo tubi eſſet $''3\,'''3$, tempus repletionis fuit $1'\,10''$. Ubi illa erat $''9$, hoc fuit $1'\,12''\frac{1}{2}$. Ubi illa $''4\,'''9$; hoc $1'\,10''$. Alteri tubi orificio conciliata figura conica, quam laminæ æreæ inſculptam diximus, & aqua per orificium hoc influente, tempus fuit $1'\,''3$: inverſo autem tubo, manſit $1'\,10''$. Aqua per foramen laminæ quadratum effluente, cujus $'''7\frac{2}{3}$, tempus repletionis fuit $1'\,38''$, contracta diameter horizonti parallela 7, normalis $6\frac{1}{2}$ linearum. Huic foramini applicato canale æreo, figuram parallelepipedi habente, cujus longitudo 6 pollicum, latitudo $7\frac{2}{3}$ linearum, altitudo unius pollicis, tempus repletionis fuit $1'\,24''$; ſed $1'\,17''$, cum canali ſubſtitueretur tubus æreus ejusdem figuræ ac longitudinis, cujus latitudo & altitudo $7\frac{2}{3}$ linearum. Ex his experimentis concludit, in caſtellis latera convergentia habentibus pro æſtimanda quantitate aquæ transeuntis non debere magnopere attendi aditus a fluvio, ſed oſtii exitus magnitudinem. Obſervat etiam, aquam velocius fluere per tubum quam per nudum foramen, & venam ejus fieri craſſiorem: id quod hactenus ab aliis annotatum minime fuit. Deducit hinc etiam in laminibus iisdem vel ſimilibus quantitates aquarum ob vim ſuperincumbentis. Expendit deinde aquæ impulſus, quibus caſtelli latera impetuntur, & ſic delabitur ad regulas motus ex percuſſione generales, quas easdem cum *Wolffio* in Elementis Mechanicæ & *Hermanno* in Phoronomia, ſed diverſa ratione deducit, nempe ex principiis *Leibnitianis* de tribus vivis in ratione duplicata celeritatum exiſtentibus & de conſervanda virium vivarum in conflictu corporum eadem quantitate. Menſuram virium *Leibnitianam* experimento definire tentavit. Vas, inquit, in quo erat ge-„ latum ſevum ad altitudinem unciarum ſex, æquabili pavimen-„ to clavis confixeram ea ratione, ut ſevi ſumma ſuperficies „

„quæ plana erat, a pavimenti ſuperficie æqualibus ubique diſta-
„ret intervallis. Curaveram fieri duos globos æquales, quo-
„rum alter ex plumbo erat, alter ex orichalco, & hic partes me-
„dias tantillum habebat cavas, ut cum ille penderet pondo libras
„duas, hic unam penderet. Hi globi e lacunari filis appenſi erant,
„ut impenderent vaſi, in quo ſevum; diſtarent autem a ſevi
„ſuperficie iis intervallis, ut levioris globi a ſevi ſuperficie di-
„ſtantia dupla eſſet diſtantiæ globi gravioris. Reſectis deinde
„filis, globi in ſevum cadentes ad perpendiculum foveas ſimi-
„les ac prorſus æquales fecerunt in ipſo ſevo.

THE STATE OF PHYSICK AND OF DISEASES.
i. e.
MEDICINÆ ET MORBORUM STATUS delineatus a JOANNE WOODWARDO, M.D. in Collegio Greshamenſi Profeſſ. Medicorum Collegii & Societat. Regiæ Membro.

Londini, apud T. Horne & R. Wilkin, 1718, 8.
Plag. 18.

EXploſo pravo ſeculi noſtri genio, quo plerique Artem Medicam profitentes relicta ſolida Philoſophia ad cerebroſa delabuntur figmenta, preſſo ſe pede in præſenti opere ſecutum eſſe naturæ ductum atque obſervationum, & ratiocinia in ſtructura corporis humani fundaſſe, in Præfatione fatetur Clariſſimus Woodwardus, in noſtris Actis ſæpius laudatus. Præmiſit libro Ideam naturæ humanæ, morborumque, quibus eſt expoſita, cum methodo iisdem medendi; quam cum Autor ante legendam commendet, quam tractatum ipſum evolvendum, ex ea quædam prælibabimus.

In Stomacho ait Noſter, principia eſſe omnium rerum, corpori animali vel proficuarum, vel noxiarum; primas impreſſiones, motusque primos, qui hic fiunt, prout regulares ſunt, vel irregulares, ſecluſis externis accidentibus, corpus reddere ſanum, vel ægrotum, ſanitatem firmam vel interruptam; contenta quocunque modo ex hoc organo rejecta, in omni ætate & perfectiſſimo ſanitatis ſtatu continere præter alia bilio-

biliosum ſuccum: ſalia ventriculi, dulcia, muriatica, ammoniacalia, amara, acida, dum rite conſtituta, inque proportione debita miſta ſunt, in alimenta agere, & carnem in ſpecie diſſolvere, digerere, atque in tenue coagulum vertere; durante ea actione & conflictu excitari calorem, ſurgere fumos & halitus; inſufflari inde ſtomachum ad moderatam tenſionem; premi hac ratione omnes vicinas partes, ſpeciatim vero truncum arteriæ magnæ deſcendentem, ſanguinisque deſcenſum magis minusve impediri. Hincque patere exiſtimat, ex pulſione cordis æquali majorem fluidi ſanguinei quantitatem influere in omnes partes obſtaculo ſuperiores, ſpeciatim in cerebrum, quo ſatis fiat nobiliſſimi hujus viſceris neceſſitati, & obtineatur naturæ ad vitales uſus operantis intentio. Præter officium enim digeſtorium ad productionem phænomenorum, paſſiones animi comitantium, atque inſuper, cum ventriculi tenſio ejusque in arteriam ſubjacentem actio regulata ſit, ad cerebrum modulandum, ſenſationem cogitationemque perficiendam, ſalia biliosa concurrere. Accedente demum in inteſtinis novo ab hepate eorum proventu, ſubtiliorem alimentorum partem, occurrente in tubo inteſtinali levi impedimento & oppoſitione, quam flatus & halitus a conflictu bilioſorum ſalium excitati objecerant, transverſim per vaſa lactea & ductum thoracicum ad ſanguinem agi, craſſam vero extra corpus ſub excrementorum nomine ejici. In ſomno, dicit, pylorum propemodum claudi, communicationemque inter ſtomachum & ſanguinem ex parte intercipi, deſcenſum tum alimenti, tum ſucci biliosi, qui palmarium dicitur animalis actionis & ſenſationis inſtrumentum, impediri, pluresque alias actiones remittere ac ſuſpendi, laxari cordis motum, hinc tardiorem fieri circulatiouem, nutritionem vero optime ſuccedere. Chylum denique ait, ſanguini affuſum mediante ſalium agitatione, flatuumque & vaporum expanſione, in ſpumeas quaſi veſiculas ſeu globulos tornari, quorum inſignis pro motu muſculari præſtando, in cordis motu, atque ſenſatione ſit uſus. Iisdem pariter principiis innititur doctrina de morbis; quodſi enim dicta ſalia nimiis curis aut mœroribus ab opere digeſtorio diſtrahantur, & alior-

aliorſum impendantur, vel inordinata diæta confundantur, & ſupprimantur, putat Noſter, alimenta neceſſario non ſatis attenuari, ſed in mucum vel phlegma craſſiuſculum diſſolvi, quod in ventriculo dictis ex cauſis aut ob nimiam in ſomnum indulgentiam detentum putreſcat ſenſim, & noxium evadat, atque ſub hac mora majorem extrahi ſalium quantitatem, & quidem præternaturalium, quæ cauſæ evadant nimiæ inflationis & relaxationis ſtomachi, caloris excedentis, dolorum, & mali hypochondriaci, animi paſſionum, ſenſationum & cogitationum irregularium, deliriorum atque rabiei, infinitorumque ex aortæ deſcendentis preſſione ortorum ſymptomatum, ut taceamus pravos ex vitiatis contentis ſtomachi deorſum pulſis exſuſcitatos effectus, qui varii pro diverſa illorum quantitate agentiumve cauſarum ratione obſervantur; ita ut omnis & ſapientia hominis & felicitas in ſtomachi ac digeſtionis cura atque principiorum ibi reſidentium juſta directione conſiſtat. Quemadmodum autem principia rerum naturalium conſtitutiva, ſive corpuſcula, non alterantur unquam, ita ex pompoſa medicamentorum alterantium ſerie nihil proficui in corporis humani ſalutem redundare poſſe, ſibi perſuadet Noſter. Phlegma autem & indigeſta moles ſtagnando putrefacta, & nimiam bilioſorum ſalium ſaburram ſuggerens, quia cauſa eſt omnis mali, morbis hinc ortis obviam iri haud poſſe dicit, niſi hujus ipſius cauſæ remotione, inducta nova meliorique digeſtione & ſucceſſiva fluidorum renovatione, hanc vero cauſæ remotionem ſeu ſalium evacuationem difficulter ſuccedere, niſi hæc prius fuerint temperata, ſeu per oleoſorum & unctuoſorum uſum ſubacta.

Sed ad ipſum nos tractatum convertimus Clariſſ. Woodwardi, qui D. Freind taxans, quod hypotheſibus male fundatis innixus attractionem defendat, cauſas morborum nos latere, latiturosque forte ſemper adſtruat, in mictu cruento varioloſorum camphoram & acida probet, ac purgantia in ſecundæ febris acceſſu adhibeat, ſuum potius commendat tractatum, in quo ſtrictiſſime obſervationibus & ſymptomatis ipſis ſe inhærere dicit, non ſtatuminaturus quicquam, quod non inde conſectariorum loco deduci poſſe, ſibi videatur. Quemadmodum

modum autem controverſiis nos lubentes non immiſcemus, ita quæ Autoris Clariſſimi circa variolarum theoriam pariter ac praxin, quibus modo commendata principia ſua applicat, ſit ſententia, breviter inculcabimus. Ex ſymptomatibus, quæ in primo variolarum ſtadio occurrunt, ventriculum morbi ſedem manifeſte indicari, autumat, utpote quem ſalia calida, acria, corroſiva, tumultuoſo impetu aggrediantur, & inflent, quæ poſtmodum ad ſanguinem transeuntia & in corporis habitum effuſa ibidem febrim aliaque excitent ſymptomata. Quo tempore omnis Medico & prima impendenda eſt cura, ut excitetur phantaſia ægri, dirigantur animi paſſiones ac ſpes conſervetur continua; abſtineat a potibus fermentatis, decoctis cervinis, medicamenta præbeat grata ſed pauca, ex abſorbentibus margaritas, aliosque pulveres teſtaceos, cornu cervi uſtum, corallia præparata, ad reprimendam exorbitantem principiorum varioloſorum in ventriculo commotionem, ut & exilem doſin de pulvere Gaſgonico, lapide de Goa non perfumato, Bezoar orientali, vel contrayervæ lapide; cavendo a ſerpentaria Virginiana, ſale volatili cornu cervi, & viperarum, nec in alterum acidorum & refrigerantium extremum incidendo. Ratione ductus in dulcia vegetabilium olea, e. g. amygdalarum incidit Autor, utpote acri illi calidæ, corroſivæ, bilioſæ materiæ, quam primariam non ſolum variolarum, ſed & plurium aliarum ægritudinum cauſam judicat, e diametro contraria, cui ſpei conceptæ non infelix reſpondit eventus. A vomitoriis pariter, ſi in primo exhibeantur principio, ſalutarem ſpondet effectum. In ſecundo ſtadio ſeu tempore eruptionis variolarum bilis & putridum phlegma ex ventriculo in maſſam ſanguinis promotum conſueta infert ſymptomata; in tertio autem, ſeu ſub maturatione puſtulæ ſenſim elevatæ rumpuntur, tandemque profundunt materiam pituitoſam, purulentam, flaveſcentem, bilis phlegmaticæ progeniem. In declinatione ſeu quarto ſtadio, ſi ſymptomata inde pendentia regulari ordine decreſcunt, periculum omne evaneſcit; quod ſi vero iſta non ſolum perſiſtant, ſed obſtinata magis evadant, imo forte nova emergant, ſumma cautela opus eſſe, fabrica corporis tum val-

Digitized by Google

de conquaſſata, viribusque labentibus, injungit Noſter. Quemadmodum autem eorum ætiologiam ex dictis principiis fuſius ante oculos ponit, ita quoad curationem, veſicatoriorum, venæſectionis & purgantium uſum rejicit, opiata aliquatenus admittit, potiſſimum vero emetica commendat, ita tamen, ut ante omnia flatus removeantur, quæ operationem eorum ſufflaminare poſſint. Jubet hinc, ut ſerum lacte dilutum aliive liquores grati ſimul ac apti ad phlegma attenuandum exhibeantur, debitisque intervallis reficiatur & vigoretur ſtomachus vino Canarienſi, aliove generoſiori, dulci ac calido.

Cum igitur vulgarem medendi methodum reliquerit, atque D. Freind ejusque aſſeclas, imprimis D. Mead, acerbius hoc in opere tractaverit Clariſſimus Woodwardus, non potuit liber varias turbas, Autorique adverſarios complures non excitare. Hinc multi extitere, qui per Satyras, dramata Muſica, quæ operas vocant, libellos famoſos, in ſoluta pariter ac ligata, ludibrio eum exponere ſategerunt, imo Woodwardus & Mead in platea publica ſibi occurrentes ſtrictis gladiis ſe invicem adoriri non erubuerunt. Johannes Quincy vero, Med. D. librum hunc ſub examen vocaſſe, falſitatisque incuſaſſe perhibetur, quod quidem ſcriptum ad manus noſtras nondum pervenit. Fuere tamen & haud pauci iique magni nominis & autoritatis Viri, qui Woodwardum publicis ſcriptis defenderunt. Dignum & præſentem tractatum judicavit Scheuchzerus, quem in Latinum idioma transferret, & Tiguri ſuperiori anno typis exprimi curaret; ſpemque nobis facit in præfatione Clariſſ. Woodwardus, Collectanea ſua circa œconomiam animalem obſervationibus & experimentis nixa, publicoque deſtinata, iis, quæ hoc in opuſculo exhibuit, non parum lucis allatura eſſe.

APPENDICES AD JOSEPHI PITTON TOURNEFORT Inſtitutiones Rei Herbariæ, Autore ANTONIO DE JUSSIEU, Lugdunæo, Doctore Medico Pariſienſi, Regiæ Scientiarum Academiæ,

Digitized by Google

miæ, Regiæque Societatis Londinenſis Socio, & in horto Regio Pariſienſi Botanices Profeſſore.

Pariſiis, e Typographia Regia, 1719, 4.
Plag. 4.

TRia ſunt, quæ in hiſce Appendicibus comprehenduntur: Vita ſcilicet Turnefortii, Judicium de ejusdem Methodo, & Botanographorum Elogia Turnefortianæ Iſagogi addenda.

Vitam Turnefortii cum jam in Actis his Anni 1710 Menſe Majo p. 210, ex Hiſtoria Academiæ Regiæ Scientiarum uberius retulerimus, opera in hac recenſenda ſuperſedere nunc poſſumus, Lectorem benevolum illuc ablegantes.

Methodum Turnefortii quidem pariter in Actis Anni 1695 Menſe Novembri, p. 509 Elementa ejus Botanices recenſentes, deſcripſimus, haud abs re tamen fore exiſtimamus, ſi ex Judicio Juſſiæi, de illa lato, quædam nunc addamus. Etenim a longis jam ſeculis magnum opus magnusque labor erat, ſtirpes inter ſe diſſimillimas in certum ordinem reducere. Inanis enim agnitus fuit ille, qui ab exterioribus plantarum figuris petebatur; falſus, qui a quatuor anni tempeſtatum varietate depromebatur; nec minus infidus, quem ſitus ſolive patrii ratio ſuppeditabat; ad vanitatem vero magis quam ad utilitatem comparatus, qui ſtirpes ab Autorum, qui eas primi cognoverant, nominibus indicandas præbebat; incertus, quem vel multiplex foliorum ſitus, vel figura & color ſubminiſtrabat; minus tutus, ad quem odorum ſaporumque diſcrimina ducebant; ac uſui magis quam cognitioni plantarum favebat, ad quem ſtirpium virtutes anſam dabant. Ab immutabilium ergo plantæ partium ſtructura diverſorum generum diſcrimina petendi rationem Cæſalpinus excogitabat, Fabius Columna, Geſnerus, & Joachimus Jungius continuabant, & ſolus Turnefortius fere perficiebat. Ex floribus enim hic ceu primis, quæ ſeſe oculis ingerunt, partibus claſſes, ex fructibus vero ac ſeminibus genera, claſſibus ſubjecta, inſtituebat, quorum unum-

Digitized by Google

quodque ſexcentas ſpecies a ceterarum partium varietatibus petitas amplectebatur. Sed non defuerunt, qui hanc Turnefortii methodum impugnantes improbabant, vel quod a floribus, ſtirpium parte minus diuturna, claſſium diviſiones peteret; vel quod relictis antiquorum diviſionibus novitati magis quam utilitati ſtudens novas florum Campaniformium, Perſonatorum, Labiatorum, Cruciformium, Roſaceorum, Liliaceorum, Floſculorum, Semifloſculorum, Radiatorum &c. ſubſtituerit; vel quod vocabulorum, nominum, phraſiumque uſu antiquo in Botanice receptorum immutatione novam difficili jam ſcientiæ difficultatem attulerit. Quæ objectiones quanquam tantæ non fuerint, quæ a via ſemel calcata ſeducere potuerint Turnefortium, nihilominus tantum abeſt, ut in opere ejus nihil omnino reprehenſione dignum judicet Clariſſimus Juſſiæus, ut nævos potius quosdam in Inſtitutionibus animadverſos conſpiciendos hic præbeat. Longe enim accuratiorem fore exiſtimat claſſium generalem diviſionem, quæ a ſimplicibus ad copulatas, e. g. a floribus apetalis ad petaloides progrederetur; etſi in ipſa petalorum diſpoſitione Claſſes, quas multiplex petalorum numerus format, claſſibus, quæ minori eorum numero conſtant, poſtponerentur. Reprehendit etiam majorem, quam opus ſit, claſſium numerum definitum, generumque diſpoſitionem taxat, cum multa e ſectionibus ſuis ad alias forſan æquo jure transferri poſſint. Quoad ſpecies plantarum, quæ generum ſunt partes, monet, male plures plantas ſub variis ſynonymis & appellationibus iterum ac tertium appoſitas, ipſas ſynonymas voces minus congruentes additas, & plantas nimium multas inter illas, quæ paſſim obviæ & vel tyronibus notæ ſunt, tamen conſulto omiſſas eſſe, quod ſedem ex ſua methodo propriam illis nondum invenerat. Quos quidem errores, aliosque id genus, ad obtrectationem invidorum Turnefortius non reliquiſſet, qui forſan primus eos agnovit, ut fidem facit ipſius codex, quem illuſtriſſimo Abbati Bignonio delegavit, utpote in quo ſexcentas emendationes per quadriennium propria manu inter lineas adſcripſerat, multo plu-

res

res additurus novæ editioni, quam parabat, immaturo Autoris fato nobis præreptæ, quod Clar. Juſſiæus non diffitetur.

Cur Autores nonnulli, qui ſcriptis obſervationibusque ſuis de Rei Herbariæ ſtudio ad huncuſque diem bene meriti ſunt, in Iſagoge Turnefortiana deſiderentur, triplex allegatur cauſa, vel quod Autori ignoti fuerint, vel quod, eo Inſtitutiones ſuas defunctis encomii honorem decernentes ſcribente, vitam adhuc egerint, vel quod ab ejus tandem obitu nomen aliquod fuerint nacti. Ad primam claſſem Joachimus Jungius, & Jacobus Barrelierus; ad ſecundam Carolus Plumierius, Johannes Rajus, Jacobus Breynius, Samuel Duodius, Johannes Baptiſta Triumfetti, & Auguſtinus Lippi; ad ultimam Petrus Hotton, Petrus Magnol, & Guido Creſcentius Fagon, ſpectant, quorum encomia brevius recenſentur.

CHRISTIANI EBERHARDI WEISMANNI Introductio in memorabilia Hiſtoriæ Novi Teſtamenti, maxime vero ſeculorum primorum & noviſſimorum.

Tomi II.

Stuttgardiæ, ſumtibus Mezlerio-Rœslinianis, 4.
Tomus I A. 1718 Alph. 6 pl. 9½. Tomus II A. 1719 Alph. 7 pl. 10.

QUi luculentum ac nervoſum editurus eſt Hiſtoriæ eccleſiaſticæ compendium, ac ſuam operam ſapientibus probari cupit, eum eousque ſupra vulgus literatorum evectum eſſe oportet, ut (1) animum gerat a levi credulitate, a præjudicio autoritatis & antiquitatis, itemque ab affectu ſectario vacuum, (2) cujusvis ævi ſcriptores συγχρόνους perlegerit, nec minus recentioris ævi Criticorum de veritate ſingularum hiſtoriarum judicia cognoverit atque expenderit, (3) ſecurus ſit injuſtæ reprehenſionis imperitorum, hypocritarum, & pædantiſmo theologico laborantium, ac veritatem fortiter profiteatur, (4) miſſis levioris momenti diſputationibus ea ſtudioſe tractet, quæ ſapientiam Theologicam prudentiamque Chriſtianam inſtruunt & augent, nec ſolum divinæ providentiæ in conſervanda pro-

pagandaque vera religione vias ſolerter obſervet, verum etiam falſarum religionum & hypocriſeos characteres ac Machiavellicas artes in apricum producat, ut lector nunquam recedat niſi ſapientior & doctior & melior ſive Chriſtianior. Aut multum fallimur, aut Cl. Weiſmanni Compendium, quod hic exhibemus, legibus hiſce feliciter reſpondet, dignumque eſt, quod omnibus, quæ adhuc habuimus, Hiſtoriæ eccleſiaſticæ Compendiis palmam præripuiſſe cenſeatur. Sterile certe quo minus judicetur, prohibet operis magnitudo. Ad cæteras Compendii hiſtorici virtutes quod attinet, libet ipſius Autoris loca nonnulla producere, ex quibus facile eſt de ipſius conſilio judicium. Quanta diligentia uſus ſit in legendis priſci pariter ac junioris ævi ſcriptoribus, vel ex præmiſſo *Catalogo hiſtoricorum*, quorum characteres erudite deſcribit, ſatis apparet. Quod cortice neglecto inhæreat nucleo, ac pragmatica methodo hiſtoriam Eccleſiæ perſequatur, ipſe ſubinde profitetur, e. g. T. I p. 48; inquiens: *Neque enim animus eſt, hærere in ſolis nominibus, & oſſa radere exſanguia;* p. 118: *Athenas an Alexandriam patriam habuerit Clemens, disquirere operæ pretium non eſt;* p. 127: *Varia Gnoſticorum nomina, Borboritarum, Coprianorum, &c. recenſione ſunt indigna;* p. 292: *Iſta de Donatiſmo monere hoc loco viſum fuit, non partium ſtudio, aut ſervili imitatione, ſed poſt explorata diligenter & candide documenta Antiquitatis, examinataſque quorundam recentiorum exceptiones univerſas;* T. II p. 999: *Hæc certe, ſi ulla, magni momenti eſt hiſtoria, quæ fata Eccleſiarum Galliæ Reformatarum hoc ſeculo (XVII) oppreſſarum ex monumentis legitimis & probatis demonſtrat & colligit, quod cum factum ſit a variis ſcriptoribus egregiis & diligentibus, eorum utique veſtigia ſequi bona fide & judicio, quantum fieri poteſt, accurato, & tutum erit & neceſſarium. Facile erit lectori, inde intelligere, quid Deus, quid homines boni malique, quid Cœlum, quid denique Infernus hic præſtiterint. Neque dubito, vel ipſum rerum graviſſimarum compendium eſſe profuturum non ſolum ad ſolidam maturamque factorum inveſtigationem, ſed & ad ſalutarem atque dignam Chriſtiano homine notitiam.* Sufficiant hæc ſpecimina, quibus

Digitized by Google

quibus adjunxeris merito *Diſſertationem præliminarem*, qua Cl. Autor differit de præcipuis hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcribendæ vel legendæ cum fructu impedimentis, ac ſimul inſtituti ſui rationes cordate exponit. Ex ea non poſſumus non repetere verba, quæ p. 21 habentur: *Inveniet Lector in hoc Hiſt. Eccleſiaſt. Compendio nobilisſima & neceſſaria hiſtoriæ ſacræ momenta, &, quamvis fieri non potuerit, quin ſæpisſime ablegetur ad documenta uberiora & originalia, in quibus & prolixius & ſolidius deducta leguntur omnia, ea tamen perſpicuitate mentionem facere conſtitui illorum, in quibus pondus eſt præcipuum, ut vel ii, quibus nec otium eſt nec facultas evolvendi ſcripta plurimorum, & hoc forſitan inſtituto malunt alieno frui labore, ſenſu & intellectu neceſſariæ veritatis non defraudentur.* Ceterum cum hinc facile intelligatur, nos ſingula Hiſtoriæ ſecula perſequi non poſſe, Lectoribus noſtris ſatisfacturi videmur, ſi ex priore Tomo hiſtoriam quarti, ex poſteriore hiſtoriam decimi ſexti ſeculi perluſtrantes, Weiſmannianam tractandæ hiſtoriæ rationem expoſuerimus.

Quarto igitur in ſeculo, præmiſſo totius ſeculi charactere, (quod vocat *Seculum Eccleſiæ pacatæ & ornatæ, ſed cum detrimento pacis cum Deo & pulchritudinis internæ, miſcens mundum Eccleſiæ & regnum ſeculi imperio Spiritus,*) primo exhibet doctores ſcriptoresque hujus ſeculi, ac de ſingulis tradit, quæ ſcitu ſunt digniora. E. g. *Athanaſium* contra immitem G. Arnoldi cenſuram tuetur; *Hilarium* modum exceſſiſſe in zelo contra Arianos, fatetur; *Ambroſium* excuſat, quod jubente Valentiniano Arianis baſilicas quasdam Mediolanenſes non tradiderit; ejusdem factum improbat, cum Synagogæ Judaicæ incendium autore Epiſcopo factum acri ad Theodoſium epiſtola tuitus, ac Imperatori excommunicationem minatus eſt, niſi mandatum de exſtruenda rurſus deſtructoris ſumtibus Synagoga revocet; ejusdem fortitudinem, qua Theodoſium poſt cædem illam Theſſalonicenſem diſciplinæ eccleſiaſticæ ſubjecit, laudat ac probat; ſententiam ejusdem de adulterio in Vet. Teſt. haud prohibito ita defendit, ut Ambroſium putet polygamiam ſignaſſe nomine *adulterii*; *Hieronymum* ait alium eſſe, cum

tran-

tranquillus & ſibi Deoque relictus eſt; alium, cum extra ſe ipſum raptus in elementum carnis & affectuum rapitur per controverſias & lites cum hominibus aliis; ejusdem coarguit mendacium de objecto ſibi coram divino tribunali Ciceronianiſmo; notat etiam ejusdem indiſertas declamationes in matrimonium. Hinc Cl. Autor progreditur ad Schiſmata, Meletianum, Luciferianum, & Antiochenum. Sequitur hiſtoria Donatiſtarum, quam tanta perſequitur diligentia, ut clare appareat, quid ſentiendum ſit de Donatiſtis. Tranſit hinc ad Arianiſmi hiſtoriam, ad hiſtoriam Photini, ad hiſtoriam Apollinariſmi, ad hæreſin Macedonii, Audæi, Priſcilliani, Joviniani, Aerii, Helvidii, Collyridianorum, Meſſalianorum. Hic obſervata Ariani erroris gravitate, depulſaque λογομαχίας ſuſpicione, ac notata utriusque Apollinaris inaniſſima ſubtilitate, nec excuſatis Photini & Macedonii erroribus, non tamen probat pœnas civiles in Macedonianos conſtitutas. Qua occaſione laudare etiam nobis neceſſe eſt ſingulare Caput p. 450 ſqq. quo Clar. Autor ſevero ſubjicit examini proceſſum illius ævi cum hæreticis ſeu errantibus, eumque a Chriſti doctrinis alieniſſimum eſſe oſtendit. Nec indignum notatu eſt, quod p. 450 exclamat: *Nos vero carnificinas iſtas toto corde improbamus, ſi vel mille Auguſtinos pro ſe haberet, cujus utinam epiſtolæ ad Vincentium & Bonifacium pridem intercidiſſent.* Laudat etiam p. 453 Bælii *Commentarium philoſophicum*, eumque *incomparabili vivacitate & ſoliditate quoad hanc partem concinnatum eſſe*, judicat. Sed redimus ad hæreticos quarti ſeculi, e quibus Clariſſ. Autor *Audæum* in numero martyrum & innocentiſſimorum errantium ponit; de Priſcilliano in medio relinquit, innocens fuerit nec ne; nec Jovinianum & Aerium hæreticis aggregare ſuſtinet; Meſſalianorum hiſtoriam pro tam intricata habet, ut vix extricari queat, Arnoldi tamen ad hanc hæreſin annotationes pio examine dignas habet. Succedit hiſtoria Synodorum hujus ſeculi, a quibus nihil humani alienum fuiſſe, facile largitur. Eam excipit delineatio Regiminis Eccleſiaſtici hoc ſeculo vigentis. Hic agnoſcit Cl. Autor, nec Principes tum, nec Epiſcopos, cognitos ſemper & commendatos habuiſſe veros ſuæ poteſtatis limites; Principes

ad

Digitized by Google

ad Chriſtianam religionem converſos totum ſuum *aulicismum*, hoc eſt, ambitionem, luxum, & cetera vitia aulica Chriſtianiſmo adverſa ſecum transtuliſſe in Eccleſiam, ac nihilominus cultos fuiſſe pro Chriſtianis, iisque primi ordinis; ſpeciatim pœnas hoc ſeculo ſtatutas in errantes ortas eſſe ex confuſione civilis & eccleſiaſticæ poteſtatis, Principibus credentibus, ſibi etiam jus eſſe, in rebus fidei imperio abſoluto & rigore militari extorquere obſequium; Conſtantinum M. fuiſſe magnum ſimulatorem modeſtiæ erga Epiſcopos, quo tamen nemo magis deſpoticum geſſerit imperium in res & perſonas Eccleſiaſticas. Cum autem inter Epiſcopos ſupereminuerint Romani Epiſcopi, de his ordine diſſerit, ac memoratu digniſſima recenſet, ſimul docens, eorum monarchiam & infallibilitatem a nemine fuiſſe hoc ſeculo agnitam, frivolasque eſſe hodiernorum Papicolarum hoc in genere ratiunculas. Quod ad diſciplinam hujus ſeculi eccleſiaſticam attinet, quatuor pœnitentiæ gradus recenſet, ac ſimul oſtendit, admodum hoc ævo laxari cœpiſſe frenos diſciplinæ eccleſiaſticæ. Totum hoc ſeculum concludit hiſtoria martyrum hujus ſeculi, in qua copioſior eſt Clariſſ. Autor, eo haud dubie conſilio, ut legendis talibus excitetur & alatur legentium pietas.

Accedimus promiſſi noſtri memores ad ſeculum Reformationis, in quo Clariſſ. Autori ea placuit methodus, ut in limine ſtatim exhiberet ſtatum Eccleſiæ Romanæ. Primo igitur hiſtoria Pontificum-Romanorum hujus ſeculi breviter ac nervoſe exhibetur, ac de unoquoque notatu digniſſima inſperſo ἐπιχαρίσεως ſale annotantur. Hinc præcipui Romanæ Eccleſiæ Theologi pari ratione recenſentur, *Hochſtratanus*, *Prierias*, *Tezelius*, *Cochlæus*, *Eccius*, *Emſerus*, *Cajetanus*, *Aleander*, *Surius*, *Gropperus*, *Campegius*, *Ambr. Catharinus*, *Reg. Polus*, *Contarenus*, *Sadoletus*, *Hoſius*; quibus ſubjungitur compendioſior deſcriptio *Keyſersbergii*, *Wimphelingii*, *Ximenii*, *Io. Fabri*, *Latomi*, *Vatabli*, *Melch. Cani*, *Sixti Senenſis*, *Caranzæ*, *Maldonati*, aliorumque. Tum Irenicos aliquot Theologos exhibet, *Eraſmum*, *Fabrum Stapulenſem*, *Caſſandrum*, *Balduinum*, *Wicelium*. Sequitur Concilii Piſani, eique oppoſiti Lateranenſis

Ggg hiſto-

hiſtoria; hiſtoria item Sanctionis pragmaticæ in Gallia; hiſtoria Concilii Tridentini, cujus potiſſima momenta ſolerter lectori ob oculos ponuntur. Progreſſus Cl. Autor ad hiſtoriam Reformationis, præmiſſis aliquot obſervationibus generalibus, præmiſſaque de Staupitio diſſertatiuncula, *Lutherum* non perfunctorie contemplatur, ac perſtrictis inimicorum calumniis, decantatisque veris ejus laudibus, etiam nævos tanti viri jure libertatis hiſtoricæ in apricum producit. Inde luculenter diſſerit de *Caroloſtadio*, *Bugenhagio*, *Melanchthone*, *Myconio*, *Bucero*, *Spalatino*, *Juſto Jona*, *Vergerio*, *Brentio*, ſubnexis brevioribus annotationibus de *Ambsdorfio*, *Regio*, *Wellero*, *Sarcerio*, *Lamberto*, *Wigando*, *Chemnitio*, *Selneccero*, aliisque. Jam ſingulari Capite perſequitur Hiſtoriam Reformationis Germanicæ ad morem annalium, ex qua ſequentia excerpimus. P. 143 inquit: *Oppoſita Bullæ Papali ſcripta ex parte Lutheri non fuerunt quidem injuſta ratione cauſæ ipſius, cogit tamen nos veritas aſſerere, potuiſſe, imo debuiſſe Lutherum anathemate iſto Pontificis non usque adeo exacerbari. Optamus etiam, abſtinuiſſet Lutherus a combuſtione publica ejusdem Bullæ.* P. 155: *Lutheri cenſura in Edictum Norimbergenſe non injuſta per ſe, ſed nimis acerba, pro more.* P. 162: *Autor Confesſionis Auguſtanæ non fuit Lutherus ipſe, ſed Melanchthon. Neque dubium eſt, aliam ejus ſcripti formam exſtituram, ſi Lutherum habuiſſet autorem.* P. 166 ſq. de fœdere Smalcaldico diſſerens, obſervat, jura Principum Imperii Luthero non ſatis fuiſſe perſpecta, Zuinglianosque ab hoc fœdere excluſos inſigni adverſus prudentiam politicam errore. Abſoluta Reformationis hiſtoria repræſentat controverſias Lutheranorum domeſticas, ſiſtens hiſtoriam Antinomiſmi, Oſiandriſmi, Adiaphoriſmi, Synergiſmi, Flacianiſmi, Majoriſmi, Huberianiſmi. Sequitur hiſtoria controverſiarum inter Lutheranos & Reformatos usque ad Crypto-Calviniſmum & Formulam Concordiæ. Et hanc quidem hiſtoriam Cl. Autor judicat eſſe omnium triſtiſſimam, ſcandaloſiſſimam, intricatiſſimam, quæ ſine dolore & indignatione a nemine pio & Chriſtiano legi poſſit. Hinc de Zuinglio & ceteris Helvetiæ Reformatoribus pro eo, ac ſatis eſt, diſſerit, per Genevam trans-

iens

Digitized by Google

iens in Galliam & Angliam, ac utriusque regni hiſtoriam hujus ſeculi eccleſiaſticam haud indiligenter exponens. Nec ſegnius verſatur in hiſtoria Belgii. Subjungit hiſtoriam Anabaptiſtarum, hiſtoriam fratrum Bohemorum & Waldenſium, quam quidem uberius deducendam exiſtimavit, idque propterea, quod vulgo nimis breviter nimisque obiter ea tractari ſolet.

En generatim deſcripta hujus Compendii Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ facies! Quod cum eximia dignum laude atque commendatione cenſeamus, nolumus tamen diſſimulare, tria nos deprehendiſſe, quæ pro nævis tam venuſti corporis non immerito videntur haberi. Primo ſcilicet Cl. Autor, alias minime credulus, nimium timidum ſe præbet in rejiciendis fabulis ad fovendam pietatem accommodatis. En ſpecimen unum alterumque! Tomo I p. 731 ſcribit ita: *Fateor, me non videre, quid rationibus Launoji* (hiſtoriam de Brunone Carthuſiano refutantis) *ſolidi certique posſit opponi, nihilominus optans, ut validis argumentis ſalvari posſit monumentum in ſe utile divinaque providentia non indignum.* Sic in Prolegomenis p. 30 & T. I p. 266 fabuloſiſſimam Sulpicii Severi de S. Martino narrationem acriter defendit pro vera hiſtoria. Piæ quoque credulitatis documenta exſtant T. I p. 105 n. 8; p. 106 n. 9; p. 225; p. 302 n. 15; p. 705. Deinde Clar. Weiſmannus & arti Criticæ & Rationi ſe præbet inviſum: id quod eo magis mirum eſt, quod, niſi præcurſores ſecutus eſſet Criticos, nec ratione ſine præjudicio voluiſſet uti, haud ſane tam elegans hiſtoriæ eccleſiaſticæ Compendium potuiſſet concinnare. Ac de Criticis quidem videſis p. 110, 159, 223, de philoſophis p. 120, 158, ut plura loca prætereamus. Fortaſſe juſto major Poireti amor Clar. Autori pulcerrimarum illarum diſciplinarum inſpiravit faſtidium, eademque de cauſa in Notitia ſua Autorum omiſiſſe videtur Cl. Clericum, ejusque Hiſtoriam ſeculi I & II, quam tamen in ipſo opere non raro nominat, e. g. p. 36, 46, conf. p. 115.

CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII, Theologi Tubingenſis, Diſſertatio Polemica de Succesſione Epiſcopali, in qua probatur, eam in tota, quaqua patet,

Eccleſia, maxime in Romana, dudum defeciſſe, & ſi qua ſit, Græcæ magis, quam Romanæ, maxime vero Anglicanæ Eccleſiæ competere, veræ autem Eccleſiæ notam prorſus haud eſſe.

A. MDCC XX in 4.

Pl. 4.

Oppoſita eſt hæc Viri, ſcriptis & multis & eruditis celeberri-
art. 1. p. 3. mi, Diſſertatio præcipuo cuidam Romanenſium telo, quo nobis objiciunt, nos ſucceſſione Epiſcopali, ſucceſſione itidem miniſterii Eccleſiaſtici canonica, quæ inde ab Apoſtolis originem trahat, carere, unde Romanam Eccleſiam ſolam eſſe veram, cui iſta ſucceſſio competat, Proteſtantium autem cœtus ſpurios eſſe, arguunt, quippe qui vel a Presbyteris, vel a Laicis, qui ordinare haud potuerint, ordinationis miniſterialis originem re-
art. 2. p. 4. petant. Poſtquam Autor doctiſſimus quædam de momento quæſtionis, quod, quia veritatem Eccleſiæ attinet, de nihilo haud eſt, præmiſit, deque difficultate argumenti, ſiquidem & vetuſtiſſimi Patres ad canonicam iſtam ſucceſſionem provocant,
art. 3. p. 6. poſtquam & autores hac de re conſulendos magno numero alle-
art. 4. p. 8. gavit, ſucceſſionem doctrinalem, perſonalem & localem a ſe invicem diſtinguit, perſonalem autem, eandemque canonicam, i. e. quæ ſecundum canones Eccleſiæ univerſalis aut particularis fiat, vel electionem, vel ordinationem ſpectare docet. Iſtis ſup-
art. 5. p. 9. poſitis, jam ad objectionem reſpondet I, neque ſucceſſionem localem, neque perſonalem minus canonicam, neque perſonalem canonicam ſine doctrinali, quicquam hic probare, doctrinalem autem, ſolitarie quoque ſpectatam, veræ Eccleſiæ notam eſſe, quæ ſingula ex locis Patrum confirmantur, & pro re utrinque confecta habentur. Unde inſulſum & contra ordinem eſſe concluditur, a ſucceſſione perſonali initium facere diſputandi, quod a doctrinali fieri debebat, qua ſi Proteſtantes præ Romanenſibus
art. 7. p. 13. gaudeant, res ſtatim patere exiſtimabitur. Reſpondet II, defeciſſe in toto orbe Chriſtiano ſucceſſionem perſonalem canonicam, tum quoad electiones, quæ jam ad Reges, & Principes, patronosque laicos, quos vetus Eccleſia prorſus ignoravit, ad Cano-

Canonicos, Capitulares, Cardinales, contra Eccleſiæ univerſalis canones devenerint, nec Eccleſia monſtrari facile queat, in qua Epiſcopi, Clerus & plebs eligunt: tum quoad ordinationes, quæ vel a falſis aut hæreticis Epiſcopis factæ, adeoque nullæ ſint, vel ob ſchiſmatum, queis ſedes Patriarchales turbatæ fuerunt, multitudinem incertæ & irritæ factæ ſint. Remittuntur hic lectores ad hiſtoriam Patriarchatuum & Epiſcopatuum, apertis ſimul genuinis ejus fontibus. Aut igitur nullam prorſus dari Eccleſiam, exin colligitur, aut, ſi qua datur, ſine ſucceſſione perſonali canonica eam dari. Reſpondet III, in Eccleſia Romana eam ſucceſſionem vel maxime periiſſe, etenim in Pontificum ſerie & actis intruſorum, ſimoniacorum & hæreticorum, immanium quoque ſchiſmatum, ubi tres ſubinde Pontifices, qui omnes ſedem poſſederint, copiam exſtare: quæ omnia ſucceſſionem interrumpant. Qua in re quum habeamus reos confitentes, non eſſe multo probandi labore opus. Si vero ſucceſſione canonica hic ſtandum eſſet, majori jure Eccleſiam orientalem eam ſibi vindicare poſſe, maxime vero Anglicanam, quæ cum perſonali, ſi qua detur, etiam doctrinalem poſſideat. De orientali breviſſimus eſt Vir doctiſſimus, neque ipſi animus fuit, in hiſtoriam Patriarcharum ejus excurrendi. Anglicanam paulo curatius cum ab objectionibus Boſſueti & Maſſueti defendit, quorum hic Epiſcoporum Anglorum ordinationes tantum valere perhibet, quantum valuerit ordinatio Matthæi Parkeri, in Archiepiſcopalem Cantuarienſem ſedem intruſi, quippe a quo demum omnes ſint derivandæ; at ludicram fuiſſe hujus ordinationem, ab ementito Epiſcopo Joanne Scory, quem & ipſum Zuingliani & Puritani ordinaverint, violatis omnibus Eccleſiæ canonibus, ſpretisque hactenus recepta materia & forma, factam: tum & controverſias & motus eorum, qui Jacobitæ, ſive *Non-Jurors* dicuntur, ſcriptaque mutua ſuper eam rem recenſet. Quæ deinceps Vir doctiſſimus de incertitudine ſucceſſionis apud Romanenſes, ex dogmate eorum, quo ſacramentum cum intentione poſitive contraria collatum, nullum eſſe ſtatuunt; ex difficultatibus item hiſtoricis, chronologicis, criticis, oriunda diſputat; quæ de indole argumenti a ſucceſſione petiti, quod conjecturale ſaltem

art. 7. p. 10.

art. 8. p. 18.

art. 9. p. 24, 25.

eſt, deque ſucceſſione doctrinæ usque ad reformationem propa-
art.10.p.26. gata, docet: quæ porro contra πρῶτα ψεύδη in hac cauſa mo-
net, quaſi ſucceſſio ſine ordinatione conſiſtere, ac præter Epiſco-
art.11.p.27. pos alius quis ordinare non poſſit; quæque tandem de ſacerdotio ſpirituali, atque electiva potius quam ſucceſſiva Miniſterii N. T. indole, aliisque rebus ad argumentum facientibus diſſerit, ea brevia ſunt, neque nos morabuntur. In notis, quas Autor celeberrimus ſingulis articulis ex more ſuo adjecit, multa quoque occurrunt notatu digna, ex quibus ſpeciminis loco ſequentia communicamus. P. 11 & 12 loca Patrum excutiuntur, quæ pro ſucceſſione allegari videantur poſſe, eaque aut doctrinalem ſucceſſionem ſupponere, aut ſemper conjungere, oſtenditur. De Grabio p. 5 refertur, eum, quum Erfordiæ bibliopolium ingrederetur, antequam conſilium de mutanda religione, cujus rei cauſa illuc profectus erat, Romanenſibus aperuiſſet, atque ibi Speneri librum, dubiis ſuis de ſucceſſione Epiſcoporum, quæ Conſiſtorio Sambienſi exhibuerat, oppoſitum introſpiceret, re infecta Berolinum regreſſum eſſe, atque ex eo conſilium ad Ec-
p. 24. cleſiam Anglicanam transeundi cepiſſe. Suſpicionem illam, ac ſi Tillotſonius baptizatus nunquam fuerit, quam Trevoltienſes ad A. 1717 art. 43 p. 586 jam obſervarunt, Noſter confirmat, ſeque non tantum in libello quodam adeſpoto legiſſe, ſed & a concionatore aulico Principis Georgii, Annæ Reginæ mariti, audiviſſe refert, patrem Tillotſonii fuiſſe Quakerum, & Tillotſonium XVIII annorum juvenem mediis in motibus Cromwellianis, ubi tanto cum rigore baptiſmus haud exactus fuerit, Londino Oxonium in collegium quoddam abiiſſe, inde Presbyterum
p. 17. & poſt Epiſcopum ſine baptiſmo creatum fuiſſe. Quod Articuli Smalcaldici P. 3 n. 10 dicunt, Jura Pontificia affirmare, etiam ab Hæreticis ordinatos vere eſſe ordinatos; de iis hæreticis intelligendum eſſe monet, quibus ſucceſſio hierarchica atque Cano-
p. 18. nica competit, non item de aliis. Ad quæſtionem de Joanne Baptiſta reſpondet: ſe hic ad Pyrrhoniſmum hiſtoricum, & tritum illud, non liquet, delabi, quia æquale utrinque argumentorum pondus videatur. Ad calcem operis exhibetur fragmentum epiſtolæ alicujus ad Baſnagium a Bernh. de Fontenelle ſcriptæ, in
qua

Digitized by Google

qua ſub eleganti fictione liberrime mentem ſuam de ſucceſſione perſonali & doctrinali exponit, quarum poſteriorem reformatæ, priorem Romanæ Eccleſiæ non obſcure attribuit. Et ſane carcerem publicum eam ob rem, Baſtillam vocant, ſubiit Fontenellius; ex quo poſt aliquot menſes, non niſi luculenta prius revocatione facta, evaſit.

EXAMEN THEOLOGICUM DOCTRINÆ Quenellianæ, quo æquitas & juſtitia Conſtitutionis dogmaticæ Unigenitus demonſtratur &c. Autore P. MARIANO BROCKIE, *Scoto-Benedictino.*

Erffurti, impenſis Jo. Mich. Funck, 1720, 8.
Pl. 20.

PAucitas eorum, qui pro defendenda Conſtitutione *Unigenitus* exacuerunt calamum, quum libellorum, qui in gratiam adverſæ partis tum Amſtelodami, tum Genevæ, tum Lipſiæ, ut in præfatione, neſcimus quo jure, perhibetur, & Francofurti prodierint, vix numerus iniri poſſit, impulit hujus libri Autorem doctiſſimum, ex exemto Monaſterio S. Jacobi Scotorum Ratisbonæ, S. Theologiæ & Philoſophiæ Doctorem, earundemque in Academia Erffurtenſi Profeſſorem, ut in animum induceret, ex principiis Theologicis iſtius Conſtitutionis æquitatem demonſtrare, digeſtosque in certa capita Theologica errores Quenellianos refellere, quos ipſe Quenellus, cum ſuis, quibusdam S. Scripturæ textibus & nonnullis SS. Patrum ſententiis nequiter, ex mente noſtri, depravatis obfirmare, contraque Eccleſiæ definitiones propagare & defendere conatus eſt. Præmittere autem viſum eſt Noſtro brevem hiſtoriæ cum omnis Janſeniſmi tum inprimis controverſiæ Quenellianæ repetitionem, quam hic transſcribere nihil attinet, quum non facile a quoquam eruditorum ignoretur. Ad calcem primi capitis adjectæ ſunt literæ Pontificis, quibus ante biennium eos, qui Conſtitutioni ſuæ adverſantur, a cœtu ſuo ſegregatos declarabat. Cap. II id quod caput eſt cauſæ aggreditur Autor, atque ſummi Pontificis autori-

Cap. I.

Cap. II.

autoritatem in ſanciendis conſtitutionibus dogmaticis aſſerit, ita quidem, ut non cum heterodoxis, quos vocat, ſeparatarum communionum, ſed cum iis rem ſibi eſſe exiſtimet, qui Pontificii haberi volunt. Imprimis primatum Petri ex dictis ſexcenties excuſſis Matth. XVI, 18, 19, Joh. XXI, 17, urget, in quo ſi cum Proteſtantibus ipſi res eſſet, parum proficeret, bene tamen habet, quod adverſum Pontificios ſe ſcribere faſſus eſt Autor, h. e. eos, qui Primatum iſtum credunt. Jam vero Pontifices in locum Petri ſucceſſiſſe, inquit, adeoque & in ejus jura, regendæ ſcilicet Eccleſiæ & exercendæ in eam jurisdictionis poteſtatem; in qua re comprobanda eodem argumentorum pondere, quo paulo
p. 34. ante, decertat, fundamentum ſcilicet Eccleſiæ durare debere, quamdiu Eccleſia durat; quæ quum ſit perpetua, perpetuam quoque eſſe S. Petri, quæ ſit fundamentum illud, autoritatem, non quidem in Perſona Petri, ſed in ipſius Succeſſoribus, ſummis Pontificibus Romanis. Atque hoc ipſum exigere totius Eccleſiæ dignitatem, eam enim, niſi haberet caput viſibile, non poſſe eſſe corpus viſibile; neque pejoris conditionis Eccleſiam Chriſtianam eſſe, quam fuerit Synagoga Judaica, & quæ ſunt reliqua in eum ſenſum dicta. Exin jam concluditur, quum ſummus Pontifex ſit caput Eccleſiæ, Petrique ſucceſſor, poſſe eum controverſias in materia fidei, perinde ut in diſciplina Eccleſiaſtica & morum doctrina decidere, ea cum autoritate, ut omnes, qui rebelles & putida membra nolint haberi, ad obſe-
p. 37. quium obligentur. Imprimis autem Noſter hic provocat ad perpetuam praxin Eccleſiæ, quam prætendit, atque audet aſſerere, ſolos Pontifices Romanos autoritate ſua omnes ante concilium Nicænum controverſias decidiſſe, atque ad eos undiquaque fuiſſe, tanquam ad ſummum tribunal, provocatum. Refert, Origenem judicio S. Fabiani Papæ ſe ſubmiſiſſe, quum circa initium ſeculi tertii hæreſeos accuſaretur. Refert, Irenæum ad Victorem Epiſcopum Rom. ſcripſiſſe, de Aſiaticis Epiſcopis anathemate non percellendis, ob controverſiam de Paſchate, ne tot Eccleſias a communione ſuſpenderet, adeoque poteſtatem Epiſcopos illos excommunicandi in Epiſcopo Romano agnoviſſe, teſte Euſebio l. 5 H. E. c. 24. Reliqua facta aut dicta Patrum, concilio

illo

Digitized by Google

illo recentiora non adjicimus. Viderint jam viri docti, an ex iſtis exemplis, quodque Pontifices Romani antiquiſſimos errores Cataphrygarum, Marcioniſtarum, Novationarum ac Sabellianorum damnaverint, evictum ſit, ante Concilium Nicænum ſummum fuiſſe tribunal Eccleſiæ ſedem Romanam; nos ſane, ut hoc clero Gallicano perſuaſerit Noſter, valde dubitamus. Cap. III jam ulterius adſtruere conatur Autor doctiſſimus, Conſtitutiones Pontificias ſine ulla reſtrictione ſimpliciter accipi debere, quod ex ipſius principiis de poteſtate & infallibilitate Pontificis facile deduci poſſe percipitur, modo principia illa firma ſint. In partes tamen ſuas trahere magno conatu laborat Eccleſiam Gallicanam, allegato in rem ſuam Andrea Duvallio Doctore Sorbonico, aliiſque ſcriptis Præſulum ejus gentis. Nec non aliorum, Lutheri quoque ſub initium reformationis, & Janſenii verbis infallibilitatem illam, quam concepit ſibi animo, ſuffulcit, quæ jam non moramur. Cap. IV & ſequentibus juſtitiam Conſtitutionis penitius deducere vult, ac primum quidem amolitur ab ea ſtudium partium & favorem Jeſuiticum, quodque propoſitiones illæ non in ſenſu legitimo, ſed alieno damnatæ ſint. Ceterum ſenſum eorum locorum, quæ apud Auguſtinum alioſque Patres favere videantur Quenellio, hauriendum eſſe contendit ex declaratione Pontificia. Jam vero digerit ſecundum claſſes & locos communes Theologicos propoſitiones Quenellianas, ita ut Capite V illæ comprehendantur & examini ſubjiciantur, quæ agant de libero Arbitrio & voluntate humana, C. VI de gratia efficaci & ſufficiente, C. VII de morte Chriſti pro omnibus hominibus, C. VIII de neceſſitate gratiæ ad bona opera facienda, C. IX de ejuſdem neceſſitate ad cognoſcendas veritates naturales, C. X de gratia Adami ſive Proto-parentum, C. XI de gratia baptiſmali & illius effectibus, C. XII de amore Dei, C. XIII de Timore, C. XIV de afflictionibus innocentium & fidelium, C. XV de fide Chriſtiana, C. XVI de Fœdere antiquo ſive Eccleſia Judaica, C. XVII de novo Fœdere ſeu Eccleſia Chriſtiana, C. XVIII de diſpenſatione legum, C. XIX de poteſtate excommunicandi, C. XX de abſolutione ante ſatisfactionem, atque de converſione & remiſſione peccatorum, C. XXI de lectione S. Scripturæ. In quibus propoſitionibus examinan-

C. III.

p. 45.

C. IV.

p. 53, 54.

Hhh dis

dis ita verſatur, ut doctrinam Eccleſiæ ſuæ de iſtis capitibus prius exponat, teſtimoniisque Scripturæ S. Patrum, Conciliorum & Pontificum confirmare nitatur, dein oppoſitam Quenelli ſententiam ex ſingulis propoſitionibus eruere, eandemque vel adſtructæ prius doctrinæ autoritate, vel deductis exin abſurdis & in praxi Chriſtianiſmi valde noxiis concluſionibus refutare conetur. Utrum mens Quenelli ubique fideliter expreſſa aut in diſputatione ſaltem curate ob oculos ſit habita, utrum & ratiocinia Noſtri & conſecutiones ex propoſitionibus Quenelli elicitæ ſatis cohæreant, & quæ reliqua in iſto ſcribendi genere obſervatu ſunt neceſſaria, neque inquirere hic noſtrum eſt, nec definire. Sufficit nobis, ut de methodo Autoris rectius conſtet, unicum diſputationis exemplum lectoribus noſtris exhibere, quod caput ultimum de lectione S. Scripturæ jam quidem ſuppeditet. Ibi quidem primo Noſter adſtruit, nullum eſſe cœtum Chriſtianorum, qui adeo Scripturam veneretur, adeo frequenter illam in cunctis ſuis officiis & liturgiis adhibeat, quam quidem id faciat Eccleſia Romana, quum quotidie Religioſi & Clerici Pſalmos in choro cantent, indies in ſacrificio Miſſæ Epiſtolæ Apoſtolorum, Prophetiæ, Hiſtoriæ & ſacra Evangelia, ex ſacris Bibliis deducantur, nihilque adeo præſcribat ea Eccleſia, niſi ſacro Codice in teſtimonium vocato. Dein rationes adducit, quas propter lectionem ſacri Codicis Laicis prohibuerit, quales ſunt, Scripturæ paſſim obſcuritas, ejusdemque fraudulentæ & hæreticæ verſiones, humani ingenii infirmitas & ad res novas pronus impetus, periculum adeo abuſus, hæreticorum, ad Scripturas provocantium, exemplis confirmatum, autoritas tandem Conciliorum Toloſani & Tridentini. Jam vero propoſitiones Quenelli damnatas 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, & paulo poſt 86 recenſet oſtenditque, Quenellum ibi lectionem S. Codicis omnibus, etiam ſexui ſequiori neceſſariam ſtatuere, unde conſuetudo Eccleſiæ Rom. hactenus expoſita ab ipſo rejici & damnari intelligatur. Reſpondet ergo Noſter, hominem hunc non tantum Eccleſiæ Catholicæ contradicere, ſed & inducere quicquam velle, quod innumeros abuſus crearet atque ſchiſmata & hæreſes continuo foveret: injurioſum quoque eſſe in poteſtatem Epiſcoporum, ut qui non gaudeant, ex ejus mente, jure libertatem fidelium

lium in legenda Scriptura reſtringendi. Sed in eo convenire Quenello cum omnibus hæreſibus, quæ, ut ampliſſimum decipiendi campum ſibi aperirent, etiam fœminis lectionem Scripturæ indulſerint, quæ ob ſexus ſui dotes ad alios ſeducendos factæ ſint & fictæ, adeoque hæreſibus fere omnibus, ſi non ortum, ſaltem magnam progreſſus partem dederint: quod ſexus illius encomium dein ad Religioſas Portus Regii in Gallia applicat, quæ Janſeniſmi temporibus contra Conſtitutiones Pontificias inſurrexerint. Illud autem primus in aurem dixit nobis Autor, conſuetudinem illam non permittendi promiſcuam Scripturarum in lingua vernacula lectionem, antiquiſſimam eſſe, atque cau- p. 291.
tiones illas, a Chriſti vicariis ad talem lectionem prohibendam uſitatas, ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis eſſe coævas, ita, ut ipſi Apoſtoli talem prohibitionem admiſerint, quam in rem allegat 2 Pet. III, 16. Reliqua, quæ monentur ad propoſitionem Quenellianam, quadiem Dominicum lectione imprimis Scripturarum celebrandum eſſe doeet, hic non attingimus. Id vero adhuc male habet Noſtrum, quod Prop. 86 improbetur etiam ea Rom. Eccleſiæ conſuetudo, qua publicis officiis idiomate Latino fungitur, cum tamen, ut perhibet Noſter, omnia concilia tam generalia quam provincialia hoc ipſum confirment & roborent; a tempore enim Chriſtianiſmi nunquam auditum eſſe, quod Eccleſia permiſerit, ſuam liturgiam in idiomate vulgari recitari; ubi rurſus ad annales Eccleſiaſticos provocat Autor. Et quam vellemus, probatum hoc ipſum dediſſet diſtinctiſſime, neque enim id exinde probari poſſe, huc usque credidimus. Provocat etiam ad abuſus ex illo uſu vernaculæ in ſacris metuendos, provocat ad Synodum Tridentinam. Quod autem Quenellus dixerat, eſſe iſtam conſuetudinem praxi Apoſtolicæ & intentioni Dei contrariam, id quidem magno conatu damnat Noſter, iſtis tamen argumentis Quenelli nihil quicquam reponens. Sed finem facimus, veniam precati lectores, ſi iſta prolixitate moleſti forte fuerimus: neque enim nobis præterea quicquam occurrere viſum eſt, quod obvium ac tritum non ſit, quodque notari hic mereatur. Id forte monere non erit abs re, male ab Autore Lu- 85.
thero noſtræque Eccleſiæ tribui, ac ſi gratiam ſufficientem, 105.
Chriſtumque pro omnibus mortuum eſſe, negaremus; qua in re

utrum minus ingenuus, an vero doctrinæ noſtræ male gnarus dicendus ſit, non dijudicamus. Superiores autem, qui hunc libellum *haud ineleganti ſtylo* conſcriptum in approbatione præfixa prædicant, viderint, qua ratione huic elogio concilient, quæ paſſim invito influxiſſe videntur Priſciano, e. g. p. 61 lin. 23 *exeratis* pro *exſertis*, p. 92 lin. 16 *evomat* pro *evomit*, p. 95 lin. 26 *ut* omnis culpa *redundat* in Deum, p. 113 lin. 20 ita *ut* nullus - - dubitare *poterit*, p. 273 lin. 5 *præſtaverat* pro *præſtiterat*, p 274 lin. 9 *practicata*, & alia, undique frequentiſſima. Nos iſta amanuenſis incuriæ tantiſper tribuemus.

Andreen Hojern Dännemarckiſche Geſchichte.

i. e.

ANDREÆ HOIERI RES GESTÆ DANORUM, ab origine Regni usque ad finem Seculi XVII.

Erfordiæ, apud Petr. Chriſtoph. Ehrts, 1719, 8. Alph. 1 pl. 17.

ERfordiæ hunc librum eſſe impreſſum, uti titulus præ ſe fert, ſerio negant urbis cives, & ſatis aliunde conſtat, in oris ad Albim inferiorem ſitis eundem fuiſſe vulgatum. Autor opuſculum illud in uſum Generoſæ juventutis fidei ſuæ concreditæ, ex Danorum domeſticis & exteris Scriptoribus multo labore collegit, ſubnexis ſimul animadverſionibus, citatis Autorum, & tabulis genealogicis, ne hiſtoriam patriam tradendo, ſuos in errores vel ex communi opinione vel ex favore partium profectos induceret. Verum quid Autor in iis præſtiterit, ex ſequentibus
p. 1. L. B. eſto judicium. Nomen Danorum non a flumine *Dana*, ſive Eydera, ut nobis dicitur, ſed a Rege vetuſtiſſimo Dano de-
16. rivandum. *Obotritarum* denominatio eadem eſſe creditur, ac ſi dicas *Abendreuter*, quod noctu prædas agere conſueviſſent. Epi-
22. ſcopos Jutarum ab Ottone M. majoris ſecuritatis gratia ſaltem
34. fuiſſe confirmatos, Noſter ſibi perſuadet. Dantiſcum a Danis fuiſſe conditum, nomen urbis indicat, cum *Danorum Vicum* ſonet, & majores plerumque *Danske* illud in diplomatibus dice-
55. re conſueverint. Circa res Chriſtophori II Huitfeldus Holſa-

torum

torum ſcriptoribus meretur præferri; idem tamen cauſæ videtur dediſſe, dum Gerhardum Holſatiæ Comitem a ſuis fuiſſe trucidatum negat. p. 59. 68. Num Waldemari III filius Chriſtophorus, veneno, an phreneſi fuerit extinctus, inter Suecos & Danos nondum convenit. Cognomen *Gretæ Nigræ* vulgo tribuunt Margaretæ tribus Septentrionis Regnis imperanti, licet adhuc ſub judice lis ſit, an non ſub iſta voce Margareta Erici IV mater intelligi debeat. 81. Ericus Pomeranus capta Fimera, cum omnes enecari curaſſet, tribus ſaltem ex tanta clade reliquis, fortunam ſemper adverſam eſt expertus, donec ob ſævitiam ſuis exoſus Regno pelleretur. 85. & 89. Eundem vulgo autorem ferunt Chronici Regum Daniæ, quem tamen partum Monacho cuidam Ciſtercienſis familiæ adſcribunt prudentiores. 91. Editum illud a Lindenbrogio nævis plurimis refertum, quapropter ſerio vovemus, ut Arnæ Magnæi cura emendatum idem quamprimum prodeat. Holſatiæ inveſtitura quondam Imperatoris nomine a Ducibus Lauenburgicis impoſitione crucis, & Sigiſmundi juſſu a Præſide Lubecenſi ſolenni vexillorum exhibitione Comitibus renovabatur. 94. Theodoricum Oldenburgi Comitem, quod plerique narrant, Legatis Danicis de naturali filiorum propenſione ſententiam libere dixiſſe, penitus refellit Autor. 100. Regnum Norvagiæ nullo non tempore fuiſſe hæreditarium, autumat, Danorum quorundam teſtimonio niſus, licet hanc opinionem pacta Regia Friderici I ſubvertant, & Noſter ſibimet ipſi hinc inde ſit contrarius. 101. 119. 205. 238. & 460. De Chriſtiano II nefanda circumferuntur; Noſter ipſum, cum plurima ad obtinendum Suprematum peragenda fuerint, non crudelem, ſed innocuum potius Tyrannum nominat, inconſtantiæ tamen vitium maxime in eo reprehendit. Hinc Chriſtianus cum claſſe ad Norvagiæ littora appellens, re minus proſpere geſta, detentus, & carceri ad finem usque vitæ mancipatus eſt, quod litteris clandeſtinis ad Imperatorem miſſis ſalvo conductu indignum ſe reddidiſſet. Ceterum an proceres Daniæ animum induxerint, Chriſtiani II uxorem Chriſtiano III deſponſare, certo definire haud audet. 178. Chriſtianus ille III multis turbis ſub initium Regiminis involutus, tandem prudentia ſingulari eluctabatur. 223. Hafnia certe mœnibus bellum acriter propulſabat, inde Rex peregrinis navibus collectis ſimulacrum

Digitized by Google

præbuit claſſis ſuppetias obſeſſis laturæ, qua in ſpeciem capta
p. 262. civitas deditionem haud diſtulit. Adolphus Holſatiæ Dux Dith-
marſiam clanculum peragraverat, ut aditus omnes probe noſſet,
quo facto facile fuit Friderico II, Dithmarſos ad imperata facien-
da adigendi. Hunc inter atque Suecos bellum eſt enatum, quod
naves Danorum maritimo more ſalutantes Suecicas tormento-
rum pilis eas improviſo perforaſſent. Hinc Elſwigii ſententia de
293. fatis Libri *Concordiæ* in Dania refellitur. Bellum cum Chriſtina
Sueciæ Regina inde prorupit, quod Sueci Danos pacis in Ger-
361. mania conciliatores eſſe nollent. Juſſu Imperatoris atque Regis
Danorum anno 1608 Jus Nobilium Sleſvico-Holſatorum
368. Duces ſibi eligendi eſt abrogatum. Bruckmannus, Legatione
Perſica ſatis notus, a criminibus ipſi imputatis haud excuſandus
eſt, quod Acta in Archivo Gottorpienſi aſſervata teſtantur.
408. Cum Friderico III de forma Regiminis Ordines duris conditio-
nibus pacti ſunt, quod nulli Anteceſſorum obtigerat. Funeſtum
416. huic bellum a Suecis eſt indictum, in quo hoſtes exercitum ſupra
mare glacie adſtrictum in Sialandiam usque duxerunt, iter
quaſi monſtrantibus Danis, ex Fionia quippe ſalutem fuga quæ-
rentibus. Verum non eundem armorum ſucceſſum experti ſunt
Sueci in oppugnatione Hafnienſi, civibus Academicis & urba-
nis egregia virtute vim hoſtilem reprimentibus; unde Hafnia
poſtmodum liberata, Academicis jus gladios geſtandi, & ur-
banis immunitas a tributis, ſi vectigalia & in res conſumtibiles
impoſita excipias, dignitas hæreditaria Equeſtri proxima,
augmentum finium urbanorum, Jus Stapulæ, atque alia fuere
447. conceſſa. Dominium Maris Balthici ſibi ſolis vindicare conan-
tur Dani Suecique, vi cujus licentiam naves ædificandi & ador-
nandi, ac majus vexillum marinum explicandi aliis denegant.
513. Viſmaria A. 1675 ſpe citius in poteſtatem Danorum pervenit,
quod Comes Carlſonius Suecorum Præfectus, fragorem tormen-
537. torum haud ferens, in cella vinaria plerumque latitaret. Greiffen-
feldium gratia Regis excuſſum fuiſſe tradunt, quod officia
publica dignis & indignis vendidiſſet, & arcana Regis pretio
accepto Gallis Suecisque prodidiſſet. Sed hæc ſufficiant. Ceterum
monendum, libellum hunc Danis adeo diſplicuiſſe, ut ſcriptis
hanc in rem editis erroris illius demonſtraverint, atque fama

ferat

Digitized by Google

ferat, brevi tempore Compendium hiſtoriæ Danicæ autoritate publica proditurum.

HISTORIÆ BIBLIOTHECÆ FABRICIANÆ, Autore JOANNE FABRICIO, Pars III.

Wolffenbutteli, apud Godofr. Freytagium, 1719, 4.
Alph. 3.

CUm de Parte I & II operis utiliſſimi dictum ſit alibi, jam tertia quoque nobis memoranda eſt. Siſtit initio Pars hæc Hiſtoricos, & in his primum *Goldaſti* rerum Alemannicarum ſcriptores, e quibus diſciplinæ ſectatores mirificam percipere poſſe utilitatem cenſet S. R. *Jo. Fabricius*, & poſtquam ſingulos libros illic contentos expoſuit more ſuo, moderate ac prudenter, vitas doctorum hominum, qui ad Goldaſtum vel reſpexerunt, vel in eo exornando verſati ſunt, ſubjungit. Sequuntur Henrici *Meibomii* rerum Germanicarum Tomi tres, & Scriptores rerum Brunſuicenſium illuſtris *Leibnitii*, quorum contenta accurate recenſet; tum vero præter alios multos, quorum catalogum hic texere nolumus, Jo. Auguſti *Thuani* hiſtoriæ ſui temporis, quibus diverſas adjunxit notas Celeberr. Autor a pag. 47 usque ad 54. Hinc *Herodoti*, *Xenophontis*, *Dionyſii* Halicarnaſſenſis, *Diodori* Siculi, *Dyctis* Cretenſis, & *Darctis* Phrygii, *Plutarchi*, *Pauſaniæ*, opera *Jo. Xiphilini* excerptæ hiſtoriæ, ac *Dionis Caſſii* Hiſtoriæ recenſentur. Succedunt elogiorum eruditorum e lapidibus & numis, antiquitatum item Judaicarum & Chriſtianarum, Hiſtoriæ literariæ, rerumque Philoſophicarum ſcriptores, quibus poſtremo Grammatici & Lexicographi adjunguntur. Abſolutis ita voluminibus, quæ in forma folii proſtant, eodem ordine in hoc Tomo libros in quarta, quam vocant, forma excuſos recenſet omnes, ut nihil adeo nobis ex tanta ſupellectile præter minoris formæ libellos deſiderari videatur. De inſtituto S. R. Autoris etſi jam alibi diximus, id ſaltem nunc denuo monemus, non modo Autorum ſed & Editorum, ut Lud. Kuſteri, occaſione Suidæ, & Commentatorum, quales e. g. occaſione Petronii plurimi afferuntur, vitas, variasque editiones & cenſuras aut elogia eruditorum, imprimis vero errata

ta in libris paſſim obſervata, ſummo ſtudio atque doctrina collecta hic exhiberi; ut pateat adeo, Autorem, quos poſſidet libros, ipſum legiſſe ac variis animadverſionibus locupletaſſe. Ceterum ne nihil afferamus ſpeciminis ex opere elegantiſſimo, noluimus ignorare Lectorem, Patavii Virum literatiſſimum (Jacobum Facciolatum, S. R. Autoris Amicum facile agnoſcimus) in eo eſſe, ut Lexici Latini, a Fabro Cellarioque ac nuperrime Clar. Stubelio noſtro compilati, errores quosdam modeſte indicet.

p. 263.

401. Richardum Simonem obſervat Noſter falſo Suniam & Fretelam, quibus Hieronymus reſpondit, pro fœminis habuiſſe, viros quippe & quidem ſacerdotes Bojoaricos. Dum miras Hieronymi Bignonii Concionatoris Veneti ad conciliandum auditorum aſſenſum artes dilaudat, hæc ſubdit:

411. *Hujusmodi libris ad concionandum, & quidem ad populariter res proponendas, ad exempla illuſtranda, debitoque modo animanda, ad comparationes apte adhibendas, atque ad movendos affectus & corda hominum expugnanda, commode ac feliciter uti poſſumus. Neque ægre ferant aliarum gentium concionatores, ſi Italos, cumque his etiam Gallos & Hiſpanos, hoc in genere Imperium obtinere & præcipuum quid habere dixerimus; nihil enim aliud dicimus, quam quod veritas poſtulat, quodque oculis vidimus noſtris, & auribus percepimus noſtris, atque in nobis ipſis ſæpenumero attoniti victique ſenſimus &c.*

462. Octavium Ferrarium, ait, A. 1675 cum Neapoli reverſus eum ſalutaret, faſſum eſſe, ſe Fragmentum Petronii Traguriense (quod quidem & Wagenſeilius & Valeſius pro ſpurio habuerint, ſed genuinum eſſe poſtea compertum ſit, ita ut jam nullum amplius dubium ſuperſit) pro ſpurio habere, & quod ejus barbara & horrida dictio cum elegante & terſa Petroniana plane non conveniat; neque ſe poſſe adduci ut credat, Phœdrum fuiſſe libertum Auguſti, potuiſſe alterius eſſe Imperatoris, ſed cujus, ſe ignorare. Audiviſſe etiam ex Scioppio, Danielem Eremitam adeo deperiiſſe Petronium, ut diabolum interrogaret, an non plura ejus ſupereſſent ſcripta, malumque illum dæmonem negando reſpondiſſe. Quod reliquum eſt, publico nomine rogamus S. R. Autorem, ut quæ reliqua habet, quartam Bibliothecæ partem completura, propediem e doctiſſima penu promat.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Octobris, Anno MDCCXX.

M. FABII QVINCTILIANI DE INSTItutione Oratoria, Libri duodecim, cum Notis & Animadverſionibus Virorum doctorum, ſumma cura recogniti & emendati per PETRUM BURMANNUM.

Lugduni Batavorum, apud Joannem de Vivie, 1720, 4. Alph. 6 pl. 16.

M. FABII QVINCTILIANI, UT FERUNT, Declamationes XIX majores & quæ ex CCC LXXXVIII ſuperſunt CXLV minores, & CALPURNII FLACCI Declamationes, cum Notis doctorum Virorum, curante PETRO BURMANNO. Tom. I & II.

Lugduni Batavorum, apud Joannem de Vivie, 1720, 4. Alph. 5 pl. 7.

NEque Petronio, nitidiſſima & locupletiſſima editione a Cl. Burmanno ante hos ſeptem octove annos donato, neque Phædro aut Vellejo aliisve Scriptoribus, magna cura diligentiaque editis, invidebit jam felicitatem ſuam M. Fabius Quinctilianus; quando & ipſe ea, ſummo ſtudio recognitus emendatusque a Viro doctiſſimo, perfruitur. In fronte oſtentat nomen illuſtriſſimi Comitis Sunderlandiæ, Caroli, Baronis Spenceri de Wormleighton, præfectorum ærarii magnæ Britanniæ & ſacri cubiculorum præpoſitorum Principis, cui librum veteris doctrinæ ſapientiæque pleniſſimum jure quodam condiſcipulatus ſub celeberrimo Jo. Georg. Grævio ma-

Digitized by Google

giſtro acti, Clariſſimus Editor ſolenni dedicandi formula ſacrum eſſe juſſit. Dedicationem ſequitur præfatio, quæ paucis de Quinctiliano & Inſtitutionibus imprimis Oratoriis generatim, ſpeciatim pluribus de labore in hac editione procuranda exantlato agit. Codicibus ſcriptis ab initio nullis, ſed uno libro Cl. Almelovenii, qui quondam in Quinctiliano edendo desudavit, variis codicis antiqui lectionibus munito, inſtructus Vir doctiſſimus ad opus hoc acceſſit; ſed poſt ex Academia Ultrajectina in Leidenſem evocatus, repertos Leidæ in bibliotheca publica tres codices Voſſianos, quanta licuit diligentia, contulit. Tranſmiſſis ſerius a celeberrimo Bernardo Montfalconio lectionibus Colbertini codicis a libro fere quarto cœpit uti: Bongarſiani lectiones, a doctiſſimo Georgio Altmanno ex Bibliotheca Bernenſi ſuppeditatæ, ſub calcem reperiuntur. Præterea quædam ex marginibus editionis Gryphianæ anni cIɔ Iɔ XXXVI, quæ inter Almelovenianos codices Bibliothecæ Ultrajectinæ numeratur, ſubſidio fuerunt, quæ omnia tamen ut ſanandis tot corruptis Quinctiliani locis haud ſatis ſunt, ita optat Cl. Editor, ut viri docti codices paſſim adhuc latitantes excutiant, quo liber utiliſſimus nitori omni ex parte ſuo reſtituatur. Ejus generis eſt is, quem Domitius Calderinus Annot. *div.* Tom. I. Facis Criticæ p. 316 memorat, Gothanus, Mediolanenſis, Voſſianus, quatuor, ad quorum fidem Latinus Latinius Fabium emendare conſtituerat, Barthianus, aliique a Montfalconio ſupra laudato in Italia viſi atque in Diario Italico percenſiti. Ex his Gothanum nobis, id rogantibus, pro ea, quæ propria ei ac perpetua eſt, humanitate tranſmiſit Vir Summe Reverendus, Erneſtus Salomon Cyprianus, cui ut gratias propterea etiam publice agimus, ita paucis eum deſcribere operæ pretium fore arbitramur. Nemo dubitaverit, admirabili eum ſtudio, uti Summus Vir in Catalogo MSS. Codicum Bibliothecæ Gothanæ loquitur, confectum eſſe, qui ſive ſplendorem literarum, quæ libros & capita inchoant, auro diſtinctarum variisque coloribus ſæpe magna arte pictarum, ſive ipſam ſcribendi rationem vetuſtiori ſeculo v. g. X & XI prorſus conſentaneam conſiderarit. Recentiorem eum tamen eſſe, perinde ac

ceteri,

Digitized by Google

ceteri, qui extant, fere omnes, utpote ex primo illo in ſancti Galli cœnobio a Poggio reperto codice tranſcripti, tum membranæ recentes nimis, tum vero inſignia Pii III Pontificis Romani, loquuntur, qui, Cardinalis adhuc, haud exiguis, ut videtur, ſumtibus deſcribi eum, deſcriptoque inſignia ſua præfigi juſſit. Ceteroqui eum ſæpe in alia omnia abire a ceteris codicibus collatis, ſæpe & Voſſiano ſecundo conſentire deprehendimus. Ut rectius pateat, quid de eo ſit habendum, Caput IV Lib. IX conferemus propediem, & ſi lectoribus ſtudium probari noſtrum intellexerimus, lectiones ejus obſervationibus noſtris illuſtratas his ipſis Actis inſerendas dabimus. Sed hactenus de Inſtitutionibus oratoriis.

Iis ſubjunguntur declamationes, quibus non multum tribuit Clar. Burmannus, neque Quinctiliani eas, ſed variorum Rhetorum & non unius ætatis eſſe cum viris doctis exiſtimat. Nihilominus operam in iis recognoſcendis ſuam deſiderari haud paſſus, ut longiores imprimis declamationes emendatiores prodirent, quatuor codices Leidenſis Bibliothecæ, excerpta codicis Joannis de Witt, Colbertinorum & S. Victoris codicum, ut & Gronoviani varias lectiones in ſubſidium vocavit, addiditque nunc primum excerpta Quinctiliani ex codice Voſſianæ Bibliothecæ, ex quibus illis affundere plurimum lucis potuiſſet, ſi & temporis ei fuiſſet ſatis, neque Ovidii perpoliendi cura, animo ejus penitus defixa, ab labore eum hoc revocaſſet. Minores declamationes emendaturo nulli codices antiqui ad manum fuere. In univerſum autem præter ſcriptos codices & editos adhibuit præſtantiores, e quibus præcipue laudat Gibſonianam Quinctiliani editionem, faſſus, ab ea magnam laboris ſui partem præceptam eſſe, ſe analecta & ſpicilegia tantum adjeciſſe. Satis jam multa de ſubſidiis ad textum potiſſimum ſpectantibus: de notis quoque, quibus libri moles cumprimis excrevit, brevibus eſt dicendum. Non uni illæ debentur autori, ſed præſtantiſſima & lectiſſima quæque ex libris omnibus editis, quos quidem nanciſci licuit, complectuntur. Ex Raphaele Regio & Badio Aſcenſio decerpta ſunt potiſſimum, in quibus antiquæ lectionis veſtigia ſeſe oſtendunt. Pe-

tri Moſellani & Antonii Pini commentariis, quorum poſterior tantum ad librum III pertinet, fuſi nimis, in compendio velut exhibentur. Nec deſunt præcipua ex Camerarii & Sichardi Scholiis; Turnebii notæ, quanquam eas viri tanti eruditione & fama indignas cenſet Cl. Burmannus, ut & Philandri integræ comparent. Neque Parei obſervationes deſiderantur, neque illuſtrationes, ut paucæ, ita præſtantiſſimæ, Jo. Frid. Gronovii. His vero prout & Hackiana editio, quæ Leidæ prodiit, ſe quodammodo venditare jure poteſt, ita non pauca huic nova, quibus longe illam poſt ſe relinquit, acceſſerunt. Spectant huc Almeloveniana, quæ ab Henrico Sypenſteinio, Doornenſis in agro Trajectino eccleſiæ moderatore, accepta, quod ſuprema iis manus deerat, ſupervacuis omisſis, contractis fuſioribus, ita edidit nunc primus Cl. Burmannus, ut manes viri tanti editionem eorum dedignari nullo modo poſſe videantur. Huc pertinent obſervationes Gallæi, filii ejus, qui Sybillinorum carminum editione ſibi famam peperit, Servati Gallæi, ex codice Almeloveniano deſcriptæ, & Petri Francii, quibus ſuas jam plurimas Clarisſimus Vir admiſcuit. In Declamationes notæ iis, quæ Inſtitutiones oratorias illuſtrant, longe ſunt pauciores. Ad majores, ſi quid Gryphæi, Colinæi, Vidovei & Pithœi editiones variarent, notatum eſt; ex Aſcenſio item excerpſit Editor, quæ diſcrepantes lectiones indicarent. Præterea Gronovianæ, jam editæ, & nondum publici juris factæ, magnoque nunc primum labore ex ſchedis inconditis erutæ, Joannis Schultingii notæ in utrasque Declamationes editionem hanc ornant. Minores vero & Calpurnianæ Pithœi etiam obſervationibus ſtipatæ exhibentur. Quæ omnia qui perpenderit ſecum diligentius, facile agnoſcet, quantum Clarisſimus Burmannus ſuperiorum editorum, etiam Obrechti, viri ceteroqui ſummi & optime de Quinctiliano meriti, Carolique Rollini, qui optimo fortasſis animo, ſed, ſi rem recte æſtimemus, præpoſtero conſilio truncatum ſuperioribus annis præſtantiſſimum ſcriptorem emiſit, laudes & præconia ſit ſupergreſſus, nec vitio ei vertet, quod Dialogum de oratoribus prætermiſit, quem minime a Quincti-

Quinctiliano profectum eſſe arbitratur, & non tantum editiones Taciti & nonnullæ Quinctiliani habent, ſed & nuperrime Cl. Heumannus nova veſte indutum in lucem produxit. Ceterum nec prætereundus tacite index editionum Quinctiliani de Inſtitutione Oratoria & declamationum, quem præfationibus editorum & teſtimoniis de Quinctiliano ſubjecit Editor diligentiſſimus. Tot enim illæ, præſertim Inſtitutionum, ſunt, ut vel inde judicium de præſtantia ejus libri, aurei profecto & nunquam ſatis commendandi, ferri poſſit. Supereſt, ut ſpecimina quædam notarum Cl. Burmanni afferamus; ſed cum ſatis multis jam de libro hoc actum videatur, & ſumma Viri eruditio nemini non perſuadeat, lectiſſimas omnes & probatiſſimas eſſe, unam tantum alteramve producemus, in quibus nobis limatiſſimum ceteroqui judicium Cl. Editoris non penitus ſatisfecit. In Capite igitur X Lib. I ita præmiſſis aliis nonnullis Quinctilianus: *Verum quid ex ea* (ſc. Muſice) *proprie petat futurus orator, diſſeramus. Numeros muſice duplices habet, in vocibus & in corpore.* (Obiter hic notamus, hanc Ariſtoxeni, quem veteres in ſcientia Muſices principem ponunt, quemque & Quinctilianus paulo poſt nominat, diviſionem eſſe, qui, ut ex Cenſorino patet, Muſicen eſſe contendit in voce & corporis motu.) *Utriusque enim rei aptus quidam motus deſideratur. Vocis rationem Ariſtoxenus muſicus dividit in* ῥυθμὸν & μέλος ἔμμετρον, *quorum alterum modulatione, alterum canore & ſonis conſtat. Num igitur non hæc omnia oratori neceſſaria? Quorum unum ad geſtum, alterum ad collocationem verborum, tertium ad flexus vocis, qui ſunt in agendo quoque plurimi, pertinet.* Hæc breviter dicta in ſequentibus paulo pluribus verbis explicantur, quæ nemini obſcura fore confidimus, quicunque diligentius paulo animum adverterit. *Numeros*, inquit Quinctilianus, *Muſice duplices habet, in vocibus & in corpore.* Numeri hic generatim εὐρυθμίαν, decentem & aptum motum notant, quod manifeſte docet ipſe Quinctilianus, ubi numeros in corpore pluribus dilucidat. *Corporis quoque decens & aptus motus*, inquit, *qui dicitur* εὐρυθμία, *eſt neceſſarius, nec aliunde peti poteſt, in quo pars actionis non minima conſiſtit.* In

genere igitur, ex ſententia Quinctiliani, veteres Muſicos & præcipue Ariſtoxenum ſequentis, & vocis & corporis decens motus a ſtudioſo Muſices requiritur. Speciatim jam Quinctilianus vocis motum conſiderat, & præeunte rurſus Ariſtoxeno diſpertitur in ῥυθμὸν & *μέλος ἔμμετρον*. Huc pertinent verba: *Vocis rationem Ariſtoxenus muſicus dividit i. ῥ. c. μ. ε. quorum alterum modulatione, alterum canore ac ſonis conſtat.* Ῥυθμὸς quod modulationem reddit Fabius, reſpondet menſuræ vel tempori, *μέλος ἔμμετρον* ſonorum intervallis, ad quæ quidem duo tota Muſices ſcientia revocari commode poteſt. Sequitur jam, ut horum uſum atque applicationem in eloquentiæ ſtudio videamus. Num *igitur non hæc omnia oratori neceſſaria?* inquit optimus dicendi magiſter, *quorum unum ad geſtum, alterum ad collocationem verborum, tertium ad flexus vocis, qui ſunt in agendo quoque plurimi, pertinet.* Unum docet ad geſtum pertinere, quo manifeſtum eſt reſpici ad partem alteram generalem muſices, quæ numeros in corpore habet, ut Quinctilianus loquitur, h. e. ad eam, quæ, quinam habitus corporis deceat canentem, monſtrat, quæque adeo haud dubie geſtui oratoris inſervit, apto itidem & convenienti corporis motu conſtanti. Alterum ad collocationem verborum pertinet ex mente Quinctiliani, atque id manifeſte eſt ῥυθμὸς ſpeciatim dictus, modulatio, h. e. temporum brevium longorumque mixtura, qualis & in collocatione verborum, quæ numerus dicitur oratorius, obſervatur. Tertium nempe *μέλος ἔμμετρον*, quod canore ac ſonis conſtare ait, ad flexus vocis refert Fabius, quos non ignarus, quam ingrata auribus accidat *μονοτονίας*, in agendo quoque plurimos eſſe oſtendit. Atque iſta jam uberius exponit in ſequentibus, ita ut primo alterum ac tertium, deinde & primum plurimum ſubſidii afferre oratori demonſtret. Hoc pacto ſenſum Fabio ſuum planiſſime conſtare, arbitramur, neque adeo mirari ſatis poſſumus, qui impetrare a ſe potuerit Cl. Burmannus, ut audaciſſimæ Gallæi conjecturæ ad hunc locum adſtipularetur non tantum, ſed & verba ipſa optimo ordine collocata transponenda crederet. Ita enim ille poſt aliorum nonnullorum annotationes, &

va-

varias lectiones mirum in modum cumulatas: Gallæus volebat, ῥυθμὸν & μέτρον & μέλος ἔμμετρον, & illa QUORUM ALTERUM MODULATIONE &c. *additamentum credebat auctoris menti repugnans. neque extra veri ſpeciem: præterea his Græcis vocibus ſubjungere mallem illa*, QUORUM UNUM AD GESTUM &c. PERTINET, & *hinc illa* NUM IGITUR NON HÆC OMNIA ORATORI NECESSARIA. NISI FORTE &c. *ſubjicere. Ita ſuus Fabio ſenſus conſtabit planiſſime.* Qua tandem veri ſpecie receptam codicum præſtantiſſimorum lectionem cum Gallæo expungit Vir doctiſſimus, cum neque verior ſuppetat, neque cauſa ulla ſit eam in ſuſpicionem vocandi, &, quod palmarium eſt, verba ſequentia, *quorum alterum modulatione &c.* prorſus requirant eam & flagitent? At hæc ipſa invidioſo additamenti nomine cum Gallæo proſcribit Cl. Burmannus. Quid ita vero? Hæccine illa quam Vir eruditiſſimus ubique præ ſe fert, religio veteres libros tractandi, hæccine illa ſollicitudo cavendi, ne quid præter codicum ſcriptorum fidem temere in illis mutetur. Nulla illa profecto eſt, ſi ejicienti hæc verba Gallæo ſine ratione tam facile aſſentitur, neque ea re contentus, etiam verba tranſponit, &, quæ præcedunt, ſubjungit ſequentibus, ne quod omnino tormentorum genus locus hic effugiat. Et Gallæum quidem verba, *quorum unum ad geſtum, alterum* &c. in errorem induxerunt, qui cum cerneret, tria hic commemorari, oblitus generalis Muſices diviſionis, ad verba tantum, quibus prioris Muſices partis duo capita commemorantur, reſpexit, ac non tantum ipſa mutavit, ſed & ſequentia, ne emendationi obſtarent, e medio ſuſtulit. Sed Gallæum errantem quo pacto ſequi potuerit Clar. Burmannus, non ſatis intelligimus, imprimis, cum in præfatione moneat, ſibi eum licentius graſſari viſum eſſe. In eodem capite locus eſt: *Quamvis autem ſatis jam ex ipſis, quibus ſum modo uſus exemplis, credam eſſe manifeſtum, quæ mihi & quatenus Muſice placeat, apertius tamen profitendum puto, non hanc a me præcipi, quæ nunc in ſcenis effeminata & impudicis modis fracta, non ex parte minima, ſi quod in nobis virilis roboris manebat, excidit: ſed qua laudes fortium canebantur, quaque & ipſi fortes canebant, nec pſalteria*

&

& ſpadicas, etiam virginibus probis recuſanda: ſed cognitionem rationis, quæ ad movendos leniendosque affectus plurimum valent. Hic locus, ſi diſtinctionum notæ paululum mutentur, ſi quis alius ſanus, ita a Raphaele Regio in poſtrema ſui parte pervertitur: *Hæc Pſalteria & Sambuca etiam virginibus probis recuſanda, quæ ſecundum cognitionem rationis ad movendos leniendosque affectus plurimum valet.* Qua quidem emendatione, vel deformatione potius loci integerrimi quid cogitari poteſt audacius? Philander vocem ſpadicas, qua inſtrumentum, quod pulſatur, notari Pollux obſervat, retinuit, ſed nihilominus *nec* in *nam* & *ſpadicas* in *ſpadices* mutat, & ὡς ἐν παρόδῳ legit (*Nam Pſalteria & ſpadices etiam virginibus probis recuſanda*). Cl. Burmannus huic emendationi nihil addit, unde erunt fortaſſe, qui hoc ipſo ſilentio adducti hunc locum minus recte ei intellectum fuiſſe ſuſpicabuntur. Nos ei dicam propterea nullam ſcribendam putamus, (quis enim tam lynceus, ut omnia perperam ab aliis dicta pervideat) contendimus tamen, locum eum & ſanum eſſe & facilem intellectu, ſi poſt vocem *canebant*, majorem aliquam diſtinctionis notam adſcribas, & ſequentia verba: *nec pſalteria & ſpadicas* referas ad præcedentia: *non hanc a me præcipi*, ac denique *profitendum puto*, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetendum eſſe cogites. Nempe non pſalteria & ſpadicas præcipit Quinctilianus, ſed cognitionem rationis, quæ ad movendos leniendosque affectus plurimum valet, uti ipſa oppoſitio, ſimilis illi, quæ in prioribus occurrit, lectionem receptam defendit ſatis ac tuetur. Accedat tertius ex eodem capite locus: *Chryſippus etiam nutricum, quæ adhibentur infantibus allectationi, ſuum quoddam carmen aſſignat.* Conjecerat hic Gebhardus, ablactationi legendum eſſe, quod in codice quodam *allactationi*, in altero *allectioni* inveniſſet. Subjicit Cl. Burmannus: *Si autoritas adeſſet, reciperem libenter illud ABLACTATIONI,* modo *ABLACTATIONE ſcriberetur, id eſt tempore ablactationis, quo maxime queruli ſunt infantes. Vel INFANTIUM ABLACTATIONI ſcribendum eſſet.* Cur vero libenter reciperet vocem Vir doctiſſimus, quæ vix recepta novis mutationibus occaſionem, primo ex dandi caſu caſum auferendi, deinde

inde & ex *infantibus infantium* refingendi. Quodſi inſuper rem ipſam ſpectemus, ſatisne credibile eſt, Chryſippum in libro ſuo de liberorum educatione, qui haud dubie deſignatur, tantum ablactationi, vel ablactationis tempore nutricibus carmen aſſignaſſe, non in univerſum allectationi qua infantium animos nutrices delinebant. Nam certe non infantibus tantum recens lacte depulſis canunt nutrices, ſed aliis, flentibus imprimis aut ſomno indigentibus. Retinenda igitur & hic vulgata lectio, ſed paulo aliter interpungenda, ut ſenſus clarior reddatur. Nempe quod vocem *allectationi* ſequitur comma, ei præmittendum eſt, atque ita nihil aliud velle Quinctilianum videbimus, quam Chryſippum nutricum, quas moris eſt infantibus adhibere, allectationi, ad irrequietas eorum mentes componendas adhiberi ſolitæ, peculiare carmen aſſignaſſe.

JOANNIS ERHARDI KAPPII OBSERſervatio in P. QUETIFII & P. ECHARDI Scriptores Ordinis Prædicatorum.

R. P. *Echardum* omnibus eruditis integrum de hoc opere judicium relinquere, eorumque emendationes maximopere exoptare, ſupra Menſe Aprili p. 157 indicavi. Qua ergo libertate judicandi omnibus conceſſa ſi in præſenti utar, æqui bonique id conſulturum Virum eruditiſſimum certus confido. Quum autem ita cenſeat p. 764 R. P. *Echardus*, in omnibus aliquid laudandum, aliquid etiam in omnibus reprehendendum, ego quoque quid in Scriptoribus his Dominicanis laudandum, quidve reprehendendum eſſe videatur, brevi hac obſervatione exponam. Laudo igitur denuo egregium & ab omnibus, quibus ſcientiarum incrementa curæ cordique ſunt, probandum inſtitutum horum S. Dominici alumnorum, quo hiſtoriam Dominicanorum literariam ab erroribus & fabulis, quibus conſpurcata fuit, liberare, & quam emendatiſſimam atque accuratiſſimam exhibere aggreſſi ſunt. Laudandus & omnino utriusque pertinax labor, quem in tot Bibliothecis perluſtrandis, tot

codicibus & manu exaratis & typis impreſſis evolvendis, tot aliis libris, annalibus, hiſtoriis, catalogis perlegendis hujus operis gratia exantlarunt. Laudanda ipſorum in rebus dubiis diluendis, chronologia vitarum & ſcriptorum ſtatuenda, codicibus MSS. & libris ſpeciatim citandis, editionibus variis operumque translationibus recenſendis, ſingularis ἀκρίβεια. Laudandum inprimis veritatis ſtudium, quod in rejiciendis fabulis, quibus ipſos Dominicanos & extraneos Dominicanorum vitas contaminaſſe & dehoneſtaſſe R. P. *Echardus* in vita *Alberti M.* p. 162 conqueritur, adhibuiſſe quidem gloriantur, nec mihi tamen nec aliis ubique perſuadebunt.

Sed ne alterius quoque moniti ab Echardo ſubminiſtrati oblivisci videar, non poſſum non reprehendere iſtam Proteſtantibus, ſpeciatim, Lutheranis inſultandi libidinem, quam in hoc Tomo aliquoties prodiderunt Autores, quo tamen, Lutheri quippe reformationem nondum attingente, commodam ipſis occaſionem calumniandi fere defuiſſe exiſtimari poſſet, ut nondum adeo Dominicani immane, quo per ducentos annos in B. Lutherum flagrarunt, odium depoſuerint. Nec minus reprehendendum eſt in hoc opere Germanos ſubinde pungendi ſtudium, ut cum merito a *Nicolao Antonio* Bibliotheca Hiſp. Vet. Romæ 1696 edita T. II p. 48 *Danielem Keyſerum*, Juriſconſultum Germanum, riſui expoſitum eſſe p. 110 putant, quod in hiſtoria juris civilis, feudalis & canonici, Coburgi 1663 in 4 publicata, p. 27 ſibi finxerit, *Raimundum de Pennaforti* eum eſſe Doctorem Pariſienſem, qui e feretro caput extollens MLXXXI S. Brunonis confeſſioni anſam dedit, ut alia nunc taceamus. At quo jure Dominicani noſtri hunc Germanum Jureconſultum, ſcriptorem hiſtoriæ juris ignobilem, in argumento ad Dominicanorum hiſtoriam ſpectante ridere potuerunt, eodem & Germani, Autorum Gallorum in rebus Germanicis erroribus animadverſis, habebunt forte, quod rideant. Quis nonniſi in Geographia Germaniæ plane hoſpes urbem *Lauingam* ita deſcribet: „ Urbs eſt „Thuringiæ clara Lauinga Latinis, Laugingen (vel Lauingen) in„colis vernacule dicta, ad Danubii ripam ſita, vix una leuca ſu„pra Dilingam, Ulmam vero inter in occaſum Vertamque ſive

Do-

„Donavertam, media in ditione Ducis Neoburgenſis? quæ quidem deſcriptio in vita Alberti M. Lauingæ videlicet nati p. 162 totidem verbis habetur. Quis e contraria parte *Erphordiam*, principem Thuringiæ urbem, in Saxonia quæret? quod a Noſtris p. 368 factum eſt. Quis *Halam* ad Salam fluvium inter Torgam & Lipſiam ſitam eſſe affirmabit? quod hic p. 384 in vita Henrici de Hallis affirmatur. Sed & alia occurrunt animadverſione digna. Scripſerat *Anonymus* in Centuria Scriptorum inſignium, qui in celeberrimis, præſertim Lipſienſi, Wittenbergenſi, Francofordiana ad Oderam, Academiis floruerunt, a *Joach. Joan. Madero* Helmeſt. 1660 ed. n. XLIII: JOHANNES KUNE D. *Prædicatorum* ordinis Profeſſus &c. Hic R. P. *Echardus* D. illud ultimam nominis autoris literam eſſe arbitratus, nobis *Joannem Kuned* cum in opere ipſo p. 821, tum in indice alphabetico & cognominum exhibuit. Taceo alia leviora ſphalmata & παροράματα, quæ in nominibus auctorum & urbium irrepſerunt. E. g. p. 2. allegatur *Gerardus Voſſius* de Hiſtor. Lat. de quibus tamen Gerardum Joannis Voſſium, non Gerardum, quo nomine duo alii Voſſii, Præpoſitus nimirum Tungrenſis, & unus ex filiis Gerardi Joannis inſigniuntur, ſcripſiſſe inter omnes conſtat. P. 89 *Coccejus* Theſaur. Lib. III citatur, cujus tamen Autor non Coccejus Reformatus Theologus, ſed *Jodocus Coccius* eſt e Societate Jeſu. P. 110 *Keyſeri* Hiſtoria Juris ſupra adducta *Colburgi* 1603 edita perhibetur, cum Coburgi ſcribendum eſſet. P. 290 Quodlibeta S. Thomæ typis quoque prodiiſſe dicuntur Noribergæ Andreæ *Friſner*, 1474, at nomen typographi eſt *Friſner*, nec is ſolus Quodlibeta hæc impreſſit, uti ex titulo apparet, quem ex *Jo. de la Caille* Hiſtoria Typographiæ gallice edita p. 28 huc tranſcribam: Tho. Aquin. QUODLIBITA per Andream FRISNER, de Wunſidel: & Joh. Senſenſchmid, fol. Noriberg. 1474. P. 774 *Suſatum* Weſtphaliæ oppidum vulgo *Sæz* vel *Zæt* appellari dicitur, quod potius *Sæſt* vernacula nuncupamus. P. 783 in vita *Hermanni Corneri* verba nonnulla Meibomii affert *Echardus* ex vindiciis Billinganis (non Biſillingan. uti l. c.) & ea, quæ laudem Corneri minuere poſſent, (non dubito quin ſeducti ſint Munſterus & Pantaleon

ab Hermanno Cornero) omittit, atque citatum a Meibomio Hieronymum *Henningeſium*, celeberrimum Genealogiarum ſcriptorem, in *Kenningeſium* transformat. P. 847 Nova Literaria Helvetica a Jo. Jacobo *Scheuchero* collecta adducuntur, quæ celeberrimo Scheuchzero debentur. Taceo plura ejusmodi ſphalmata, quæ typorum forte dixeris; quanquam ea quæ adduxi, in erratis typorum huic Tomo ſubjunctis emendata neutiquam fuerint. Nec ego annotaſſem illa, niſi precibus Autorum, quibus emendationes errorum omnium totis præcordiis exoptarunt, ut ipſi aliorum ſphalmata p. 248, 510, 546 atque alibi diligenter annotarunt, dandum aliquid fuiſſet. Id adhuc monendum, R.P. *Echardum* in ea quoque eſſe ſententia p. 377, quaſi *Jo. Erneſtus Grabius* ſub finem vitæ ad Eccleſiam Romanam tranſierit. Enimvero id a Celeb. D. *Pfaffio* in Præfat. Liturgiæ Grabii p. 500 ſatis ſuperque fuit confutatum.

Sed nunc Supplementa quoque nonnulla ad primum hunc Bibliothecæ Dominicanæ Tomum communicabimus. De *Martino Drencigio*, qui plane omiſſus, audire juvabit *Georg. Fabricium* Annal. Miſniæ L. II p. 66 ad annum 1463: „Peſtis paſſim graſſa„tur. - - Lipſiæ a menſe Auguſto usque ad Octobr. monachi Do„minicani in Paulino novem & viginti obeunt. Memorabile eſt, „quod inter eos accidit Martino Drencigio, qui diem horam„que obitus ſui prævidit. Cui cum Præfectus cœnobii diceret: „Quid eſt, Martine, quo ſperas Deum habere te proſpitium? „Ille ait; Non cognovi literaturam *a*) quia nimis indoctus ſum: „ſed aliis pſallentibus ſolitus ſum aliquam partem paſſionis & „mortis Chriſti meditari, & gratias illi pro munere & merito „redemtionis agere: cujus memorabor juſtitiæ ſolius. *b*) Mi„ratus pietatem hominis Archimandrita oratione confirmavit

&

---

a) Verba ſunt Pſ. 72 [al. 71] v. 15 juxta vulgatam verſionem.

b) Repetita & hæc ſunt verba e dicti Pſalmi v. 16 vid. B. Jac. Thomaſii Præfationes Lipſiæ 1681 in 8 editas, p. 561 ſeq. ubi jure quodam hic Drencigius inter teſtes veritatis numeratur.

Digitized by Google

„& ſperare juſſit optime, quia recordaretur juſtitiæ Domini ſolius.„ Huic ſuccedat *Henricus Sletſtater*, Rudolphi Epiſcopi Wratislavienſis in negotio indulgentiarum contra Huſſitas Subcommiſſarius, cujus Diploma MCCCCLXX die 15 Menſ. Februarii ſubſcriptum, ex MSto impreſſum, Actis & Documentis Reformationis a Magnifico *Læſchero* nuper editis p. 364 inſertum eſt. Hunc excipiant nonnulli eruditi Dominicani Lipſienſes, a Monacho Pirnenſi M. Joan. Lindnero in Onomaſtico MS. recenſiti, cujus verba Germanica Cl. *Jo. Jacobus Vogelius* in vita *Joannis Tezelii* p. 44 exhibuit, Latine ita reddenda: „Monaſterium Paulinum multos eruditos Doctores piosque vi„ros habuit, *Ludolphum* nimirum *Priorem*, *D. Joannem Cuno*„*nem* 1444, *L. Ulricum Schmidtium*, Reformatorem multo„rum monaſteriorum, 1478, *D. Joh. Breslauerum*, 1475, *D. Ni*„*colaum Bayerum*, 1480, Provincialem Hamburgi, *D. Hiero*„*nymum Wonſidelenſem*, (cognomine Frieſſnerum) 1497 mor„tuum, *D. Georgium de Frickenhauſen*, cognomento *Orterum*, „*Bartholomæum de Conſtat*, Wallenfelſerum (qui, ut laudatus „*Vogelius* l.c. obſervat, Conradi nomine inſignitus 1461, albo A„cademiæ inſertus 1463, Baccalaureus & 1466 Magiſter Lipſien„ſis factus eſt) *Georgium Damis* (ſeu potius *Dottamium*). Ex his vitæ primi, ni fallor, ſecundi, quarti & ſeptimi in Scriptoribus his Dominicanis inveniuntur, reliquorum autem nulla habetur mentio. Et tria quidem Epitaphia, unum *Frieſneri*, alterum *Bayeri*, & tertium *Bartholomæi De Stat* lapidibus ſepulchralibus ædis ad D. Pauli inſcripta, M. Salomo Stepnerus Inſcriptionibus ſuis Lipſienſibus 1675 in 4 editis p. 82 inſeruit. Cum vero inſcriptiones has unicuique inſpicere haud liceat, en ipſa verba, prout in lapidibus hodienum exſtant: „Anno dni MCCCC „XCVII in die ſcti Galli obyt Rndʒ pr fr Iheronimus de „Wunſidel Sacre Theologie profeſſor. Altera *Beyeri* ita habet: „Anno dni 1505 die 26 meſ. auguſti obyt Rndus pr „fr Nicolaus beyer Sacre Theologie - - - - - - - - „ - - - inquiſitor. Quondam Provincialis Saxonie.„ Forſan voces in lapide vetuſtate exeſæ ita reſtitui poſſunt: Profeſſor & heretice pravitatis &c. Tertia *De Stat* ſic legitur: „An-

Digitized by Google

„no M CCCC LXXIX in die ſcti Galli obyt Reuerēd9 pr̄ ſr
„Bartholomeus de Stat Sacre Pagine profeſſor. Honorifica quoque *Friſneri* & *Beyeri* fit mentio in Bulla illa membranacea Romæ M CCCC LXXXIV d. 10 menſ. Octob. data & a decem Cardinalibus ſubſcripta, quam Collegium Paulinum per primarios ſuos *Friſnerum* & *Beyerum* tunc impetrarat, ut fraternitas Roſarii B. Mariæ Virginis in hac urbe erecta confimaretur. Audi verba ipſius Bullæ, quæ in Paulina adhuc extat & a B. *L. Joachimo Fellero* Orationi de Bibliotheca hac 1676 habitæ ſubjuncta eſt: „Dilectorum nobis & in Chriſto venerabilium &
„religioſorum virorum fratrum Nicolai Beyer Provincialis pro-
„vinciæ Saxoniæ, & Hieronymi Friſner, Magiſtrorum in Theo-
„logia & dicti ordinis Profeſſorum, ſuper hoc humiliter ſuppli-
„cantium, petitionibus inclinati &c. Fortaſſis ea, quæ de *Nicolao Beyero* hic attuli, R. P. *Echardo* in Tom. II proderunt, cujus vita ad annum 1505 ipſi emortualem erit referenda. Sed & alia quædam in ipſis vitis Dominicanorum addenda eſſe arbitror. P. XXVI in indice Epiſcoporum adducitur: *Nicolaus Meyſen Ep. Lubecenſis datus per papam anno 1378. Sic Bucelinus. Hic videtur qui a noſtris Millina agnominatus & quem referunt ad 1385.* De hoc lege utique laudatum *Fabricium in Lib.* II Annal. Miſn. ad annum 1381. p. 54, cum quo confer Zachariam Schneiderum Chron. Lipſienſi p. 153. P. 109 omiſſæ ſunt binæ editiones ſummulæ Raimundi, quarum unam cum caſibus reſervatis metro incluſis Coloniæ 1508 in gratiam ſacerdotum prodiiſſe, alteram cura *Joh. Chappii* V. I. Profeſſoris Pariſiis 1516, cum ſuo commentario, ſine caſibus tamen reſervatis, repetitam eſſe, Celeb. *Hardtius* in præf. Tomi II Autographorum Lutheri & Coætaneorum p. 28 affirmat. P. 111-113 in vita *Joannis a Wildeshuſen* addi poteſt ejus Epitaphium, quod Argentorati in odeo Prædicatorum & apud *D. Jo. Schilterum* in notis ad *Jacobi de Königshoven Chronicon Alſaticum & Argentoratenſe* p 1120 exſtat. P. 271-317 luculentiſſima *Thomæ de Aquino* vita habetur, in qua tamen nulla mentio libri, cujus titulus:
„*Joannis Georgii Dorſchei*, Argentoratenſis, D. Thomas Aqui-
„nas, dictus Doctor Angelicus, exhibitus Confeſſor veritatis
Evan-

„Evangelicæ Auguſtana Confeſſione repetitæ, juxta ſeriem controverſiarum Tomis IV. R. Bellarmini Cardinalis examinatus. Ff. 1656 in 4. Hunc a *Thoma Leonardo* Prof. Lovanienſi impugnatum defendit *Antonius Reiſerus* in Vindiciis Evangelico-Thomiſticis, Ulmæ 1669, 4. P. 370 vindicat R.P. *Echardus* Martinum Polonum a cenſura Bellarmini, qui Martinum ceu virum ſimplicem deſpicit, ut qui fabellas pro hiſtoriis obtrudat. Agnovit jam antea hujus cenſuræ iniquitatem *Wagenſeilius* in Exerc. de Romanis Pontificibus Germanorum gente creatis. P. 480 inter dubios S. Dominici alumnos recenſet Guilielmum Duranti, celeberrimum illum Speculi Juris & Rationalis divinorum officiorum ſcriptorem, ubi inter conditores vitæ Duranti omiſſus fuit *Fr. Dominicus Antonius Gandolfus*, qui in diſſert. de ducentis celeberrimis Auguſtinianis Scriptoribus &c. p. 149 - 153 vitam hujus prolixe contexuit. P. 523 in vita *Henrici de Arimino* enumerantur codices MSS. tractatus ejus de quatuor virtutibus moralibus, ſed ignoravit *Echardus*, hunc ipſum tractatum typis prodiiſſe hac epigraphe: „Incipit tractatus de IV Virtutibus „Cardinalibus editus & expoſitus ad cives Venetos per fratrem „HEINRICUM ARIMINENSEM. Finit ita: Tractatus „pulcherrimus de IV Virt. Card. per Fr. Heinr. Arimin. ad Ve-„netos editus, totam fere Philoſophiam moralem complectens, „una cum exemplis & hiſtoriis tam ex divinarum quam human. „ſcripturarum auctoribus ſumtis, ad conficiendum ARENGAS „(ita medio ævo vocabant conciones vid. Du Freſne Gloſſ.) col-„lationes & ſermones. *Arte impreſſoria Argentine artificioſe effigiatus*: fel. expl.„ Præfixa ſunt operi duo folia membranacea ſcripta ſimilibus characteribus, quibus opus impreſſum, in iis Thom. Dorniberch de Meminghen Sacr. Canonum & Art. Liber. Doctor ſcribit: „Completa eſt hæc tabula remiſſoria (quæ præ-„miſſa) per me Th. D. de anno 1472 ipſa die S. Martini Papæ.„ Teſtatur id *Jo. Ludolph. Bunemannus* in diſſert. *de Bibliothecis Mindenſibus Antiquis & Novis*, 1719 edita, litt. C. 2. P. 610 obſervandum eſt, de *Conrado de Halberſtad* egiſſe quoque in *Triumviris Helmſtadienſibus* ſumme venerabilem Abbatem *Jo. Andream Schmidium*, in quibus geminum tractatum

Conradi

Conradi in manuſcriptis poſſideri, a Viro celeberr. p. 38 aſſeveratur, quorum alter id in fronte gerit rubrum: *Conſolatorium mœſtorum compilatum a fratre* Conrado de Halberſtad, ordinis fratrum Dominicanorum; alter autem: de proſperitate malorum, quomodo proſperentur & innocentes premantur & affligantur.„ Brevi deinde analyſi argumentorum utriusque tractatus inſtituta, utrumque libellum de *Conradi* probitate, diligenti ſcriptorum tam profanorum quam ſacrorum lectione & circumſpecta contemplatione affatim teſtari, & typis non indignum eſſe judicatur. Animadvertit quoque ex poſteriori tractatu, *Conradum* hunc noſtrum hiſtoriam de Cherberti, poſt exaltationem papalem Sylveſtri II nomen adepti, fœdere cum diabolo inito, (de quo *Jacobum Uſſerium* in libro de Chriſtianarum Eccleſiarum ab Apoſtolorum temporibus ad noſtram ætatem ſucceſſione & ſtatu Cap. III §. 15 ad 22 p. 84 ſeqq. erudite diſputaſſe ibidem docetur) intrepide enarrare, & quaſi nihil ſubſit falſi aperte pronunciare, adeo ut inique cum Proteſtantibus agant Pontificii, dum illos, quando hanc aliasque ſimiles hiſtorias de Pontificum quorundam facinoribus nefandis proferunt, majeſtatis Papalis, ſi Diis placet, reos poſtulant. Præter hæc adducta ſcripta doctum adhuc aliud manuſcriptum aſſervare Bibliothecam Guelpherbytanam, Summe venerabilis Abbas l. c. indicat, quod a *Conrado* hoc elucubratum, & cujus inſcriptio ita ſeſe habet: „*Reſponſorium curioſorum ſive tractatus menſæ philoſophiæ.* De quo libro plura vide apud Schmidium l. c. P. 631 in recenſione editionum tractatus, qui ſub titulo: *Philobiblon* & ſub nomine *Richardi de Buri* Epiſcopi Dunelmenſis editus eſt, ſed *Roberto Holkot* debetur, (uti quoque ex *Lelandi Collectaneis de Rebus Britannicis* P. II Append. p. 299 in his Actis menſe Martio A. 1717 relatum fuit) omittuntur tres editiones, quarum una ex Bibliotheca *Goldaſti*, altera cum præfatione *Conringii* Philologicarum Epiſtolarum centuriæ ab ipſo editæ ſubjuncta, tertia primæ Collectionis *Maderiano-Schmidianæ* Acceſſioni de Bibliothecis præmiſſa p. 1-66. exhibetur. Ad vitam *Henrici de Hervordia* p. 665 ſq. obſervo, de hoc Cl. *Bunemannum* in diſſ. 1 *de doctis Weſtphalis* egiſſe, ibique *Tritkemii*, *Simleri*, *Voſſii* & *Lexici Univerſalis Hiſtorici* in

Hen-

Digitized by Google

Henrico de Hervordia Weſtphalo cum *Henr. de Erfordia* Thuringo permutato notaſſe. Idem in diſſert. ſupra citata de Bibliothecis Mindenſibus, Cl. *Reimannum* in hujus vita etiam a via abductum demonſtrat, & elogium, quo *Nicolaus Schaten* in *Annal. Paderb.* ad an. 1370 fol. 381 hunc Henricum extollit, memorat, ubi inter alia ceu ſacerdos religione & doctrina inter ſuos ea tempeſtate celebris laudatur. *Conringium* hujus Henrici Chronicon in MSto poſſediſſe, teſtis eſt ejus Epiſtola ad *Furſtenbergium* p. 15; ſed poſtea deperditum illud eſſe, Cl. *Joachimus Fridericus Fellerus* in Monumentis ineditis p. 40 animadvertit. P. 677-679 vita *Jo. Tauleri* ad annum 1379 extat, ad quam annotare licebit, eam ex Cl. *Georgii Frider. Heupelii* diſſertatione, qua memoriam Joh. Tauleri inſtauratam Witteb. 1688 exhibuit, Anonymi hiſtoria Tauleri Germanice ſcripta & Luneburgi 1689 in 8 impreſſa, una cum figura ænea cenotaphium ejus Argentoratenſe repræſentante, *Gothofredi Arnoldi* Hiſtorica deſcriptione Theologiæ Myſticæ, Lipſiæ 1702 edita, p. 299-305, *Joh. Gottfridi Olearii* Bibliotheca Scriptorum Eccleſiaſticorum, Jenæ 1711 cum præf. Celeb. *Buddei* publicata, p. 184, aliisque & augeri & emendari poſſe. Adjungo iis ſupra laudatum *D. Joannem Schilterum*, qui in doctiſſimis notis ad Königshovenii Chronicon Alſaticum & Argentoratenſe & quidem in append. p. 1119 Epitaphium & alia de Taulero adducit, e quibus patet, Taulerum non A. 1379, quod viri graves Argentinæ 1714 degentes Noſtro perſuaſerant, ſed d. 16 Jun. 1361, ut recte Spondanus tradiderat, obiiſſe. P. 727 in vita *Jacobi Januenſis* omiſſa eſt ipſius Legenda aurea, quæ hunc præ ſe fert titulum: „Legenda aurea Jacobi Januenſis ex „Ord. Præd. pulchre tranſcripta per Martin. Crants, Udalr. Ge„ring & Mich. Friburger impreſſoriæ Artis magiſtros, fol. Par. *Chevillerius* p. 69 eam in annum 1476 conjicit, licet annus non exprimatur. P. 750 *Hermanni de Lerbecke* Chronicon Comitum Schaumburgenſium, a *Meibomio* editum, recenſetur; ſed præter illud conſignavit quoque *Chronicon Epiſcoporum Mindenſium*, quod uſque ad Ottonem Epiſcopum, qui obiit A. D. 1398, produxerat. Edidit illud *God. Guil. Leibnitius* ex MS.

T. II Script. Brunſuic. p. 157-211, cujus quoque introductio conferri meretur. Fuit & aliud MS. Lerbeccii in Bibliotheca Cathedrali Mindenſi adhuc A. cIↄ Iↄcxxxvi, ſed inter deperdita nuper relatum à Cl. *Bunemanno* in diſſertatione de Bibliothecis Mindenſibus ſupra citata his verbis: „Denique (15) *Hermannus Lerbeccius*, MSS, adſcriptum Catalogo ab eadem manu: *eſt rudi ſtilo incorrectus.* Dolendum hoc præſertim MS. „intercidiſſe. Licet enim ex antiquis privilegiis, quibus Lerbeccius ſe olim uſum teſtatur, & ipſis originalibus literis quam „plurimis haud pauca Lerbeccii loca corrupta reſtituere poſſim, tamen hic liber MS. multum potuiſſet adjuvare, atque „ego eo minus hunc laborem ſubterfugerem, quod Herm. Lerbeccius frater ordinis Prædicatorum domus Mindenſis in monaſterio Dominicanorum olim vixit, quod nunc in Gymnaſium & Rectoris ædes eſt mutatum. P. 783 in vita *Hermanni Corneri* latuit R. P. *Echardum*, *Leibnitium* Scriptor. Brunſuicenſ. T. II n. XLVI p. 743-751 *loca* in *Hermanni Corneri* Chronico inedito ex Helmoldo vel Arnoldo citata, quæ tamen apud eosdem, quales extant, vel plane non vel aliter leguntur, edidiſſe atque T. III n. V. p. 199-202 *Excerpta Chronici* ejusdem ab anno Domini 1371 ad A. D. 1435, ad urbem Luneburgicam pertinentia, cum continuatione ad A. D. 1466 dialecto Saxonica exhibuiſſe. In utraque introductione his excerptis præmiſſa varia annotavit *Leibnitius*, quæ ſi legiſſet *Echardus*, luculentiorem Corneri ejusque Chronici notitiam dediſſet. Exhibuit præterea ex dicti Corneri Chronico ea potiſſimum loca, quæ ex Chronographo quodam inedito *Eggardo* delibavit, & quæ in collectione Script. Brunſu. Leibnitiana non reperiuntur, Cl. *Joach. Frid. Fellerus*, cum notis, Monumentorum Ineditorum Trimeſtri III p. 141-178. Egit quoque de Hermanni noſtri Chronico, quod Lubecæ etiam adſervatur, hoc ipſo anno Cl. *Jo. Henr. von Seelen* Select. Literar. Specim. III, in quo varia ab aliis nondum obſervata occurrunt. P. 793 in recenſione ſcriptorum *Johannis Nyderi* video Cl. Autoribus non innotuiſſe, quod Cel. *Hardtius* ex Formicario Nyderi libros quinque, qui de viſionibus ac revelationibus agunt, Helmſtadii 1692 in 8 ediderit.

Digitized by Google

ediderit. In præfatione laudatus *Hardtius* Nyderum Suevum, Iſna oriundum, ſummis laudibus extolit atque Diſpoſitorium moriendi, quod inter tractatus Nyderi, qui prælum nondum ſubierunt, a ſcriptoribus Dominicanis refertur, in 4 impreſſum in Bibliotheca Sereniſſimi Principis RUDOLPHI AUGUSTI fuiſſe, animadvertit. Obſervo autem & ex hac Bibliotheca Dominicana, Nyderi libros tres de reformatione religioſorum ſeu ſtatus cœnobitici (cujus libri geminum exemplar MS. unum in Fol. ſcriptum A.1473 & alterum in 4 in Bibliotheca Julia aſſervari *Hardtius* & in hac præf. & in præf. T. III Autographorum Lutheri & Coætaneorum docuerat) ab Hardtio inter MS. numeratos, & in cit. præf. Autographorum ſummatim recenſitos, jamdudum typis prodiiſſe, & Pariſiis in 8, 1512 typis Joan. Petit, & Antwerp. 1611, 8 ex Offic. Plantiniana, cura *F. Joannis Nys.* P. 828 in vita *Jo. Cunonis* (quem Kuned appellari ab *Echardo* ſupra notavi) addi poſſunt varia ex Fabricii Annalibus Miſn. Lib. II ad A. 1437 p. 61 & A. 1444 p. 63. Refert & hunc inter teſtes veritatis *Jacobus Thomaſius* in Præfationibus p. 556 ſq. ubi & p. 560 exiſtimat, veriſimile eſſe, inter cauſas, cur *Cuno* Baſileenſi Concilio non ſubſcripſerit, hanc etiam fuiſſe, ne videretur figmentum de miraculo Welsnacenſi ab iſto Concilio confirmatum approbare. P. 845 recte ſuſpicantur Autores horum ſcriptorum, *Olearium* in *Abaco Patrologico* deluſum eſſe, quum dixerit, exemplum Sermonum aureorum de Sanctis *F. Leonardi de Utino* in Bibliotheca Hlenſi anno a 1446 impreſſum eſſe. Olearium enim annum, quo compilati ſunt hi ſermones, pro anno, quo e prælo prodierunt, accepiſſe, ſubſcriptio, quæ in fine horum Sermonum deprehenditur, docet. Ipſemet hos Sermones nuper Halæ inſpexi & in fine libri adjecta deſcripſi, quæ ita ſeſe habent: „Expliciunt ſermões aurei de ſanctis per totũ annum quos „compilauit mgr leonardus de Utino ſacre theologie doctor „ordinis fratrum predicator. Ad inſtanciam & complacenciam magnifice communitatis Utinenſis, ac nobilium virorum „eiusdem. M CCCC · XLVI in vigilia btiſſimi p̃ris noſtri Do„minici 'feſſoris. Ad laude3 & gl'a3 dei omnipotentis & tocius curie triumphantis.„ Convenit hæc ſubſcriptio exacte cum

illa, quam nuper in Annalibus Typographicis *Michael Maittaire* p. 25 exhibuit, niſi quod apud eum loco vocis *communitatis* vox *civitatis* l. c. legatur. Unde emendari poterunt, quæ Clar. *Lilienthalius* in *Selectis Hiſt. Liter.* obſerv. X, & Cl. *Bunemannus* in diſſert. de Bibliothecis Mindenſ. de opere illo tradiderunt. P. 883 ad vitam *Georgii Orteri* a patria *Frickenhauſenſis* ſeu *de Frickenhauſen* dicti, varia addi poſſent. Ex Fabricii Annalibus Miſnenſibus p. 78 conſtat, Johannem de Salhuſia Epiſcopum Miſnenſem, Georgium Frichenhuſium Dominicanum Lipſienſem contra bullam de eſu butyri concionantem defendiſſe, & pro eo contra Canonicos Fribergios liberam tuliſſe ſententiam.„ De qua controverſia ut plenius conſtet R. P. *Echardo*, ea quæ ex *Andreæ Molleri* Chronico Fribergenſi P. II p. 139 Illuſtris *Seckendorffius* in *Hiſtor. Lutheraniſmi*, (quam ad alterum Bibliothecæ hujus Tomum conficiendum Cl. Autor cum fructu conferet) fol. 13 prolixe tradidit, evolvat. Quod ad ejusdem *Ge. de Frickenhauſen* controverſiam de immaculata conceptione Beatæ Mariæ Virginis attinet, referunt quidem illam Autores ſcriptorum horum Dominicanorum ex *Alvæ Sol. Verit. Radic.* ſed præterquam quod Alva Frickenhuſii adverſarium *Sebaſtianum Titium Brant* fuiſſe, falſo tradat, qui *Johannes Breitenbach* fuit, nec omnia hic ſcripta in hac controverſia tunc publicata enarrantur. Ut ordine procedamus, prodiit primum: *Diſputatio breviſſima de immaculata conceptione virginis glorioſe. In florentiſſimo ſtudio Liptzenſ. Die martis poſt feſtum ſancte Lucie virginis in ſcolis Juriſtarum publice facta & pronunciata. Anno Dni &c.LXXXIX.* Johannem de Breitenbach hujus diſſertationis auctorem fuiſſe, ex annotationibus MSS. quæ nonnullis exemplis in Paulina Lipſienſi exſtantibus adjectæ ſunt, patet, & ex *Anonymo*, quem *Maderus* edidit, confirmatur, qui Breitenbachium IV libros pro Divæ Virginis conceptione ſcripſiſſe perhibet. Huic diſputationi oppoſita eſt a *Frickenhuſio*: *Repetitio diſputationis de immaculata conceptione virginis glorioſe in florentiſſimo ſtudio Lipzenſi, die Martis poſt feſtum ſancte Lucie virginis. In ſcolis Juriſtarum Anno Dni &c. LXXXIX facte cum reſponſionibus & replicis.*

In

In qua fundatis juribus & theologicis rationibus euidentiſſime oſtenditur, quid dicta diſputatio veritatis in ſe contineat. Cum Bulla aplica. (Lipſ. 4 pl. in 4) Repetitionem hanc propugnator quidam immaculatæ conceptionis Mariæ hoc ſcripto confutare conatus eſt: *Clypeus contra iacula in ſacram ac immaculatam virginis marie conceptionem volitantia per modum trium ſermonum cum quadam queſtione theologica ac diſputatione iuridica in ſcholis iuriſtarum alme Univerſitatis Liptzenſis facta ſub anno dnice incarnationis M. CCCC LXXXIX.* (Lipſ. 8 pl. in 4) Verum & *Breitenbachius* ipſe cauſam ſuam defendit tractatu, cujus titulus: *In hijs cartis determinatio que de immuculata conceptione beate ac glorioſe virginis Dei genitricis in ſcholis iuriſtarum huius florentiſſimi ſtudii Liptzenſis his diebus breuiſſime facta extitit corroboratur. Ac nonnulla dicta per quendam eiuſdem determinationis emuluꝫ tanquam friuola & temeraria ac iuri & veritati contraria ex indubitato vtriuſque iuris fundamento eliduntur & reprobantur.* (Lipſ. 3½ pl. in 4.) Hæc duo ſcripta *Frickenhauſius* impugnavit hoc opuſculo: *Repetitio fabuloſe narrationis que alias ab autore ſuo intitulatur Clippeus contra iacula ſacram ac immaculatam virginis Marie conceptiōꝫ violitancia per modum trium ſermonum cum quadam queſtione theologica ac diſputatione juridica in ſcholis juriſtarum alme vniuerſitutis liptzenn. facta. ſub anno dnice incarnationis MCCCCLXXXIX, comportata per fratrem Georgium de frickenhauſſen ordinis predicatorum ſacre theologie p'feſſorem. In qua repetitione euidentiſſime oſtenditur, quid prefatus clipeus ac dicte diſputationis inualida determinatio & ſophiſtica corrobaratio in ſe contineant veritatis. In fine hæc habentur: Explicit Repetitio &c. Impreſſa Liptzk Anno LXXXX.* (7 plag. in 4) Oppoſuit huic Repetitioni *Breitenbachius*: *Triplicationem contra quandam cauilloſam ac inutilem ſcripturam dni Doc. Georgii de Frickenhauſſenn. In qua quod ſolutiones per eum date ad rationes pro ea pia & devota opinione ſancte ac immaculate conceptionis virginis gl'oſe ſupra adductas. ſint iniurioſe debiles & erronee ad oculum oſtenditur ac demonſtratur.* (Lipſ. 2 pl. in 4) Sed ne cauſa, quam ſuſceperant, cecidiſſe viderentur Dominicani, adornata

fuit ab ipſis Reſponſio ad Triplicationem & *Appollogia* c) *adverſus Inuectivam & iniurioſam triplicationem &c.* Utraque inter MS. in Bibliotheca Paulina adſervatur & illa quidem *Frickenhuſio* a *Fellero* in Catalogo p. 211, hæc vero alii Dominicano in Relationibus innoxiis A. 1718 p. 382 adſcribitur. His addo demum Epitaphium *Frickenhuſii*, quod lapidi ſepulchrali inſcriptum ita ſeſe habet: „*Anno dni. M. CCCC. XCVII. VII* „*January Obyt Rndus pr Fr. Georgius de Frickehauſen Sacre* „*Theologie profeſſor.*„ P. 884 ad *Hieronymi Savanarolæ* vitam animadverti poteſt, celeberrimum Jenenſium doctorem *Joh. Franc. Buddeum* de artibus tyrannicis *Hier Savanarolæ*, diſputat. Jenæ, 1690 habuiſſe, quæ *Parergis* ipſius *Hiſtorico-Theologicis* inſerta eſt p. 277-320. Sed retractavit eandem ſingulari Exercitatione, quæ poſt diſſertationem ibidem legitur. Atque hæc hactenus. Ceterum quam R. P. *Echardus* deſideravit nonnullorum codicum MS. qui in Bibliotheca noſtra Paulina, quam Dominicanorum olim fuiſſe plus vice ſimplici monet, extant, notitiam, eam celeberrimus Bibliothecæ hodie præfectus D. *Bœrnerus*, pro ſingulari literas promovendi, quo flagrat, ſtudio, proxime ſuppeditabit.

CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII, S. T. D. & in Acad. Tubing. Prof. P. Ord. Eccleſiæ Decani & Illuſtris Stipendii Theologici Superattendentis, Introductio in Hiſtoriam Theologiæ Literariam cum Appendicibus.

Tubingæ, ſumtibus Joh. Georgii Cottæ, 1720, 8.
1 Alph. 17 plag.

CUm non ignoret Cel. Autor, quam bene conſulant Reip literariæ, qui diſciplinarum hiſtoriam pertexere eaque ratione ad penitiorem rerum cognitionem via facili juventutem perducere annituntur, Introductionem hanc, in auditorum potiſſimum gratiam, luci publicæ expoſuit. Primas heic rerum lineas ſe ducere, primas umbras, neque omnia, quæ dici

c) Sic in ipſo MS. ſcribitur.

ei poterant, exhauſiſſe, ceteris privatæ explicationi & prolixiori deductioni aliquando edendæ reſervatis, ipſe publice profitetur, ſimulque monet, ſe omnes autores huc ſpectantes non allegaturum, neque tamen eos tantum, qui data opera rem quandam dederint, ſed eos præcipue, qui optime rem enarraverint, ſive id ſingulari quodam opere ſive alio quaſi loco, modo bene fecerint, ut adeo veniam, quam ab eruditis expoſcit, facile ſit impetraturus, ſi non omnia accurata lance penſitata invenerint. Ita vero rem inſtituit, ut, præmiſſis de Hiſtoria literaria univerſali Prolegomenis, ad hiſtoriam ſingularum Theologiæ partium, Exegeticæ, Dogmaticæ, Theticæ videlicet & Moralis, Polemicæ, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & tandem Theol. Paſtoralis, recenſendam progrediatur. In illis, quid hiſtoria literaria ſit, quid illa tradat, quæ ejus neceſſitas, quis uſus, quæ præſtantia, quis abuſus, quæ avia, qui fontes, quæ denique genuina ejus percipiendæ ratio ſit, explicat, ubi inter alia methodum ſtudii theologici, aliam inter Pontificios, quibus ultra libros juratos, methodum dictatoriam, receptas ſententias, & præceptorum effata ſapere non liceat, aliam inter Anglos, qui collegia & lectiones Academicas pæne ignorant, uſitatam recenſet, tandemque in illos e noſtratibus, qui in Academiis doctorum ſermonibus calamo excipiendis nimium inhiant, acerbiſſime invehitur. Ad rem jam ipſam accedens, Libro I de Theologia Exegetica, & primo quidem loco de libris V. & N. T. eorumque origine, integritate, fatis & canone agit, nuda autorum diverſæ fidei nomina agmine numeroſo ſiſtens, deinde de linguis Originalibus earumque grammaticis, onomaſticis & Lexicis, poſthæc de hermeneutica & critica ſacra, quorſum etiam refert controverſias de literarum Ebræarum & Samaritanarum antiquitate, punctorum item & Maſorae, cujus apud Cl. Autorem exigua eſt auctoritas, uti aliunde conſtat, de accentibus Ebræis & Græcis eorumque dignitate, nec non de muſica & poeſi veterum Ebræorum, in quibus argumentis fere omnibus utramque Autori noſtro faciunt paginam V. E. Lœſcherus in libro de Cauſis E. L. & Jo. A. Fabricius in Bibliographia antiquaria, quorum recenſiones ſcriptorum huc pertinentium Noſter

Prolegom.

p. 32.

quibus-

p. 49. quibusdam nominibus auxit. Idem agit in reliquis, ubi de antiquitatum ſacrarum, hiſtoriæ, chronologiæ, & geographiæ
51. ſacræ ſcriptoribus differit. In hiſtoria theologiæ typicæ & propheticæ enarranda otium Noſtro fecit Andr. Chriſt. Zellerus, qui Philologos & Theologos ordine recenſet, qui ingenium ſuum in hac excellentiſſima ſacratiorum literarum parte inveſtiganda exercuerunt, quibus aliquot Noſter addit, ſimulque opportuno loco monet, hanc Theologiæ partem nondum ſatis eſſe ex-
52. cultam, quin potius deeſſe adhuc nobis librum, quem Syſtema dicit, quo impleta & olim implenda ex genuina rerum in orbe & eccleſia geſtarum dijudicatione rite diſtincta, & vaticinia V. & N. T. in harmoniam quandam fuſa, & canones dati fuerint, quibus in vaticiniis explicandis uti queamus. Acturus poſt
53. hæc de codicibus MStis Scriptorum Sacr. & Veteris quidem Teſtamenti, citat Rich. Simonium, Jo. A. Boſium, Jacobum le Long aliosque paucos; Novi vero Teſtamenti codices manu exaratos enarrarunt idem le Long, Simonius, Jo. Millius, Kuſterus, G.
56. van Maſtricht. De Polyglottis egerunt Jo. H. Hottingerus, Guil. Ern. Tenzelius, Richard. Simonius & le Long. Verſionum
58, hiſtoriam pertexuerunt Rich. Simonius, le Long, Uſſerius, Whartonus, Waltonus, ex noſtris, Glaſſius, Waltherus, Calovius, Kortholtus, Pfeifferus, Bœrnerus; de Græca, quam LXX viralem fabuloſe ajunt, ſcripſere Uſſerius, Iſ. Voſſius, Schotanus, Hodius, van Dalen, Grabius, Fabricius; de Vulgata ſive Latina, Cherubinus, Buccentopius, Amama, Calovius, Kortholtus, Leusdenius, Hodius; de Gallicis Arnaldus, Simonius, Indezius, Theologus Salmanticenſis larvatus, i. e. Dionyſius Nollinus, Cherubinus, le Long, Clericus; de Anglicanis, Matthias Polus; de aliis verſionibus occidentalibus Simonius, le Long, Fabricius; de Germanicis idem Fabricius, Zeltnerus, & Magnus; de Verſione Lutheri, Crellius, Franckius,
62. Grapius, Mayerus, Poſſeltius, & Krafftius. De Concordantiis
64. & Harmoniis pauca habet Cl. Autor, qui eo prolixior eſt in Commentatoribus Biblicis enumerandis, quorum nomina cumulate
74. profert, nec eorum obliviſcitur, qui in quædam tantum vel dicta vel ſcripta etiam Biblica obſervationes ſuas ediderunt. Tandem

dem in epilogo lectionem biblicam commendat, eamque vari-
am, grammaticam aliam, aliam criticam, rhetoricam aliam,
aliam logicam & literalem, aliam dogmaticam, aliam pole-
micam, inſtituendam ſuadet. Poſtea igitur quam cum Cel. p. 80.
Autore campum, ut ipſius verbis uti liceat, Theologiæ Exege-
ticæ fugitivo admodum oculo pervolavimus, jam cum eodem
in dogmaticum eumque & theoreticum & moralem pedem
promovemus, ubi ſub initium ſtatim annotamus, Noſtrum de
Theologia noſtra in Syſtematum formam coacta ſequius ſen-
tire & approbare effatum Theologi cujusdam Genevenſis: qui
vellent, ſcribentis, Chriſtum theologiam ſyſtematicam homi-
nibus tradidiſſe, parum prudentes ſunt æſtimatores rerum. Ars
vivendi familiaribus colloquiis, datisque, prout res ferunt, do-
cumentis longe felicius traditur, quam operoſo illo definitio-
num & argutarum quæſtionum artificio, quod ſyſtema nuncu-
patur. Ceterum Noſter Patrum veteris eccleſiæ nullum fuiſſe
ait, qui compendium quoddam fidei Chriſtianæ aut ſyſtema
nobis ſiſtat, donec Seculo VII inter Græcos Joan. Damaſcenus 83.
in libris de orthodoxa fide Syſtema Theologiæ dare cœperit,
quem Latini Sec. XII ſecuti ſunt, P. Abælardus, P. Lombardus,
& univerſus Scholaſticorum chorus, quorum veſtigia preſſo
gradu legunt Romanenſes, Canus, Caniſius, Bellarminus, Be-
canus, Maldonatus, Burghaberus, Arsdekin, Laurentii, ali-
ique; e noſtris vero, Lutherus, Melanchthon, & ſexcenti alii 92.
huc pertinent. Inter Reformatos methodus fœderalis Cocce-
jo ejusque familiæ, ante hunc vero, Gellio Snecano, Caſp. O- 98. 102.
leviano, Matth. Martinio, uſitata eſt, quorſum & e modernis
imprimis Benjamin Hoadlyus, Epiſcopus Bangorienſis, refe-
rendus eſt. Pergit nunc Autor ad Catechiſmum, Librorumque
Symbolicorum diverſarum religionum hiſtoriam recenſen- 99. 104.
dam, tandemque hiſce pauciſſima quædam de Theologia Mora-
li ſubnectit, in epilogo effuſus iterum in laudes libertatis theo- 104. 110.
logicæ, qua ſtudium autoritatis & ſectæ, quo nomine & Lu-
theranos compellat, & affectuum, ſuperbiamque & odium &
ſcepticiſmum theologicum cum pædantiſmo omni & philau-
tia proſcribere jubentur Theologi. Appendicis denique lo- 113.

co literæ Sam. Puſendorffii & P.D. Huetii de Syſtematis theo-
p. 113. logici conſcribendi ratione adjiciuntur.

Libro III, qui agit de Theologia Polemica, Cl. Pfaffius me-
thodo ſua, i.e. breviſſima, & nudis fere ſcriptorum nominibus
recenſitis, exponit hiſtoriam ſcriptorum veterum hæreſium o-
124. 129. rumque, qui haſce refutarunt: Atheorum, Scepticorum, Dei-
ſtarum atque Indifferentiſtarum; eorum, qui Theologiam An-
134. 135. ti-Judaicam, Anti-Gentilem, Anti-Muhammedanam, Anti-
136. 137. Græcam, Anti-Pontificiam, Anti-Calvinianam, Anti-Armini-
141. anam, Anti-Socinianam, nec non eam, quæ contra Anabapti-
ſtas, Mennonitas, Quackeros & Fanaticos tractari ſolet, con-
153. ſcripſerunt, quibus in epilogo addit ſcriptores inteſtinarum li-
tium noſtrarum, quorſum pertinent controverſiæ, Flaciana,
Synergiſtica, Majoriſtica, Oſiandrina, Crypto-Calviniana,
Ubiquietiſtica, Huberiana, Rathmanniana, aliæque plures, &
tandem noſtra ætate infauſta illa pugna Pietiſtica.

156. Quo brevior autem in hiſce Theologiæ partibus enarran-
dis adhuc fuit Cl. Autor, eo prolixior nunc eſt & copioſior, dum
L. IV Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptores fuſius recenſet. Ubi an-
159. 160. te omnia ſiſtuntur ſcriptores generales, qui fontes hiſtoriæ hu-
171. jus aperiant, deinde ſcriptores Hiſt. Eccleſ. *univerſales*, *poſt-*
hæc illi, qui hiſtoriam eccleſiarum Patriarchalium, aliarum-
176. que particularium Eccleſiarum, ſive nationalium, ſive provinci-
186. alium, ſive urbicarum, dedere; nunc fontes hiſtoriæ dogmatum;
paulo poſt ſcriptores hiſtoriæ Conciliorum, Conventuum &
Colloquiorum, ubi B. Thomæ Ittigii noſtratis ſchediaſma de
219. ſcriptis ad notitiam Conciliorum & Canonum ſpectantibus inte-
grum fere inſertum eſt, & editionis Conciliorum a Jo. Hardu-
ino S. J. ante aliquot annos editæ fata ediſſeruntur, adjectis tum
libello accuſatorio Du Pinii contra Harduinam Conciliorum
collectionem confecto, tum actis curiæ ſupremæ Pariſienſis,
229. quam Parliamentum dicunt, tum denique integro conſpectu ab
258-266. ipſo Harduino Anno 1715 edito. Hinc diſſerit Cel. Autor de
Codicibus Canonum, eaque heic fere repetit, quæ alio loco, in
276. libro videlicet de Juris Eccleſiaſtici Originibus dixerat. Pro-
greditur porro ad hiſtoriam hæreſium, controverſiarum, & ſchi-
ſma-

Digitized by Google

mtum; ad ſcriptores de ſcriptoribus eccleſiaſticis, ubi iterum p. 270.
inſtrumentum retractationis, quæ Du Pinio, Bibliothecæ ſcriptorum Eccleſiaſtic. autori, ab Archi-Epiſcopo Pariſienſi fuit injuncta, interponitur; ad Symbolorum, Confeſſionum, litur- 275-315.
giarumque veterum hiſtoriam; ad ſcriptores, qui diſciplinam, 324.
ritus, antiquitates, & hierarchiam eccleſiaſticam expoſuere; ad
eruditos, qui acta martyrum & ſanctorum collegere, qui hiſto- 326.
riam contexuere Reformationis, qui vitas vel Patrum, vel The- 344.
ologorum recentiorum conſcripſerunt, vel Pontificum, Car- 345.
dinalium, Canonicorum, & Monachorum fata recenſuerunt, 346. 347.
vel denique qui Lexica Eccleſiaſtica, & qui hiſtoriam ſectarum Chriſtianarum, earumque modernarum, confecerunt.

Reſtat, ut exponamus, quid Liber V, qui de Theologia Paſtorali, Jurisprudentia Eccleſiaſtica, de Theologia Caſuali, Catechetica, homiletica myſticaque agit, lectoribus ſiſtat delibandum. Pauciſſima autem ſunt re vera, quæ de argumentis iſtis
heic inveniuntur. In Jurisprudentia Eccleſiaſtica citantur Ze- 360.
gerus Bernhardus van Espen, Carpzovius, Zieglerus, alii; in
Theologia Paſtorali Spenerus, Ah. Fritſchius, Quenſtedtius, 364.
Guntherus, alii, inprimis vero B. Gottfr. Olearius, in Caſuali
Rechenbergius, Balduinus, Prucknerus, Dunte, Spenerus, Ar- 366.
noldus, alii. Homileticam quod attinet, haud magni iſtam facit 367.
Noſter, perſuaſus, formatis ad regularum quarundam normam ſermonibus ſacris non multum profici. Annotat idem, methodos homileticas differre ratione populorum, remque hiſce verbis exponit. In Italis & Hiſpanis eloquentia mox affectatis acuminibus inflata atque in hiſtrionicam degenerans geſtibusque nimiis ſuperbiens, mox acutæ dictionis gravitas & magnificentia & altitudo conſpicitur. Gallorum homiletica fere eſt incomparabilis, ſive dictionem phraſesque, ſive naturalem proponendi rationem, ſive præſtantiam rerum, ingenium, quod ubique heic ebullit, elegantiamque & facilitatem ſermonis ſpectes. Nihil fere heic, quod pædantiſmum oleat, omnia amœna, jucunda, elegantia ſunt, animumque auditoris capiunt. Hæc Cl. Autor. Ex Anglis multos, plures ex noſtratibus recenſet, item Homiletas, tam theoreticos, quam practicos. In Theo-

Digitized by Google

logiæ Myſticæ ſcriptoribus enumerandis id unice egit, ut ad Arnoldum & Petrum Poiretum provocaverit. Prima appendicum, quæ huic Introductioni ſubnectuntur, ſiſtit Specimen
p. 381. Selectæ Bibliothecæ Theologicæ, ubi librorum nomina nuda & ſine ordine recenſentur, altera ſex Programmata Academica, & ultima denique catalogum ſcriptorum, quæ Pfaffius vel edidit vel edet, continet.

SCHEDIASMA IRENICUM, HOC EST, neceſſaria Eccleſiarum Proteſtantium in fide conſenſio, ex propriis principiis doctorum Lutheranorum eorumque rigidiſſimorum, unica demonſtratione evicta.

Ratiſponæ, 1720, 4.
Plag. 6.

Autor hujus ſchediaſmatis celeberrimus Chr. Matth. Pfaffius, Theologus Tubingenſis, eſſe perhibetur. Ac eum quidem nonnihil de uniendis Proteſtantium Eccleſiis vernaculo ſermone conſcripſiſſe novimus, quod & viris nonnullis illuſtribus, qui comitiis Ratiſponenſibus interſunt, *approbatum* fuiſſe ferunt; & in Syllabo operum Autoris, libro modo recenſito addito, vernaculum ejus generis ſcriptum memoratur. Jam vero hoc ipſum ſchediaſma, ut titulus nos docet, ex mandato illuſtriſſimorum virorum ab ipſomet Autore e vernaculo in latinum converſum fuit, idemque viris illis haud diſplicuiſſe p. 43 gratus teſtatur Autor. Ut adeo nihil fere dubitare nos ſinat, niſi quod p. 10 B. Joh. Chriſtoph. Pfaffius Soceri nomine appelletur, ipſeque Chriſtoph. Matthæus Pfaffius magnum Academiæ Tubingenſis decus ac ornamentum ab Autore p. 41 allegetur. Quiſquis tamen ille ſit, quum aliquando de diſſenſu Eccleſiarum Proteſtantium fundamentali certus reddi vellet, in ipſa diſcuſſione rei ſe contrarium deprehendiſſe fatetur. Ac quidem, quod colloquia, totque ac tanta conamina fruſtra hactenus fuerint, inter alias hanc inprimis dicit cauſam eſſe, cum, quod plenaria conſenſio exacta fuerit, nulla habita ratione momenti

Digitized by Google

ti quæſtionum, an fundamentum attingant, necne? tum, quod Viri docti articulos controverſos vel conciliatum, vel adverſarios convictum irent. Propiorem autem ſpem conſenſus fore, ſi, quod fieri hactenus ſit cœptum, nexus articulorum controverſorum cum fundamento fidei ſpectetur. Hinc natum eſt Autori noſtro conſilium ſcribendi; oſtendere enim ipſi eſt animus, ex ipſis Lutheranorum, eorundemque γνησίως talium, ac minime ſuſpectorum, principiis neceſſario conſequi, eſſe inter Proteſtantes Eccleſias in fundamento conſenſum, pacemque adeo & unitatem inter ipſas debere coli. Quatuor igitur format axiomata: I Unioni & paci Eccleſiaſticæ neque diſſenſum in non fundamentalibus, neque diverſitatem cerimoniarum, ſed ſolum diſſenſum in fundamento debere obeſſe. II Illud eſſe fundamentum fidei, ut homo credat: Deum ex mera gratia propter meritum Chriſti velle ſui in individuo miſereri, peccata ſibi remittere, ſeque ad æternam ſalutem perducere. Ubi obſervatur, neque ordinem decretorum divinorum eſſe ad ſalutem cognitu ſimpliciter neceſſarium. III Eſſe conſenſum de eo, quod ſatis ſit ad ſalutem, ſcire, unum eſſe Chriſtum ſoſpitatorem, conſequentia vero unionis perſonalis, communionem naturarum & communicationem idiomatum ac apoteleſmatum ad ſalutem cognitu neceſſaria haud eſſe. IV Ipſam doctrinam de Sacramentis ad fundamentum fidei non pertinere, adeoque errores in ea re capitales unionem rumpere aut impedire non debere. Atque ex iſtis propoſitionibus, quas ſigillatim & ſecundum ſingulas ſui partes Nic. Hunnii & Joh. Hulſemanni, tum & aliorum, Calovii, Quenſtedti, Muſæi, Danhaueri &c. verbis prolixe confirmat, demonſtrationem demum unicam nectit doctiſſimus Autor, quæ id ipſum, quod ſupra indicavimus, evincat. Tangit vero & ea, quæ ab adverſa parte objici poſſunt & ſolent. Ita primo loco excipitur: non poſſe tamen cum doctoribus pacem iniri, qui fundamentum indirecte evertant, negando articulos ſecundarios. Reſpondet hic Vir doctiſſimus, non debere unionem Eccleſiarum ſuſpendi ab unitate ſcholarum, quæ nunquam forte & inter nos ex aſſe ſperanda ſit. Diſſenſum ergo Theologorum, qui pauci ſint, non debere præjudi-

judicio eſſe mille credentibus, ignaris illarum, quæ ad ſalutem neceſſariæ non ſint, controverſiarum. Injuſtiſſimum enim eſſe excommunicari animas innocentes, propter curioſitatem Theologorum, myſteria longius quam par erat, perveſtigantium. Quodſi autem quis regerat, apud plebem reformatam eandem excommunicationis cauſam præſumi debere: reſpondet Noſter, peſſime in re tanta præſumtioni nudæ inſiſti, imprimis ubi ea penes omnes vera & ſimplici fide in Chriſtum præditos fundamento plane careat. Imo vero, quod ad ipſas lites & controverſias inter nos & Reformatos attinet, eſſe eas hujusmodi, ut etiam negatio articulorum, qui in diſputatione ſunt, ſaluti exitialis haud ſit, adeoque fundamentum non evertat. Plurimam enim partem abire in diſputationes de vocibus, de cætero vero allegari poſſe ipſam experientiam, quæ unumquemque convincat, Jeſum Chriſtum Dei filium, ſoſpitatorem noſtrum apud Reformatos, negata licet communicatione idiomatum ea, quæ diſceptatur vere, ardentiſſime coli, neque poſſe magnum indicem necti eorum, qui propter particulariſmi dogma in deſperationem acti fuerint. Cujus rei ratio ſit hæc, quod homines non per ratiocinationes ſubtiles illas ac ſpeculativas, ſed per inſitam verbi virtutem divinam convertantur, quemadmodum & virtus ſacramentorum non a noſtris opinionibus, ſed ab inſtitutione Salvatoris ſit derivanda. Certitudinem demum ſalutis noſtræ inniti teſtimonio intrinſeco Spiritus S. ad quod dogmata de gratia, ſive univerſali ſive particulari, nihil faciant, & ſicut ex eo, quod gratia ſit univerſalis, non ſtatim ſequatur, me eſſe electum, ita nec ex eo, quod particularis ſit, ſequi, me eſſe reprobum. Miſerum autem eſſe, ſi quis unioni objiciat cavillationes & injurias, quibus doctrinam & Doctores noſtræ Eccleſiæ oneraverint quondam Reformati; certe enim conſequentiam non procedere. Ad hæc non eſſe illa judicia Eccleſiæ, ſed privatorum, quæ cordatiores inter Reformatos averſentur ipſi. Concludit Autor doctiſſimus ſcriptum hoc adhortando Proteſtantes, ut primum in neceſſariis conſenſum eſſe declarent, atque controverſias reliquas non in concionibus, ſed in ſcholis, idque moderate, tractari præcipiant.

COM-

Digitized by Google

COMMENTATIO IN PROPHETIAM Ezechielis & Chaſmal præſertim Ezechieliticum, Autore D. GODOFREDO LUDOVICI P. P. illuſtr. Caſimiriani Coburg. Direct.

Lipſiæ, apud Heredes Lanckiſ. 1720, 8.
Plag. 12.

QVem divus noſter Lutherus A. 1530 integrum, ex ſenten-
tia Maxime Rev. Dn. Autoris, donavit vernacula, Eze-
chiel denuo, qua *δυσνόητα*, quibus abundat, hic pertentatur,
nodisque hinc inde ſolutis, in *Chaſmal* denique illud Cap. I,
4 ex inſtituto inquiritur. Integrum, quod dixi, Ezechielem
vertiſſe Megalandrum Coburgi, ſecus, quam B. Mayero de
Verſion. Luth. p. 14 viſum, hoc ſtatim ab initio, ſubjectis per
tractatum univerſum, typis minoribus prolixis annotatis, aſ-
ſerit comprobatque Autor, Mayerum, quo dixi, loco emendans,
modo recte ſic conciliari poſſunt ex Epiſtolis Lutheri loca, a
Mayero, Maximeque Reverendo Autore vel ipſo allata. Die
namque 29 Jun. A. 1530 Gabrieli Didymo *abſolutum Ezechi-* p. 3.
elem nunciat; poſtea vero d. 25 Aug. tædio, corporiſque
morbo *poſuiſſe ſeſe Ezechielem*, Melanchthoni memorat. Fun-
ckius peculiari paragrapho capitis ſeptimi *Hiſtoriæ Reformat.* 4.
p. 331 ſeqq. facta Lutheri & ſcripta Coburgenſia promens,
eum *in verſione* Prophetarum *omnium* Coburgi laboraſſe, hos-
que *eo anno* vulgaſſe itidem, de Ezechiele ibidem abſoluto ni-
hil addens, tantum aſſeruit. Operæ itaque omnino pretium
exiſtimarunt antiqui juxta & recentiores Interpretes, Ezechie- ibid. ſeqq.
lem diligenter perquiſiviſſe, Prophetam ſcilicet, ſecundo in
quibusdam Ebræorum MStis loco inter majores repoſitum, 9.
atque hic tum univerſe, tum obſervatis temporis illius ratio- 7. 15.
nibus, deſcriptum, immo Grotio vel cum ipſo Gentilium Ho- 16.
mero, ob *εὐνοίας* & Architecturæ peritiam, comparatum.
Quo magis acceptum fore Lectori, credidit Autor, ſi potiorum
totius Prophetiæ Ezechielis, *Scripturæ oceanis & myſteriorum* 26 ſeqq.
DEI labyrinthi; ex Hieronymi deſcriptione, cujus initium le-
gere & finem non facile concedebunt Ebræi priſci, ſi potiorum,
in-

inquam, hujus difficultatum ſimul meminiſſet. Sic de curru
p. 23 ſeqq. Ezechielitico, allatis prolixe eruditorum commendationibus, ne
Cabbaliſticis quidem omiſſis inventis, porro itidem de animalibus ſtatim ab initio memoratis, de gratioſa DEI cohabitatione,
52 ſeqq. שכינה Ebræis dicta, de more Prophetarum, quo velut in dra-
66. mate diverſas ſuſtinent Perſonas, de arca fœderis Thammuz,
70.74.76. ſigno in frontibus, prunis contra urbem jactis, (ubi aliorum,
80 ſeqq. potiſſimum vero Hulſii, expendenda ſiſtitur opinio) ſupplica-
91.97. tionibus Noæ, Danielis & Jobi, radice Judæorum de terra Canaan, ſtupore dentium e guſtu omphacis, affluentia Paleſtinæ
104. in lacte & melle, aliisque ita diſquiritur paſſim, ut fontes ſimul
106. plus ſitientibus aperiantur. *Chaſmal* poſtea Propheticum ſcrutinio diligentiori ſubjicitur, quo vocis originem & ſignificationem, ita ut, conſultis paſſim Judæis pariter Chriſtianis-
110. que Doctoribus, propriam ſubjiciat ſententiam, qua putat Ampliſſimus Autor, eſſe Chaſmal (quicquid alii de metallo χαλκοχρύσω, ære, aurum pretio & colore referente, quod Diodoro χαλκὸς χρυσοειδὴς appellitetur, retulerint) ratione ſignificatus nihil aliud, quam, quod Matthæo quoque Hillero
128 ſeqq. in Onomaſtico ſacro viſum, fulguris vocabulum (חש & חמל *feſtina, parce*, Deus!) ardentis impetum fulminis deprecans. Cum ſingulare quibusdam videri queat, *Speciem τῶ Chaſmal*
133. tribui in textu, ſenſumque adeo paullo impeditiorem fore: ſicut ſpeciem dicterii, tempore cœli fulgurantis, DEUS *feſti-*
125 ſeqq. *na* & *parce*, apparuiſſe: rationes hujus interpretationis aliquot ſubjiciuntur, immo arcana quoque, interior & recondita τȣ̃ Chaſmal ſignificatio, qua unionem perſonalem in Chriſto, ſparſosque in exinanitione radios notare poſſit, vo-
159 ſeqq. catis in partes Dannhauero & Carpzovio, ſubjicitur.

EXERCITATIONUM SUBSECIVARUM Francofurtenſium Tomus III Sectio I.

Francofurti ad Viadr. impenſis Joh. Godofr. Conradi, 1720, 8. Plag. 13.

In

IN *Exercit. 1* de guſtu rerum moralium & practicarum diſſeritur. Occaſionem præbuit Obſervatio Hallenſis IX Tom. V de criterio veritatis in rebus moralibus, cujus ſententiam ex parte probat Autor, ex parte corrigit ac uberius illuſtrat. Agit nunc potiſſimum de guſtus moralis indole ac natura. Quoniam tamen ipſemet ingenue fatetur, eum non tam verbis exponi, quam experiendo addiſci; plura de ipſo verba fieri ſupervacaneum videtur. Miſcet Autor theologica philoſophicis: unde & in *Exercit. 2* progreditur ad guſtum rerum ſpiritualium & divinarum contra Atheos & Scepticos hujus ſeculi ſtabiliendum. *Exercitatio tertia* Juridica eſt, adeoque a *Reinboldo* profecta. Agitur in ea de ſecutæ malæ fidei adverſus Publicianam exceptione, & contenditur ea exceptione hunc, qui Publicianam movet, non repelli. Probatur inter alia quod *Ulpianus* diſerte tradidit, ut Publiciana competat, ſufficere ut & bona fide actor emerit & ei res emta eo nomine ſit tradita. *Exercit. 4* trigam quæſtionum diſcutit *Gœlickius*, ſcilicet 1) de eſu fabarum a *Pythagora* & ſibi & diſcipulis interdicto, 2) de balneis arenoſis tum veterum, tum recentiorum, 3) de more nivem bibendi jam Salomonis tempore ſolenni. Sumit, *Pythagoram* ſuum de abſtinentia ab eſu fabarum dogma a Sacerdotibus Ægyptiorum accepiſſe, atque adeo hujus interdicti duas habuiſſe rationes infert, ſcilicet ne diſcipuli in ſtudio ſapientiæ ſublimioris turbarentur, nec turpi venere corpora commacularent, cum rationes iſtiusmodi ſacerdotibus Ægyptiorum fuiſſe fide veterum monumentorum conſtet. Diſquiſitioni alteri de balneis arenoſis occaſionem dedit locus apud *Suetonium*, ubi *Auguſtus* hoc remedio uſus dicitur. Monet, *Avicennam* balnea arenoſa laudare in doloribus articulorum; *Celſum* eadem commendare *hydropicis*; *Dioſcoridem* ipſa deprædicare in abigendis tumoribus hydropicis; *Cælium Aurelianum* in cachexia; *Joannem Cauſſe*, verbi Miniſtrum apud Francofurtenſes, profeſſum eſſe, quod ipſemet non ſemel experimentum ceperit, quoties humorum vitioſorum copia ſe gravatum ſenſit. De argumento tertio publico ſiſtit epiſtolam, quam laudatus Theologus ad ipſum perſcripſit: ubi ſimul de quæſtionibus duabus

Digitized by Google

prioribus ſuam ſententiam exponit Vir Reverendus. *Exercit.* 5 Celeberrimus Geometra, *Hermannus*, meditationes analyticas de motu continuat, quibus egregium ipſius opus phoronomicum haud parum illuſtratur. Tractat autem hac vice de motu gravium in medio reſiſtenti ſecundum rationem duplicatam celeritatum mobilis, & curvam etiam exhibet, quam corpora oblique projecta in hac reſiſtentiæ hypotheſi deſcribere debent. Habemus ergo analyſin problematis, quod ab Anglo quodam propoſitum ſolvit Cel. *Bernoullius*, ante etiam jam ſolverat ipſe *Hermannus* in Phoronomia. Subjungit per modum appendicis nonnulla de motu chordarum tenſarum. Scilicet in Actis A. 1716 p. 370 itemque in Exercit. 4 Sect. 2 Tom. 1 Exercitat. ſubſecivarum adverſus ſolutionem *Taylorianam* duo objecerat, 1) quod chordæ vibranti figuram curvæ elaſticæ citra probationem tribuat, 2) quod in æquatione ſua $dz = (B-a)\,dy : \sqrt{(eaB-BB)}$ quantitatem *B* perperam evaneſcere ſtatuat præ quantitate *a*. Sed veritatis amore hic profitetur, objectionem ſuam alteram inde fluxiſſe, quod crediderit, æquationem $dz = yydy : \sqrt{(c^4-y^4)}$ ſolam ad elaſticam pertinere; ſeque argumentum hoc denuo examinantem comperiſſe, æquationem elaſticam *Taylorianam* hac in re præ altera adhibendam eſſe in ſuppoſitione, quod chordæ vibranti figura curvæ elaſticæ conveniat. Monet etiam, hanc rationibus probandam ſuſcepiſſe *Taylorum* in Methodo incrementorum Prop. 22, atque æquationem *Taylorianam* problematis aliter, quam ab ipſo factum, elicit, ſimul demonſtrans, in ea *B* reſpectu *a* evaneſcere debere, quod facit *Taylorus*. In ſuam ſolutionem, quam locis citatis dedit, per inadvertentiam irrepſiſſe agnoſcit hypotheſin, quod exceſſus tenſionis, qua chorda extenſa eſt, ad hanc extenſionem eandem rationem habeat, quam vis tendens chordam habet ad longitudinem ejus: quam merito dubiam cenſeri poſſe largitur. Subnectit ſolutionem aliam ad *Taylorianam* propius accedentem, in hypotheſi, quæ chordæ figuram circularem tribuit. *Exercitat.* 6 hiſtoriam ordinis equeſtris *S. Huberti* conſignavit *Dithmarus*, ubi notatis fabulis, quæ de *S. Huberto* circumferuntur, occaſionem ordinis in ejus honorem olim inſtituti comme-

memorat ac inprimis renovationem ejusdem novasque leges fuſe deſcribit, equitum catalogo ſubnexo. Prima inſtitutio dubia: ſed eam renovavit A. 1708 *Johannes Wilhelmus*, Elector Palatinus. Idem *Exercit.* 7 in ortum *Petronellæ Florentii II* Comitis Hollandiæ Conjugis penitius inquirit atque hanc tandem Genealogiam exſculpit.

BRUNO
Ux.
IDA

Bruno Epiſcop. occiſus
Burchardus
Gevehardus
Conradus Archiep. Magdeb.

Gevehardus Comes Querfurtenſ.
IDA
Gevehardus Comes Supplenb. & Querf.

Gertrudis alias Petronella

Lotharius II Imperator.

Gertrudis Ux. Henrici Duc. Bavariæ.

Hedwigis Ux. Ludovici I. Landgravii Thuringiæ.

In ultima demum *Exercitatione*, quæ *octava* eſt, *Reinboldus* de Autore Publicionæ in rem actionis & de hujus neceſſitate differit.

G. B. BULFFINGERI COMMENTATIO in Theoremata quædam Bernoulliana, exhibita in Actis A. 1719 Menſ. Jun. p. 269.

QUæ VIR vere Maximus & promovendæ Geometriæ ſublimiori natus, Jo. Bernoulli, Theoremata Analytica in his

his Actis Menſ. Jun. ſuperioris Anni cum orbe litterato communicavit, illa, dubium non eſt, quin vehementer placeant intelligentibus. Venit itaque in mentem experiri, quid in iisdem demonſtrandis mihi liceat proficere, atque iſtas meditationes breviter hic exponere.

DEFINITIO. Per q & l intelliguntur Numeri qualescunque, integri, fracti, affirmativi, negativi, rationales. Per k, n & p integri affirmativi, ita tamen ut p & n poſſint eſſe $=0$. Per δ integer affirmativus vel negativus. Per λ dignitas binarii quæque. Per e & f quantitates conſtantes.

THEOREMA I. $\int dx : (e+fx^q)^{k+1:q}$ eſt abſolute ſeu Algebraice quadrabilis.

DEMONSTRATIO. Aſſumatur $x = \left(\frac{y-f}{e}\right)^{-1:q}$ erit

$\int dx : (e+fx^q)^{k+1:q} = \int -\frac{1}{eq}\left(\frac{y-f}{e}\right)^{k-1} y^{-k-1:q}\, dy.$ Jam ſi q eſt affirmativus quicunque, vel integer negativus unitate major, ſinguli termini hujus formulæ evoluti erunt ſimpliciter ſummabiles: ſin q ſit fractio negativa, vel unitas negativa, ita ut $k-\frac{1}{q}$ fiat integer affirmativus (adeoque neceſſario minor quam k) formula hæc evoluta continebit Logarithmum; quem ſi devitare liceret, quadratura Hyperbolæ abſoluta foret in poteſtate.

THEOR. II. GENERALIUS: $\int x^{pq} dx : (e+fx^q)^{k+p+1:q}$ eſt algebraice quadrabilis.

DEMONSTR. Si feceris $x = \left(\frac{y-f}{e}\right)^{-1:q}$ habebis $\int -\frac{1}{eq}\left(\frac{y-f}{e}\right)^{k-1} y^{-k-p-1:q}\, dy.$ De qua formula evoluta eadem valent, quæ de prima diximus, ſi hic $k+p+\frac{1}{q}$ fuerit integer affirmativus $=$ vel $< k$.

THEOR. III. $\int x^{kq-1} dx : (e+fx^q)^{k-1:q}$ eſt abſolute quadrabilis.

DEMONSTR. Fiat $x^q = \frac{v-e}{f}$, & habebitur nova formula priori æquipollens, & $= \int \frac{1}{qf}\left(\frac{v-e}{f}\right)^{k-1} v^{-k+1:q} dv$, quæ evoluta,

Lo-

Logarithmum includet, quando q eſt fractio affirmativa, vel unitas poſitiva, & $k-\frac{1}{q}$ integer affirmativus: ſine Logarithmo autem integrabitur, ſi q fuerit negativus quicunque, vel integer affirmativus unitate major.

THEOR. IV. GENERALIUS: $\int x^{kq-1}dx : (e+fx^q)^{k+p-1:q}$ eſt algebraice quadrabilis.

DEMONSTR. Sit denuo $\frac{v-e}{f}=x^q$, erit hæc formula $=\int\frac{1}{qf}\left(\frac{v-e}{f}\right)^{k-1}v^{-k-p+1:q}dv$, ſimilis priori, &, ſi hic $k+p-\frac{1}{q}$ fuerit affirmativus integer $=$ vel $<k$, Logarithmum complexa.

THEOR. V. $\int x^{pq}dx : (e+fx^q)^n$ dependet a Quadratura hujus $\int dx : (e+fx^q)$.

DEMONSTR. Equidem hujus Theorematis demonſtrationem quæſivi aliquando ex formula $\int\frac{rdx}{q}$, poſitis r & q rationalibus, ex conſtantibus atque x utcunque compoſitis: quam ſummare docuit idem, qui cetera pæne omnia, Jo. Bernoullius in Actis A. 1703 Menſ. Januar. Communicatis autem poſtea hiſce meditationibus cum Viro maximo, ille qua eſt humanitate prorſus ſingulari, & defectum illius applicationis aperuit, & ſui ex fratre Nepotis, Nicol. (ſit etiam hic pro encomio nomen) Bernoullii methodum, ſequenti ſchediaſmate expoſitam, atque in primis theorematis meæ ſimillimam, tranſmiſit. Cujus deinde in hoc noſtro theoremate imitatio ſequentem, tanquam filiam matri conſimilem exclusit. Eſt vero $\int x^{pq}dx : (e+fx^q)^n = \frac{pq-q+1}{(n-1)fq}\int x^{pq-q}dx : (e+fx^q)^{n-1} - \frac{1}{(n-1)fq}x^{pq-q+1} : (e+fx^q)^{n-1}$ & $\int x^{pq-q}dx : (e+fx^q)^{n-1} = \frac{pq-2q+1}{(n-2)fq}\int x^{pq-2q}dx : (e+fx^q)^{n-2} - \frac{1}{(n-2)fq}x^{pq-2q+1} : (e+fx^q)^{n-2}$; & ſic porro, donec habeatur $\int x^{pq-(n-1)q}dx : e+fx^q)$. Quod ſi forte $p=n-1$, perfecta erit operatio. Sin $p+r=n-1$, habebimus adhuc $\int x^{-rq}dx : (e+fx^q) =$

$\frac{1}{e(1-rq)}x^{-rq+1}-\frac{f}{e}\int x^{-rq+q}dx:(e+fx^q)$ & $\int x^{-rq+q}dx:(e+fx^q)=$ $\frac{1}{e(1+q-rq)}x^{-rq+q+1}-\frac{f}{e}\int x^{-rq+2q}dx:(e+fx^q)$ & ſic porro, donec fiat $\int x^{-rq+(r-1)q}dx:(e+fx^q)=\int x^{-q}dx:(e+fx^q)=\frac{1}{e}x-\frac{f}{e}\int dx:(e+fx^q)$. Eadem ratione, ſi $p-r=n-1$, erit $\int x^{rq}dx:$ $(e+fx^q)=\frac{1}{f(rq-q+1)}.x^{rq-q+1}-\frac{e}{f}\int x^{rq-q}dx:(e+fx^q)$ & ſic deinceps.

SCHOLIUM. Si $p+\frac{1}{q}=1$. & $n=2$ erit $\int x^{pq}dx:(e+fx^q)^n$ $=\int x^{q-1}dx:(e^2+2ef+f^2x^{2q})=-1:qf(e+fx^q)$. Eademque ratione ſi $p+\frac{1}{q}=1$, & $n=3$, erit $\int x^{pq}dx:(e+fx^q)^n=\int x^{q-1}dx:$ $(e+fx^q)^3=-1:qf(e+fx^q)^2$. Ex quo intelligitur, formulam Taylorianam $\int z(\delta:\lambda)\,q-1\,dz:(e+fz^q+gz^{2q})$ fore abſolute quadrabilem, ſi $\delta=\lambda$, & diviſor quadratum, vel quadrati multiplum. Itemque $\int z(\delta:\lambda)\,q-1\,dz:(e+fz^q+gz^{2q}+hz^{3q})$ ſi $\delta=\lambda$ vel 2λ, & diviſor Cubus, vel cubi multiplum. vid. Acta 1719 p. 268.

THEOR. VI. $\int x^{-pq}dx:(e+fx^q)^n$ pendet ab eadem $\int dx:$ $(e+fx^q)$.

DEMONSTR. Dividatur fractionis Numerator & Denominator per x^{qn}, ut fiat $x^{-pq}dx:(e+fx^q)^n=x^{-pq-qn}dx:(f+ex^{-q})^n$ $=$ (poſitis $p+n=r$ & $-q=t$) $x^{rt}dx:(f+ex^t)^n$ quod pertinet ad Theor. V.

THEOR. VII Generalius: $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ dependet a Quadratura hujus $\int x\,dx:(e+fx^q)$.

DEMONSTR. Coincidit cum demonſtr. theor. quinti, modo unciis & exponentibus Numeratorum inſeras $+l$.

THEOR. VIII $\int z(\delta:\lambda)\,q-1\,dz:(e+fz^q)^n$ quadrabilis eſt per Circulum vel Hyperbolam.

DEMONSTR. Fiat $z^q=y^\lambda$, & erit $\int\frac{\lambda}{q}y^{\delta-1}dy:(e+fy^\lambda)^n$. Factis vero $\delta-1=l$, & $p=0$, per Theor. VII reducitur ad $\int y^{\delta-1}$ $dy:$

$dy:(e+fy^{\lambda})$. Hanc autem formulam dari poſſe per Quadraturam Circuli vel Hyperbolæ docuit idem ipſe Bernoullius in Actis Menſ. Jun. Anni ſuper. p. 264. Ibi enim in $\int x^r dx:(e+fx^p+gx^{2p})$ eſt $r=\delta-1$. & $p=\lambda$, $g=0$, ut fiat $\int x^{\delta-1}dx:(e+fx^{\lambda})$ formula noſtræ æquipollens. Itaque $\int z^{(\delta:\lambda)q-1}dz:(e+fz^q)^n$ reducitur ad Quadr. Circuli vel Hyperbolæ.

NICOLAI BERNOULLI DEMONSTRAtiones Theorematum Patrui ſui, in Actis 1719 p. 269 editorum.

IN 4 prioribus Theorematis non ſolum q & l, ſed etiam p poteſt ſignificare numerum quemcunque, etiam negativum, fractum, irrationalem; & quia ſcribendo $-q$ pro q, atque e & f invicem permutando theorema ſecundum mutatur in quartum & viciſſim, hinc omnia 4 theoremata, ſub uno generaliori comprehenduntur, quod *ita pronunciari poteſt*: $\int x^{kq-1}dx:(e+fx^q)^l$ eſt Algebraice quadrabilis.

DEMONSTRATIO. Ponatur $e+fx^q=y$, & erit $\int x^{kq-1}dx:(e+fx^q)^l=\int\frac{1}{q}(y-e)^{k-1}f^{-k}y^{-l}dy=\int\frac{1}{q}(y^{k-l-1}-\overline{k-1}.\,ey^{k-l-2}+\frac{\overline{k-1}.\,\overline{k-2}}{1.2}eey^{k-l-3}-\&c.)f^{-k}dy=(\frac{y^{k-l}}{k-l}-\frac{k-1}{\overline{k-l-1}}ey^{k-l-1}+\frac{\overline{k-1}.\,\overline{k-2}}{1.2.\overline{k-l-2}}eey^{k-l-2}-\frac{\overline{k-1}.\,\overline{k-2}.\,\overline{k-3}}{1.2.3.\overline{k-l-3}}e^3y^{k-l-3}+\&c.):qf^k$, quæ ſeries ob numerum k integrum & affirmativum finita eſt, & poſt ſubſtitutum valorem ipſius $y=fx^q+e$, ſecundum dimenſiones ipſius x ordinata, evadit $=(\frac{x^{kq-q}}{qf.\,\overline{k-l}}-\frac{\overline{k-1}.\,ex^{kq-2q}}{qff.\,\overline{k-l}.\,\overline{k-l-1}}+\frac{\overline{k-1}.\,\overline{k-2}.\,eex^{kq-3q}}{qf^3.\,\overline{k-l}.\,\overline{k-l-1}.\,\overline{k-l-2}}-\&c.):(e+fx^q)^{l-1}$. Si q mutatur in $-q$, e in f, & f in e, erit eadem ſeries $=\int x^{lq-kq-1}dx:(e+fx^q)^l$. vide Neut. de Quadr. Curv. Prop. 5.

SCHOLIUM. Si l ſit $=$ numero integro affirmativo non majori quam k, $\int x^{kq-1}dx:(e+fx^q)^l$ pendet a quadratura Hyperbolæ, & terminus aliquis ſeriei $\frac{y^{k-l}}{k-l}-\frac{k-1}{\overline{k-l-1}}ey^{k-l-1}+\&c.$ ſit infinitus.

THE-

THEOR. 5 & 7 $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n}$ dependet a Quadratura hujus $\int x^{l}dx: e+fx^{q}$). Hic p & n ſignificant numerum integrum affirmativum.

DEMONSTRATIO. Ponatur $A=\frac{1}{n-1.ge}$, & erit $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n}=Ax^{pq+l+1}:(e+fx^{q})^{n-1}+(\frac{1}{e}-A.\overline{pq+l+1})\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n-1}$. Dependet igitur $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n}$ a $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n-1}$: & ſimili modo $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n-1}$ a $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n-2}$, & ita porro uſque ad $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})$.

Fiat $B=\frac{1}{pq-q+l+1}$, & erit $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})=\frac{B}{f}x^{pq-q+l+1}-\frac{e}{f}\int x^{pq-q+l}dx:(e+fx^{q})$; Dependet igitur $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})$ a $\int x^{pq-q+l}dx:(e+fx^{q})$ & ſimili modo $\int x^{pq-q+l}dx:(e+fx^{q})$ a $\int x^{pq-2q+l}dx:(efx^{q})$, & ita porro uſque ad $\int x^{pq-pq+l}dx:(e+fx^{q})=\int x^{l}dx:(e+fx^{q})$ a qua per conſequens dependet $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n}$. vid. Neut. de Quadr. Curv. Pr. 7.

SCHOLIUM 1 Si $\frac{1}{e}=A.\overline{pq+l+1}=\frac{pq+l+1}{n-1.ge}$, hoc eſt, ſi $\frac{pq+l+1}{q}=n-1$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n}$ eſt Algebraice quadrabilis: ſimiliter ſi $\frac{pq+l+1}{q}=n-2$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n-1}$ eſt algebraice quadrabilis, & ſi $\frac{pq+l+1}{q}=n-3$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n-2}$ eſt algebraice quadrabilis, & ita porro; Hinc ſi $\frac{pq-l+1}{q}=$ numero cuicunque integro affirmativo minori quam n, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})^{n}$ eſt algebraice quadrabilis.

SCHOL. 2. Si $p-q+l+1=0$, hoc eſt, ſi $\frac{-l-1}{q}=p-1$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^{q})$ includit quadraturam Hyperbolæ; ſimiliter, ſi $\frac{-l-1}{q}=p-2$, $\int x^{p-q+l}dx:(e+fx^{q})$ includit quadraturam Hyper-

Digitized by Google

perbolæ; & ſi $\frac{-l-1}{q}=p-3$, $\int x^{pq-2q+l}dx:(e+fx^q)$ involvit Quadraturam Hyperbolæ; & ità porro. Hinc ſi $\frac{-l-1}{q}=$ numero integro affirmativo minori quam p, vel $=0$, $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)$ & per conſequens etiam $\int x^{pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ involvit quadraturam Hyperbolæ, ultra quadraturam hujus $\int x^l dx:(e+fx^q)$ exceptis caſibus ſcholii præcedentis.

THEOREMA VI GENERALIUS. $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ dependet a Quadratura hujus $\int x^l dx:(e+fx^q)$.

DEMONSTR. Ponatur $A=\frac{1}{n-1.ge}$, & erit, $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n=Ax^{-pq+l+1}:(e+fx^q)^{n-1}+(\frac{1}{e}-A.\overline{-pq+l+1})\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^{n-1}$; & ita deinceps uſque ad $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)$, Fiat $B=\frac{1}{-pq+l+1}$, & erit $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)=\frac{B}{e}x^{-pq+l+1}-\frac{f}{e}\int x^{-pq+q+l}dx:(e+fx^q)$; Dependet igitur $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)$ a $\int x^{-pq+q+l}dx:(e+fx^q)$ & ſimili modo $\int x^{-pq+q+l}dx:(e+fx^q)$ a $\int x^{-pq+2q+l}dx:(e+fx^q)$; & ita porro uſque ad $\int x^l dx:(e+fx^q)$, a cujus proin quadratura dependet etiam $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n$.

SCHOL. 1. Si $\frac{-pq+l+1}{q}=$ numero integro affirmativo minori quam n, $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ eſt algebraice quadrabilis.

SCHOL. 2. Si $\frac{l+1}{q}=$ numero integro affirmativo non majori quam p, $\int x^{-pq+l}dx:(e+fx^q)^n$ involvit quadraturam Hyperbolæ

THEOREMA 8. Sumtis δ & λ in ſenſu Taylori erit $\int z(\delta:\lambda)^{q-1}dz:(e+fz^q)^n$ quadrabilis per Circulum vel Hyperbolam. Sequitur ex collatione Theor 7 cum Probl. Taylori.

COROL. Si fiat $\alpha.\beta::-1.\frac{-f}{e}2p+1\times\frac{pq+q-1.\,pq+2q-1\ldots\ldots pq+nq-q-1}{-pq-1.-pq+q-1.-pq+2q-1\ldots\ldots-pq+nq-2q-1}$, erit $\int(\alpha x^{-pq}+\beta x^{pq+q})dx:(e+fx^q)^n$ algebraice quadrabilis.

CORNELII VAN BYNCKERSHOEK J. C. & Senatoris Opuſculum quartum de cultu religionis peregrinæ apud Veteres Romanos.

DUabus Diſſertationibus abſolvitur hoc thema, non paſſim obvium. Prima oſtendit, cultum religionis ſemper pertinuiſſe ad curam Legum, & JCtorum Romanorum. Sic Servium Sulpitium JCtum de ſacris deteſtandis ſcripſiſſe, ejusque librum ſecundum commemorari Gellio *Lib. VI, 12.* Tum vero pro avita Romanorum religione novis ſectis fortiter ſe oppoſuiſſe JCtos, allato teſtimonio Polybii *Lib. VI Hiſt. cap. 54*: *μεγίστην δὲ μοι δοκεῖ διαφορὰν ἔχειν τὸ Ῥωμαίων πολίτευμα πρὸς τὸ βέλτιον, ἐν τῇ περὶ θεῶν διαλήψει.* Ipſos etiam veteres Chriſtianos, inter adverſarios ſuos, expertos fuiſſe vindices iſtos veterum ſacrorum, JCtos, eorumque diſputationes allegari Lactantio, *Lib. V div. inſtit. c. 11.* Fœcundam autem illam JCtorum meſſem, quæ Alexandri Severi ævo celebrabatur, mox ſub Conſtantino M. & deinceps, tantum non exaruiſſe ideo, quod perpetim ſtarent JCti pro antiquis gentilium aris & focis, & hinc nomen eorum occiderit. Ipſas etiam Leges Romanorum caviſſe, ne quid novæ vel peregrinæ religionis admitteretur, quod Rempublicam turbaret. Cujus rei duplex argumentum inſigne exhibet Vir illuſtris in famoſo SCto Marciano ſive Poſtumiano contra Bacchanalia, (cujus mentio fit in Actis 1693 p. 138 & 1699 p. 345) & in Edicto Diocletiani atque Maximiani contra Manichæos. In utroque campum ingreſſus eſt ampliſſimum exerendi copias ditiſſimi ingenii ad eruendos ſenſus pridem ſepultos in ſcriptura perantiqua. Præmittit autem Diſſertatione II, quid ſenſerint Romani de peregrinis religionibus, & an earum cauſa coire licuerit? Odium religionis non peræque olim omnes gentes dicit infeciſſe, ut nunc infecerit. Ex Ægypto fuiſſe originem mali, eamque facete depictam Juvenali. Hoc odium inde deportaſſe Judæos in Syriam: illis enim *adverſus omnes alios hoſtile odium*, apud Tacitum. Chriſtianos partim a Judæis ortos, etiam hic ſibi nimium indulſiſſe contra diſſentientes. Perſas olim, Græcos, Romanos, hujus mali fere immunes fuiſſe. Ferre

enim

Digitized by Google

enim potuiſſe, ſi ſuos quisque populus coleret Deos, & ſacra, quamvis a ſuis diverſa, ſuo more perageret. Romulum forte prima illa & rigidiſſima ætate peregrinos Deos repuliſſe: poſtea poſtulaſſe rationem Reipublicæ, ut civitate donarentur. Nec tamen eandem ſemper Romanis fuiſſe mentem. Mœcenatem enim ſuadere Auguſto apud Dionem, arcenda eſſe peregrina ſacra, cum quibus etiam peregrinæ leges adſciſcantur; unde coitiones naſcantur & tumultus. Viciſſim didiciſſe Romanos, proſcribi etiam homines, ſi extera ſacra proſcriberentur, quorum zelo illi ducuntur. Regulam extare Marciani JC. in *L. 1 §. 1 D. de colleg. & corpor. Religionis cauſa coire* (collegia & corpora) *non prohibentur*. Exceptionem addi, *dum tamen per hoc non fiat contra SCtum, quo illicita collegia arcentur.* Interpretatur hæc Vir illuſtris de religione peregrina, publice quidem non recepta, nec tamen inter Romanos adhuc vetita. Aliena autem ab hoc textu putat, quæ notavit Cujacius *Lib. VII Obſ. 30* ex *L. 20 C. Theod. de pagan. ſacrif. & templ.* de Fredianis dendrophoris, aliis. Hos enim conſtituiſſe collegia eorundem Gentilium, neque adeo pertinuiſſe ad cauſam religionis peregrinæ, vel ad textum Marciani. Poſtumium, apud Livium *Lib. 39, 16*, de peregrinis ſacris arcendis plus dixiſſe: minus autem ſenſiſſe, neque potuiſſe iterata illa totiens Decreta Romanorum recitare. Marcianum JC. per SC. quo illicita collegia prohiberentur, intelligere ipſum illud famoſum noſtrum SCtum, Sp. Poſtumio Albino, & Q. Martio Philippo Coſſ. propoſitum. Nec tamen approbat cenſuram Petri Pithœi, apud Scholiaſten Juvenalis *Satyr. II v. 3* pro, *exiis*, legentis, *ex SCto.* Et, nunc demum aggreditur monumentum, de quo ſermo eſt, hactenus a nemine explicatum neque reſtitutum, tametſi a variis, Jac. Gronovio, Raph. Fabretto, Jo. Clerico, editum. Sic parte illius prima & ſecunda illuſtrat beneficio collationis veterem dictionem, *conſuluerunt*, *SC. ARF. eſent*, & ſcriptionem, *ubi eorum utr. a.* &, *adeſe pr. r. a.* Adhiberi hic prætextum religionis, etiam impie; qui non fuerit alius quam conſcientiæ læſæ majeſtas. Placuiſſe enim huic ſuccurrere adito Prætore, & interveniente toties Senatus cognitione: qua amputaretur occaſio delinquendi, & turbandi

bandi Remp. non autem, ut omnis religio peregrina aboleretur. Tertiam partem noviter exponit Noſter: eum virum, qui inter bacchantes ſit, excludendum a Senatu tunc, quum deliberaretur, an quibusdam permittenda eſſent Bacchanalia, nec ne. Ea enim ratione conſtare, cur de viro, non de fœmina hic ſermo ſit; quum fœminis alias æque ut viris interdicta hæc fuerint. Atque hanc lectionem ut tueatur, *vir bacchas* eſt ipſi, qui inter bacchantes. In quarta parte minus occurrebat dubii. Parte quinta prohibentur omnes conjurationes bacchanales, quæ fieri dicuntur etiam convovendo, conſpondendo, compromittendo, & fidem inter ſe dando. Additur, prohiberi hæc tam in publico, quam privato, & extra Urbem, niſi fiant cognita cauſa. Pro *in devoto*, maluit Noſter, *inde voto*. Fabretti ſcripturam nemini intelligi. Extra urbem etiam vetari; quia jam pridem tota Italia perſonabant Bacchanalia. Liv. *L*. *39*, *15*. Parte ſexta: *Cenſuere omnes*, (pro homines,) *pridie Id. Quintil.* deinde, *interibi viri plus duobus*, *mulieres plus tribus*. Pars ſeptima iterum nihil habet eximii. In parte autem ultima occurrit locus valde obſcurus: *in diebus X faciatis*, *uti dimota ſint bacchanalia in agro Turano*. Fabrettus, & ex eo Clericus ediderant, *ut. eidis. mota.* Sed ager ille *Teuranus* vel *Turanus* ecquis fuerit, *nondum*, inquit Noſter, *potui ſcire*, *eumque juxta Romam*, *quin vel in tota Italia fruſtra quæſivi*. In illo autem agro, quisquis demum fuerit, potiſſimum videri conveniſſe bacchantes. Amovenda autem, & diruenda fuiſſe tam bacchanalia, i. e. coitiones bacchantium, quam omnia inſtrumenta, quæ ipſis inſervirent.

Diocletianum & Maximianum, Impp. Gentiles, ſimiliter caviſſe contra Manichæos, ne quid novæ religionis turbaret Rempublicam. Manichæorum enim ſecta cum in Africa primum cœperit in Africa etiam oppoſitum illi eſſe hoc edictum, & ad proconſulem Africæ datum. De appellatione iſtorum ait ſe quædam jam annotaſſe *Lib. 1c. 12 Obſervationum Juris Romani* ad *L. 4 pr. C. de hæret.* non quod Arcadius & Honorius imitentur adoratores ſectæ iſtius voce *Manichæorum*, ſed quod indicent, duplici nomine eos paſſim vocari. Utrosque autem meritiſſima ſeveritate dicunt ſe perſequi, quomodocunque ſe appellent.

Ori-

Originem hæreſeos arceſſi in textu Edicti ab otio. Ipſum enim conditorem, qui Manes vulgo audit, cum opibus per hereditatem afflueret, otio ſe & ſocordiæ dediſſe, & cum non haberet aliud quod ageret, condendæ novæ ſectæ autorem fuiſſe. Otium ergo hoc hortabatur eum, modum excedere *in communionem conditionis naturæ hominum.* Ubi non videbatur Noſtro *communio & turpitudo* dici eodem ſenſu. Per doctrinam ſuperſtitionis intelligi ipſum Manichæiſmum, non Chriſtianiſmum; ceu putaverit Marqu. Freherus. Religionem Gentilem recte defendi hic ab Impp. procul omni ratione, ſola autoritate cum ſua, tum majorum, (quamvis veterem Romanam Theologiam præ aliis Gentibus laudet etiam Euſebius, *præparat. Evang. L. 2 c. 10.*) Religionem enim Gentilium non potuiſſe rationibus perſuaderi. Quin ipſos veteres Chriſtianos non tam diſputationibus, quam ſuaſionibus putaſſe congrediendum cum adverſariis a religione diſſidentibus, & ſæpe plus profeciſſe piam ſimplicitatem, quam rationum acutam ſublimitatem. Veriſimile eſſe, Orthodoxos, quales ſibi eſſe videbantur, plurima Manichæis affinxiſſe; quæ, ſi verum quis amet, non uſquequaque fuerint vera, vel alia tamen mente prolata. Pro, *deterroribus religionibus*, retinet Noſter *veterioribus*, forte ex conjectura Cujacii. In iis quæ ſequuntur: *Hi enim, qui - opponunt, quæ divinitus conceſſa*, ſupplendum cenſet, *vetandi vel prohibendi ſunt.* Reſpici autem ad illam doctrinam Manichæorum, qua abſtinerent a matrimoniis divinitus conceſſis, & uſu variorum eſculentorum, potulentorum. Statim: *quoniam nobis, de quibus Solertia tua Serenitati noſtræ retulit, Manichæos eos nuperrime* &c. Refert hic Noſter *nobis* ad antecedentia, *quæ divinitus conceſſa ſunt nobis.* Deinde tranſponit *eos: quoniam eos, de quibus.* Satis autem mirari nequit, Suidam in Νέρβας, Manichæorum dogma temporibus Nervæ tribuiſſe; nam ipſe Manes extinctus Noſtro eſt circa annum demum CCLXXX. Et nihil adhuc ſuccurrere, quo Suidæ autoritati poſſit conſuli. Quid ſit in textu Edicti, *iſtebas Leges Perſarum*, deſperatum fere videri. Reliqua ita collocat: *ne forte conentur per execrandas conſuetudines & iſtebas Leges Perſarum, innocentioris naturæ homines, Romanam Gentem modeſtam atque tranquillam,*

& univerſum orbem noſtrum, veluti venenis malevolis inficere. Sequuntur adhuc obſcuriora, quibus ita medetur: *Et quia omnia, quæ pandit prudentia tua in relatione religionis, genera maleficiorum, illorum ſtatutis evidentiſſimorum, exquiſita & adinventa commenta ſunt;* Ideo *eorum mænas atque pœnas debitas & condignas illis ſtatuimus.* Unicum illud, *mænas*, nemo hominum, *inquit*, facile intellexerit. *Dicat, qui habet ſpingem.* Porro, *eorum patrimonia fiſco noſtro adſociari facies: ipſos quoque FORENSIBUS vel Proconenſibus metallis dari.* Multa hic attuliſſe Pithœum, ut lectionem ſanaret. Poſſe legi *Fœnenſibus*, exiſtimat Vir illuſtris, vel Fennenſibus, ex Epiphanio & Theodoreto; aut etiam Faïnenſibus, ex Athanaſio & Euſebio. Finit Edictum: *Ut igitur ſtirpitus amputari malis hæc nequitiæ de ſeculo noſtro poſſit, devotio tua juſſis ac ſtatutis Tranquillitatis noſtræ maturius obſecundare.* Quod ita emendat idem: *talis hæc nequitia*, &, *maturius obſecundato.*

Quæ ad nos hujus opuſculi occaſione perſcripſit Conſult. Wæchtlerus, Supplem. Tom. VII Sect. IX inſerta ſunt.

HERMANNI BUSCHII VALLUM HUmanitatis. Accedit Vita ejus deſcripta a JACOBO BURCKHARDO, Gymn. Hildburgh. P.P. qui & præmiſit Germaniæ Equitem acerrimum humanitatis propugnatorem.

Francofurti ad Mœnum, apud J.M. Linde, 1719, 8. Alph. 1 pl. 4.

QUi Vitam *Hutteni* luculentiſſime deſcriptam nobisque A. 1717 p. 410 & A. 1718 p. 134 recenſitam, edendo non levem iniit ab hiſtoriæ literariæ ſtudioſis gratiam, idem nunc *Hermanni Buſchii*, non poſtremi inter politiorum literarum inſtauratores, fata ſcriptaque ſingulari perſecutus eſt diligentia. Id ut faceret, eo magis incitatum ſe ſenſit, quod inter Poetas Germanos Buſchium nec Lotichius nominavit, nec Morhofius, nec Bailletus: cum tamen is, judicio Cl. Autoris, in Germania paucos pares, ſuperiorem nullum unquam habuerit. Præmiſſis igitur clarorum virorum honorificis de Buſchio judiciis, initio

tio ſe excuſat Cl. Burckhardus, quod poſt editam ſæpius *Herm. Hamelmanni de Buſchii vita ſcriptisque Narrationem* ipſe hanc Iliada ſcripſerit. Scilicet haud pauca, ab Hamelmanno prætcrita, adjecit, hiſtoriamque Buſchianam reddidit perfectiorem: præterea que ex ipſis Buſchii ſcriptis, maximam partem ſecum communicatis e Bibliotheca Guelferbytana, hanc Vitam confecit, & integra Carmina, Præfationes & Epiſtolas inſeruit, ex quibus perdiſci queat viri indoles & eruditio. Natum hinc diſcimus eſſe Buſchium circa annum 1468 in diœceſis Monaſterienſis arce *Saſſenborg* ſtirpe nobili. Poſtquam Daventriæ in Alex. Hegii ſchola adoleverat, condiſcipulum ibi nactus magnum illum Eraſmum, Heidelbergam petiit, ibique Rudolpho Agricola magiſtro uſus eſt. Quo mortuo in Italiam ſe contulit, indeque redux duos carminum libros edidit anno ætatis vigeſimo ſecundo. Dedicavit eos Hegio præceptori ſuo, totaque iſta dedicatio hic inſerta non ſine jucunditate legetur ab harum literarum amatoribus. Etiam carmina hinc aliquot exhibentur, e quibus repetere libet vaticinium Poetæ nunc a Cl. Burckhardo feliciter impletum. Ita enim p. 148 invido cuipiam occinit Buſchius: p. 142.

Cum genus omne tuum periit, nec noſceris ulli,
Nec ſupereſt facti poſtera fama tui,
Nomina grandævis tradentur noſtra libellis,
Et ſtabit doctæ laus diuturna lyræ.

Ceteri quoque Buſchii libri hic accurate recenſentur, ex quibus nominamus ejus libros Epigrammatum, poema de laude urbis Lipſienſis, Commentarium in Artem Donati de octo partibus orationis, Decimationes Plautinas ſive Gnomas Plauti notis illuſtratas, Commentarium in Perſii Prologum & Satyram primam, Annotationes in Claudiani Raptum Proſerpinæ, in Silium Italicum, in Petronium, in Martialis librum primum, in Virgilii Æneida. Id quoque dignum eſt memoria, Buſchium una cum aliis quibusdam eſſe autorem *Epiſtolarum obſcurorum virorum*. Ceterum vita Buſchii perpetua fuit peregrinatio. In hac vero peregrinatione lucem literarum ubique terrarum ac gentium ſparſit Buſchius, humanioresque, quas vocant, literas docuit Coloniæ, Roſtochii, (ubi Heverlingum, Profeſſorem publicum, nactus eſt adverſarium, in quem edidit *Oeſtrum* ſive novorum 222.

Epi-

Digitized by Google

Epigrammatum libellum,) Gryphiswaldiæ, Lipſiæ, Marpurgi, & alibi. A. 1518 factus eſt Rector Scholæ Veſalienſis. Verum hinc abiit Marpurgum, ubi A. 1527 uxorem duxit. Sed ex hac quoque urbe Dulmonem tandem ſe contulit, Monaſterienſis terræ oppidulum, ibique A. 1534 rebus humanis vale dixit. Unum hic omiſſum a Cl. Burckhardo deprehendimus, nempe originem cognominis, quod Buſchius adſumſit, dum ſe appellavit *Herm. Buſchium Paſiphilum*. Si conjectura id licet aſſequi, putaverim, Buſchium id nominis retuliſſe ex Italia. Scilicet Itali non ferentes aſperiora Germanorum nomina, emollire ea non dubitabant: id quod vel Reuchlini exemplum docet, quem ab Hermolao Barbaro nominatum eſſe *Capnionem*, pervulgata fama eſt. Pari itaque modo *Buſchius Weſtphalus* transmutatus fuiſſe videtur in *Buſchium Paſiphilum*. Sed hancce conjecturam ipſi damnabimus primi, quamprimum certiora fuerimus edocti ab alio.

Vitam hanc *Buſchii* ſequitur unus e præcipuis ejus libris, *Vallum humanitatis* inſcriptus, quo artium humanitatis, ſcholaſticis illius ævi maxime inviſarum, ſtrenuum ſuſcepit patrocinium, earumque cauſam ſatis diſerte egit ſatisque pro illa ætate erudite.

Quod attinet ad Cl. Editoris Diſſertationem de doctis Germaniæ Equitibus, in ea, poſtquam præfatus eſt, nobilitatem magis a literarum ſtudiis pendere, quam a natalibus, viroque ſapienti ac literis exculto nobilius eſſe nihil, exhibet nobiles viros ſeculo XVI eruditionis laude conſpicuos, *Joannem Camerarium Dalburgium*, magnum ævi ſui Mœcenatem, factum tandem Epiſcopum Wormatienſem; *Theodericum de Pleningen; Bernardum Adelmannum; Joannem ex Lupis de Hermansgrun; Eitelwolfum de Lapide*, cujus Vitam & Melch. Adamus exhibet inter Vitas JCtorum; *Rodolphum Langium*; *Ulricum Huttenum*; *Conradum Mutianum Rufum; Bilibaldum Pirckheimerum; Hermannum Nuenarium Comitem;* & denique *Hermannum Buſchium*. Ceterum ſemel iterumque in hoc volumine pollicitus eſt Clar. Burckhardus, ſe proxime etiam *Hermanni, Comitis Nuenarii*, Vitam deſcripturum eſſe: nec dubitamus, non minori eam applauſu, quam Vitas Hutteni atque Buſchii, exceptum iri.

Erratum: *Menſe ſuperiori p. 386 lin. 14 lege* JOANNES NICOLAUS.

Proſtat cum hoc Menſe Supplem. Tomi VII Sectio IX.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Novembris, Anno MDCCXX.

HISTOIRE DES PROVINCES UNIES des Paisbas.

i. e.

HISTORIA FOEDERATARUM BELGII Provinciarum, a tempore Pacis Weſtphalicæ, Autore Domino de WICQUEFORT.

Tom. I.

Hagæ Comitum, apud Thomam Johnſon, 1719, fol. Alph. 12 pl. 15.

RES Fœderati Belgii ab origine ejusdem dudum conſignaverant Scriptores celeberrimi, deſiderabantur autem, qui geſta a tempore Pacis Monaſterienſis accuratius poſteris traderent. Provinciam hanc Status Hollandiæ demandabant Wicquefortio, civi ſuo, ob peritiam linguarum exoticarum, maxime vero negotiorum publicorum, ut & politum ſcribendi genus, huic rei expediundæ aptiſſimo. Vir iſte in Gallorum, Anglorumque Regnis ærumnas varias perpeſſus, redux in patriam anno 1659, a Penſionario Wittio benigniſſime eſt exceptus, cujus & commendationi debuit, ut hiſtoriam patriæ conſcribere juberetur, asſignato ipſi ſalario haud illiberali. Nec noſtri ſolertiam deſtituit ipſe Wittius, documentis quippe huc facientibus ex Archivo publico prompte exhibitis. Verum Wittiis cruenta cæde ſublatis, in Wicquefortium quoque tempeſtas illa detonuit, A. 1675 in cuſtodiam raptum ac publica ſententia perpetuo carceri, bonis etiam fiſco addictis, damnatum, e quo demum A. 1679 ſolerti filiæ cura evaſit.

Digitized by Google

Etenim Noſter jam A. 1669 Steuckeris, Bibliopolis Hagenſibus,
locaverat hoſce Commentarios prælo juris publici faciendos,
quod quo minus tum fieret, infelicia Autoris fata obſtitere.
Et quamvis haud ita multo poſt Bibliopolis, reddito exemplo
Wicquefortii manu exarato, licentiam conceſſiſſent Princeps
Auriacus, & Hollandiæ Ordines, opus ipſum abſolvendi, do-
cumentis quoque hanc in rem ex ſcriniis publicis denuo libera-
liter communicatis, attamen, dum is qui ex Steuckeris ſuperſtes
erat, detrimenta ex interrupto opere enata compenſari vellet
ab Ordinibus, impreſſio operis in diem dilata fuit, donec Steu-
ckerus, neglecta penitus rei familiaris cura, omnibus fere ad
rem agendam deſtitutus, A. 1717 vivere deſiit. Hæc ſane
fuit ratio, quare opus deſideratiſſimum omnium voto tardius
lucem publicam aſpexit, ut erroris adeo coargui poſſint, qui
decreto propterea promulgato interdictam ejus publicatio-
L. I. p. 2. nem exiſtimaverant. Sub exordium operis paucis deſcribitur ori-
-- 26. go & regimen Fœderati Belgii; hinc accurata inſtituitur con-
27-44. ſideratio, quis fuerit ſtatus Europæ tempore pacis Weſtpha-
licæ. Ex his iisque quæ poſtea evenerunt, nonnulla vel obi-
29. ter delibaſſe, ſuffecerit. Cum Legatus Gallorum Deſtradius
a Regina Anglorum Caroli I conjuge minus reverenter fuiſ-
ſet habitus, verbis quoque injurioſis in Richelium ab illa pro-
latis, poſtmodum vindictæ ſemper intentus, ignominiam tur-
bas in Anglia excitatas callide fovendo ſatis ulciſcebatur. Societas
36. 115. Indica Occidentalis apud Belgas tota Braſilia levi negotio fuit
233. ejecta, quod, induciis licet cum Luſitanis pactis, eos quovis
modo laceſſeret, remque interim militarem penitus neglige-
ret; licet ab omni perfidiæ nota nec Luſitani plane ſint ab-
50. ſolvendi. Rumorem tunc temporis ſparſerant Galli, Regis
Hiſpaniarum filiam Regi ſuo nupturam, eique Belgium Hiſpa-
nicum dotis nomine concedendum, in cujus vicem Hiſpani
Catalauniam cum Comitatu Ruſcinonis eſſent recepturi. Ve-
rum dum Galli alios fallere nituntur, ipſimet ſpe ſua cecide-
55. runt, Belgis quippe his rumoribus adeo perculſis, ut, Auriaca
maxime maritum incitante, pacem cum Hiſpanis huc usque
L. II. p. 64. dilatam maturarent. Haud parum illud promovit negotium,
quod

quod Hiſpani honores eosdem Belgicis Legatis exhibuiſſent, quibus affici ſolent Veneti. Ulturi facinus, uti jactabant, Galli, legem inſtaurabant, quondam ab Henrico III latam, ſcilicet navem amicam, in qua ulla res hoſtium deprehenderetur, diripere licere, quo obtentu plurimas Belgarum onerarias in poteſtatem ſuam redegerunt. Notari deinde meretur, Hollandiam præ reliquis Fœderatis gaudere jure denominandi Virum in Galliam ablegandum; nec injucunda, quæ de Commendis Ordinis Teutonici & Johannitici in Belgio multis commemorantur, quas maximam partem in uſum politicum converſas fruſtra reſtitui poſtularunt Equites. Legatorum Ablegatorumque nomina ad diſtinguendos primi vel ſecundi ordinis Legatos medio Seculo XVII primum adhiberi cœpta. Excellentiæ vero titulus Seculo XV ferme finito Legatis demum eſt tributus. Infauſto quodam ſiderum influxu Noſtro videtur contigiſſe, quod ſpiritus rebelles uno eodemque anno 1648 Moſcuæ, Londini, Lutetiæ, Meſſanæ, Neapoli, Conſtantinopoli, civium ingenia occupaverint. Motus civiles inter Arauſionenſem Wilhelmum II & Amſtelodamenſes ſolertiſſime recenſentur. Cum Condæus Egvillonium poſſesſione Portus Gratiæ dejiceret, & Richelium a connubio neptis Mazarinianæ dehortaretur, maximum ſibi odium concitavit. Hiſpani & Fœderati Belgæ invicem ſe neutrarum fore partium anno 1650 promiſerant, in cujus pacti legibus animadvertendum, merces neutri parte addictorum in navibus hoſtilibus repertas pœnæ commisſi ſubjiciendas; res hoſtium vero in illorum navibus inventas liberas fuiſſe dimittendas. Wilhelmus II Arauſionienſis exitioſum ſibi morbum contraxerat immodico venationis uſu, autumni imprimis tempore ſanitati maxime adverſo. Princeps fuit, ex Wicquefortii ſententia, præclaris animi dotibus excellens, quibus tamen ſic uſus eſt, ut timoris ſibi plurimum, amoris parum in libera Republica conciliaret. Atque hic finitur hiſtoria Wicquefortiana. Sequuntur Documenta illuſtria, ad quæ antea paſſim in margine Commentariorum provocaverat Autor, eaque plusquam dimidiam operis partem efficiunt. Collegerat equidem & antehac Aitzema

Marginal references: p. 81, 232. — 82. — 408, 110. — 119. — 129. — L. III. p. 136. — 187. — 167. — 174. — L. 4. p. 201. — 253.

 ma

ma inſtrumenta ejusdem generis avthentica in Hiſtoria ſua Belgica, at ea Wicquefortii ſolertia ſemiſſe ferme ſuperavit. Imprimis eo Aitzemiana parum accepta fuerunt, quod non niſi Belgicæ linguæ gnaris inſervirent, cum Wicquefortius & Belgica, & Anglica, Luſitanica, Hiſpanica omnia, ex altera ſtatim pagellæ parte idiomate Gallico donata, exhibeat.

THE HISTORY OF ENGLAND FROM THE firſt Entrance of Julius Cæſar and the Romans &c.

h. e.

HISTORIA ANGLIÆ AB ADVENTU Julii Cæſaris & Romanorum usque ad Regnum Jacobi II, & inaugurationem Wilhelmi III & Mariæ; Autore LAURENTIO ECHARD, A.M. Archidiacono Stowenſi.

Tomus I, II & III.

Londini, apud Jac. Tonſon, T. I 1707, T. II & III 1718, fol. Alph. 32½.

OPtime de civibus ſuis meritus eſt Cl. *Echardus*, qui, cum plerosque univerſalis Angliæ Hiſtoriæ ſcriptores vel ſteriles nimis, vel partium ſtudio deditos, vel moroſos & ob ordinem, quem ſervarunt minus decentem, parum lectu jucundos eſſe intellexiſſet, novum opus condere atque coævos pariter & recentiores ſcriptores tum editos tum in ſcriniis latentes conſulere, hiſtoriarumque ſtudioſos tot ſcripta volutandi labore levare conſtituit. In eo ita verſatus eſt, ut neutri parti favere videretur, nec quicquam extollens nimium, nec vituperans, præterea vero id operam dedit maxime, ut rerum geſtarum periodos rite diſtingueret, nec quadrata rotundis miſceret, tum ut frequentes depingeret & Regum & Primatum characteres, (in quibus tamen exprimendis non usquequaque felicem fuiſſe Angli cenſent,) & argute dicta ſubinde interſereret, conſiliaque prudentum ſtudioſe rimaretur. Et jam ſpem de

de ſe conceptam ſatis impleverat, edito duodecim abhinc annis Tomo I, quem a Julii Cæſaris potiſſimum ætate ad mortem usque Jacobi I deduxit, præmiſſa etiam Introductione, quam vocat, in qua de veteri Britannia ejusque incolis diſſeruit. Succeſſere huic demum nuper Tomi duo, alter ad reſtaurationem Caroli II, & tertius ad inaugurationem Wilhelmi III & Mariæ productus, quos quartus deinceps, Wilhelmi hujus auſpicatum regimen comprehenſurus, excipiet. Etſi vero eandem fere ubique rationem ſervaverit, id tamen animadvertimus, Cl. Autorem in poſterioribus Tomis ſub finem cujusque anni eruditorum aliorumque virorum celebriorum in Anglia demortuorum mentionem feciſſe, quod id, ni fallimur, optarent, qui in primo Tomo eam plane prætermiſſam dolebant. Ut igitur aliquid hinc ſpeciminis loco in gratiam Hiſtoriæ literariæ cupidorum depromamus, eos ex eruditorum ordine hoc loco producemus, qui apud Ant. Wood & in Lexicis eruditorum hactenus excuſis haud memorantur.

A. 1625 deceſſit *Johannes Fletcher*, Epiſcopi Londinen- T.II. p. 31.
ſis filius, annos natus quadraginta novem, qui Dramatica ex-
celluit, & Beaumontio, quem ſocium in hac arte habuit, de-
cem, Shakeſpeario vero novem annis ſuperſtes fuit. A. 1627 55.
Johannes Hayward, Legum Doctor, ſed rerum Theologica-
rum peritior, qui Jacobi I Hiſtoriographus, in Collegio Chelſeen-
ſi degens, ſcripſit hiſtoriam Henrici VIII & Eduardi VI, ſtylo qui-
dem ſatyrico magis & dramatico, quam hiſtorico. A. 1633 *Hen-* 111.
ricus Ferrars, Varvicenſis, Heraldicæ, Genealogicæ & antiqui-
tatum Anglicarum ingens lumen. A. 1634 *Georgius Chap-* 113.
man, Poeta Dramaticus, verſione etiam Homeri & Poetarum mi-
norum inclytus. A. 1636 *Thomas Goad*, Theol. D. & Rector 222.
Hadlejenſis, in Theologia, humanioribus, critica, hiſtoria, poe-
ſi excellens, qui a Jacobo I ad Synodum Dordracenam miſſus.
A. 1641 *Richardus Montague*, Epiſcopus Norvicenſis, Armi- 277.
nianis favens, ſed Puritanis admodum infenſus, ob varia ſcri-
pta, imprimis quæ Seldeni Hiſtoriæ Decimarum omnium plau-
ſu oppoſuit, celebratus. A. 1642 *Johannes Suckling*, Regio 372.
ærario præfectus, ob ſummam ingenii vim, tum & poeſeos &

amœniorum literarum cognitionem, *Delitiæ aulæ* & *Suavium*
p. 513. (Darling) *Muſarum* dictus. Anno 1644 *Richardus Bakerus*,
Londini in carcere anno ætatis 76 poſt varias ærumnas mor-
tuus, qui ut in Theologia potiſſimum excelluit, ita magis
innotuit edito Chronico Angliæ, quod tamen Noſter metho-
dicam potius locorum communium collectionem, quam ju-
ſtam hiſtoriam dicendum cenſet. Eodem anno *Thomas John-*
ſon, ex Apothecario Medicus excellens, & Botanicus ſui tem-
poris præſtantiſſimus, dum Locumtenentis inde officio ſtrenue
545. fungeretur, globo trajectus occubuit. Anno 1645 duo The-
ologi deceſſere, *Daniel Fleatly*, & *Walterus Balconqual*, Scotus,
quorum ille ob erudita ſcripta contra Pontificios edita, *decus*
religionis evangelicæ & nationis Anglicæ vulgo dictus, hic vero
nomine nationis Scoticæ ad Synodum Dordracenam miſſus eſt.
678. A. 1649 *Eduardus Symmonds*, cauſæ Regiæ defenſor acerri-
mus, qui non Vindicias modo Caroli I ſcripſit, ſed & ipſius
Regis *Iconem Regiam* primus vulgavit, quem librum, fruſtra
obnitente Miltono aliisque, quinquageſies intra anni ſpatium
700. impreſſum fuiſſe, Autor teſtatur. A. 1650 *Simon D'ewes*, ob
ſtudium antiquitatis Seldeno magni æſtimatus, qui Hiſtoriam
omnium Parliamentorum ſub Eliſabetha, & Bibliothecam
733. MSptorum ſelectiſſimam reliquit. A. 1651 *Petrus Turnerus*,
Medicus, Mathematicus, Criticus, Politicus, in Patribus præte-
rea & conciliis egregie verſatus, qui ſimul Profeſſor Medicinæ
in Collegio Greshamenſi Londini & Geometriæ Oxonii fuit,
741. pro Regis cauſa multa perpeſſus. A. 1652 *Eleonora Daviis*,
Johannis vidua, & filia Comitis de Caſtelhaven, ſupra ſexum
erudita, modeſti ſed excelſi animi fœmina, quæ multa effectu
comprobata, dubium num ſpiritu enthuſiaſtico, prædixit.
770. A. 1654 *Rogerius Dodsworth*, cujus curæ maximam partem
debentur vetuſta monumenta a Dugdalio in Monaſtico An-
glicano edita; & *Henricus Iſaacſon*, civis Londinenſis, qui ſtu-
diis Academicis haud imbutus, ad ſummum Chronologiæ, cu-
jus ingens ſpecimen edidit, faſtigium pervenit.
T.III. p. 95. A. 1662 *Laurentius Rooke* deceſſit, Profeſſor Aſtronomiæ
& Geometriæ in Collegio Greshamenſi, in primis Societatis
Regiæ

Digitized by Google

Regiæ Sociis ob variam eruditionem, modeſtiam & probitatem celebratiſſimus. A. 1665 *Wilh. Spurſtow*, aulæ Catharinæ Cantabrigiæ Præſes, Presbyterianis devotus, qui librum p.144.
notiſſimum *Smectymnus*, quo Eccleſiæ Anglicanæ fundamenta ſubvertenda erant, cum Stephano Marshall, Edmundo Calamy, Thoma Young & Matth. Newcomen, quorum initialibus literis ipſe libri titulus conflatus eſt, compoſuit. A. 1673 340.
Thomas Browne, Canonicus Vindeſorienſis, ſed ſub Cromvello pulſus, Capellanus inde Principis fœminæ Arauſionenſis in Belgio, Theologis Belgicis perfamiliaris, Carolo II reſtituto, reſtitutus & ipſe, Criticus, Orator, Caſuiſta & Theologus doctiſſimus. A. 1674 *Eduardus* Comes *Clarendonii*, Hiſtoria re- 369.
bellionis Anglicæ, ante paucos annos edita, inclytus, Rothomagi anno ætatis 67 poſt ſeptennale exilium obiit, quo tempore Hiſtoriam modo memoratam ſcripſit, cujus tamen potior pars a reſtauratione Caroli II ad improſpera Clarendonii fata non ſine Anglorum dolore adhuc deſideratur. Ceterum eum ex Eduardi Walkeri, A. 1676 defuncti, ſchedis in Hiſto- 408.
ria illa imprimis adjutum fuiſſe, alibi Autor teſtatur. Tacemus *Jo. Miltonum*, eodem cum Clarendonio ætatis & æræ Chriſtianæ anno mortuum, cujus libri aliqui publico decreto, poſt reſtitutum Carolum II, igne cremati ſunt. Ubi de *Whitelokio*, ſcriptore Comment. Hiſtoriæ Anglicanæ, A. 1675 mortuo, lo- 401.
quitur Autor, obſervat, eum exemplo libri ſui ad A. 1659 calamo adſcripſiſſe: *Uxor mea varias ſchedas ad publica negotia ſpectantes igne abſumpſit, unde hæ relationes minus perfectæ.*
A. 1676 e vivis exceſſit *Johannes Ogilby*, Scotus, artis ſalta- 409.
toriæ primum magiſter, qui Poetarum inde verſionibus & multis editis voluminibus Regis & aulæ favorem meruit, ut mirum ſit, eum ſine ulla inſtitutione tot operibus parem fuiſſe. A. 1677 *Gilbertus Sheldon*, Archi-Epiſc. Cantuarienſis, 436.
cujus munificentiæ celebratiſſimum Theatrum Oxonienſe debetur; & *Iſaacus Barrow*, Londinenſis, Græcæ linguæ & Ma- 437.
theſeos in Academia Cantabrigienſi Profeſſor, ut & Geometriæ in Collegio Gresham. Lector & poſtea Collegii Trinitatis Cantabrigiæ Præſes, Vir in Theologia & varia eruditione verſatiſſi-

tiſſimus, cujus ſingulæ conciones materiam, quam tractant,
p. 500. ita exhauriunt, ut tractatuum loco eſſe poſſint. A. 1678
Franc. Potterus, Rector eccleſiæ Kiningtonenſis, & Socius Regiæ
Societ. non minus ſcriptis de revelationibus & in Apocalypſin,
quam novis inventis mechanicis, aquaticis imprimis,
tum & Medicis, & methodo transfundendi ſanguinem, nomen
568. adeptus. A. 1679 *Rogerius Boyle*, Roberti frater, Hibernus,
aulicus, miles, Poeta excellens, cujus imprimis tragœdiæ cele-
609. brantur. A. 1680 *Samuel Butler*, Worceſtrienſis, arte picto-
ria, Muſica & Poetica, imprimis feſtiviſſimo poemate *Hudi-*
668. *bras* dicto, celebratus. A. 1681 *Thomas Herbertus*, e Comi-
tum Pembrociæ familia, qui poſt varia in Europa, Aſia & Africa
itinera, quorum deſcriptiones edidit, a Parliamento deſtinatus,
ut Carolo I. Regi captivo comes pariter & cuſtos eſſet,
cum ingenium ejus hac occaſione optime exploraſſet,
Commentarios eorum, quæ binis ante cædem Regis annis geſta
ſunt, animo ab omni partium ſtudio alieno conſcriptos,
reliquit; & *Wilhelmus Lilly*, Medicus, qui nulla quidem Academica
inſtitutione uſus, varias prædictiones Phyſicas & Aſtrologicas
edidit, ut & hiſtorica ſcripta, in quibus Vitam Jacobi I
& Caroli I memoravimus in his Actis Suppl. T. VI Sect. XI
667. p. 513. A. 1682 *Philippus Warwick*, Caroli I Regis malorum
ſocius, & Commentariorum ejus ſcriptor probus, divitiarum
789. omnium & fortunarum contemtor ſtrenuus. A. 1685 *Tho-*
mas Marshall, Decanus Gloceſtrienſis, & Criticus doctus, Gothicæ
imprimis & Anglo-Saxonicæ linguæ probe gnarus. De-
942. nique A. 1688 Poetarum terſiſſimorum par deceſſit, *Edmun-*
dus Waller, & *Thomas Flatman*, quorum illi debetur Anglici
ſermonis puritas ac ſuavitas, obſervaturque, ejus juvenilia his
quæ ſeptuaginta poſt annis elaboravit, minime cedere: hic vero
ſubinde viſus eſt paulo nimis in carmine laſcivire.

ERNESTI SAL. CYPRIANI DISSERTATIO de Propagatione Hæreſium per Cantilenas. Accedit CUNR. THEODORICI Oratio de mixta Hæreticorum prudentia.

Lon-

Digitized by Google

Londini, apud F. Fayram, 1720, 8, plag. 8.

NObiliſſimum par hoc opuſculorum, in Germania noſtra natorum, quæ Angli, ſuum & externis pretium ſtatuere gnari, ediderunt, non ſine ratione, ſed optimo potius conſilio coiiſſe nobis ſocietatem videtur. Alterum enim peculiare exemplum mixtæ hæreticorum prudentiæ ſuppeditat, alterum generatim eam contemplatur indolemque & varias ejus partes breviter exponit. Hoc viro jam diu inter cœlites agenti, ſed ſcriptis, quibus cœtum divinioris puræque doctrinæ tenacem ſibi obſtrinxit, etiamnum in terris viventi, perpetuoque victuro, Cunrado Theodorico, ſive ut frequentius eum appellari audias, Dieterico, Philoſopho ac Theologo Gieſſenſi, debemus. Illud parente ſe non inferiore commendat, Viro Celeberrimo, Erneſto Salomone Cypriano, Conſiliario Conſiſtoriali & Eccleſiaſtico in Aula Gothana, qui ut meritis atque eruditione æternum famæ decus ſibi dudum comparavit, ita vivus adhuc Eccleſiam ornat, atque ut ſperamus, bonique omnes vehementer optant, diu ornabit. Et capitibus quidem tractationem ille ſuam abſolvit quinque. Primo oſtendit, mutatis cantibus mores mutari, idque Platonis imprimis autoritate confirmat, qui ſi nonnullis ad modos potiſſimum muſicos, non cantica ipſa reſpexiſſe videatur, tamen haud potuit novam canendi rationem improbare, ut non eadem opera cantica nova, quæ multo etiam majoris momenti ſunt, quam modi, damnarit. Altero capite cauſam indagat, cur mutatio ea cantuum tantum ad mutandos mores poſſit, eamque a natura cantus & animorum, quem ille efficit, motu flexuque arceſſit. Gnarus ejus rei Lutherus noſter, cum repurganda eſſet Chriſtiana doctrina, cantica inprimis in ſubſidium vocavit, quorum vim atque utilitatem ipſorum adverſariorum, Conzenii & ante eum Eccii querelæ ſatis teſtatam reddunt. Tertium caput ad antiquitates Eccleſiaſticas, quarum notitiam Viro Celeberrimo ſibi noſtra ætate nemo comparavit uberiorem, lectores deducit, atque ex Plinio, Tertulliano & Juſtino Martyre morem canendi Chriſtianis proprium perpetuumque fuiſſe probat, dubitationesque tollit Quackerorum, cantica ex cultu divino pro-

ſcribentium, & uſum eorum invictis rationibus demonſtrat. Quarto jam capite ad arcem cauſæ ſuæ pergit Vir Summe Reverendus, & quam facile hæreſes tum propter vim verborum & concentus, tum ob gratiam novitatis per cantilenas propagentur, docet, exemplis eam in rem uſus Valentini, Bardeſanis, Arii & Pauli Samoſateni. Quintum caput paræneticum eſt, quo oſtenditur, non facile novis cantionibus aditum ad Eccleſiam patefaciendum, ſed veteres potius retinendas, atque, ut merentur, magni faciendas eſſe. Novas cantiunculas obtrudentibus & Lutheri exemplo audaciam ſuam excuſantibus reſpondet, Lutheri cantilenas ab Eccleſia receptas & antiquiſſimas eſſe, verſiones quippe plerumque Pſalmorum, neque Luthero ſtatim quoscunque ejus æmulos perverſos componi poſſe, & præterea in cantibus novis nihil, cur veteribus præferendi ſint, reperiri. Subjectus eſt catalogus cantionum vernacula lingua decantari, Luthero ſuperſtite, ſolitarum, excerptus e bibliotheca Gothanæ libro muſico, cui titulus eſt: *Hic cantionum Eccleſiaſticus liber ab Illuſtriſſimo Principe Saxonum, Sacrique Romani Imperii Electore Dn. Joanne Friderico, in hujus arcis nova ſacellum comparatus eſt, ab Johanne Gewalthero, earundem eccleſiaſticarum cantionum moderatore, conſcriptus Anno ab orbe redemto milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto, menſi Julio.*

Alterum jam opuſculorum horum eſt oratio panegyrica Gieſſæ A. MDCIIX habita, agitque, ſi præſtantiſſimum Theologum, rem paulo pluribus explicantem, ipſum audiamus: *de mixta hæreticorum, qua in perniciosiſſimis dogmatibus ſuis perſuadendis ac ritibus novis introducendis, diſſeminandis & propagandis uti conſuevere, prudentia.* Præmiſſis paucis de ejus cum prudentia vera & Theologiæ veritate pugna, partes ejus ſeorſim explicantur, ita, ut quid hæreticis ſolenne fit, primo indicetur in genere, deinde & exemplis ex hiſtoria Eccleſiaſtica antiquiori depromtis illuſtretur. Nempe illi pro vafritie ſua ante omnia doctrinas ſuas occultant, Samoſatenum, Petrum Anachoretam, Manetem, Arium, Leontium, Eunomium, Pelagium Pelagianosque imitati, cauſasque ejus occultationis varias, quas metus

Digitized by Google

metus hominum, novis nondum adſuetorum, temporis occaſiones & calamitates, principesque ac magnates ſuppeditant, ſecuti. Neque autem perpetuo placita ſua, ſed ad tempus tantum occultant, atque interim majores expectant opportunitates, quas nacti amicos principum, poſt ipſos principes, eorumque ope alios, inferioris ſortis homines, ad partes pertrahunt ſuas, verioris doctrinæ aſſeclas convitiis proſcindunt eosque ſedibus ſuis expellunt, peſſimo cuique, modo eum ſibi addictum norint, deſtinatis. Hæc omnia, exemplis in luce clariſſima poſita, ſub finem orationis ad præſentia tempora paucis applicat orator, & cohortatione pia de cavendis hæreticorum artibus claudit.

DISSERTATIONUM THEOLOGICARUM de religionis Chriſtianæ præſtantia ac divinitate Decas, cum oratione de crucis trophæis ac Chriſti triumphis & populorum ad Chriſtianiſmum converſione, Autore BENEDICTO PICTETO, *Paſt. Eccl. Genev. & SS. Theol. Prof.*

Genevæ, typis Fabri & Barrillot, 1719, 8.
Alph. 1 plag. 12.

NOn novum in his Actis nomen eſt *Benedicti Picteti*, Genevenſis Theologi celeberrimi, cujus Theologiam Chriſtianam gallice editam in Actis A. M DCC II p. 72 commendavimus. Jam producimus ejus Decadem diſſertationum de religionis chriſtianæ præſtantia & divinitate, de qua quædam commentari, & cum ſtudioſis rerum divinarum diſputando excutere, in animum induxit Vir. Clar. etſi non ignoraret, multos viros eruditos in ea pertractanda jam deſudaſſe, ut in *præfatione* docet. Viam autem ad ejus expoſitionem ſibi parat *diſſertatione præliminari*, in qua de examine religionum agit. Conqueritur c. I, quod homines id ut plurimum negligant, qui tamen c. II habeant animum, vi judicandi præditum, contemtoque hoc examine inſtar brutorum animantium ſe gerant, in graviſſimos errores incidant, & ſibi permultum damni afferant.

ferant. Quare contendit c. III, unumquemque oportere de veritate religionis ſuæ certum eſſe, quoniam in omnibus ſalutem conſequi velle, vana ſit perſuaſio, & ideo, c. IV, etiam a ſingulis requiri, ut ejusmodi examen religionis ſuæ inſtituant, ſuosque doctores fallere poſſe credant, nec illud, c. V, quod tantum verum a falſo diſcernat & a doctorum examine, quod publicum & diſcuſſionis audiat, maximopere ſit diſtinctum, inter *ἀδύνατα* referant, etſi in eo, c. VI, multum ſtudii curæque ponendum ſit, quia tantum characteres veræ religionis, quos cum, c. VII, recta ratio dictitet, tum Scriptura Sacra, c. VIII, ſuppeditet, attendendi ſint. Dum ad rem ipſam accedit diſſert. *prima* oſtendit, chriſtianam religionem non tantum omne id veri bonique, quod in naturali, ethnica, Judaica & Muhammedana traditur, continere & approbare, ſed etiam falſa & turpia, quæ illa rata habent, rejicere & damnare. Ut vero palam fiat, prædictos veræ religionis characteres religioni veteris & novi Teſtamenti (Judaicam enim antiquam cum Chriſtiana Clar. Autor jam conjungit) convenire, in diſſert. *ſecunda* ideam, quam utraque de Deo habet, producit, qua nec dignior, nec melior, nec ſublimior, nec auguſtior excogitari, nec magnificentius quid dici poſſit; cui ſubjicit diſſert. *tertia* *hiſtorias*, rerumque in Vet. & N. Teſt. commemoratarum cum ſingularitatem & momentum, tum veritatem oſtendit & de iis ita diſſerit, ut & Moſen & Apoſtolos a fraude doloque malo alienos fuiſſe demonſtret. Pari modo ſe gerit in diſſert. *quarta*, in qua de prophetiis tractat, & primum iis, quæ de Hierechuntis inſtauratore, de Cyro, de Hieroſolymarum & Tyri excidio & de Imperatorum in Perſica Græcaque monarchia ſucceſſione in libris V. T. & imprimis in Danielis vaticinio leguntur, hinc & eas, quæ Meſſiam ſpectant & in libris N. T. habentur, exhibet, poſtea autem ea, quæ ad earum dignitatem valoremque imminuendum vel a veteribus vel a recentioribus excogitata ſunt, ſummo ſtudio infirmat & diluit. In diſſert. *quinta* deſcendit ad utriusque religionis V. & N. T. dogmata, quorum quædam ratio omnes homines doceat, quædam illa excogitare nequeat, quædam eidem adverſentur & veritatis principiis a natura

tura

Digitized by Google

tura mentibus impreſſis repugnent, ſaltem ab ea comprehendi nequeant, quædam porro ſint, quæ circa noſtram ſalutem verſentur & quæ maximopere ſcire flagremus, nec vero aliunde innoteſcant, quædam gloriam Dei mirifice illuſtrent, quædam a rebus mundanis ad cœleſtes nos evehant, quædam affectus noſtros doment, & quædam denique animi tranquillitatem afferant; quæ omnia ita comparata ſint, ut nec ſanctiora nec ſublimiora uſpiam inveniantur. Quibus in diſſertat. *ſexta* ſuccedunt leges, quas ſuis imponit chriſtiana religio, quæ virtutem præcipiunt, vitia vetant, & ut quis erga Deum, erga alios, & erga ſe ipſum recte ſe gerat, jubent, quæ omnia ita declarat, ut doceat, iis nihil obeſſe, quod & gentiles ea, quæ honeſta ſint, mandaverint, leges Judaicæ ceremoniales ſint abrogatæ, & Chriſtus etiam leges tulerit, quæ vero neutiquam ſint novæ ſed veteres Moſaicas tantum illuſtrent. In diſſertat. *ſeptima* argumentum pro præſtantia religionis chriſtianæ Cl. Autori præbet regimen Eccleſiæ, quod vel internum, ſeu imperium in corda, vel externum, cum ſummum, quod penes Chriſtum, tum miniſteriale, quod penes Eccleſiæ miniſtros. In diſſert. *octava* ſacramenta, baptiſmus & ſacra cœna, quibus teſtimonia ſuæ bonitatis ſapientiæque extare & hominum imbecillitati Deus ſuccurrere voluit; & in diſſert. *nona* cum pœnæ, quas Deus improbis conſtituit, tum præmia declarantur, quæ credentibus pollicetur, quoniam Deus ſemper & juſtus & ſanctus & verax permaneat. Extremo in eadem diſſertatione primum miracula, tum populorum converſiones, tandemque martyria profert, quibus quicquid de veritate religionis chriſtianæ dicere in animo habuit, obſignat. Appendicis loco conſpicitur *oratio*, quam Cl. Autor A. 1712, cum magiſtratum academicum adiret, habuit, in qua rationem modumque, quo homines ad veram ſalutaremque religionem poſt adventum Salvatoris perducti ſint, progreſſusque, quos illa in terrarum orbe per ſedecim ſecula fecerit, dilucide exponit. Ceterum non omnibus ſatisfeciſſe videbitur Clar. Autor, dum objectioni Atheorum, homines coram Deo eſſe quaſi merum nihil, nec Deum eorum cultum curare, non niſi his occurrit, *non eſſe probabile*, Deum ſa-

pientiſſimum, ſanctiſſimum & optimum, qui homines creare voluit, & qui conſervat, non curare, ſive ab iis colatur, ſive ab iis ludibrio habeatur.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. & Senatoris, Opuſculum quintum, de Captatoriis inſtitutionibus & ſextum de Legatis pœnæ nomine.

PRiſca Gens interpretum, ait Vir illuſtris in præfatione opuſculi V, partem ſcivit, partem ignoravit, quid rei eſſet *captatoria inſtitutio.* Sed ipſa Gloſſa omnibus palmam præripuit. Nemo tamen integre omnia, quæ huc ſpectant, explicavit & emendavit. Præmittamus autem hanc veluti regulam: nullas & inutiles eſſe inſtitutiones Captatorias; quia eſt contra bonos mores, ex calliditate & fallacia, & per machinationes doli, atque improbam ſimulationem benevolentiæ, inſtituere aliquem captioſe, i. e. ſub conditione reciprocæ inſtitutionis, adeoque ſub ſpe aucupii, & lucri ex aliena hereditate per hamum eliciendi.
c. 1. Ortum prohibitio illarum habet ex SCto quodam, *L. 70. L. 71. de hered. inſtit.* Conſules ignorantur. Seneca *Lib. 6 de Benef. c. 38*
2. notat Arruntium & Aterium, artem profeſſos captandorum teſtamentorum. Senecæ tamen Suilius, Senator & Advocatus, idem objecit. Tac. *Ann. L. 23, 42.* In Baſilicis *Lib. 35 T. 9 c. 70* captatoriæ inſtitutiones dicuntur *ἐνςάσεις, αἱ χάριν ἀμειβόμεναι*. Et apud Harmenopulum *Lib. 5 Tit. 8.* Quum autem verbum *ἀμείβειν* ſit ambiguæ ſignificationis, non debuiſſe verti, *gratiam rependentes;* rependere enim gratiam licere, & eum viciſſim ſcribere heredem, qui me primum vero amore & ſincera voluntate ac bona fide ſcripſit: ſed *gratiam mutuantes, gratiam mutuam petentes, de futuro.* Ita de gratia futura intellexiſſe Cujacium: & allegare in hanc rem locum e Sophoclis Electra. Sed id duriuſculum eſſe. Gaji textum in *L. 64 de Legat. 1* paulo melius exprimere Baſilicos *Lib. XLIV Tit. 1 c. 20, αἱ χάριν ἀνταμείψεως γραφαὶ, ſcripturæ boſtimenti ſive remunerationis gra-*
3. *tia: fere enim futurum reſpicere.* Textum Papiniani in *L. 70 de hered.*

hered. inſtit. ita interpungit Vir illuſtris, *inſtitutiones*, *quæ Captatoriæ ſunt, Senatus improbavit, non eas*, quæ mutuis affectionibus provocantur. Mentem JCti ita exponit, *quarum conditio confertur ad alterius* (qui captatur) *teſtamentum*, i. e. ſecretum voluntatis ſuæ. Alibi, *ſecreta judiciorum*, & *judicia ſecreta*. Quæ vero ſit conditio, qua ita aucupamur, viſum eſt Noſtro inveniri in *L. 1 de his, quæ pro non ſcript. hab.* ubi mentio L. Corneliæ. c. 4.
Quærit idem, an ſit captatoria inſtitutio: ſcripſi aliquem heredem, hoc animo & hac ſpe, ut viciſſim ab eo ſcribar heres, *nulla tamen addita conditione*. Negat Noſter, & adſtipulatur Donello. Deinde ex apparatu vaſtæ eruditionis illuſtrat hæc duplici Dialogo Luciani mortuorum, Cnemonis & Damnippi, Cretetis & Diogenis. 5.
Quærit porro, an in textu Pauli *L. 1 pr. de hered. inſtit.* recte legatur *Mevius*, an *meus?* Et an apud Græcos interpretes, atque Harmenopulum recte adjiciatur *Paulus?* Antonium Auguſtinum putaſſe, vocem Παῦλος in Harmenopulo male fuiſſe additam. Remanſiſſe autem, infert Noſter, in Baſilicis; perinde ut *Mevius* in *L. 71 pr. h.* Debuiſſe igitur Auguſtinum ſimul emendare utrobique. 6 & 7.
Exponit jam Vir illuſtris mentem Pauli in *L. 81 §. 1 de hered. inſtit.* quæ videbatur obſtare Paulo in *L. 71 §. 1 d. t.* Ait enim, non eſſe captatorium, ſi teſtator dicat: *quanta ex parte me a Titio heredem inſtitutum recitaſſem, ex ea parte Sempronius mihi heres eſto.* Allatis variorum opinionibus reſpondet: conjungendam eſſe inſtitutionem cum recitatione teſtamenti, ut una efficiatur ſententia, nec ſit diverſitas inter duos actus. Utrumque referendum ad præteritum, ſcilicet plusquamperfectum ſubjunctivi, *recitaſſem.* Et hoc innuere verba Pauli ultima, *ſi nullum teſtamentum ſit recitatum, deficere conditionem*, & remotam eſſe omnem etiam ſuſpicionem captationis. Si ſcripſiſſet teſtator, *recitavero*, quod futuri temporis eſt, hoc eſſe captatorium. 8.
Pergit Vir illuſtris ad Pomponii textum in *L. 29 de hered. inſtit. Titius & Sejus &c.* Videbatur eſſe inſtitutio mere captioſa: qua ex parte me heredem *ſcribent aut ſcripturi ſunt*, ex ea heredes etiam mei poſtmodum ſunto; in vim eſcæ & aucupii. Reſpondet Noſter, *ſcriptum habuerit* eſſe ab *habuerim* in præterito, non ab *habuero* in futuro. Si a futuro, eſſet captatoria. 9.

pientiſſimum, ſanctiſſimum & optimum, qui homines creare voluit, & qui conſervat, non curare, ſive ab iis colatur, ſive ab iis ludibrio habeatur.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK, JC. & Senatoris, Opuſculum quintum, de Captatoriis inſtitutionibus & ſextum de Legatis pœnæ nomine.

PRiſca Gens interpretum, ait Vir illuſtris in præfatione opuſculi V, partem ſcivit, partem ignoravit, quid rei eſſet *captatoria inſtitutio.* Sed ipſa Gloſſa omnibus palmam præripuit. Nemo tamen integre omnia, quæ huc ſpectant, explicavit & emendavit. Præmittamus autem hanc veluti regulam: nullas & inutiles eſſe inſtitutiones Captatorias; quia eſt contra bonos mores, ex calliditate & fallacia, & per machinationes doli, atque improbam ſimulationem benevolentiæ, inſtituere aliquem captioſe, i. e. ſub conditione reciprocæ inſtitutionis, adeoque ſub ſpe aucupii, & lucri ex aliena hereditate per hamum eliciendi.
c. 1. Ortum prohibitio illarum habet ex SCto quodam, *L. 70. L. 71. de hered. inſtit.* Conſules ignorantur. Seneca *Lib. 6 de Benef. c. 38*
2. notat Arruntium & Aterium, artem profeſſos captandorum teſtamentorum. Senecæ tamen Suilius, Senator & Advocatus, idem objecit. Tac. *Ann. L. 23, 42.* In Baſilicis *Lib. 35 T. 9 c. 70* captatoriæ inſtitutiones dicuntur ἐνστάσεις, αἱ χάριν ἀμειβόμεναι. Et apud Harmenopulum *Lib. 5 Tit. 8.* Quum autem verbum ἀμείβειν ſit ambiguæ ſignificationis, non debuiſſe verti, *gratiam rependentes;* rependere enim gratiam licere, & eum viciſſim ſcribere heredem, qui me primum vero amore & ſincera voluntate ac bona fide ſcripſit: ſed *gratiam mutuantes, gratiam mutuam petentes, de futuro.* Ita de gratia futura intellexiſſe Cujacium: & allegare in hanc rem locum e Sophoclis Electra. Sed id duriuſculum eſſe. Gaji textum in *L. 64 de Legat. 1* paulo melius exprimere Baſilicos *Lib. XLIV Tit. 1 c. 20,* αἱ χάριν ἀνταμείψεως γραφαὶ, *ſcripturæ hoſtimenti ſive remunerationis gratia: fere enim futurum reſpicere.*
3. Textum Papiniani in *L. 70 de hered.*

hered. inſtit. ita interpungit Vir illuſtris, *inſtitutiones, quæ Captatoriæ ſunt, Senatus improbavit, non eas,* quæ mutuis affectionibus provocantur. Mentem JCti ita exponit, *quarum conditio* c. 4.
confertur ad alterius (qui captatur) *teſtamentum*, i. e. ſecretum voluntatis ſuæ. Alibi, *ſecreta judiciorum, & judicia ſecreta*. Quæ vero ſit conditio, qua ita aucupamur, viſum eſt Noſtro inveniri in *L. 1 de his, quæ pro non ſcript. hab.* ubi mentio L. Corneliæ.
Quærit idem, an ſit captatoria inſtitutio: ſcripſi aliquem here- 5.
dem, hoc animo & hac ſpe, ut viciſſim ab eo ſcribar heres, *nulla tamen addita conditione*. Negat Noſter, & adſtipulatur Donello. Deinde ex apparatu vaſtæ eruditionis illuſtrat hæc duplici Dialogo Luciani mortuorum, Cnemonis & Damnippi, Cretetis
& Diogenis. Quærit porro, an in textu Pauli *L. 1 pr. de hered.* 6 & 7.
inſtit. recte legatur *Mevius*, an *meus?* Et an apud Græcos interpretes, atque Harmenopulum recte adjiciatur *Paulus?* Antonium Auguſtinum putaſſe, vocem Παῦλος in Harmenopulo male fuiſſe additam. Remanſiſſe autem, infert Noſter, in Baſilicis; perinde ut *Mevius* in *L. 71 pr. h.* Debuiſſe igitur Auguſtinum
ſimul emendare utrobique. Exponit jam Vir illuſtris mentem 8.
Pauli in *L. 81 §. 1 de hered. inſtit.* quæ videbatur obſtare Paulo in *L. 71 §. 1 d. t.* Ait enim, non eſſe captatorium, ſi teſtator dicat: *quanta ex parte me a Titio heredem inſtitutum recitaſſem, ex ea parte Sempronius mihi heres eſto.* Allatis variorum opinionibus reſpondet: conjungendam eſſe inſtitutionem cum recitatione teſtamenti, ut una efficiatur ſententia, nec ſit diverſitas inter duos actus. Utrumque referendum ad præteritum, ſcilicet plusquamperfectum ſubjunctivi, *recitaſſem*. Et hoc innuere verba Pauli ultima, *ſi nullum teſtamentum ſit recitatum, deficere conditionem*, & remotam eſſe omnem etiam ſuſpicionem captationis. Si ſcripſiſſet teſtator, *recitavero*, quod futuri temporis eſt, hoc eſſe
captatorium. Pergit Vir illuſtris ad Pomponii textum in *L. 29* 9
de hered. inſtit. Titius & Sejus &c. Videbatur eſſe inſtitutio mere captioſa: qua ex parte me heredem *ſcribent aut ſcripturi ſunt*, ex ea heredes etiam mei poſtmodum ſunto; in vim eſcæ & aucupii. Reſpondet Noſter, *ſcriptum habuerit* eſſe ab *habuerim* in præterito, non ab *habuero* in futuro. Si a futuro, eſſet captatoria.

toria. Cumque hoc ipſum ſit ambiguum, tabulas teſtamenti inter ſe eſſe comparandas, & tempora illarum intuenda. Si Cajum ſcripſerant heredem Titius vel Sejus prius, quam is cogitare poſſet de remuneratoria, remota eſt ſuſpicio captionis. Sequitur textus Labeonis *in L. 20 §. ult. de cond. inſtit.* ubi iterum monet Vir illuſtris, *τὸ inſtituiſſes* & *legaſſes* inſinuare præteritum, & omnino non futurum. Ultimo capite comparat idem ſententias Interpretum antiquiorum, Pauli de Caſtro & Jaſonis. *Si Mevium heredem ſcribam, ſi & ipſe me poſtea ſcripſerit, ego, quamvis revocaverim teſtamentum (ut poſſum) Mevii tamen heres ero; ſed ille non mihi:* Addit Noſter, *optime, ſi ad revocationem captatoris referatur.*

c. II.

Lætisſimo animo properamus ad opuſculum ultimum de LEGATIS POENÆ NOMINE. Nulla fere Juris Romani particula Virum illuſtrem jam a puero habuit magis ſollicitum, quam hæc ipſa. Cur enim vetus Jurisprudentia damnarit iſta Legata, dum omnibus conditionibus, quæ a mera voluntate pendent, ab herede parendum ſit, an & cur item in *pœnæ* ſpeciem incidant conditiones quædam, appoſita mulcta, Mevio ceſſura, quibus tamen itidem utamur ſine fraude, vix quicquam reperiri, quo dignitas veterum JCtorum defendi, & cum reliqua Jurisprudentia componi poſſit. Alia ergo putat fuiſſe Legata *pœnæ* nomine apud veteres Autores, & exempla, quæ occurrunt, meliori ratione interpretatur, nec inter veterem & novam Jurisprudentiam hac parte quicquam cenſet

I. intereſſe. Julium Capitolinum originem prohibitionis ab Antonino Pio arceſſere. Sabinum tamen diu ante illum hoc ſaxum volviſſe. *§. ult. I. de Legat.* Alios autem interpretes in ipſis Pandectis adhuc deprehendere, approbari quasdam adjectiones pœnæ ibi tum in hereditatibus tum in Legatis, ex vetere etiam Jurisprudentia, donec ſequeretur Juſtiniani Lex *unica C. de his quæ pœn. nom. relinqu.* Prolixius non tractari argumentum hoc, quam in eodem illo §. *ult.* Interjecta ergo unica digreſſione, ad *L. 1 & L. 2 de his quæ pœn. cauſ. relinqu.* Juſtiniani doctrinam exhauriendam ſibi ſumpſit Vir noſtra laude excellentior. Pœnæ cauſa in genere legari, quod coercendi

cendi tantum heredis cauſa relinquitur, ait Ulpianus *Tit.24, 27 L.1*
de penu legat. Nam & uſuræ nomen pœnæ accipiunt. *L.40 de reb.*
cred. L.90 de V.O. locutione populari: *Inutiliter antea,* inquit
Imperator *d. §. ult.* jure ſcilicet Pandectarum. Intelligunt au- c. 2
tem hoc antiquiores interpretes de jure ante Pandectas, &
Franciſcus Balduinus conjicit, ſignificari priorem quandam ve-
tuſtioris Juris obſervationem, quo ejusmodi legata damnaren-
tur; aliter enim ſententiam Imperatoris vix poſſe defendi.
Porro Imp. *pœnæ autem nomine legari videtur.* Non ait ore 3.
rotundo, *legatur.* Veteres ipſos JCtos locutos hic ore incerto
& dubitabundo fere, obſervat Vir illuſtris. Theophilus, λεγα-
τεύεσθαι δοκεῖ. Non ergo omnia exempla, quæ adducuntur to-
to *§. ult.* ſimpliciter & indiſtincte pertinent ad legata pœnæ
nomine, etiam ex mente Imperatoris. Multum intereſſe inter
conditionem & pœnam. Nec pœnale ideo eſt legatum, quan-
do addidit teſtator, *pœnæ cauſa.* Neque enim veterem Juris-
prudentiam ex ſola formula æſtimandam & conceptione ver-
borum. Et facile alias abſtinerent teſtatores a verbis pœnalibus,
ſi legatum ideo eſſet ſtatim pœnale & inutile. Si interſit vel te-
ſtatoris vel legatarii vel alterius cujusquam, quod juſſit vetuit-
ve teſtator, appoſita mulcta iterum non facit legatum pœnale,
vel pœnæ, & tamen, quia utile eſt, committitur pœna. Si non
interſit, ne tunc quidem ideo dicendum eſt legatum pœnæ; etſi
Theophilus putet, τιμωρίας χάριν adjectum eſſe, quicquid coer-
cet heredem, ut faciat eo magis vel non faciat. Nam & hoc
genus legati valet, *ſi Capitolium aſcenderit* vel non aſcenderit
heres, Sempronio Centum dato: vel *ſi Capuam ierit*, vel *ſi Me-*
vius factus fuerit Conſul. Adjiciuntur hæ conditiones in mo-
dum pœnæ, nec tamen faciunt legatum pœnæ. Totum hoc fa-
cit *voluntas* defuncti. *L.35 §.3 de hered. inſtit.* Ideoque quid
ſenſerit, ſpectandum eſt. Ita jus eſto, uti rei ſuæ quisque legaſſet.
Hæc omnia autem ex mente JCtorum veterum in Pandectis.
Ulpiani textus obſcurior eſt Tit. XXIV, 17, *non ut legatum per-*
tineat. Mallet Vir illuſtris, *non ad legatum pertinens,* vel, *ut le-*
gatum non retineat. Diverſa eſt conditio, *ſi Mevius voluerit. L.*
68 de hered. inſtit. Nunc demum diſerte pronunciat Vir illuſtris 4.

ſententiam ſuam, *legatum pœnæ eſſe*, quod in patris v. g. domi- nive pœnam illicite vel probroſe datum, adeoque inutile eſt & nullum, ceu moribus impoſſibile, perinde ut illa quæ natura. Æque nullum eſſe, quod eo modo in heredis ipſius pœnam datum eſt. Hic autem exerit ſe & concurrit *pœna*, accurate dicta: puta, *niſi heres patriam prodiderit, niſi alimenta negaverit parentibus, niſi filium occiderit*, & quæ ſunt ſimilia, decem dato millia Titio. Maxime enim hic ſubeſt ac concurrit metus pœnæ publicæ ac vindictæ, ſi delinquat contra edicta Imperatorum aut contra leges, aut quæ legis vicem obtinent. Sed & ſi conditiones contra bonos mores tantum inſertæ ſint, vel deriſoriæ, aut hujusmodi, quas prætores improbaverunt, utique improbæ ſunt, & in pœnam, ideoque nullius momenti. *L. 9 L. 14 L. 15 de condit. inſtit.* Ratio prohibitionis altera allata a Theophilo, ſola & vera eſt Noſtro, quod ejusmodi legata proficiſcantur non ex ἐυνόιᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ περὶ τὸν λεγαλάριον, ἀλλὰ μίσει τοῦ κληρονόμου, *benevolentia & vera amicitia erga legatarium, ſed odio heredis*. Ex odio autem fit pœna hic, uſu artis technico. Ita perit ἔμβλημα. Tribonianum voluiſſe non ſemel videri Juris novi autorem, ad commendationem Principis ſui, etiam quum non fuerit, & conſtet, id ipſum veteres jam olim tradidiſſe, ſi non omnes, certe plurimos. Illuſtrantur hæc per *§. 23 I. de Legat.* collatum cum *L. 19 de opt. vel elect. leg. L. 75 §. pen. de Legat. 1, L. 76 pr. de V. O. L. 3 qui & a quib. manumiſſ. L. ult. C. comm. de Legat. & fideicommiſſ.* Sua ſponte nunc pandit ſe connexio exemplorum, cum his, quæ præmiſit Vir illuſtris,
c. 5. quæque in §. *ult. I. de Legat.* recenſentur. Quod enim primo loco affertur, *veluti ſi quis ſcripſerit: heres meus, ſi filiam ſuam Titio in matrimonio collocaverit, vel non, Sejo decem aureos dato*, ſi ſimpliciter & in tanta latitudine loquimur, nunquam fuit legatum pœnæ jure Pandectarum, neque adeo inutile. Utraque enim conditio poteſt eſſe & honeſta & improba; quod ex perſonarum & circumſtantiarum qualitate, an honeſte poſſit filia Titio nubere, an Titius indignus nuptiis illius ſit, facile judicandum. De his circumſtantiis interpretamur Marcianum in *L. 2 de his quæ pœn. cauſ. Beneficio Legis* poſſe eam

tunc

Digitized by Google

tunc cuilibet nubere, dixit Gajus *L. 63 §. 1 de condit. & demonſtr.* Sed fieri viciſſim poteſt, ut non liceat ſemper cuilibet nubere. Quæritur enim in *L. 64 §. 1 d. t. an valeat conditio, ſi Ariciæ non nupſerit.* Aricia, oppidum propinquum Romæ ſed obſcurum & modicum, Horatio *Lib. 1 Satyr. 5*, Valerio Maximo *L. 8 c. 2 in fine.* Forte, inquit Noſter, non poterat facile alibi invenire maritum, quod ibi habitaret, ex quo erat gravi utero. Similiter, ſi teſtator ſcripſerit, *heres meus ſi ſervum Stichum alienaverit, vel non, Titio X aureos dato*, non eſt legatum pœnæ, in iſta latitudine. Illicita autem fit conditio, ſi heres jubeatur Stichum alienare, *ut cum beſtiis depugnet*, ad *ſcholam beſtiarum*, diceret Tertullianus, *Apolog. c. 35*, *L. 42 de contrah. empt.* Iterum enim proficiſceretur hoc ab odio ſcribentis. Si putes, Tribonianum jactaſſe *quamplurimas Principum conſtitutiones*, & mox eas damnaſſe, ut Principem ſuum plus quam alios ſapere intelligamus, *utere*, inquit Noſter, *ingenio tuo.* Majoris autem longe infamiæ & turpitudinis cenſeri fuiſſe legata illa pœnæ nomine, quibus etiam Imperatores abſtinuerint. Si enim nulla poſſit ratio fingi, cur privatus abſtineret a legato pœnæ quod vulgo perhibetur c. 3, nedum allegari poterit aliqua, cur Princeps abſtineat.

c. 6.

7.

E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, occaſione opuſculi V & VI Illuſtris Domini van BYNKERSHOECK.

ORiginem SCto de CAPTATORIIS INSTITUTIONIBUS videtur dediſſe Lex Cornelia de falſis. c. 1.
Cujus occaſione quatuor SCta diverſorum COSS. occurrunt *Tit. 87 Collation. LL. Moſ. & Rom.* Senatus enim cum pœnas Legis Corn. conſtitueret adverſus eum, qui ſibi hereditatem vel legatum adſcripſiſſet, etiam has inſtitutiones improbavit. *L. 1 de his, quæ pro non ſcript. hab.* Videbatur autem captator ſimiliter ſibi aliquid contra bonam fidem, per improbam ſimulationem, & velut eſcam, velle adſcribere in meo teſtamento, ſi me ad id potuiſſet dolo ſuo pellicere. Sub Nerone adeo Seneca ſcripſit contra hoc genus hominum, *de Benef. VI, 38, IV, 20*

& Epiſt. 95. Hadriano tribuitur laus prima ab Ulpiano *in L. 1 pr. ſi quis aliqu. teſtar. prohib.* ubi captari dicitur etiam legitima hereditas. Diocletianus & Maximianus anteriorem prohibitionem præſupponunt in *L. 25 C. de tranſact.* Domitianus etiam, c. 2. cujus ætate ſcripſit Quintilianus, *declam. 325.* Criminatio Suilii parum nocuit Senecæ; damnabatur enim adempta bonorum parte & in inſulas Baleares pellebatur, utpote pridem venalis & ferox animi, etiam extrema ſenecta. Eidem Suilii prævaricatio & perfidia plane venalis notatur *Ann. XI, 5.* Dio Caſſius contra nihil tale de Seneca *f. 752.* Xiphilinus autem, cum nihil omitteret, hoc tamen de teſtamentis captandis non objecit. Et cum ad alia reſpondiſſet Seneca *de Vita beata*, hanc calumniam ne tetigit. Mea ſententia ἀμείβειν apud JCtos in hac doctrina non eſt ambiguæ ſignificationis, neque accipitur de gratia futura compenſanda. Apud Sophoclem Electra *v. 33, 34.* chorum fœminarum, ipſi optime cupientium & conſolantium eam, alloquitur, ὦ παντόιας φιλότητας ἀμειβόμεναι χάριν, *O, quam multifariam amicitiam mihi rependitis, ac velut mecum permutatis.* Scholiaſtes, φίλη γὰρ καὶ ἄυτη ἦν τέτων, *nam & ipſa fuerat amica earum antea; amicorum enim communio & permutatio eſt inter ſe.* De compenſatione autem præteriti eadem Electra *v. 574,* ὡς πατὴρ ἀντίςαθμον τῦ θηρὸς, ἐκθύσειε τὴν ἀυτῦ κόρην, *donec pater pro compenſatione mactatæ feræ, ſuam mactaret filiam.* Par eſt ratio in textu Gaji. ἀντάμειψις enim eſt permutatio duarum rerum præſentium. Fabrotus ipſe vertit, *ſcriptura, remunerationis aut compenſationis gratia facta.* Quæ ſtare non poſſunt cum captatoriis de futuro, neque cum verſione Cujacii, *repenſatio beneficii ante beneficium.* Græci interpretes poterant appellare ἔνςασιν ἀγκιςρεύεσαν, δελεάζεσαν, θηρατικὴν vel θηρευτικὴν, ἐξευτικὴν, *inſtitutionem venatoriam*, quæ fit τῆς θήρας χάριν, aucupii gratia & per eſcam. Martialis 6, 63 *munera magna—ſed miſit in hamo.* Lapſi autem ſunt Græci etiam alibi, & titulum 54 Libr. 60 inſcribunt περὶ παραγγελιῶν, ubi tamen agitur de *interdictis aqua & igne*, non *de interdictis prætoris*, Lib. 58 Tit. 14. Melius iidem Lib. XI T. 2 c. 42: ἐ διὰ τῦτο, ὅτι τῦτο τὸ σύμφωνον θηραλείας

τῆς ἐσομένης κληρονομίας ἕνεκεν, *captandæ hereditatis futuræ cauſa. L. 25 C. de tranſact.* Captionis verbum in *L. 70 de hered. inſtit.* generalius eſt; etiam de captione licita uſurpatum Ulpiano *L. 1 pr. ſi quis aliqu. teſtar. prob.* de eo ſcil. qui ſatagit, ne ſibi ex faucibus eripiatur hereditas legitima. *Secretum voluntatis* noſtræ opponitur hic teſtamentis mutuis, quæ de præſenti fiunt ſimul. Inſtitutiones enim captatoriæ pendent adhuc a conditione voluntatis noſtræ, an captatorem velimus ſimiliter inſtituere, nec ne. Et quia voluntas illa noſtra adhuc incognita eſt captanti, conditio inſtitutionis ſuæ dicitur conferri hactenus in ſecretum noſtræ, ceu alienæ, voluntatis. Ratio Donelli non movet. Si enim conſtare poteſt, teſtatorem captantem ſimulato officio & non bona fide provocare voluntatem meam ad mutuam illius inſtitutionem, conditio hæc hamata non eſt amplius tacita. Nec movet, animum illius non obſtrinxiſſe me ad illam: nam ne tunc quidem obſtringit ac cogit me, ſi hamo adhuc apertius fuiſſet uſus. In priori Dialogo Luciani Cnemo omni ſtudio ac conſulto proferebat teſtamentum ſuum non bona fide conditum *ἐς τὸ φανερὸν*, ut Hermolaus invitaretur ad ſimilem ardorem ac zelum captationis. Scripſerat etiam Hermolaus teſtamentum reciproce, ſed cum illud non publicaret, putabat Cnemon, jam captum eum eſſe: poſt obitum autem Cnemonis inſtar lupi cujusdam hamum ipſum cum eſca, i. e. omnia bona ad ſe rapiebat Hermolaus; plane contra intentionem legis. Ex captando fiebat captator & ex decipiendo deceptor: nulla ergo erat & inutilis ſcriptura Cnemonis: utrobique enim ſuberat amor non verus nec ſincera voluntas, ſed mera ſimulatio & improba captio, quæ pulchre exequitur Noſter *c. X p. 341.* De altero Dialogo idem dicendum. Hic enim aperte captabat uterque alterum mala fide; nec allegari poterat ſecretum alienæ voluntatis, quum utriusque teſtamentum, turpi conditione nixum, publice proſtaret, atque miris conſiliis fraudandi, quæ peſſimas conditiones mentis involvunt ac produnt, atque omnem benevolentiam genuinam ejusque remunerationem excludunt, inter ſe certarent, *ὑπερβαλλόμενοι τῇ κολακείᾳ.* Credo, nil peccaſſe Ant. Auguſtinum,

c. 3.

4.

5.

c. 6 & 7. *Mendoſus*, inquit, *eſt liber Harmenopuli in verbo* Παῦλος, *& in verbo* ἔῤῥωνται. *Alterum enim*, (Παῦλος) *deeſt*, *alterum additum eſt*. Utique ergo voluit, Παῦλος addi n. 5. Additumque eſt in Editione Dionyſ. Gothofredi 1587, qua utor: & ibidem omittitur ἔῤῥωνται, intellectum ſub δὲ, pro ἀλλά. Neque mendoſe apud Paulum ſcriptum eſt *Mevius*. Non poterat enim in hoc principio aliquid præmittere de captione in alterius perſonam directa, quia nulla hic eſt captio. Papinianus dixerat *L. 70* de captatoriis. Commode Paulus *L. 71 pr. illæ autem tales non ſunt*, *ubi inſtitutio non eſt collata in ſecretum, meæ voluntatis*, quid de futuro velim vel non velim. In exemplo poterat dicere, ex ea parte *meus* heres eſto, quod fecere Baſilici in L. 10 ἔςω μȣ κληρονόμος. Fabrotus omiſit *meus*. Poterat etiam ſimpliciter, *heres eſto*, ſicut §. *1*, potuit tamen & perſonam mutare, quod fecere Baſilici iterum. Mevius enim nominatur contemplatione Titii, ejus forte filius vel nepos. Porro ſicut inſtitutio, quæ non in teſtatoris, ſed aliam perſonam confertur, non ideo fit captatoria, *pr. h.* ita inſtitutio, quæ in aliam perſonam dirigitur, poteſt utique fieri captioſa. Utrobique enim perſona iſta
8. eſt conjuncta & cara. *§. 1 h. Recitaſſem*, & *Recitavero* indicat ſane præteritum cum aliquo tractu; ſed habet ſimul ſignificationem futuro coalitam, etiam apud Grammaticos, & vocatur a Varrone *futurum exactum*. Plura Voſſius *de Analog. L. 3 c. 13, 15*. Apud Gellium *L. 17 c. 7*. Scævola dicebat, hoc verbo, *quod ſubreptum erit*, non minus præteritum tempus oſtendi quam futurum in Lege veteri Atinia. Sic & Paulus ad conditionem futuram reſpicere potuit, quaſi dictum eſſet: *inanis eſto Sempronii inſtitutio, ſi non ipſe ego* (*L. 38 §. 7 de pœnis*) *recitavi teſtamentum Titii cum illius inſtitutione*, a qua conditione pendebat mea tota inſtitutio. Eludere enim Titium non poterat aptius, quam invento hoc ſchemate. Diſpar eſt ſenſus *L. 1 de his, quæ pro non ſcript. hab.* Oblata enim hæc inſtitutio, ſed & rejecta fuit ſtatim a Titio, ceu captioſa, atque indigna,
9. cujus mentio fieret in ipſius teſtamento. Mens Pomponii hic & ubique ſuprema lex eſto: ad eam enim perpetim reſpiciendum potius, quam ad apices Grammaticorum. Mens illius inda-

Digitized by Google

indagatur ex cohærentia teſtamentorum. Idem ait Marcianus *L. 2 de his quæ pœn. cauſa relinqu. Ex voluntate defuncti apparere, an pœna ſit, an conditio.* Non morabimur igitur, utrum ab *habuero,* an *habuerim.* Nam & tempora in *rim, ris, rit,* perinde ut in *ro,* nunc deſignant ſimpliciter rem præteritam, nunc habent ſignificationem futuri exacti. Exempla iterum apud Voſſ. *Lib. 3 c. 15.* Tum vero certum eſt, eo tempore, quo ſcribebat teſtator verba hujus teſtamenti, in *L. 81 §. 1 & L. 29 d. t.* eum nondum recitaſſe teſtamentum Titii, (alias non ſequeretur ſtatim, *nullam ſecutam recitationem;*) neque accurate cognitum habuiſſe, quanta ex parte Titius & Sejus inſtituiſſent ipſum; alias eam partem non ſuſpendiſſet usque ad publicationem teſtamentorum. Analyſis igitur inſtitutionis fit demum poſt mortem, & eo usque eſt in pendenti. Labeo præſupponit in *L. 20. §. ult. de condit. inſtitut.* Cajum inſtitutum a Titio fuiſſe bona fide, ſed gradu forte ſecundo vel tertio, aut ei legaſſe pro viribus patrimonii tenuiſſimi centum, Titium vero a Cajo deinde ex generoſo affectu inſtitutum primo gradu & ex aſſe, aut ei legaſſe mille; Reſpondit: ſufficere, dummodo aliquo gradu id factum comprobetur tabulis Titii, & vel tantillum Cajo legatum eſſet. Mens enim Caji non fuit alia. Caput 10 habet quædam miſcellanea. Ultimo capite recenſentur ſententiæ aliorum Interpretum, antiquiorum & recentiorum. c. 11. Paulum de Caſtro laudat Noſter, & reſpondet ad dubitationem ejusdem. *Aliud eſt, ſi in futurum collata ſit conditio,* & quæ ſequuntur. Ea quomodo ſuccincte cohæreant cum iis, quæ traduntur *c. X p. 341, nullam eſſe utriusque ſcripturam, captantis & captati,* ſimul & pari paſſu, eruditi lectoris relinquamus indagini.

In argumento de LEGATIS POENÆ NOMINE deſtituimur præter textum Sabini & reſcriptum Antonini Pii, etiam reſcripto D. Severi & Antonini, cujus fit mentio in *L. 2 de his quæ pœn. cauſ. rel.* Si ex uſu artis loquimur, fatendum, legata *pœnæ nomine* non definiri accurate & integre, ne quidem c. 1. hic a Juſtiniano, collatis veterum fragmentis. Non enim omnis conditio coercens heredem, facit legatum pœnæ nomine, nec inu-

inutile. Bene ſentiunt, qui de jure etiam ante Pandectas loquun-
c. 2. tur; ſed inexplicabile illud nullibi evolvunt. Adacti autem ſunt ad iſtam rationem dicendi; quia videbant, non aliter conciliari poſſe textus Pandectarum, per varia ἐμβλήματα, non ἐμ-
3. βλέμματα, accommodatos ad Jus recentius. Noſter contra feliciſſimo ingenio eluctatus, omnia illa, quæ hic occurrere videbantur dubia, ſecure prænavigavit. Vocabulum τιμωρίας, Theophilo uſurpatum, rem quodammodo intricavit: neque enim pertinet hic ad uſum artis, ſed ad locutiones populares & criminales. Hinc τιμωρία κεφαλική, & κεφαλικᾶς τιμωρεῖσθαι, Harmenopulo 1, 4, 28 & 3, 5, 95. Rectius Theophilus ipſe vocat χρηματικὴν ποινὴν, quæ cogit heredem aliquid facere, καὶ παρὰ σκοπόν, Jacobus Curtius, *vel contra animum ſuum.* Potius ad mentem teſtatoris referas; heres cogitur facere, etſi ad ſcopum intentionemque teſtatoris non collineet, vel penetret, ſed inde aberret. Ποινὴν habent etiam veteres gloſſæ Juris. Atque iterum Theophilus, τὸ πέναι νόμινε ληγάτον. Sic enim plane diſtinguitur vocabulum artis ab uſu vulgi. Harmenopulus etiam πρόστιμον τὸ ἀπὸ τῆς τῶν συναλλαττόντων συμφωνίας καὶ ἀρεσκείας de V. S. 42. Populariter porro loquitur Ulpianus Tit. XXIV, 17: *Pœnæ cauſa legatur hoc modo, ſi filiam tuam in matrimonio Titio collocaveris, X millia Sejo dato.* Neque enim hoc eſt legatum pœnæ, nec inutile. Quidni teſtator, filiæ heredis conſultum volens, invitet eo modo heredem ad nuptias cum alio, quam Titio? Libertatem ergo adhuc habet heres, collocandi Titio vel non, *non ut legatum pertineat.* Nam non aufertur ei, metu pœnæ, libertas eligendi matrimonii, ſed ad teſtamentum certa lege tantum invitatur. Papinianus *L. 71 §. 1 de condit. & demonſtr.* Ita *m* pro *n* monſtrat mentem Ulpiani. Conditio hæc coercens non facit legatum inutile: neque adeo fit legatum pœnæ. Contra non valet inſtitutio, ſi *Mævius voluerit*, Sempronius heres eſto. *L. 68 de hered. inſtit.* Nam ſatis conſtanter veteres decreverunt, teſtamentorum jura ipſa per ſe firma eſſe oportere, ait Gajus *L. 32 pr. d. t.* non ex alieno arbitrio pendere. Voluntas defuncti regit conditiones, non voluntas aliena. *L. 19 pr. de condit. & demonſtr.*

Per-

Perſpicue idem dixit Marcianus, *ex voluntate defuncti apparet*, an pœna, an conditio ſit, an translatio. Quia voluntas teſtatoris hæc inter ſe ſeparat. *L. 2 de his quæ pœnæ cauſa relinqu.* Dubium non eſt, Theophilum integrum habuiſſe Africani librum illum quæſtionum, e quo ſumpta eſt *L. 1* noſtra: certe integrum Africani locum illum, unde fragmentum noſtrum decerptum. Si vidit Theophilus igitur ibi τὸ *illicite vel probroſe*, qui potuit omittere promptum illum & nobiſcum natum λογισμὸν; & ſubſtituere aliam, tanto anteceſſore & in jure veterum verſatiſſimo indignam ratiunculam? *Lex improbat*, μισεῖ, *odit legatum, quod in arbitrio heredis poſitum eſt.* Atqui omnes illæ conditiones, de quibus actum c. 3, erant in arbitrio, & parendum iis tamen eſt. Legiſſem, inſerta negativa, τὸ ἐν τῇ γνώμῃ ȣ̓κ ἀποκείμενον, quod *non* eſt in arbitrio viri boni poſitum. Sed vel ſic corrigenda eſſent etiam reliqua, quæ ſequuntur. Altera ratio Theophili utique ſtringit cauſam. Sumpta eſt ex Gloſſis verborum Juris, λεγάτον ἐςὶ δωρεὰ—εἰς δήλωσιν ἀγάπης, ἵνα ὁ λαβὼν αὐτὸ, ἀνάμνησιν ἔχῃ τȣ̃ τελευτήσαντος. Omitterem ȣ̓ κληρονομίας, ſed ſupple ex Harmenopulo ȣ̓ κατὰ λόγον κληρονομίας. Firmat nunc λογισμὸν Theophili Pomponius in *L. 54 pr. de Legat. 1: quæ legata denotandi magis legatarii gratia ſcribuntur, & odio ſcribentis, pro non ſcriptis habentur.* Quæ verba ſi in mente habuiſſet Africanus, tuto omitti poſſet τὸ *illicite vel probroſe*, & *talem.* Ac tota hæc lis eſſet compoſita, ſalva in reliquis Juſtiniani conſtitutione. *L. un. C. eod.* Nihil enim ibi de odio vel teſtatoris vel heredis erga legatarium. Ad c. 5 addo, conditionem poſſe etiam eſſe plane indifferentem, & tamen ei parendum, per ea, quæ dicta ſunt c. 3. Nam & hic licet teſtanti, pro implenda ſua voluntate, præcipere pecunias Titio dari, ſi minus diſpoſitionibus ſuis pareretur. Exemplum legati de ſervo longe pejus priori videbatur Noſtro, ac plane novum, & ex penu Triboniani profectum. Ulpianum *Tit. 24, 17* illud non habere, parum efficit: unico enim contentus erat. An nec quiſquam veterum id habeat alius, grandius poſtulatum. Si jubeat teſtator alienare Stichum ſibi ſuſpectum, utique de eo hic noluit cogitari a nobis Tribonia-

c. 4.

5.

6.

bonianus. Si jubeat non alienare ſervum *ſtudendi cauſa* alio translatum, (de quo Paulus *Lib. 3 Tit. 6* §. *52*) decem aureorum legatum, Titio dandum, jure Pandectarum certe nunquam fuit in dubio, ſecundum ea, quæ ſupra vidimus. Juſtinianus autem cum noſſet, ambiguum ſaltem tunc fuiſſe vocabulum *pœna* & nunc populariter, nunc technice uſurpatum, de iis etiam legatis egit hic, quæ etſi non ſint vere, videntur tamen eſſe pœnæ cauſa facta; quia pœnam adjectam habeant. Nullam manumiſſionem ſervi in teſtamento neque juberi recte poſſe neque prohiberi, itidem non putem dixiſſe Tribonianum. Id enim pugnaret cum Gajo *Lib. 1 Tit. 1 & 2* & Paulo *4, 14* multis modis,
c. 7. *add. Collat. LL. Moſ. & Rom. 3, 3.* Alibi etiam veſtigia occurrunt, Triboniano placuiſſe, ut Principem ſuum plusquam alios ſapere intelligeremus. Nam & D. Auguſtum ſuperare eum contendebat. *§. ult. I. de fideicommiſſ.* Quumque legata quædam pœnæ nomine ne Principes quidem agnoſcere vellent, cum poſſent, cogitandum eſt, an impune tunc licuerit teſtatoribus ſcribere, *heres meus X millia dato Principi*, niſi patriam prodiderit, niſi filium Principis vel Auguſtam occiderit, niſi crimen læſæ Majeſtatis commiſerit hoc vel illud Quod ceu durum nemini in mentem venerit. Ex plurimis igitur Principalibus illis Conſtitutionibus fragmenta ſaltem quædam adhuc ſupereſſe optaremus. Ac tutius eſt, abſtinentiam illam Principum intelligi de caſibus capite 3 commemoratis, quibus adhuc poterant legata agnoſci. Contra Principem autem utique ne cogitandum quidem. Si agnoſci poſſet ab ipſo legatum infame, res ipſa heredi injuncta etiam non eſſet amplius illicita, nec probroſa, nec legibus interdicta, ſed plane poſſibilis: quod iterum repugnat.

ONUPHRII BONFIGLI DISSERTATIONES de Plica Polonica, de Peſte ac ejus Contagio, & de abuſu in Cura Febrium putridarum ac malignarum.

Cracoviæ, typis Franciſci Cezary, 1720, 8.

Plag. 8.

Diver-

Digitized by Google

Diverſo tempore Diſſertationes hæ a clariſſimo Bonfigli, Medico per totam Poloniam famigeratiſſimo, natione Italo, conſcriptæ, nunc vero conjunctim luci publicæ expoſitæ ſunt. Quod primam diſſertationem de Plica Polonica attinet, cum inter veteres Medicos præter Herculem Saxonia, Thomam Minadoum, Rodericum a Fonſeca, & Danielem Sennertum, eam nullus explicuerit, de ejus vanitate Daviſſonus contenderit, ac inter recentiores Chriſtianus de Helwich in Hiſtoria morborum Vratislavenſium veritatem vindicaverit, operæ pretium ſe facturum judicavit Noſter, quid in Polonia, ubi maxime endemius exiſtit Plica morbus, proprio ſenſu & praxi de ea ſibi comparaverit, exponere. Plica ſcilicet ex Autoris mente, quanquam in Lithuania, Ruſsia rubra, & Tartaria minore, ubi non ſolum ad humanum genus, ſed etiam ad ſues, canes, equos & alia bruta diffunditur, in Hungaria, aliisque terrarum locis obſervetur, Polonica tamen dicitur, quia nullibi tam fœcunde propagatur, nec indolis tam malignæ tyrannidem exercet ſuam, quam in Polonia: ubi quousque intacta religioſe ſervatur, ac vegeta, corpus incolume a ſymptomatibus præſervat; ſin vero aut pectendo irritetur, aut tondeatur, ſubjectæ partes, in quas cauſa morbifica deponitur, periclitantur. Diſtinguenda autem eſt ſincera Plica ab imaginaria; plebs enim ruſticorum impura caput plectere neſcia, cum in gramine ſæpe degat, inter aſperas herbas intricat capillos, quorum retortæ extremitates naturaliter interſecari varioſque nodos formare debent; hinc ubi illius implicationis principia obſervant, germen veræ plicæ ad ſalutem pullulaſſe putantes, diligenter colunt, ut in fœdum & Meduſæ ſimile ornamentum excreſcat. Alii, dum difficili quadam vel longa infirmitudine vexantur, ipſam a Plica foveri ſuſpicantur, & quia tunc caput pectere ceſſant, & lotionibus ex decocto brancæ urſinæ cum lupulo & muſco terreſtri utuntur, aut vino oleoque inungunt, quousque emplaſtrati crines conſulto conglutinentur, arte tricas efficiunt, ut ſatisfaciant opinioni, morbum ad extra alliciendi, qui ſecum omnem cauſam e corpore aſportet. Hoc tamen veram inter & imaginariam Plicam diſcriminis intercedit, quod legitima ſemper viſcido quodam humore madida

ſit, præcipue in ſtipite; & ubi immediate implantatur, turgidiuſculos foveat capillos, ac ſtatim e cute proſiliens mirabiles interſectiones inchoet, gravemque ſpiret odorem; cum viciſſim in ſpuria, ab impuritate procedente, paleæ, vel ſimilia aliena ſimul cum crinibus intricata utplurimum abſcondantur, ſicque non in caudice, ſed potius in medio & circa extremitatem complicatio ſubſiſtat, atque capilli naturalem temperiem proportionemque non amiſerint. Legitima igitur Plica erit pilorum, utplurimum capitis, irregularis complicatio, vel tricis funiculorum ad inſtar productis, vel ad galeri formam ſuper calvariam compreſſis, propter ipſorum alimentum dyſcraſia peculiari alteratum a communi potiſſimum regionis diſpoſitione. Quodſi ergo in vera Plica ſalia oleoſa minus volatiliſata ſed aſperam viſciditatem adepta in bulbis capillorum conveniant, ac inde per tubulos ſubintrent ad illam usque diſtantiam, quæ latiorem locum penetrationi concedit, ad extrema vero anguſtiora propter craſſitiem pervenire non poſſint, retardantur in via, & prope ſtipitem cum majori concurſu ſubſiſtentia, canalem in latum taliter extendunt, ut dilatatum capillorum fiſſile corpus tandem cum rima crepare faciant, unde reſinoſus liquor, haud ſecus ac ex arbore ſauciata, emanat, qui combinatus cum illo ex cutaneis poris exiliente præ copia adaugetur. Extrema interim capillorum pars a ſubtili conſueta irradiatione non ſatis refocillata, paulatim extenuata exſiccatur. Atque hæc ſunt Plicæ primordia, quæ a capillis incipit ſimul agglutinatis in immediato limite capitis, dum eorum retortæ cuſpides adhuc a pileo vel jacendo compreſſæ, ut una cum ſtipitis viſciditate adhæreant, illuc admoventur, & duplicantur, inter quorum interſtitia multiplices aliæ interſectiones inſinuatæ variis nodis intricantur. Augmenti præbent modum veteres capilli, quia radice ſecedentes cum plicatu concatenati ſemper retinentur, & relictis bulbis, virtutem nova emittendi germina non amittunt, quæ tenellula vix foras exilientia inter adultorum tenacem transſudationem agglutinantur, & quia ex cute excreſcendo adhærentem extremitatem elongare nequeunt, ſed corpus contorquere debent in ar-

arcum, cum aliis continuo ſuccedentibus irregulariter intermiſſi deformibus & ſpurciſſimis connectuntur tricis. Remotam Plicæ cauſam rejicit Autor Clariſſ. in abundantes particulas ſulphureas cum ſalibus volatilibus non rite digeſtas nec ſubtiliſatas, ſed in aſperam & rancidam viſciditatem ad inſtar olei amurcæ concretas. Ab hujusmodi enim humorum dyſcraſia, fixam & continuam fovente mineram, heterogeneum illud, quoties ad fermentationis gradum exaltatur, toties ſub capitis cutem utplurimum deponitur, & in capillorum radices penetrando ſucceſſive foras amandatur. Sin amurca plicoſa intro retineatur, vel ob internam fermentationem minus attenuantem, nec ſatis concocta heterogenea expellentem, vel ob extrinſecam exciſionem, quæ aeri cauſam præbeat condenſandi affluentem humorem, ad extrema relictorum crinium oſcula, tunc rancidus ſanguis evadere ſolet, qui vel effervefcendo vel aſpere circulando modo has modo illas excitat turbas, quantas diverſa particularum heterogenearum combinatio in diſſimilibus temperamentis commovere poteſt. Talia morborum fermenta, quæ ſemel in ſanguine radicata multiplicativam virtutem poſſident, eo difficilius de toto ſupprimuntur, imo non tantum cum ſeminali ſpiritu patris vel nutrimento materno ſpecificum idearum ordinem retinentibus, in filiorum hæreditatem transfunduntur, verum etiam expanſiva eadem efficacia per contactum pilei aut pectinis a plicoſo tractati ſano capiti communicantur. Ubi autem nullus contactus neque hæreditaria infectio conjectetur, nullam aliam procatarcticam cauſam dignoſcere poteſt Clariſſ. Bonfigli, quam ſpecificam aquam in hac ſingulari regione, craſſam ſcilicet & pinguedine refertam. In terræ Polonicæ enim viſceribus oleoſam materiam foveri, ex bituminibus, & petrolei ſcaturiginibus, fontibus, thermis, ac mineris ſulphureis atque montibus ignivomis, in multis locis patentibus, deducit. Cum autem hactenus Plica, quia raro aut difficulter ſanatur, inter morbos incurabiles reputata, & quia paucis & inefficacibus fulta eſt remediis, ſoli etiam prognoſtico quaſi deſperate relicta fuerit, pietate ſincera ductus Autor veram ejus medelam ſubminiſtrare non dubitavit. Quoniam macula ſanguinis oleoſa ſtatim

Digitized by Google

tim & facile deleri nequit, ideo placidis & appropriatis abſtergentibus prius eadem præparari debet, quam purgantia lenia, balnea, ſanguinem purificantia ſpecifica adhibeantur, qualia hic variis ſub formis commendata leguntur. Hisque præmiſſis Plica tuto abſcindi & caput abraſum ſemel quotidie ablui poteſt ſpiritu vini aut frumenti rectificato, vel cum lixivio communi, in quo foliaſa ponariæ, parietariæ, radix cyclaminis, & ſemina ſtaphiſagriæ fuerunt incocta. Quæ lotio non eſt dimittenda, quousque capillos excretos pectine poſſimus colere; imo mox a principio eadem conducet, dum Plicam a contagio timeamus. Et ne ullus remaneat ſcrupulus retentæ reliquiæ, canterium in brachio ſaltem ad tempus aperiatur. Contra inveteratam vero crudeliori ſymptomatum ſyndrome ſævientem Plicam magis aptum & efficacius non datur remedium, quam ſuffumigium cinnabaris artificialis: dum enim hæc accenditur, mercurius minerale ſulphur, a quo fixabatur, relinquit, & in corporis poros penetrans novam ſanguinis ſulphuream ranciditatem amplectitur, quam ſimul raptam placide cum ſudoribus extrahit, absque ullo ſalivationis diſcrimine, dummodo tali methodo adminiſtretur ſuffumigatio, qualis ab Autore deſcribitur. Sed quoniam plurimi inveniuntur, qui timent, ne Plicam contrahant, aut jam contraxiſſe ſuſpicantur, præſervativam & incipientis morbi eradicativam eſſentiam commendat, atque pro aquæ correctione in qualibet ejus olla pauxillum turionum ſeu ſtrobilorum pineaſtri vel abietis bullire jubet, divitibusque ſingulis potibus parum de ſpiritu vini aniſato vel de pulvere quodam compoſito addere commendat.

In ſecunda Diſſertatione Clariſſimus Bonfigli peſtem definit per morbum endemicum, vehementiſſime acutum, maligniſſimum, & contagioſum, præcipitanter ex uno populo plurimos afficientem, quorum pleroſque interficit, & ſæpius intra quatriduum; ejusque cauſam procatarcticam acidum eſſe nitro-aereum langueſcens, a denſo miaſmatis extranei concurſu ſubjugatum, dicit. Sive igitur a planetarum influxu inter ſe oppoſitorum, ſive a putridis effluviis vel mineris venenoſis aeris

aeris ſyſtema pervertatur, certum tamen eſſe putat, corpuſcula, quæ aeris balſamicam conſtitutionem in peſtilentem pervertunt, alia eſſe non poſſe, quam ſulphurea, cum ſpiritu alcalico corroſivo ad putrefactionis gradum digeſta, & taliter exaltata, ut arſenici volatilis ſuperent indolem. Peſtis enim formalitas conſiſtit in motu tam inteſtino quam locali ſpirituum vitalium ſpecifica putredinali alteratione perturbato ab alcali urinoſo, ſulphur pingue ſanguinis diſſolvente, & vinculum ejusdem balſamicum corrumpente, poſt acidi nitri volatilis depreſſionem. Inter phænomena, quæ in Polonica peſte occurrebant, obſervavit Autor in primo morbi inſultu faciem inflammatam, & oculos igneos, ſummam laſſitudinem, vomitum, cephalalgiam, & viſcerum ardorem, dum exteriora frigida convellebantur; deinde maximas anxietates, conſtrictivum cordis dolorem, deliquia, ſingultum, phrenitidem, petechias utplurimum ſolito latiores, lupini granum æquiparantes, maculas per cutem late extenſas vibicum inſtar liveſcentes, bubones, & carbunculos. Quemadmodum igitur Autor Clariſſimus, ut alia, quæ prognoſin concernunt, nunc prætereamus, multiplici exemplo comprobatum refert, illos, qui cauterii aut habitualis ulceris aut hæmorrhoidum expurgatione fruebantur, vel ſcabie, aut morbo venereo, (propter acidum, etſi vitioſum, iſtis morbis prædominans) veneno peſtis rarius fuiſſe obnoxios; ita, ut a peſte præſerventur homines, æthereum acidum, tam aeris quam ſpirituum vitalium præcipuum conſtituens, in ſtatu ſuo naturali conſervare ejusque inimicas diſpoſitiones removere jubet. Præter munditiem igitur, annonam boni nutrimenti & laudabilem diætam, ignem luculentum, nitroſum, ſulphuris ſuffumigia, aceti vaporem & odorem, interne Elyxir Proprietatis cum ſpiritu ſulphuris paratum commendat; ſuffitus vero ex lignis odoriferis, reſinis, aromatibus, fumum Nicotianæ per tubum hauſtum, Theriacam, Mithridatium, & ſimilia, tanquam noxia: ſcuta, ſacculos, odorata, & plurima periapta ac amuleta ex bufonibus, arſenico & mercurio paranda, ceu ſuperſtitioſa damnat. In curandis tamen ægris theriacalia quidem, ſed cum acidulato liquore diſſoluta,

aſt

Digitized by Google

aſt in phlogoſibus, excandeſcentiis, nimiis hæmorrhagiis, & ſudoribus colliquativis caute, adhibenda permittit; venæ ſectionem vero & purgantia exulare jubet, in humorum tamen turgeſcentia & plenitudine ſtomachi emeticum ex croco metallorum ſtatim a principio conducere putat. Qua ratione vero acidum vitæ volatile ſuſcitari, & per ſudores id, quod vel corruptum, vel corruptioni proximum eſt, expelli debeat, ſymptomatibusque occurrendum ſit, variis adjectis formulis docet.

In ultima Diſſertatione, ubi de abuſu circa curam putridarum malignarumque febrium agit, eos taxat, qui in principio iſtorum morborum purgantia propinant, qui in augmento venam aperiunt, qui in ſtatu frictionibus ægros, cucurbitulis, veſicatoriis, epithematibus, cordialibus miſturis, confectionibus, pulveribus, julepis & mille aliis ingratis pharmacis vexare non deſiſtunt, iisque vel omnem potum denegant, vel gelidum concedunt, aut juſto citius ſudorifera propinant medicamenta; & qui in declinatione, ubi vires potius paulatim ſunt refocillandæ, has ſuperfluis catharcticis denuo peſſundant.

D. MARTINI SCHURIGII, PHYSICI Dresdenſis, Spermatologia Hiſtorico-Medica h. e. ſeminis humani conſideratio Phyſico-Medico-Legalis.

Francof. ad Mœn. apud Jo. Beckium, 1720, 4.
Alph. 4 pl. 8.

AUtor Experientiſſimus non novis commentis & rationibus Eruditorum ingenia laceſſere, ſed collectis Obſervationibus Phyſiologiæ capita præcipua illuſtrare conſtituit, in quo negotio ipſis Autorum verbis utitur, ut diverſe ſentientium mens eo melius dignoſcatur. Orditur nunc a Spermatologia, ubi Cap. I de ſeminis eſſentia & materia, modoque ſecretionis; item de præternaturali ejusdem colore, odore, conſiſtentia, petrificatione, vermiculis, defectu, involuntaria & vitioſa excretione &c. p. 41. tractat. Cap. II ſeminis officinam ſecretoriam, nempe Teſtes cum eorum appendicibus & involucro proponit; ubi arteriarum

rum & venarum Spermaticarum tam defectus, quam abundantia, Teſticulorum varia denominatio, ſtructura, ſtatusque vitioſus conſiderantur. Ratione numeri quandoque apparenter tantum, vel revera alter vel uterque Teſticulus, & quidem modo a nativitate, modo ex variis cauſis deeſt, quandoque etiam plures, quam ordinarie, in triorchidibus, tetrorchidibus, & pentorchidibus, annotantur; & interdum in nimiam molem excreſcunt vel etiam contabeſcunt; nonnunquam dantur quoque Teſticuli calculoſi. Circa Scrotum conſideratur ejus ſtructura, magnitudo exceſſiva ejusque defectus ex variis cauſis, item calculi in eodem reperti. Caput III ea ſiſtit, quæ circa Penem Anatomia, p. 89.
tum analogice, tum præter analogiam ſuppeditat: agitur ſcilicet de varia Penis denominatione, derivatione, ſtructura, erectione, rigiditate in mortuis, ſatyriaſi, priapiſmo, naturali & extraordinaria penis magnitudine, retractione, privatione a veneficio, defectu ex variis cauſis, abundantia, ſubſtantia oſſea, de penis glande, & quæ circa ejusdem perforationem extraordinarie occurrunt; item de pene nigro in infante albo, & albo in nigro; ut & de mentula in fronte, in naſo, occipite & mamma, ex matris impreſſione: denique de penis cultu. Cap. IV uſum ſeminis 152.
tam ratione ipſius ſubjecti, quam propagationis, atque diverſas Autorum ſententias de generatione, an ſcilicet ex vermiculis fiat, necne, conſiderat, adductisque conceptuum tubariorum & ovulorum impprægnatorum exemplis, generationem non ex Martini Nabothi, ſed Teſticulorum ovario derivat; ad quam virile ſemen non materialiter ſed tantum ratione ſpiritus genitalis concurrat. Et quamvis ad generationem certa ætas requiratur, multa tamen tam puerorum, quam ſenum, liberos generantium, exempla ibidem adducuntur. Mediante autem ſemine non modo vita, ſed etiam ſanus atque morboſus parentum ſtatus, virtutes item atque vitia liberis communicantur. Quo pertinent etiam morbi hæreditarii, ibidem allegati, qui quomodo non modo in proximos filios, ſed etiam, his intactis, in remotiores & nepotes deſcendant, ratio & modus adducitur. Quamvis etiam ex ſemine humano homines, & ex brutali bruta ejusdem ſpeciei, ſecundum naturam generentur, nihilominus etiam

Digitized by Google

contra naturam non ſolum a brutis differentes inter ſe ſpecies, ſed etiam homines, imo ab ipſis quoque hominibus bruta producta leguntur in citatis exemplis; circa cujus rei cauſam diſſentiunt, vel de veritate penitus dubitant nonnulli Autores. Cap. V
p. 212. coitus neceſſitatem, differentiam, tempus & modum in brutis, & ratione hominis coitum adverſum & averſum, utriusque ſexus in coitu voluptatem, manuſtuprationem nimiamque ſalacitatem, flagrorum & urticationis ad venerem uſum deſcribit; deinde nimii coitus noxam ex amentia, cerebro exſiccato, apoplexia, cordis palpitatione, ſyncope, epilepſia, teſticuli ſcirrho, memoriæ defectu, cœcitate, canitie, ſudore unius lateris, febre acuta, podagra, cholera ſanguinea, lue venerea & ipſa morte probat; e contra etiam a coitu intermiſſo anorexiæ, delirii, maniæ, impotentiæ, epilepſiæ ipſiusque mortis exempla allegat, ideoque coitum moderatum tam præſervative, quam curative in catarrhis, dyſenteria, nimio menſium fluxu, melancholia, paſſione hyſterica, furore uterino, chloroſi, fluore albo, gonorrhœa & lue venerea, in teſticulorum tumore, odontalgia, ſcorbuto, febribus, epilepſia, gutta roſacea proficuum allegat, atque diætam in venere, inter alia ob longævitatem, cujus plurima adducuntur exempla, commendat. Denique ſequitur coitus gravi-
316. darum, anque ſit licitus; item cohæſio in coitu. Cap. VI ſigna ex genitalibus, arteriis ſpermaticis, teſtibus, ſcroto, pene, item ex ſe-
327. mine deſumenda exponit. Cap. VII primo ſpermatis virilis uſum medicum ad impotentiam, inſenſibilitatem in tortura, ad philtra, menſes nimios, Lapidem Philoſophorum, item ad Homunculum Paracelſi; deinde uſum teſticulorum, tum variorum animalium, v. g. apri, aſini, canis, cervi, equi, leporis, vulpis, lupi, galli, anſeris, cati, tum ipſius hominis; demumque brutorum priapos hominisque penem pro variis ſcopis inſervi-
358. re, ex Autoribus probat. Cap. VIII, cum plerique Herniotomi teſticulos, tanquam ſeminis officinam, ſæpiſſime absque urgente neceſſitate, caſtratione reſecare ſoleant, de hac operatione, deque caſtratis, eunuchis & ſpadonibus prolixe hoc loco agitur, & primo quidem de variis caſtrationis modis, circa quam Autor ſententiam ſuam, ſcilicet Herniotomiam absque caſtratione fieri

ri poſſe, & quæſtionem, an Eunuchi ab Eccleſia ſint excludendi? annectit. Cap. IX aliquot quæſtiones Medico-Legales, circa teſticulos occurrentes, ſcilicet de caſtratorum, monorchidum, triorchidum, tetrorchidum & κρυψόρχιdum potentia generandi & matrimonio ventilat; quarum prima eſt, an caſtrati cum fœminis coire, ſperma effundere atque generare valeant, atque ita ad matrimonium ſint admittendi? II, an monorchides æque ad generationem ſint habiles, ac alii duobus, tribus vel pluribus dotati teſticulis? III, an triorchides & tetrorchides monorchidibus ſeu diorchidibus ad coitum & generationem ſint potentiores? IV, an maritus, uxore ad coitum inepta, ob copiam ſeminis concubinam ſubſtituere poſſit? V, an κρυψόρχιδες ad generationem & matrimonium apti ſint? Denique inquiritur, an maniaci, leproſi ſeu elephantiaci ac podagrici curationis gratia caſtrandi? Cap. X Quæſtiones medico-Legales circa penem ventilandas continet, I, an Phimoſis generationem librorum impediat? ubi Phimoſeos ſpecies tam ratione præputii adhærentis, aut tumidi, aut nimis longi, quam frenuli, cum earundem cura, hacque occaſione varia atretarum nihilominus concipientium fœminarum exempla recenſentur. II, an viri, quibus penis non in glandis parte anteriore, ſed vel circa frenulum, vel in media urethræ parte vel circa radicem perforatus eſt, coitum fœcundum exercere poſſint? III, an penis nimis magnus, & quantæ magnitudinis tam craſſities ejus, quam longitudo, quarum hæc ob certam curam non æque ac illa divortium cauſatur, coitum, generationem atque matrimonium impediat? IV, an nimis parvus penis congreſſum & matrimonium impediat? ad quam quæſtionem rationibus, autoritate & exemplis negative reſpondetur. An vero ex publica inſpectione de penis magnitudine & parvitate, tam ratione longitudinis & brevitatis, quam craſſitiei & gracilitatis, poſſit judicari, dubitat Autor. Cap. XI de circumciſione, recutitione, atque infibulatione agit, & primo quidem de circumciſionis ortu, ſcopo & modo. Deinde an Judæi ſeu circumciſi recte dicantur recutiti, & non potius repræputiati, dubium movet Autor, tum recutitionis ſeu repræputiationis modum ſeu operationem chirurgicam, poſſi-

p. 387.
451.
518.

Digitized by Google

bilitatem & ſcopum, in decore, voluptate ac fraude conſiſtentem, explicat. Ratione præputii annectitur quæſtio, an ex ejusdem frenulo ſignum virginitatis virilis deſumi poſſit? Cap. XII continet quæſtiones coitum ſpectantes, an ſcilicet morbi cujusdam curandi gratia coitus indifferenter ſuadendus vel etiam diſſuadendus ſit? e g. cum uxore phthiſi laborante, qui affectus contagioſus eſſe exemplis probatur. Cap. XIII varias Hermaphroditorum ſpecies & conditiones variaque utriusque ſexus exempla comprehendit. An autem dentur Hermaphroditi perfecti ſeu utroque ſexu perfecte inſtructi, ita ut utroque ſexu potentes ſint, plerique equidem negant, alii tamen per exempla, non modo in hominibus ſed variis quoque brutis obſervata, affirmant. Porro de Hermaphroditorum cauſis, Baptiſmi nominisque impoſitione, de maſculi, fœminei & dubii ſeu incerti ſexus ſignis, deque ipſorum matrimonio contrahendo, & Juramento circa ſexus electionem deponendo, item de aliis quæſtionibus Politico-Juridicis agitur. Huic materiæ denique annexa eſt quæſtio: an detur conceptio hermaphroditica, ſive an Hermaphroditus ex utroque ſexu perfectus intra & per ſe ipſum, absque alterius perſonæ cohabitatione generare & concipere poſſit? Item, an Adamus fuerit Androgynus? *Cumque* ſecundum hactenus dicta, membra ſexum alterutrum diſtinguentia quandoque ex occulto emergant, & in conſpectum veniant, Tractatus hic materia de ſexus permutatione concluditur.

De cetero cum Clariſſ. Autor varias, quas ipſe fecit, obſervationes huic operi hinc inde inſperſerit, quasdam ex illis
p. 21. allegaſſe juvabit. Sic Nobilis cujusdam mentionem injicit, qui olim vix decimum tertium ætatis annum ingreſſus in veneris palæſtra jamjam per tempus aliquod pro viribus fortiter exercitatus erat, idque mali inde ſibi contraxerat, ut matrimonium ante aliquot annos meditans largam equidem ſeminis, nimis tamen fluidi & aquei, quantitatem tam per ſomnum, quam in aſpectu virginum & amaſiæ excerneret, citra tamen ullam voluptatem penisque erectionem, quippe quæ ipſi vigilanti etiam nunquam cum debita rigiditate contingebat, licet

cet in optima ætate adhuc eſſet conſtitutus. Duo porro exempla allegat eorum, quorum ſcrotum in nimiam amplitudinem excreverat; unum Nobilis cujusdam, viri maxime proceri & quadrati, qui ſcrotum in talem magnitudinem tam ratione longitudinis quam latitudinis habebat expanſum, ut genua attingeret, atque fovea illa, per quam urina excernebatur, viſum omnino fugeret. E contra duo alia foramina ſeu ſinus reperiebantur, materiam ichoroſam adeoque corroſivam plorantes, ut non ſolum partes vicinas, ſed & manus Chirurgi arroderet. Stilo hi cereo in iſta foramina immiſſo magni ultra ſpithamæ longitudinem hinc inde currentes offendebantur; quorum uno aperto, denuo alii ſinus verſus latera in conſpectum veniebant, ex quibus ſemper novus fœtor abominabilis exhalabat, a quo tandem Chirurgus morbum periculoſum cum eroſione & plurimis veſiculis corrodentibus per totum corpus ſibi contraxerat. Hoc pondus Nobilis per multos annos faſcia lata a collo ſuſpenſum geſtarat. Alterum exemplum piſtor quidam præbet, qui ſcrotum longe caput humanum, etiam maximum, ſuperans, habebat, hancque horrendam oſteocelen a principio ex ſacci frumento repleti elevatione ſibi contraxerat. Solere vero ſcrotum ſphacelo corruptum & abſciſſum a natura reſtitui, binis aliis comprobat hiſtoriis. Phymoſin deſcribit in cive Budisſino, qui a prima conformatione tanta præputii coarctatione laboravit, ut urinam vix ad culmi ſtraminei craſſitudinem reddere potuerit. Adultus demum operationem chirurgicam quidem admiſit, in præputio tamen aliqualem adhuc anguſtiam retinuit, ut ad urinæ & ſeminis excretionem vix ſufficienter glandem detegere potuerit, pater tamen in matrimonio quinque liberorum factus. Tandem cancrum penis contraxit, non alio modo quam per amputationem membri curandum, urinam interim per inſtrumentum ligneum mittens. De ſpermatis virilis uſu dum loquitur, ad torturæ inſenſibilitatem illud facere, teſtatur, atque exemplo probat cujusdam patibuli candidati, qui rotulas ex ſemine & ſtercore proprio paratas proxime ante torturam deglutiens ſub maximo etiam torturæ gra-

p. 80.
84.
120.
327.

 du,

p. 365. du, cui aliquoties ſubjectus fuerat, nihil faſſus eſt. In duobus hernioſis poſt fata ſectis obſervavit, in utroque latere vaſa ſpermatica ad calami ſcriptorii craſſitiem a diſrupto peritonæi proceſſu diſtantia, qui per ſe & ſine horum vaſorum contactu ligari atque conſtringi potuerint, ita ut caſtratione in hernia
515. curanda non ſemper opus ſit. Tandem cuidam in furto deprehenſo vetulam obſtetricem membrum virile ad duas tertias cultro abſcidiſſe refert, qui poſtea nihilominus liberos generavit.

EXERCITATIO POLITICA DE LICENtia peregrinandi legibus circumſcribenda & dirigenda in utilitatem ſummorum Imperantium & Reipublicæ. Adduntur monita quædam Virorum illuſtrium juventuti peregrinanti obſervanda, nunc maximam partem prima vice edita a GOTTLIEB SAMUELE TREUER.

Lipſiæ & Wolffenbütt. impreſſum Helmſtadii, 1720, 4.
Pl. 24.

OCcaſionem, quæ ortum operi dederit, Cl. Autor *in præfamine* exponit; quod meditans de inconſulta peregrinandi licentia, partim Lanſii aſſertis excitatus, partim edicto nuperrimo Potentiſſimi Boruſſiæ Regis, peregrinandi pruritum prudenter coercentis, motus, diſſertationem hanc compoſuerit. Non placuit ipſi recepta apud plures prudentiæ ſcriptores vaga methodus, ſine ordine ac regula, quæ occurrunt omnia conſarcinandi, ſed diſtincte, & quid emolumenti, & quid incommodi ex itineribus capiatur, explicat, ut utrumque una tentinantes, quorum hæc perpendere intereſt, eo felicius de legibus, quarum neceſſitatem Cl. Autor urget, ſtatuere poſſint. Et ne vel inexperta res aliis videatur, aliis tædioſa ſit lectio continuæ præceptorum ſeriei, ſingula fere, quæ affert, politicorum aliorumque qui de arte peregrinandi ſcripſerunt, effatis & exemplis condit ac roborat. Ad calcem adjicit 1) Viri alicujus Illuſtris regulas in itineribus, ab ephoris imprimis juvenum

Digitized by Google

num peregrinantium obſervandas, quas annotatis ſuis explicat ac illuſtrat. Tradidit illas Cel. Autori Suecus quidam, tanquam ex ſcriniis illuſtris familiæ Suecicæ commodatas, quas tamen Cl. Autor non ſpernendis argumentis in Germania natas ſuſpicatur. 2) Generoſiſſimæ matronæ inſtitutionem filii unici in Academiam abiturientis, quas vel eo admodum commendari cenſet, quod ex voto parentis filium eruditiſſimum ac optimum virum reddiderint. 3) Inſtitutiones Miniſtri ſtatus magni nominis ad agnatos ſuos. 4) Inſtructionem Dn. de *Seckendorff* ad ephorum agnatorum ſuorum. 5) B. D. *Mart. Geieri*, morientis, monita ad filium. Ipſius operis ſumma hæc eſt. Cum plurimis §. 1, 2.
prudentium populorum exemplis conſtet, eas quoque actiones Legibus civilibus ſubjici, quæ alias indifferentes vocantur, peregrinationes certe, quoniam ſæpe in damnum reipublicæ vergunt, juſte a principibus lege circumſcribuntur. His ut facem Cl. Autor præferat, 1. commoda, quæ in Rempublicam ex peregrinationibus civium redundant, exponit, 2. damna, quæ enaſcuntur inde, recenſet. Monſtrat itaque, quomodo ex di- 3.
verſarum gentium moribus, diverſitate legum &c. politica prudentia eorum, qui clavo reipublicæ olim admovendi ſunt, præclare augeri poſſit. (Obiter hic lectori indicamus, quod Cl. Autor in notis doceat, ſibi Pariſiis quondam verſanti *P. le Long* narraſſe, autorem libri: l'Eſpion dans les Cours des Princes Chretiens, Marianam quendam Italum, magni ingenii ſed infortunatum virum, fuiſſe. Docet &, quod nulla gens tam fera ſit, quin 4.
ex vicinorum ſapientia multum profecerit, licet contrarium de Danis in eorum odium olim aſſeruerit Molesworth. Quod ex 5.
itineribus, quæ Ruſſorum Imperator vel ipſe ſuſcepit, vel aliis ſuſcipienda injunxit, factum ſit, ut in inculta illa antea regione ſcholæ erectæ, politia emendata, ipſa veſtiendi ratio Ruſſica cum Anglicana permutata, & horrida illa ac promiſſa barba, quam religioſe hactenus coluerant Ruſſi, Imperatoris nutu abraſa fuerit. Diſci ex itineribus diverſiſſimorum populorum indo- 6.
lem, cujus exquiſita notitia ex libris hujus generis, quorum lectionem Autor non damnat, fruſtra ſperatur, cum

Segni-

Digitized by Google

Segnius irritent animos demiſſa per aures,
Quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus.

§. 7. Cum peregrinando, & cum aliis ſubinde hominibus converſando, incidamus ſæpe in eos, quibus prudenter indulgendum, mox in alios, quibus in loco reſiſtendum eſt, fieri, ut domeſtica & pluribus agnata animi ferocia jugiter exuatur. Ita enim aſſueſcimus neminem contemnere, cum experientia doceamur, fabulas eſſe, quæ de aliarum gentium abjectis moribus olim imbibimus. Et hac occaſione Cl. Autor, cum Dn. *de Callieres*, Gallis dicam ſcribit, qui propterea ſe ſolos ſapere credunt, quod fines ſuos raro egrediantur. Obſervat, idem in cauſa eſſe, ut Veneti ut plurimum Lombardiſmo laborent. Inde vero Cl. Autor pergens, recenſet detrimenta, quæ ex intempeſtiva peregrinatione naſcuntur, quorum primum facit,
8. quod peregrinantes juvenes liberrimum peccandi campum tunc ſibi pandi rati, corpus morbidum animumque rudem domum reportent, & cum mature muneribus dein admoveantur ac negotiis obruantur, illos ad perpetuos ignorantiæ carceres quaſi damnatos videri. Quod graphice Vayerius jam depinxit, licet ſceptico more ſuo omnem peregrinationem reprehendat.
9. Imbui præterea ex peregrinantibus multos vano de *præſtantia* formæ peregrini regiminis præjudicio, ut omnia in exteris probent, omniaque in patriis legibus nauſeent. Confirmari enim hoc exemplis Vononis Parthi, ex Tacito, exitioſos ſibi Romanorum mores domum afferentis; Ponceti cujusdam, deſpoticum Turcarum regimen in Gallia introducturi, quo magnatum animi ad illam Chriſtiano nomini indignam lanienam Pariſienſem præparabantur, tum & Comitis Arundelliani ac Dudleji apud Anglos.
10. Ita patriam religionem ſæpiſſime vel corrumpi vel exui a privatis, cum, qui multum ſunt peregrinati, aliis altius ſapere ſibi videantur. In Principibus vero ob neceſſarias ſæpe ſimulationes ac diſſimulationes, crebras commeſſationes, & rarum patriæ religionis exercitium, frigeſcere demum amorem hujus, imprimis cum accedant vaſerrimæ peregrinarum gentium artes, quibus pertrahant in ſuam ſententiam Principes.
11. Mores ineptos ac thraſonicos, ex aliis regionibus, imprimis ex Gal-

Gallia ſæpius afferri, qui teneras mentes incautas ad imitationem facillime alliciant. Et Machiavellum, ſi reviviſceret, mentem haud dubie mutaturum, ac cum vel ideo præclare de Germanis ſtatuiſſet, quod domi manſerint, nec peſte alienorum morum patriam inquinaverint, nunc longe alia omnia fieri. Ipſos Helvetos priſcæ virtutis gloriam perdidiſſe, poſtquam cives apud exteros ſtipendia merentes domum redierunt, & Batavis nunc merito exprobrari, quod ad Gallorum mores prorſus ſe componere ſtudeant. Multum æris temere exportari, ut, ſi quis calculum inire vellet, quantum excur- §. 12.
ſionibus Germanorum quotannis impendatur, cum ſæpe unus ex privatis 20 florenorum millia profundat, nihilque niſi vanam & ridiculam ſupellectilem domum reportet, ingentem argenti copiam inepte diſperſam ſit deprehenſurus. Sentientes hoc Principes non nullos, modum iſti pere- 13.
grinandi libidini poſuiſſe, vel expreſſe ejusmodi itineribus interdicendo, vel ludos equeſtres inſtituendo, ne quis vano prætextu morbum hunc palliare poſſet. Qua occaſione prudentiſſimum Regis Boruſſiæ edictum integrum hic exhibetur. Easdem leges Neapolitanis, Anglis, Scotis, Danis & Suecis ſcriptas eſſe, ex Vayerio confirmatur. Acturus itaque curatius Cl. Au- 14.
tor de licentia peregrinandi, circumſtantias gnaviter perpendere jubet. Eſſe enim triplicem hominum ſortem, vel Magnates, vel medii, vel imi loci homines. Varias eſſe itinerum rationes, quæ magnates ſuſcipiant ac principes juventutis, poſſe tamen & hos ſæpe prudenter a peregrinationibus arceri, exemplis docetur. Ex mediæ ſortis hominibus peregrinationem non cunctis ſed illis duntaxat, qui publico olim prodeſſe poſſunt, concedi 15.
ſuadet. Ubi vehementer probat conſilium Dn. *Veiras*, in Hiſtoria Sevarambica, nec non inſtitutum Ludovici XIV, politicam Academiam A. 1712 erigentis, qua juvenes nobiles, qui defæcatioris ſunt ingenii, ad gerenda negotia publica præparentur, archiva omnia ipſis pateant, & a docto Viro regni arcana explicentur, & ſic eruditi peregrinas in regiones ablegentur. Unde & opificum excurſiones plurimis in Germaniæ

Uuu regi- 16.

Digitized by Google

regionibus uſitatæ, imo ſæpius lege injunctæ, penitus improbantur, cum fini illis propoſito Principes ita commode medeantur, ut Gallorum Anglorumque exemplo ſolertes ac ingenioſos opificum magiſtros ad ſe alliciant, qui in patria juvenes
§. 17. inſtruant. Temporis rationem porro in concedendis peregrinationibus habendam eſſe monet, cum ſæpe Reipublicæ interſit, ut cives ſint præſentes, ſæpe ne ſuſpectæ fidei homines emigrent; quid? quod certæ conditionis homines, miniſtri ſtatus, medici, ac ſacerdotes, vel peſtis, vel alio turbulento tempo-
18. re, ut in patria maneant, cogi poſſint. Ætatem peregrinantium reſpiciens taxat, quod juvenes ante ablegentur, quam judicium ipſorum ſatis maturuerit, cum tamen ita nec rebus obſervandis pares, nec ferocientem animum continendi ſatis idonei
19. ſint. Taxat tamen Platonem quamvis ante quadrageſimum annum peregrinationem prohibentem, & Dn. *Veiras*, nolentem, ut quis excurrat, niſi tres minimum liberos tanquam reditus ſui pignora reliquerit. Ea enim ætate vel corpus moleſtiæ itineris ferendæ par non amplius eſſe, vel emori homines, entequam publicæ rei iis, quæ addidicerunt, prodeſſe queant. Ætatem quidem aptiſſimam eſſe virilem, vel juventuti proximam, quando & impetus juvenilis deferbuit, & judicium magis eſt *confir-*
20. matum. Hinc de provinciis quoque diſpicit, quæ adeundæ ſint peregrinantibus. Multos ideo iter in Italiam improbaſſe, quod ſpecioſa ſacrorum pompa animus tener facile ad caſtra Pontificiorum pertrahatur. Confirmat autem
21. Cel. Autor teſtimoniis ac exemplis, quod, niſi quis in ſuperſtitionem jam ſit pronus, vix melior occaſio occurrat, nauſeandi Romanorum religionem, quam ſi quis Romam Romanumque clerum oculis luſtraverit. Noſter imprimis Germaniam
22. noſtris commendat, cum ibi occaſio ſit Viros doctos compellandi, & bibliothecas exquiſitas viſendi, nec parum emolumenti ex notitia patriæ redundet. Finem denique, quem ſibi præ-
23. fixere peregrinantes, attendendum ſtudioſe eſſe obſervat, ne muſcarum inſtar hinc inde divagentur. Ubi denuo commendat Boruſſiæ Regis inſtitutum, curioſe ab iis, qui Rhenum

trans-

Digitized by Google

transcurrunt, ſcopum itineris requirentis; Regis Galliæ, doctos viros certo fine in diverſas terrarum oras ablegantis; ac Ruſſorum Imperatoris, multos ex peregrinantibus nobilibus certo fini deſtinantis, ſcilicet ut linguas, aut matheſin, aut nauticam artem &c. excolant. Noxios fines omnino amputandos eſſe cenſet, quo refert, ſi quis libidinoſi amoris ergo excurrat, circumvagationes item ſcholaſticorum, qui palantes vulgo vocabantur (quorum originem a Gallorum Druidis fabuloſe a Geſnero arceſſitam notat) & itinera ad diſcendam magjam ſuſcepta. Finem vero per ſe non illicitum ex circumſtantiarum ratione ſæpius poſſe prohiberi; ut ſi quis militiæ apud exteros faciendæ cauſa exeat, ubi patriæ bellum imminet, & quæ ſunt alia. Sic quoque legitime olim a Friderico Barbaroſſa interdicta fuiſſe itinera Germanorum Romam ſuſcepta, ut jus inde repeterent. Ultimo demum tempus peregrinantibus præfiniri a Principe poſſe ſtatuit, ne ætatem itineribus terentes, multa licet edocti, inutiles tamen patriæ, domum denique revertantur. §. 24.

M. Johann Erhard Kappens Schauplatz des Tetzeliſchen Ablaß-Krams, und des dawider ſtreitenden ſel. D. Martini Lutheri.

h. e.

COLLECTIO, VARIA INDULGENTIArum diplomata, & D. Martini Lutheri diſputationem de virtute indulgentiarum &c. exhibens; opera M. JO. ERHARDI KAPPII.

Lipſiæ, impenſis Jo. Chriſtiani Martini, 1720, 8. plag. 8½.

QUam Cl. Autor ante triennium ſub hoc titulo ediderat Collectionem variorum indulgentiarum diplomatum, eam nunc rogatu Bibliopolæ emendatiorem ſiſtit & locupletiorem. In præfatione nova poſt varia de utilitate ex ſcriptis occaſione Jubilæi Evangelici impreſſis monita, variasque de prima hujus collectionis editione obſervandas circumſtantias ſigillum, quo Albertus Archiepiſcopus Moguntinus & Guardianus fratrum

Ordinis Minorum Conventus Moguntini, Leonis X Commiſſarii, indulgentiarum diplomata ſua munire ſoliti ſunt, explicavit. Pendet illud pyxidi incluſum & ceræ rubræ impreſſum filo ſerico a membrana & S. Petrum, qui dextra clavem, ſiniſtra vero librum tenet, exhibet, ſub quo triplex Pontificis corona ſupra duas decuſſatim ſuperimpoſitas claves conſpicitur, cum hac inſcriptione: S. FABRICE S. PETRI DE VRBE. Hujus enim Baſilicæ reparatio cauſa eſſe tunc jactabatur *inauditarum apoſtolicarum facultatum & largiſſimarum diſpenſationum a Leone X gratioſe conceſſarum*, uti hæ indulgentiæ in *Inſtructione Subcommiſſariorum* Alberti extolluntur. At Leonem pecuniam ex indulgentiis his collectam dictæ Baſilicæ non impendiſſe omnem, ex *Franciſci Guicciardini*, hiſtorici coævi & gravisſimi, *Hiſtoria Italia, Venet. 1592, in 4* hetruſce edita, probat, qui *p. 395 b.* ingenue fatetur, Pontificem Magdalenæ ſorori ſuæ emolumentum & exactionem indulgentiarum multarum partium Germaniæ donaſſe. Quod Guicciardini teſtimonium ab argumentis *Philippi Quorlii, in Hiſtoria Concilii Tridentini Petri Suavis Polani ex authoriſmet aſſertionibus confutata, Panormi 1664 in 4 edita, p. 368* propoſitis alio loco prolixius ſe vindicaturum eſſe promittit Autor, & vindicat vel nunc, dum evincit ex novo & adhuc incognito teſtimonio, verbis ſcil. ipſius Leonis X, eum pecuniam indulgentiarum non ſoli reparationi hujus Baſilicæ, ſed aliis quoque rebus impendiſſe. Scripſit nimirum Pontifex hic die 26 Novemb. 1517 ad dictum Albertum, ut Joanni Heytmers de Zonvelben, Diacono ſuo & Apoſtolicæ ſedis ad inclitas nationes Germaniæ, Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ & Gothiæ, *pro inquirendis* dignis & antiquis *libris*, qui temporum injuria periere, *Commiſſario*, poſtquam ab eo librum *trigeſimum tertium Titi Livii de Bello Macedonico* acceperit, *ſolvat ſeu ſolvi faciat centum quadraginta ſeptem ducatos auri de Camera*, ex pecuniis indulgentiarum conceſſarum per illius provincias in favorem fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, quam pecuniæ ſummam in computis Alberti cum Camera Apoſtolica communicandis admittere vellet. Habemus igitur confitentem reum, ut aliis argumentis idem demonſtrantibus ſuperſedere poſ-

poſſimus, quorum unum & ſigilli, indulgentiarum diplomatibus appendere ſoliti, mutatio eſſe poſſet. Idem nempe Albertus d. 24 Jun. 1519 Eccleſiæ Mariæ Magdalenæ monaſterii S. Auguſtini Francofurdiæ indulgentiarum conceſſit diploma, cujus ſigillum pyxidi quoque incluſum & rubræ ceræ impreſſum, rubro filo pendet & tres Sanctos ſeu Patronos juxta ſe poſitos, S. Martinum Moguntinenſem, S. Mauritium Magdeburgenſem, & S. Stephanum Halberſtadenſem repræſentat, ſub quibus inſignia Cardinalis exhibentur, cum hac inſcriptione: ALBERTUS TIT. S. CHRISOGONI. S. R. E. PBR. CARDINAL. ARCHI. MAGUNT. ET. MAIGDE. PRIN. ELEC. ET PRIMAS. Quod tamen argumentum Autor ob rationes in præfatione adductas ſuo loco relinquit.

Collectio ipſa exhibet N. I *Alberti Diploma indulgentiarum* Gœttingæ d. 1 Jul. 1517 diſtributum cum ſigillo in fig. ænea. N. II ejusmodi Diploma *Johannis Tetzelii* Subcommiſſarii *Joannis Angeli Arcimboldi*, Wurzenæ d. 24 Apr. 1516 ſubſcriptum. III Diploma indulgentiarum *Tetzelii* generalis Sub-Commiſſarii *Alberti*, d. 5 Octob. 1517 Berolini venditum. N. IV Excerpta ex *Tetzelii Summaria Inſtructione Sacerdotum ad prædicandum indulgentias*. N. V *Rhythmos* indulgentiariorum *Biturigibus* in templo Cathredrali Divi Stephani ad altare Cardinalis *lapidi antiquo inſcriptos*. N. VI *Martini Lutheri diſput. pro declaratione virtutis indulgentiarum*, d. 31 Oct. 1517 templi O. O. Sanct. Vitemb. affixam, ut alia taceamus. Hiſce ſingulis, quæ & in vernaculam noſtram tranſlata ſunt, præmiſit Noſter introductiones, Lutherique theſes de indulgentiis variis annotationibus illuſtravit, ex quibus nonnulla ſpeciminis loco adducenda ſunt. Obſervat e. g. Autor contra *Cl. Jo. Jac. Vogelium*, primum indulgentiarum diploma Alberti a Celeberr. *Hardtio* Faculæ ſuæ Philologiæ non inſertum, nec formulam illam vexatiſſimam: *occaſione aluminum tulſæ Apoſtolicæ*, in eodem diplomate occurrentem, (de qua Noſtri quoque Epiſtola menſe Jul. *Novorum Litterariorum* variorumque ad eam re- p. 17.

 ſpon-

p. 24. ſponſiones menſe Auguſto conferri poſſunt,) a *Vogelio* jure quo-
dam in illam: occaſione *aluminum ſanctæ eccleſiæ Apoſtolicæ* mu-
tatam eſſe, nec alterum hujus collectionis diploma, ab Arcimbol-
25. di Subcommiſſario Tetzelio datum, in Bibliotheca Paulina Lip-
ſienſi inveniri. Ibidem animadvertit, ſe „Aviſamenta, Inſtructio-
„nes & Statuta reverendi Patris Domini Joannis Angeli Arcim-
„boldi, Juris Utriusque Doctoris, Prepoſiti de Arciſate Sedis A-
„poſtolice Prothonotarii: Nec non ſanctiſſimi in Chriſto Patris
„& Domini Leonis Pape decimi Referendarii ac ad Coloni-
„enſem, Treverenſem, Saltzburgenſem, Biſuntinenſem, Bremen-
„ſem & Upſalenſem provincias. Illarumque ac Cameracenſem,
„Tornacenſem, Morinenſem, Attrebatenſem & Caminenſem,
„civitates & diœceſes. Nuncii & Commiſſarii, ad publicandum
„& exequendum indulgentias & facultates pro fabrica baſilice
„principis apoſtolorum de Vrbe, que prefatus dominus Com-
„miſſarius mandat inviolabiliter obſervari, ſub penis in Bulla
„Apoſtolica indulgentiarum hujusmodi contentis, & a Sanctiſ-
„ſimo domino noſtro Papa decretis & fulminatis ab infra ſcri-
„ptis Subcommiſſariis & ſubdeputatis ſuis: Nec non ab univer-
„ſis & ſingulis predicatoribus & presbyteris pro confeſſionibus
„audiendis in negotio ſacrarum indulgentiarum ante dictarum
„deputatis & deputandis, duabus plagulis in 4 Romæ aut in alia
Italiæ urbe impreſſa in Bibliotheca Ampliſſ. Senat. Lipſienſ. inve-
niſſe, quæ, quantum ipſi quidem conſtat, nulli adhuc Reformati-
onis hiſtoriæ ſcriptori ne fama quidem nota fuerunt. Et quum
hæc Aviſamenta Arcimboldi huic indulgentiarum negotio ma-
ximam accendant lucem, Noſter apud animum ſuum ſtatuit, il-
la cum erudito orbe communicare. Idem & in eadem ſupellecti-
26. le libraria non minus magni faciendum & ab omnibus pro de-
96. perdito habitum documentum, Inſtructionem Subcommiſſario-
rum Alberti invenit, cui quum varias Lutherus in diſputatione
de indulgentiis oppoſuerit theſes, merito clavis illarum a No-
88. ſtro appellatur. Reſeravit quoque ſenſum nonnullarum ope hu-
jus clavis feliciter ut 33, 35, 37, 53, 59. En theſin 35 Lutheri:
Non Chriſtiana prædicant, qui docent, quod redempturis animas
vel

Digitized by Google

vel confeſſionalia non ſit neceſſaria contritio. Circa hanc obſervavit *Kappius*, illam verbis Inſtruct. Summar. §. 37 C. oppoſitam eſſe, quæ ita ſeſe habent: *Nec opus eſt, quod contribuentes pro animabus in capſam ſint corde contriti & ore confeſſi.* Unde & *Sylveſter de Prierio* confutatur, qui in primo ſcripto contra Lutherum exiſtimavit, nullum concionatorem tam ſtulte docuiſſe, quæ tamen ipſa fuit doctrina Alberti. Theſi 53 ſcripſit Lutherus: *Hoſtes Chriſti & Papa ſunt ii, qui propter venias prædicandas verbum Dei in aliis Eccleſiis penitus ſilere jubent.* Hic opinatur Autor, Lutherum Inſtruct. Summar. §. 10 contradixiſſe, ubi inter alia ita Albertus: *Volumus etiam, quod ſub eisdem horis alibi non predicetur &c.* Quæ explicatio ſi menti Lutheri exacte reſpondet, uti omnino videtur, aliorum Theologorum explicationes ſua ſponte cadent. P. 95.

Ceterum L. B. ſignificamus, Cl. *Kappium* hanc *Inſtructionem Subcommiſſariorum* cum aliis huc ſpectantibus ſcriptis & diplomatibus indulgentiarum partim adhuc *ἀνεκδότοις* prælo jam commiſiſſe.

JO. CASP. LOESCHERI, S. THEOL. D. ET Superint. Paſtoriſque Rochlitz. Parergorum Sacrorum Exercit. IX & X, cum Præfat. & Indice totius Decadis.

Rochlitzii, typis J. P. Langii, 1719, 4.
Plag. 9.

DE Exercitatione IV, V, VI, VII, & VIII menſe Januario præſentis Anni dictum eſt; reſtat, ut de IX & X, quibus Decas prima Parergorum abſolvitur, exponamus. Nona igitur exercitatio verſatur circa hoc argumentum, ut de cœlo, ſingulari gentium idolo, diſſerat, ubi Autor cap. I ex antiquitate & hiſtoria originem & hiſtoriam erroris de *divinitate* cœli eruit, & capite II, ut erroris gentilium, cœlum *materiale* divino cultu proſequentium, argumenta excutiat, nervumque horum

horum incidat, operam impendit. Nec omittit ea, quæ errantibus præſidio eſſe videntur, quæ ſtatim refelluntur. Hanc ordine excipit X Exercitatio, commento Socinianorum ſpecioſiori; *Reſurrectionem Servatoris plus momenti ad ſalutem hominum attuliſſe, quam ejus Paſſionem & Mortem*, oppoſita, in qua eandem tractandi rationem ſequitur, &, ut reliqua ſilentio prætermittamus, evincit, quæſtionem hanc plurimum in receſſu habere, tantum abeſſe, ut negligenda, aut Socinianis concedenda ſit. In gratiam Lectoris copioſum indicem annectere placuit. Ceterum latere nolumus lectorem benevolum, non diſſimulaſſe Autorem in Præfatione, animum ſibi eſſe, quam cœpit hactenus telam, altera Exercitationum Decade, ſi ſummo Numini ita viſum fuerit, pertexendi.

NOVA LITTERARIA.

Venetiis Hermolaus Albritius, Hieronymi Fil. vaſtis operibus imprimendis inſudat. Poſtquam enim *Cornelii a Lapide* Commentarios in Scripturam S. quos pater Hieronymus impreſſerat, ſecunda vice, ſingulari cura adhibita noviſque Indicibus additis, prelo abſolvit, & *Lorini* Comm. in Pſalmos tomis IV, tum & *Pinedæ* in Jobum tomis II, & e Patribus D. *Laurentii Juſtiniani* Opera, novis additionibus & ad marginem citationibus ornata, tomis II impreſſit; nunc in eo eſt, ut & *Alph. Toſtati* Opera, & ipſa *Biblia Sacra e vulgata editione, Latiniſque translationibus, Romana nimirum ex LXX in Vetus Teſt. & Guid Fabricii Boderiani ex Syriaco in Novum concinnata, ad optimorum exemplarium fidem, potiſſimumque Vaticani, quod ad vulgatam pertinet, recognita*, duobus Tomis folio regio edat. Accedent huic editioni, tum variorum Scriptorum, Gagnei puta, Eſtii, Menochii, Tirini, Sa, Du Hamel, notæ literales, tum aliæ Hiſtorico-Geographicæ & Chronologicæ, ad Lubini, Adrichomii, Bonfrerii & Sanſonii mentem, nec non plurima inſigniorum rerum ſchemata, e Villalpando, Aria Montano, Bibliis Polyglottis Philippi II, Lami, Relando, Braunio aliiſque ab ipſo Albritio deprompta & collecta. De quo inſtituto uberius diximus in Novis Literariis, ſingulis menſibus in forma octava apud nos Latino idiomate prodeuntibus, Calendis Novembris hujus Anni.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Decembris, Anno MDCCXX.

ܦܣܘܩܐ
ܡܢ ܟܬܒܐ ܕܬܫܡܫܬܐ ܣܘܪܝܝܬܐ
ܕܫܒܘܥܐ ܕܚܫܐ ܕܡܪܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ

h. e.

LITURGIÆ SYRIACÆ SEPTIMANÆ paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti excerptum, editum ac notis illuſtratum a JOANNE CHRISTIANO CLODIO, Haynenſi, J. Cand.

Lipſiæ, literis Bernh. Chriſtoph. Breitkopſii, 1720, 4.
Plag. 6.

CUm inter Orientales libros nulli rariores ſint, quam qui Chriſtianis autoribus ſunt ſcripti, in eorum tamen numero rurſum major copia eſt eccleſiaſticorum, quam eorum, qui hiſtoriam & controverſias clericorum explicent. Idcirco Joſepho Aſmano, diligentiſſimo indagatori harumce rerum, maximam habebimus gratiam, ſi talium inprimis librorum enarrationem nobis dabit. Interim nec eccleſiaſtici negligendi ſunt, quorum aliquos habemus Romæ a Maronitis editos, Syriacos præcipue & Arabicos. In quibus editionibus tamen more Romano nonnunquam haud ſincere verſati ſunt, æque ac in Bibliorum illa Arabica, quæ Congregationis de propaganda fide typis deformata ac deturpata, correctore indigebat Maraccio, intelligentiſſimo Arabicæ linguæ. Manu autem ſcripti codices raro a noſtris videntur. Qui deinde exſtant, illorum vix ſpes eſt aliqua nos editionem viſuros. Tanto magis

gis Clodii, eruditiſſimi Viri, amamus diligentiam, cum nobis MSti Lipſienſis partem quandam explicatam ac illuſtratam dedit. De manuſcripto pæne præſtat nihil dicere, quam non omnes ejus laudes ſimul comprehendere. Primus ex eo aliquid edidit Theophilus Sigefridus Bayerus in libro de Eclipſi Sinica p. 17, quo loco dicit: *Equidem ſi per me ſtaret totam* ܛܟܣܐ *TAXIN dimidiæ diei paraſceves ederem, ſed quia longula eſt, tantummodo, quod ad illam diei caliginem pertinet, evulgabo.* Illa ipſa pars a Clodio verſa eſt. Cujus autem eccleſiæ ſit ordo, Clodius non attigit, Bayerus, dum prodit, fluctuat. In catalogo librorum orientalium bibliothecæ Lipſienſis, & in libro de eclipſi, Jacobitarum eſſe dicit: ſed in obſervatione de elegantia manuum eruditarum p. 303 dicit, ſe officium illud totum deſcripſiſſe ac multa loca reperiſſe, ex quibus Jacobiticos errores cognoſcere ſibi videretur, titulum tamen ſequi malle, qui Maronitis tribuat. Conſtat nobis eum in recenti memoria ejus manuſcripti lectionem habentem, vera edidiſſe, aliquanto tempore autem poſt, cum hæc ſcriberet, titulo non accurate inſpecto, & Tavernirio attendentem, qui monaſterium S. Crucis Maronitis habitari ſcribit, deceptum eſſe. Id ut magis conſtet, totum extremum folium MS. ita peſſime habitum, ut multa conjiciendo ſuppleri oporteret, hic adjungemus cum verſione noſtra - - -

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Digitized by Google

ܦܐܪܝܫܐ ܘܥܘܫܢܐ ܕܐܠܗܐ ܡܫܠܡܬܐ ܫܥܒܘ ܡܫܡܫܢܐ
ܦܫܝܢ. ܒܫܒܝܠ ܐܠܗܐ ܘܡܫܝܚܐ ܐܬܬܥܒܫ ܚܒܫ
ܕܐܠܗ ܒܫܒܝܪܘܬܗ ܡܘܠܝܐ. ܒܝܘܡ ܐܝܟ ܐܪ. ܫܒ
ܢܫܘܫܝܐ ܘܪܘܒܐ ܘܫܒܝܒܢܐ ܕܠܐ ܦܣܩܘܬܗ ܕܐܠܗܐ.
ܐܒܪܗܡ ܠܒܝܬܐ ܘܡܫܝܚܐ ܒܫܒܠ ܕܪܝܢܐ
ܘܫܡܫܐ ܒܪ ܒܗܠܠ ܕܡܪܝܐ ܡܢܒܝܐ . .
ܩܪܝܒܐ ܦܠܡ . . . ܝܐ ܡܢ ܓܘܪܐ ܕܓܝܚܝܐ ܒܪ
ܬܠܡܝܕܐ ܕܠܘܩܐ ܩܡ ܘܒܗܠܝܐ ܕܡܪܝ ܝܘܚܢܢ ܐܠܐ.
ܒܝܪܐ ܩܡ ܕܫܠܝܚܐ ܙܒܢܐ ܕܒܝܬܪܬܐ ܒܘܒܪܘܫܬܐ
ܠܒܪ ܡܢ ܡܫܝܚܝܘܬܐ ܙܒܢܬܐ ܠܒܝܩܘܬܐ ܠܒܪ
ܡܢܗ ܠܐܦܝ ܝܘܪܫܠܡ ܐܝܟ ܡܫܠܐ ܚܝ ܓܝܪ ܒܪܝܬܐ
ܡܪܒܝܬܐ ܕܐܝܬܝܗ ܕܝܢܐ ܕܫܘܬܦܐ ܕܒܦܘܠܒܢܐ.
ܒܗܠܝܢ ܗܘܝ ܘܬܠܡܝܕܘܗܝ ܘܐܬܦܫܛ ܕܬܘܪܝܗ ܐܝܟ ܠܒܪܬܗ
ܘܒܐܬܠܬܗ ܘܦܘܠܚܢܗ ܘܢܨܚܢܘܬܗ ܘܡܦܩܢܘܬܗ
ܘܡܢ ܡܢܗܘܢ ܕܦܠܓ ܠܒܗ ܓܒܝܬܐ ܐܠܗܝܐ
ܒܫܠ ܐܢܝ ܗܘܘ ܕܒܩܝ ܢܒܝܐ ܘܒܗܠܐ ܕܗܘܐ
ܘܒܝܫܐ ܙܒܢ ܦܠܚܘܬܐܕܟܢ ܕܗܘ ܐ . . . ܐܝܟ
ܕܐܬܒܪܝܢ ܘܢܒܟܝ ܠܗ ܒܬܕܐ ܗܘܝܐ ܕܥܠܡܐ ܐܝܟ
ܕܬܫܘܒܚܬܐ ܘܝܩܪܐ ܫܘܒܚܐ ܕܬܡܝܡܘ ܘܐܪܒܘܗܝ
ܫܡܫܐ ܐܒܪܗܡ ܕܝܢܝ. ܘܗܠܝܢ ܒܬܪܒܠܝ
ܐܒܫܘܒܚܐ ܕܒܪܝܐ ܦܪܘܫܢܐ ܕܡܠܟܘܬ: ܕܦܘܠܚܢ
ܒܡܪܐ ܢܝܚܐ ܟܠܐ ܚܘܫܒܐ ܕܒܬܝܒ ܘܟܠܐ ܐܒܘܗܝ
ܘܐܢܫܘܗܝ ܘܡܝܬܝܢܗܘ. ܕܒܝܬ ܩܪ̈ܝܒܘܗܝ.
ܘܠܐܠܗܐ ܝܗܒ ܐܠܗܝܐ ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ.

In laudem, *honorem*, *gloriam*, *exaltationem* & - - - - (*divinitatis adorandæ*, ut conjicio) & - - - - *quæ eſt*, *tres perſonæ* & (forte ܘܩܢܘܡ̈ܐ quod idem ſignificat) & tria *nomina adoranda*, *Pater*, *Filius* & *Spiritus S. unus Deus Sanctus*, *unus Deus verus*

rus

rus, cui ſoli ſupplicatio - - - - - & gloria ab omnibus creaturis, quæ fuerunt, ſunt, & erunt, ſuperioribus & inferioribus, in ſecula ſeculorum. Amen. Perfectus, perductus ad umbelicum & obſignatus eſt liber hic ſanctus, πινακίδιον ſeptimanæ ſanctæ & dominicæ, paſſionis ſalvificæ & liberationis Dei Verbi Jeſu Chriſti Domini noſtri. Anno milleſimo octingenteſimo decimo & nono Alexandri Græci. Manu hominis peccatoris & miſeri & indigentis miſericordia Dei, Abrahami noti & nuncupati nomine Monachi & Presbyteri bar Bahnam monachi - - - - ex Tur Abdin, qui eſt ex diſciplina monaſterii S. & venerabilis Domini Gabrielis in monaſterio Sanctæ puræque Crucis, quod in inſula Cypro extra Leucoſiam urbem magnam, extra quam verſus aquilonem unum milliare admodum ad latus oppidi Marpithi, quod & monaſterium Syrorum Jacobitarum. Et ſunt conſignata & conſcripta ob exactionem & petitionem & precationem & ſolicitudinem ſtudiumq; præceptum deniq; & divinam bonitatem, quæ ei contigerunt per manus Presbyteri venerandi & ſacerdotis illuminati & reverendi Domini noſtri Melchiſedeci; qui eſt - - - ejus, qui perfecit & compoſuit ei hunc librum precum velut in pignus amicitiæ & in recordationem bonam (in precibus) *mortuorum & parentum Presbyteri Abrahami peregrini. Idque accidit in diebus Epiſcopi Gabrielis Maronitæ, qui illorum eſt* (ſcil. Epiſcopus.) *Qui inciderit ac legerit, Deum oret, pro peccatore, qui ſcripſit & pro patribus & fratribus & mortuis, qui animam efflarunt. Deo autem gloria perpetua in æternum.* Ita, ut hæc verſio, ipſe Syriaci ſcriptoris ſermo obſcuræ interpretationis eſt, ad eum locum, ubi de monaſterio Jacobitarum agit. Sed ex eo quod Epiſcopum Maronitam non vocat aliquo honoris titulo, nec ܕܠܢ dicit, (ſicuti Bayerus fortaſſis legit) ſed ܕܠܗܘܢ, tota controverſia conficitur. Poſſumus quoque affirmare, alicubi de proceſſione Spiritus S. ita nos legiſſe in libro illo, ut noſtrorum opinio eſt. Conſtat autem Jacobitas nobiſcum conſentire. Denique ſuper nomine Bar Bahnam aliena manu ܕܡܥܩܡܐ ܣܘܪܝܐ, quod graviſſimum argumentum eſt. Interpretamur autem *Perverſus Syrus* ſeu *Jacobita*. Accurata eſt verſio Clodii. Nonnulla

nulla aliter legit ac interpretatur, quam Bayerus in ea pericope, quam uterque edidit. P. 17 lin. 9 ܣܒܠܘܬܐ ſcribi debere apparet & lin. 14 ܕܡܣܬܟܠܢܢ. Pag. 18 lin. 9 ܡܢ ܒܬܪ ܕܕܝܢܘܗܝ ܒܕܝܢܐ ܠܗܘ ܕܝܢܐ ܕܕܝܢܐ ubi in verſione omiſſum eſt *judices*. Bayerus: *judicarunt illum judicio extremo condemnatum*, vocalibus aliis ſubſtitutis. Sed Clodii lectionem MStum probat. Et melior prorſus eſt. Lin. 21 Bayerus multo rectius ܗܘܝܘ ܐܠܗܘܬܗ ܡܪܐ ܕܟܠܗܘܢ ܒܪܝܬܐ *is omnium creaturarum dominus eſſet*. ܢ & ܚ in MS. ſæpe non admodum diſerte ſcribuntur, ut etiam attendentem fallant Quod p. 19 diſcrepantiam creavit ܠܡܪܝܐ Bayerus rectius ܠܡܬܪܘܝܐ ib. lin. 5 ܕܢܬܒܘܢ *ut ſederent*, Bayerus *ut reſipiſcerent*. Ille rectius, quamquam & hoc non male. Ib. lin. 6 ܠܢܝܢܘܐ Bayerus habet, & ita in MS. eſt. Linea 11. Hæc melius diſtinxit & convertit Bayerus: *Sol in medio die occidit ei; ſicut unigenitum flebit cum totus Iſrael*. Additque Symeonem Logothetam eadem pæne verba habere. Lin. 16 ܡܒܘܒܝܐ Bayerus. Sine omni dubio παρέραμα. Lin. 16 Bayerus ut in MS. ܡܪܝܫܐ p. 20. 5, ܒܫܘܡܠܠܗ Bayerus ܒܫܘܠܠܗ ſic enim dubitanter in MS. Illud omnino melius & rectius. Lin. 8 ܡܫܢܒܝܢ Bayerus *mutuum habent*. Lin. 15 ܠܓܢܘܢܐ, *in thalamum*, Bayerus *in paradiſum*. L. 21 ܒܠܒܐ ܕܝܡܡܐ *in cor marium*. Enimvero Bayerus, nota plurali ſcribæ errori relicta, interpretatur rectius *in medium diem*. Chaldæis frequens יממא. Lin. 23 locus difficillimus a Bayero corrupte editus, a Clodio admodum obſcure verſus, & veremur ut rem attigerit. Accedunt notæ Clodii paucæ quædam, ſed probæ. Unum in primis optandum, ut Codicis quoque ſcripturam adjunxiſſet, ſicuti Cellarius Samaritanorum rationem exarandi literas epiſtolis ad Ludolfum adjecit. Poſſit quiſpiam in eum modum, ut Mabillonius & Montfauconius Græcarum Latinarumque literarum hiſtoriam per ſeculorum decurſus enarrarunt, ita quoque

 Hebrai-

Digitized by Google

Hebraicarum ceterarumque, ut ex ea natæ ſunt, quandam genealogiam concinnare. Habemus vetuſtiſſima exempla Hebraicarum literarum in veteribus quibusdam numis, ſed antiquiora multo in rupibus Arabicis, quæ Petrus a Valle ſe vidiſſe ad Jo. Morinum ſcribit. Et fides habenda eſt ei, utpote cum Coſmæ quoque Ægyptio Indicopleuſte in Topogrephia Chriſtiana memorentur. Athanaſius Kircherus & ex eo Wagenſeilius tentarunt literarum iſtarum interpretationem. Sed non ita vano conatu hic labor ſumendus eſt. Sequuntur deinde Phœnicii numi & Palmyrenæ inſcriptiones, tum Syriaci codices antiqui & ex iis Cuficæ literæ, & Mauritanicæ, quarum exemplaria Berolini & alibi in bibliothecis exſtant, ſed multo venuſtiſſimum in Lipſienſi inter Acoluthi codices. Rogandi quoque Romani eſſent, ut nobis reliquias turris Turpianæ & cavernarum Granatenſium concederent, quas Maraccius, qui inter inquiſitores fuit, Arabico perſcriptas fuiſſe teſtatur. Excipient has literæ Mugallorum, quas ex Arabſiade & aliunde conſtat a Syriacis ſumtas eſſe, cum Chriſtiani in illis locis verſarentur. Et Hebraicorum codicum ingens numerus eſt, qui ſecundum ætates digeri poſſent. Inter Joſephi Scaligeri manuſcripta alphabetum eſt admodum diverſum ab hoc quo utuntur hodie. In Habeſſinia & media Aſia ſollicitandi Judæi eſſent. Tum quoque appareret, controverſiam de Samaritanis literis, ortam eſſe illorum culpa, qui literarum veram hiſtoriam non norunt. Inepte ſatis in partes Rabbini vocantur, quos in Criticis diſputationibus, præſertim talibus, quæ hiſtorias comprehendunt, delirare merito dicas. Multo plura in animum venient ei, qui tam eximiam partem Criticæ exornandam ſumeret. Ad quam rem haud ſcio an quisquam in Germania ſive per ætatem, ſive eruditionem magis ſit idoneus Jo. Chriſtoph. Wolfio Paſt. Hamburgenſi. Hoc ſane MStum vel maxime inter Syriacos, ut diximus, meretur typum ejus ætatis præbere. Præterea aliud quoque MS in bibliotheca Lipſienſi eſt: Rituale baptiſmi, Severo Alexandrino autore. Editum jam eſt a Fabricio Boderiano. Sed hic codex ſæpe ab illo differt, qui editus eſt. Scriptus eſt in charta bombycina Halepi anno Seleucidarum cIɔ Iɔ ccc XVIII, ut ducentis annis non multo ſit major.

Idem

Idem quoque in bibliotheca Orphanotrophei Halenſis exſtat, per Gaſparem Malabarem Induin ſcriptus, de quo Bayerum in obſervatione de eruditarum manuum elegantia legant, qui plura cupient ſcire.

BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS SEPAREZ &c.

i. e.

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM A COETU Eccleſiæ Romanæ ſeparatorum ſeculi XVII; Autore LUDOV. EL. DU PIN, Doctore Sorbonico.

Tomus II.

Pariſiis, apud Andr. Praland, 1719, 8 maj.

Alph. 2 pl. 14.

Etſi rebus humanis ſuperiore anno ereptus eſt Cel. in Gallia Doctor *Ludov. El. Du Pin*, reliquit is tamen Bibliothecæ autorum, qui ſeparatos a Romana Eccleſia cœtus inſtituere, Tomum ſecundum, continentem eos, qui ab anno MDC uſque ad annum 1650 in vivis fuerunt, ac ſcriptis inclaruerunt. In præfatione indicat, ſe ea expoſiturum eſſe tempora, in quibus Doctores, quibus non conveniat cum Eccleſia Rom. a rigore ſuorum anteceſſorum multum remiſerint, ſynodus Dordracena colloquiumque Phil. Mornæi & Cardinalis Perronii ſit habitum, & viri omni doctrina eruditi, Hugo Grotius, Jacobus I Rex Angliæ, Georgius Abbot, Forbeſius & Joſephus Scaliger vixerint. Eos qui Martini Lutheri dogmata tuentur, P. IV c. 1 recenſet, inter quos primum locum dat *Urbano Regio*, qui miſſa religione Pontificia Auguſtæ Vindelicorum doctrinam Lutheri amplexus ſit, & quanquam in Zwinglii ſententiam diſceſſerit, tamen cum Luthero fecerit, & poſt reditum Smalcaldia Cellæ ex hac vita diſceſſerit; qui in ſuis ſcriptis quædam Romano-Catholicæ Eccleſiæ falſo tribuat, ſimul tamen quædam afferat, quibus ejus doctrina ſtabiliatur. Cui ſubjicit *Vitum Dietericum*, *Bartholom. Weſthemerum*, *Juſtum Menium*, *Erhardum Schnepſium*, *Franciſcum Lam-*

Lambertum, Avenionenſem, Doctorem Marpurgenſem, cujus liber de cauſis excœcationis multorum ſeculorum ſit perrarus; *Caſp. Pencerum*, qui defenſione catechiſmi, ſacramentariorum errores complectentis, Electoris Saxoniæ gratia exciderit, ac in carcerem conjectus duodecim annos miſere vixerit, *Ægidium Hunnium*, *Cyriacum Spangenbergium* & *Zachariam Schilterum*. Digni tum ei viſi ſunt & *Lucas Oſiander*, in cujus enchiridio conſiderando pauliſper commoraretur, & interjectis *Davide Rungio*, *Chriſtophoro Pezelio*, *Salomone Geſnero*, *Wolfgango Amlingio*, *Jo. Kuchlino*, *Georgio Mylio*, *Henrico Majo*, *Luca Bacmeiſtero*, *Polycarpo Lyſero*, *Jo. Pappo*, *Stephano Gerlachio*, *Conradus Rittershuſius*, cum ſuo libro de aſylis, & poſt *Conradum Graſerum*, *Jo. Mulmannum*, *Marcum Velſerum*, *Marquardum Freherum*, *Sethum Calviſium*, cujus opus chronologicum continuationem mereatur, *Philippum Nicolai*, *Jo. Conradum Schluſſelburgium*, *Urbanum Pierium*, *Andream Oſiandrum*, *Jo. Regium*, *Leonhardum Hutterum*, *Barth. Coppenium*, *Chriſtophorus Helvicus*, chronologiæ & Ebrææ linguæ peritia clarus, cum ſuis diſſertationibus, quos aliquo ſtudio contemplaretur. Leviter deinceps tangit *Davidem Hæſchelium*, *Samuelem Huberum*, *Albertum Grauerum*, *Phil. Heilbrunnerum*, *Matthiam Haſenrefferum*, *Jac. Heilbrunnerum* & *Jo. Affelmannum*; *Henrici* vero *Eckardi* librorum de ordine Eccleſiaſtico & deſcenſu Chriſti ad inferos ſummam itidem exhibet. Poſtquam de *Balth. Menzero*, *Caſp. Finckio*, *Paulo Tarnovio*, *Laurentio Lælio*, & *Barthol. Batto* commemoravit, in medium producit *Eraſmum Schmidium*, cum libello de Sibyllis Sibylliniſque libris, & *Jo. Gerhardum*, cui poſt Melanchthonem inter Lutheranos primas defert, & ideo, quod linguas egregie calluerit, & in interpretatione ſacrarum literarum lectioneque veterum Eccleſiæ doctorum præclare verſatus fuerit, maximopere laudat, atque libere fatetur, nullum fuiſſe Bellarmino adverſarium, a quo magis quam ab hoc ei fuerit metuendum. Cui ſubjungit *Matthiam Mayfartum*, *Jo. Himmelium*, libris, qui inſcripti ſunt *Anti*, clarum, *Georgium Albrechtum*, *Matthiam Hoe*, *Jo. Behmium* & *Jacobum Martini*, exquiſita doctrina præditum. Quibus ita commemoratis

ratis conjunctim exhibet complures Lutheranos Theologos, de quorum unoquoque, ut de ſuperioribus, ſeparatim agere ei non lubet, ſiſtitque ferme tantum nomina *Andr. Volani, Danielis Hoffmanni, Fridr. Petri, Euſeb. Altkircheri, Bened. Thalmanni, Jo. Færſteri, Fel. Bidembachii, Petri Piſcatoris, Andr. Althammeri, Paul. Crellii, Auguſtini Eleutheri, Martini Rolani, Melch. Spreceri, Juſti Eckardi, Jo. Mettingeri, Fridr. Rungii, Pauli Frigii, Andreæ Libavii*, Medici, ſcripto contra Gretſerum noti, *Georgii Kilii, Dan. Lobechii, Jo. Dinckelii, Georgii Nigrini, Sebaſtiani* ſeu *Cornelii Beckeri, Martini Cruſii, Othonis Caſmaani, Georgii Bersmanni, Philip. Marbachii, Chriſtophori Fiſcheri, Danielis Arcularii, Jac. Schopperi, Georgii Weinrichii, Jo. Taufreri, Jo. Heſſelbenii, Jo. Jac. Bernhardi, Conr. Kircheri*, autoris non niſi ex opere concordantiarum, quo ſe immortalem reddiderit, noti, *Jul. Conr. Ottonis, Jo. Georgii Sigwarti, Eilhardi Lubini, Jo. Arndii, Gerh. Elmenhorſtii, Jo. Schrœderi, Juſti Meieri* JCti Argentor, *Joach. Stephani*, JC. Gryphisvvald. *Conr. Aslaci, Benedicti Carpzovii*, JC. Wittebergenſis, *Jo. Walderi, Jer. & Zach. Vietorum, Balth. Meiſneri, Caſp.* & *Jo. Vogeliorum, Helvici Barthii, Joach. Zechneri, Jo. Olearii, Jo. Georg. Leopardi, Jo. Zangeri, Jo. Winckelmanni, Georg. Roſtii*, & *Jo. Tarnovii &c.* Nec aliter ſe gerit in recenſendis *Guil. Alardo, Antonio, Aarone* & *Nic. Burchardis, Theoph. von Alen, Melch. Volſcio, Chriſtoph. Andr. Fiſchero, Phil. Arnoldo, Jac. Werenbergio, Petro Alberto, Jo. Crellio, Laz. Theodoro, Mich. Rothard, Jo. Schopfio* ſeu *Schopfero, Antonio Albizi, Thoma Weinrichio, Jo. Corbero, Barth. Mayero, Conr. Deckero, Henr. Boethio, Fridr. Fiſchero, Jacobo Schmidio, Helvico Gorthio, Barthol. Sculteto, Andr. Schoppio, Jo. Webero, Sebaſt.* & *Jo. Leonhardis, Georg. Zeæmanno, Theod. Thummio, Jo. Thummio, Iſ. Fræreiſenio, Jo. Oliviero, Jo. Giſenio, Nicol. Hunnio, Herman. Sambn* ſeu *Samſon & Conr. Hornejo.* Extremo fatetur, adhuc plures Theologorum Lutheranorum enarrandos reſtare, quos tamen ſtudio prætereat, cum controverſias ſine fructu tractent.

Confert ſe hinc P. V ad Sacramentarios & C. I, ubi duorum *Scaligerorum* vitas adjectis elogiis delineavit, multis agit de

Yyy *Goma-*

Digitized by Google

Gomari Arminiique controverſiis, quæ Belgium afflixerunt, refertque ea, quæ Synodum Dordracenam anteceſſerunt, quæ in ea geſta ſunt, quæque eam ſunt ſecuta, imprimis qua ratione Reformati in Gallia ejus decreta receperint, nec præterit, cum Arminianos tum Gomariſtas inter ſe diſſenſiſſe, finitque in horum autorum & animi characteribus & ſcriptis. Ab hoc certamine tranſit ad *Caſaubonum*, quem eximia laude ornat, ac indicat, filio in cœnobium abeunti ac ſibi valedicenti dixiſſe: Mi Fili, nec ego te, nec tu me condemnes, uterque noſtrum coram tribunali Jeſu Chriſti compariturus eſt; cui ſubnectit *Jo. Druſium*, Ebrææ linguæ pergnarum, *Jo. Jac. Grynæum*, *Danielem Chamierum*, qui in ſuis ſcriptis parum ſcientiæ multum vero odii in Romanam Eccleſiam præ ſe ferat, *Conr. Vorſtium*, & *Davidem Pareum*. Perſequitur tum plura de *Philippo Mornæo*, ejusque cum Epiſcopo Ebroicenſi, poſtea Cardinale, Perronio de erroribus in adducendis veterum doctorum ſcriptis in libro de euchariſtia commiſſis coram Rege Galliæ habito colloquio, qua ratione ſe etiam gerit, interjectis *Thoma Erpenio* & *Jac. Capello*, cum *Ludov. Capello*, *Johanneque Camerone*, & poſt *Jo. Piſcatorem*, cum *Marco Antonio de Dominis*, cui Romam revertenti & iter per Venetias facienti, quid mali ibidem obventurum ſit, Paulus Sarpius prædixerit, & *Rudolpho Hoſpiniano*, de quorum ſcriptis pluribus diſſerit. Ac cum hic imaginum cultum Romano-Catholicis exprobraverit, ſuarum partium eſſe judicat, indicare, ſe ſuosque neque adorare imagines, neque honorare telam ac lignum, ſed potius iis ad excitandas ſacras meditationes in animis credentium uti, & conſpecta cruce & imaginibus cum Chriſti tum martyrum, illum adorare, hos vero venerari. Sequuntur hos ordine *Benedictus Turretinus*, Luca oriundus, Profeſſor Genevenſis, *Guilielmus Ameſius*, *Sixtinus Amama*, contra quem Autor ſententiam Concilii Tridentini, qua vulgata latina authentica pronunciatur, ita tuetur, ut ſtatuat, eam hac ratione nec originali textui prælatam, nec ab erroribus immunem judicatam, ſed ad eam dignitatem erectam, ut ejus verba ubique in prædicationibus ac diſputationibus adducenda ſint, *Ludovicus Crocius*, *Jacobus Laurentius*, *Jo. Meurſius*, *Abr. Scultetus*, *Matth. Martinius*, *Jo. Buxtorfius*

Digitized by Google

ſius, Pater & Filius, *Melchior Goldaſtus*, quem maximopere laudat, *Jo. Henr. Alſtedius*, in cujus ſcriptis plus diligentiæ quam judicii appareat, *Lud. de Dieu* & *Sim. Epiſcopius*, cujus inſtitutionum Theologicarum dat ſummam. Tandem ea omnia affert, quæ ad cognoſcendum prædicandumque & *Hugonem Grotium*, cujus ſcripta etiam percurrit, & *Chriſtophorum Juſtellum*, cujus filius Bibliothecam Juris Canonici veteris publicavit, faciunt, poſt quos *Conſtantinus L'empereur* & *Fridericus Spanhemius* comparent.

C. II commemorat ſcriptores religionis Anglicanæ, qui ſunt *Laur. Humfredus*, *Rogerius Widrington*, *Guiliel. Perkinſius*, *Thomas Cartwright*, *Eduard Livellejus*, *Jo. Raynoldus*, *Albericus Gentilis*, *Robertus Abbot*, *Henr. Savilius*, *Guil. Camdenus*, *Jacobus I* Rex, cujus Donum Regium ſit dignum, quod laudetur, gallice vertatur & ab omnibus principibus perlegatur, *Nicol. Fullerus*, *Georgius Abbot*, *Guil. Forbeſius*, cum *Patricio Forbeſio*, cujus in apocalypſin extat commentarius, & *Jo, Forbeſio*, cujus ſunt inſtitutiones hiſtorico-Theol. non confundendus, *Joſeph. Mede*, *Thomas Morton*, *Lancelottus Andrews*, cui cum Petro Molineo de diſtinctione Epiſcoporum & Presbyterorum fuerit controverſia, *Jo. Baſtwick*, Medicus, qui ideo quod pro eadem diſtinctione ſcriptis pugnaverit, ad perpetuos carceres fuerit damnatus, *Jo. Davenantius*, *Richardus Montacutius*, *Eduard. Herbertus*, *Robertus Cocus*, cujus cenſura ſcriptorum merito in pretio habenda, & *Jo. Prideaux*.

C. III complectitur ſcriptores Socinianos, *Raphaelem Ritterum*, Anglum, *Everhardum Spangenbergium*, Antverpienſem, *Andream*, *Stanislaum*, & *Chriſtophorum Lubienskios*, quorum medii quædam ſcripta tantum ſint impreſſa, *Chriſtophorum Oſtorodum*, *Georgium Enjedinum*, *Jo. Licinium*, *Erneſtum Sonerum*, *Jo. Volkelium*, in cujus libro de vera religione, qui Amſtelodami igne combuſtus fuit, quid contineatur, Autor exponit, *Valentinum Smalcium*, *Thomam Piſecium*, *Hieronymum Moſcorovium*, *Adamum Goslavium* & *Jo. Crellium*, qui autori occaſionem præbet enarrandi cathechiſmum eccleſiarum Polonicarum, cum in eo emendando occupatus fuerit.

Digitized by Google

In P. VI ediſſerit Autor certamina, quæ inter ſe habuere ii, quibus cum Eccleſiæ Rom. non convenit, notatque, nec Gomariſtas & Arminianos Synodo Dordracena, nec Lutheranos & Calvinianos Synodis Sendomirienſi, Rupellenſi, Charentonenſi, nec conventu Francofurtano ad unionem perduci potuiſſe, præterea diſſidia inter Epiſcopales, Presbyterianos, Independentes, Conformiſtas, Non-conformiſtas, & Antinomos in Anglia permanſiſſe, imo creviſſe indicat, & addit tandem, ad Socinianos e Polonia ejiciendos curam ac ſtudium ſuſceptum eſſe. Extremo ſubjunguntur huic etiam Tomo non tantum duæ tabulæ chronologicæ, cum rerum in cœtu Dei ab A. MDC usque ad annum MDCL in Eccleſia geſtarum, tum ſcriptorum ab autoribus commemoratis editorum, ſed etiam triplex index, quorum primus argumenta ſeu locos theologicos in enarratis libris pertractatos, ſecundus ſcriptores ſecundum ordinem Alphabeticum, tertius notabiliora hujus libri continet.

Quanquam vero, ubi recenſendo I Tomo hujus bibliothecæ ſuperiore anno finem imponeremus, ea votorum noſtrorum fuerit ſumma, ut hic II Tomus majori diligentia elucubratus aut a viro rei literariæ perito emendatus prodiret, tamen votis nos excidiſſe, & hunc etiam erroribus mendisque ſcatere ex *ejus lectione* deprehendimus. Vitæ Autorum ſunt utplurimum nimis conciſæ & parum aut nihil præter dies natales & emortuales continent, in quibus tamen certo notandis etiam Autor ſæpe hæret, ſiquidem de *Barth. Batto* ſcribit, mortuus eſt vel A. 1634 vel 1639 & de *Georg. Weinrichio*, mortuus eſt vel A. 1587 vel 1617. Atque hæc omnia eadem ratione in tabula chronologica, quæ ante Autorum ſcripta comparet, communiter repetuntur. Fatendum tamen eſt diſſentire inter ſe quandoque narrationem priorem & tabulam chronologicam, id quod fit in *Adamo Oſiandro*; nam junior *Lucæ* filius natus A. 1562 & mortuus 1616 in libro, in tabula vero chronologica *Adamus* Senior, qui natus A. 1498 & mortuus eſt 1552, cum ſuis ſcriptis ſiſtitur. In libro *Helvicus* natus eſt A. 1587, in tabula 1581, in illo *Phil. Heilbrunnerus* mortuus eſt 1618, in hac 1616, in illo natus *Jac. Heilbrunnerus* A. 1541, in hac 1548, in illo præter *Carpzovium*

JC.

Digitized by Google

JC. Wittebergenſem eſt alius, cujus opus ſunt definitiones eccleſiaſticæ, ſed in indice eſt harum definitionum autor Wittebergenſis, qui A. 1624 diem ſupremum obiit, in illo comparet *Jo. Schopf*, Profeſſor primum Lipſienſis & poſtea Dantiſcanus, in hoc vero mutatus eſt in Andream Schopſium, & ultimum in illo *Staniſlai Lubienski* libros extare dicitur, qui vero in tabula chronologica cum ipſo Autore deſiderantur. Miram præterea tenet artem Dupinius & multiplicandi & contrahendi perſonas ſeu ſcriptores. Alius enim ei eſt *Helvicus Barthius* p. 95, qui in Prophetam Habacuc commentatus eſt, alius p. 100 *Helvicus Gorthius* ſeu ſecundum tabulam chronologicam *Garthius*, qui itidem in Prophetam Habacuc commentatus eſt; ſiquidem unus idemque eſt *Helvicus Garthius* qui Oſſitii, Fribergæ, tandemque Pragæ puram evangelii doctrinam docuit. At contra eidem unus eſt *Jo. Olearius*, qui ſub initium & finem ſuperioris ſeculi vixit, Halæ ſupremus Eccleſiæ miniſter & Lipſiæ Profeſſor fuit, A. 1623 diem ſupremum obiit, & centuriam diverſarum lectionum in commentarium Heinſii in Jeſaiam Hal. 1617, obſervationesque philologicas in epiſtolas Dominicales ib. 1611 & Lipſ. 1672 reliquit. Sic pro uno habet *Polycarpum Lyſerum*, Seniorem & Juniorem, ac illi tribuit duas decades diſputationum de Sacramentis, Wittebergæ, non 1633 ſed 1613 habitarum, quæ ſunt hujus junioris, qui primum Wittebergæ extra ordinem Theologiam docuit, ac poſtea A. 1613 Lipſiam ad munus Theologiam tradendi eſt vocatus. Eodem modo errat in *Luca Oſiandro*, unumque tantum agnoſcit, & enchiridion controverſiarum patris opus dicit, cum ſit filii, e controverſia cum Gieſſenſibus de omnipræſentia Chriſti in ſtatu exinanitionis noti, tametſi non diffitendum ſit, eundem errorem a Kœnigio, Wittenio, aliisque commiſſum eſſe. Ab eodem Lutherani habentur *Jo. Kuchlinus*, *Wolffg. Amlingius*, & *Henricus Majus*, qui Sacramentariorum partibus ſtuduerunt, idemque ſcriptis declararunt. Ubi ad finem perduxit narrationem de ſcriptoribus Evangelicis, plures adhuc commemorandos ſupereſſe, ſed illos controverſias ſine fructu tractaſſe cenſet. Verum ſuo inſtituto melius conſuluiſſet Autor, ſi obſcuros viros a claris ſegregaſſet, & loco Theophili von A-

len, Andr. Schopfii, Caſp. Vogelii, aliorumque, quorum labor ſaltem in homiliis edendis verſatus eſt, Fridr. Balduinum, Henr. Hœpfnerum, Conr. Dietericum, Dan. Cramerum, Chriſtophorum Crineſium, Jac. Reyhingium alioſque commemoraſſet. Præterea cenſuram in eo meretur, quod tradit, Affelmannum impugnaſſe omnipræſentiam carnis Chriſti, quam potius contra Lampadium defendit, Fridericum Guilielmum fuiſſe Electorem Saxoniæ, qui Dux ſolum fuit & provincias Electoris Chriſtiani II, antequam id ei per ætatem liceret, moderatus eſt, Andream Schopferum & Paulum Nagelium, Chiliaſmi patronum, fuiſſe Profeſſores Lipſienſes, quorum hunc privatum fuiſſe matheſeos medicinæque cultorem conſtat. Quis vero omnia non levioris momenti errata ab hoc viro commiſſa enarret? Id adhuc monendum, Jo. Olivier non eſſe alium quam Jo. Cluverium, id quod ex ſubjectis ejus ſcriptis patet.

Merckwürdige Schrifften etc.

hoc eſt,

SCRIPTA MEMORABILIA, JUSSU ET AUtoritate Sereniſſimæ Walliæ Principis ab Illuſtri LEIBNITIO & D. CLARKIO de ſelectis religionis naturalis capitibus exarata, & partim ex Gallico, partim ex Anglico idiomate in Germanicam linguam translata, ac cum præfatione C. WOLFII, p. t. Rectoris Academiæ Fridericianæ, & Reſponſione LUDOVICI PHILIPPI THUMMIGII ad quintum ſcriptum Clarkianum, edita ab HENRICO KOEHLERO.

Francofurti & Lipſiæ, ſumtibus viduæ Meyerianæ, 1720, 8. Plag. 19.

DE hac Schedarum *Leibnitianarum* & *Clarkianarum* collectione authentica diximus in Actis A. 1717 p. 440 & ſeqq. cum primum in Anglia prodiiſſent. Cl. Interpres, cum in Academia Fridericiana ſtudiorum cauſa commoraretur, Principiis *Wol-*

Digitized by Google

Wolfianis innutritus, quorum cum *Leibnitianis* conſenſus ex Actis A. 1719 p. 122, 123 & Anni præſentis p. 371 & ſeqq. colligitur. Egit deinde cum *Leibnitio* Viennæ per omne tempus, quo Vir Illuſtris ibidem commoratus, atque cum eo de materiis philoſophicis, præſertim metaphyſicis, ſæpius locutus. Scripta tandem, antequam verteret, *Leibnitiana* & *Clarkiana*, non perfunctorie legit atque relegit. Cel. *Wolfius* in præfatione non invidet Metaphyſicæ magnifica elogia, quibus eam cumularunt Scholaſtici, cum in ea explicentur notiones ac propoſitiones fundamentales, unde omnes diſciplinæ lucem ac evidentiam mutuantur, notionibus ſingulis in metaphyſicas notiones atque demonſtrationibus ſingulis tandem in principia metaphyſica reſolubilibus, ut adeo, ipſo judice, in diſciplinis ea non expectanda ſit certitudo, quam in Matheſi laudamus, niſi diſtincta principiorum metaphyſicorum cognitio in poteſtate fuerit. Quamobrem cum jam olim in Actis Anni 1694 p. 110 monuerit *Leibnitius*, Metaphyſicam tenebris eſſe involutam; ejus emendationem commendat. In eam incubuiſſe *Leibnitium*, nec infeliciter, per ſpecimina paſſim, in Theodicæa imprimis atque præſente collectione, data probat, etſi ſyſtema non dederit, nec ad cujusvis captum, quæ dedit, explicaverit, immo plurima quaſi ænigmatice propoſuerit. Se in Meditationibus metaphyſicis, de quibus diximus in Actis hujus anni p. 371, veritatum metaphyſicarum ſyſtema dediſſe, ac tum *Leibnitianis* cogitatis aliquid ſolidi ſubeſſe ſatis ſuperque didiciſſe. Quod ex ſuis meditationibus dogmata *Leibnitiana* lucem hauriant, eorum exemplo probat, quæ in præſenti collectione occurrunt, quamvis cum nemine contendere velit, utrum dogmata ſua cum *Leibnitianis* ex aſſe conveniant, quoniam veritatem tantum, haud quaquam conſenſum cum aliis curæ cordique habet. Monet hac data occaſione, quod cum *Leibnitio* de materiis philoſophicis parum aut nihil communicaverit, & uno alteroque exemplo novum analyſeos mathematicæ ſeu Algebræ uſum in notionibus metaphyſicis illuſtrandis commonſtrat: quam imprimis viam illis commendat, qui ulterius progreſſuri novis inventis Metaphyſicam ditare ſtudent.

Super-

Digitized by Google

Supereſt ut nonnulla de reſponſione *Thümmigiana* ad ultimum ſcriptum *Clarkianum* dicamus. Cum *Leibnitius* diem obierit ſupremum, antequam illud a *Clarkio* conſignaretur, ipſemet reſpondere haud quaquam potuit. Ejus itaque partes in ſe ſuſcepit Cl. *Thümmigius*, in Matheſi ac Philoſophia intimiori apprime verſatus. Eleganter is oſtendit, ſimile a libra petitum ad naturam libertatis illuſtrandam apprime facere. Neque enim, quod *Clarkius* facit, comparationem inſtitui debere inter libram & ſpiritum, ſed inter pondera & motiva. Quemadmodum ſcilicet fieri non poſſit, ut in ſtatu perfecti æquilibrii motus naſcatur, cum nulla ſubſit ratio cur unum potius, quam alterum deſcendat: ita ſimiliter per motiva excitari non poſſe appetitum, ſi utrinque fuerint ejusdem ponderis, cum nec hic ulla ſubſit ratio, cur unum potius vincat, quam alterum. Nil itaque ad rem facere, quod libra paſſive, anima vero active ſe habeat, cum principium rationis ſufficientis non minus in paſſionibus, quam actionibus locum habeat. Non probat, quod *Clarkius* motiva conſideret tanquam externa reſpectu animæ, quæ in eam impetum quaſi faciant: talia enim non concedi niſi ab iis, qui imaginationi indulgentes nimis craſſe adhuc in metaphyſicis philoſophentur. Miratur etiam, quod principium actionis a motivis diſtinctum non diſtinctius explicaverit, ſi quidem tale (quemadmodum ipſe aſſerit) detur. Affert notatu digna de diſcrimine actionum & paſſionum animæ & de poſſibilitate caſus modorum agendi æquivalentium. Cognitioni univerſi admodum limitatæ tribuit aſſertum de poſſibilitate partium ſimilium in eodem univerſo, atque adeo fruſtra diſceptari ſtatuit, utrum Deus eas producere poſſit, nec ne. Inſuper ab hiſce hominibus haberi, quod tam ratione ſpatii, quam temporis omnia ſint inter ſe connexa, nec attendi, quænam ex hoc nexu conſequantur. *Wolfium* in Meditationibus metaphyſicis demonſtraſſe, idque ex natura univerſi, independenter a ſapientia divina, impoſſibilitatem ſimilium in eodem univerſo. Atque per eandem demonſtrationem apparere, quod *Leibnitius* ſibi non contradicat, dum aſſerit, duo entia ſimilia fore revera duo entia diverſa, alibi tamen prætendit, ea principio individuationis deſtitutum iri,

immo

Digitized by Google

immo fore unam eandemque rem ſub duplici nomine. Nimirum ſi duo ſimilia in abſtracto ſpectemus, non unum ens ſunt, verum duo. Quamprimum vero ut actualia conſiderantur, ex contingentium natura demonſtratur, quod unum idemque ens ſub duplici nomine repræſentetur, quia principium individuationis, quod juxta *Wolfium* in omnimoda determinatione eorum, quæ rebus inſunt vel adſunt, conſiſtit, mente ſeparatur. Cum enim contingentia determinentur per infinitum nexum cum ceteris univerſi, ſive tempus, ſive ſpatium ſpectes, idem fore principium individuationis, ſi entia in eodem univerſo fuerint ſimilia. Non abſimili modo ab aliis contradictionibus Ill. *Leibnitium* liberat *Thümmigius*, quæ a *Clarkio* ipſi imputantur. Spatium non poſſe eſſe attributum Dei monſtrat, quia Deus ens ſimplex, ſpatium vero, utpote ex partibus conſtans, compoſitum. Partium enim præſentia, non earundem diviſibilitas & mobilitas compoſitionem efficit. Ceterum quoniam partes in ſpatio nonniſi numero differunt, erit id ens compoſitum ſimilare, adeoque vi principii indiſcernibilium imaginarium & intellectui incomprehenſibile. Oſtendit deinde nævos in prætenſa demonſtratione de ſpatio, attributo divino, notans inter alia a *Clarkio* confundi infinitum imaginarium, quod nonniſi modus loquendi eſt, notante *Leibnitio* alicubi in his Actis, cum reali a *Wolfio* in Meditationibus metaphyſicis primum definito. Eleganter autem docet, quomodo ſpatium imaginarium ut infinitum ſeu illimitatum concipiatur, quia in abſtracto-conſideratum deſtituitur principio individuationis, unde limites reſultant, perinde ac materia in abſtracto limitibus deſtituitur. Mittimus abſurda, quæ ex ſpatio Dei attributo deducuntur. Monet præterea, *Clarkium* nimis adhuc ſenſibus ac imaginationi indulgere, atque adeo *Leibnitii* meditata in ratione fundata non aſſequi. Motum totius univerſi de loco in locum gratis aſſumi urget, atque *Leibnitii* demonſtrationem pro contradictoria allatam diſtinctius evolvit, ad objectionem de impetu variato una reſpondens. Quod ordo ſit quantitatis capax, ex ipſius natura monſtrat. Rationibus autem dum quantitatem attribuat *Leibnitius*, id quidem ad hominem fieri, cum celebres Mathematici, quos inter

Gregorium a S. Vincentio & *Walliſium*, Anglum, laudat, talem admiſerint. In genere notat, *Leibnitium* ſæpius, præſertim ubi cum aliis diſputat, ad hominem loqui, quæ non confundenda ſint cum ceteris, quæ ex animi ſententia profert, niſi in contradictiones incidere velis. Principium repræſentativum, quod animæ tribuit *Leibnitius*, a *Clarkio* & aliis conterraneis non agnoſci, ambabus largitur, ex *Wolfii* tamen Metaphyſica patere ait, quod non ſint voces inanes. Negat, abſolutam neceſſitatem ex negato animæ in corpus influxu ſequi; contrarium apparere, ubi notiones neceſſitatis, contingentiæ, libertatis &c. ſufficienter fuerint explicatæ. Prolixe notionem miraculi, quam a *Spinoſa* cum *Lockio* hauſit *Clarkius*, refellit, atque oſtendit, *Spinoſam* vi ſuarum hypotheſium non potuiſſe aliam admittere, id tamen abſque ratione a *Clarkio* fieri, qui hypotheſes *Spinoſæ*, rationis hujus fundamenta, non probet. Sufficiat hæc ſpeciminis loco delibaſſe, ut conſtet, *Leibnitium* nactum eſſe defenſorem principiorum ipſius ac Metaphyſicæ verioris apprime gnarum.

CORNELII NEPOTIS, QUÆ EXSTANT, omnia.

Patavii, excudebat Joſeph. Cominus, 1720, 12.
Plag. 14.

CORnelius Nepos, qui ſtylo quidem ſimplici & plano, terſo tamen nitidoque vitas excellentium imperatorum expoſuit, tam iniqua in Italia fata expertus erat, ut, quemadmodum Cl. Vulpii in præfatione narrant, poſt Andream Aſulanum, Aldi Manutii ſocerum, nemo quisquam inter Italos reperiretur, qui huic eleganti ſcriptori admoveret manus, & de edenda illius hiſtoria cogitaret. Quam ob cauſam ſine dubio magnam a civibus ſuis, & præſertim juvenibus Latinæ linguæ ſtudioſis gratiam inibunt Cl. Vulpii, quando poſt varia ab ipſis edita illuſtrium ſcriptorum monimenta, Cornelium Nepotem, dignum Auguſti ætate hiſtoricum, novo elegantique habitu in publicum prodire jubent. Equidem liber mole admodum exiguus eſt, ſive tamen typorum nitorem, ſive chartæ munditiem, præſertim autem textus emendatioris rationem ſpectemus, nihil ſane illi,

quod

Digitized by Google

quod ad libri alicujus ornatum facere videtur, deeſſe merito exiſtimamus. Nam poſt præfationem, qua inſtituti ratio paucis exponitur a Cl. Vulpiis, autorum, qui Cornelii Nepotis uſpiam meminerunt, judicia & teſtimonia aſſeruntur, cumque iis conjunguntur, quæ celeberrimus Fabricius in Bibliotheca Latina de Cornelio Nepote retulit, & textus, ut in præſtantiſſimis codicibus Schotti potiſſimum & Savaronis legitur, emendatus exhibetur. Quæ autem in antiquiſſimis Nicolai Jenſii & Aldi Manutii exemplis, quæ Alphonſus Alvarottus, doctus Patavinus patricius, ſuppeditavit editoribus, minus arridere iis viſa ſunt, & commode recipi haud potuerunt, ea in fine libri variarum lectionum nomine ſeorſim poſita conſpiciuntur poſt fragmenta, quæ ex deperditis Cornelii Nepotis monimentis ad noſtram ætatem pervenerunt. Ceterum Titi Lucretii Cari de rerum natura libros, quos poſt indicem ſatis luculentum rerum phraſiumque in Cornelii hiſtoria occurrentium Cl. Vulpii eruditis promittunt, eo avidius exſpectamus, quo certiora de laudabili Cl. Vulpiorum in optimos quosque autores ſtudio argumenta reipublicæ literariæ huc usque innotuerunt.

I. *PYTHAGORÆ CARMEN AUREUM, Græce & Latine, cum Analyſi Critica & Ethica, imitationibus item Græco-Latinis.*

II. *Caſp. Barlæi Orationes II patheticæ, una Elegiaca, altera Epica, cum Analyſi Rhetorica, Paraphraſi, Tropologia & formulis loquendi ſelectis.*

III. *Miſcella quædam, Carmina, Inſcriptiones, Epiſtolas, Teſtimonia &c. complexa. Cum Indice in Pythag. gemino. Opera & ſtudio M. JO. CHRISTIANI KNAUTHII, Schol. Dreſd. ad D. Crucis Coll. III.*

Argentorati, ſumtibus Joh. Beckii, 1720, 8. Alph. 1 pl. 4½.

INtegram dedimus hujus libelli ſcholaſtici inſcriptionem, ut quæ cognoſcendo toti operi fere ſufficiat. Analyſin carminis Pythagorici Criticam appellat doctiſſimus Autor, quia diſquiſitiones nonnullæ etymologicæ, Ethicam, quia ſententiæ quæ-

 dam

dam morales hinc inde breviter inſperſæ reſolutionem vocum
Grammaticam comitantur. Ex orationibus Barlæi prior Joſe-
phum, cum laſciva Potipharis uxore expoſtulantem , quæ eſt
Elegiarum Lib. I El. VII, altera Carolum M. ſiſtit, actum filiæ
ſuæ Emmæ, humeris Eginhardum portantis, dolentem, *ex Vir-
gine* Ἀνδροφόρῳ Lib. 10 Heroicor. a verbis. *Heu, quam dura
meas &c.* In Epiſtolis, quæ inter Miſcella habentur, duodeci-
p. 255. ma hiſtoriam templi & Scholæ Dresdenſis ad D. Annæ, XLV
289. vero vitam & fata Autoris exhibet. Habentur etiam ibi Epiſto-
296. læ quædam Schurzfleiſchianæ hactenus ineditæ, quarum ſecun-
da commenta de Fauſto & Ludovico ſaltatore explodit, reliquæ
hiſtorica nonnulla eorum annorum, quibus ſcriptæ ſunt, & alia
privata complectuntur; ſubjunctis ejusdem Viri brevibus qui-
busdam concionibus, quas vocant, civilibus, ad imitationem
priſcorum autorum comparatis: quemadmodum & paulo poſt
314-355. exhibentur orationum hujusmodi civilium ideæ quædam, Cl.
Autori ab eodem Schurzfleiſchio, cum ædium illius eſſet inquili-
nus, communicatæ. Reliqua, licet ſtyli puritate ſe commen-
dent, domeſtica potiſſimum ac talia fere complectuntur, quæ hic
transmittere nos poſſe arbitramur.

BURCARDI GOTTHELFF STRUVII SYNtagma Juris Publici Imperii noſtri Romano-Germanici. Editio ſecunda auctior longe & emendatior.

Jenæ, ſumptibus Jo. Fel. Bielckii, 1720, 4.
Alph. 8 pl. 18.

CUm primum A. 1711 opus hoc publicis uſibus edidiſſet Autor Celeberrimus, juſtam ejus recenſionem dedimus in Actis A. 1712 p. 79; quare non eſt ut de altera hac editione, quæ eodem ordine inſtituta eſt, multa dicamus. Illud tantum monere Lectorem decebat, plusquam altero tanto, quod ajunt, auctiorem nunc exſtare, quandoquidem Autor Acta publica atque fontes alios denuo magna ſollicitudine perluſtravit, & controverſias paſſim ab illo tempore motas diligenter ſub examen vocavit, eoque inſertis ubique novis paragraphis & capitibus, Syſtema no-

his

Digitized by Google

bis dedit locupletiſſimum; quod iis facile manifeſtum erit, qui utramque editionem paulo curatius inter ſe componere velint. Acceſſit & Editioni huic index utiliſſimus, quem qui de juribus Principum aliisque rebus ad publica Germaniæ jura ſpectantibus conſulent, facile laboris ſui compendium facient.

Erläuterte Teutſche Reichs-Hiſtorie etc.

h. e.

HISTORIA IMPERII ROM. GERMANICI illuſtrata, Autore BURCARDO GOTTHELFF STRUVIO, *Principum Saxo-Erneſtin. Conſil. & Hiſtoriographo, March. Brandenb. Conſil. Aulico, & Profeſſore Juris ac Hiſt. Jen. E Latino idiomate in Germanicum tranſtulit P. Z. V. N.*

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielckium, 1720, 4.
Alph. 8.

ETſi de opere ipſo, Latino primum idiomate a Cel. Autore edito, dictum jam ſit in Actis A. 1717 p. 126, attamen non omnino nullam verſionis hujus Germanicæ mentionem faciendam putavimus. Etſi enim ab ipſo Autore haud adornata ſit, dedit tamen operam Interpres, quicunque is fuerit, ut cuncta plano & æquabili ſtylo exponeret, quo non ingratam rem fecit Germanis noſtris, qui in Latina editione Scriptorum, præſtantium, mediocrium, barbarorum, loca, quæ Autor, veritatis ſtudio, continuo operi infarſit, quodammodo nauſeabant. Ceterum nihil operi præter brevem duorum triumve annorum hiſtoriam, & Indicem haud ſpernendum acceſſit.

ERRATA.

P. 107 lin. 13 lege *quam*, p. 108 lin. 16 *adjectum*, p. 110 lin. 29 *εἰμι*, p. 113 lin. antepen. *§. 25*, p. 119 lin. 10 *tam*, p. 120 lin. 10 *12. 13*, p. 365 lin. 10 *quem*, lin. 25 *denegat*, p. 475 lin. 34 *impia*, p. 476 lin. antepenult. *Mannichaeorum*, p. 494 lin. 22 *L. 13, 42*, p. 497 lin. 1 *T. 24, 17*, p. 500 l. 8 *Ejusdem*, lin. 17 *φιλότητος*, lin. 22 *τὴν*, p. 502 l. 12 *L. 70*, p. 504 lin. 19 *συναλλαστλόντων*, lin. 27 pro *pertineat*, lege *pertimeat*.

INDEX AUTORUM,

Quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recenſentur.

I. Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.

APini (*Sig. Jac.*) *Hiſtoria naturalis de veritate Scripturæ S. teſtimonium perhibens.* 48

Bertram (*Jo. Georg.*) *Hiſtoria Reformationis Eccleſiaſtica Luneburgi.* 9

Bingham (*Joſephi*) *Antiquitates Eccleſiæ Chriſtianæ. Vol. V.* 123

Brockie (*Mariani*) *Examen Theologicum Doctrinæ Quenelliana,* 423

Clarkii (*Sam.*) & *Leibnitii ſcripta de ſelectis religionis naturalis capitibus, ex edit. Henr.* Kœhleri. 542

Clodii (*Jo. Chriſtiani*) *Liturgia Syriaca Septimanæ paſſionis Jeſu Chriſti excerptum notis illuſtratum.* 529

Cypriani (*Ern. Sal.*) *Doctrina maxime convincens de origine & incrementis Papiſmi, cum Apol. pro Reform. Lutheri.* 352

Diſſ. de propagatione Hæreſium per cantilenas, 488

Du Pin (*Lud. Ellies*) *Bibliotheca Scriptorum a cœtu Eccl. Rom. ſeparatorum Seculi XVII. Tomus II.* 535

Emlyni (*Thomæ*) *Reſponſum ad Dn. Martini Diſſ. crit. in locum 1 Joh. V, 1.* 189

B. Euſebii, *Ep. Alex. Oratio de die Dominica Gr. & Lat. cum annot. Jo. Guil. Jani.* 323

S. Juſtini Martyris *cum Tryphone Judæo dialogus.* 5

Knippenbergh (*Jo.*) *Hiſtoria Eccleſiaſtica Ducatus Geldriæ.* 36

Leibnitii (*G. G.*) & *Clarkii ſcripta de ſelectis religionis naturalis capitibus exarata, ex ed. Henr.* Kœhleri. 542

Lœſcheri (*Jo. Caſp.*) *Parergorum Sacr. Exerc. IV, V, VI, VII & VIII.* 45

Exerc. IX & X. 527

Ludo-

Ludovici (*Godofr.*) *Commentatio in Prophetiam Ezechielis & Chaſmal præſertim Ezechieliticum.* 463
Martini *Examen Reſponſi Dn. Emlyni ad Diſſ. crit. in 1 Joh. I, 1.* 357
Menzeri (*Balthaſ.*) *Papiſmi labes γνησίως Lutheranis haud abſque injuria adſperſa &c.* 12
Picteti (*Bened.*) *Diſſertat. Theol. de religionis Chriſtianæ præſtantia ac divinitate Decas &c.* 491
Pin *vide* Du-Pin.
Pfaffii (*Chriſtoph. Matth.*) *Diſſ. Polemica de Succeſſione Epiſcopali.* 419
Introductio in Hiſtoriam Theologiæ Literariam. 454
Schediaſma Irenicum, hoc eſt, neceſſaria Eccleſiarum Proteſtantium in fide conſenſio. 460
Theodorici (*Cunr.*) *Or. de mixta Hæreticorum prudentia.* 488
Thummigii (*Ludov. Phil.*) *reſponſio ad quintum ſcriptum Clarkianum de ſelectis religionis naturalis capitibus contra Leibnitium editum.* 542
Weismanni (*Chriſt. Eberhardi*) *Introductio in memorabilia Novi Teſtamenti. Tomus I & II.* 413
Whiſton (*Wilh.*) *Principia Aſtronomica religionis naturalis & revelatæ.* 89

II. Libri Juridici.

ANonymi *Epiſtola ad Virum Ill. de Sigilliferi per Thuringiam titulo, quem arrogavit ſibi Chriſtoph. Ignatius de Gudenus.* 251
Van Bynkershoek (*Cornelii*) *Opuſcula ſex varii argumenti, ſcilicet;*
1. *Prætermiſſa ad L. 2 D. de Orig. Juris.* 107
2. *De rebus mancipi & nec mancipi.* 257
3. *De jure occidendi, vendendi & exponendi liberos apud veteres Rom.* 363
4. *De cultu religionis peregrinæ apud Veteres Rom.* 474
5. *De captatoriis Inſtitutionibus.* 494
6. *De Legatis pœnæ nomine.* 494

Eccar-

Eccardi (*Jo. Georg.*) *Leges Francorum Salicæ & Ripuariorum, cum addit.* 208

Pfaffii (*Chriſtoph. Matthæi*) *de Originibus Juris Eccleſ. veraque ejus indole Liber.* 327

Struvii (*Burcardi Gotthelff*) *Syntagma Juris Publ. Imperii noſtri Rom. Germ.* 548

E Wæchtleri (*Chriſtfr.*) *literis occaſione prætermiſſorum Bynkershœki ad L. 2 D. de Or. Jur.* 112

Occaſione opuſculi Bynkershœkiani quinti & ſexti. 499

III. Libri Medici & Phyſici.

ACademiæ Regiæ ſcientiarum Anni 1716 Hiſtoria, cum Comm. Mathem. & Phyſicis. 129

Acta Medica Berolinenſia. Volumen V & VI. 368

Allen (*Jo.*) *Synopſis univerſæ Medicinæ practicæ.* 75

Bonfigli (*Onuphrii*) *Diſſ. de Plica Polonica, de Peſte & de abuſu in cura febrium putridarum ac malignarum.* 506

Cevæ (*Joannis*) *ſcripta controverſa de Rheno in Padum non introducendo.* 290, 291

Deſaguliers (*J. T.*) *Lectiones Philoſophiæ experimentalis.* 22

s' Graveſande (*Guil. Jac.*) *Phyſices Elementa Mathematica ſeu Introd. ad Philoſ. Newton.* 219

Heiſteri (*Laur.*) *vindiciæ ſententiæ ſuæ de Cataracta &c.* 181

Helvvingii (*Georg. Andr.*) *Flora campana ſeu Pulſatilla, cum ſuis ſpeciebus.* 140

Hoffmanni (*Jo. Maur.*) *Acta Laboratorii Chemici Altdorffini.* 31

De Juſſieu (*Ant.*) *Appendices ad Joſephi Pitton Tournefort Inſtitutiones Rei Herbariæ.* 410

Keill (*Jac.*) *Tentamina Medico-Phyſica de œconomia animali.* 286

Medicina Statica Britannica. ib.

Lanciſii (*Jo. Mar.*) *Appendix ad Metallothecam Vaticanam Mich.* Mercati. 169

A Leeuvvenhœk (*Ant.*) *Epiſtolæ Phyſiologicæ ſuper compluribus naturæ arcanis.* 77

Man-

Manfredi (*Euſtachii*) *ſcripta controverſa de Rheno in Padum introducendo.* 291
Mercatus (*Mich.*) *vide* Lanciſius.
Monti (*Joſephi*) *Catalogi Stirpium Agri Bononienſis Prodromus.* 16
De monumento Diluviano nuper in agro Bononienſi detecto Diſſertatio. 17
Morgagni (*Jo. Bapt.*) *Adverſaria Anatomica omnia.* 143
Adverſaria Anatomica Quinta. 172
Poleni (*Jo.*) *de Caſtellis, per quæ derivantur fluviorum aquæ, habentibus latera convergentia, Liber.* 402
Schurigii (*Mart.*) *Spermatologia Hiſtorico-Medica.* 512
Tasvvell (*Guil.*) *Phyſica Ariſtotelica moderna accommodatior.* 76
Wedelii (*Georg Wolffgang*) *Centuriæ ſecundæ Exercitationum Medico-Philologicarum Decas V.* 15
Whiſtoni (*Guil.*) *Deſcriptio meteori mirabilis d. 19 Mart. 1719 noctu in aere viſi.* 218
Wintringham (*Clifton*) *Tr. de morbis endemicis.* 177
Woodvvardi (*Jo.*) *Medicinæ & morborum ſtatus delineatus.* 406

IV. Libri Mathematici.

ACademiæ Regiæ Scient. *Anni 1716 Hiſtoria cum Comm. Mathem. &c.* 129
Bernoulli (*Nic.*) *Jac. Fil. Reſponſio ad Art. XII Tomi XXXI Diarii Erud. Italiæ.* 304
Demonſtratio Theorematum Patrui ſui. 471
Bernoulli (*Nic.*) *Jo. Fil. Exercitatio Geometrica de Trajectoriis Orthogonalibus &c. Sectio I.* 223
Enodatio alicujus problematis Hermanniani, & de inveniendis curvis Algebraicis a Johanne Hermanno propoſitis. 169
Brandt (*Georg.*) *vide* Duhrius.
Bulffingeri (*G. B.*) *Commentatio in Theoremata quædam Bernoulliana.* 467
Clarke (*Sam.*) *vide* Nevvtonus.

Doppelmair (*Jo. Gabr.*) *nova Expoſitio methodi univerſalis horologiorum ſciatericorum majorum &c.* 23
Duhrii (*Andr. Gabr.*) *Introductio in Matheſin univerſalem & Algebram, edita a Georgio Brandt.* 26
Goldbach (*Chriſtiani*) *Specimen Methodi, ad ſummas ſerierum.* 27
S'Graveſande (*Guil. Jac.*) *Phyſices Elementa Mathematica.* 219
Keill (*Jo.*) *Introductio ad veram Aſtronomiam.* 188
Kirchii (*Chriſtfridi*) *tranſitus Mercurii per Solem ad anni 1720 diem 8 Maj. ſupputatus.* 86
Nevvton (*Iſ.*) *Optice, latine verſa a Sam. Clarke.* 185
Sturmii (*Leonh. Chriſtoph.*) *Architectura militaris hypothetico-eclectica.* 138
Whiſtoni (*Wilh.*) *Principia Aſtronomica religionis naturalis & revelatæ.* 89

V. Libri Hiſtorici & Geographici.

Anonymi Epiſtola ad Virum illuſtrem de Sigilliferi per Thuringiam titulo, quem arrogavit ſibi Chriſtophorus Ignatius de Gudenus. 251
Ex Aretii (*Claudii Marii*) *libro de ſitu Siciliæ excerpta.* 4
Basnagii (*Jac.*) *Annales Fœderati Belgii.* 102
Bonanni (*Jacobi*) *antiquarum Syracuſarum Volumina duo.* 4
Burckhardi (*Jac.*) *vita Herm. Buſchii.* 478
Clauſii (*Werneri Jacobi*) *vita Angeli Politiani.* 42
Cornelii Nepotis, *quæ extant omnia.* 546
Echard (*Laurentii*) *Hiſtoria Angliæ usque ad inaugurationem Wilhelmi III & Mariæ. Tom. I, II & III.* 484
Echard (*Jac.*) *vide* Quetif.
Fabricii (*Jo.*) *Hiſtoria Bibliothecæ ſuæ Pars III.* 431
Freheri (*Marqv.*) *Directorium in omnes fere Hiſtoricos Germ. cum augm. Jo. Dav. Kœleri.* 351
Garzonis (*Petri*) *Hiſtoriæ Venetæ Pars II.* 228
Le Gendre (*Ludov.*) *Nova Franciæ Hiſtoria, Tomi III.* 49

Gual-

Gualterii (*Georgii*) *Marmora ſeu Tabulæ Syracuſanæ cum animadverſionibus.* 4

Hojeri (*Andr.*) *res geſtæ Danorum ab origine usque ad finem Seculi XVII.* 418

Infantii *Poggiana, ſeu vita Poggii Florentini.* 267

Kappii (*Jo. Erhardi*) *Obſervatio in P. Quetif & P. Echard Scriptores Ordinis Prædicatorum.* 441

Collectio varia indulgentiarum diplomata & Lutheri de indulg. diſpenſationem exhibens. 523

Kolbii (*Petri*) *Iter ad Caput Bonæ Spei.* 200

Leporini (*Chriſtian. Polyc.*) *Vitæ eruditorum ab initio anni 1719 in Germania denatorum. Pars I - IV.* 95

Lironii (*Joannis*) *Bibliotheca Carnutenſis.* 1

Lœſcheri (*Jo. Caſp.*) *Index Principum, qui Theologiam ſcriptis illuſtrarunt.* 47

Le Long (*Jac.*) *Bibliotheca Galliæ Hiſtorica.* 193

A Ludewig (*Jo. Petri*) *Reliquiæ MSptorum omnis ævi diplomatum & monum. ined. Tomi III.* 345

Marſollier *Hiſtoria Henrici Ducis Bullionei.* 55

Maſtrii (*Franciſci*) *Monumenti* Ælia Lælia Criſpis *hiſtorica explicatio.* 6

Mirabellæ (*Vincentii*) *Explicatio delineationis antiqv. Syracuſ.* 4

De Montfaucon (*Bernardi*) *Antiquitas explicatione & ſchematibus illuſtrata. Tomi V, Volumina X.* 241

Musgrave (*Guil.*) *Belgium Britannicum.* 165

Pfaffii (*Chriſtoph. Matth.*) *Introductio in Hiſtoriam Theologiæ Literariam.* 454

Quetif (*Jac.*) & *Jac.* Echard *Scriptores ordinis Prædicatorum recenſiti.* 153

Ricchi (*Ant.*) *Regia Volſcorum. Libri III.* 151

Sagittarii (*Caſp.*) *Diſp. de præcipuis Scriptoribus Hiſtoriæ Germaniæ.* 351

De Sallengre (*Alberti*) *novus Theſaurus Antiquit. Roman. Tomus III.* 337

Sinapii (*Jo.*) *Curioſitatum Sileſiacarum Specimen I, in quo præcipuæ Nobilitatis Sileſiacæ familiæ deſcribuntur.* 264

Digitized by Google

Struvii (*Burcardi Gotthelff*) *Hiſtoria Imperii Rom. Germanici illuſtrata.* 549
Strype (*Jo.*) *vita & acta Jo. Whitgift Archiep. Cantuar.* 162
De la Torre *Commentarii de actis Ferdinandi Bonaventuræ Comitis de Harrach.* 315
De Vertot *Hiſtoria Reip. Romanæ.* 60
Wagneri (*Franc.*) *Hiſtoria Leopoldi M. Cæſaris Aug. Pars I.* 97
De Wicquefort *Hiſtoria Fœder. Belgii Provinciarum a tempore Pacis Weſtphalicæ.* 481

VI. Libri Miſcellanei.

A*Nonymi Epiſtola ad Virum Ill. de Sigilliferi per Thuringiam titulo, quem arrogavit ſibi Chriſtoph. Ignat. de Gudenus.* 251
Apini (*Sig. Jac.*) *Diſſertatio de Loricis linteis veterum & novo loricarum invento.* 336
Bajeri (*Jo. Jac.*) *Theſaurus Gemmarum, quas collegit Jo. Mart. ab Ebermayer.* 289
Baltus *Patrum Eccleſ. ſententia de doctrina morali Philoſophorum Ethnicorum.* 60
Barlæi (*Caſp.*) *Orationes duæ pathetica, una Elegiaca, altera Epica.* 547
Buſchii (*Herm.*) *Vallum Humanitatis.* 478
Conringiana *Epiſtolica ex ed. C. H. Rithmeieri.* 92
Eccardi (*Jo. Georg.*) *Notæ ad Leges Franc. Salicas &c.* 208
Obſervatio de numis Attilæ Hunnorum Regis. 214
Exercitationum ſubſecivarum Francof. Tomus II. Sect. II. 314
Tomus III. Sect. I. 464
Fabricii (*Alb.*) *Bibliothecæ Græcæ Volumen IX. Libri V Pars V.* 69
Flaccii (*Calpurnii*) *Declamationes ex ed. P. Burmanni.* 433
Gebaueri (*Georgii Chriſt.*) *Exerc. in Mormor Iſiacum &c.* 395
Jani (*Dan. Frid.*) *de fatis dedicationum librorum Diſſertatio.* 44
Knauthii (*Jo. Chriſt.*) *Pythagoræ Carmen aureum, Barlæi Orationes duæ & alia Miſcella.* 547

ALu-

A Ludevvig (*Jo. Petri*) *Reliquiæ MSptorum omnis ævi diplomatum & monum. ined. Tomi III.* 345
Maji (*Jo. Henr.*) *Specimen linguæ Punicæ in hodierna Melitenſium ſuperſtitis.* 40
Maimonidis (*R. Moſis*) *Conſtitutiones de Siclis, cum notis Jo.* Esgers. 41
Maurocordati (*Jo. Nic.*) *Duc. Vallachiæ liber de Officiis, Græce.* 385
De Montfaucon (*Bernardi*) *Antiquitas explicatione & ſchematibus illuſtrata. Tomi V, Volumina X.* 241
Naugerii (*Andr.*) *Opera omnia.* 382
Olivæ (*Jo.*) *Exerc. in Marmor Iſiacum, Romæ nuper effoſſum.* 392
Pythagoræ *carmen aureum Gr. & Lat.* 547
Quintiliani (*M. Fabii*) *de Inſtitutione Oratoria libri X ex ed. Petri Burmanni.* 433
Declamationes ex ed. ejusdem. 433
De Sallengre (*Alberti*) *novus Theſaurus Antiquitatum Roman. Tomus III.* 337
Schvvarzii (*Chriſtiani Gottlieb*) *Schediaſma de quibusdam doctrinæ antiquariæ capitibus.* 146
Treuer (*Gottlieb Sam.*) *Exerc. pol. de licentia peregrinandi legibus circumſcribenda &c.* 518
Wolfii (*Chriſtiani*) *Meditationes de Deo, univerſo & mente humana, entibus omnibus in genere.* 371

INDEX RERUM
NOTABILIORUM
in hoc Volumen obviarum.

ABbatum *Werthinenſium ſyllabus.* 315
Abbatiſſarum *Eſſendienſium ſyllabus.* 315
Ablectatio & Allectatio *ut differant?* 410 ſq.
Abortus *Platoni & Ariſtoteli probatus.* 66
Ex Abſceſſu *umbilicali avicula prodiens.* 370
Academiæ *politicæ erigendæ conſilium laudatum.* 521

 Aca-

Academiæ *Regia Scient. Par. forma mutata.* 129
Acceleratio *gravium ad experimenta revocata.* 221
Aceti *ab oculis cancrorum mutatio.* 79
Actualitas *rerum unde pendeat?* 383
Acumen *intellectus quid ſit?* 381
Adamus *num androgynus?* 515
Adipis *uſus.* 83, 84
in carne ſitus. 84
Adraſte *Britannis quid?* 217
Adulterium *crimen capitale.* 206
Ælia Lælia Criſpis, *inſcriptio explicata.* 6 ſq.
Aer *circa planetas domicilium angelorum.* 90
ut corpus noſtrum alteret? 178
intrat poros corporis. 288
humidus a corporibus animalium attrahitur. 288
ad loborum pulmonalium interſtitia non defertur. 174
Aeris *mutatio.* 15
proprietates. 223
condenſandi machina. 23
denſitas diverſa ut determinanda? 132 ſq.
Æſtus *maris ſine refluxu in Normannia.* 130
Æther *Newtono agnitus.* 186 ſq.
Ætheris *reſiſtentia.* 187
vis elaſtica determinata. 187
Affectus *unde pendeant?* 374
in quo conſiſtant? 381
Affectuum *animi phænomena producunt ſalia biliosa ventriculi.* 407
definitio. 376
Affluxus *maris extraordinarius.* 130
Aglibolus *quid?* 247
Alaunenſis *Theatri forma.* 249
Alexipharmaca *eſt pulſatilla.* 143
Alterantium *medicaminum uſus nullus.* 408
Alvi *ciendi ratio.* 206
Per Alvum *fruſtum glandiloſum rejectum.* 371
Alvus *fluidior ex eſu carnis agnina & bubula pinguioris.* 84
De Amavroſeos *natura controverſia.* 182
Ambroſius *excuſatus, improbatus, laudatus.* 415
illuſtratus. 367 ſq.
Amelotus *vindicatus.* 362
Amoris *definitio.* 376
Amputatio *carioſi pedis.* 370
Amri *in bibliothecas Alexandrinas inclementia.* 73
Amſtelodamum *ut a Wilhelmi*

Digitized by Google

II Arauſ. inſidiis liberatum? 104
Amygdalarum *dulcium oleum egregium medicamentum.* 409
Analogum *rationis quid ſit?* 376
Anaſtaſii *clari.* 72
Andromache *Britanno-Belgica.* 168
Angelorum *domicilium ubi?* 90
Angliæ *Hiſtoria nova.* 484 ſq.
Anglorum *ordinationes num validæ?* 421
imitator. 223
Animæ *poſt mortem num ſtatim in cœlum emigrent?* 6
humanæ immateriales. 90
& brutorum ut differant? 381
brutorum immateriales. 90
non ſunt ſpiritus. 382
pars ſuperior & inferior ut differant. 381
Anima *humana num ex traduce?* 77
a morte corporis ſuperſtes. 90
De Anima *Philoſophi olim titubarunt.* 63
Animalcula *ut ſanguinem e cute exſugant?* 85.86
Animalcula *in ſemine deſcripta.* 80.85
aquatilia inſignis parvitatis. 85
Animalculum *ſingulari organo inſtructum.* 79
Animalia *ut adoleſcant?* 78
in cavitate planetarum interna habitantia. 90
Annuli *Saturni phænomena.* 133
Anomalia *vera ut ex media invenienda?* 189
Anshelmi *Cantuar. Dictionarium Theol. promiſſum.* 351
Antiochus *Syrus quis?* 71, 72
Antiochi *clari.* 72
Antiquitatum *Syſtema novum.* 241
Antliæ *pnevmaticæ deſcriptio.* 22
genus novum. 134
Antverpiam *capere cur neglexerint Fœd. Belgæ?* 104
Appetitus *ſenſitivi & rationalis ortus.* 376
ſenſitivus unde pendeat? 374
& rationalis quid ſit? 381
Appiæ *viæ firmitas unde?* 249
Apuleji *locus examinatus.* 396 ſſ. 401 ſſ.
Aqua *ut corpus noſtrum alteret?* 179
in Polonia craſſa & pinguedine referta. 500

Aquæ

Digitized by Google

Aquæ *pluvialis A. 1716 quantitas.* 130
inter laminas vitreas aſcenſus. 188
per tubos effluentis ratio. 402 ſſ.
per caſtella laterum convergentium effluentis quantitas. 405
in terra ſolida cavo ſunt coacervatæ. 18
Aquarum *medicamentoſarum ſcrutinium.* 36
prope cacumina montium ratio. 203
Aquilii (*Henr.*) *Catalogus Com. Geldriæ notatus.* 37
De Aquino (*Th.*) *elogium.* 161
Arborum *lepra ut præſervanda & curanda?* 131
propagandarum modus. 202
Arboribus *gemmas inſerendi ars.* 132
Architectura *Hottentottorum.* 206 ſq
Arenoſorum *balneorum uſus.* 465
Arietis *teſticuli anatome.* 82
In Arietis *ſemine animalcula.* 82
Ariſta *Britanniæ Symbolum.* 216
Ariſtotelis *apud Anglos autoritas ſumma.* 76
Ariſtoxenis *diviſio Muſices.* 437
Arnobius *illuſtratus.* 367 ſq.
Arnoldus (*Godofr.*) *refutatus.* 11, 12, 415
Ad Arthritidem *remedium.* 36, 369
Artis *combinatoriæ characteriſticæ notio explicata.* 375
inveniendi fons. 375, 381
Aſciticorum *anatome.* 371
Aſelli *minores examinati.* 85
Aſmanus (*Joſ.*) *laudatus.* 529
Aſperæ *arteriæ glandulæ.* 175
Ad Aſthma *convulſivum remedium.* 36
Aſtrologorum *de Hiſpania ad Gallos devolvenda prædictiones.* 321
Aſtronomiæ *in religione ſtabilienda uſus.* 89
Athanaſius *defenſus.* 415
Atheiſmi *accuſati olim Chriſtiani.* 6
Atramentum *ſympatheticum.* 36
Attilæ *numi illuſtrati.* 215 ſſ.
Attractio *non datur.* 408
materiæ probata. 188, 221
Attractionis *leges.* 221
Attractiva *vis cohæſionis cauſa.* 221
Audæus *ab hæreſi liberatus.* 416
Auerſpergii *ambitio.* 99
perfidia. 99
In Auerſpergium *odii Leopoldi cauſa.* 99

Sub

Sub Augmentatione *fibræ num numero augeantur?* 78
Auguſti *Sax. D. numus memorabilis.* 341
Auguſtinus (*Ant.*) *vindicatus.* 502
Aulifii (*Dominici*) *de Gymnaſii conſtructione &c. liber.* 344
de colo Majerano Epiſtola. 345
Aurelius Victor *notatus.* 122 ſq.
Auri *ſublimatio.* 33
Auroræ *borealis deſcriptio.* 130
uſus in adſtruendo angelorum domicilio. 91
In Aurum *transmutari plumbum nequit.* 77
Auſtriaci *ſcriptores promiſſi.* 352
Axeos *in peritrochio vires experimentis probatæ.* 221

BAcchus *conditor Nicææ.* 338
Bacchi *ſacrificium in gemma.* 149 ſq.
Bakeri (*Rich.*) *mors.* 486
Chronicon Angliæ notatum. 486
Balænæ *oculi anatome.* 78
Balconqual (*Walteri*) *mors.* 486
Balneorum *arenoſorum uſus.* 465
Balſamici *liquores.* 36
Balthici *maris dominium in quo conſiſtat?* 430
quibus competat? 430
Banck (*Laur.*) *editor Taxæ Cancellariæ papalis.* 95
magiæ accuſatur. 95
Baptiſmi *appellationes olim variæ.* 6
Barba *Ruſſis Principis juſſu abraſa.* 519
Barometra *deſcripta.* 23
Barrow (*Henr.*) *dogmata.* 164 ſq.
(*Iſaaci*) *mors.* 487
Barthii (*Caſp.*) *lucubrationes in Scriptores Bongarſianos geſtorum Dei per Francos.* 350
Baruffaldi (*Hier.*) *de armis convivalibus Schediaſma.* 344
Diſſ. de præficis. 344
Van Bashuyſen (*H. J.*) *refutatus.* 42
Baſilici *notantur.* 500
Baſilium *quid?* 247
Basnagius (*Jac.*) *notatus.* 105
Bayer (*Theoph. Sigfridi*) *de literatura Syriaca merita.* 530 ſq.
Beaunius (*Florimundus*) 9
Bebelii (*Henr.*) *de Rom. magiſtratibus libellus.* 345
Belgii *Fœderati Hiſtoria nova.* 102. 481
ſtatus. 103
commercia. 104

Digitized by Google

Belgii *Britannici hiſtoria & antiquitates.* 166 ſſ.
Bellajus (*Guil.*) 3
(*Mart.*) 3
(*Remigius*) 3
Benedicta *Caſcellii quid?* 111. 115. 116
Bernoulli (*Nic.*) & *Fagnani Controverſia algebraica.* 305 ſſ.
Beſtiæ *JCtis quænam?* 260
Bibliotheca *nova ſcriptorum Carnutenſium.* 1
Turonenſis promiſſa. 2
Bullionia Pariſiis præſtantiſſima. 59
Dominicana nova. 153 ſq.
Galliæ hiſtorica. 193 ſq.
Bibliothecæ *Gallicæ ſcriptores.* 1
Regiæ & aliarum Pariſ. Bibliothecarii & cuſtodes. 154 ſq.
Caſanatenſis præfecti. 392
Bibliothecarum *Alexandrinorum fatum infelix.* 73
Bilioſus *ſuccus naturaliter in ventriculo continetur.* 407
Bizotus *emendatus.* 104
Bleſæ *Carnutenſis agri pars.* 2
Epiſcopatu nobilitatæ. 2
Bleſenſes *eruditi recenſiti.* 3 ſq.
Boethius *ad Topica Ciceronis illuſtratus.* 258
Bohemicum *diplomaticum promiſſum.* 351
Bojus & *Hercynius ſynonima.* 212
Bombarum *jaciendarum theoria Blondelliana praxi non reſpondet.* 133
S. Bonifacio *num fuerit imperium in Erfurtum?* 252
Bononienſis *agri ſtirpium catalogus.* 16
reliquiæ diluvii. 20
Bornerius (*Jo.*) 3
Botanicorum *quorundam encomia.* 412
Boyle (*Rob.*) *quid præſtiterit circa antliam pneumaticam?* 22
Boyle (*Rogerii*) *mors.* 488
De Brahe (*Tychonis*) *vitia.* 106
De Brantomio (*Petr. Burdalio*) *judicium.* 50
Breitenbachii (*Jo.*) & *Ge. de Frickenhauſen controverſiæ Theol.* 452. ſq.
Britannia *an olim fuerit pene Inſula?* 168 ſq.
Britannici *Belgii hiſtoria & antiquitates.* 166 ſq.
Brockie (*Marianus*) *notatur.* 428
Browne (*Rob.*) *palinodia & dogma.* 164
(Thomæ) mors. 487

Digitized by Google

Bruta *libertate deſtituuntur.* 381
Brutorum *animæ quales.* 380
Bullionei *Ducis* (*Henr.*) *vita.* 55. ſq.
Bullionia *Bibliotheca Pariſiis præſtantiſſima.* 59
Burmannus (*Petrus*) *notatus.* 439
Buſchii (*Herm.*) *vita.* 478 ſq.
de ſe ipſo vaticinium. 479
cognomen Paſiphilus *unde?* 480
De Buſſierio (*Jo.*) *judicium.* 94
Buttler (*Sam.*) *mors.* 488
Butyri *conficiendi ratio.* 206
Van Bynkershœk (*Corn.*) *laudatus.* 107 ſq. 257 ſq. 363 ſq. 474 ſq. 494 ſq.

Calculus *fluxionum num præceſſerit differentialem?* 137
Calculi *differentialis inventor.* 137
Calix *per ſacrilegium Laicis in S. Cœna ereptus.* 356
Calviniana *religio, eruditorum olim ac meliorum ingeniorum.* 56
Campanellæ (*Th.*) *liber de Monarchia Hiſp. in carcere dictatus.* 94
Ad Cancrum *occultum tinctura lucubricorum terreſtrium.* 36
Cancrorum *lapides ut agant in acetum?* 79
Cangii (*Car.*) *pertinacia ipſi pariter & Orbi literato damnoſa.* 198
Cantibus *mutatis mutantur mores.* 489
ſacris propagantur hæreſes. 490
novis in templis uti cur noxium exiſtimetur? 490
Cantionum *ſacrarum vis.* 489
uſus apud Chriſtianos perpetuus. 489
Capitis *dolor unde?* 83
Capitis bonæ Spei *deſcriptio.* 201
latitudo & longitudo. 201
De Carionis *Chronico judicium.* 95
Carioſi *pedis amputatio.* 370
Carnutenſes *eruditi recenſiti.* 3. ſq.
Carnutenſium *Epiſcoporum hiſtoria promiſſa.* 1
Caro *agnina & bubula pinguior cient alvum.* 84
elephantina qualis? 202
leonum qualis? 202
leopardorum qualis? 203
balænæ qualis? 78
Carolus Guſtavus *R. S. cur ab H. Gro-*

H.Grotio a literis revocatus? 101
Caroli Guſtavi *R. Su. dictum regium.* 101. 102
Caroli V *Lothar. D. fortitudo.* 99
Carolum II *R. H. quis ad Andegavenſis partes pertraxerit?* 238
Carteſii (*Ren.*) *epitaphium.* 93
dogmata impugnata & defenſa. 105. 106
Carteſiana *Phyſica exploſa.* 93
Carpaſii (*Philonis*) *ſcripta.* 71
Caruſo (*Jo. Bapt.*) *laudatus.* 4
Caſauboni (*If.*) *in religione moderatio.* 538
Caſei *vermes coeunt & ova excludunt.* 79. 80
Caſtrati *an ad matrimonium admittendi?* 515
Caſtrationis *modi.* 514
A Caſtris *Romanis Anglica vox* Cheſter. 166
De Cataractæ *natura controverſia.* 182
Cellarius (*Chriſtoph.*) *notatus.* 166
Cellarii (*Chr.*) *Diſſ. de ſtudiis Rom. literariis &c.* 345
Cerebri *examen.* 83. 86
Cerei *Peruviani deſcriptio.* 132
Certitudo *cognitionis unde?* 376
rerum materialium unde? 377
Chameleontis *mutatio.* 202
Chaos *defenditur.* 91
Chapmann (*Georgii*) *mors.* 485
Chartarius (*Ren.*) 3
In Chasmal *Ezechieliticum Comm.* 463 ſq.
Chemia *explicata.* 32
Chemici *Laboratorii Altdorfini Acta.* 31
Cheſter, *vox Anglica a caſtris Rom. dicta.* 166
Chivernius (*Phil. Huraltus*) 3
De Chivernio (*Ph. H.*) *judicium.* 50
Chriſtus *num morbos aliquos naturalibus remediis fugaverit?* 314
Chriſtum *abſentem cur cælo includant Pontificii?* 13
Chriſtiani *veteres Atheiſmi accuſati.* 6
num bona fide egerint in redarguendis gentilibus? 367
Chriſtianiſmus *cur Hottentottis exoſus?* 207
Chriſtianus II *Dan. R. an tyrannus?* 429
Chriſtiani III *D.R. ſtratagema.* 429. ſq.
Chronologiæ *ſacra veritas aſſerta.* 91
Chryſogone *cur dicta Salonina.* 147. ſq.
Chryſopæorum *nugæ deriſæ.* 171

Cice-

Cicero *num fuerit JCtus?* 111. 116 ſq.
de Oratore illuſtratus. 261
de LL. illuſtratus. 368
Cibi *ut corpus noſtrum alterent?* 180
Circumciſionis *ſcrutinium.* 515
Clarendoniæ *Com.* (*Eduardi*) *mors.* 487
hiſtoriæ pars deſiderata. 487
ſubſidia hiſtoriæ unde profecta? 487
Claudiæ, *Leopoldi uxoris, in Lobkovicium odii cauſa.* 100
Clemens Alexandrinus *vindicatus.* 61
Cleopatra *quo mortis genere exſtincta?* 172
Cleopatræ *ſtatua.* 172
Clerici (*Jo.*) Επίκρισις *dialogi S. Juſtini cum Tryphone.* 6
Clericorum *nuptias averſata Eliſabetha R. A.* 165
Clericis *regularibus quouſque pateat aditus in Academiam Scient. Par.* 129
Clerus *Anglicanus ad arma ferenda ſollicitatus.* 164
Clichtoveus (*Jodocus*) 3
Climatis *calidi vis in corpus noſtrum.* 180
vitia ut corrigenda? 181
Coccus. 82
Cochleæ *vires experimentis confirmatæ.* 221
Cœcitas *ſubitanea tandem feliciter curata.* 201
De Cœli *divinitate erroris hiſtoria.* 527
A S. Cœna *num arcendi pranſi?* 327
Coffe *capitis doloribus medetur.* 204
ſanguinis temperaturam reſtituit. 83
Ad Cogitationes *perficiendas concurrunt ſalia bilioſa ventriculi.* 407
Cognitio *univerſalis ut in corpore repræſentetur?* 381
Cognitionis *intuitivæ & ſymbolicæ differentia.* 375
certitudo unde? 376
Coitus *nimii noxæ.* 514
præmaturi noxæ. 516
ſcrutinium. 514
Colberti *inſtitutum laudabile.* 198
Collegiorum *experimentalium in Anglia ſtatus.* 22
Color *chameleontis mutabilis.* 202
Circa Colorum *mutationes experimenta.* 36
Colus *Mayeranus quid & unde dictus?* 344
Pro Cometa *male habitum meteorum.* 219

Cometæ *cauſantur diluvia & conflagrationes.* 90
Cometarum *vera theoria inventor.* 92
Compoſitorum *theoria.* 373
ex ſimplicibus ortus. 378
Concharum *limacum formatio.* 131
Concilii *autoritas ſupra Papam aſſerta.* 354, 356
Concionatores *Itali, Galli, Hiſpani laudati, & taxati.* 432, 459
Concubina *num indulgenda marito, cujus uxor ad coitum inepta?* 515
Conringii (*Herm.*) *querela.* 93
proſapia. 95
Diſſ. de ſtudiis urbis Romæ & CPleos. 345
Conſcium *eſſe ſui unde pendeat?* 379
Conſequentiæ *immediatæ quid ſint?* 375
Conſtantinus M. *ſimulator.* 417
Contingentia *actionis.* 376
quousque locum habeat in natura? 377
ut ad actum determinentur? 377
Contingentiæ *fons.* 374
Continui *compoſitio a difficultatibus liberata.* 378
Copulandi *ſponſum cum ſponſa ratio ſingularis.* 205
Coræ, *Volſcorum urbis, hiſtoria.* 152
Corazzi (*Hercules*) *refutatus.* 171
Corderius (*Mathurinus*) 3
Cordis *humani oſſa.* 173
Corpus *cogitare nequit.* 379
Corporis *proprietates in genere.* 220
Corporum *naturalium principia tria.* 77
eſſentia. 378. 379
Corporearum *rerum perceptiones quales ſint?* 380
Cortex *Peruvianus febribus omnibus medetur.* 314
Coſmetica *in ſacris.* 15
Crinium *anatome.* 78
Critica *in Hiſt. Eccl. non rejicienda.* 419
Croci *Chymicis quid?* 33. 34
Cujacius *notatus.* 475
Cunei *vires experimentis confirmatæ.* 221
Cuno (*Jo*) *cur concilio Baſileenſi non ſubſcripſerit?* 451
Cuperi (*Gisb.*) *lucubratio de elephantis in numis obviis* 337
Curva *projectorum in medio reſiſtente.* 466
Curvas *datarum arearum inveſtigandi methodus.* 270 ſſ.
Cutis *vaſculorum examen.* 85
Cypriani (*Ern. Sal.*) *ad Lancïſium Epiſtola.* 171
elogium. 434

Cyprinorum *ætas unde innoteſcat?* 81

D**Acerius** *(Andr.) refutatus.* 62. 65, 68
Daceria *(Anna) laudata.* 123
Dampetrus *(Jo.)* 3
Danica *Hiſtoria nova.* 428
Daniel, *hiſtoriæ Gallicæ Autor, notatus.* 211, 212
Danorum *nomen unde?* 428
Dantiſci *nominis origo.* 428
Davies *(Eleonoræ) eruditio & mors.* 486
Declinatio *planetarum absque magnete determinanda.* 24
Declinationis *magneticæ obſervandæ methodus nova.* 130
Decretorum *divinorum ratio.* 383
De Dedicationibus *librorum Diſſ.* 44
Deglutitio *difficilis ex ſpina cyprini deglutita lethalis.* 131
Denſitas *fluidorum.* 223
Deus *cur ſenſibus & imaginatione careat?* 382
Dei *notitia apud veteres Philoſophos obſcura.* 61
exiſtentia probata. 90, 382
attributa. 91
cognitio qualis? 382, 383
decretorum ratio. 383
definitio. 382
eſſentia. 382
Deſaguliers *famam ſibi parati collegiis experimentalibus.* 22
Diameter *Mercurii apparens.* 87
Diametri *Solaris quantitas.* 87
Diaphragmatis *foramina, per quæ nervi intercoſtales tranſeunt.* 173
foramen in phthiſico. 371
Dictare *quid notet medio ævo?* 212
Dictatores *Rom. perpetui recenſiti.* 345
Diei Dominicæ *olim abuſus.* 327
initium apud veteres. 327
De Die Dominica *oratio Euſebii edita.* 323 ſſ.
Die Dominica *cur a labore abſtinendum?* 324
jejunare & flexis genibus orare olim nefas. 324
Diluvii *cauſa.* 90, 92
Diluvianum *monumentum.* 17
Dionyſius Halicarn. *illuſtratus.* 366
Diplomatum *multitudo unde?* 346
olim neceſſitas. 347
autoritas oppugnata. 348
defenſa. 348

Diplo-

Digitized by Google

Diplomatica *hiſtoria & Juriſprudentia deſiderata.* 346
bella. 347
Diviſio *materiæ qualis ſit?* 379
Doberluci *deſcriptio.* 349
Dodsworth *(Rogerii) mors.* 486
Dolor *capitis unde?* 83
Dominica *cur vocetur dies Solis?* 324
vide Dies Domin.
Dominicani *ſcriptores recenſiti.* 153. ſſ.
S. Dominici *biographi.* 159
De Drencigio *(Mart.) ſingularia.* 444. ſq.
Druidarum *habitus.* 248
Dupinius *(Lud. El.) emendatus.* 500 ſq.
Dupinii *(Lud. El.) mors.* 535
Dyſenteriæ *remedium.* 204

EBoris *proventus unde?* 339
Ebrietas *longævitati noxia.* 205
Eburnea *vaſa.* 342
Eccleſia *cur habeat caput viſibile?* 424
quid ſit? 331, 332
Chriſtiana ad quam formam efficta? 330
Eccleſiæ *emendatio ut procuranda?* 334 ſq.
Eccleſiaſtica *Juriſprudentia quid?* 328
Eccleſiaſticam *hiſtoriam ſcripturi requiſita.* 413
Echardus *(Jac.) laudatus.* 441 ſſ.
notatus. 442 ſſ.
Edenburgum *quid notet?* 216
Edolionis *deſcriptio.* 203
Educatio *quid valeat in formandis moribus?* 136
Eilswardesdorffenſis *monaſterii deſcriptio.* 349
Ἐιϱγειν *Græcis quid?* 363, 367
Elater *ætheris quantus?* 187
Elementa *mundi.* 377
Elementorum *repræſentatio chymica.* 36
Elephas *ab Alexandro M. Soli conſecratus.* 339
φιλάνθϱωπος. 341
Elephanti *num ſtando dormiant?* 202
Elephantorum *origo & uſus varius.* 337, 338, 341
in bello uſus. 338, 341
nomen Hebrais ignotum. 338
Feſtum apud Perſas. 342
hiſtoria. 338
cultus apud Brachmanes. 342
dentium pondus. 202
caro qualis ſit? 202

Eli-

Elias *Artiſta quis?* 15
Eliſabethæ R. A. *animus a Clericorum nuptiis averſus.* 165
morbus fatalis & mors. 165
Empyema *per paracentheſin curatum.* 370
Ennodius *emendatus.* 365
Epiſcopalis *ſucceſſio vel doctrinalis, vel perſonalis, vel localis.* 420
doctrinalis ſola vera Eccl. nota. 420
perſonalis dudum defecit. 420, 421
canonica in Eccl. Anglicana. 421
præeminentia num primis Eccl. temporibus obtinuerit? 331
Epiſtolæ *eruditorum promiſſæ.* 351
Epiſtolarum Canon. *præfatio Hieronymo abjudicata.* 191
vindicata. 359
Equitatio *perſpirationem promovet.* 287
Equitum *Germaniæ doctorum recenſio.* 480
Equus *cur in Celticis & Britann. numis obvius?* 216
Equi *marini caput & dentes foſſi.* 21
Eraſmo (*Deſ.*) *ſphalma typographicum noxium.* 44
Eremita (*Dan.*) *diabolum de Petronii ſcriptis conſulit.* 432
In Erfurtum *Moguntinorum jura defenſa.* 253
Ericus Pomer. *num* Chron. Danici *autor?* 429
Eruditorum *ab initio A. 1719 defunctorum vitæ.* 96
Eſſentiæ *arbitrariæ rejectæ.* 383
Eſſentiarum *ortus ex intellectu divino.* 383
Eſtradius *cur factiones contra Carolum I. R. A. fouerit?* 482
Evacuationum *naturalium ratio.* 287
Evangelica *cur dicatur eccleſia Lutherana?* 46
Euchariſtia *a Patribus pro ſacrificio habita.* 6
ut olim celebrata? 325
Eugenii *Pr. Sab. in Matheſi præceptor.* 135
Eunuchi *an ab eccleſia arcendi?* 515
Evonymoides, *novum plantarum genus.* 132
Euſebius *Ep. Alex. quando vixerit?* 323
Eutropius *notatus.* 121 ſq.
Excellentiæ *titulus Electoribus vindicatus.* 101
Exceptio *unde?* 374
Excrementorum *diurnorum quantitas.* 286

Digitized by Google

Diplomatica *hiſtoriæ & Juriſprudentiæ deſiderata.* 346
bella. 347
Diviſio *materiæ qualis ſit?* 379
Doberluci *deſcriptio.* 349
Dodsworth (*Rogerii*) *mors.* 486
Dolor *capitis unde?* 83
Dominica *cur vocetur dies Solis?* 324
vide Dies Domin.
Dominicani *ſcriptores recenſiti.* 153. ſſ.
S. Dominici *biographi.* 159
De Drencigio (*Mart.*) *ſingularia.* 444. ſq.
Druidarum *habitus.* 248
Dupinius (*Lud. El.*) *emendatus.* 500 ſq.
Dupinii (*Lud. El.*) *mors.* 535
Dyſenteriæ *remedium.* 204

EBoris *proventus unde?* 339
Ebrietas *longævitati noxia.* 205
Eburnea *vaſa.* 342
Eccleſia *cur habeat caput viſibile?* 424
quid ſit? 331, 332
Chriſtiana ad quam formam efficta? 330
Eccleſiæ *emendatio ut procuranda?* 334 ſq.
Eccleſiaſtica *Juriſprudentia quid?* 328
Eccleſiaſticam *hiſtoriam ſcripturi requiſita.* 413
Echardus (*Jac.*) *laudatus.* 441 ſſ.
notatus. 442 ſſ.
Edenburgum *quid notet?* 216
Edolionis *deſcriptio.* 203
Educatio *quid valeat in formandis moribus?* 136
Eilswardesdorffenſis *monaſterii deſcriptio.* 349
Ἐιϱγειν *Græcis quid?* 363, 367
Elater *ætheris quantus?* 187
Elementa *mundi.* 377
Elementorum *repræſentatio chymica.* 36
Elephas *ab Alexandro M. Soli conſecratus.* 339
φιλάνθϱωπος. 341
Elephanti *num ſtando dormiant?* 202
Elephantorum *origo & uſus varius.* 337, 338, 341
in bello uſus. 338, 341
nomen Hebræis ignotum. 338
Feſtum apud Perſas. 342
hiſtoria. 338
cultus apud Brachmanes. 342
dentium pondus. 202
caro qualis ſit? 202

Eli-

Elias *Artiſta quis?* 15
Eliſabethæ R. *A. animus a Clericorum nuptiis averſus.* 165
morbus fatalis & mors. 165
Empyema *per paracentheſin curatum.* 370
Ennodius *emendatus.* 365
Epiſcopalis *ſucceſſio vel doctrinalis, vel perſonalis, vel localis.* 420
doctrinalis ſola vera Eccl. nota. 420
perſonalis dudum defecit. 420, 421
canonica in Eccl. Anglicana. 421
praeminentia num primis Eccl. temporibus obtinuerit? 331
Epiſtolæ *eruditorum promiſſæ.* 351
Epiſtolarum Canon. *præfatio Hieronymo abjudicata.* 191
vindicata. 359
Equitatio *perſpirationem promovet.* 287
Equitum *Germaniæ doctorum recenſio.* 480
Equus *cur in Celticis & Britann.numis obvius?* 216
Equi *marini caput & dentes efoſſi.* 21
Eraſmo (*Def.*) *ſphalma typographicum noxium.* 44
Eremita(*Dan.*)*diabolum de Petronii ſcriptis conſuluit.* 432
In Erfurtum *Moguntinorum jura defenſa.* 253
Ericus Pomer.*num* Chron. Danici *autor?* 429
Eruditorum *ab initio A.1719 defunctorum vitæ.* 96
Eſſentiæ *arbitrariæ rejectæ.* 383
Eſſentiarum *ortus ex intellectu divino.* 383
Eſtradius *cur factiones contra Carolum I. R.A.foverit?* 482
Evacuationum *naturalium ratio.* 287
Evangelica *cur dicatur eccleſia Lutherana?* 46
Euchariſtia *a Patribus pro ſacrificio habita.* 6
ut olim celebrata? 325
Eugenii *Pr.Sab.in Matheſi præceptor.* 135
Eunuchi *an ab eccleſia arcendi?* 515
Evonymoides, *novum plantarum genus.* 132
Euſebius *Ep.Alex. quando vixerit?* 323
Eutropius *notatus.* 121 ſq.
Excellentiæ *titulus Electoribus vindicatus.* 101
Exceptio *unde?* 374
Excrementorum *diurnorum quantitas.* 286

Digitized by Google

Exercitium *nimium perſpirationem impedit.* 287
Exhalationes *pingues corporis humani.* 85
Exiſtentiæ *noſtra cognitio qua evidentia nitatur?* 372
Experimenta *aquarum ex vaſis effluentium per tubos & foramina.* 403, 404
Experimentorum *uſus.* 220
Experimentis *quinam motuum doctrinam illuſtrarint?* 323
Experimentalis *philoſophiæ lectiones.* 22
Ezechielem *quando verterit Lutherus?* 463
De Ezechiele *judicium Hieronymi.* 463

De FAbarum *eſu dogma Pythagoricum examinatum.* 465
Fabri (*Petri*) *Comm. de magiſtratibus Rom.* 345
Fabricius(*Jo. Alb.*) *notatus.* 42
Fabricianæ *bibliothecæ hiſtoria.* 431
Facciolati (*Jac.*) *promiſſa.* 432
Factio *vox honeſta.* 268
Fæcum *alvinarum examen.* 85
Fagnani & *N. Bernoulli controverſia algebraica.* 305 ff.
Falſterus(*Chriſtian.*) *refutatus.* 149
Farinæ *tritici & hordei granis incluſa examen.* 81
ſingularia. 78
A Faventia (*Purpurini*) *Comm. ad Calendarium Rom. Aminterni effoſſum.* 844
De Fauſto *commentum.* 548
Fayus (*Ant.*) 3
Febris *lenta & lienis infarctus e febre tertiana duplici anomala.* 371
Febres *omnes num inter ſe analogiam habeant?* 314
rheumaticæ veneſectionem haud ferunt. 371
Circa Febrium *putridarum & malignarum curam errores.* 512
Ad Febres *verminoſas muſcus corallinus cum Mercurio dulci confert.* 371
Felibien(*Andr.*) 3
(*Jo. Franc.*) 4
(*Mich.*) 4
Fellis *folliculi calculi.* 369
Feneſtrarum *ſtructura perfecta.* 134
Ferrarii(*Octavii*)*de fragmento Petroniano ſententia.* 432
Ferrars (*Henr.*) *mors.* 485
Fertilitas *in promontorio Capitis Bonæ Spei.* 201
Fibrillæ *carneæ an numero augeantur?* 78
Fibrillarum *examen.* 78, 79, 80
carnearum deſcriptio. 84

Fines

Fines *num in natura dentur?* 384
Finitæ *ſubſtantiæ notio.* 373
Fiſtula *ſtomachi.* 131
Fixæ, *luminis fontes.* 90
Fixarum *natura.* 186
Flamma *in vacuo excitata.* 186
Flatmann (*Th.*) *mors.* 488
Fleatly (*Dan.*) *mors.* 486
Fletcheri (*Jo.*) *mors.* 485
Fluidum *æthereum a Nevvtono agnitum.* 186, 187
Fluidorum *preſſio.* 22
gravitas. 222
denſitas & motus. 223
Fluminum *motus.* 223
Fluxus *ventris ex eſu carnis agninæ vel bubulæ pinguioris.* 84
& refluxus ſæpius iteratus. 204
Fœminæ *num ad divinam imaginem creatæ?* 47
hæreſium autores. 427
Fœtus *viventes a muſcis editi.* 80
viventes num e volatilibus proveniant? 80
extra uterum formatus. 131
difformis. 131
vaſa propria. 146
ut ab adulto differat? 146
oſſium articulatione carens. 131
Fontenellius (*Bernh.*) *cur carceri mancipatus?* 423
Fontes *in cacumine montis.* 201
Foramen *ovale ut ſe habeat in adultis?* 174
Fortuna *quomodo ſit a Deo?* 383
inter fines Dei referenda? 384
Foſſilia *marina & terreſtria diluvii ſunt rudera.* 19, 20
Fracturæ *pedis ſuperveniens gangræna.* 370
Pro Fractura *oſſium machina.* 131
Francorum *veterum in ſtudia amor.* 52
Freherus (*Marqv.*) *notatus.* 477
Freind (*Jo.*) *notatus.* 408
Freti *Magellanici longitudo dubia.* 133
Freyenvvaldenſis *Fontis effectus ſalutares.* 369
Frictio *perſpirationem nec inhibet, nec promovet.* 287
De Frickenhauſen (*Ge.*) & *Jo. Breitenbachii Controverſia Theol.* 452. ſſ.
Fridericus Wilh. *D. Sax. argenteos typos ſundi Torgaviæ curavit.* 45
Fructuum *globuli membranis circumdati.* 78
Fulgur *imperfectum.* 219
Funiculus *umbilicalis æmulus in ſeminibus.* 78

Furſtenberg & *Furſtenſtein caſtra num diverſa?* 264
Furtum *crimen capitale.* 207
Futurorum *præſcientia ut poſſibilis?* 383

GAji *Inſtitutiones illuſtratæ.* 258
Gallæus *refutatus.* 438 ſq.
Galli *in Gallia hærentes reprehenſi.* 520
Galliæ *Regum reditus olim quinam?* 53. ſq.
Bibliotheca hiſtorica. 193 ſq.
Hiſtorici inediti. 197
Gallica *hiſtoria nova.* 49 ſſ.
Gallorum *ars concionandi.* 459
Gallieni *Imp. cognomina.* 148
Ganglia *nervorum ſunt muſculi.* 177
quibus morbis ſint obnoxia? 177
Gangliorum *in nervis examen.* 177
Gangræna *ex ulcuſculo digiti minimi pedis orta.* 370
fracturæ pedis ſuperveniens. 370
Ganymedes *paſtor, an venator?* 401
Gaue *quid?* 209
Geieri (*Mart.*) *monita ad filium.* 519
Geldriæ *hiſtorici.* 36, 37, 38
Gemmæ *antiquæ explicatæ.* 290
fructiferæ ut arboribus inſerendæ? 132
Gemmarum *arboris diſtinctio.* 132
Le Gendre (*Lud.*) *laudatus.* 51
Generatio *æquivoca non datur.* 80
ut fiat? 513
ex animalculis vindicata. 82
Generationis *theoria Leibnitiana.* 82
Gentilhomme, *vox Gallica, Venetis debetur.* 268
In Gentilium *ſcriptis legendis quæ cautio adhibenda?* 68
Genu *tumor cum oſſium carie.* 370, 371
Georgii *D. Sax. prognoſticon infelix.* 14
Gerhardus (*Jo.*) *laudatus.* 536
De Germanicæ *hiſtoriæ ſcriptoribus Diſſ. critica promiſſa.* 352
Germanorum *merita in Architecturam militarem.* 139
Geſnerus *notatus.* 202
Geſtus *in veteri Eccl. ratio.* 128 ſ.
Glareæ *generatio.* 20
De Glaucomatis *natura controverſia.* 182
Globulorum *farinaceorum membrana deſcripta.* 78
Goad (*Thomæ*) *mors.* 485

Digitized by Google

Godæus (*Ant.*) 3
Gouſſet (*Jac.*) 3
Grabius (*Jo. Ern.*) *unde conſilium ceperit Angl. Eccleſiam ſequi.* 422
num in religione Pontificia mortuus? 444
Graminum *ſpecies in claſſes diſtributa.* 16
Gravidas *an coire deceat?* 514
Gravitas *cauſa mundi conſervatrix.* 90
mechanice non explicabilis. 90
ab actione ætheris pendet. 187
num ſit proprietas corporum eſſentialis. 185 ſq.
Gravitatio *corporum in fluidis.* 22
Gravium *in medio reſiſtente deſcenſus.* 315
motus. 466
Greiffenfeldius *cur gratia Regis Dan. exciderit?* 430
Guelferbyti *nomen unde?* 95
Gulielmi (*Jani*) *Diſſ. de Magiſtratibus Reip. Rom.* 345
Guſtus *rerum moralium.* 465
Gutherii (*Jac.*) *de officiis domus Auguſtæ liber.* 343

HAbertus (*Lud.*) 4
Habitus *in prima Eccleſia ratio nulla.* 127
Hæreditatis *quinam capax apud Hottentottos.* 207
Hæreſium *ortus a fœminis.* 427
In Hæreticos *num ſæviendum?* 416
Hafnia *ſtudioſorum fortitudine defenſa.* 430
Halecum *examen.* 85
Hanoverana *hiſtoria Eccl. promiſſa.* 10
Harcurtii, *Legati Gallici, in aula Hiſpanica artes.* 321 ſſ.
Harduini (*Jo.*) *Concilia a Dupinio taxata.* 458
Harmonia *rerum univerſalis.* 378
præſtabilita a priori demonſtrata. 380
Dei ſapientiam extollit. 384
Harpocratis *imago.* 395
Harrachii *Com. in Hiſpania geſta.* 316 ſq.
Hartſœkerus *notatus.* 80
Haugvviz *&* Haubiz *non differunt.* 266
Hayvvardi (*Jo.*) *mors.* 485
Opera hiſtorica notata. 485
De Hebræorum *Siclis & Talentis, Libri autor.* 41
Hebraicarum *literarum genealogia deſiderata.* 534
De Hebraicis *numis paradoxa.* 94
Helveti *priſcæ virtutis obliti.* 521

Henrici IV *R. G. character.* 58 ſq.
Heraclidis *Cyprii fata & ſcripta.* 70
Heraldicæ *artis origo.* 51
Herberti (*Th.*) *mors.* 488
Herculis *ſtatua trunca.* 170
icuncula in Belgio Brit. reperta. 167
Hercynius & *Bojus, ſynonima.* 212
Hermannus (*Jo.*) *notatus.* 229 ſſ. 278, 234
non defendit errores demonſtratos. 225
Hermanni (*Jo.*) *ingenuitatis ſpecimen.* 466
Hermaphroditarum *ſcrutinium.* 516
Hernia *umbilicalis monſtroſa.* 130
per dyſenteriam curata. 371
pro abſceſſu habita. 370
Herniotomia *abſque caſtratione fieri debet.* 514, 518
Hierarchia *Eccl. a Chriſto neutiquam inſtituta.* 328
ut orta fuerit? 329 ſq.
Hierocles *Philoſ. notatus.* 68
S. Hieronymus *notatus.* 122
S. Hieronymi *character.* 415, 416
De Hieronymo *Prag. Epiſtola Poggii Florentini.* 268
Hilarius *notatus.* 415
Hildeſiana *Hiſtoria Eccl. promiſſa.* 10
Hilton (*Jo.*) *blaſphemi modicum ſupplicium.* 164
Himmerii *Sophiſta Oratio ad Julianum Imp. edita.* 74
Hippopotami *in terra victum quærunt.* 203
De Hiſpania *ad Gallos devolvenda prædictiones.* 321
In Hiſpania *humaniorum literarum faſtidium ingens.* 95
Hiſpanorum *ars concionandi.* 432, 459.
Hiſtoriam *Eccl. ſcripturi requiſita.* 413
Hiſtorica *Galliæ Bibliotheca.* 193 ſſ.
Hiſtorici *Gallici inediti.* 197
Hollandiæ *Statuum cum Statibus Gener. de præcedentia lites.* 106
in mittendo Legato prærogativa. 483
Holſatiæ *inveſtitura qua ratione olim ab Impp. facta?* 429
Homicidium *crimen capitale.* 207
Homiletica *Hiſpanorum.* 432. 459
Italorum. 432, 459
Gallorum. 459
Hordei *anatome.* 82

Hordei

Hordei *granis incluſæ farinæ examen.* 82
Horologii *horozontalis in deſcribendis ceteris uſus.* 24, 25
Horologiorum *ſciatericorum methodus nova.* 23, 24
Hottentottorum *mores, ritus ac vitæ genus.* 204 ff.
architectura. 207
Hugonotarum *cum Lutheranis concordia tentata.* 58
Hydrope *pectoris extincti anatome.* 371
Hydropici *ſtatus miſerrimus.* 15
Hygrometra *deſcripta.* 23
Hymen. 145

Jacobi I R. A. *Donum Regium commendatum.* 539
Ad Icterum *tinctura lumbricorum terreſtrium.* 36
Idearum *evolutio ut ſe habeat?* 380
De Jeannino (*Petro*) *judicium.* 50
Jeſuitæ *notati.* 13
Viennæ expoſi & male habiti. 101
Jeſuitarum *in India Or. techna.* 106
Ignis *ut excitetur?* 206
Ignes *ſubterranei dantur.* 18
Imaginatio *quid ſit?* 374. 380, 381
Imaginationis *lex.* 375
partes in fingendo & inveniendo. 375
actus ut in corpore mechanico repræſententur? 381
Imagines *Pontificii non colunt.* 538
Imaginum *definitio.* 380
Immortalitas *ab indeſtructibilitate differt.* 382
Impenetrabilitas *corporum experimento confirmata.* 220
Imperfectionis *corporum origo.* 379
Inceſtus *crimen capitale.* 206
Indeſtructibilitatis *& immortalitatis differentia.* 382
Indoles *ad veritatem Theol. detegendam neceſſaria.* 92
Indulgentiarum *diplomata varia vulgata.* 523 ff.
Infernus *eſt in centro terræ igneo.* 18
De Inferno *ſententia examinata.* 47
Infinitæ *ſubſtantiæ notio.* 373
Infinitarii *quinam dicantur?* 135
Infiniti *realis & imaginarii differentia.* 373
Influxus *phyſici ſyſtema quo fundamento nitatur?* 376
Ingenium *unde oriatur?* 381
Ingenii *definitio.* 375

Digitized by Google

Inſcriptio, *Ælia Lalia Criſpis, explicata.* 6 ſſ.
Inſcriptionum, *quæ Antiquariæ reperiuntur, Interpretatio recuſa.* 344
Circa Inſtitutiones *captatorias gloſſa laudata.* 494
De Inſtitutionibus *captatoriis regula.* 494
Inſularum *ortus diluvio magno debetur.* 19
Intellectus *quid ſit?* 374, 375
quando purus? 375
divini definitio. 382
Inventa *recentioris avi.* 251
Invidiæ *definitio.* 376
Johannis Caſimiri *R. Pol. de vita monaſtica amplectenda votum efficax.* 105
Johnſon (*Th.*) *Medici & militis, mors.* 486
De Joſepho *Imp. infante, præſagium.* 100
Jovis *Ammonis icuncula in Belgio Britann. reperta.* 167
Iſaacſon (*Henrici*) *mors.* 486
Iſeum *Romæ quid?* 393
Iſidorus *emendatus.* 261
Iſis *Dea ſalutaris.* 394
ſub urnæ ſpecie culta. 394
Iſidis *cultus fata Romæ.* 392 ſq.
lapis votivus explicatus. 393
ara vindicata. 396
ſacra deſcripta. 398 ſſ.
Italicum *iter num religioni perniciofum?* 522
Italorum *ars concionandi.* 432, 459
mos emolliendi nomina Germanorum. 480
Itinera *prohibentium exempla.* 518, 523
Jubilæum *Lutheranum primum & ſecundum in Apocalypſi deſignatum.* 13
in Suecia cur non celebratum? 354
Juliani (*Andr.*) *Or. fun. in Manuelem Chryſoloram.* 269
Julii Cæſaris *Commentarii a Naugerio adamati.* 390
Ivo *Carnutenſis.* 3
Jupiter *a Luna occultatus.* 33
Jureconſulti, *an Medici Reipublicæ magis utiles?* 268
Jureconſultorum *multitudo, quæ fuit ſub Alexandro Severo, cur ceſſaverit ſub Conſtantino M.* 474
Jurieu (*Petrus*) 4
Juriſdictio *eccl. Pontificiorum in Proteſtantes qua ratione ſuſpenſa?* 256
Juriſprudentia *Eccl. quid?* 328
Juſtinus Martyr *illuſtratus,* 367 ſq.

K

KEill (*Jo.*) *primus Collegia Experim. habuit Oxonii,* 22

Kir-

Kircherus (*Athan.*) *refutatus.* 79, 393
credulus & temerarius. 79
Kirsgartenſe *cœnobium quod & unde dictum?* 349
Knie *quid notet?* 212
Κολλιβισαὶ *unde dicti?* 42
Κρυψόρχιδες *an poſſint generare?* 515
Kuffſteina *arx cur deditionem fecerit Bavaris?* 239

LAbeo *an Theologus?* 112, 119 ſſ
Lac *in virorum & virginum mammis.* 172
Lactantius *illuſtratus.* 367 ſq.
Lætitiæ *definitio.* 376
Lami (*Franc.*) 4
Landrecii *deditionis cauſa.* 104
Langi *Diſſ. de argumento Dialogi S. Juſtini cum Tryphone.* 6
Langii (*Pauli*) *titubatio.* 253
Lanzonii (*Joſ.*) *de coronis & unguentis in vet. conviviis liber.* 343
de luctu mortuali veterum adverſaria. 344
A Lapide (*Corn.*) *Opera recuſa.* 528
Lapis *in agro Bonon. effoſſus.* 21
pectoris humani formam referens. 171
Lapis *fiſſilis piſcem referens.* 171
Lapides *auriculares.* 170
Lapidum *figuratorum generatio.* 20
verſicolorum generatio. 20
generatio. 130
Laryngis *partium uſus.* 175
Latinæ *linguæ uſus in Eccleſia defenſus.* 427
Lauingæ *urbis ſitus.* 442
Launojus *laudatus.* 356
Legatos *ab ablegatis diſtinguendi origo.* 483
Legatum pœnæ *quid populariter, technice, proprie?* 496 ſſ. 503 ſſ.
Leges *naturæ.* 22
Leges *Jur. Civ. illuſtratæ aut emendatæ:*
L. 2 §. 7, 11, 17, 19, 20, 24, 25, 31, 35, 36, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, ff. de Orig. *Jur.* 107 *usque ad* 123
§. 40 l. de R. D. 263
L. 3 ff. de diverſ. temp. præſcr. 263
L. 1 §. 1. ff. de colleg. & corp. 475
L. 71 & 81 ff. de hered. inſt. 495. 502
L. 29 ff. de hered. inſt. 495, 502
L. 68 ff. de her. inſt. 504
L. 54 pr. de Legat. 1. 505

L. 20 ff. de Condit. inſtit. 469, 503
§. ult. Inſt. de Legat. 496, 503, 505
L. 1 ff. de his quæ pœn. cauſ. 496, 503.
L. un. C. de his quæ pœn. nom. 496, 503 ſq.
Leibnitius (*G. G.*) *refutatus.* 211, 212
defenſus. 137, 138
Leibnitii *de Francorum origine libellus auctior recuſus.* 211
in religione conſtantia. 138
character. 225
Pro Leibnitio *apologia.* 547 ſſ.
Leo X *collectas ex indulgentiis pecunias male impendit.* 524
Leontius *Byzantinus unde ſua hauſerit?* 71
Leonum *oſſa.* 202
Leopoldi *Imp. vita.* 97 ſſ.
e Vienna a Turcis obſidenda fuga. 101
De Leopoldo *Imp. præſagium.* 98
Leproſi *an caſtrandi?* 515
De Lerbecke (*Herm.*) *Opera hiſtorica.* 449 ſq.
Libertatis *ſimile, libra.* 544
ratio. 376
fons. 374
Libra *libertatis ſimile.* 544
experimentis confirmata. 221
Lienis *infarctus ex febre tertiana duplici, & febris lenta, anomala.* 371
Lienteria, *morbus Borami Regis Jud.* 15
Lienteriæ *natura.* 15
Lilia *quando Gallicis inſignibus illata?* 52
Lilly (*Wilh.*) *mors.* 488
Linea *quid veteribus denotaverit?* 212
Lipskii a Lipe (*Andr.*) *Relationes & Decreta Polon. promiſſa.* 351
Liquidorum *actio in fundos & latera vaſorum.* 222
Litaniarum *nomen, autor, antiquitas, differentia, uſus.* 124 ſq.
Liturgiæ *in veteri Eccl. ratio univerſa.* 126 ſq.
Syriacæ ſpecimen editum. 519
Lobkovicii *exauctorati & relegati cauſa.* 100
Le Long. (*Jac.*) *notatus.* 199 ſq.
Longævitatis *impedimentum.* 205
Loricarum *variæ apud veteres genera.* 336
lintearum uſus. 336
novarum inventum. 336
Lotus *Ægyptiaca Soli ſacra.* 395

Loti

Loti *uxoris fatum Inſcriptione* Ælia *&c. deſignatum.* 7 ſq.
Luciani *duo Dialogi.* 495
illuſtrati. 501
T. Lucretii Cari *nova editio promiſſa.* 547
Ludovici XIV R. G. *inauguratio memorabilis.* 105
De Ludovico *Saltatore commentum.* 548
Lumbricorum *terreſtrium tinctura anodyna.* 35
Lumen *corporum calefactorum.* 186
ex attritu vitri ortum. 186
Luminis *refrangibilitas diverſa.* 23
fontes. 90
Luna *cum ſpicis quid notet?* 400 ſſ.
inſtar Dei culta. 205
decreſcens boni ominis. 216
Lunæ *cornua quid in ſacrificio Bacchi notent?* 149
conjunctiones cum Venere, Polilicio & Regulo. 89
Luneburgi *Hiſtoria reformationis Eccleſiaſticæ edita.* 9 ſſ.
Eccl. Evangelica promiſſa. 10
Lupuli *foliorum & ſeminis anatome.* 81
Lutherus *acerbitatis accuſatus.* 418
Lutherani *defenſi.* 427
Lutheranorum *Theol. recenſio.* 535 ſſ.
Lyra *cur in ſacrificio Bacchi adhibita?* 150

MAchina *experimentandi gravium accelerationem.* 221
potentias obliquas examinandi. 222
vires centrales examinandi. 222
rotaria animalculi aquatilis. 79
condenſandi aeris. 23
planetaria. 23
ad oſſa diffracta ſitui ſuo reſtituenda. 131
Machinæ *hydraulicæ.* 223
Macularum *apparitiones a.* 1716. 133
Magdeburgici *Archi-Epiſcopatus codex epiſtolaris.* 350
Magicum *quid habeatur Hottentottis?* 205
Magnæi (*Arnæ*) *editio nova Chronici Danici veteris promiſſa.* 429
Magneticæ *acus declinatio ut obſervanda?* 130
ut accurate invenienda? 24
Malachbelus *quid?* 247

Dddd 2 Mal-

Malbergii, *judicii genus, unde?* 210
Malum *cur a Deo permittatur?* 384
Mali *origo quænam Philoſophis gentilibus?* 64
quæ ſit origo? 384
Mammæ *anatome.* 173
Maniaci *an caſtrandi?* 515
Mancipi *res & nec mancipi illuſtratæ.* 257 ſq.
vox a Triboniano e Pandectis eraſa & ſubſtituta vox mobilia. 264
Manichæiſmi *origo.* 477
Manichæis *an multa affinxerint orthodoxi?* 477
Contra Manichæos *edictum Impp. Gentilium illuſtratum.* 476 ſſ.
De Manuſcriptorum *ætate judicium.* 94
Manutius (*Aldus Pius*) *a conſilio typographiæ deponendæ revocatus.* 390
Margareta *Su. D. & N. Reg. num* Greta nigra *dicta?* 429
Margaritas *adulterinas parandi ars.* 130, 131
Mariana *autor libri* l'Eſpion *&c.* 519
Maris *regurgitatio ut ſe habeat?* 299 ſſ.
Marshall (*Th.*) *mors.* 488
Martialis *volumina multa quotannis combuſta a Naugerio.* 391
Martinus Pol. *defenſus.* 447
De Martino Polono *varia.* 161
Materia *pure paſſiva.* 90
quid ſit? 378
cogitare nequit. 379
nunquam reſolvitur in elementa. 379
Mathematicus *praxi auſteræ Chriſtianiſmi incumbens.* 136
Matheſis *mixta experimentis confirmata.* 220
Mauringiæ *ſitus.* 212
Maximi *Alexandrini Soph. Commentatio de object. inſolubilibus ab Oratore declinandis edita.* 74
In Maximiliani Em. *El. Bav. cum Antonia Auſtr. nuptiis omina infauſta.* 101
Mayeranus *colus quid & unde dictus?* 344
Mazarini *moribundi de efficacia ſacramentorum ſcrupulus.* 106
Mechanica *experimentis confirmata.* 220
Mechanicæ *potentiæ.* 22
Mechaniſmus *fons veritatis objectivæ.* 377
Medicamentorum *pro climatis diverſitate effectus varius.* 178
alterantium nullus uſus. 408

Medi-

Medici *an Jureconſulti Reip. magis utiles?* 268
Medicina *Statica Britannica.* 286
Medicinæ *practicæ ſynopſis.* 75
ſtatus. 406
Medullæ *ſpinalis anatome.* 83
Melanchthon *quo anno mortuus?* 11
De Melanchthonis *chronico judicium.* 95
Meliſſæ *liquor & ſal volatile.* 34, 35
oleum æthereum. 35
Melitenſium *origo, nomen, Dii, veſtitus, lingua.* 40
Memoriæ *ratio.* 375
Meneſtrerii (*Cl. Fr.*) *de Colo Majerano Epiſtola.* 345
Mens *eſt ſubſtantia ſimplex.* 380
Ad Menſium *ſuppreſſionem frumenti prima ſtamina viridia conducunt.* 370
Mentis *eſſentia & natura.* 380
Mercurius *in Sole obſervatus.* 46, 87
Mercurii *icuncula in Belgio Britannico reperta.* 167
Metalla *ut generentur?* 171
in creatione e fluido producta. 18
Metallorum *generatio poſt diluvium.* 20
Metaphyſicæ *præſtantia & uſus.* 543
Meteori *mirabilis deſcriptio ac cauſa.* 218, 219
Methodus *medendi pro climatis diverſitate varia.* 178
morbis. 406
nova deſcribendi horologia ſolaria. 23, 24
determinandi ſummas ſtellarum. 27 ſſ.
Miltoni (*Jo.*) *libri cremati, & mors.* 487
Mindenſis *Hiſtoria Eccl. Evangelica promiſſa.* 10
Mineralia *in creatione e fluido producta.* 18
Minutius Felix *illuſtratus.* 367
Miracula *ficttitia ut a veris diſtinguantur?* 384
Miraculoſum *cur naturali inferius?* 384
Miſericordia *virtus Chriſtiana.* 65
Moguntinis *num jus in Thuringiam competat?* 252 ſſ.
Molin (*Laur. Jo.*) *diſſ. de clavibus veterum.* 344
Monas *quid ſit?* 378
Monorchides *num poſſint generare?* 515
Monſtrum *bicorporeum.* 131
Montague (*Rich.*) *mors.* 485
Montecuculi *fortitudo & pulcre dictum.* 98, 99
Commentarii Leopoldo Imp. & Carolo Lotharingo æſtimati. 100

Montfauconii (*Bern.*) *modeſtia illaudabilis.* 250
Montis *tabulati altitudo.* 201
Montium *fiſſuræ a diluvio magno dependent.* 19
Mopsveſteni (*Theodorus & Polychronius*) *fratres.* 71
Morbi *epidemici Berolini A. 1719 graſſantes.* 370
num naturaliter a Chriſto curati? 314
Morborum *origines abſtruſæ.* 75
endemicorum examen. 178
ſtatus. 406
idea. 406
principium, ſalia bi liofa. 407
hereditariorum ratio. 513
Morinus (*Jo.*) 3
Moſchus (*Jo.*) 70
Motivum *voluntatis Divinæ.* 383
Motiva *num ceu externa animæ conſideranda?* 544
quid circa actiones importent? 376
Motus *corporum in mediis reſiſtentibus explicatus.* 314
ex conflictu corporum. 22
impotentia ob defectum articulationis oſſium. 131
natura & principia. 379
corporum inteſtinus. 379
aquæ in canali horizontali. 297 ſſ.
per caſtellum fluentis. 402
in mediis reſiſtentibus. 314. 315
varii experimentis confirmati. 222
fluidorum. 223
doctrinam quinam illuſtrarint? 323
quibus entibus conveniat? 379
gravium in medio reſiſtente. 466
chordarum tenſarum. 466
ex percuſſione regulæ. 405
Motuum *regulæ ad experimentum revocatæ.* 222
Mullerus (*Chriſtoph.*) *præceptor Leopoldi Imp.* 97
Mundus *cur opus ſapientiæ divinæ.* 384
minime æternus. 91
unus cur perfectior altero? 379
non niſi unus exiſtere poteſt. 382
Mundi *ſyſtema Copernicanum defenſum.* 89

Mun-

Digitized by Google

Mundi *definitio.* 377
eſſentia. 377
veritas probata. 377
contingentia. 377
perfectio. 379
idealis mutationes. 380
Mundum *ab æterno creatum, ſententia Ariſtotelis excuſata.* 77
Muniendi *formarum diverſitas.* 139
Muſcæ *viviparæ.* 80
Muſculorum *motus nova ratione explicatus.* 80
Muſices *numeri duplices.* 437
uſus in Oratoria. 438
diviſio juxta Ariſtoxenem. 437
Mutus *ad ſeptimum ætatis annum.* 136

N.

Annetenſe *edictum revocabile.* 57
Natura *quid ſit?* 379
Naturæ *humanæ idea.* 406
perfectio infinita. 378
ordo. 379
Naturalis *hiſtoria Scripturæ S. veritatem confirmat.* 48
Naugerius, *dialogus, num Fracaſtorio debeatur?* 391
Naugerii (*Andr.*) *vita.* 389 ſſ.
odium in ſcriptores laſcivos. 391
Neceſſitas *phyſica quid ſit?* 377
Neceſſitas *moralis quid ſit?* 376
Neomagenſis *pax Leopoldo Imp. parum grata.* 100
Neptuni *icuncula in Belgio Britannico reperta.* 167
Nervorum *anatome.* 82, 83, 84, 86
ex medulla ſpinali ortus. 83
Newtonus (*Iſ.*) *Leibnitio parum æquus.* 137
unde inventa ſua hauſerit? 137
aſſeclarum hypotheſes non probat. 188
A Nicolao (*Andreæ*) *obitus.* 197
Nicolius (*Petrus*) 3
Nicotianæ *herbæ uſus in partu difficili.* 204, 205
Nitrum *inſpiſſando chylum operatur.* 84
Nitri *examen.* 84
Nivem *bibendi mos tempore Salomonis ſolennis.* 465, 466
Nobiles *Sileſiæ familiæ deſcriptæ.* 264 ſſ.
Nobilitatis *Gallicæ olim ſtatus.* 53
De Nobilitate *liber Poggii.* 268
Noodt (*Gerb.*) *notatus.* 165 ſq.
Norvagiæ *Regnum num ſemper hereditarium?* 419
Notionum *generalium origo.* 381
principia. 372

Nucleo-

Nucleorum *funiculi.* 78
Numeratio *per noctes.* 212
Numeri *quid antiquis notent?* 437
Nummi *Attilæ illuſtrati.* 215 ſſ.
in cimeliarchiis ſervati num fuerint olim communis uſus? 248 ſq.
Germanorum promiſſi. 351
De Nummis *Hebraicis paradoxa.* 94
Nutritio *feminum ut fiat?* 78
Nutritionis *organum ſingulare.* 79
Nymphæ *præter ſuperiores duæ inferiores?* 145
Nympharum *defectus.* 145
glandulæ ſebaceæ. 146

OBliquitatis *eclipticæ mutabilitas aſſerta.* 133
Obotritæ *unde dicti?* 428
Occultationes *Jovis a Luna factæ.* 133
Oculi *balænæ anatome.* 78
Oculorum *in inſectis anatome.* 83
Odii *definitio.* 376
De Officiis *liber Græcus.* 385
Ogilby (*Johannis*) *mors.* 487
Oleoſorum *uſus medicus.* 408
Olympiodorus. 73
Omnipotentia *divina.* 384
Onagri *forma præſtant.* 202
Ad Ophthalmiam *Echium minimum contuſum valet.* 369
Orationis Dominicæ *in veteri Eccleſia uſus.* 127
In Oratoria *uſus Muſices.* 438
Orbis *igneus ex rotatione carbonis ardentis.* 186
Ordinationes *Anglorum num validæ?* 421
Ordo *num quantitatis capax?* 373, 545
Ordinis *definitio.* 373
equeſtris S. Huberti hiſtoria. 466
Oris *functiones.* 131
Oropeſanus *Comes ex exilio revocatus.* 319
Auſtriacis favet. 321
Oſſa *ſine articulatione.* 131
diffracta ut ſitui reſtituenda? 131
leonum qualia? 202
Oves *pingium caudarum.* 202
Ovorum *putaminum examen.* 85
Ovulum *per tubas Fallopianas ad uterum non deponitur.* 81
Ovula *muliebria fictitia.* 81
animalium impugnata. 81

PAlladii *Galatæ fata & ſcripta.* 69
ſcripta plusquam quinquaginta. 69

De

De Pallavicini *Hiſt. Canc. Trid. judicium.* 93
Palma *coccifera.* 82
Papa *num eccleſiæ ſponſus?* 47
Papæ *Rom. ambitio.* 355
infallibilitas aſſerta. 424
negata. 356
primatus aſſertus. 424
negatus. 357, 417
Papatus *origo minime divina.* 353
nullibi approbatus. 354
hiſtoria. 355
Parallaxis *Solis & Mercurii.* 88
Pareiræ *Bravæ examen.* 86
Parent *(Ant.) vita.* 136
Parliamenti *Gallici hiſtoria.* 54 ſq
Particulariſmi *dogma deſperationis cauſa.* 462
Paſchatos *tempus verum.* 325
Paſiphilus *cur dictus H. Buſchius?* 480
Patres *Chriſtiani an fuerint meliores Theologi, quam JCti?* 367
Patria *poteſtas apud Romanos olim quanta?* 363
S. Paulus *Petrum ſuperiorem haud agnovit.* 356
Paulus *libr. II Sentent. §. ult. illuſtratus.* 367
Peccati *origo gentilibus ignorata quas ſententias produxerit?* 63
Pecudes *JCtis quid?* 260 ſq.
Peluſiota *(Iſidorus) quis?* 71
Penis *ſeptum a duobus corporibus nervorum non eſt pars diſtincta.* 145
non recte perforatus an generationem impediat? 515
anatome. 513
parvus an congreſſum impediat. 515
De Penis *magnitudine inſpectio nihil determinat.* 515
Pentagonum *fauſti ominis ſignum.* 216
Pentecoſtes *tempus verum.* 324
Perceptio *ut differat a repræſentatione corporea.* 380
Perceptionis *definitio.* 380
Perceptiones *rerum corporearum quales ſint?* 380
cur cum motibus corporis conſentiant? 380
Perefix *num autor Hiſtoriæ Henrici IV R. G.* 50
Peregrinationum *abuſus.* 520
Perfectio *perceptionum.* 381
mundi. 379
Perfectionis *definitio.* 373
differentia. 373
Perfectionum *divinarum ideæ ut enaſcantur?* 384
Peripnevmonicorum *anatome.* 371
Permutatio *rerum ubi locum habeat?* 207

Digitized by Google

Perſicæ *arboris folium Harpocrati ſacrum.* 395
Perſpirationis *ratio.* 287, 288
Peruvianus *cortex febribus omnibus medetur.* 314
Peſtis *minime contagioſa exemplum.* 162
quid ſit? 510
cauſa. 510
præſervatio & curatio. 511
Petra *quo ſenſu dictus Petrus?* 329
Petronellæ *genealogia.* 467
Petronii *fragmentum Traguriense ſpurium.* 432
De Petronii *ſcriptis conſultus diabolus.* 432
S. Petrus *neutiquam Pontificum Rom. anteceſſor.* 354, 355 ſq. 424
Petrus *Bleſenſis.* 3
Peuceri (*Caſp.*) *fatum infelix.* 536
De Peuceri (*Caſp.*) *Chronico judicium.* 95
Pez (*Hier.*) *Scriptores Auſtriaci promiſſi.* 352
Pfaffius (*Chr. Matth.*) *notatus.* 192
num autor unionis inter Proteſtantes? 460
Phædrus *num libertus Auguſti.* 432
Phænomenon *luminoſum ſeptentrionale.* 129, 130
Philo *de vita Moſis illuſtratus.* 366
Philoponus *unde Jo. Alexandrinus dictus?* 73
Philoſophia *Chriſtiana & gentilis ut differat?* 65 ſſ.
corpuſcularis quatenus admittenda? 379
Philoſophiæ *gentilis in religione Chriſtiana uſus.* 67
Phimoſis *an generationem impediat?* 515
Phimoſeos *exemplum.* 517
De Photio *patriarcha judicium.* 73
Phrenetici *anatome.* 371
Cum Phthyſica *an coitus celebrandus?* 516
Phthyſici *anatome.* 371
Phyſica *Carteſiana exploſa.* 93
Ariſtotelica. 76
quid ſit? 76
Phyſiologicæ *Epiſtolæ.* 77
Pictetus (*Bened.*) *notatus.* 493
Pilorum *deſcriptio.* 78
Pipa *ſeu* Pipara *concubina an uxor Gallieni?* 147
num eadem ac Salonina? 147
Pithœus (*Petrus*) *notatus.* 475, 478
Placentæ *uterinæ ſtructura.* 131
Plicæ *Polonicæ hiſtoria.* 508
cura. 510
Planetæ *ſunt habitacula animantium.* 90
Planetarum *motus ſiſtens machina.* 23

Plane-

Planetarum *cavitas aſſerta.* 90
Planorum *declinatio abſque magnete determinanda.* 24
Plantæ *a quo in ordinem redactæ?* 411
Pleuripnevmonici *anatome.* 371
Plumbum *in aurum mutari nequit.* 77
Pluvia *a conclavibus ut arcenda?* 134
Podagrici *an caſtrandi?* 515
Poggii *Florent. vita.* 267
ingenium & mores. 268
Politiani (*Angeli*) *vita.* 41
apologia. 42
Politicæ *Academiæ erigendæ conſilium laudatum.* 521
Poltron *vox Gallica unde?* 213
Pontani *Hiſt. Geldriæ notata* 37
Pororum *cutis deſcriptio.* 85
Portia, *aulæ Cæſareæ miniſter, accuſatus.* 106
Portocarrerus *Card. Auſtriacorum fautor.* 316
ut ab Auſtriacis alienatus? 318 ſq. 320
Poſſibilia *omnia cur non ſiant actualia?* 384
Poſtumius *Cos. an apud Livium, 39, 16 plus dixerit, quam ſenſerit?* 475
Potentiæ *obliquæ experimento illuſtratæ.* 222
Potteri (*Fr.*) *mors.* 488
Prædicatorum *ordinis Scriptores recenſiti.* 153
Præputii *frænulum an de virginitate virili teſtetur?* 516
Præſcientia *contingentiæ & libertati non derogat.* 383
Preces *ad quos in primitiva Eccl. directæ?* 125
qua lingua olim publice inſtitutæ? 125 ſq.
Prevotii (*Æ.*) *de magiſtratu populi Rom. Comm.* 345
Primatus *Papæ aſſertus.* 424
negatus. 357. 417
Principi *jus circa ſacra aſſertum.* 332 ſq.
Principium *indiſcernibilium ſtabilitum.* 377
rationis ſufficientis demonſtratum. 372
Principia *precaria ut e diſciplinis eliminanda?* 383
Principes *librorum autores* 385 ſq.
Principum *ſcriptis Theol. clarorum exempla.* 48
Profeſſor *Mathematum balbutiens.* 135
Proficiſcendi *licentia frenata.* 518 ſſ.
Proteſtantium *unio commendata.* 461 ſſ.
Providentiam *Dei num Philoſophi gentiles agnoverint?* 62

Publiciana *cui competat?* 465
Publicianæ *autor.* 467
Pueri *generantes.* 513
Pulmones *in inſpiratione thoracem non replent.* 174
Pulſatillæ *examen.* 140
Pulſus *venæ, non arteriæ, eſt tribuendus.* 80
nocturnus matutino celerior eſt. 288
quando acceleretur? 288
Punicæ *linguæ in Melitenſi reliquiæ.* 40
Purgantia *num perſpirationem impediant?* 287
Puteani (*Erycii*) *pecuniæ Rom. ratio ad noſtram revocata.* 345
Pyri *anatome.* 80, 81
Pyxis *magneticæ declinationi obſervandæ ſerviens.* 130

Quadribacium *quid?* 247
Quadrupedes *JCtis quid?* 260 ſq.
Qualitates *ſua natura inexplicabiles quales ſint?* 188
Ad Quartanam *remedium.* 370
Ex Quartana *per chinam ſuppreſſa hydrops.* 371
Quenelliana *doctrina examinata.* 423 ſſ.
Quintiliani *Codex Gothanus deſcriptus.* 434 ſq.
Quiritarium *jus & Bonitarium quid?* 262

Rabbini *in criticis delirant.* 534
Radziovii *Cancell. Pol. in Jo. Caſimirum R. P. odium.* 105
De Ratiborienſi *& Oppavienſi Ducatu ſingularia.* 99
Ratio *quid ſit?* 374
Ratiocinia *ut in corpore mechanice repræſententur?* 381
Ratiociniorum *ortus.* 381
Rationum *theoria nova promiſſa.* 132
De Ravani (*Petr. Jac.*) *laudatus.* 258
Reactionis *ſcrutinium.* 515
De Rebindero (*Petro*) *varia.* 11
Rechenberg *nomen unde?* 265
Refrangibilitas *luminis diverſa.* 23
De Regio (*Urbano*) *judicium.* 535
Regionis *conditio ut corpus noſtrum alteret?* 119
Regnerius. 3
Religio *argumentis aſtronomicis ſtabilita.* 89
Religionis *Chriſtianæ præſtantia & divinitas vindicata.* 491 ſſ.
cultus apud veteres Rom. penes quos? 474
peregrinæ odium an ex Ægypto? 474
an perpetuo idem apud vet. Rom. 475

Religionis *revelata veritas aſſerta.* 91
Religionum *examen commendatum.* 491 ſq.
Rerum *naturalium admiranda varietas.* 378
Revelationis *divina criteria.* 383
Rhenus *num in Padum introduci tuto poſſit?* 295 ſſ
Rheni, *fluvii Italiæ, deſcriptio & hiſtoria.* 291
Rhevmaticæ *febres venæ ſectionem haud ferunt.* 371
Rhinocerotis *deſcriptio.* 203
Rhythmus *quid in Muſica?* 438
Riberius (*Guil.*) 3
Richelii *Card. vita MS. Alb. Sebbiſio vindicata.* 199
Re Riga (*Petrus*) 3
Ripuariorum *leges illuſtratæ.* 208 ſſ.
Ritter-Recht, *judicium equeſtre in Sileſia.* 266
De Roa (*Mart.*) *notatus.* 342
De Roma *A. 1707 Cæſari ſubjicienda conſilia irrita.* 240
In Romam *jus Imperatoribus hodieque ſalvum.* 354 ſq.
Romanæ *Reip. libertatis fundamentum.* 60
Romani *quinam medio ævo dicti?* 212
Romuli *& Remi icuncula cum Lupa in Belgio Brit. reperta.* 167
Ronſardus (*Petrus*) 3
Rooke (*Laur.*) *mors.* 486
Rosweidi (*Heriberti*) *vita Patrum.* 70
Rotaria *machina in animalculo.* 79
Le Roux (*Seb.*) 3
Rubro *colore in prælium acuuntur elephanti.* 340
Rudolpus Auguſtus *D. Br. ſeptimeſtris baptizatus.* 11
Ruperti *Princ. Palat. argute dictum.* 102
Ruſſardus (*Lud.*) 3

SAcrificiis *a Judæis quænam animalia & cur adhibita?* 42
Sal *ex aqua dulci.* 203
Salamandri *in igne cremantur.* 203
Salis *Ammoniaci Ægyptiaci origo.* 131
Salia *bilioſa ſunt principium morborum.* 407
ex oculis & chelis cancrorum extracta. 79
Pareira brava. 86
Salium *ſolutionum diverſitas.* 131
ventriculi effectus. 407
Salica *lex quibus debeat originem?* 103
illuſtrata. 208 ſſ.
Salicæ *legis autores.* 209

Salomon *a ſcepticiſmo liberatus.* 314
Solomon (*H. T.*) *de judiciis & pœnis, it. de officiis vitæ civ. Rom. Comm.* 343
Salonina (*Cornelia*) *quæ?* 147 ſſ
num eadem cum Pipa? 147
Saltus *in natura non datur.* 379
in ratiocinando permiſſi. 375
Salviæ *examen.* 79
Salutis *certitudo unde?* 462
De Sandhagenio (*Caſp. Herm.*) *varia.* 12
Sanguinis *ſquillarum examen.* 78
color nigricans unde? 83
In Sanguine *ſquillarum ſalia nitriformia.* 78
Sanitas *in ſanguinis temperatura conſiſtit.* 83
Sapientia *hominis a ventriculo dependet.* 408
divina. 384
Satellitum *Saturni theoria.* 133
Satyrus *cur in ſacrificio Bacchi?* 150
Sauveur (*Joſ.*) *vita.* 134
De Scaligerorum *familia tractatus.* 269
Scarificationis *uſus.* 207
Schachiludii *origo & hiſtoria.* 338
Ad Schellenbergam *victoriæ autor.* 239
Schererzius (*Sigiſm.*) *contra G. Arnoldum vindicatus.* 11
Schickfuſii *de feudis Sileſiæ liber promiſſus.* 351
Scotiæ *Reges cur Sconæ inaugurati?* 104
Schotti (*Andr.*) *notæ in Heliodorum promiſſa.* 351
Scripturæ S. *Vet. Teſt. veritas ex hiſt. naturali demonſtrata.* 48
Scripturæ S. *loca explicata aut illuſtrata:*
Levit. XII, 6. 324
Eſ. VI. 326
VII, 14. 6
Thren. IV, 7. 342
Eſther II, 12. 15
Matth. IX, 20. 15
XVI, 18, 19. 328 ſq.
Luc. XIV, 1. 15
XXIII, 24, 25. 328
Act. II, 1. 124
1 Cor. XI, 26. 14
2 Cor. XI, 5. 329
XII, 11. 329
Gal. II. 6, 9. 329
1 Petri V, 2, 3, 4. 330
2 Petri III, 16. 427
1 Joh. V, 7. 190 ſſ. 357 ſſ.
Apoc. XI, 8. 14
XVIII, 1, 2, 3. 13
A Scripturæ S. *lectione cur laicos prohibeant Pontificii?* 426
Scrotum *magnum.* 517

Scro-

Scrotum *abſciſſum a natura reſtauratum.* 517
Scroti *examen.* 513
Scurriles *luſus apud Valerium Max. quinam?* 110
A Seckendorf (*Viti* Lud.) *Inſtructio ad Ephorum agnatorum.* 519
Sedanenſis *Academia a quo condita?* 59
Seldio (*Ge. Sig.*) *quænam debeantur in Peuceri Chronico?* 95
Semen *Vincæ Pervincæ vindicatum.* 81
lupi deſcriptum. 81
Seminis *organa nutritioni deſtinata.* 78
piſciculorum animalcula. 80
maſculi animalcula. 81, 82, 85
arietis animalcula. 82
humani uſus. 514
conſideratio. 512
Semina *tantum nutriuntur ex funiculo.* 78
Seminum *funiculi.* 78
globuli membranis circumdati. 78
Senatus Conſultum *Rom. de Bachanalibus coercendis illuſtratum.* 474 ſq.
Seneca *an captaverit teſtamenta?* 494
vindicatus. 500
Senes *generantes.* 513
Ad Senſationem *perficiendam concurrunt ſalia biliofa ventriculi.* 407
Senſus *quid ſint?* 374
Serierum *ſummas determinandi methodus nova.* 27 ſſ.
Serpens *quid deſignet in ſacrificio Bacchi?* 150
divinitatis ſignum. 394
Serpentes *in lapide quid notent?* 246
Servitus *mentis unde?* 374
Severus *Sozopolitanus, ex cauſidico monachus.* 72
Sexus *permutatio an poſſibilis?* 516
Sheldon (*Gilb.*) *mors.* 487
De Siclis & *talentis Hebræorum libri autor.* 41
conſtitutio explicata. 41
Siculi *olim quam hodie celebriores.* 95
Di Sigilliferi *per Thuringiam titulo Epiſtola.* 251 ſſ.
Sileſiæ *familiæ nobiles deſcriptæ.* 264 ſſ.
Similia *duo in abſtracto num ſint ens unum?* 545
exiſtere nequeunt. 377
Simon (*Richard.*) *emendatus.* 432
Simplicia *moveri nequeunt.* 379
Simplicium *theoria,* 373
Sinaita (*Anaſtaſius*) *laudatus.* 72
Slichtenhorſtii *Hiſtoria Geldriæ notata.* 37

Sme-

Digitized by Google

Smectymnus, *liber, quos habeat autores?* 487
Smialia *quid?* 247
Sodomia, *crimen capitale.* 207
Soliditas *cognitionis.* 381
Sol *ſub Baccho olim cultus.* 151
luminis fons. 90
Solis & *Mercurii parallaxis.* 88
natura. 186
pallor poſt mortem Cæſaris inter fabulas relatus. 133
Somnii *definitio.* 375
Somniorum *naturalium & ſupernaturalium diſcrimen.* 380
In Somno *quæ corporis ratio?* 407
Sonus *corporis percuſſi unde pendeat?* 134
experimentis confirmatus. 223
Soni *celeritas.* 187
Sopater *apud Grotium* 2, 5, 28 *illuſtratus.* 264
Sophocles *in Electra illuſtratus.* 500
Spadicæ *quid?* 440
Spartianus *notatus.* 122
Ad Spaſmodicos *dolores remedium.* 36
Spatium *num attributum divinum?* 545
an ſit ordo? 373
Sphalma *typographicum Eraſmo fuit præjudicio.* 44
Spicæ *rudimentum in ſemine.* 82
Spinæ *cyprini deglutitio lethalis.* 131
Spiritus *quid ſit?* 381
Spiritus S. *effuſio num die Dominica facta?* 324
Spontaneitas *quid importet?* 376
Spurſtow (*Wilb.*) *mors.* 487
Squammarum *cyprini examen.* 81
piſcium formatio. 131
Squillarum *ſanguinis examen.* 78
Stalactilis *generatio.* 20
Stationum *loca in theoria planetarum ut determinanda?* 189
Statura *hominis a diluvio non decrevit.* 77
Status *corporis ſaluberrimus quinam?* 286
Steatomoſi *tumoris in femore extirpatio funeſta.* 370
Steuchus Eugubinus (*Auguſtinus*) *refutatus.* 64
Stercus *gallinarum & columbarum examinatum.* 82
Stercoris *elephantini uſus.* 202
Stirpium *agri Bononienſis catalogus.* 16
Sturmii (*Leonh. Chriſtoph.*) *ſtudium in Architectura militari.* 138
Stylites (*Simeon*) *unde dictus?* 72

Sub-

Digitized by Google

Sublimatio *quid?* 32
ut fiat? 33
Sublimationis *uſus.* 33
Subſtantia *ſimplex quando ſui aliarumque rerum conſcia?* 379
ut rationalis evadat? 381
Subſtantiarum *immaterialium genera.* 382
Sucking (*Jo.*) *mors.* 485
Sueci *ſtudia ſublimia hactenus neglexere.* 26
Suidas *notatus.* 477
De Suidæ *editione Kuſteriana judicium.* 74
Sully (*Maximil. Dux de*) *notatus.* 58
Sulpitii (*Servii*) *liber de Sacris deteſtandis.* 474
Supplicium *Hottentottorum.* 207
Surditas *thermis curata.* 204
Syllogiſmorum *novus uſus.* 375
Sylvii (*Æneæ*) *Apophthegmata edita.* 269
Symmonds (*Ed.*) *mors.* 486
Syriacæ *liturgiæ ſpecimen.* 529
Syſtema *Theol. typicæ deſideratum.* 456
mundi Copernicanum defenſum. 89
vi gravitatis conſervatur. 90
Syſtemata *Theol. rejecta.* 457
qui primi dederint? 457
Circa T Angentium *curvæ ſingularia.* 133
Tauleri (*Jo.*) *vita unde petenda?* 449
Taurelliana *ſigna an in modernis edition. Corporis Juris adhuc exſtent?* 108 ſq.
Taxæ *Cancellariæ papalis Editor quis?* 95
Taylorus *notatus.* 226 ſſ. 279 ſſ.
Taylori *animus exteris infenſus.* 225
Templii *de Statu Belgii Fœd. opus notatum.* 103
Tempus *an ſit ordo?* 373
Temporis *cultus divini in vet. Eccl. ratio.* 128 ſq.
Tempuſcula *conceptibilia minima.* 379
Tendines *nervorum expertes.* 86
Tendinum *filimenta ſpiræ figuram habent.* 80
examen. 81, 83, 86
Terræ *creatio ut facta?* 18
Tertulliani *lacuna ad Nation. Lib. 1 ſuppleta & illuſtrata.* 368
Teſticuli *arietis anatome.* 82
Teſticulorum *uſus.* 514
examen. 512, 513
Teſtudinis *marinæ cordis anatome.* 174
Thea *ſanguinis temperaturam reſtituit.* 83

Ffff Thea

Thea *capitis doloribus medetur.* 204
Theatri *Alaunenſis forma.* 249
Theodori *clari.* 71
Theologiæ *typicæ ſyſtema deſideratum.* 456
In Theologiæ *hiſtoriam litterariam Introductio.* 454 ſſ.
Theologiam *vet. Roman. an præ aliis Gentibus laudet Euſebius?* 477
Theologorum *diſſenſus pacem Proteſtantium morari nequit.* 461 ſq.
methodus non ſatisfecit Salvatori. 135
Theophilus, *JC. Græcus, notatus.* 498, 504, 505
ex Harmenopulo illuſtratus & ſuppletus. ib.
Theoremata *Bernoulliana de arte ſummandi demonſtrata.* 468 ſſ.
Theoriam *cometarum quinam invenerint?* 92
Thermarum *Carolinarum aquæ transportari poſſunt.* 370
effectus. 203, 204
Thermometra *deſcripta.* 23
Thiers (*Jo. Bapt.*) 3
S. Thomæ de Aquino *elogium.* 161
Thuringi *cur* Heringsnaſen *dicti?* 212
Thuringiæ *Landgravii Moguntinis minime ſubjecti.* 254 ſſ.
Tibiſci *deſcriptio.* 148
Tillotſonus *nunquam baptizatus.* 422
Toſtati (*Alph.*) *editio nova promiſſa.* 528
Trajectenſis *unionis fructus.* 103
Trajectoriæ *orthogonales ut conſtruendæ?* 227 ſſ.
Transpiratio *diminuta non eſt tuſſis cauſa.* 288
a frigore non diminuitur. 288
Transpirationis *canditio in Britannia.* 286, 287
inſenſibilis ratio. 85
diurnæ quantitas. 286
variatio. 286 ſq.
regula a Sanctorio detectæ minime univerſales. 286
Trapezitæ *judæis qui?* 42
Triſagion *in Eccleſia quid?* 326
Triſtitiæ *definitio.* 376
Tritici *granis incluſæ farinæ examen.* 82
Trochlearum *vires experimentis confirmatæ.* 221
Trypho *Judæus quis?* 6
Turnefortius (*Pitton*) *plantas in ordinem redegit.* 212
Turnefortii (*P.*) *nævi annotati.* 411

Digitized by Google

Turner (*Petri*) *mors.* 486
Turonenſium *ſcriptorum Bibliotheca promiſſa.* 2
A Turre (*Phil.*) *de Taurobolio Lugduni 1704 reperto.* 344
Tuſſis *cauſa non eſt tranſpiratio diminuta.* 288
Tympanum *cur in ſacrificiis Bacchi adhibitum?* 150
Typi *argentei Torgaviæ fuſi.* 45

VAccæ *lac non emittentes niſi vitulo præſente.* 202
Vapores *a cute attrahuntur.* 288
Vaporum *attractio qualis?* 288
Varietas *rerum naturalium admiranda.* 378
De Varillaſio (*Ant.*) *judicium.* 50
Variolarum *theoria & praxis.* 408
In Varioloſorum *mictu cruento camphora & acida non probata.* 408
febre ſecundaria purgantia non conducunt. 408
Vas *ſanguineum nullum finitur præter venam cavam.* 81
Vauchopii (*Georg.*) *Tr. de Magiſtr. populi Rom.* 345
Vectis *vires experimentis probata.* 221
compoſiti lex. 221
Vegetationis *modus ſingularis per radicem.* 202
Vena *ſine pari cur ſuperiori, non inferiori trunco Venæ Cavæ inſeratur?* 176
cur ſimplex? 176
non in ſiniſtris, ſed dextris prorepit. 176
cava in homine non habet muſculum ut in bove. 174
Venæ *ſine pari uſus.* 176
ſectionis uſus. 207
Veneti *cur Lombardiſmo laborent?* 520
Venti *ut corpus noſtrum alterent?* 179
Ventriculus *eſt principium rerum proficuarum & noxiarum.* 406
Ventriculi *ſalium effectus.* 407
Ex Ventriculi *foramine mors repentina.* 371
In Ventriculo *bilioſus ſuccus continetur.* 407
Veritas *Theologica quam mentis indolem requirat?* 92
cur phænomenis univerſi inſit? 377
Veritatis *objectivæ fons.* 377
definitio. 373
in moralibus criterium. 465
Veritatum *ortus ab intellectu divino.* 383
Vermes *caſei coeunt & ova excludunt.* 79. 80
Veſtales *num vere caſtæ?* 66
Veſtium *vis in attrahendis vaporibus.* 288

Viæ *Appiæ firmitas unde?* 249
Victoria *Dea Britannis culta.* 216
Victus *norma.* 287
Vigilantis *ſtatus quinam?* 375
Vignerius (*Hier.*) 3
Vinca *Pervinca ſemen habet.* 81
De Vineis (*Petrus*) *defenſus.* 269
Virium *menſura Leibnitiana experimento confirmata.* 405, 406
Viſmaria *cur ſubito A.* 1675 *deditionem fecerit?* 430
Vitæ *ſpatium a diluvio non decrevit.* 77
Vites *quomodo multiplicentur?* 202
Ulpianus *Tit.* 19 §. 1 *ff. illuſtratus.* 258 ſſ.
Tit 24, 17 *emendatus.* 497, 504
Umbilicalis *abſceſſus.* 370
Uncia *Romana major Pariſina.* 248
Undarum *motus.* 223
Unio *Proteſtantium commendata.* 461 ſſ.
Uniones *adulterinas præparandi methodus.* 130, 131
Unitas *Dei aſſerta.* 91
Volaterrani (*Raph.*) *Comm. de Magiſtr. & Sacerdotibus Rom.* 345
Volatilia *an fœtus viventes pariant?* 80
Volſcorum *Regia deſcripta.* 151 ſq.
nomen unde? 151
Voluntas *Numinis ut cognoſcatur?* 383
unde? 374
Vorticum *fluidorum theoria.* 133
Vosſius (*Iſ.*) *refutatus.* 169
Urbium *Gallicarum incrementa.* 53
Urethræ *caruncula* (*caput gallinaginis*) *tria habet foramina.* 144
glandulæ. 145
Urinæ *diurnæ quantitas.* 286
Urinam *qui potus provocet?* 287
Uſſerius *de ſacris vernaculis vindicatus.* 326
Uteri *hæmorrhagia in fœmina Canaitica cum fluxu hæmorrhoidali fuit conjuncta.* 15
Ad Uteri *hæmorrhagiam remedia.* 15
Uterinæ *cervicis veſicularum diverſus numerus & ſitus.* 146
Uterorum *vaccinorum canalium uſus.* 146
Utricularii *quinam?* 149
Vulgatæ *editio nova promiſſa.* 528

Vul-

Vulnera *mundificat Pulſatilla.* 143
Vulpii *laudati.* 546 ſq.
Uxellæ *Æſtuarii ſitus verus.* 166

WAller (*Edmundi*) *mors.* 488
Warwick (*Phil.*) *mors.* 488
Weismannus (*Chr. Eberh.*) *notatus.* 419
Whitelokii *mors & fatum iniquum.* 487
Whitgift (*Jo.*) *vita & acta.* 162 ſſ.
Wilhelmus *Arauſ. miro caſu in invidiam adductus apud Anglos.* 102
Wilhelmi Britonis *de vocabulis Bibliæ opus promiſſum.* 351
Wilhelmi II *Arauſ. character & mortis cauſa.* 483
Wolfius (*Jo. Chriſtoph.*) *laudatus.* 534
— (*Chriſtianus*) *cur Matheſin excoluerit?* 371

XEnocratis *lucubratio de alimentis ex aquatilibus edita.* 74

ZAcharias *Scholaſticus partium ſtudio deditus.* 73

FINIS.

Google

Google

Digitized by Google

[illegible] oogle

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google